

The background of the entire page is a vibrant blue with a bokeh effect of out-of-focus light circles and starburst patterns. The top half is a darker blue, while the bottom half is a lighter, more saturated blue.

**Seksueel misbruik van minderjarigen
in een pastorale relatie
in de katholieke Kerk in België**

Naar een coherent beleid

**Seksueel misbruik van minderjarigen
in een pastorale relatie
in de katholieke Kerk in België**

Naar een coherent beleid
1995-2017

De bisschoppen en hogere oversten van België

12 februari 2019

INHOUD

INLEIDING	13
----------------------------	-----------

HOOFDSTUK 1	21
------------------------------	-----------

Eerste initiatieven ter aanpak in de periode 1995-2010	21
---	-----------

1.1 Een eerste bewustwording in 1995	21
1.2 Oprichting van contactpunten.	22
1.3 Werking van de contactpunten	23
1.4 Van contactpunten naar een officiële commissie	24
1.5 Werkdocument: Behandeling van klachten wegens seksueel misbruik in de pastorale relatie	25
1.6 Begeleiding van daders	31
1.7 Handreiking voor mensen werkzaam in de pastoraal (september 2005)	31
1.8 Nieuwe bisschop referent	41
1.9 Spanningen in de interdiocesane commissie voor opvang van seksueel misbruik in pastorale relaties	42
1.10 De nieuwe commissie voor de behandeling van klachten van seksueel misbruik.	43

HOOFDSTUK 2	49
------------------------------	-----------

Ontslag van de bisschop van Brugge	49
---	-----------

2.1 Mededeling van het ontslag	49
2.2 Mededeling van aartsbisschop André-Joseph Léonard	49
2.3 Persverklaring van monseigneur Guy Harpigny	50
2.4 Mededeling van professor Peter Adriaenssens	51
2.5 Commentaar vanuit het bisdom Brugge	52
2.6 Algemene verslagenheid	52
2.7 Persverklaring van kardinaal Godfried Danneels.	53
2.8 Pastorale brief aan het kerkvolk.	54

HOOFDSTUK 3 59

Commissie voor de behandeling van klachten van seksueel misbruik in een pastorale relatie in een stroomversnelling 59

3.1	Diverse initiatieven in de nadagen van het ontslag van de bisschop	59
3.2	Richtlijnen van de minister van justitie	61
3.3	De Commissie onder hoge druk	62
3.4	Statuten voor de nieuwe Commissie	64
3.5	Het werkmodel van de Commissie	68
3.6	Huiszoeking	90
3.7	Ontslag van de Commissie	91
3.8	Wat weten we over de mensen die zich hebben aangemeld bij de commissie	94

HOOFDSTUK 4 99

Medewerking aan de Bijzondere Commissie van de Kamer 99

4.1	Instelling van een Bijzondere Commissie	99
4.2	Opdracht van de Bijzondere Commissie	99
4.3	De bisschoppen op hun tocht door de woestijn	100
4.4	Werking van de Bijzondere Commissie van de Kamer	101
4.5	Verzamelde cijfergegevens	102
4.6	Enkele bevindingen	107
4.7	Voorstel tot oprichting van een Centrum voor Arbitrage	110
4.8	Antwoord van de Kerk	111

HOOFDSTUK 5 115

Een volgende stap in het beleid 115

5.1	Krachtlijnen van het nieuw beleid	115
5.2	Werken in stilte	117
5.3	Teruggave van de dossiers	118
5.4	Overleg met Thomas Doyle	120
5.5	Initiatief van minister Jo Vandeurzen, Vlaams minister voor Welzijn, Volksgezondheid en Gezin	123
5.6	Commissie Deetman in Nederland	123

5.7	Naar een globale beleidsaanpak in de kerk in België.	126
5.8	Een nieuw beleid voorgesteld.	127

HOOFDSTUK 6 135

De beleidsbrochure Verborgen verdriet.135

Inhoud	136
Inleiding	137

Deel I: Lessen trekken uit pijnlijke verhalen138

6.1	De stilte doorbreken	138
6.2	Ontstaan van seksueel misbruik.	140
6.3	Nabijheid en afstand	141
6.4	Daders niet ongemoeid laten.	142

Deel II: Werkpad voor de preventie en aanpak van seksueel misbruik143

6.5	Naar een globale en geïntegreerde aanpak.	143
6.6	Wegen van erkenning en herstel aanbieden	144
6.7	Verjaarde en niet-verjaarde feiten	144
6.8	Tien plaatselijke opvangpunten	146
6.9	Herstelbemiddeling	150
6.10	Arbitrage	150
6.11	Strafprocedures	151
6.12	Toekomst van de daders.	154
6.13	Preventie verhogen.	154
6.14	Transparantie en samenwerking onder alle verantwoordelijken.	157
6.15	Besluit	158

HOOFDSTUK 7 163

Werkgroep Mensenrechten in de Kerk.163

7.1	Ontstaansgeschiedenis	163
7.2	Activiteiten	164
7.3	Dialogo met de verantwoordelijken van de Rooms-katholieke Kerk	166

HOOFDSTUK 8 171

De werking van de opvangpunten **171**

8.1	Korte situering	171
8.2	Inzicht en besef	171
8.3	Werken aan herstel	172
8.4	Waar kunnen slachtoffers terecht?	173
8.5	Coördinatie van de opvangpunten	176
8.6	Rapportering over de meldingen bij de opvangpunten in 2012-2017	176
8.7	Ervaringen vanuit de opvangpunten.	182
8.8	Slotbeschouwing	203

HOOFDSTUK 9 207

Het Centrum voor Arbitrage **207**

9.1	De oprichting van het Centrum voor Arbitrage.	207
9.2	Arbitragereglement	210
9.3	Hoofdkenmerken van het arbitragereglement	225
9.4	De werking van het Centrum.	235
9.5	Gegevens over de slachtoffers	236
9.6	Besluit	239

HOOFDSTUK 10 243

De Stichting Dignity **243**

10.1	Een rechtspersoon voor de Kerk.	243
10.2	Statuten van de Stichting Dignity.	243
10.3	Werkings van de Stichting Dignity	250
10.4	Ervaring van de vertegenwoordigers van Dignity in het arbitrageproces	251

HOOFDSTUK 11 257

De interdiocesane Commissie voor de Bescherming van Kinderen en Jongeren257

11.1	Opdrachten van de Interdiocesane Commissie	257
11.2	Samenstelling van de Interdiocesane Commissie	258
11.3	Werking van de Interdiocesane Commissie	258
11.4	Brief aan de bisschoppen en de oversten	260
11.5	Overzicht van de ontvangen antwoorden	262

HOOFDSTUK 12 291

De beleidsbrochure Van taboe naar preventie291

12.1	Preventie	293
12.2	Nabijheid en afstand	293
12.3	Regels voor een respectvolle omgang	294
12.4	Onaantastbare posities vermijden	295
12.5	Werken aan persoonlijke groei en ontplooiing	295
12.6	Kandidaten voor pastorale taken	297
12.7	Waakzaamheid.	297
12.8	Melding van misbruik	298
12.9	Vertrouwelijkheid, beroepsgeheim, biechtgeheim	299
12.10	Ondersteuning van slachtoffers	300
12.11	Opvolging en begeleiding van voormalige daders	300
12.12	Preventie beter dan herstel	301

HOOFDSTUK 13 315

Vorming en opleiding315

13.1	Een eerste vormingsdag	315
13.2	Andere vormingsinitiatieven.	318

HOOFDSTUK 14 323

Blijvende nagedachtenis **323**

- 14.1 Eerste symbolische herdenkingsdag in Brugge 323
- 14.2 Tweede symbolische herdenkingsdag in Antwerpen 324
- 14.3 Derde symbolische herdenkingsdag in Buizingen 328
- 14.4 Vierde symbolische herdenkingsdag in de Basiliek van Koekelberg 328
- 14.5 Een bijzondere vorm van erkenning 349

HOOFDSTUK 15 353

De Raad van Toezicht **353**

- 15.1 Aanleiding tot de oprichting 353
- 15.2 Beleidsnota 353
- 15.3 Leden van de Raad van Toezicht. 361
- 15.4 Werking van de Nederlandstalige Raad van Toezicht 363

HOOFDSTUK 16 367

Protocol voor de werking van de opvangpunten. **367**

- 16.1 Het melden van seksueel grensoverschrijdend gedrag
binnen een pastorale context. 367
- 16.2 Protocol voor de werking van een opvangpunt (versie 2018). 369
- 16.3 Bijlagen 375

HOOFDSTUK 17 389

Gedragcode ter preventie van seksueel misbruik of grensoverschrijdend gedrag voor wie werkt in de Kerk. **389**

HOOFDSTUK 18 397

Besluit en dank. **397**

INLEIDING

INLEIDING

In dit rapport blikken we terug op een zwarte periode in de geschiedenis van de Kerk in België. Een cruciaal en ontluisterend moment was het ontslag van monseigneur Vangheluwe, bisschop van Brugge, wegens het jarenlang seksueel misbruik van zijn neef. Het was geen misbruik in een pastorale relatie maar incest in familieverband, maar wel begaan door een hogere gezagsdrager van de Kerk. In de nadagen van dit gebeuren kwam een schokgolf van honderden meldingen van grensoverschrijdend seksueel gedrag op gang. Meestal ging het om feiten van lang geleden, verjaarde feiten. Daarvoor kan je niet meer bij een rechtbank terecht.

Was dit nieuw en onbekend? Sinds 1980 kwamen af en toe reeds slachtoffers met een klacht naar buiten. In september 1997 richtten de bisschoppen twee contactpunten op waar mensen zich konden melden met een probleem van seksueel misbruik in een pastorale relatie. In 2000 werden deze contactpunten vervangen door een commissie voor de behandeling van klachten van seksueel misbruik in een pastorale relatie, 'de commissie Halsberghe' genoemd. In de negen jaar van haar werking behandelde die commissie 33 klachten. Spijts het groot engagement van eremagistrate mevrouw Godelieve Halsberghe ontstond er onenigheid over de aanpak en de voorstellen van financiële vergoedingen en dit leidde in 2009 tot het ontslag van de commissie. In die tijd waren financiële tegemoetkomingen voor verjaarde feiten zeker niet gebruikelijk.

In 2010 werd een nieuwe commissie, 'de commissie Adriaenssens' genoemd, geïnstalleerd. In het korte leven (voorjaar 2010 tot 30 juni 2010) dat deze commissie was beschoren heeft ze 475 klachten ontvangen, waarvan 270 in de drie weken na het ontslag van Roger Vangheluwe op 23 april 2010. De commissie en haar voorzitter communiceerden uitvoerig over hun werk; ze boden vele slachtoffers de kans om gehoord te worden en een begin van gerechtigheid te ervaren. Na een gerechtelijke huiszoeking in het secretariaat van de commissie waarbij een onderzoeksrechter alle dossiers in beslag nam, bood Peter Adriaenssens noodgedwongen het ontslag van de commissie aan. De inbeslagname van de dossiers maakte het hem onmogelijk om voort te werken. De slachtoffers stonden opnieuw in de kou.

In de maanden die volgden, maanden van ontredde en verbijstering, werden tal van initiatieven genomen. De gerechtelijke instanties onderzochten wat ze met de in beslag genomen dossiers en documenten moesten aanvangen, vooral toen duidelijk werd dat de huiszoeken of minstens de omvang ervan onterecht bleken. Het federale parlement richtte een bijzondere commissie op. De bisschoppen en oversten van congregaties werden door die

commissie ‘gehoord’, maar het werd eerder beleefd als ‘verhoord’. De bisschoppen zochten naar een uitweg uit de crisis, maar wie zou hen in deze context nog helpen? Een enorm leed en langdurig verborgen verdriet van veel mensen kwamen vanuit de diepte, waarin het jaren was opgeborgen, naar boven. Maar de diepmenselijke problematiek dreigde verstikt te raken in juridische en procedurele betwistingen over eigendom en bestemming van dossiers, over parlementaire en kerkelijke bevoegdheden, in maatschappelijk onbegrip over de motieven van slachtoffers om pas na zoveel jaren met een verhaal van vroeger naar buiten te komen, in een klimaat van wantrouwen en verdachtmaking ten aanzien van klokkenluiders die reeds jarenlang opkwamen voor de slachtoffers.

In deze context ontstond op vraag van de bisschoppen ‘de groep van De Valk’ (De Valk is het gebouw van de rechtsfaculteit van de KU Leuven) bestaande uit juristen, een klinisch psycholoog, een criminoloog en de bisschoppen van Antwerpen, Doornik, Hasselt en Gent. Ze zochten naar antwoorden op de vele vragen die zich aandienen. Het resultaat was een nieuw beleid voor de Kerk dat uitgeschreven werd in twee beleidsbrochures: *Verborgen verdriet. Naar een globale aanpak van seksueel misbruik in de Kerk (januari 2012)* en *Van taboe naar preventie. Beleidslijnen ter preventie van seksueel misbruik en grensoverschrijdend seksueel gedrag in pastorale relaties met kinderen en jongeren (juni 2014)*.

De Kerk aanvaardde het voorstel van het Federale Parlement om een Centrum voor Arbitrage op te richten buiten de structuren van de Kerk, voor slachtoffers die geen vertrouwen meer hadden in een initiatief van de Kerk. Voor hen die wel rechtstreeks contact met de Kerk wilden, werden in de Kerk tien opvangpunten opgericht, waar samen met slachtoffers gezocht werd naar herstel van het onrecht dat hen was aangedaan. In dit rapport wordt uitvoerig verslag gegeven van de genomen initiatieven en acties waartoe deze hebben geleid in de periode 2012-2017.

Het taboe van voorheen moest plaatsmaken voor een publieke oproep aan slachtoffers om zich te melden. Ongeloof en bedreiging van de slachtoffers moest plaatsmaken voor luisterbereidheid, ernstig nemen en waarderen van hun moed. Alle vormen van herstel en gerechtigheid moeten mogelijk zijn tot en met geldelijke tegemoetkomingen, waar men voorheen niet wilde aan denken.

In het begin was niet duidelijk wat adequate herstelmaatregelen allemaal konden inhouden. We hebben ontzaglijk veel geleerd, vooral in het luisteren naar de vele slachtoffers, maar wat me vooral geraakt heeft, wil ik hier in enkele zinnen proberen weer te geven.

Regelmatig werd ik geconfronteerd met vragen, kritische tot afkeurende bedenkingen, in de zin van: Wat bezielt mensen om na dertig, veertig, vijftig, ja soms zestig jaar ‘oude koeien uit de gracht te halen’? Is dit om het geld? Willen ze de Kerk schade toebrengen? Het heeft echter decennia geduurd vooraleer er een maatschappelijk klimaat is gecreëerd waarin hun trauma naar buiten mocht komen. Ze voelden zich beschaamd en vaak schuldig, en als ze dit niet voelden was het hen door de dader aangepraat. Schaamte- en schuldgevoelens tasten je zelfwaardegevoel aan. Vanuit de minderwaardigheid waarin je je geduwd voelt, worstel je

met de vraag: Wie zal me geloven? Als je basisvertrouwen en je veiligheid fundamenteel zijn aangetast, waar haal je dan nog de moed vandaan om te melden. Hoe kun je nog een Kerk vertrouwen die je dat heeft aangedaan?

En de slachtoffers geloven was soms moeilijk, want de echte verhalen komen in brokstukken naar boven. Het is vaak geen logisch verhaal van feiten in een juiste chronologische volgorde, maar een verward geheel, onsamenhangend, zoals je na een aardbeving de brokstukken moet proberen terug te vinden en aaneen te lijmen. Je hebt het als een aanslag beleefd, een emotionele aardbeving.

En de pijn is er na al die jaren vaak niet minder om geworden. De pijn heeft hun lichaam nooit verlaten en is ingeslagen in hun beleving. Een klok horen luiden, een priester zien, naar de kerk gaan, een relatie aangaan, een krantenbericht is voldoende om de pijn vanuit de poriën van je huid terug naar boven te halen. Het heeft niet alleen het leven van het slachtoffer bepaald, maar zijn relatieleven, het levensgeluk van zijn gezin en zijn familie. Sommigen hebben nooit hun studies kunnen voltooien en het heeft hun kansen in de samenleving beperkt.

Het heeft ook de spiritualiteit in hun leven aangetast en verdoofd. De dader was immers een vertegenwoordiger van die Kerk, een vertegenwoordiger van God. Priesters en religieuzen worden vereenzelvigd met die Kerk. Het is dus de Kerk die je die schade heeft toegebracht. Ik heb me altijd voor ogen gehouden dat de Kerk meer is dan die daders. Ook de slachtoffers zijn leden van die Kerk. Maar in die overrompelende ervaring die hen overkomt, kun je niet van slachtoffers verwachten dat ze die relativering steeds kunnen maken. Het seksueel misbruik heeft hun godsdienstig leven en beleven verstoord en vernietigd. De fundamenten van je geloof zijn onderuit geslagen.

Omdat de blauwe plekken binnenin zitten, zijn ze niet zichtbaar als je in de samenleving rondloopt, maar ze worden des te harder gevoeld. En precies omdat ze binnenin zitten, hebben de mensen in je omgeving er vaak geen weet van. Een van de meest miskende vormen van rouw en verdriet is verlies door onrecht. Er zijn geen rituelen waarin je je verdriet vorm kunt geven, je staat er alleen voor. Daarom ook ons pleidooi voor publieke vormen van erkenning zoals de herdenkingsmomenten die in Brugge, Antwerpen, Buizingen en Koekelberg werden georganiseerd met de installatie van een beeldje.

Wat het ook moeilijk maakt om het onrecht te zien is dat mensen die onrecht begaan gewone mensen zijn, die vaak ook goede dingen doen. De daders waren voor de omgeving eerbare mensen, mensen waarvan je zoiets niet zou verwachten. Het is voor mij nog altijd niet te begrijpen dat collega's, directeurs en medewerkers dat niet hebben geweten, dat ze hebben gezwegen en getolereerd. Hoe kan jarenlang in het midden waarin je werkt iemand zijn gangen gaan zonder dat collega's dat weten of zien? Ik heb vaak moeten denken aan de uitspraak van Martin Luther King: "Voor het slagen van het kwaad is niets anders nodig dan goede mensen die niets doen". Deze uitspraak heeft voor mij de weg gebaand van verontwaardiging naar hard werken om een reële bijdrage te leveren aan een herstelbeleid voor de Kerk.

In dat herstelbeleid had ik het moeilijk met wat ik vaak heb gelezen in de rapporten van Bisschoppenconferenties in andere landen: “We bidden voor de slachtoffers”. Voor mij moesten eerst daden komen en daarna bidden. Het gaat ook niet om zonden van daders vergeven, maar om het bestraffen van misdaden. Seksueel misbruik of grensoverschrijdend gedrag is geen ziekte, maar een misdaad. Het gaat om misbruik van macht. In die zin vind ik het ook moeilijk als men de schuld terugbrengt tot het celibaat van priesters. Het doet zich evenzeer voor in de religies waar geen verplicht celibaat heerst. En het incest in gezinnen, dat de meest frequente vorm van seksueel misbruik is, heeft helemaal niets te maken met celibaat. Dat betekent niet dat het verplichte celibaat, de gebrekkige, of zelfs totaal verwaarloosde, seksuele opvoeding en de relationele leegte waarin sommige priesters en religieuzen terecht kwamen, niet tot allerlei aberraties kan hebben geleid.

Is hiermee nu het probleem van de baan? Ik ben ervan overtuigd dat slechts een topje van de ijsberg boven water is gekomen. En ook in andere sectoren van de maatschappij is er machtsmisbruik en seksueel grensoverschrijdend gedrag geweest. Maar ook in de Kerk hebben we maar een deel gezien. In Nederland, waar de Commissie Deetman een grondige studie heeft verricht, schat men dat het om tienduizenden slachtoffers gaat. Er zijn geen redenen om te veronderstellen dat dit in België anders zou zijn. Sommigen hebben niet de kracht of de moed om zich te melden. Vele slachtoffers zijn gestorven voor ze erkenning hebben gekregen. Sommigen hebben, gebukt onder de pijn, gekozen om hun leven te beëindigen door zelfdoding.

In augustus 2018 wordt er melding gemaakt van het feit dat in Pennsylvania ‘300 geestelijken worden beschuldigd van seksueel misbruik’ (Pennsylvania is een Staat met 12.220.000 inwoners, dus meer dan België). In België gaat het om minstens zoveel geestelijken. Velen konden niet meer in staat van beschuldiging worden gesteld omdat ze overleden zijn of omdat de feiten zijn verjaard. 92 % van de feiten die werden gemeld bij de opvangpunten hebben zich meer dan 28 jaar geleden voorgedaan en 56 % meer dan 48 jaar geleden. Slechts 8 % van de feiten dateren van de laatste 25 jaar. Voor verjaarde feiten mag men volgens de internationale rechtsregels een dader niet meer aanklagen of berechten.

Op 20 augustus 2018 schreef paus Franciscus een brief ‘aan het volk van God’ waarin hij zijn spijt betuigt voor het lakse beleid van de Kerk in de eindeloze reeks misbruikschandalen over de hele wereld. “Met schaamte en berouw erkennen we dat we als kerkelijke gemeenschap niet daar waren waar we hadden moeten zijn, dat we niet tijdig hebben opgetreden”, schrijft paus Franciscus. Sommigen stellen in reactie daarop het gebrek aan daadkracht van de kerkleiders aan de kaak. De Kerk in België heeft meer willen doen dan verontschuldigen en spijtbetuigingen aanbieden. Sinds 2010 hebben de bisschoppen van België meerdere keren een actieve oproep gedaan naar mogelijke slachtoffers om zich te melden en met hun lijden uit de verborgenheid te komen. In België hebben zich 628 slachtoffers gemeld bij het Centrum voor Arbitrage en hiervan werden er 506 aanvaard. Bij de opvangpunten binnen de Kerk waren er 426 meldingen. Precies om het niet bij verontschuldigen en spijtbetuigingen te laten heeft de Kerk in België meegewerkt aan de oprichting van een Centrum

voor Arbitrage en binnen de eigen structuren tien opvangpunten opgericht om recht te doen aan slachtoffers die niet meer terecht konden bij de normale gerechtelijke instanties. Slachtoffers en hun naasten werden beluisterd en alle vormen van herstel, tot en met geldelijke tegemoetkomingen, die het leed ietwat konden lenigen, werden aangeboden. Voor de nog in leven zijnde daders werden gepaste maatregelen genomen om herhaling van feiten te voorkomen.

Regelmatig heb ik vragen gekregen: Aan welke kant sta je eigenlijk? Slachtoffer of de Kerk? Voor mij is er maar één kant: de mens die lijdt. En dat waren voor mij eerst en hoofdzakelijk de slachtoffers. Maar ook daders zijn mensen die moeten worden geholpen. Dat betekent echter niet dat hun misdaden niet eerst ook moeten worden gestraft en dat ze geen verantwoording verschuldigd zijn ten aanzien van de slachtoffers, openlijk schuld moeten bekennen en meewerken aan herstel van het door hen aangerichte leed. Maar ik sta ook aan de kant van de Kerk, want de meeste slachtoffers zijn of waren toen leden van de Kerk. En in de Kerk heb ik ook oversten en bisschoppen en veel priesters ontmoet die zwaar hebben geleden en nog steeds lijden onder wat er in hun instituut is gebeurd.

Andere vraag die vaak worden gesteld zijn: Waarom is Roger Vangheluwe niet gestraft? Waarom is Rome zo traag? Roger Vangheluwe is echter verbannen, tot zijn dood. Hij mag geen vieringen meer voorgaan. Hij mag zijn ballingsoord niet verlaten zonder toestemming. Kan je zwaarder worden gestraft? Als hij buiten het ambt wordt gezet, wordt hij een vrije vogel en heeft de Kerk geen zeggenschap meer over zijn leven en zijn wandel.

Tot slot wil ik deze inleiding afronden met een woord van dank. Op de eerste plaats gaat mijn dank en waardering naar alle slachtoffers die door het naar buiten komen met hun leed de Kerk de kans hebben geboden om iets te herstellen wat in het verleden door misdadig gedrag van een van hun medewerkers is fout gelopen. Op de tweede plaats wil ik iedereen bedanken die zich mee heeft ingezet om dat herstel te bewerken, in het bijzonder eremagistrate mevrouw Godelieve Halsberghe en professor Peter Adriaenssens en de leden van hun commissies die in moeilijke omstandigheden paden hebben gebaan. Het heeft zeer veel inspanningen gevraagd van heel veel professionele medewerkers, en voor sommigen is dat jarenlang onbetaalde inzet geweest op hoog professioneel niveau. Op de derde plaats wil ik de bisschoppen en de hogere oversten bedanken die niet zomaar een punt achter het verleden hebben gezet, maar de volle verantwoordelijkheid voor wat vaak voor hun tijd is misdaan, op hun schouders hebben genomen. En niet in het minst wil ik de klokkenluiders van weleer bedanken, die reeds jaren op de bres hebben gestaan voor slachtoffers. Zonder enige vorm van erkenning, en vaak met uitdrukkelijke miskenning, hebben ze volgehouden om een pijnlijke plek in de Kerk bloot te leggen en aan te klagen. De wijze waarop was misschien niet steeds adequaat, maar wat kun je anders verwachten als je permanent wordt genegeerd. Van hen heb ik ook veel geleerd.

Manu Keirse

Voorzitter van de Stichting Dignity

HOOFDSTUK 1

Eerste initiatieven ter aanpak
in de periode 1995-2010

HOOFDSTUK 1

1 EERSTE INITIATIEVEN TER AANPAK IN DE PERIODE 1995-2010

1.1 Een eerste bewustwording in 1995

In een schrijven van 26 oktober 1995 stelt Piet Wagenaar, abt van de Norbertijnenabdij van Grimbergen, vanuit de jongste vergadering van de Commissio mixta (overleg tussen religieuze oversten en bisschoppen) van 24 oktober, de vraag naar de wenselijkheid van een vaste dienst, met bekwame psychologen en juristen die begeleiding en passende opvang kunnen verlenen aan personen betrokken bij seksueel misbruik in pastorale relaties. In antwoord op zijn brief wordt er verwezen naar een bestaande dienst voor begeleiding die reeds lang in het aartsbisdom Mechelen-Brussel werkzaam is. De begeleiding gebeurt er in samenwerking met gespecialiseerde instellingen en personen. Deze dienst kan voor heel de Kerk functioneren. De noodzaak wordt echter gevoeld tot een meer intensieve en gestructureerde aanpak. In die context bestudeert Mgr. A. Luysterman de documenten van het R.-K. Kerkgenootschap in Nederland *Procedure bij klachten van seksueel misbruik in pastorale relaties (1995)* en *Child abuse: Pastoral and Procedural Guidelines* van de Catholic Bishops' Conference of England and Wales.

Op 21 juni 1996 schrijft Etienne Quintiens, secretaris van de Bisschoppenconferentie van België, aan abt Wagenaar dat de bisschoppen samen met de religieuzen een meldpunt willen oprichten voor opvang en begeleiding van personen die met seksueel misbruik in een pastorale relatie te maken hebben.

In een televisie-interview maakt kardinaal Danneels melding van een meldpunt dat opgericht gaat worden en Mgr. Luysterman geeft toelichting op de Algemene Vergadering van het Interdiocesaan Pastoraal Beraad (IPB) op 25 en 26 oktober 1996. Mgr. Luysterman stelt een nota op *Kerkelijk meldpunt bij seksueel misbruik in pastorale relaties*. Deze nota wordt door de hogere oversten van België besproken op hun vergaderingen.

1.2 Oprichting van contactpunten

Op 4 juli 1997 wordt via een perscommuniqué de oprichting van twee contactpunten aangekondigd. De tekst van het perscommuniqué wordt hier weergegeven:

De Belgische bisschoppen melden dat er vanaf 1 september 1997 twee contactpunten zullen zijn om mensen op te vangen die klachten hebben over seksueel misbruik binnen pastorale relaties: een Nederlandstalig en een Franstalig. De bisschoppen menen dat dit initiatief de drempel kan verlagen voor diegenen die soms aarzelen om zich rechtstreeks tot het gerecht of tot de kerkelijke overheid te richten.

Hoe zullen deze contactpunten functioneren? De klager wordt in contact gebracht met competente personen in de bisdommen die zullen helpen om zijn of haar probleem uit te spreken en om de verschillende aspecten die verband houden met de zaak te onderkennen. Vervolgens kan onderzocht worden hoe aan de klacht gevolg kan gegeven worden, zij het op rechterlijk, kerkelijk of psychologisch vlak.

Uiteraard kan men zich nog altijd rechtstreeks wenden tot het gerecht; men kan zich ook direct wenden tot de bisschop, één van zijn medewerkers of tot de religieuze oversten die dan ook naar competente personen (of centra) kunnen verwijzen voor verder onderzoek en/of begeleiding vanuit hun eigen specifieke verantwoordelijkheid. Deze personen kunnen ook de bisschop adviseren over eventueel te nemen maatregelen.

Na vijf maanden werking wordt een eerste evaluatie van de werking van de contactpunten aan de Bisschoppenconferentie voorgelegd. Hierop volgt, op 4 februari 1998, een persmededeling van de bisschoppen na hun jaarlijkse sessie in Bonheiden waar o.m. gesproken werd over de werking van de contactpunten.

De bisschoppen hebben kennis genomen van de evaluatie en werking van de contactpunten voor seksuele misbruiken binnen het kader van pastorale relaties. Zij deden dit op basis van een rapport dat is voorgelegd door de verantwoordelijken van het contactpunt. De bisschoppen zijn deze mensen bijzonder erkentelijk voor het werk dat ze tot nu toe reeds hebben gedaan ten voordele van de slachtoffers van deze misbruiken. Zij hebben hen ook gevraagd deze opdracht voort te zetten. De verantwoordelijken van dit onafhankelijke contactpunt zullen in de komende dagen een persconferentie organiseren om de resultaten van hun werkzaamheden toe te lichten.

Naar aanleiding van de recente gevallen van pedofilie waarbij ook priesters betrokken waren, willen de bisschoppen de volgende verklaring afleggen: "De recente gevallen van pedofilie waarbij ook priesters betrokken zijn, hebben ons en de hele kerkgemeenschap heel sterk getroffen. Wij geven ons rekenschap van de ernst van deze feiten en veroordelen deze zeer. Wij willen geenszins deze feiten, noch de verantwoordelijkheid van de daders minimaliseren, noch onderschatten. Wij leven mee met de slachtoffers en hun families. Wij zullen alles in het werk stellen om te vermijden dat dergelijke betreurenswaardige feiten zich nog zouden kunnen voordoen in de toekomst. Wij zullen ook onderzoeken met welke middelen we onze waakzaamheid nog kunnen verhogen. Zo blijven wij onder meer ons vertrouwen stellen in de personen die meewerken aan het contactpunt, dat werkzaam is sedert 1 september 1997 en dat slachtoffers toelaat om gemakkelijker in contact te komen met de hulpverlening".

Twee dagen later, op 6 februari 1998, wordt er ook in een persconferentie door de verantwoordelijken van de contactpunten rechtstreeks gecommuniceerd naar de pers over hun werking. Het Nederlandstalige contactpunt beantwoordde ondertussen ook de Franstalige oproepen omdat de persoon die voor het Franstalige contactpunt instond, wegens ziekte niet beschikbaar was.

1.3 Werking van de contactpunten

Het voornaamste doel is hulp te bieden aan de slachtoffers die zich aanbieden. De personen die meewerken zijn leken – mannen en vrouwen – met professionele competentie op juridisch, medisch of psychologisch vlak. Twee onafhankelijke leken zijn tweemaal per week op vaste tijdstippen telefonisch bereikbaar om klachten te ontvangen. Die klachten kunnen van heel uiteenlopende aard zijn.

Het eerste doel is het slachtoffer te helpen door te luisteren naar zijn klacht en te achterhalen wat hij wenst: Wil hij alleen zijn verhaal kwijt aan ons en verder anoniem blijven, dan wordt dit gerespecteerd. Wie juridische stappen wil ondernemen (gevallen van pedofilie zijn altijd strafbaar), wordt geholpen met nuttige adressen (juridische adviseurs), alhoewel ze vrij worden gelaten in de keuze van de te volgen weg. Bij ernstige feiten wordt steeds geadviseerd om klacht neer te leggen bij gerechtelijke instanties, dit om te vermijden dat er nog nieuwe slachtoffers gemaakt worden. Wenst het slachtoffer rechtstreeks contact met de bisschop, de kardinaal of een andere overste, dan wordt dit georganiseerd. Vaak wordt het slachtoffer verwezen naar een psycholoog, naar een vertrouwenspersoon of naar een centrum voor slachtofferhulp, die deskundige hulp kunnen verlenen.

In elke regio in België zijn er vertrouwenspersonen aangeduid bij wie slachtoffers terecht kunnen. Er wordt steeds nagegaan of de opvang goed gebeurt. Het is de bedoeling om om de twee of drie maanden samen te komen om ervaringen uit te wisselen en de werkwijze bij te sturen. Verlangt het slachtoffer een confrontatie met de betichte, dan zijn het diezelfde deskundigen die dat proberen te bewerkstelligen. Eist het slachtoffer een geldelijke vergoeding dan wordt hij doorverwezen naar de burgerlijke rechtbank.

Besluit: De functie van de contactpersoon is voornamelijk luisteren en verwijzen. Iedere klacht moet ernstig worden genomen. De ervaring leert dat zelfs 20 à 30 jaar na de feiten, slachtoffers diep gekwetst met hun probleem blijven zitten.

Met 'onafhankelijke' contactpersonen wordt bedoeld dat we – en ook de deskundige vertrouwenspersonen naar wie wij verwijzen – geen verantwoording moeten afleggen aan de bisschop of aan de kardinaal van wat wij doen of beslissen. Het spreekt voor zich dat – omdat kardinaal Danneels zelf het contactpunt heeft opgericht – we na zes maanden werking een syntheseverslag hebben meege-deeld. Verder willen we onze werking optimaliseren.

Oorspronkelijk werd gekozen voor de anonimiteit van de contactpersonen om redenen van de discretie van slachtoffer en hulpverlener. Zelf willen wij nu die anonimiteit verbreken als dit helpt het vertrouwen te winnen van de mensen die ons willen contacteren. Wenst het slachtoffer anoniem te blijven, dan wordt dit gerespecteerd. Enkel een telefoonnummer waar we hen eventueel kunnen bereiken om verder informatie door te spelen volstaat, maar hoeft niet.

Hoe dan ook, het contactpunt is er op de eerste plaats voor het slachtoffer. Er wordt geluisterd naar haar of zijn gevoelens van verdriet, ontgoocheling, onmacht en samen met het slachtoffer wordt dan overwogen wat we kunnen doen.

Een werkgroep van juristen werkt ondertussen voorstellen uit voor een procedure bij betichting van seksueel misbruik in het kader van pastorale relaties.

In de eerste vijf maanden van de werking (september 1997 – 31 januari 1998) werden er 7 personen geholpen via telefoon en 21 dossiers verder opgevolgd. Het gaat om 10 slachtoffers van seksueel misbruik van kinderen, die juridisch zijn verjaard, 7 volwassenen die zich misbruikt weten en 4 andere klachten.

In 1998 registreerden de contactpunten 54 telefonische oproepen. De klachten werden beluisterd door mevrouw Christine Van Damme en mevrouw Francine Bernaert. Het gaat in het totaal om 27 personen. Hieronder volgt een overzicht van de gemelde probleemsituaties.

Aard van de feiten	Bij jongens of mannen	Bij meisjes of vrouwen	Totaal
Verjaarde feiten van seksueel misbruik bij kinderen	12	4	16
Verjaarde feiten van seksueel misbruik bij volwassenen	2	4	6
Actuele feiten van seksueel grensoverschrijdend gedrag			1
Andere klachten			4
Totaal			27

De andere klachten betreffen: een incestsituatie tussen een kind en een stiefvader, een moeder die de homoseksuele geaardheid van haar zoon niet kan aanvaarden, een leerkracht die door collega's wordt gepest en een priester die rehabilitatie vraagt na valse klacht.

In 1999 werden er 35 telefoongesprekken geregistreerd. Het gaat in het totaal om 13 personen. In 7 gevallen gaat het om verjaarde feiten van seksueel misbruik bij kinderen en in 4 gevallen bij volwassen vrouwen. In twee gevallen gaat het om actuele feiten van seksueel grensoverschrijdend gedrag.

1.4 Van contactpunten naar een officiële commissie

In januari 2000 wordt overgegaan tot de installatie van een officiële commissie voor de behandeling van klachten van seksueel misbruik in pastorale relaties. Deze commissie werd opgericht omdat al vrij snel bleek dat het naast de ingestelde aanspreekpunten en de telefoonlijn nuttig was concretere maatregelen te treffen om seksueel misbruik te behandelen. Aangezien andere landen reeds in soortgelijke commissies hadden voorzien, werd derhalve een commissie opgericht, na lang beraad met juristen en na een onderzoek van de voorbeelden in het buitenland.

De commissie beoogde de materiële feiten te doen toegeven; de erkenning van de schade die de slachtoffers werd berokkend, was een eerste stap in die richting. De tweede stap bestond erin in de mate van het mogelijke te voorkomen dat dergelijke feiten zich opnieuw voordoen. De commissie wou tegemoet komen aan de wens van de slachtoffers om te worden gehoord en de materiële feiten te doen erkennen om herhaling te voorkomen, en de schade 'in al haar vormen' te herstellen.

De commissie zag er ook op toe dat ongegronde verdachtmakingen werden voorkomen, en droeg ertoe bij dat de reputatie van onterecht verdachte priesters of religieuzen in ere werd hersteld.

Via affiches in kerken, advertenties en reclamespots werd het bestaan van de commissie kenbaar gemaakt. Bisschop Arthur Luysterman geeft tevens aan dat bepaalde slachtoffers wensden dat de Kerk hun klacht discreet zou behandelen, meer bepaald omdat zij zich schaamden, en omdat zij schrik hadden op ongeloof te zullen stoten.

Op 26 januari 2000 wordt in het Interdiocesaan Centrum in Brussel de definitieve tekst *Behandeling van klachten wegens seksueel misbruik in pastorale relaties* goedgekeurd samen met de samenstelling de commissie die bestaat uit een Nederlandstalige en Franstalige kamer.

De Nederlandstalige kamer bestaat uit: professor Roger Burggraeve, mevrouw Marie-Paul De Brabander, mevrouw Godelieve Flament-Halsberghe, professor Daniel Lambrecht, mevrouw Griet Van Damme-Van Wilder, de heer Fons Vandeurzen en professor Fernand Van Neste s.J.

De Franstalige kamer bestaat uit: professor Léon-Louis Christians, E.H. Jean-Louis Defer, mevrouw Nancy de Montpellier, mevrouw Marie-Rose Dumont-Baguette, mevrouw Godelieve Flament-Halsberghe, mevrouw Geneviève Hachez-Vandenbroucke en dokter Adelin Hainaut

Na overleg onder de aanwezigen aanvaardt mevrouw eremagistraat Godelieve Flament-Halsberghe het voorzitterschap van zowel de Nederlandstalige als de Franstalige kamer.

De goedgekeurde tekst wordt voorgelegd aan de koepelorganisaties van de vrouwelijke en de mannelijke religieuzen en aan de toenmalige minister van Justitie, de heer Marc Verwilghen. De tekst wordt nadien, op 23 februari 2000 bekend gemaakt via een persconferentie waarop de voorzitter, de medewerkers van de commissie en de perschefs van de Bisschoppenconferentie aanwezig zijn. De professoren Raf Verstegen en Léon-Louis Christians stellen het initiatief voor. Mevrouw F. Bernaert stelt de werking van het contactpunt tijdens het voorbije jaar (1999) voor.

De inhoud van het document 'Behandeling van klachten wegens seksueel misbruik in de pastorale relatie' wordt hier afgedrukt:

1.5 Werkdocument: Behandeling van klachten wegens seksueel misbruik in de pastorale relatie

van de Belgische Bisschoppen en de Hogere Oversten van de Belgische Kerkprovincie, 23 februari 2000

Er zijn bij herhaling situaties aan het licht gekomen waarin personen met verantwoordelijkheid in de Kerk misbruik hebben gemaakt van de pastorale relatie. Met een pastorale taak belaste personen hebben die relatie laten ontaarden tot seksuele contacten of zelfs verregaand seksueel misbruik. Dit is voor de slachtoffers en al wie hen nabij staan bijzonder pijnlijk en kwetsend.

Ook kerkelijk geëngageerde personen kennen hun menselijke zwakheid en zondigheid. Dit belet niet dat deze feiten een zware schaduw werpen over de verkondiging van de evangelische boodschap.

De feiten erkennen en het aangedane leed onderkennen, is een eerste stap ten aanzien van de slachtoffers. Zoveel als menselijk mogelijk herhaling voorkomen is een tweede stap. Beide voorwaarden zijn onmisbaar voor de eerbiediging van de fundamentele rechten van de mens en de rechten van het kind. Eerbiediging waartoe trouwens heel duidelijk wordt opgeroepen door het Evangelie.

Sedert 1997 wordt aan de slachtoffers de mogelijkheid geboden zich te wenden tot telefonische contactpunten en vertrouwenspersonen met de bedoeling hen de gelegenheid te geven zijn of haar leed kenbaar te maken en geholpen te worden naar diverse mogelijke vormen van herstel.

Na een eerste telefonisch contact wordt de hulpzoekende die dit wenst, ontvangen door een vertrouwenspersoon. Hier kan de betrokkene terecht met zijn/haar klacht en noden. Zo nodig wordt hij of zij op weg geholpen naar meer gespecialiseerde psychologische, sociale of andere hulp. Het zwaartepunt ligt bij de hulpverlening door het contactpunt en de vertrouwenspersoon.

In vele gevallen, zeker als de feiten dateren van jaren terug, wenst de betrokkene geen verdere stappen te zetten naar buiten. In andere gevallen vooral wanneer de feiten recenter zijn, kunnen zich intern kerkelijke maatregelen opdringen. Bij de hulpzoekende kunnen immers ook de nood en het verlangen bestaan dat binnenkerkelijk een en ander bespreekbaar wordt gemaakt en dat maatregelen worden getroffen. In dat geval wordt méér gevraagd dan hulpverlening. Dat 'recht zou geschieden', ook binnenkerkelijk, is dan de vraag.

Om deze vraag naar gerechtigheid te kunnen beantwoorden wordt een interdiocesane commissie opgericht. Om te kunnen tegemoetkomen aan de rechtmatige verwachtingen van de slachtoffers, moet die commissie in volle onafhankelijkheid een aantal onderzoeksdaeden kunnen verrichten, en de kerkelijke overheid - bisschop of hogere overste - volledige informatie en advies over de zaak bezorgen. Op deze wijze neemt de kerk ook haar maatschappelijke verantwoordelijkheid op en wordt tevens het algemeen belang van de kerkgemeenschap behartigd. Deze heeft er immers alle belang bij dat zoveel mogelijk opheldering wordt gegeven over een zaak, en dat de kerkelijke overheid de ware toedracht van de zaak zou vernemen en zodoende in staat zou zijn de passende maatregelen te treffen.

Wanneer het om strafbare feiten gaat mag het voorbereiden van een intern kerkelijke maatregel evenwel niet verkeerd begrepen worden. De hulpzoekende kan zich te allen tijde tot het gerecht wenden. De vertrouwenspersoon evenals de genoemde commissie moeten hem of haar in elk geval op deze mogelijkheid wijzen. Wendt de hulpzoekende zich tot het gerecht dan wordt het intern kerkelijk onderzoek ofwel niet gestart ofwel stopgezet tot het einde van de gerechtelijke procedure.

Alleen voor zover nodig om een eventuele dringende intern kerkelijke maatregel te kunnen nemen, kan daarna de commissie nog even actief zijn.

De interdiocesane commissie is bedoeld de slachtoffers te helpen in hun poging en verlangen om ook binnenkerkelijk gehoord te worden en gerechtigheid te vinden. Dat ligt in het verlengde van wat met de contactpunten is bedoeld. Uit deze finaliteit en bovenstaande waarborgen moge duidelijk blijken dat de kerkelijke overheid er ook niet kan worden van verdacht een laakbare parallelle rechtspraak te creëren.

Gerechtvaardigde klachten moeten gehoord worden. Het bestaan van een interdiocesane commissie kan er ook toe bijdragen dat ongegronde verdachtmakingen voorkomen worden, of dat pastorale werkers die zonder grond verdacht gemaakt werden, hun goede naam gezuiverd zien.

Met de procedure voor klachtenbehandeling wegens seksueel misbruik in de pastorale relaties willen de bisschoppen en hogere oversten met openheid de slachtoffers in hun leed ontvangen en helpen waar het kan. Zij willen tevens vastberaden optreden tegenover alle genoemde vormen van misbruik van de pastorale relatie. Zij hopen aldus bij te dragen tot een klimaat, waarin wat kwaad is als kwaad erkend wordt, maar waarin ook nodeloze en grievende verdachtmakingen vermeden worden.

ALGEMEEN

Art.1. De Belgische Bisschoppen en de Hogere Oversten van de Belgische Kerkprovincie leggen gezamenlijk volgende procedures vast voor de behandeling van klachten wegens seksueel misbruik in de pastorale relatie.¹

Art.2. Onder seksueel misbruik wordt begrepen feiten die strafbaar zijn ingevolge de art. 372 tot 378bis van het Strafwetboek evenals alle vormen van verbaal, niet-verbaal of lichamelijk gedrag van seksuele aard, waarvan diegene die zich er schuldig aan maakt, weet of zou moeten weten, dat het afbreuk doet aan de menselijke waardigheid.²

1 Met "pastorale relatie" zoals omschreven in art. 1 wordt bedoeld: alle persoonlijke contacten die tot stand komen bij het verrichten van pastorale taken (parochiewerking, het toedienen van sacramenten, catechese, geloofsverkondiging, geestelijke leiding, gewetensvorming, jeugdbeweging, ziekenzorg). Pastoraal werk verrichten mag niet worden herleid tot acht uren werken per dag. De pastorale taak tekent de hele mens, drukt een stempel op heel het doen en laten van de pastorale werker. Daaruit volgt dat alle contacten van de pastorale werker met mensen, een pastorale dimensie hebben: het zijn contacten met iemand voor wie 'pastoraal' zijn of haar levensstaat is geworden. Voor wie pastoraal werkzaam is, gaat het hele persoonlijk leven (overtuiging, opinies, attitudes, optreden, gedraging) tot de pastorale relatie behoren.

2 Bij de omschrijving van het begrip seksueel misbruik werd verwezen naar de art. 372 tot 378bis van het Strafwetboek die handelen over aanranding van de eerbaarheid en verkrachting. De omschrijving 'alle vormen van verbaal, niet-verbaal of lichamelijk gedrag van seksuele aard, waarvan diegene die zich er schuldig aan maakt, weet of zou moeten weten, dat het afbreuk doet aan de menselijke waardigheid' is overgenomen uit de wetgeving inzake de bescherming van personeelsleden tegen ongewenst seksueel gedrag op het werk (art.1 K.B. van 18 september 1992 voor de private sector, en art. 2 K.B. van 9 maart 1995 voor de openbare sector).

CONTACTPUNTEN EN VERTROUWENSPERSONEN

- Art.3. *Er wordt een Nederlandstalig en een Franstalig telefonisch contactpunt ingesteld voor een eerste opvang van klachten.*
- Art.4. *Indien de hulpzoekende dit wenst verwijst de contactpersoon hem of haar door naar een vertrouwenspersoon.*
- Art.5. *De contact- en vertrouwenspersonen hebben een professionele competentie in de hulpverlening, op psychologisch, medisch of juridisch gebied.*
- Art.6. *De vertrouwenspersoon houdt zich beschikbaar voor een grondige bespreking van de klacht en de noden van de verzoeker. In overleg wordt nagegaan welke personen of instanties de verzoeker kunnen verder helpen. Er kan o.m. gedacht worden aan een rechtstreeks contact met de kerkelijke verantwoordelijken, psychologische, medische of juridische bijstand, of hulp van andere gespecialiseerde diensten.*
- Art.7. *De vertrouwenspersoon wijst de verzoeker in elk geval op de mogelijkheid zich te wenden tot het gerecht. Hij informeert de verzoeker indien nodig ook over de mogelijkheid van een klacht bij een interdiocesane commissie, ter voorbereiding van een maatregel door de kerkelijke overheid.*

INTERDIOCESANE COMMISSIE VOOR BEHANDELING VAN KLACHTEN

A. Oprichting, samenstelling, zetel

- Art.8. *De Belgische Bisschoppen en de Hogere Oversten van de Belgische kerkprovincie richten elk voor hun eigen bevoegdheidssfeer een gemeenschappelijke Commissie op voor het onderzoek naar seksueel misbruik in het kader van pastorale relaties, hierna 'de Commissie' genoemd.*
- Art.9. § 1. - *De Commissie bestaat uit een Nederlandstalige en een Franstalige kamer, elk bestaande uit 4 tot 8 leden. Zij worden benoemd door de Belgische Bisschoppen in overleg met de Hogere Oversten.*
- § 2. *Het lidmaatschap van de Commissie is onverenigbaar met een ambt in het bestuur van een bisdom zoals vicaris-generaal, bisschoppelijk vicaris, officiaal of rechter in de kerkelijke rechtbank, of met een hoger ambt in het bestuur van een religieus instituut.*
- Art.10. *De Commissie heeft haar zetel in het Interdiocesaan Centrum te Brussel.*

B. Bevoegdheid

- Art.11. *De Commissie neemt kennis van gevallen van seksueel misbruik in het kader van pastorale relaties waarbij volgende categorieën van personen betrokken zijn:*
- 1° diocesane priesters en diakens;*
 - 2° parochie-assistenten, en andere leken-pastorale werkers in de territoriale en in de categoriale zielzorg;*
 - 3° leden van instituten van gewijd leven en van sociëteiten van apostolisch leven.*

Art.12. *De taal van de persoon tegen wie een klacht is ingediend bepaalt welke taalkamer van de Commissie bevoegd is.*

Art.13. *Een gerechtelijk onderzoek schorst de procedure in elke stand van het geding. De Commissie kan wel overeenkomstig art. 20 voorstellen dringende maatregelen te nemen.*

C. Inleiden van een zaak

Art.14. § 1. *Een zaak waarin personen betrokken zijn vermeld in art. 11, 1° en 2°, kan bij de Commissie aanhangig gemaakt worden door:*

- *de diocesane bisschop;*
- *de persoon die beweert slachtoffer te zijn van seksueel misbruik, hierna genoemd klagende partij, of diens vertrouwenspersoon; indien het slachtoffer minderjarig of onbekwaam verklaard is, kan ook diens wettelijke vertegenwoordiger optreden.*

§ 2. *Wanneer een zaak aanhangig wordt gemaakt bij de Commissie door of namens de klagende partij stelt de Commissie de diocesane bisschop onmiddellijk op de hoogte van de aard van de klacht en de identiteit van de persoon tegen wie die wordt geuit.*

Art.15. § 1. *Een zaak waarin personen betrokken zijn vermeld in art. 11, 3° kan bij de Commissie aanhangig gemaakt worden door:*

- *de hogere overste van de betrokken religieus;*
- *de diocesane bisschop, mits uit een voorafgaand overleg met de hogere overste van betrokkene blijkt dat de ten laste gelegde feiten verband houden met een pastorale opdracht die onder de bevoegdheid valt van de diocesane bisschop;*
- *de persoon die beweert slachtoffer te zijn van seksueel misbruik, hierna genoemd klagende partij of diens vertrouwenspersoon; indien het slachtoffer minderjarig of onbekwaam verklaard is, kan ook diens wettelijke vertegenwoordiger optreden.*

§ 2. *Wanneer een zaak aanhangig wordt gemaakt bij de Commissie door of namens de klagende partij stelt de Commissie de hogere overste van de betrokken religieus en de diocesane bisschop in wiens bisdom deze religieus pastoraal actief is, onmiddellijk op de hoogte van de aard van de klacht en de identiteit van de persoon tegen wie die wordt geuit.*

Art.16. *Elke zaak wordt ingeleid met een schriftelijk verzoek gericht aan de Voorzitter van de Commissie, Mevrouw G. Halsberghe, Postbus 6, 1140 Brussel.*

D. Behandeling van de zaak

Art.17. *De Commissie stelt haar intern reglement op.*

Art.18. *Zodra een zaak bij de Commissie is aanhangig gemaakt, wijst de Commissie minstens twee onder haar leden aan om de zaak te behandelen.*

Art.19. § 1. – *De leden van de Commissie die de zaak behandelen nemen binnen de kortst mogelijke termijn kennis van het dossier.*

Zij gaan over tot het onderzoek van de feiten aan de hand van verhoren, getuigenissen en documenten. Zij kunnen zich indien nodig ter plaatse begeven.

§ 2. – De klagende partij wordt gehoord. Zij wordt bij de aanvang van het onderzoek gewezen op de mogelijkheid om zich te wenden tot het gerecht.

§ 3. – De persoon tegen wie klacht is ingediend wordt gehoord. Hij wordt gewezen op de verantwoordelijkheid die hij draagt binnen de kerkgemeenschap en op de mogelijkheid om zich, ook in rechte, te verdedigen.

§ 4 – Er wordt een proces-verbaal opgesteld van alle verrichtingen.

Art.20. *Indien de ernst van de feiten dit vereist, stellen de behandelende commissieleden zo snel mogelijk aan de diocesane bisschop of de hogere overste dringende maatregelen voor.*

Art.21. *De leden die het onderzoek hebben geleid, brengen verslag uit aan de Commissie die oordeelt of het onderzoek als beëindigd kan worden beschouwd. De Commissie kan vragen bijkomende onderzoeksdaden te stellen.*

Art.22. *De klagende partij en de persoon tegen wie klacht is ingediend, worden schriftelijk op de hoogte gebracht van de elementen van het onderzoek. Hen wordt de mogelijkheid gegeven het dossier in te zien.*

Een eventuele schriftelijke reactie van deze personen wordt bij het dossier gevoegd.

Art.23. *Na het afsluiten van het onderzoek, stelt de Commissie een verslag op.*

Art.24. *De Commissie maakt aan de diocesane bisschop of de hogere overste haar verslag en de eventuele schriftelijke reactie van de betrokken personen over, samen met haar adviezen over de aard van de te nemen maatregelen.*

Art.25. *De klagende partij die dat wenst wordt gehoord door de diocesane bisschop of de hogere overste.*

De persoon tegen wie een klacht is ingediend, wordt onverkort eventuele andere voorschriften uit het kerkelijk recht, in elk geval gehoord door de diocesane bisschop of de hogere overste vooraleer een maatregel tegen hem wordt genomen.

Art.26. *De diocesane bisschop of de hogere overste delen aan de klagende partij het resultaat mee waartoe het onderzoek heeft geleid, alsook de maatregelen die zij hebben genomen.*

Werking van het contactpunt op het nummer 078 15 30 70 dat tweemaal per week bereikbaar is (woensdag tussen 17 en 19 uur en vrijdag tussen 10 en 12 uur).

Tussen 2001 en 2007 worden de statuten van de commissie aangepast en een reglement van inwendige orde uitgewerkt.

De commissie-Halsberghe vroeg aanvankelijk aan de bisdommen of religieuze congregaties om vergoedingen te betalen. De bisschoppen hebben de methode en de bedragen van meet af aan in vraag gesteld. Zij hadden het moeilijk met de wijze waarop de voorzitter van die commissie dit voorstelde en toen was het helemaal niet gebruikelijk in de samenleving om vergoedingen uit te betalen voor verjaarde feiten. Er waren daar geen juridische gronden voor. Sommigen waren verbaasd over de criteria om die bedragen te bepalen.

In de tijd dat de commissie werkzaam was, werd over die vergoedingen contact opgenomen met de professoren Storme en Lievens, respectievelijk van de Universiteit Gent en de KU Leuven.

Uit argumenten om elke betaling van een schadevergoeding aan de slachtoffers van verjaarde feiten of van feiten waarvoor geen klacht bij het gerecht is ingediend, te betwisten, blijkt dat sommige katholieke overheden geen burgerrechtelijke noch morele aansprakelijkheid aanvaardden voor de misdrijven die door geïncardineerden zijn gepleegd. Zij geven overigens aan te vrezen dat de schadevergoeding een schuldbekekenis inhoudt, wat zij niet kunnen dulden.

1.6 Begeleiding van daders

Er wordt een duidelijk nood gevoeld om naast de opvang van slachtoffers van seksueel misbruik in een pastorale relatie ook een opvang te voorzien voor de daders. Op de vergadering van de Bisschoppenconferentie van 14 december 2000 wordt het voorstel om de reeds bestaande Dienst voor begeleiding van priesters en religieuzen van het aartsbisdom Mechelen-Brussel uit te breiden naar een dienst voor België, aanvaard. De dienst zal alleen de begeleiding op zich nemen van hen die veroordeeld zijn, de eventuele straf hebben uitgezeten en de begeleiding aanvragen. Iedere bisschop of hogere overste kan een priester of pater naar de dienst sturen voor een onderzoek naar de best geschikte formule van begeleiding.

1.7 Handreiking voor mensen werkzaam in de pastoraal (september 2005)

Zeer snel wordt de nood gevoeld om zich niet alleen tot slachtoffers en daders te richten, maar om informatie te geven voor allen die in de pastoraal werkzaam zijn. Hiertoe wordt door een werkgroep bestaande uit de professoren Matthijs Lamberigts (decaan godgeleerdheid, voorzitter), Peter Adriaenssens (kinderpsychiater), Raf Verstegen (hoogleraar Romeins recht), Kris Depoortere (bisschoppelijk vicaris), Luc De Fleurquin (hoogleraar kerkelijk recht), Karlijn Demasure (theologe), Frans Brunooghe (psychiater) en Frank Hutsebaut (hoogleraar strafrecht) een uitvoeriger nota opgesteld die digitaal beschikbaar wordt gesteld. De tekst van de nota wordt hier afgedrukt.

Seksueel misbruik van kinderen – Handreiking voor wie in de pastorale sector werken (priesters – diakens – leken)

Inleiding

Bij het einde van het Tweede Vaticaans Concilie op 5 december 1965 schreven de bisschoppen dat christenen 'de vreugde en de hoop, het verdriet en de angst van alle andere mensen' tot hun eigen vreugde, hoop, verdriet en angst moesten maken. (Gaudium et Spes 1). De gelovige gemeenschap heeft dat vaak gedaan. Vaak ook niet. Gelovigen hebben dikwijls geweld bestreden. Aan de zijde van God. Toch hebben ze ook geweld gebruikt. Soms zelfs in de naam van God. In dit schrijven hebben we een concrete vorm van geweld voor ogen, namelijk seksueel geweld tegen kinderen.

Ieder kind heeft recht op fysieke, psychische, seksuele en spirituele integriteit. Seksueel misbruik schendt deze integriteit op al die gebieden en vormt daardoor een inbreuk op de waardigheid van de mens. Mensen, die pastoraal werkzaam, kunnen daarmee geconfronteerd worden. Dit grove misbruik kan gepleegd zijn door een familielid, door een bekende, door een vreemde of ook door iemand die in de kerk een functie bekleedt. In al deze gevallen kan de kerk een taak hebben bij de begeleiding van diegenen die zich tot haar wenden op zoek naar troost, begeleiding en recht.

We richten deze brochure tot allen die een pastorale verantwoordelijkheid dragen voor de gelovige gemeenschap in België, professioneel of als vrijwilliger, op een parochie, in een school, in de gezondheidszorg, in de gevangenis of in de jeugdpastoraal. Bij die opdracht kunnen pastorale medewerkers namelijk geconfronteerd worden met slachtoffers en daders van seksueel misbruik.

Opvoeding steunt op vertrouwen. Seksueel geweld schokt vertrouwen. Het schokt heel onze maatschappij. Wereldwijd. Ook de Kerk is erg geschokt door de vele verhalen van misbruik. Zij is dit nog meer als blijkt dat misbruik soms door haar eigen medewerkers gepleegd werd.

We schrijven deze bladzijden in het licht van het evangelie. Daardoor wordt de focus nog scherper. Jezus' prioritaire zorg voor de kinderen en voor alle meest kwetsbaren, is te treffend om ze ook maar enigszins te nuanceren. Jezus is zonder meer het beeld van een 'bewogen' God. Hij neemt het leed van mensen niet enkel ernstig. Hij doet er ook iets aan. Het evangelie is bijzonder streng voor wie 'kleinen, die op God vertrouwen ten val brengen' (Mc 9,42). Maar het wordt er ook positief geformuleerd: 'alles wat je voor één van de kleinsten van Mij hebt gedaan, heb je voor God zelf gedaan' (Mt 25,40).

Bij dit schrijven hebben we een concrete situatie voor ogen: iemand die in het pastorale domein werkt, wordt geconfronteerd met een geval van seksueel misbruik, direct of indirect. Het gaat om een slachtoffer en/of om een dader. Het misbruik kan gepleegd zijn door een familielid, door een bekende, door een vreemde of door iemand die een verantwoordelijkheid draagt in de kerk. Misschien zijn de betrokkenen al naar de politie gestapt of hebben ze al een arts geraadpleegd. Misschien (nog) niet. Maar nu komen ze met onrecht, met leed en onmacht – of met hun kwaad als het om een dader gaat – bij een kerkwerker terecht. Ze willen ook aan hem of aan haar hun verhaal kwijt. Hier moeten wij onze verantwoordelijkheid opnemen. In al deze gevallen heeft de kerk een taak bij de begeleiding van diegenen die zich tot haar wenden op zoek naar troost en steun, naar begeleiding en recht of naar vergeving. In ieder geval op zoek naar heling en herstel.

Dit document is van pastorale aard. In de eerste plaats geven we een omschrijving van wat we onder seksueel misbruik van kinderen verstaan. Daarna trekken we de aandacht op de medeslachtoffers bij seksueel misbruik. In de derde plaats beschrijven we de eigenheid van de pastorale begeleiding: wat kan een pastorale medewerker doen? In de vierde plaats komt de vraag van het doorverwijzen ter sprake. Ten slotte stellen we de vraag naar de pastorale begeleiding van de daders van seksueel misbruik bij kinderen.

I. Omschrijving van seksueel misbruik van kinderen: primaire en secundaire slachtoffers

Het primaire slachtoffer: het kind

- *Seksueel misbruik van kinderen is een vorm van seksueel geweld binnen een afhankelijkheidsrelatie. De volwassene gebruikt het overwicht dat hij of zij heeft om een kind te overhalen tot het stellen of het ondergaan van seksuele activiteiten in woorden, gebaren of handelingen. Kinderen die misbruikt werden kunnen negatieve gevolgen vertonen op lichamelijk, relationeel, psychisch en spiritueel vlak. Deze gevolgen kunnen zich manifesteren tijdens de periode van het misbruik, maar ze kunnen ook later op volwassen leeftijd aan het licht komen, soms zelfs veel later, bij het ouder worden. Ook de dreiging tot seksueel misbruik is reeds een vorm van misbruik omdat de angst die deze dreiging bij het kind veroorzaakt, het kind in een evenwichtige groei belemmert. We gaan nu nader in op deze korte omschrijving.*
- *Seksueel misbruik speelt zich altijd af binnen een afhankelijkheidsrelatie. Een kind is afhankelijk van een volwassene voor zijn lichamelijke, emotionele, intellectuele en geestelijke ontwikkeling. Deze volwassene bezit een overwicht wat betreft fysieke kracht, emotionele en intellectuele ontwikkeling. Hij verleidt of dwingt het kind tot het stellen of het ondergaan van seksuele activiteiten. Het kind is daar nog niet aan toe is en verstaat de precieze betekenis nog niet.*
- *‘Kind zijn’ is meer dan de aanduiding van een bepaalde leeftijdscategorie (16 of 18). We willen vooral verwijzen naar mensen die psychologisch veel jonger zijn dan de dader. Ook personen met een verlengde minderjarigheid, mensen met een mentale handicap dus, vallen onder de definitie ‘kinderen’.*
- *Omdat het kind onrijp is op fysiek, emotioneel, psychologisch en geestelijk vlak, kan het geen bewuste en vrije instemming verlenen tot het aangaan van seksuele relaties. Daarom zijn seksuele relaties tussen volwassenen en kinderen altijd een vorm van geweld. We spreken dan ook in alle gevallen van seksueel misbruik.*
- *Bij seksueel misbruik kunnen verschillende vormen onderscheiden worden. Seksueel misbruik is breder dan lichamelijk contact. Er kan ook niet-fysiek misbruik zijn: seksuele commentaren, exhibitionisme, voyeurisme en (dwingen tot) het bekijken van pornografische films. Seksueel misbruik gaat bovendien niet noodzakelijk gepaard met fysiek geweld. De dader kan het kind zo manipuleren dat het niet in staat is “neen” te zeggen. Hij (of zij) kan dreigen met seksueel geweld.*
- *Seksueel misbruik kan intra- of extrafamiliaal plaatsvinden. Zowel incestueuze relaties met kinderen (intrafamiliaal) als seksuele relaties met bekenden of vreemden (extrafamiliaal) schaden het kind.*

De secundaire slachtoffers: de omgeving

Mensen uit de directe omgeving van het slachtoffer kunnen eveneens onder de situatie van het misbruik lijden of geleden hebben, bijvoorbeeld de zussen en broers van het slachtoffer bij gevallen van incest. We spreken hier van ‘secundaire’ slachtoffers. Ook al zijn ze zelf niet seksueel misbruikt, het machtsmisbruik bij incest zal zich wellicht niet beperkt hebben tot het seksuele domein. De angst-aanjagende sfeer in huis kan diepe sporen nalaten. Zowel bij intrafamiliaal als bij extrafamiliaal

misbruik zullen zussen en broers voorts ook delen in de schande en soms ook in de verdachtmaking van medeplichtigheid bij de onthulling van het misbruik. Maar het zwaarste leed is meestal het 'mede-lijden' met hun misbruikte zus of broer. En wat met de ouders van een misbruikt kind of de partner van een incestpleger? Er ontstaat bij seksueel misbruik een uitdijende kring van mede-slachtoffers.

Indien een lid van het onderwijzend personeel, van een jeugdbeweging of van een andere groepering of gemeenschap zich schuldig maakte aan het misbruik, wordt de hele gemeenschap medeslachtoffer. Dit geldt ook voor de kerk. Indien een pastoraal betrokkene seksueel misbruik pleegt, lopen alle andere pastoraal betrokkenen het risico als potentiële daders beschouwd te worden. Bovendien dreigen de andere leden van de gemeenschap als medeschuldigen bestempeld te worden, omdat zij er niet in geslaagd zijn het misbruik te voorkomen.

De pastorale begeleiding van slachtoffers van seksueel misbruik

Wat nu volgt, geldt op de eerste plaats voor de primaire slachtoffers, de misbruikte kinderen. Toch zijn heel wat elementen ook van toepassing op de secundaire slachtoffers. Eén ding is zeker: wie zich tot een pastoraal werkende wendt, heeft recht op pastorale zorg. We raden af dat eenzelfde persoon slachtoffer en dader zou begeleiden. Een slachtoffer heeft er nood aan te voelen dat iemand volledig achter hem of haar staat. Bij de begeleiding van verschillende personen in een conflict kan de indruk ontstaan dat de pastorale werker, net als de dader, dubbel spel speelt.

Pastorale zorg beoogt de zorg voor de totale mens. Ze is heling, heel-making uit de verbroekeling. Bij die heelheid kunnen lichamelijke, psychische, sociale, spirituele en religieuze dimensies onderscheiden, maar niet gescheiden worden. Het eigene van de pastorale zorg bestaat in de gerichte aandacht voor de spirituele en religieuze dimensies. De andere dimensies komen straks ter sprake, als we het hebben over 'doorverwijzing'.

Als slachtoffers van seksueel misbruik naar een pastorale medewerker komen, dan verlangen ze in de eerste plaats dat hun lijdensverhaal beluisterd en gehoord wordt. Betrokkenheid en meelevens zijn hierbij van beslissend belang. Pastorale werkers zijn geen onderzoeksrechters. De vraag naar de 'waarheid' is niet hun eerste bekommernis. Zij moeten niet ondervragen, geen feiten controleren. Zij luisteren actief naar het verhaal van de beleving van de pastorant. En dat verhaal is altijd 'waar', want zo 'beleeft' een mens zijn of haar situatie. De eerste zorg van de pastorale werker is altijd: hoe kan ik hier voor deze medemens heenwijzen naar Gods' liefde? Hoe kunnen we een veilig klimaat scheppen waarin een lijdende mens openhartig kan zijn?

Misschien blijft het bij dat ene gesprek tussen hulpzoeker en pastorale werker. Soms kwam de pastorant alleen maar zijn of haar hart luchten of betrouwbare adressen vragen van psychologische of juridische hulpverleners. Die geeft de pastorale werker dan mee. Als het mogelijk is, rondt de pastorale werker het gesprek af in een gebed, geeft een gebedstekst (bv. een vertrouwenspsalm 23, 30, 31, 131) mee of zegt enkel maar: "Ik draag je mee in mijn gebed vanavond". Dat mag, want het slachtoffer belde aan bij een pastorale werker en niet bij een consultatiebureau.

Het kan gebeuren dat dit eerste gesprek het begin wordt van een meer langdurige pastorale begeleiding. In een pastorale relatie kan echt helingswerk vooral gebeuren op het spirituele en op het religieuze vlak. Steeds is de eerste voorwaarde dat het slachtoffer in een veilige omgeving verkeert. Dat betekent dat er geen risico op (verder) misbruik mag bestaan. Het helingsproces zelf omvat een aantal aspecten met specifiek religieuze dimensie: het herstel van vertrouwen, de schuldproblematiek en een rouwproces over het verlies.

Herstel van vertrouwen

Het seksuele misbruik heeft het vermogen tot vertrouwen in andere mensen aangetast. Slachtoffers van seksueel misbruik hebben te kampen met een verlies van het gevoel van verbondenheid. Slachtoffers hebben niet alleen een negatief zelfbeeld, maar beschouwen vaak ook andere mensen als onbetrouwbaar. Zij komen daardoor niet zelden in een spiraal van isolement terecht. Daarom is het van belang dat de pastorale werkers in staat zijn het vertrouwen van de slachtoffers te winnen en dat ze blijf geven dat vertrouwen waard te zijn in een rustig evenwicht van afstand en nabijheid. Net genoeg afstand om een ruimte van vrijheid te scheppen – het slachtoffer heeft al beklemming genoeg ervaren in het machtsmisbruik. Toch ook net genoeg nabijheid zodat het slachtoffer zich niet opnieuw in de steek gelaten weet.

Dit geldt nog meer als de dader iemand is die een kerkelijke functie uitoefent of uitoefende. De Kerk is erg geschokt door deze verhalen en heeft spijt van dit gebeuren. Het vertrouwen in de Kerk wordt hier erg geschonden en alleen nieuwe positieve ervaringen kunnen bijdragen tot dit herstel. Niet zelden hebben slachtoffers van seksueel misbruik ook hun vertrouwen in God verloren: Waar was God tijdens het misbruik? Waarom is God niet tussen gekomen? Het is een eeuwenoude klacht. Nog eens, als de dader een kerkelijke functie uitoefent, zal die weerslag of het godsbeeld waarschijnlijk nog veel sterker zijn. Het beeld van God als Vader zal zwaar gehavend zijn.

In acute crisissituaties – maar ook soms jaren nadien - komen bij het slachtoffer heel wat gevoelens naar boven, waarbij machteloze woede vaak de boventoon voert. Wij kunnen hier helpen met Bijbelteksten waarin verlorenheid, woede, klacht, verdriet, wraakgedachten, verwijten en machteloosheid verwoord worden en als gebed geformuleerd. Want dit is de helende kracht van het Bijbelse bidden: alles mag er gezegd worden, als het woord maar tot God gesproken wordt. Dan wordt de klacht omgevormd tot een uitdagende relatie met God. Net wat Jezus deed op het kruis: “...waarom hebt Gij mij verlaten?”. Maar de geadresseerde was wel ‘God’. Het kan het prille begin worden van een nieuwe verbondenheid.

Een complexe schuldproblematiek

Meestal voelt het slachtoffer zich medeschuldig aan het misbruik (Heb ik het niet uitgelokt? Heb ik niet meegewerkt?). Maar het kind draagt geen schuld. Het is de volwassene, die misbruik gemaakt heeft van het vertrouwen dat het kind in hem of haar had.

Daarnaast kan het slachtoffer zich ook schuldig voelen voor de onthulling van het misbruik. Het slachtoffer heeft het gevoel ‘het contract’ met de dader te hebben verbroken. De dader heeft het slachtoffer immers verplicht tot geheimhouding. Het slachtoffer verbrak de geheimhouding ... en kan dus de (valse) indruk hebben de dader verraden te hebben.

Ten slotte kunnen slachtoffers ook schuldgevoelens ontwikkelen omwille van de (eventuele) gevolgen van de onthulling van het misbruik. Als het om misbruik gaat in het gezin, wordt de stabiliteit van dat gezin bedreigd door de onthulling, bijvoorbeeld omdat de vader in de gevangenis belandt. Misschien komt de zaak in de media en worden dader én slachtoffer met de vinger gewezen.

Op latere leeftijd kan zich nog een andere schuldproblematiek aandienen. Omwille van de opgelopen trauma's kan een aantal slachtoffers tekort schieten op verschillende gebieden. Zij vinden onder meer dat ze hun kinderen niet de liefde hebben kunnen schenken waarop zij recht hadden. Of zij hebben de indruk hun partner te kort te doen, omdat ze seksualiteit enkel als een 'noodzakelijk kwaad' kunnen beleven. Deze problematiek moet delicaat behandeld worden: er is immers inderdaad sprake van een complex samengaan van falen en gekwetst zijn.

In een rijpere pastorale relatie kunnen misschien vele van deze schuldgevoelens stilaan verwoord worden. Dan kan zelfs soms de vraag naar vergeving of verzoening aan bod komen. Vergeving schenken is een proces dat veel tijd in beslag neemt. Een te 'snelle' vergeving wordt soms ingegeven door een religieus 'moeten': Vergeef ons onze schulden gelijk ook wij vergeven aan onze schuldenaren. Zo'n 'verplichte' vergeving lost de diepere problematiek niet op. Ze slaat te veel stappen over en de schuldgevoelens zullen vaak terugkeren of zich in andere vormen uiten. Vergeven is bovendien verschillend van vergeten. Het kwaad dat werd ondergaan, kan men niet vergeten en hoeft men niet te vergeten. De Bergrede vraagt wel dat men uit de dodelijke spiraal van wraak, weerwraak en tegenweerwraak treedt. Vergeving sluit ook niet in dat slachtoffers afzien van datgene waarop ze recht hebben, zoals bijvoorbeeld de terugbetaling door de dader van de therapeutische zorgen. Vergeving verschilt ook van verzoening. Bij vergeving komt het slachtoffer los van de negatieve band die hem of haar aan de dader bindt door de woede en de wraakgedachten te boven te komen. Verzoening betekent de relatie met de dader hervatten. In vele gevallen is het beter dat dit niet gebeurt, het moet uitgesloten worden als het risico op nieuw misbruik blijft bestaan. In andere gevallen ontstaat een opening op verzoening, als de dader ingaat op de veel voorkomende vraag van het slachtoffer om oprechte verontschuldiging. Toch betekent verzoening nooit een herstel van de relatie zoals ze was voor het misbruik. De relatie moet kwalitatief veranderd zijn. Op zijn minst moeten de in beslag nemende houding en positie geheel verdwenen zijn.

Heel dit proces van vergeving – en soms van verzoening – is tegelijk hard mensenwerk en pure genade. Beslissend is toch het feit of wij erin slagen het slachtoffer via het gebed weer in contact te brengen met God, niet zozeer de Almachtige vader, verwoest door de dader, maar de goede Vader/Moeder op een 'almachtige wijze' (Geloofsboek blz. 26), Degene die groter is dan het gekwetste en (soms terecht) verharde hart van mensen.

Een rouwproces over verlies

Bij seksueel misbruik maken slachtoffers een rouwproces door. Ze hebben immers heel veel 'verloren'. Er werd een inbreuk gepleegd op hun fysieke, psychische en geestelijke integriteit. Een inbraak. Hun lichaam werd geschonden. Het vraagt veel respect, liefde en tederheid om zichzelf weer mooi

te vinden. Zij moeten tijd krijgen om hun woede op de dader omwille van hun geschonden 'ik' onder ogen te zien en te 'plaatsen', om te treuren over een verloren jeugd. Tijdens het misbruik zijn ze in hun eigen ogen tot een 'niemand' geworden.

Samen met andere hulpverleners kunnen pastorale medewerkers ertoe bijdragen dat slachtoffers opnieuw 'iemand' worden. Dit is een proces dat op psychisch, sociaal, maar ook op religieus niveau plaats grijpt. De pastorale eigenheid bestaat erin mensen opnieuw in een levende relatie te brengen met die 'Iemand', die iedere 'iemand' in de palm van zijn hand heeft geschreven. Op hun eigen wijze begeleiden pastorale medewerkers dit groeigebeuren, waarin medemensen zich weer durven laten beminnen en weer durven beminnen.

Doorverwijzing naar andere hulpverleners

Hebben we intussen van onze medewerkers geen onmenselijke opdracht gevraagd? Zeker, de begeleiding van slachtoffers van seksueel misbruik vraagt van hen vorming en deskundigheid op hun eigen vlak. Het zou goed zijn dat zij aanvullende vorming volgen. Luisteren naar traumatische verhalen is immers ook erg belastend voor de pastorale werker. Zelfzorg is vaak het eerste wat opgegeven wordt als men onder druk komt te staan van de vele zorgvragers. Zij dreigen hier slachtoffer te worden samen met het slachtoffer. Men noemt dit *secundaire victimisatie*. De beste preventie bestaat erin dat ook de pastorale werker zich laat begeleiden in supervisie. Supervisie beschermt bovendien tegen een te eenzijdige benadering van de complexe problematiek. Supervisie is hoe dan ook een noodzakelijke component van kwaliteitszorg.

Anderzijds moeten ze ook hun grenzen kennen. Daarom moeten ze samenwerken en soms doorverwijzen. Waarom en wanneer moet een slachtoffer van seksueel misbruik doorverwezen worden?

In een vrij groot aantal gevallen zullen pastorale werkers aan slachtoffers van seksueel misbruik een voorstel moeten doen tot doorverwijzing. Doorverwijzen betekent echter niet wegsturen. Doorverwijzing gebeurt precies uit respect voor de eigenheid van de andere domeinen: het medische, het psychische, het sociale en het juridische. Als een zekere vorm van samenwerking of wederzijdse informatie, altijd met respect voor het beroeps- of biechtgeheim, met een arts, een therapeut, een maatschappelijk werker of een juridische raadgever mogelijk is, is dit een goede zaak. Die doorverwijzing is voor pastoraal werkenden ook van groot belang als ze zich willen concentreren op hun eigen taak, de religieuze heling. Het ligt voor de hand dat pastorale medewerkers over de nodige adressen beschikken. Het is veruit best als de slachtoffers zelf de nodige stappen zetten. In sommige gevallen kunnen pastorale medewerkers de slachtoffers hierbij wel enige steun verlenen.

- **Doorverwijzing naar een arts**

Slachtoffers moeten naar een arts doorverwezen worden als er ernstige lichamelijke klachten zijn zoals bijvoorbeeld slaap- of eetstoornissen, lichamelijke letsels, seksueel overdraagbare aandoeningen. Als het slachtoffer zwanger is, ligt doorverwijzing voor de hand.

- **Doorverwijzing naar een therapeut**

Seksueel misbruik kan zware trauma's veroorzaken. Die trauma's zijn soms niet alleen het gevolg van het seksuele misbruik. Er kunnen zich ook andere belastende factoren voordoen zoals verwerping of verwaarlozing. Verder wordt de ernst van het trauma beïnvloed door de leeftijd van het kind, de zwaarte van de feiten, of er al dan niet geweld gebruikt werd, de duur van het misbruik, de plicht tot geheimhouding en de aard van de relatie met de dader. Als het slachtoffer gekweld wordt door nachtmerries en door oncontroleerbare flash-backs (dit zijn ongewilde herbelevingen van het trauma) is professionele psychische bijstand noodzakelijk.

- **Doorverwijzing naar een juridische raadsman**

In de meeste gevallen dringt de doorverwijzing naar een juridische raadsman zich op. Op de meeste vragen die zich op juridisch vlak stellen, zal de pastorale werker geen volledig duidelijk zicht hebben. Is een strafrechtelijke procedure gewenst en mogelijk? Is een civielrechtelijke procedure gewenst? Daarover kan best met een jurist gesproken worden. Is het gewenst of zelfs verplicht het geval aan het parket te melden? Niet zozeer vanuit een directe wetgeving hierover, maar vanuit de zware plicht herhaling van de feiten met hetzelfde slachtoffer of met nieuwe slachtoffers te voorkomen? Aan de raadsman kan gevraagd worden wie dan de melding best doet en hoe.

- **Indien de dader een kerkelijke functie uitoefent: Doorverwijzing naar de overste van de dader of naar de kerkelijke commissie voor de behandeling van klachten van seksueel misbruik in de pastorale relatie**

Slachtoffers van seksueel misbruik gepleegd door een pastorale medewerker, houden er vaak aan dat ook de kerkelijke autoriteit ingrijpt. Zij doen er goed aan zich te wenden tot de kerkelijke overste van de dader. Voor religieuzen is dat hun eigen religieuze overste. Voor alle anderen is dat de bisschop.

Sommige slachtoffers hebben het moeilijk om deze stap niet te zetten. Zij kunnen dan doorverwezen worden naar de kerkelijke commissie die klachten behandelt over seksueel misbruik in een pastorale relatie. De procedure die daarbij gevolgd wordt, kan gevonden worden in het statuut van die commissie dat verder in dit document wordt afgedrukt.

Voor alle inlichtingen in verband met misbruik in een pastorale relatie kan men anoniem telefoneren naar het contactpunt van de Kerk betreffende deze klachten: 078/153070.

Seksueel misbruik: de daders

Pastorale begeleiding van de dader

Heeft iemand die zich schuldig maakt aan seksueel misbruik wel recht op pastorale begeleiding? Het antwoord is 'ja', om een drievoudige reden. Eerst en vooral omwille van de slachtoffers. Een goede begeleiding kan wellicht curatief en preventief werken, zodat er geen nieuwe slachtoffers vallen. In de tweede plaats omdat de daders meestal ook gekwetste mensen zijn, ook al zijn ze zwaar in de fout gegaan. Velen van hen zijn zelf seksueel misbruikt geworden. De pastorale begeleiding kan echter nooit

verhinderen dat er recht moet geschieden. Op strafbare feiten staan straffen. De pastorale begeleiding kan er nooit in bestaan dat de daders goedgepraat worden. Pastorale begeleiding kan nooit gelijkgesteld worden met een goedkope 'absolutie'. Ze veronderstelt de eerlijke bereidheid van de dader om zichzelf in vraag te stellen, te groeien naar inkeer en uiteindelijk zijn schuld tegenover het slachtoffer en tegenover God te bekennen en de aangebrachte schade in de mate van het mogelijke te herstellen. Alleen dan kan er van echte heling sprake zijn. Ten derde omdat pastorale medewerkers zich op het spoor van Jezus willen begeven. Daarom bieden zij daders van seksueel misbruik een relatie aan. Een relatie van aanvaarding-met-in-achtneming-van-de-schuld. Zonder zo'n relatie van aanvaarding durft noch kan iemand tot inzicht, bekentenis en tot een duurzame gedragsverandering komen. Pastorale begeleiders zullen zich in hun delicate werk voortdurend onder de kritiek van het evangelie moeten plaatsen. Illustraties uit het leven van Jezus zijn legio. Jezus verwacht zijn rol niet met die van andere hupverleners en niet met die van de gerechtelijke instanties. Hij is geen onderzoeksrechter. Hij onderzocht de overspelige vrouw niet; hij gaat wel de confrontatie aan met de omstanders die klaar staan om haar te stenigen (Joh 8,3-11). Hij neemt dezelfde houding aan tegenover de uitgestoten zondares (Lc 7,36-50). Maar het meest treffende verhaal is wellicht dat van Zacheüs: "Ik wil vanmiddag bij jou komen eten". Jezus biedt een relatie aan. Maar aan het einde van de middag spreekt Zacheüs over zichzelf niet enkel de straf uit die hij op de rechtbank gekregen zou hebben (al het afgeperste goed viervoudig teruggeven), maar nog meer: hij geeft de helft van zijn bezit aan de armen (Lc 19,1-10).

Daders van seksueel misbruik hebben zware fouten gemaakt tegenover de slachtoffers. Zij hebben ook secundaire slachtoffers gemaakt. Toch kan ook hen begeleiding aangeboden worden. Om die pastorale begeleiding nader te beschrijven gebruiken we drie sleutelwoorden: machtsmisbruik, schuldbekentenis en heling van kwetsuren.

Openen van de ogen voor het misbruik van de macht

Plegers van seksueel misbruik hebben de machtspositie waarin zij verkeren, misbruikt. Zij hebben het overwicht dat ze als vader, leraar, huisvriend of pastorale werker hadden, misbruikt om aan hun eigen oneerlijke noden tegemoet te komen. Macht kan worden uitgeoefend door bruut geweld, maar meestal is er sprake van dreiging of van subtiele manipulatie. Daardoor raakt het kind stilaan verstrikt in een net, waardoor het de indruk krijgt de seksuele relatie niet meer te kunnen weigeren. Soms gebruiken daders in dit voorbereidende proces religieuze argumenten. Zo gebeurt het dat vaders zich beroepen op het gebod 'eer uw vader en uw moeder'. Of dat pastoraal werkenden hun functie misbruiken die hen extra macht geeft, omdat ze een verwijzing naar God inhoudt. Niet zelden menen deze daders dat God hen zal beschermen, zodat het misbruik niet aan het licht zal komen. Of ze gaan zich ter compensatie extra inzetten voor de kerkelijke gemeenschap om de begane fouten in evenwicht te brengen door het stellen van goede daden.

Hierbij worden dus niet enkel mensen gemanipuleerd. Ook het evangelie wordt gemanipuleerd. En God wordt gemanipuleerd: God zou hen op een speciale manier beschermen en Hij is hun dat verschuldigd omwille van hun inzet. Hun Godsrelatie vertoont een boekhoudkundig patroon: do ut des. Pastorale werkers trachten in de begeleiding zulke foutieve religieuze opvattingen waarmee plegers hun daden goedpraten, bij te stellen. Meteen leven ze een andere God voor, die gratuit bemint, zichzelf ten dienste stelt en juist daardoor onvermoede perspectieven van leven opent.

Schuld erkennen en bekennen

Daders van seksueel misbruik doen er gewoonlijk alles aan om hun daden goed te praten of te rechtvaardigen. Zij zeggen bijvoorbeeld dat het slachtoffer het misbruik heeft uitgelokt of ze zijn van mening dat het misbruik zelf toch zo erg niet was omdat ze niet tot penetratie zijn overgegaan. Anderen vinden dat de gevolgen van het misbruik verwaarloosbaar klein zijn. Ten slotte zijn er ook daders die menen dat de maatschappij ten onrechte seksuele relaties met kinderen verbiedt.

Eigenlijk wijzen deze zelfrechtvaardigingen op een sluimerende (of verdrongen) ethische gevoeligheid. Deze mechanismen dienen om iets goed te praten of te verzachten, waarvan de daders eigenlijk nog wel ergens weten dat het niet kan.

Meegaan in de rechtvaardigingen van de dader, stelt het proces van heling uit of werkt het zelfs tegen. Als mensen er echter in slagen aansluiting te vinden bij dit verdrongen schuldgevoel, kan er wel heling optreden. Maar dit zal alleen mogelijk zijn als de pastoraal werkenden een onderscheid maken tussen slechte daden en slechte mensen. Als zij zelf iets voorleven van Gods onvoorwaardelijk geloof in de oorspronkelijke goedheid van de mens, kunnen daders misschien een zekere afstand nemen van hun daden. Ze kunnen ze als verkeerd erkennen zonder dat ze zichzelf totaal afschrijven. Zo kunnen ze gaandeweg de verantwoordelijkheid en de schuld voor de gepleegde feiten opnemen. Misschien breekt dan het moment aan waarop ze bekwaam en bereid zijn om zich bij het slachtoffer te verontschuldigen voor het berokkende leed.

De dader draagt niet alleen schuld tegenover de slachtoffers en tegenover de maatschappij. Als God Liefde is en zich identificeert met de minsten, de gekwetsten en de slachtoffers, zoals het Matteüsevangelie in hoofdstuk 25 aangeeft, is de dader ook schuldig tegenover God. Het sacrament van de verzoening kan echter nooit losgemaakt worden van het opnemen van de gevolgen van de verkeerde daden, van het uitdrukkelijk vragen van vergiffenis aan het slachtoffers en van het vrijwillig aanvaarden of creëren van een levenspatroon, waarin het risico op hervallen in seksueel misbruik quasi onmogelijk wordt gemaakt (een voorbeeld: radicaal veranderen van werkmilieu). Al deze voorwaarden zullen ook verhinderen dat als de pastorale werker een priester is, hij zich zou laten klem zetten door het toestaan van het biechtsacrament dat hem heel strikt bindt aan het biechtgeheim.

Helen van kwetsuren

Sommige daders zijn zelf voormalige slachtoffers van fysieke of emotionele verwaarlozing of van seksueel misbruik. Velen van hen hebben sterk geleden onder isolement. Het gevoel voorgoed afgeschreven te zijn, is meestal ook heel erg voelbaar in de gevangenis.

Pastorale werkers moeten oog en oor hebben voor dit getekende levensverhaal. Zonden en wonden liggen vaak heel dicht bij elkaar. Die wonden dienen niet om de zwaarte van de gepleegde feiten te verdoezelen; dit zou onrechtvaardig zijn tegenover de slachtoffers. Kwetsuren kunnen een hypotheek leggen op het handelen van mensen, ook al betekent dat niet dat alle verantwoordelijkheid weg valt.

In de pastorale zorg tracht men de gehele mens te zien. Zonder de verantwoordelijkheid in de weg te staan moet een balans gezocht worden tussen de kwetsuren en de positieve aspecten van het levensverhaal – anders doet men onrecht aan de dader. Misschien was de dader een toegewijde werknemer, een trouwe vriend of een kunstenaar. Maar om die levensdraden in filigraan te zien, moet je het levensblad tegen het licht houden. Opdat die verborgen levensdraden weer tot leven zouden komen, moet het levensverhaal tegen Gods licht gehouden worden. Alleen zijn Licht geneest en herschept.

Moet een dader van seksueel misbruik doorverwezen worden?

- **Doorverwijzing naar een therapeut**

Een dader van seksueel misbruik moet altijd naar een ervaren psychotherapeut of psychiater doorverwezen worden. Vaak blijkt dat hij of zij lijdt aan een psychopathologische stoornis. De pastorale medewerker kan die diagnose niet stellen. Opnieuw: doorverwijzen betekent niet “laten vallen”. De pastor kan tezelfdertijd de geestelijke begeleiding verder zetten. Als er samenwerking mogelijk is tussen de pastorale werker en de psychiater of therapeut – met respect voor het beroeps- of biechtgeheim – is dit een goede zaak.

- **Doorverwijzing naar een juridische raadgever**

Het kan soms billijk zijn dat de dader zichzelf meldt bij het gerecht. Hierover kan een pastoraal werker moeilijk uitsluitel geven. Indien deze vraag kan gesteld worden, is de doorverwijzing naar een juridische raadgever vanzelfsprekend.

Om andere redenen zal de dader zelf wel best weten of en wanneer hij best met een jurist contact neemt.

- **Doorverwijzing naar de interdiocesane commissie voor de behandeling van klachten van seksueel misbruik in de pastorale relatie?**

Deze commissie werd opgericht om slachtoffers te helpen en aan de oversten adviezen te geven over de beste wijze om daaraan mee te werken. Zij heeft geen taak van bijstand aan daders. Dit zal doorgaans de taak zijn van de oversten zelf.’

Tot dusver de tekst van de nota die digitaal ter beschikking werd gesteld van alle medewerkers in de pastoraal.

1.8 Nieuwe bisschop referent

In de Bisschoppenconferentie worden de verantwoordelijkheden voor bepaalde domeinen die de grenzen van elk bisdom overschrijden toevertrouwd aan de zorg van een bisschop referent. Tot 1 april 2007 was dit voor seksueel grensoverschrijdend gedrag in pastorale relaties monseigneur Arthur Luysterman. Hij bleef deze functie waarnemen na zijn pensioen in 2003. Op 1 april 2007 wordt hij in deze opdracht opgevolgd door monseigneur Guy Harpigny, bisschop van Doornik.

1.9 **Spanningen in de interdiocesane commissie voor opvang van seksueel misbruik in pastorale relaties**

Mevrouw Godelieve Halsberghe heeft gedurende acht jaar dat de commissie werkzaam was, 33 dossiers behandeld. De gewezen magistrate verklaart in de Bijzondere Commissie van de Kamer dat zij van de bisschoppen slechts één dossier heeft ontvangen. Monseigneur Luysterman legt uit dat slechts een beperkt aantal dossiers — zelf spreekt hij van twee dossiers — is doorgezonden omdat de bisschoppen sommige dossiers zelf konden behandelen ingeval het slachtoffer zich tot hen had gewend en er geen verdere moeilijkheden rezen.

Op 14 april 2008 laat professor Peter Adriaenssens aan kardinaal Danneels weten dat hij zijn ontslag binnen de interdiocesane commissie aan mevrouw Halsberghe heeft meegedeeld. Hij kan zich niet vinden in de werkwijze van mevrouw Halsberghe die weinig of geen beroep doet op de commissieleden die hierdoor heel ontgoocheld zijn. Hij vindt het niet correct dat mevrouw Halsberghe brieven verstuurd die niet getoetst zijn aan de commissieleden.

Er waren ook meningsverschillen tussen de kerkelijke overheden en mevrouw Halsberghe over de opdracht van de commissie. Volgens de katholieke overheden was bepaald dat de commissie alleen advies zou verstrekken over de dossiers waarvan de behandeling moeilijk lag, maar het dossier zelf niet zou afhandelen. Aangezien de commissie hoegenaamd niet was samengesteld om een vonnis uit te spreken, betreurden de kerkelijke overheden dat zij soms pas van het dossier en de behandeling ervan kennis kregen wanneer zij vernamen dat — zoals voor een rechtbank — een schadeloosstelling was toegekend.

Volgens kardinaal Danneels hadden alle dossiers die de bisschoppen hadden ontvangen, aan de commissie-Halsberghe moeten worden bezorgd. Voor zover hij zich dit herinnert, was dat bij de oprichting van de commissie aldus bepaald.

Zelfs al had de commissie-Halsberghe tegemoet kunnen komen aan de wens van sommige slachtoffers die machteloos stonden omdat de op hun persoon gepleegde feiten verjaard waren, vonden enkele bisschoppen dat de aanpak moest worden bijgestuurd, en dat een multidisciplinair samengesteld team geschikter was geweest.

Mevrouw Halsberghe deelt op 25 februari 2009 aan de bisschoppen en hogere oversten haar ontslag mee en dit van de commissieleden, zonder de commissieleden te raadplegen. Op de vergadering van de Bisschoppenconferentie van 12 maart 2009 aanvaardden de bisschoppen haar ontslag en bedanken zij haar en de leden van de commissie voor hun inzet. De spanningen die hebben geleid tot het ontslag van de commissie doen niets af aan de inzet van de voorzitter en de leden van die commissie, maar moeten worden gezien in de toenmalige context van zoeken naar een adequate aanpak.

De bisschoppen plegen verder overleg met de hogere oversten om spoedig een nieuwe commissie samen te stellen.

Op 17 augustus 2009 vraagt monseigneur G. Harpigny aan professor Peter Adriaenssens of hij bereid is mee te werken aan de heroriëntering van de interdiocesane commissie die opnieuw samengesteld moet worden. Dokter Hadelin Hainaut en de professoren Louis-Léon Christians en Luc De Fleurquin (hoogleraar kerkelijk recht) zeggen hun medewerking toe.

Professor Adriaenssens antwoordt op 1 september 2009 dat hij bereid is om samen te werken.

Mgr. Harpigny vraagt in een brief van 12 maart 2010 aan rector Mark Waer van de KU Leuven de goedkeuring om professor P. Adriaenssens te benoemen tot voorzitter van de Interdiocesane Commissie. Op 24 maart 2010 antwoordt de rector positief.

1.10 De nieuwe commissie voor de behandeling van klachten van seksueel misbruik

De statuten van de commissie worden vernieuwd. Er wordt een opdrachtverklaring en een mission statement uitgeschreven. In april 2010 is het team van de commissie als volgt samengesteld: Professor P. Adriaenssens (kinder- en jeugdpsychiater, kliniekhoofd UZ KU Leuven, voorzitter), mevrouw Carine Decock (directiesecretaresse), mevrouw Lies Hayen (jobstudente, administratief medewerkster).

Het Nederlandstalig team bestaat verder uit mevrouw Francine Bernaert (licentiate wetenschappen, coördinatrice contactpunt), mevrouw Kathleen Martens (orthopedagoge, pastoraal werkster), mevrouw Magda Journée (consulente bijzondere jeugdzorg, jeugdrechtbank), de heer Patrick Degrieck (canonist, priester bisdom Brugge, rechter aan de kerkelijke rechtbank van het aartsbisdom Mechelen en de bisdommen Antwerpen en Brugge), mevrouw Annie Jansen (canoniste, voorzitter kerkelijke rechtbank Antwerpen), mevrouw Karlijn Demasure (professor theologie), de heer Roger Van Grembergen (jurist, ere-magistraat) en een zestal deeltijdse professionele vrijwilligers die anoniem blijven.

Het Franstalig team bestaat verder uit mevrouw Monique Bastin (psychologe, coördinatrice contactpunt), mevrouw Nancy de Montpellier (juriste, inspectrice godsdienstonderwijs, licentiate theologie), mevrouw Monique Bastin (psychologe), de heer Ernest Fortemps (psychiater), de heer Hadelin Hainaut (vertrouwensarts, pediater) en de heer Jean-Pierre Schoupe (canonist, priester).

Hieronder wordt de missie en de opdrachtverklaring waarmee de nieuwe commissie van start gaat weergegeven:

Commissie voor de behandeling van klachten wegens seksueel misbruik in een pastorale relatie: OPDRACHTVERKLARING - MISSION STATEMENT (maart 2010)

Vreugde en hoop, verdriet en angst van de mensen van vandaag, vooral van de armen en van hen die, hoe ook, te lijden hebben, zijn evenzeer de vreugde en de hoop, het verdriet en de angst van Christus' leerlingen: er is werkelijk niets bij mensen te vinden, dat geen weerklank vindt in hun hart. [Gaudium et spes, nr. 1]

Het leed van allen, die met seksueel misbruik in een pastorale relatie worden geconfronteerd, is dermate schadelijk zowel voor het menselijk individu als voor de burgerlijke en de kerkelijke gemeenschap dat de Belgische bisschoppen en de Hogere Oversten van de Religieuzen, hiervoor een gemeenschappelijke Commissie voor de behandeling van klachten van seksueel misbruik in een pastorale relatie hebben opgericht in 2000. Deze wordt nu vernieuwd.

De Commissie heeft als taak deze klachten op te vangen, slachtoffers en al wie hen nabij zijn door te verwijzen naar deskundige hulp, de diocesane bisschoppen en hogere oversten op de hoogte te brengen, en advies te verstrekken met betrekking tot alle noodzakelijke maatregelen zowel op korte als op langere termijn, en alle initiatieven te bevorderen die heel deze problematiek zouden kunnen verlichten.

Voor het opvangen van klachten van seksueel misbruik bij het pastorale handelen van priesters, diakens, religieuzen en pastoraal werkenden worden door de Commissie de nodige contactpersonen aangesteld.

De contactpersonen zelf en de vertrouwenspersonen naar wie ze verwijzen, beluisteren op de eerste plaats het verhaal van de slachtoffers en van wie hen nabij zijn, en trachten zich zo precies mogelijk in te leven in hun pijnlijke en kwetsende ervaringen. Met de grootste eerbied voor de wensen en de beslissingsvrijheid van de slachtoffers, dienen deze vertrouwenspersonen hen indien nodig te wijzen op de beschikbare vormen van deskundige bijstand op juridisch, medisch, pastoraal, psychologisch en sociaal vlak.

Het behoort ook wezenlijk tot de taak van de aangestelde contact- en vertrouwenspersonen mits kennisgeving aan de commissie, de bevoegde diocesane bisschop of hogere overste van religieuzen op de hoogte te brengen van de klachten en, zo nodig, dringende maatregelen voor te stellen om verder misbruik en nieuwe slachtoffers te voorkomen.

Van hun kant verklaren de bisschoppen en hogere oversten zich bereid voortaan geen enkele zaak zonder overleg met de Commissie te behandelen, zelfs niet in gevallen, die eventueel rechtstreeks aan hen zou gemeld worden.

Nadat de eerste opvang is geschied en een doorverwijzing gedaan werd naar de beschikbare maatschappelijke vormen van dienstverlening of begeleiding en nadat de eerste dringende maatregelen door de bevoegde kerkelijke overheid getroffen werden, maken de vertrouwenspersonen de klacht aanhangig bij de Commissie voor verdere behandeling.

De Commissie onderzoekt, overeenkomstig de procedure voorzien in haar statuten, deze zaken met de grootst mogelijke zorg en formuleert tegenover de bevoegde kerkelijke overheid in alle vrijheid en onafhankelijkheid een gemotiveerd en schriftelijk advies aangaande de maatregelen die zich opdringen.

Eenzijds slaan deze adviezen op maatregelen zoals de aanvaarding, erkenning en verwerking van het gebeuren indien het slachtoffer deze begeleiding uitdrukkelijk vraagt of op binnenkerkelijke disciplinaire sancties voor de dader volgens de bepalingen van het canonieke recht.

Anderzijds betreffen deze adviezen maatregelen die de heling van de gekwetste personen ten goede komen, de bewustwording van de ernst van het misbruik bij de dader vergroten en de kans op recidive verkleinen, en die in het algemeen de kerkelijke gemeenschap in de omgang met deze tragische problematiek versterken.

Ten slotte behoort het tot de opdracht van de Commissie alle initiatieven te bevorderen die bijdragen tot dieper inzicht in deze pijnlijke problematiek, te zorgen voor een duidelijke communicatie naar de media toe over het kerkelijk handelen in dit domein en de permanente vorming van de vertrouwenspersonen en de commissieleden zelf te verzekeren.

Professor Adriaenssens onderstreept in de media de onafhankelijkheid van de commissie. In De Morgen (13 maart 2010) verschijnt volgende bijdrage:

Dat de Kerk een contactpunt en een onafhankelijke commissie aan het werk stelt, is een voorbeeld voor andere groepen. Het is een initiatief dat vertrekt vanuit de bekommernis om het slachtoffer. Voor wie lang geleden misbruikt werd, kan de strafwet niet meer helpen, wegens de verjaring. Net daar hebben we een complementaire opdracht. Eerder dan zich daarachter te verschuilen en niets te doen kunnen slachtoffers die dit wensen, geholpen worden bij een waardig herstel, door de waarheid bespreekbaar te maken tussen hen en de dader. De methode die de Kerk volgens de commissieleden dient te volgen, kan je ook terugvinden in de visie van de waarheidscommissies. De therapeut die ik het meest bewonder in deze tijd is Nobelprijswinnaar Desmond Tutu. Als aartsbisschop en voorzitter bezielde hij deze waarheidscommissies in Zuid-Afrika, waar tienduizenden slachtoffers gehoord werden. Daders konden door de waarheid te erkennen in aanwezigheid van verantwoordelijken amnestie krijgen. De slachtoffers hebben zich sterk gedragen gevoeld, wat hen toeliet een begin te maken met heling.

En op 25 maart 2010 verschijnt de volgende persmededeling:

Naar aanleiding van de recente benoeming van een nieuwe voorzitter van de Commissie voor de behandeling van klachten van seksueel misbruik in een pastorale relatie, prof. dr. Peter Adriaenssens, wensen de bisschoppen nog eens te benadrukken dat elke vorm van seksueel misbruik bij het pastorale handelen van priesters, diakens, religieuzen, pastoraal werkenden en alle anderen die werken in de pastoraal, als een zeer ernstig misdrijf wordt beschouwd.

Een telefonisch contactpunt is voor iedereen bereikbaar op het nummer 078-15.30.70, waar de eerste opvang geschiedt. Hier wordt op de eerste plaats het verhaal beluisterd van de slachtoffers en wordt zo nodig doorverwezen naar de vormen van verdere deskundige bijstand, die op juridisch, medisch, psychologisch en sociaal vlak beschikbaar zijn.

Na het beëindigen van de eerste opvang, het doorverwijzen naar de maatschappelijke vormen van dienstverlening of bijstand, en het treffen van de eerste dringende maatregelen door de bevoegde kerkelijke overheid, wordt de klacht aanhangig gemaakt bij de Commissie voor verdere behandeling. Zij dient voor de bevoegde kerkelijke overheid in alle vrijheid en onafhankelijkheid een advies te formuleren aangaande de verdere maatregelen die zich opdringen. Uiteraard moeten alle betrokkenen, zowel binnen als buiten de Kerk, steeds handelen in nauwe samenwerking met politie en justitie, telkens wanneer dit gevraagd wordt.

Alle inspanningen van het meldpunt, van de Commissie en van alle betrokkenen moeten erop gericht zijn de heling van de gekwetste personen ten goede te komen, de bewustwording van de ernst van het misbruik bij de dader te vergroten, en in het algemeen de kerkelijke en bredere gemeenschap in de omgang met deze tragische problematiek te versterken.

HOOFDSTUK 2

Ontslag van de bisschop van Brugge

HOOFDSTUK 2

2 ONTSLAG VAN DE BISSCHOP VAN BRUGGE

De nieuwe commissie voor de behandeling van klachten van seksueel misbruik in een pastorale relatie is nog maar enkele weken opgestart als totaal onverwachts de bisschop van Brugge moet ontslag nemen wegens jarenlang seksueel misbruik van een familielid. We drukken hieronder het persbericht af dat op de persconferentie op 23 april 2010 werd voorgelezen door Peter Rossel, perschef bisdom Brugge.

2.1 Mededeling van het ontslag

Toen ik nog geen bisschop was en ook nog enige tijd daarna heb ik een jongen uit een bevriende omgeving seksueel misbruikt. Het slachtoffer blijft erdoor getekend. Tijdens de voorbije decennia heb ik dit herhaaldelijk bekend tegenover hem en zijn familie en om vergeving gevraagd. Maar zowel bij hem als bij mij komt er geen genezing. Door de mediastorm van de laatste weken is het trauma weer sterker geworden. Het is niet langer houdbaar. Ik heb ontzettend veel spijt van wat ik gedaan heb en bied mijn diepe excuses aan aan het slachtoffer en zijn familie en ook aan de hele kerkgemeenschap en aan de maatschappij. Ik heb aan paus Benedictus XVI mijn ontslag aangeboden als bisschop van Brugge. Dat werd deze vrijdag aanvaard. Ik trek me nu terug voor verdere bezinning.

Roger Vangheluwe

2.2 Mededeling van aartsbisschop André-Joseph Léonard

De mededeling in naam van Roger Vangheluwe, tot voor enkele uren bisschop van Brugge, door zijn perschef Peter Rossel wordt onmiddellijk gevolgd door de volgende mededeling van aartsbisschop André-Joseph Léonard:

We worden vandaag geconfronteerd met een bijzonder ernstige situatie. Onze gedachten gaan allereerst uit naar het slachtoffer en zijn familie, waarvan vele leden pas nu het schokkende nieuws vernemen. Voor het slachtoffer is het een lange lijdensweg, die allicht nog niet ten einde is.

Wat monseigneur Roger Vangheluwe betreft, net als elk ander mens heeft ook hij als persoon recht om tot inkeer te komen, vertrouwend op Gods barmhartigheid. Wat zijn functie betreft, is het uit respect voor het slachtoffer en zijn familie en uit respect voor de waarheid, onvermijdelijk dat

monseigneur Vangheluwe zijn bisschopsambt neerlegt. Wat hij intussen dus heeft gedaan. De paus heeft het ontslag van de bisschop van Brugge onmiddellijk aanvaard. Het wordt op dit eigenste moment in Rome bekend gemaakt.

De Kerk wil daarmee duidelijk maken dat er in deze problematiek geen middenweg bestaat. Wij hopen op die manier nog verder een bijdrage te kunnen leveren aan het herstel van het slachtoffer.

Het ontslag van de bisschop van Brugge, net als de organisatie van deze persconferentie, beantwoorden aan de wil tot transparantie die de katholieke Kerk van België heel strikt wil toepassen in deze materie. Hiermee wil de Kerk resoluut een bladzijde omdraaien uit een niet eens zo ver verleden, waar stilte of doofpot verkozen werden.

Het spreekt vanzelf dat deze gebeurtenis als bijzonder pijnlijk zal worden ervaren in de hele katholieke gemeenschap van ons land, temeer omdat monseigneur Vangheluwe bekend stond als een grootmoedig en dynamisch bisschop die in zijn bisdom en in de hele Belgische Kerk op veel waardering kon rekenen. Wij, zijn confraters, zijn ons bewust van de vertrouwenscrisis die zijn ontslag bij veel mensen zal teweegbrengen. Niettemin durven we hopen dat de wijsheid de bovenhand zal halen en dat de bisschoppen en vooral de priesters in dit land niet ten onrechte in hun geheel in diskrediet zullen worden gebracht, terwijl de overgrote meerderheid van hen een leven leidt dat overeenstemt met hun roeping, waarvoor ik hen hier publiek wens nadrukkelijk te bedanken.

2.3 Persverklaring van monseigneur Guy Harpigny

Ook monseigneur Guy Harpigny, bisschop referent voor de Commissie voor de behandeling van klachten wegens seksueel misbruik in een pastorale relatie voerde het woord op de persconferentie. De tekst van zijn tussenkomst wordt hier afgedrukt:

Als bisschop referent voor de Commissie voor de behandeling van klachten wegens seksueel misbruik in een pastorale relatie werd ik afgelopen dinsdag 20 april op de hoogte gebracht van de situatie van monseigneur Vangheluwe. Dat gebeurde via een boodschap uit de entourage van het slachtoffer die gericht was aan de bisdommen. Op dat moment zat ik vast in Kinshasa. Ik heb meteen erover gewaakt dat het gepaste gevolg eraan zou worden gegeven. Ik bevestig hier klaar en duidelijk dat geen enkel lid van de Bisschoppenconferentie op de hoogte was van de situatie. Ik heb alleen vernomen dat in het begin van de maand kardinaal Danneels – op dat moment al aartsbisschop emeritus – de familie heeft ontmoet en dat op vraag van de familie van het slachtoffer en in aanwezigheid van monseigneur Vangheluwe. Hij heeft geluisterd en vastgesteld dat de gemoederen niet waren bedaard en het daarbij ook niet kon blijven. Tegelijkertijd heeft het slachtoffer contact opgenomen met de Commissie voor de behandeling van klachten wegens seksueel misbruik in een pastorale relatie. Ik herinner eraan dat deze onafhankelijke commissie in het jaar 2000 door de Bisschoppenconferentie van België werd opgericht, met een telefonisch contactpunt waar slachtoffers van seksueel misbruik hun wedervaren kunnen vertellen. Volgens een adequate procedure, die de vraag van elk slachtoffer respecteert, zorgen de commissieleden ervoor dat naar het slachtoffer wordt geluisterd en dat hij of zij de best aangepaste hulp krijgt. De commissieleden worden ook belast met verstrekken van advies en het adviseren van bisschoppen en hogere oversten die gezag

uitoefenen over priesters en religieuzen die zich schuldig hebben gemaakt aan dat soort vergrijpen. In elk geval wordt het priesters en religieuzen met aandrang aangeraden zich aan te geven bij het gerecht. En bij de slachtoffers wordt erop aangedrongen klacht in te dienen. Ik breng hier en nu hulde aan de commissie. Commissievoorzitter prof. Adriaenssens zal zo meteen zelf het woord nemen.

Vandaag is monseigneur Vangheluwe geen bisschop van Brugge meer en trekt hij zich terug. Vanaf nu ligt zijn lot in handen van de Congregatie voor de Bisschoppen, die namens de paus het gezag over alle bisschoppen uitoefent. Deze congregatie zal nu op haar beurt contact opnemen met de Congregatie voor de Geloofsleer. En het komt deze laatste toe eventuele kerkrechtelijke maatregelen ten opzichte van hem te nemen. Dat is precies wat het Motu proprio 'Sacramentorum sanctitatis tutela' (de bescherming van de heiligheid van de sacramenten) van 30 april 2001 voorschrijft. Dit pauselijke document wil onder meer de gelovigen beschermen tegen seksueel misbruik. Het document geeft, naast andere schikkingen, de te volgen stappen aan als priesters of religieuzen verantwoordelijk zijn voor seksueel misbruik ten aanzien van minderjarigen.

2.4 Mededeling van professor Peter Adriaenssens

Daarna volgde de mededeling van professor Peter Adriaenssens, voorzitter van de Commissie voor de Behandeling van Klachten wegens Seksueel Misbruik in pastorale relaties:

Herstel voor onverwerkbaar verleden

Het verhaal van het slachtoffer van monseigneur Vangheluwe is voor de Commissie voor de behandeling van klachten over Seksueel Misbruik in Pastorale Relaties een voorbeeldsituatie hoe het opgroeien in een 'onverwerkbaar verleden' mensen ziek kan maken in de verschillende betekenissen van het woord en hen in een eindeloze zoektocht stort. Seksueel misbruik is in de eerste plaats een probleem van machtsmisbruik. Twee kenmerken vergiftigen de kansen op herstel: de geheimhouding die opgelegd wordt aan het slachtoffer en de kleine besloten kring waarin de feiten gebeuren. Dat mensen ook nog vele jaren later tot besluit komen niet waardig te kunnen leven met wat hun overkwam, wortelt in die mechanismen. Het tegengif wijst zich aan. Tegenover machtsmisbruik staat herstel van gelijkwaardigheid. Tegenover de druk van geheimhouding staat het recht om van de vrijheid van spraak openlijk gebruik te maken. Tegenover de beslotenheid van wat binnenskamers gebeurt, staat de transparantie van beleid met open publieke communicatie. Dit zijn de drie elementen van herstel die vandaag aan het slachtoffer en diens familie kunnen aangeboden worden. Wij hopen dat met de duidelijke gevolgen die vandaag voor de verantwoordelijke pleger van de feiten getroffen worden, het slachtoffer zich terug fier kan voelen te behoren tot onze gemeenschap.

Het respect voor een slachtoffer dat de moed heeft met zijn lijden uit de geheimhouding te treden, betekent twee zaken. Enerzijds is er de verantwoordelijkheid voor de leidinggevenden om alles in het werk te stellen om het slachtoffer te beschermen en de dader te stoppen. Anderzijds is er ook een verantwoordelijkheid voor de publieke opinie, namelijk de anonimiteit te respecteren die door het slachtoffer en diens familie gevraagd worden. Ik vraag als voorzitter en als contactpersoon met het betrokken slachtoffer aan de media met aandrang hieraan deel te nemen, en geen contact te nemen.

Ik waardeer als voorzitter, de Belgische bisschoppen voor de open geest waarmee zij het werk van de Commissie benaderen. De klacht die we in de zaak die ons vandaag samenbrengt, moesten behandelen, kan beschouwd worden als een test voor transparantie en daadkracht. In de media werd de laatste weken enkele keren de vraag gesteld of de Commissie wel in staat zal zijn onafhankelijk haar beslissingen te formuleren. We vinden het niet nuttig hier telkens het debat over te voeren. Het enige goede antwoord is ons te beoordelen op wat we doen.

Ieder dossier van seksueel misbruik in de kerk is een situatie van verlies voor ons allen. Er is meetbare schade bij slachtoffers, er moet heel wat tijd en energie besteed worden aan de besluitvorming over daders, en er is de onzichtbare kostprijs van geschonden vertrouwen. Daarom herhaal ik hier de oproep van de Commissie niet alleen aan slachtoffers maar ook aan mensen die weten dat zij de grenzen van gepast seksueel gedrag overschrijden, om niet te wachten tot slachtoffers de leeftijd hebben hun aan te klagen, maar zelf de moed in handen te nemen met ons contact te zoeken en zich te laten helpen.

2.5 Commentaar vanuit het bisdom Brugge

Na de mededeling van professor Peter Adriaenssens volgde een commentaar vanuit het bisdom Brugge door Peter Rossel:

Deze gebeurtenis is onbegrijpelijk voor de directe medewerkers van de bisschop en bij uitbreiding voor het hele bisdom. De entourage van de bisschop is verrast, geschokt en ontredderd want er was geen enkele aanwijzing dat de bisschop gebukt ging onder een ernstig probleem. Het bisdom blijft onthoofd achter na de beslissing van de bisschop. De medewerkers van de bisschop hebben akte genomen van de beslissing van de bisschop en respecteren die beslissing. Ze voelen ook mee met wie geleden heeft. Hiervoor vinden wij in het bisdom geen woorden. Het woord 'onvoorstelbaar' is voor ons concreet geworden. We benadrukken dat elk geval er een teveel is, maar dat dit wel uitzonderingen zijn.

Het is de bedoeling dat nu gebeurt wat het kerkelijk recht voorschrijft: het consultorencollege zal zo snel mogelijk een diocesane administrator aanduiden (canon 421). Deze zal voor de lopende zaken van het bisdom zorgen tot aan de benoeming van een nieuwe bisschop door de paus. Tot aan de aanstelling van de administrator en omdat de huidige vicarissen van de bisschop automatisch volgens het kerkelijk recht ontslagnemend zijn, worden vanuit het bisdom geen verdere mededelingen gedaan.

2.6 Algemene verslagenheid

Het ontslag van monseigneur Vangheluwe is het nieuws in de kranten. Het zorgt voor een verslagenheid in de Kerk, verontwaardiging bij heel wat mensen, ontgoocheling en ontmoediging bij priesters en religieuzen en bij velen ook een diep verdriet. Het is een man die veel priesters heeft gewijd, veel vormelingen heeft gevormd. Seksueel misbruik wordt vaak begaan door mensen die ook veel goede dingen hebben gedaan.

Er zijn geruchten dat dit in de Kerk reeds geruime tijd, sinds de jaren negentig, zou bekend zijn geweest, maar deze geruchten zijn nooit door feitelijke informatie bevestigd kunnen worden. De voorbije beleidsperiode van kardinaal Danneels, emeritus aartsbisschop, wordt

door sommigen in vraag gesteld. De volgende dag, 24 april 2010, volgt een persconferentie met kardinaal Godfried Danneels.

2.7 Persverklaring van kardinaal Godfried Danneels

Zoals ik eerder al meerdere malen heb laten weten, kan ik me niet een gesprek herinneren uit de jaren negentig, waar melding gemaakt werd van misbruik door bisschop Vangheluwe. Het zou me ook zeer verwonderen, dat ik aan zo'n melding geen aandacht zou hebben gegeven of het vergeten zijn. Ik heb ook geen enkel schriftelijk document daarover gevonden. Ik heb voor het eerst dit misbruik vernomen, in de eerste dagen van april door monseigneur Vangheluwe zelf. Hij vroeg me namens de familie, dat ik hen samen met de bisschop en het slachtoffer, vertrouwelijk, zou willen ontmoeten en beluisteren. Dat heb ik dan ook gedaan. Ik dacht dat ik in dat vertrouwelijk stadium, het recht niet had, iets over het misbruik aan derden te melden, noch aan de bisschoppen, noch aan gerechtsinstanties, noch aan de commissie. Het doel van de bijeenkomst was immers dat ik zou luisteren en dat we eventueel tot een besluit zouden komen waarmee iedereen kon akkoord gaan. Er zijn inderdaad meerdere oplossingen mogelijk voor misbruik dat zovele jaren geleden is gebeurd. Men kan naar het civiel gerecht stappen, maar daar is verjaring gebeurd; men kan naar een kerkelijke instantie gaan en aanklagen; men kan naar de interdiocesane commissie gaan en ten slotte kan men ook komen tot verzoening en met een onderling overeengekomen genoegdoening. Men kan insisteren op ontslag en ook horen toezeggen. Uit het gesprek is geen onmiddellijk besluit kunnen getrokken worden. Daarom is de hele vergadering tot een akkoord gekomen over het feit, dat aangezien dit gesprek niet af was, men enkele dagen later nog eens mekaar zou ontmoeten. Ik ben dan gaan wachten op een sein van de familie. Er kwam geen signaal. Intussen is het slachtoffer naar de commissie gegaan en heeft monseigneur Vangheluwe ontslag aangeboden. Er is dus van mijn kant, nooit ook maar een schijn van poging ondernomen om de zaak in de doofpot te stoppen of er de mantel van de geheimhouding over te gooien. Het doet daarom veel pijn te zien, hoe het verwijt en de verdenking aan mijn adres zijn ontstaan en dat ik de zaak heb willen verbergen of afschermen. Ik heb alleen uit – misschien een te spontane - goedheid en behulpzaamheid aan de bisschop en zijn familie de gevraagde dienst willen bewijzen. Misschien had ik dat moeten weigeren en meteen verwijzen naar de commissie. Maar de familie had gevraagd om mij te zien en te spreken. Maar ik vind nu nog, dat dienst bewijzen aan mensen die in nood zijn en het vragen, niet als een fout of een poging tot wegstoppen kan geduid worden.

Ik lijd zeer onder de gebeurtenissen en voel mee met het slachtoffer en zijn familie. Ik voel ook mee met monseigneur Vangheluwe, al kan ik zijn daden niet anders dan diep afkeuren. Ik lijd onder de kwetsuren van de Kerk en van vele gelovigen. Maar het doet ook pijn dat mijn - misschien al te genereuze, spontane en wat onnadenkende – hulpvaardigheid, riskeert, mij nu als fout te worden aangerekend.

Het is natuurlijk duidelijk dat, achteraf gezien, de enig adequate reactie van kardinaal Danneels bij het vernemen van de feiten had moeten zijn, het onmiddellijk ontslag vragen van monseigneur Vangheluwe. Waarom is dat niet gebeurd? Wat heeft gespeeld in die eerste ontredde- ring? Een belangrijke bekommernis kan ook de privacy van het slachtoffer en van die familie zijn

geweest. Ze leden immers al vele jaren onder de gevolgen van die misdaad, en hadden het tot dan toe zoveel mogelijk binnen de familie gehouden. Enkel de aanwezigen bij het gesprek kunnen een gegronde oordeel geven over de motieven die hebben meegespeeld om niet onmiddellijk en daadwerkelijk op te treden. Achteraf bleek dat het slachtoffer stiekem opnames heeft gemaakt van het gesprek, die voor veel heisa in de media hebben gezorgd.

2.8 Pastorale brief aan het kerkvolk

Op 19 mei 2010 verschijnt er een pastorale brief van de bisschoppen en de diocesane administrators van België aan het kerkvolk:

Zusters en broeders in Christus

Wij richten ons tot u na het 'Ad Limina'-bezoek aan Rome, dat om de vijf jaar plaatsvindt. Ons bezoek was een bedevaart naar de graven van de apostelen Petrus en Paulus. Het was ook een bezoek aan de bisschop van Rome, paus Benedictus XVI. Als opvolger van de apostel Petrus is het zijn taak te waken over de eenheid in de Kerk en zijn broeders en zusters te bevestigen in het geloof. Allen hebben we een persoonlijk onderhoud met hem gehad. Een week lang hebben wij gesproken met verschillende verantwoordelijken van de Romeinse Curie. We hebben nagedacht over wat goed gaat in de Kerk in België en over de edelmoedige inzet van zoveel medewerkers. We hadden het ook over onze tekortkomingen en pijnpunten. Vooral de reden van het recente ontslag van de bisschop van Brugge heeft een schokgolf veroorzaakt in de Belgische kerk. Het vertrouwen van de gelovigen in hun herders is ernstig geschonden. Daarom vinden wij het belangrijk deze gezamenlijke boodschap te richten tot de gelovigen van ons land.

Een veilige leefomgeving voor kinderen en hun bescherming gaan boven alles. Daarover kan geen geschipper bestaan. We moeten bekennen dat kerkelijke verantwoordelijken de ernst van het misbruik van kinderen en de omvang van de gevolgen ervan onvoldoende hebben onderkend. Door te zwijgen werd voorrang gegeven aan de goede naam van het kerkelijk instituut of een kerkelijke persoon boven de waardigheid van het kind als slachtoffer. Daders kregen een nieuwe kans, terwijl slachtoffers door het leven gingen met kwetsuren die niet of nauwelijks konden genezen. Aan wie slachtoffer werden van misbruik vragen wij om vergeving, zowel voor het misbruik zelf als voor de onzorgvuldige behandeling ervan. We vragen ook om vergeving aan wie de slachtoffers nabij waren en aan de samenleving voor de menselijke schade die door het seksueel misbruik is aangericht. Met schroom drukken wij de hoop uit dat de weg naar verzoening nog open ligt. We danken de slachtoffers die de moed vinden om de muur van stilzwijgen te doorbreken en hun verhaal kenbaar te maken. We hopen dat hun spreken bijdraagt tot de erkenning en de heling waar zij naar verlangen. Door hun spreken maken zij bovendien een proces van loutering en bekering in de kerk mogelijk. Onze dankbaarheid gaat naar de leden van de commissie voor seksueel misbruik binnen het kader van pastorale relaties; zij dragen bij tot een cultuur waarin waarachtigheid en gerechtigheid de overhand hebben.

Deze crisis dwingt de verantwoordelijken in de kerkgemeenschap problemen klaar onder ogen te zien, ze een naam te geven en ze beter aan te pakken, in samenwerking met competente personen uit diverse vakgebieden. Met de steun van Paus Benedictus XVI zullen wij alvast een aantal maatregelen nemen.

Waar nodig zullen we de selectiecriteria voor de toelating tot een wijding of een andere verantwoorde-lijke taak in de kerk nog ernstiger toepassen. We zullen verder werk maken van een betere supervisie en begeleiding voor wie actief is in de pastoraal. We gaan een deontologische code opstellen voor wie werkt met kinderen, adolescenten of kwetsbare volwassenen. Tegelijk weten we dat de wortels van het misbruik dieper reiken dan de persoonlijke problematiek van individuele personen. Seksueel misbruik in de kerk heeft onder meer te maken met de manier waarop gezag wordt uitgeoefend. Daarom moet de kerk eerlijk naar zichzelf durven kijken en vormen van gezagsuitoefening willen veranderen die mee aanleiding kunnen geven tot het misbruik van kinderen. Dit zal zowel moed als nederigheid vragen, vooral van de bisschoppen en de andere verantwoordelijken in de kerkgemeenschap.

In onze kerkgemeenschap is er gelukkig ook goed nieuws. Er gebeurt zoveel moois, veelal ongezien. In deze boodschap willen we onze oprechte waardering uitdrukken voor de bezieling waarmee christenen dag aan dag bijdragen tot de opbouw van een meer humane en rechtvaardige samenleving, de verkondiging van het Evangelie en de opbouw van een toekomstgerichte kerkgemeenschap. Wij denken hierbij onder meer aan de inzet van ouders voor de opvoeding van hun kinderen, aan de inspanning van leerkrachten voor een goede school, aan de ijver van godsdienstleerkrachten voor een degelijk en levensnabij godsdienstonderwijs, aan de uitstraling van onze universiteiten en hogescholen, aan de bewogenheid waarmee velen onder u zich engageren in de politiek, de economie en het sociale leven, aan de toewijding van wie zorg dragen voor zwakke mensen in de medische en paramedische sector, aan de zorg voor mensen aan de rand van onze samenleving. Een bijzonder woord van waardering richten wij tot allen die zich inzetten voor het parochiale leven in al zijn aspecten. De toewijding van priesters, diakens, religieuzen, pastorale werkers en werksters, samen met de inzet van duizenden vrijwilligers, is de rijkdom en de ruggengraat van onze kerkgemeenschap. Voor elke medewerking zeggen wij dank aan God, van wie alle goede gaven komen.

Zusters en broeders, als bisschoppen nodigen wij u uit levende stenen te zijn in de opbouw van de Kerk van Christus en uw plaats als christenen in de samenleving volop in te nemen. Samen blijven we onderweg als het volk van God, door goede en kwade dagen. Laten wij voor elkaar bidden, om samen te zien en te doen wat de Heer Jezus vandaag van ons vraagt. Over enkele dagen vieren wij het feest van Pinksteren. We bidden dat Gods heilige Geest ons de nodige wijsheid en daadkracht geeft om verder te bouwen aan een Kerkgemeenschap die beeld wil zijn van Gods menslievendheid.

HOOFDSTUK 3

Commissie voor de behandeling
van klachten van seksueel
misbruik in een pastorale
relatie in een stroomversnelling

HOOFDSTUK 3

3 COMMISSIE VOOR DE BEHANDELING VAN KLACHTEN VAN SEKSUEEL MISBRUIK IN EEN PASTORALE RELATIE IN EEN STROOMVERSNELLING

3.1 Diverse initiatieven in de nadagen van het ontslag van de bisschop

Het ontslag van monseigneur Vangheluwe zorgde voor zeer veel commotie in België. Op 11 mei 2010, amper drie weken na de mededeling van het ontslag van de bisschop wordt in een persbericht melding gemaakt van 270 nieuwe klachten.

De Commissie voor de behandeling van klachten over seksueel misbruik in een pastorale relatie heeft sinds vrijdag 23 april 2010, 270 meldingen gekregen van nieuwe dossiers. Daarvan zijn er 12 uit het Franstalige landsdeel. De slachtoffers in deze meldingen zijn voor bijna 90% jongens. De Commissie heeft intussen haar team versterkt om beter te kunnen beantwoorden aan de verwachtingen. Omwille van het grote aantal, hebben we nog heel wat brieven en e-mails die een reactie moeten krijgen. Wat de daders betreft, stellen wij vast dat we na de oproep van Mgr. André-Mutien Léonard goede medewerking krijgen, maar uiteraard gaat het nog maar over het begin van het werk dat te doen is.

De Commissie wil ook de aandacht vragen van de media voor de bezorgdheid van een deel van de slachtoffers voor respect voor hun privacy. De vele dossiers in de pers geven geen duidelijkheid of het betrokken slachtoffer zelf hiervoor toestemming gaf, ook al zijn de gegevens geanonimiseerd. We willen dat slachtoffers zich aangemoedigd voelen contact te nemen en zeker ervan kunnen zijn dat discretie gegarandeerd wordt.

Ondertussen heeft de Minister van Justitie ook initiatieven genomen, o.a. door de aanstelling van een referentiemagistraat voor de problematiek van seksueel misbruik. In reactie daarop verscheen op 7 mei 2010 het volgend persbericht van Professor Peter Adriaenssens:

De Commissie voor de behandeling van klachten van seksueel misbruik in een pastorale relatie heeft kennis genomen van de aanstelling van een Nederlandstalige en een Franstalige referentiemagistraat op initiatief van de minister van Justitie, Stefaan De Clerck.

Voor de commissie is dit een krachtig signaal aan de slachtoffers dat de samenleving alles in het werk stelt om de beste antwoorden uit te werken voor hun situatie. De commissie is beschikbaar voor overleg met de magistratuur, om goede afspraken te maken over de behandeling van klachten die haar bereiken. De commissie heeft haar standpunt overgemaakt aan monseigneur André-Mutien Léonard die zich daarbij aansluit en vraagt mede namens hemzelf nog eens de oproep te onderlijnen dat slachtoffers van seksueel misbruik in de Kerk zich wenden ofwel tot de Commissie ofwel tot Justitie.

In opvolging van het schrijven aan de Minister van Justitie waarin de Commissie meedeelt dat ze beschikbaar is voor overleg met de magistratuur om goede afspraken te maken over de behandeling van klachten die haar bereiken, wordt er een vergadering belegd met het College van Procureurs-generaal onder leiding van de Minister van Justitie, Stefaan De Clerck, op 18 mei 2010.

In die vergadering wordt gezocht naar afstemming tussen gerechtelijke diensten en de Commissie. Waar aanvankelijk de vraag wordt gesteld of de Commissie ook wel als meldpunt kan functioneren wordt duidelijk gemaakt dat de Commissie naast een disciplinaire taak ook een opdracht heeft van pastorale zorg. De Commissie richt zich enkel op de behandeling van verjaarde feiten. Andere dossiers worden verwezen naar het parket. De slachtoffers die contact opnemen hebben een gemiddelde leeftijd van 60 jaar en een substantieel deel van de daders is reeds overleden. Het merendeel van de slachtoffers wenst vooral dat de bisschoppen hun verantwoordelijkheid zouden opnemen en dat structurele veranderingen worden doorgevoerd in de Kerk. In een 100-tal dossiers (van de 360) wenst het slachtoffer wel degelijk dat de dader wordt gesanctioneerd. Het zijn deze dossiers die de Commissie wenst voor te leggen aan de referentiemagistraten.

Er wordt o.a. gesteld dat oordelen over verjaring een zaak is die aan het parket toekomt, dat er begrip moet zijn voor slachtoffers die geen klacht wensen neer te leggen bij het parket, maar dat telkens moet worden overwogen of er niet nog mogelijke slachtoffers kunnen zijn. Een melding zonder de naam van het slachtoffer wordt in dergelijke gevallen overwogen.

Via diverse media wordt nog eens in een communiqué aangekondigd dat het contactpunt voor klachten rond seksueel misbruik in een pastorale relatie bereikbaar is op maandag, dinsdag, woensdag, donderdag en vrijdagvoormiddag van 10.00 tot 12.00 uur en op maandag, donderdag en vrijdagmiddag van 14.00 tot 17.00 uur.

Men kan steeds een mail sturen naar commissie@kerknet.be of een schrijven richten naar Commissie misbruik.

Het secretariaat van de commissie wordt ondergebracht in het Vertrouwenscentrum in Leuven.

3.2 Richtlijnen van de minister van justitie

In die dagen verschijnt er ook een persbericht van minister Stefaan De Clerck, minister van Justitie, waarin hij richtlijnen geeft voor de aanpak van de dossiers die aan justitie worden doorgegeven. Het persbericht wordt hier weergegeven:

Naar aanleiding van de recente aangiften in verband met feiten van seksueel misbruik die ten laste worden gelegd van leden van de geestelijkheid, bij de Commissie voor de behandeling van klachten wegens seksueel misbruik in een pastorale relatie, heeft de minister van Justitie het College van procureurs-generaal gevraagd een methode uit te werken voor de behandeling van deze dossiers, waarbij de wettelijke bevoegdheden, de regels inzake het beroepsgeheim en de onafhankelijkheid van iedereen in acht worden genomen.

Het College van procureurs-generaal heeft dan ook een dubbele structuur ingevoerd die de mogelijkheid biedt deze dossiers te behandelen in overeenstemming met de gebruikelijke wettelijke opdrachten van het Openbaar Ministerie en overeenkomstig de onafhankelijkheid van de Kerk, en een werkgroep op te richten die wordt belast met het vervolgingsbeleid met betrekking tot feiten van seksueel misbruik die ten laste worden gelegd van leden van de geestelijkheid.

Nadere bepalingen voor de communicatie over de feiten die de Commissie van de katholieke Kerk ter kennis brengt van het Openbaar Ministerie

Naar aanleiding van de contacten die hebben plaatsgevonden tussen de federale procureur en de huidige voorzitter van de Commissie voor de behandeling van klachten wegens seksueel misbruik in een pastorale relatie, de heer Peter Adriaenssens, is overeengekomen wat volgt: De Commissie voor de behandeling van klachten wegens seksueel misbruik in een pastorale relatie draagt zelf de verantwoordelijkheid om te beslissen om feiten die een strafbaar feit kunnen opleveren al dan niet ter kennis te brengen van Justitie. Het Openbaar Ministerie is onafhankelijk in de individuele opsporing en vervolging. De katholieke Kerk en het Openbaar Ministerie vervullen hun respectieve opdrachten met wederzijds respect voor de onafhankelijkheid van de ene ten aanzien van de andere.

Wanneer de commissie beslist informatie door te zenden, richt zij een schrijven aan de federale magistraat die is aangewezen om dienst te doen als operationele contactpersoon (mevrouw Lieve Pellens). De federale procureur bevestigt de ontvangst ervan aan de voorzitter van de Commissie van de katholieke Kerk. In het kader van zijn coördinerende opdracht, analyseert de federale procureur de informatie en stuurt hij het dossier voor beschikking en voor verdere afhandeling naar de territoriaal bevoegde procureurs des Konings via de bevoegde procureur-generaal. Hij brengt de Commissie van de katholieke Kerk daarvan op de hoogte.

Wanneer de feiten die een strafbaar feit kunnen opleveren een internationale dimensie hebben of in hoge mate betrekking hebben op verschillende rechtsgebieden kan de federale procureur zelf beslissen om de strafvordering zelf in te stellen.

Het werk van het Openbaar Ministerie wijkt niet af van de algemene beginselen in he bijzonder betreffende het geheim van het strafrechtelijk opsporingsonderzoek, daaronder begrepen ten aanzien van de Commissie van de katholieke Kerk.

Oprichting van een werkgroep voorgezeten door de procureurs-generaal van Luik en van Gent

In het college van procureurs-generaal wordt een werkgroep opgericht die bestaat uit gespecialiseerde magistraten en die ermee wordt belast het vervolgingsbeleid te bepalen met betrekking tot feiten van seksueel misbruik die ten laste worden gelegd van leden van de geestelijkheid, in het bijzonder in het kader van de feiten die de Commissie voor de behandeling van klachten wegens seksueel misbruik in een pastorale relatie' ter kennis brengt van het Openbaar Ministerie.

Deze groep analyseert de moeilijkheden die volgen uit de behandeling door het Openbaar Ministerie van de feiten die de Commissie van de katholieke kerk ter kennis brengt van het Openbaar Ministerie. De groep pleegt overleg, beantwoordt de vragen die hem zullen worden gesteld en neemt de nodige beslissingen, zowel op juridisch vlak als op het vlak van het strafrechtelijk beleid dat moet worden gevoerd.

- Er kan een beroep gedaan worden op de speciale werkgroep;*
- Door de minister van Justitie in het kader van de bepaling van het strafrechtelijk beleid met betrekking tot de strijd tegen feiten van seksueel misbruik*
- Door de federale procureur in het kader van de feiten die de Commissie van de katholieke kerk ter kennis brengt van het Openbaar Ministerie;*
- Door een lid van het College van procureurs-generaal voor eventuele moeilijkheden die verband houden met een concreet dossier;*
- Door de Commissie van de Rooms katholieke Kerk om een antwoord te geven op algemene verzoeken om inlichtingen die verband houden met het fenomeen van feiten van seksueel misbruik of met feiten die de Commissie van de katholieke Kerk ter kennis brengt van het Openbaar Ministerie.*

3.3 De Commissie onder hoge druk

Op 24 mei 2010 vraagt professor Adriaenssens aan de bisschoppen hulp voor de werkbelasting van de commissieleden die op vrijwillige basis meehelpen.

De Commissie kan twee aanwervingen doen, een halftijdse canoniste en een halftijdse secretaresse. Een computerprogramma wordt ontwikkeld. Het onthaal aan de telefoon wordt uitgebreid en er komt extra secretariaatsondersteuning, vooral in het Frans. In de bisdommen worden contacten gelegd met personen die de pastorale begeleiding van slachtoffers op zich willen nemen.

Ondertussen wordt in een persmededeling op 27 mei 2010 gemeld dat er vanaf nu een automatisch bericht wordt gestuurd naar de slachtoffers die via het e-mailadres van de commissie een klacht hebben ingediend over het uitblijven van een bevestiging van ontvangst. De tekst wordt hieronder weergegeven:

Geachte

Dit is een automatisch bericht dat u toegezonden wordt namens de 'Commissie voor de behandeling van klachten wegens seksueel misbruik in een pastorale relatie'.

Zoals u vermoedelijk via de media heeft vernomen, bereikten ons in nauwelijks enkele weken tijd honderden aangiften. Dat heeft de Commissie verplicht om zich anders uit te bouwen. Tot nu toe bestond zij uit deskundigen die naast hun normale werk op vrijwillige basis ondersteuning gaven. Maar dat is in de huidige situatie ruim onvoldoende. We moesten dus op zoek naar ervaren medewerkers, wat in de praktijk niet zo snel gaat. Zij moeten vaak ook nog een overgang maken vanuit hun huidige werk. Daarom zijn er nu initiatieven genomen in een honderdtal dossiers, wat toch nog altijd betekent dat er een grote groep is die nog geen reactie kreeg.

Met deze mail weet u in ieder geval dat een dossier geopend werd op basis van uw aangifte. U kunt ervan op aan dat wij contact met u zullen opnemen. Mocht er een reden zijn waardoor u meent dat uw aangifte een erg dringend karakter heeft, dan vragen we u ons terug te mailen en dat uitdrukkelijk te vermelden. We geven uiteraard voorrang aan situaties die vandaag nog gevaar kunnen opleveren voor de slachtoffers.

Recent is een website geopend waaraan de Commissie progressief informatie toevoegt. U kunt langs die weg de vorderingen van de Commissie volgen.

Wij hopen snel terug contact te kunnen opnemen met u, om uw aangifte samen verder uit te werken.

Hoogachtend

Namens de leden van de Commissie, Prof. Peter Adriaenssens, voorzitter van de Commissie voor de behandeling van klachten wegens seksueel misbruik in een pastorale relatie, Justus Lipsiusstraat 71, 3000 Leuven

3.4 Statuten voor de nieuwe Commissie

Op de vergadering van de Bisschoppenconferentie van 10 juni 2010 worden de nieuwe statuten goedgekeurd van de Commissie voor de Behandeling van Klachten wegens Seksueel Misbruik in een Pastorale Relatie.

I. ALGEMEEN

- Art 1. *De Belgische Bisschoppen en de Hogere Oversten van de Belgische Kerkprovincie leggen gezamenlijk de procedure vast voor de behandeling van klachten wegens seksueel misbruik in een pastorale relatie.*³
- Art 2. *Onder seksueel misbruik worden zowel feiten begrepen die strafbaar zijn overeenkomstig de art. 372 tot 378bis Strafwetboek als ook alle vormen van verbaal, niet-verbaal of lichamenlijk gedrag van seksuele aard, waarvan diegene die zich er schuldig aan maakt, weet of zou moeten weten, dat het afbreuk doet aan de menselijke waardigheid.*⁴

DE COMMISSIE

A. Oprichting, samenstelling, bevoegdheid, zetel

- Art 3. *De Belgische Bisschoppen en de Hogere Oversten van de Belgische kerkprovincie richten elk voor hun eigen bevoegdheidssfeer een gemeenschappelijke Commissie op voor het onderzoek naar seksueel misbruik bij het pastorale handelen van priesters, diakens, religieuzen en pastoraal werkenden, hierna ‘de Commissie’ genoemd.*
- Art 4. *In het kader van deze Commissie staat een Contactpunt in voor de eerste opvang van de klachten.*
- Art 5. *Tevens worden, per taalgebied (N., F., D.), referentieteams opgericht, telkens bestaande uit personen met een professionele competentie in de hulpverlening, respectievelijk op psychologisch, pastoraal, medisch of juridisch vlak.*

3 Met “pastorale relatie” zoals omschreven in art. 1 wordt bedoeld: alle persoonlijke contacten die tot stand komen bij het verrichten van pastorale taken (parochiewerking, het toedienen van sacramenten, catechese, geloofsverkondiging, geestelijke leiding, gewetensvorming, jeugdbeweging, ziekenzorg). Pastoraal werk verrichten mag niet worden herleid tot acht uren werken per dag. De pastorale taak tekent de hele mens, drukt een stempel op heel het doen en laten van de pastorale werker. Daaruit volgt dat alle contacten van de pastorale werker met mensen, een pastorale dimensie hebben: het zijn contacten met iemand voor wie ‘pastoraal’ zijn of haar levensstaat is geworden. Voor wie pastoraal werkzaam is, gaat het hele persoonlijk leven (overtuiging, opinies, attitudes, optreden, gedraging) tot de pastorale relatie behoren.

4 Bij de omschrijving van het begrip seksueel misbruik werd verwezen naar de art. 372 tot 378bis van het Strafwetboek die handelen over aanranding van de eerbaarheid en verkrachting. De omschrijving ‘alle vormen van verbaal, niet-verbaal of lichamenlijk gedrag van seksuele aard, waarvan diegene die zich er schuldig aan maakt, weet of zou moeten weten, dat het afbreuk doet aan de menselijke waardigheid’ is overgenomen uit de wetgeving inzake de bescherming van personeelsleden tegen ongewenst seksueel gedrag op het werk (art.1 K.B. van 18 september 1992 voor de private sector, en art. 2 K.B. van 9 maart 1995 voor de openbare sector).

Bij de behandeling van de klachten wordt op deze referentieteams beroep gedaan zoals bepaald in de art. 13 en volgende.

Tot het Duitstalige referentieteam kunnen ook leden van de anderstalige referentieteams (N., F.) behoren, gesteld dat zij een voldoende kennis van de Duitse taal bezitten.

Art 6. De Commissie zelf bestaat uit ten minste vijf leden. De voorzitter wordt benoemd door de bisschoppen en de Hogere Oversten. De andere leden worden eveneens benoemd door de bisschoppen en de Hogere Oversten, op voordracht van de voorzitter. Deze benoemingen gebeuren volgens de procedure bepaald in het Reglement van Inwendige Orde. Bij de samenstelling van de Commissie wordt gestreefd naar een taalevenwicht.

Art 7. De Commissie neemt hetzij via het Contactpunt, waarvan sprake in art. 4, hetzij rechtstreeks, – op de wijze en in de gevallen, bepaald in art. 12 - kennis van gevallen van seksueel misbruik in het kader van pastorale relaties waarbij personen vermeld in artikel 3 betrokken zijn.

Art 8. § 1. De voorzitter en de leden van de Commissie worden aangesteld voor een termijn van drie jaar.

§ 2. Hun mandaat kan hernieuwd worden voor een nieuwe termijn van 3 jaar volgens de procedure voorzien in art. 6.

§ 3. Op basis van een gemeenschappelijke beslissing van bisschoppen en Hogere Oversten kan een mandaat worden ingetrokken met onmiddellijke ingang.

Art 9. De hoedanigheid van lid van een referentieteam en van de Commissie is onverenigbaar met de uitoefening van een uitvoerend of wetgevend ambt in een bisdom of een religieuze congregatie.

Art 10. De Commissie heeft haar zetel in het Interdiocesaan Centrum, Guimardstraat 1 te 1040 Brussel.

Zij stelt een intern reglement op, dat gelding heeft voor het Contactpunt, voor elk taalkundig bevoegd referentieteam en voor de Commissie zelf.

B. Inleiding van de zaak

Art 11. Initiële klachten kunnen zowel telefonisch, als door middel van brief of per e-mail geformuleerd worden bij het Contactpunt. De contactpersoon behandelt deze klachten op de wijze, bepaald in art. 13. De taal van de persoon die een klacht indient bepaalt in welke taal de verdere procedure verloopt, dit met inachtneming nochtans van de rechten van de persoon tegen wie de klacht geformuleerd wordt.

Art 12. Een zaak waarin personen, vermeld in art. 7, betrokken zijn, kan schriftelijk rechtstreeks aanhangig gemaakt worden bij de Commissie door:

- elke diocesane bisschop, met dien verstande dat ten aanzien van leden van een religieuze orde, zijn bevoegdheid enkel geldt, mits uit een voorafgaand overleg met de hogere overste van de betrokkene blijkt dat de ten laste gelegde feiten verband houden met een pastorale opdracht die valt onder de bevoegdheid van de diocesane bisschop;*

- de hogere overste van de betrokken religieus;
- de persoon die voorhoudt slachtoffer van seksueel misbruik te zijn of in geval van onbekwaamheid, diens wettelijke vertegenwoordiger, hierna "klager" of "klagende partij" genoemd.
- de contactpersoon in de in art. 13 specifiek vermelde gevallen.

C. Behandeling van de zaak

Art 13. De contactpersoon neemt de initiële klacht in ontvangst en staat ter beschikking van de klager of diens vertegenwoordiger voor een oriënterend gesprek.

Het behoort verder tot zijn taak:

- de klager of diens vertegenwoordiger te wijzen op de mogelijke stappen die door de klager kunnen worden gezet, of die zich opdringen, ook in rechte;
- samen met de klager of diens vertegenwoordiger na te gaan welke personen, instanties of gespecialiseerde diensten de verzoeker hulp kunnen verstrekken op psychologisch, pastoraal, medisch of juridisch vlak;
- mits kennisgeving aan de Commissie, maatregelen te nemen die zich hoog dringend opdringen, voornamelijk het ter kennis brengen van een officiële vertrouwenscentrum kindermishandeling, wanneer het slachtoffer minderjarig is, en het informeren van de diocesane bisschop en/of de hogere overste van de persoon tegen wie de klacht is gericht, met het oog op zich opdringende dringende maatregelen;
- desgewenst de klager door te verwijzen naar het taalkundig bevoegde referentieteam.
- De uitoefening door de contactpersoon van een van de twee laatstgenoemde bevoegdheden maakt de zaak automatisch aanhangig bij de Commissie.
- De contactpersoon brengt regelmatig verslag uit over zijn/haar werkzaamheden aan de Commissie.

Art 14. De Commissie beschikt over de bevoegdheden die ook zijn toegekend aan de contactpersoon. Zij beschikt tevens over specifieke bevoegdheden, hierna vermeld in de art. 15 tot en met 20. Zij kan, binnen het kader van haar bevoegdheden, al wie zij daartoe aangewezen acht, horen.

Art 15. De Commissie stelt – eens de zaak bij haar aanhangig is – de diocesane bisschop en indien van toepassing de hogere overste van de betrokken religieus onmiddellijk op de hoogte van de aard van de klacht en de identiteit van de persoon tegen wie die wordt geuit, behoudens wanneer deze instanties hierover reeds door anderen werden geïnformeerd.

Op het ogenblik dat de Commissie kennis neemt van de zaak, stelt zij drie leden van het taalkundig bevoegd referentieteam aan, die zich gezamenlijk beschikbaar houden voor het behandelen van de klacht en de noden van de verzoeker.

Art 16. In al wat de Commissie doet houdt ze rekening met een eventuele lopende gerechtelijke procedure. In elk geval kan de Commissie, onverminderd art. 13, in elke stand van de procedure aan de diocesane bisschop en/of aan de hogere overste van de betrokkene voorstellen dringende maatregelen te nemen indien geoordeeld wordt dat de aard, de ernst van de feiten of de omstandigheden dit vereisen. Daarenboven, en indien geoordeeld wordt dat uitzonderlijke omstandigheden dit vereisen, kan de Commissie, bij monde van haar voorzitter zelf het gerecht informeren.

- Art.17. § 1. *De leden van het bevoegd referentieteam, aangeduid om de zaak te behandelen, nemen binnen de kortst mogelijke termijn kennis van het dossier. Zij horen de betrokkenen en getuigen en kunnen relevante documenten raadplegen.*
- § 2. *De klagende partij wordt gehoord. Zij wordt bij de aanvang van de zaak nadrukkelijk gewezen op de mogelijkheid om zich te wenden tot het gerecht.*
- § 3. *Ook de persoon tegen wie klacht is ingediend wordt gehoord, mogelijk vergezeld door zijn vertrouwenspersoon. Hem (haar) wordt gewezen op de verantwoordelijkheid die hij (zij) draagt binnen de kerkgemeenschap en op de mogelijkheid om zich, ook in rechte, te verdedigen.*
- Art 18. *De klagende partij en de persoon tegen wie klacht is ingediend, worden schriftelijk op de hoogte gebracht van het verloop van de zaak. Een eventuele reactie van deze personen wordt bijgehouden.*
- Art 19. *Bij het beëindigen van het onderzoek van de zaak brengen de leden van het referentieteam belast met deze zaak, verslag uit bij de Commissie die alsnog kan oordelen of bijkomende initiatieven dienen te worden genomen.*
- Art 20. *Bij de definitieve afsluiting van de zaak, wordt na overleg met de betrokkenen, van het geheel van de verrichtingen door het referentieteam een eindnota opgemaakt. Op basis van deze nota brengt de Commissie haar verslag uit aan de diocesane bisschop en/of de hogere overste samen met de eventuele schriftelijke reactie hierop van de betrokken personen, en haar advies over de aard van de te nemen maatregelen.*
- Art 21 *De klagende partij die dat wenst, wordt gehoord door de diocesane bisschop of de hogere overste.*
- De persoon tegen wie een klacht is ingediend wordt, onverkort eventuele andere bepalingen uit het kerkelijk recht, in elk geval gehoord door de diocesane bisschop of door de hogere overste vooraleer een maatregel tegen hem wordt genomen.*
- Art 22 *De diocesane bisschop en/of de hogere overste delen binnen de kortste tijd aan de klagende partij en aan de Commissie mee welke maatregelen zij, in opvolging van de klacht, hebben genomen.*
- Art 23. §1 *De Commissie brengt jaarlijks een globaal verslag uit.*
- §2. *De documenten die betrekking hebben met een door de Commissie behandeld zaak, worden bewaard onder de verantwoordelijkheid van de Commissie.*
- §3. *In alle gevallen is de Commissie gehouden de wetgeving met betrekking tot de bescherming van de privacy in acht te nemen.*

3.5 Het werkmodel van de Commissie

De Commissie beschreef een model en een visie van waaruit ze wou werken. We baseren ons hier op het document dat werd afgedrukt in het eindrapport van de Commissie (Peter Adriaenssens, 10 september 2010).

De Commissie wou dat haar handelen zou vertrekken vanuit de positie van het slachtoffer. Inzicht in het impact van seksueel misbruik op jongeren is daarbij essentieel. Zij groeien niet op tot gewone doorsnee burgers. Zij groeien op als overlevers, met buitengewone kracht hebben zij doorgedaan in het leven. Het zijn ongewone competenties. Wie iets voor hen wil doen zal daar rekening mee moeten houden.

Overlevers: mensen vol tegenstellingen

Slachtoffers brengen een getuigenis als een vat vol tegenstellingen. Men wil klacht neerleggen tegen de priesterdader, en gelijktijdig spant men zich in om te verduidelijken dat het niet tegen het geloof gericht is. Men wil beschuldigen, maar kan dit niet zonder zichzelf eerst te beschuldigen: ik heb nooit duidelijk neen gezegd, ik heb geen geluid durven maken want wat zouden dan de andere jongens op de zaal denken, gaan ze dan vragen of ik homoseksueel ben? Gaat mijn vrouw dan al die details kennen als ze ergens in een verklaring staan? Als ik klacht indien bij de Kerk, waarom zouden ze mij geloven want het is een priester met aanzien, het was iemand die ook heel veel goed gedaan heeft voor de school, zullen ze zich niet afvragen waarom ik zoveel jaar later pas klacht neerleg? Misschien denken ze dat het is omdat ik chantage wil plegen, of dat ik een psychiatrisch patiënt ben. En gelijktijdig wordt grote haat geuit naar de dader en naar de Kerk, die door alle slachtoffers die we gesproken hebben ervan verdacht wordt eerder voor de eigen reputatie te kiezen dan voor de bescherming van het slachtoffer. Moordgedachten, zelfmoordgedachten, soms haat die uitdijt naar het ganse land: een tiental die zich aangemeld hebben bij de Commissie woonden niet meer in België om die reden. De tegenstelling die bij hen leeft tussen willen behoren tot de geloofsgemeenschap en de rituelen willen blijven delen die daar eigen aan zijn, en de wens van die Kerk af te scheuren. Begrip vragen voor de eigen situatie als slachtoffer en woede uiten over andere slachtoffers die men ervan verdenkt te zwak te zijn, waarvan men het onvergeeflijk vindt dat ze nog steeds respect hebben voor de Kerk. Het conflict tussen de wens om heel dat pijnlijke verleden definitief achter zich te laten, er niet en nooit meer over te praten, zelfs te ontkennen dat het gebeurd is versus een verantwoordelijkheidsgevoel om in te gaan op de oproep van monseigneur Léonard en de Kerk te laten weten wat er echt gebeurde, te durven getuigen om bij te dragen tot verandering, hopen dat de getuigenis en het lijden toch nog nuttig kunnen zijn, al is het dan om ervoor te zorgen dat er nooit meer anderen dit zouden moeten meemaken.

De prijs voor de slachtoffers is dat ze het niet meer weten. Wat doe je best, wat kan je vertrouwen, waarin wil je nog geloven, hoe denk je over jezelf, hoe kijk je nog naar andere mensen. In de publieke opinie werd de vraag geuit wat maakt dat mensen na zo vele jaren stilte, vaak 30 of meer, toch nog met hun verhaal naar boven komen. Het antwoord is dubbel: de giftige cirkel waarin slachtoffers terecht gekomen zijn, en de wijze waarop het seksueel misbruik zich vastgelegd heeft in hun lijf.

De giftige cirkel: seksueel misbruik van jongeren tast twee fundamenteen aan van iedere menselijke relatie: basisvertrouwen en veiligheid

Wat de fundamenteen zijn voor andermans leven, vertrouwen in zichzelf en in anderen, zich veilig voelen in dit land, dat werd hun als kinderen zeer vroeg in hun ontwikkeling onttrokken. De prijs is het wegvallen van zekerheden in het leven. “De priester die ik vertrouwde bleek niet betrouwbaar. Hoe weet ik nu nog wie en wat betrouwbaar is?” Die aanhoudende tegenspraak in de gedachten en de gevoelens van slachtoffers immobiliseert hen. De zoektocht naar de erkenning voor wat ze meegemaakt hebben, is er ook een van erkenning voor het onontkoombare waarin zij terecht gekomen waren. De samenleving moet kunnen erkennen te begrijpen dat als je zulke dingen meegemaakt hebt als jongere, de macht van anderen een invloed op je blijft uitoefenen en het dus normaal is dat je lang, verschrikkelijk lang gezweven hebt. Samenleven met vrienden, een partner, kinderen, collega’s op het werk, het heeft steeds te maken met vertrouwen geven en krijgen, je ergens goed voelen op een plek, omgaan met loyaliteiten, je geslaagd en erkend voelen, omgaan met emoties, met spanningen, met intimiteiten. Het gevolg van seksueel misbruik in de kindertijd dat het meest verspreid is bij de slachtoffers is de aantasting van de kwaliteit van hun relaties: met zichzelf en met anderen. Dat impact is veel breder verspreid dan de welbekende posttraumatische stressstoornis op zich.

Seksueel misbruik in de kindertijd wordt herinnerd door het lichaam.

De Commissie heeft in haar acht weken werking vooral mannelijke slachtoffers aan het woord gehoord omdat er in hun dossiers een risico op korte termijn moest uitgesloten worden. Opvallend was hoe nagenoeg iedereen ter sprake bracht onder hun niveau gestudeerd te hebben, wat levenslang op hen woog. De meesten brachten psychosomatische klachten aan, verhalen over een wankele gezondheid, slaap-, eet- en/of alcoholproblemen, velen gebruikten medicatie, verschillende slachtoffers vertelden over impotentie, en hoe ze als koppel de procedure voor in vitro fertilisatie doorlopen hebben waarbij behandelende artsen nooit gedacht hebben aan de mogelijkheid van seksueel traumatische ervaringen in de jeugd. We begrijpen dat iemand jaren na een zwaar verkeersongeval nog pijn kan voelen aan die rug. Dat het een ‘slechte verjaardag’ is in diens leven. Opgroeien tijdens en na misbruik is zoals leven met een dagelijks verkeersongeval. Voor de pijn helpt geen kinesist. De hersenen leren het wegsplitsen, traumatische herinneringen stapelen hun archieven op in het lichaam.

Waarom duiken er honderden slachtoffers op als het zolang geleden is? Omdat hun lichaam de pijn nooit kon vergeten, hoewel het iedere dag verder moest. Eerst moest er kracht gevonden worden: ontwikkelen, sterker worden. Het leven moest de macht helpen kantelen, zodat de angst opnieuw onderdrukt te worden onder controle geraakte. Vele slachtoffers verwijzen in hun schrijven naar de moed van het slachtoffer van bisschop Vangheluwe, om als veertiger het risico te hebben durven aangaan hulp te roepen. Daarnaast hielpen de verhalen in diverse landen over misbruik in de Kerk. Ineens stond overal te lezen dat men niet alleen was. Deze triggers openden oude wonden. De gevoelens van schaamte, schuld, vernedering, en vooral woede van het kind waar niemand voor opkwam. Het herstel van het slachtoffer begint als deze zichzelf kan vergeven kwetsbaar geweest te zijn als kind, door de verantwoordelijkheid voor de feiten daar te leggen waar ze thuishoort: bij de

dader. Dat hun lijf hen zichtbaar bedroog maakte het als kind en tiener zoveel ingewikkelder. Hoe leg je uit dat je een erectie had, vaak, terwijl je dat niet wou? Daarom is erkenning door de dader zo fundamenteel voor herstel, hij herstelt de logica der dingen: het kind, de jongere is zonder schuld, hij als dader wou dat het gebeurde, besliste het en is de enige die verantwoordelijk is.

Het gekwetste kind vindt gelukkig vaak een plek in een volwassen lijf dat er goed tracht voor te zorgen. Enkele mannen getuigden dat het vooral goed gaat met hen als ze bezig zijn: sporten, vrienden ontvangen, vrijen, familieman zijn. Maar dat lichamelijke klachten en sombere herinneringen vooral terugkomen als ze zichzelf verwaarlozen, wat rondhangen, teveel op automaat het leven laten voort bollen. Herstellen is teamwerk: gedachten, lijf, de mensen die voor je geluk belangrijk zijn: die ploeg moet je wakker houden in het leven van nu.

Het impact hiervan op de relatie met partner, gezin

Bij de echtparen die door de Commissie ontmoet werden, viel ons de secundaire victimisatie op van de partner. In de korte werktijd die we hadden waren we niet in staat om volledige gezinnen te zien. Maar uit de verhalen van de ouders weerhouden we aanwijzingen dat ook hun kinderen vaak met de gevolgen van het lijden geconfronteerd zijn.

Partners die behandeld werden met antidepressiva, slaapmedicatie waren wel bevraagd naar persoonlijke traumatische ervaringen of naar relationele spanningen. Maar er was bij hen zelden gedacht aan een traumatisch impact op hun gezondheid van de lange termijn gevolgen van de traumatische jeugdervaringen van hun echtgenoot of echtgenote. We hebben grote loyaliteit ontmoet bij deze partners, die dikwijls pas na vele huwelijksjaren, en vaak nog in een crisismoment, ingelicht werden over de jeugd drama's van hun echtgenoot. Ook zij kwamen dan in die spiraal van verwarring terecht: ben ik nu het meest geschokt van het feit dat mijn man/vrouw mij daar nooit eerder over in vertrouwen nam of van wat hij/zij meegemaakt heeft? Ben ik nu het meest kwaad op priester of op echtgenoot? Of op mezelf? Hoe komt het dat ik nooit eerder de signalen herkend heb die ik nu wel duidelijker zie? De loyaliteit aan de lange lijdensweg van hun partner doet hen zwijgen tegen hun eigen artsen en therapeuten die zij consulteren voor hun 'stress gerelateerde problemen'.

Verskillende slachtoffers hebben het gesprek met de Commissie aangegrepen om hun partner mee te brengen. Het was voor hen een belangrijk partner-moment. Het was erkenning voor de jarenlange steun maar ook voor het lijden van de partner dat deze aanwezig mocht zijn bij het verhaal van het slachtoffer aan de Commissie. Het feit dat de Commissie ook het lijden van de partner benoemde en bevroeg, en dit beschouwde als deel van de totaliteit van de impact van de misbruikervaringen in de pastorale relatie in de jeugd van het slachtoffer, hoorden zij vaak voor het eerst benoemd als erkenning.

Het was duidelijk voor de Commissie dat naast de aandacht die in de eerste plaats moest gaan naar de slachtoffers van misbruik in de Kerk, er veel meer aandacht gevraagd moest worden voor de situatie van de partners, en deze een apart aandachtspunt zou moeten worden in het werk. Het betekende dat we voldoende mankracht zouden moeten ontwikkelen om individuele gesprekken te

kunnen aanbieden voor man en vrouw en eventueel voor de kinderen. De ontwikkeling van een zorgnetwerk van traumahulpverleners werd een van de doelen die we ons stelden.

Waarom vele slachtoffers van seksueel misbruik als kind gezwegen hebben en pas erg laat in hun leven getuigen

De ‘plotse’ getuigenis van honderden slachtoffers over seksueel misbruik in de Kerk maakt deel uit van een evolutie die reeds 30 jaar bezig is. Het aantal meldingen van fysiek, emotioneel en seksueel geweld tussen mensen neemt jaarlijks nog steeds toe. Na de ontdekking van geweld tegen vrouwen, ontstonden de initiatieven voor kindermishandeling, nadien voor ouderenmishandeling. Partnergeweld vormt daarbij de meest recente focus. De cijfers van seksueel misbruik nemen nog steeds toe voor wat betreft de bereidheid om politie, Justitie of hulpverlening hiervan in te lichten. Onderzoek wijst erop dat de toename zowel over actueel misbruik gaat als over het getuigen over misbruikervaringen in het verleden. Ieder van de cijfers die naar boven komt, confronteert ons met de realiteit dat heel veel mensen slachtoffer zijn van een vorm van geweld. Het aantal situaties dat nooit gemeld wordt, het zogenaamde dark number, wordt door onderzoekers als Finkelhor geschat op 30 tot 75 procent bij seksueel misbruik. De grote bezorgdheid die nog steeds bestaat voor valse beschuldigingen van seksueel misbruik, blijft een negatieve invloed hebben op de bereidheid van de samenleving, de professionelen en de publieke opinie om de waarheid voldoende aan bod te laten komen. Volwassenen met een miskende geschiedenis van trauma vormen een hoog percentage van het werk van alle psychosociale hulpverleners, psychiaters en psychotherapeuten. Hoe complex en zwaar het voor slachtoffers valt te bevestigen dat ze seksueel misbruikt werden, wordt bijvoorbeeld getoond door onderzoek van Sorenson en Snow, in 1991. Zij analyseerden de dossiers van 116 kinderen waarvan men zeker wist dat ze seksueel misbruikt waren. Dat werd aangetoond door strafrechtelijke onderzoek van daders, en door de medische bevindingen van de letsels bij de kinderen. 75 procent van de kinderen ontkende het voorkomen van seksueel misbruik als ze voor het eerst ondervraagd werden

door Justitie. Slechts 11 procent vertelde over het misbruik op een manier die Justitie zou kunnen toelaten verder onderzoek in te zetten.

Daders, ouders van slachtoffers, onderwijsmodellen: wat slachtoffer als kind de mond snoert

Angst wegens nabijheid van de dader

De slachtoffers die zich bij de Commissie kenbaar gemaakt hebben, werden vooral misbruikt in een onderwijs- en opvoedingscontext (vooral internaten, en verder nog school- of parochie gebonden jeugd- en sportactiviteiten, ‘bijles’ op de kamer van de priesterleraar...) al dan niet vermengd met een privécontext (priester als vriend des huizes, misdienaar). In een onderwijssituatie verblijft het kind voltijds in de omgeving van de dader. De dader heeft bovendien vat op de relatie tussen het kind en diens ouders. De priesterleraar had de mogelijkheid om de ouders in te lichten over onwillig

studiegedrag van hun zoon, adviseerde hen noodzakelijke bijlessen die privé zouden moeten gegeven worden, kon toestemming bekomen van de ouders om gepast sanctionerend op te treden naar hun zoon. Vele slachtoffers melden dat zij er zich als kind bewust van waren dat het voor hun ouders erg belangrijk was dat zij toegelaten waren door de priesters of paters tot dit bepaald college. Voor de ouders stond het college garant voor kwaliteit. Het was een statuuselement dat hun kind daar toegelaten was. Weggezonden worden van dat college zou misschien een hulp zijn voor het kind maar een blaam voor de familie. Heel wat getuigen wisten als kind dat ze ernstig gestraft zouden worden door hun ouders indien ze weggezonden zouden worden van de school of ervan weg zouden lopen. Anderen verwezen naar het belang dat hun ouders hechtten aan de geestelijke die vriend aan huis was, die geregeld kwam eten.

Angst om niet geloofd te worden

Een van de meest confronterende bevindingen voor de commissieleden was het hoge percentage van slachtoffers die vertelden dat ze hun ouders ingelicht hadden over de feiten. Dat was bij twee derde van de slachtoffers die persoonlijk gezien werden het geval. Bijna niemand van de slachtoffers die we gezien hebben werd daarbij gesteund of geloofd door de ouders. De gevolgen waren in het beste geval het negeren van het verhaal, er was alleen ongeloof, het kon ook gaan om terechtwijzing (zulke vuile praat vertel je niet) maar bij de meesten mondde het uit in sanctie: ze werden geslagen omwille van hun perverse fantasieën, vuile woorden die ze gebruikt hadden om uit te leggen wat er gebeurde. Vele getuigen bij de Commissie verwezen naar het overlijden van hun ouders als een noodzakelijke fase om zich vrij te kunnen voelen te spreken over “hun” vertrouwde geestelijke. Een zeldzame getuige werd wel geloofd, de ouders gingen aangifte doen bij politie waar een PV opgesteld werd waar nooit meer iets van vernomen werd.

De idee dat seksueel misbruik in de Kerk alleen verzwegen werd door de Kerk is een te eenvoudige voorstelling van de feiten. Voor de slachtoffers die zich vandaag tot de Commissie gewend hebben, is het voor de meerderheid, we schatten ruim 3 op 4, de eerste keer dat ze dit laten weten aan de Kerk of aan Justitie. Maar ze hebben in meerderheid als minderjarige reeds een poging gedaan om anderen te waarschuwen of in te lichten, vaak hun moeder. Sommigen hebben als kind een andere priester ingelicht waar ze dachten op te kunnen rekenen, die hen daarop zelf misbruikt heeft. Als meerderjarige hebben ze meestal hun partner ingelicht of een vertrouwenspersoon, uitzonderlijker hun kinderen.

In de Commissie groeide het beeld dat kinderen die misbruikt werden binnen de Kerk omringd waren door volwassenen die als ze geïnformeerd werden over wat er gaande was zich gedroegen zoals de niet beschermende ouder in een incestueus gezin. Daar komen we op terug.

Angst voor negatieve gevolgen voor zichzelf

Wegzending van de school was een drama dat veel van deze kinderen absoluut moesten vermijden. Ook omdat ze dan eveneens het goede kwijt waren: hun vrienden in het internaat of in de klas. Vele internaatslachtoffers vertelden hoe ze zich losgeweekt voelden van broers en zussen door de lange

verblijfsperiodes. Het gaat namelijk om slachtoffers in de tijd dat men hooguit om de 3 weken op weekend mocht gaan. Een deel van de slachtoffers kende nog de tijd dat het slechts om de 6 weken was. Als 12-jarige werden zij op deze school gezet. Plots zagen zij hun gezin bijna niet meer. Voor ze met het lokale vervoer thuis geraakten was het zaterdagmiddag, en zondag einde namiddag moest de terugreis al aangevat worden. Van ouder- en kind verbondenheid was er vaak heel weinig nog sprake, tenzij voor de praktische hulp. Voor velen waren de priester-opvoeders en de andere jongens in het internaat snel de familie. Het verdriet in de aanpassingsperiode om het verlies van de familiecontacten, maakte hen meer kwetsbaar voor daders.

Ook hier dient een vraag gesteld te worden naar de maatschappelijke verantwoordelijkheid. Scholen functioneerden op basis van pedagogische modellen die ruim toegepast en ondersteund werden. Zowat alle internaten leken het systeem toe te passen met beperkte weekends voor de kinderen. Het onderwijsmodel dat hier toegepast werd, droeg duidelijk bij tot het versterken van de risicofactoren voor de kinderen. Het beperkte de mogelijkheden voor ouders om supervisie uit te oefenen. Het roept voor de Commissie de vraag op in welke mate onderwijs en opvoedingsmodellen bijgedragen hebben om deze slachtoffers van jongs af te laten opgroeien met de overtuiging dat de samenleving hen niet zou geloven noch steunen.

Negatieve gevolgen voor het gezin

Bepaalde jongens werden op jonge leeftijd aangewezen als talentvol en dat het goed zou zijn dat zij kans zouden krijgen op goed onderwijs. Ouders die het niet konden betalen kregen steun. Er zijn slachtoffers die bij de Commissie getuigden hoe geestelijken niet alleen de studies betaalden en ook de volledige kost van het internaat van de zoon op zich namen maar tevens financiële steun gaven aan het gezin. In die afhankelijkheidsrelatie was er geen ruimte voor kritiek, voor een verhaal van seksueel misbruik door een pater. Sommige slachtoffers hebben aanwijzingen dat hun moeder niets deed met hun verhaal, omdat ze zelf ook een relatie had met een geestelijke. Het overlevingsgedrag van een slachtoffer was de situatie dan zelf uit te buiten, en allerlei cadeautjes te vragen aan de pater-dader waarmee hij zich een status kon verwerven tussen de leeftijdsgenoten. Een slachtoffer kreeg op zijn 18de verjaardag van de dader zijn eerste wagen.

Angst voor gevolgen voor de dader

Dit mechanisme van dubbele binding is goed gekend. Liefde en haat. Aan de ene kant is de dader bij een deel van de slachtoffers ook vertrouwenspersoon geweest. Het was een goede leerkracht, iemand die talent zag in het kind en het kind positief benaderde, of iemand die ervoor zorgde dat het kind veel betere punten kreeg dan waar hij recht op had waardoor vader thuis ineens meer aandacht had voor zijn goed studerende zoon. Het dilemma van iemand graag zien en die haten om wat hij heimelijk deed kwam niet tot oplossing, het kind was bang wat er zou gebeuren als de dader gestraft zou worden. Misschien kende die dan nog geniepiger wegen om nog ergere dingen te doen. Dan liever zelf slachtoffer blijven in stilte.

Seksueel misbruik door geestelijken: een combinatie van machtsmisbruik, gebrek aan empathie, het alibi van priesterschap om daderschap te maskeren

Seksueel misbruik komt gemakkelijker voor in een omgeving waar machtsverschillen institutioneel verankerd zijn, waardoor ze niet ter discussie gesteld worden. In de katholieke Kerk is hiërarchische ordening heel uitgesproken. In de opvoedingsrelatie waar het meeste van het kerkelijk misbruik plaatsvond, vinden we een combinatie van hiërarchie als lid van de onderwijsorganisatie (inter-naatoverste, leerkracht, directeur) met die van kerkelijk gezag (prefect, priester-toezichthouder slaapzaal, priester-leraar, pater-directeur).

Een tweede factor die het voorkomen van seksueel misbruik vergemakkelijkte is het ontbreken van empathie in het opvoedsysteem waar de slachtoffers over getuigden. Kinderen worden beter beschermd tegen seksueel misbruik als ze omringd worden door volwassenen die zich in hun inleven, die zich kunnen voorstellen hoe erg het moet zijn voor een kind om misbruik mee te maken. Vele van de slachtoffers getuigen van een opvoedmilieu waarin er weinig plaats was voor emotie. Ze hoorden zich in groep gehoorzaam te gedragen. Onderdanigheid was evident. Werden ze op de kamer van een geestelijke geroepen en betast, was het logisch dat er geen verzet was. We hebben geen enkel slachtoffer ontmoet dat van de dader ooit enige uitleg kreeg over wat er gebeurd was. Vele slachtoffers hadden nooit seksuele voorlichting gehad voor de feiten gebeurden. Maar zelfs zij die wel voorgelicht waren, konden het masturbeergedrag van de pastor, de pogingen om het kind te masturberen, ervaringen van orale en anale seks niet plaatsen. Ze werden in totale verwarring achtergelaten.

Het is een kenmerk van daders van seksueel geweld, een deficit te hebben in zich in te leven in de belevingswereld van de andere. De dader beleeft de situatie als aangenaam, goed, en besluit dat wat goed aanvoelt ook goed is. Het woord misbruik past voor de dader niet bij wat hij doet. Priester/pater-daders, die erkennen feiten gepleegd te hebben, zeiden niet te beseffen dat dit het slachtoffer met zulke nare herinneringen nagelaten had. Want die bedoeling hadden ze zeker niet. De dader plaatst het eigen gedrag binnen een persoonlijke definitie van normaliteit, en gebruikt de term seksueel misbruik voor feiten die nog veel gruwelijker of brutaler zijn.

Naast dit persoonlijk deficit aan empathie bij de dader, wordt seksueel misbruik vergemakkelijkt als er ook nog eens een tekort aan empathie is in het globale systeem waarin de dader en het slachtoffer functioneren. Het is opvallend dat de slachtoffers naar scholen gingen waar er ook leken-leerkrachten waren, of leken-jeugdleiders. Niemand van deze mensen leek iets op te merken. En dit ondanks het feit dat heel wat slachtoffers de bijnamen benoemen die hun priester-dader had (zoals poepke, de trekker, den bok) waar blijkbaar niemand zich vragen bij stelde. Voegen we daarbij hoe in die generatie jongens in het internaat slechts om de 3 weken naar huis gingen, en we zien een ruime opvoedingsomgeving waarin gevoelig zijn voor het welzijn van kinderen afgevlakt was. Daders konden veel gemakkelijker aan het werk in dit soort context dan in de huidige tijd waar rechten van kinderen, sociaal toezicht, beter emotioneel contact tussen vele kinderen en ouders de regel is.

De derde risicofactor voor seksueel misbruik in de Kerk is dat het profiel van macht en respect bepaalde profielen van daders kon aantrekken. Er kan redelijk aangenomen worden dat er geen enkele school geweest is waar geen seksueel misbruik van jongens plaats had in die jaren. Hoewel het celibaat kan bijdragen om mensen in een bepaalde levensfase mentaal in crisis te brengen die zich onder andere kan uiten door zich seksueel te richten naar jongeren die beschikbaar en kwetsbaar in de omgeving verblijven, hebben we dit scenario bij zeer weinig priesters of paters kunnen terugvinden die we reeds bevraagd hadden. Het komt zeker voor, het zijn vaak de priesters die een beperkter aantal slachtoffers hadden. Zij beleefden het eerder als een verlossing om voor de Commissie te komen, ze hebben zich steeds herinnerd dat ze grenzen overschreden hadden. Hun slachtoffers behoorden tot de groep die ouder is dan 14 jaar.

De meerderheid van de daders heeft zich gericht tot jongens die ook jonger waren, ook jonger dan 12 jaar, of hebben vooral die leeftijdsgroep getroffen waarmee ze gemakkelijk in contact kwamen bijvoorbeeld als opzichter voor de eerste graad van het secundair onderwijs (12 tot 14 jaar). Ze hebben vele slachtoffers gemaakt, zeker één per jaar dat ze toezicht hielden. Hun seksueel contact is niet relationeel. Ze probeerden gewoon bij de ene of bij de andere jongen, het was veel meer een selectie 'ad random'. Hier lijkt het te gaan om mannen met een persoonlijkheidsstoornis die in het profiel van priester-leraar een mogelijkheid gevonden hebben om hun onzekere persoon te verbergen achter een façade van hoog morele gerespecteerde autoriteit. Hun seksuele oriëntatie naar kinderen en jongeren kon daarin vrij spel vinden. Een scherpe daling van het aantal slachtoffers na 1985 is een aanwijzing dat de aantrekkelijkheid van het priesterambt wegviel eens het onderwijsaspect veel minder belangrijk werd. Door het dalen van het aantal priesterroepingen moesten zij zich vanaf die jaren sterker richten op hun pastorale opdrachten, minder op onderwijs en andere randactiviteiten.

Het zwijgen, het verplaatsen, het negeren: aanwijzingen voor het incestueuze niets doen in de kerk

Waarom hebben oversten, priesters, ouders die ingelicht werden door een kind of jongere over seksueel misbruik door iemand van de clerus zo lang niet gehandeld, het stilgezwegen, gereageerd met beperkte oplossingen zoals het verplaatsen van de dader of het vragen van vergiffenis aan het slachtoffer zonder aan de feiten iets te doen? Het is een situatie vergelijkbaar aan de moeder die door de dochter ingelicht wordt dat ze incestslachtoffer is van vader, waar moeder overtuigd is dat seksueel misbruik bestaat in de wereld en dient aangepakt te worden, maar totaal verrast is dat het om haar eigen man zou gaan en tegen de dochter zegt dat ze het niet kan geloven. Of de dochter vraagt haar deur 's avonds op slot te doen. Of met haar man er een goed gesprek over heeft en aan de dochter zegt dat het niet meer zal voorvallen, maar het best is dat ze er tegen niemand iets over zegt. Niet-daders die de dader helpen door te zwijgen.

Dit soort gebrek aan handelen komt vooral voor als er geen taal is om macht, en dus ook machtsgebruik en machtsmisbruik ter sprake te brengen. In gesprek met bisschoppen en oversten stelde de Commissie vast dat er heel veel strikte regels bestaan waardoor een priester in hoge mate zelfstandig werkt met weinig toezicht. Hetzelfde geldt voor de bisschop die in eigen bisdom autonoom is,

waardoor de ene bisschop of overste niets te zeggen heeft aan de andere. Er bestaat geen cultuur om deze organisatie van macht ter sprake te stellen. Bovendien rust er een groot gewicht op hun schouders om ervoor te zorgen dat de Kerk niet beschadigd wordt. Ze zijn verantwoordelijk dat het in hun congregatie, bisdom of parochie goed loopt.

*Het is als een moeder die aanvoelt dat als ze het incest onder ogen moet kijken, het risico loopt dat dit ook het einde zal zijn van haar huwelijk, van de gezinsvorm, van een soort toekomst waar ze zich jarenlang voor ingezet heeft. Oversten, bisschoppen en priesters krijgen hun opleiding, functi-
oneren nadien in een organisatie waar ze gewend zijn dat men steunt op richtlijnen voor wat kan en wat niet kan. Van ieder van zijn leden wordt verwacht dat diens gedrag uitstraling geeft aan waar de Kerk voor staat, deze de geloofsfamilie zal helpen in stand te houden en te beschermen. Wie seksueel misbruik wil benoemen, erkennen en aanpakken, bedreigt de familie. Angst voor vernietiging van de organisatie drijft tot ontkenning door de getuigenis af te zwakken. "Overal is er wel iets, denk je dat het elders beter is, tegenwoordig noemen ze alles seksueel misbruik, het is toch rap gezegd hé, wat strelen, daar heb je jaren later toch geen schade van...". De ogen openen, de cirkel van schuldig zwijgen doorbreken vraagt moed voor wie van de familie houdt. Te laat groeit vaak het besef dat het zwijgen de fundamenten ernstiger aantastte dan het risico de waarheid te ontmoeten. De Kerk die een Commissie installeert om antwoorden te formuleren op het seksueel misbruik in haar rangen, werkt aan een fundamentele kentering van haar relatie met haar leden. De verantwoordelijkheid van een dergelijke Commissie om haar werk grondig, onafhankelijk en met zorg uit te voeren is groot.*

Het principe van de waarheid- en verzoeningscommissie

De commissieleden beslisten vrij snel geen onderzoekscommissie te zijn, maar zich eerder op te stellen als een ethische Commissie. Voor de ontwikkeling van de werking steunden we op kennis over het principe van de waarheidscommissies. In heel wat interviews hebben we dit toegelicht en het publiek verwezen naar het model van aartsbisschop Desmond Tutu, omdat dit goed gekend is en duidelijker maakt waarover het gaat.

Het concept van waarheidscommissies werd ontwikkeld voor situaties waar er vele slachtoffers waren van criminele feiten, waar het duidelijk was dat vele daders zouden ontsnappen omwille van verjaring, of omdat bewijsvoering moeilijk zou zijn op basis van de individuele verhalen, en/of omdat het over grote aantallen daders gaat die de capaciteit van Justitie overschrijden wat betekent dat men jarenlange procedures tegemoet gaat zonder dat slachtoffers erkenning noch recht krijgen.

Het wordt ook wel eens de methodiek van het realisme genoemd. Tegenover de theorie dat iedereen gestraft moet worden, staat de waarheid dat de concrete omstandigheden zo zijn dat de meerderheid kan ontsnappen. Het is niet realistisch te stellen dat alle plegers van seksueel geweld in de Kerk voor de rechtbank moeten komen. Het is wel realistisch zich zo te organiseren dat voor die dossiers waar daders niet meewerken aan de waarheid Justitie zijn inspanningen maximaal concentreert om hier duidelijkheid te brengen. De methodiek van waarheidscommissies sluit geen gerechtelijk optreden uit. Daar waar er volledige tegenspraak is tussen partijen, of waar iemand erkent twee

slachtoffers gemaakt te hebben en niet meer terwijl later blijkt dat er slachtoffer-getuigen opduiken die door de pleger niet vermeld werden, of waar iemand die beschouwd wordt pleger te zijn weigert mee te werken, daar volgt telkens een klassiek strafrechtelijk onderzoek.

Onderzoekers zoals Richard Wilson (The politics of truth and reconciliation in South Africa, Cambridge University Press, 2001) en Robert Rodberg (Truth versus justice: the morality of truth commissions, Robert E. Rodberg, Dennis Thompson, Princeton University Press, 2000) hebben de resultaten van waarheidscommissies onderzocht als methode bij criminele feiten van groepen daders tegen burgers. Zij onderzochten of 'alleen woorden een samenleving kunnen schoonmaken, toekomstig seksueel misbruik kan uitsluiten en slachtoffers en families kan helpen herstellen'. Zij stellen dat de waarheidscommissie als methodologie om recht te zoeken na criminele feiten een eerlijke, moreel correcte en effectieve manier van herstel is. Maar het gaat niet over een wondermethode. Onderzoeksliteratuur beschrijft zowel de sterke mogelijkheden ervan alsook falen. Niet in alle landen waar het toegepast is, is dit goed gelopen. Maar de positieve eindsom is duidelijk.

Om de deur duidelijk dicht te kunnen gooien waar seksueel misbruik in de Kerk in het verleden mogelijk was, om een toekomst zonder misbruik te garanderen is een beter zicht op het verleden belangrijk. Beter weten en begrijpen wat er in het verleden gebeurde kan aangeven wat vandaag moet veranderen. Dit betekent dat er een omgeving moet zijn waar daders aangemoedigd worden om mee te werken, erkenning te geven, te vertellen hoe ze te werk gingen en wat daarbij meespeelde, wat in ieder geval niet gebeurt als er alleen een vooruitzicht is van bestraffing indien ze toegeven. De unieke situatie met plegers van seksueel misbruik in de Kerk is dat de medewerking van daders aan een Commissie toelaat dat de bisschop zijn kerkrechtelijke verantwoordelijkheid ten volle kan opnemen. Zij kan de geestelijke uit functie zetten, uit het priesterambt of een andere sanctie opleggen. Daardoor stelt het slachtoffer vast dat er een effectieve handeling plaatsgrijpt, dat oversten zich niet verschuilen achter bescherming van eigen medewerkers maar duidelijk kiezen voor het respect voor de ethische en in dit geval ook religieuze norm: seksueel misbruik van jongeren is onaanvaardbaar. Zo maken oversten duidelijk dat een doofpotpolitiek onbestaande is.

Waarheidscommissies functioneren met participatie van publiek. Wij symboliseerden dit in de Commissie door de vrouwen die de telefonische contactlijn bemanden mee aanwezig te laten zijn bij de gespreksessies. Dat leek ons belangrijk omdat zij vele verhalen van slachtoffers hoorden, er veel mee in contact stonden, volop de verontwaardiging droegen van wat slachtoffers meemaakten, en die positie binnen de Commissie voluit konden vertolken.

In deze methodiek wordt een koppeling gemaakt tussen het individuele verhaal van het slachtoffer, de maatschappelijke verantwoordelijkheid (door getuigen te laten aanwezig zijn, in ons geval gesymboliseerd door commissieleden met uiteenlopende achtergronden) en verantwoordelijken (niet alleen de betrokken geestelijke-dader maar ook met zijn overste wordt in gesprek gegaan). We stelden vast dat het voor de slachtoffers waarmee we reeds in gesprek hadden kunnen gaan betekenisvol was dat de bisschoppen of oversten het verhaal eveneens beluisterden, en in een gesprek met het slachtoffer zich ethisch verantwoordelijk voelden voor het gebeurde lijden.

Vanuit die visie heeft de Commissie ook mensen gezien die de zus of de partner zijn van personen die zelfmoord gepleegd hebben, en waarbij het seksueel misbruik in de Kerk een bepalende rol gespeeld heeft. Daar waar deze personen tot nu toe nergens een gesprekspartner vonden omdat het slachtoffer zelf niet meer aanwezig was, vonden wij het belangrijk hen te horen in hun inspanning om alsnog waardigheid te geven aan de moeilijke levensstrijd van hun partner of familielid. Zelfs als de dader overleden is kan het gesprek met bisschop of overste en Commissie het mogelijk maken om over de grenzen van de dood heen waarheid te spreken. Het breekt de macht van de dader, aangezien deze zelfs niet door zijn dood beschermd is. Zelfs nadien kan er een einde komen aan zijn reputatie door het meeleven en de erkenning van zijn hiërarchie dat de getuigenis van het slachtoffer waarachtig is, en dit ons verenigt in een gemeenschappelijk verdriet. Door een rode draad te slaan tussen de getuigenis van het slachtoffer, de houding van de Commissie, het handelen van bisschop of overste en zo mogelijk de erkenning van de dader wordt het geheim volledig doorbroken, de informatie is gedeeld, een leven in waarheid kan hernomen worden. Het niet durven praten met de partner, de eigen kinderen, de beste vrienden, heeft veel meer te maken met angst opnieuw verworpen te worden met het verhaal, veel meer dan niet in staat te zijn te vertellen. In de ontmoeting met de Commissie wordt het 'gevaar om te praten' ontmoet. Het was vaak een zeer stressvol, beangstigend moment voor het slachtoffer. Maar als dit goed loopt, als het slachtoffer voelt dat de commissieleden kunnen steunen zonder een boekhoudkundig verhaal nodig te hebben met alle pijnlijke details van handelingen die gebeurd zijn, wordt het slachtoffer gesterkt om dezelfde ontmoeting ook aan te gaan met anderen.

Na de inbeslagname en na de vele reacties denken wij dat het in deze methodiek beter zou geweest zijn voor de transparantie indien onafhankelijke observatoren aanwezig geweest waren. Men kan zich inbeelden dat iemand vanuit Justitie, vanuit de politieke wereld, vanuit welzijn en/of vanuit een slachtofferbeweging, gesteld dat we die zouden hebben, hier aanwezig zou kunnen zijn, niet om deel te nemen aan de gesprekken tussen Commissie en slachtoffer of dader, maar om als observator op te treden, en mee te kunnen inschatten of in dit gesprek de afspraken die aan de basis liggen van de werking van een Commissie gerespecteerd zijn.

Een moeilijk punt waarmee de Commissie geconfronteerd werd, is de vraag of in zulke methodiek de naam van de dader publiek gemaakt moet worden, zodat anderen die er ook slachtoffer van waren zich ook zouden kunnen melden. Deze vraag was geregeld aanwezig bij enkele slachtoffers die we reeds gezien hebben, die dit een onderdeel vonden van hun herstel. Ze wensten met hun getuigenis te kunnen bijdragen tot het opsporen van andere slachtoffers die dan hulp zouden aangeboden kunnen krijgen. Sommigen waren bezorgd en hadden een gewetensprobleem bij de gedachte dat de dader misschien nog slachtoffers kon maken, precies door hun zwijgen. Wat is hier het beste standpunt, dat is niet eenvoudig. Kan de identiteit van een pleger in het publiek gegooid worden op basis van de werking van een Commissie? Is het zeker dat iedereen die slachtoffer geweest is van persoon X ook wenst dat dit publiek wordt? Twee slachtoffers deden zelf zulk een inspanning. Via internet zochten ze de e-mailadressen op van klasgenoten waarvan zij overtuigd waren dat die meer wisten en mogelijks zelf slachtoffer waren van het gedrag van bepaalde geestelijken. Ze vertelden ons dat dit in hoofdzaak geen enkel antwoord opleverde, en van enkele personen een woedende reactie gaf. Zij vonden dat hun privacy geschonden werd door een dergelijke mail, aangezien ze dit pijnlijke

verleden volledig voor zichzelf gehouden en verwerkt hadden, en nu door deze mail de echtgenote ingelicht was.

De moeilijkheid waarvoor de Commissie stond was: hoe duidelijk maken dat het concept van waarheidscommissie bedoeld is om recht te doen aan slachtoffers en te vermijden dat ze aan het eind van juridische procedures met lege handen zouden staan. Dat deze Commissie als finaliteit heeft bij te dragen tot een juiste toepassing van mensenrechten binnen de Kerk. Hoe aan slachtoffers en publiek duidelijk maken dat dit de bedoeling was, en zeker niet de oude gang van zaken toe te dekken en de Kerk te helpen aan klassieke rechtspraak te ontsnappen.

De inval, haar afmetingen, de agressieve wijze waarop de verschillende inbeslagnames verliepen, het toont dat het tweede de overhand heeft gekregen. We waren als commissieleden ervan overtuigd dat de resultaten van onze handelingen zeer kritisch geanalyseerd zouden worden. We hadden gedacht daar de tijd voor te krijgen die we onszelf toegeschreven hadden. Door van meet af aan publiek te maken dat we tegen eind september rond zouden zijn en ook een duidelijk rapport zouden voorleggen, ook over het thema van de verantwoordelijkheden, gaf naar ons gevoel aan slachtoffers, publieke opinie en Justitie een transparante agenda met een haalbare termijn. We vroegen 4 maanden om te kunnen werken (juni-september) om toch de enorme taak te klaren aan 475 dossiers een waardig antwoord te geven. Dat Justitie zou evalueren of we aan de afspraken tegemoet gekomen waren, dat op dat ogenblik zou nagegaan worden welk percentage van de totaliteit van dossiers aangemeld was, dat één of meerdere onderzoeksrechters bepaalde dossiers of groepen van dossiers zouden willen inkijken, dat waren de zaken waaraan we ons verwachtten. Het vormde een dagelijkse druk op de Commissie, dat met grote ernst gewerkt moest worden om zonder schaamte slachtoffers onder ogen te kunnen komen eind september.

De aankondiging dat de Commissie een onafhankelijk rapport zou opstellen, inclusief haar mening over het thema verantwoordelijkheid, maakt deel uit van de methodiek van de waarheidscommissie. Een dergelijke Commissie steunt op ethische principes. Omdat die niet met grote vrijheid zouden kunnen geïnterpreteerd worden, moet de Commissie transparantie geven over de wijze waarop ze deze toegepast heeft, en de besluiten daarvan. Het is in die besluiten dat slachtoffers en ook publiek kunnen nagaan wat de onafhankelijkheid van de Commissie waard is, of ze erin geslaagd is bij te dragen tot een echte verandering van de ethiek, in dit geval in de Kerk. Daarom is het te betreuren dat er wel een duidelijke betrokkenheid was van de Bisschoppenconferentie, van de Belgische oversten, en een garanderen van de onafhankelijkheid van de huidige Commissie door hen, maar dat op geen enkel moment de hiërarchische Kerk in Rome zich uitgesproken heeft over de plaats van dergelijke commissies in de verschillende landen, noch publiekelijk hun onafhankelijkheid gegarandeerd heeft, nergens uitdrukkelijk gemeld heeft dat besluiten van commissies in verschillende Europese landen opgevolgd zouden worden, geen initiatief genomen heeft om deze commissies te verbinden waarbij bepaalde kernvragen over seksueel misbruik in de Kerk grensoverschrijdend onderzocht konden worden (zoals welke mechanismen uit de verhalen van slachtoffers naar voor komen die aan de basis lijken te liggen van de ruimte die er binnen de Kerk aanwezig was voor plegers van seksueel misbruik om jarenlang ongestoord te handelen).

De opmerking van slachtoffer Jan Hertogen (die zich publiekelijk bekend maakte) na de inbeslagname van de dossiers dat het begrip 'Commissie' een ongelukkige keuze was, omdat het associatie oproept met onderzoek- of parlementaire commissies is achteraf gezien terecht. Jan Hertogen gaf als eerste aan dat we eerder hadden moeten kiezen voor een naamgeving die onmiddellijk duidelijk maakt wat de inhoud is waarvoor men op deze Commissie beroep kan doen, zoals bijvoorbeeld centrum voor erkenning, heling en herstel. Dat zou transparanter maken dat de Commissie geen gerechtelijke rol te spelen heeft, en dat wie beroep wil doen op juridisch onderzoek zich dus tot anderen moet wenden.

Interne deontologische code voor de medewerkers van de Commissie

- 1. De Commissie is een plaats van ontmoeting, dialoog, niet van verhoor. De methodiek baseert zich op bemiddeling om waarheid te spreken en verzoening. Daar waar de gezondheid hiervoor ontbreekt, waar ontkend wordt of geen bemiddeling bereikt kan worden kan de Commissie het slachtoffer helpen de weg naar Justitie te vinden of dit voor het slachtoffer opnemen.*
- 2. De Commissie behandelt geen actueel seksueel misbruik, geen dossiers die duidelijk niet verjaard zijn (waar het slachtoffer tot 28 jaar is). Die dossiers worden doorverwezen naar Justitie. De Commissie heeft een complementaire opdracht, niet in de plaats van Justitie maar naast de taak van Justitie.*
- 3. De beslissingen van de Commissie worden in groep genomen, communicatie naar de Bisschoppenconferentie, naar individuele bisschoppen of naar Justitie gebeurt in aanwezigheid van een delegatie.*
- 4. De Commissie handelt onafhankelijk.*
- 5. De Commissie werkt samen met Justitie, en respecteert daarvoor het kader dat in overleg met Justitie gemaakt werd. Dit zal de vorm aannemen van een protocol.*
- 6. Dossiers worden niet gekopieerd, om aan slachtoffers maximale discretie te garanderen. commissieleden bestuderen deze dossiers op de vergaderplaats van de Commissie tenzij in groep anders beslist werd.*

Hoe werkt de Commissie?

Naar het slachtoffer toe

» De voorbereiding van het gesprek met het slachtoffer: het gebruik van een formulier

Kort na het begin van de werkzaamheden, kregen we een mail van een journalist die zich kritisch opstelde ten opzichte van de kansen op onafhankelijke werking van de Commissie. Deze journalist, Roel Verschuere, voegde daarbij een vragenformulier, waarvan hij vond dat dit toch het minimum was dat de Commissie zou mogen gebruiken om slachtoffers te helpen hun vraag te verduidelijken. Dit document werd besproken in de Commissie, iedereen vond het een constructieve bijdrage die zeker de kwaliteit kon versterken. Aan de journalist werd gevraagd of we het formulier zouden mogen

gebruiken, waarmee hij akkoord ging. Een definitieve versie werd overlegd, en werd daarna op de website van de Commissie geplaatst. Ze werd ook verzonden naar wie contact nam met de Commissie. We schatten dat ongeveer 70 procent van alle slachtoffers die zich tot de Commissie gericht hebben, dit formulier ontvingen in de periode april-juni. Hiermee konden slachtoffers aangeven of zij wensten dat Justitie ingelicht werd over het dossier, of ze hun verhaal gepubliceerd wensten te zien, of ze wensten dat hun privacy werd gerespecteerd, of er morele schadevergoeding verwacht werd, er was ook ruimte om het verhaal neer te schrijven. We hoopten met het gebruik van dit instrument het publiek ook aan te moedigen in interactie te gaan met de Commissie. Maar we hebben in die 8 weken geen andere voorstellen ontvangen om de werking verder te verfijnen.

Op basis van deze informatie werd het gesprek voorbereid. Voorrang werd gegeven aan die slachtoffers waarvan de dader in leven was, en die mogelijks nog een actieve functie vervulde en dus potentieel nog met minderjarigen in contact zou kunnen komen.

Het slachtoffer werd hierop uitgenodigd.

» Een welkom beleid aan het slachtoffer: uitnodiging tot ontmoeting

Indien het slachtoffer dit wenste kon deze een persoonlijk voorgesprek hebben. Dat was vaak het geval. Daarbij ontmoette het slachtoffer een of twee commissieleden, kon vragen stellen over de werking van de Commissie. Er werd gevraagd wat kon helpen opdat het slachtoffer nadien gemakkelijker zijn verhaal kon doen in de groep.

Bij het gesprek met de Commissie als team, stond voorop dat de Commissie niet ondervraagt. Het is niet de bedoeling dat het slachtoffer verhoord wordt, er worden geen details van feiten verzameld. De Commissie nodigt het slachtoffer uit datgene te vertellen wat hij/zij zelf wenst te vertellen, zonder zichzelf daarbij geweld aan te doen. Het gaat om een vrij verhaal, dat niet onderbroken wordt met vragen. De Commissie luistert. Daarbij is het slachtoffer aanwezig zoals deze dat zelf wenst. De meeste slachtoffers wensten alleen te komen, meerdere werden gehoord in aanwezigheid van hun partner, sommigen hadden ook nog een derde aanwezige bij, een vertrouwenspersoon. Ons doel was vooral dat het slachtoffer zich veilig voelde.

Na het vrije verhaal van het slachtoffer, stelden commissieleden aanvullende vragen, met bijzondere aandacht voor wat het slachtoffer precies van de Commissie verwachtte. Daarbij werd het slachtoffer ingelicht dat de Commissie de mogelijkheid had om het dossier ter kennis te brengen van Justitie via de samenwerking met de Federaal Procureur.

Het gesprek werd afgerond met een korte samenvatting van de inhoud door de voorzitter, om zeker te zijn dat de commissieleden de boodschap juist begrepen hadden, en transparantie over de volgende stappen die de Commissie zou nemen.

De verwachtingen van slachtoffers liepen erg uiteen. Naast de groep die erkenning zocht van de dader door uitdrukkelijke bevestiging van de waarheid van hun getuigenis, vonden velen dit niet nodig, de erkenning van de Commissie was betekenisvol voor hen, en een gesprek met bisschop of overste was voor hun de volgende stap in het traject van herstel.

Naar de dader toe

» Voorgesprek

De pleger werd vaak uitgenodigd nog voor het slachtoffer gezien werd. En dit vanuit de visie dat we beroep wensten te doen op de bereidheid van de pleger ons te helpen de waarheid te kennen. Plegers werden opgeroepen zonder informatie over slachtoffer(s). Niemand weigerde de uitnodiging.

Na enkele gesprekken met daders leerden we dat het voordeel had deze eerst in een voorgesprek te zien, onmiddellijk voor de ontmoeting met de commissieleden. Het voorgesprek gebeurde steeds door de priester-canonist, samen met één ander commissielid. In dit gesprek werd door de Commissie toelichting gegeven wat het doel was van deze ontmoeting. Er werd uitleg gegeven hoe belangrijk het voor de genezing van slachtoffers is dat er waarheid gesproken wordt. Er werd herinnerd aan de oproep van Monseigneur Léonard aan alle daders om mee te werken met de Commissie. Dat het ook een oproep is vanuit de geloofsovertuiging, op dit moment echt geestelijke te zijn en naar waarheid te spreken.

» Verloop van gesprek in de Commissie

Bij aanvang stelden de aanwezige commissieleden zich voor, met daarbij ook de vermelding van hun specifieke taak binnen de Commissie (vertegenwoordiger van het canonieke, het burgerlijke, de traumahulpverlening). Bij het eerste gesprek was deze minimaal uit 3 vertegenwoordigers samengesteld. De uitnodiging om mee te werken aan het herstel van slachtoffers werd herhaald, alsook dat de Commissie samenwerking heeft met Justitie.

Ook naar de pleger toe gebruikte de Commissie geen ondervraging. Het is een taak die haar niet toekwam. Het ging om een uitnodiging tot erkenning en medewerking. Aan de pleger werd gezegd dat diens naam voorkomt in één of meerdere dossiers van de Commissie (daarover werd geen specificatie gegeven) en het onze vraag is wat er gebeurd is dat hij in dit thema ter sprake komt. Aan geen enkele pleger heeft de Commissie identiteit gegeven van slachtoffers die contact genomen hadden, zelfs indien slachtoffers akkoord waren dat we die identiteit zouden geven. Het basisprincipe was: wij doen beroep op resterende gezondheid bij de pleger, dit is een laatste kans voor de pleger om erkenning te geven aan het slachtoffer. Het moet daarbij voldoende zijn dat de pleger aanbod krijgt om te spreken. Als het nodig is om daarvoor tot confrontatie over te gaan valt dit niet meer onder de taak van de Commissie.

Opvallend is dat 80 procent van de plegers die door de Commissie reeds aangesproken werden in de 8 weken van haar werkzaamheden, en numeriek dus vooral in de laatste 4 weken van de werkzaamheden, hieraan positief gevolg gaven en zelf onmiddellijk vertelden dat zij wisten dat zij seksueel misbruik gepleegd hadden. Het verhaal van de pleger werd beluisterd, aanvullende vragen werden gesteld. Aan de pleger werd gevraagd na te denken welk aanbod dat hij zelf zou kunnen doen naar zijn slachtoffer(s). De pleger werd een tweede keer verwacht, op een gesprek met de voltallige Commissie. Wij waren meerdere keren getuige van 'kantelmomenten'.

» **Wat bij tegenspraak?**

De Commissie zag ook enkele situaties waar het verhaal van het slachtoffer volledig diametraal tegenover dat van de pleger stond. Het slachtoffer had een verhaal dat duidelijk verwees naar traumatische ervaringen. De pleger die aangesproken werd, ontkende dit totaal of in grote mate. Of de pleger vermeldde onmiddellijk te weten van wie er een getuigenis zou zijn waarbij deze de juiste identiteit gaf van het slachtoffer dat ons gekend was, met de vermelding dat het om een volledig leugenachtig verhaal ging dat al lang de ronde deed. Er waren twee plegers die zelf aandrongen op een grondig onafhankelijk gerechtelijk onderzoek om verlost te kunnen worden van wat zij een frauduleus verhaal noemden.

In geval van dergelijke tegenspraak tussen de partijen was de regel voor de Commissie transparant: het dossier werd niet verder beheerd door de Commissie. Beide partijen werden ingelicht dat wanneer de standpunten totaal verschillend waren, het niet aan de Commissie toekwam hierover enquête te voeren, maar wij dit zouden melden aan de Federaal Procureur die ons toegewezen was met de vraag om een onafhankelijk onderzoek hierin te willen overwegen en de betrokken partijen te willen zien.

» **Tweede gesprek met pleger**

Het tweede gesprek had steeds plaats met de voltallige Commissie. De bedoeling daarvan was erover te waken dat voldoende invalshoeken zouden bekeken worden, en nadien een gezamenlijk besluit kon volgen. De Commissie heeft daders ontmoet, die zelf in het gesprek tot het besluit kwamen alle activiteiten te stoppen, hun ontslag aan de bisschop aan te bieden. Sommigen begonnen zelf contact op te nemen met wie zij zich herinnerden als slachtoffers. Er waren er die aan een bemiddeling en verzoening met het slachtoffer zouden meewerken en ons uitdrukkelijk vroegen om hulp daarbij. Hun ontmoeting met de Commissie werkte bevrijdend, sommige leden onder de gedachte dat ze met hun geheim het graf zouden ingaan, maar hadden nooit een weg gevonden dit naar het slachtoffer te uiten. De verzoening tussen beide partijen werd in die gevallen door enkelen nadien ook spiritueel betekenisvol genoemd. Er waren er waar de Commissie geschokt achterbleef, gezien de ernst en/of de omvang van hun daden. Waar het duidelijk was dat – zelfs met een bemiddeling met het slachtoffer dat ons bekend was – er teveel andere slachtoffers konden zijn of geweest zijn wat ons aanzette om Justitie onze bezorgdheid te melden. Hierover werd de betrokken pleger ingelicht. In de 8 weken van haar functioneren heeft de Commissie in 15 dossiers beslist zelf aanmelding bij Justitie te doen. Dit is één dossier op vier dat op dat ogenblik gezien was.

» **Individuele hulpverlening**

Het was snel duidelijk dat er enkele doelgroepen waren waarvoor een meer individuele vorm van zorg moest uitgewerkt worden:

1. Voor slachtoffers die voorkeur gaven om eerst via een individueel gesprek te kunnen onderhandelen met de Commissie.

2. Het contactpunt van de Commissie kreeg heel wat telefoons van mensen die zeiden dat hun enige wens was de Kerk te informeren over wantoestanden. Zij vertelden hoe ze slachtoffer geweest waren in het verleden, dat ze daar zelf geen enkele vraag bij hadden. Dat zij dit verleden plaats hadden kunnen geven in hun leven of dat zij het hoe dan ook te laat vonden om daar nog iets mee te doen. Daarbij gaven ze de naam van een pleger, de jaartallen waarin het gebeurde en vertelden vaak summier de aard van de feiten.

Hoewel deze personen aangaven geen verder contact te wensen met de Commissie, dachten we dat het toch goed zou kunnen zijn hen na enige tijd zelf terug op te bellen en het aanbod te doen voor een persoonlijk gesprek met een van de medewerkers van de Commissie. We hadden ondervonden dat bij enkele proeftelefoons we toch op een aantal mensen stootten die niet verwacht hadden dat er ook betrokkenheid zou zijn naar hen toe en voor wie het feit dat we toch terug contact namen een groot verschil maakte. Ze gingen dan toch in op de uitnodiging voor een individueel gesprek, en niet zelden leidde dat gesprek dan wel tot een vraag aan de Commissie.

Om dit aanbod van individuele ondersteunende gesprekken te realiseren met 475 dossiers was er veel meer mankracht nodig.

Daarnaast was er de groep slachtoffers die vroeg naar pastorale hulpverlening. Het zijn slachtoffers die vandaag praktiserend gelovig zijn, en vroegen naar een hulpverlener die het religieuze kon integreren in de hulpverlening. Heel wat van deze mensen gaven aan dergelijke personen niet te kennen of te vinden in eigen omgeving.

Om aan deze vragen te beantwoorden, meenden we dat we twee netwerken dienden te ontwikkelen: een voor pastorale en een voor traumahulpverlening.

Een netwerk pastorale hulpverlening

Hiermee werd een aanvang gemaakt met een oproep via de website van de Commissie. Er werd gevraagd naar hulpverleners met een opleiding in pastorale hulpverlening, die bereid waren op vrijwillige basis te participeren in dit netwerk en samen te werken met de Commissie. Prof. Karlijn Demasure superviseerde dit project. Er boden zich vrij snel ruim 80 vrijwilligers aan. Een eerste groep van hen, 30, werden getraind op zaterdag 5 juni 2010. Naast een inleiding over de algemene principes van de Commissie, over de profielen van slachtoffers en daders die we tot dan toe zagen, en een inhoudelijke toelichting over pastorale hulpverlening kon de basis van dit netwerk van start gaan. Er werden ook twee supervisors voorzien, van de KU Leuven. Een 15-tal slachtoffers waren reeds verwezen naar hulpverleners uit dit netwerk. Er was voorzien dat een tweede groep opgeleid zou worden, dit is vroegtijdig afgebroken door de inbeslagname.

Een netwerk traumahulpverlening

Uiteraard waren er ook heel wat slachtoffers die zeker geen hulp wensten die verbonden was met de Kerk. Zij zochten een gesprek met een leken-hulpverlener. Hiervoor planden we de oprichting van een netwerk van traumahulpverleners doorheen Vlaanderen. Hiervoor diende een deeltijds coördi-

nator gezocht te worden. De Commissie vroeg aan de Bisschoppenconferentie financiële middelen om een halftijds psycholoog aan te trekken die dit zou kunnen aansturen. Dat werd toegezegd. De zoektocht naar een dergelijke coördinator liep niet eenvoudig. Er werden contacten gelegd, maar we vonden niemand die voor een beperkte periode van een 3-tal maanden vrijgesteld kon worden op halftijdse basis. Net drie dagen voor de inbeslagname van de Commissie werd een goede kandidaat gevonden die twee weken later van start zou kunnen gaan. Van dit netwerk stond dus nog niets op poten op het moment van de inbeslagname. Door de snelle reactie van de Vlaamse minister van Welzijn Vandeuren na de inbeslagname, werd vanaf dinsdag 29 juni een aanbod georganiseerd vanuit de Centra van Algemeen Welzijnswerk, met een nieuw telefoonnummer en e-mailadres voor vertrouwelijke gesprekken en hulpverlening. (Het telefoonnummer is: 0476 92 18 04, het e-mail adres is: onthaal@caw.be). Daardoor was er intussen gelukkig toch enig aanbod voor slachtoffers die uitdrukkelijk kozen voor hulpverlening.

» De ontbrekende schakel: Lotgenoten ontmoeting

Op het formulier dat de slachtoffers kregen stond ook de vraag of zij een ontmoeting wensten met lotgenoten. Dit was opvallend vaak aangekruist, we hebben hierover geen concrete cijfers. Dit gegeven was nog niet ingevoerd op het moment van de inbeslagname. Maar het ging in ieder geval minstens over tientallen. Hoe moest dit georganiseerd worden? De Commissie vond dat zij niet de beste partij was om dit te doen. De Commissie was verbonden met de slachtoffers die met haar contact genomen hadden, daarnaast waren er de slachtoffers in de dossiers van de groep Rik Devillé, er waren slachtoffers die rechtstreeks met Justitie contact namen, er waren de slachtoffers die met niemand contact namen.

Aangezien we op zaterdag 26 juni 2010 samen met Rik Devillé een 10-tal personen van de beweging voor mensenrechten in de Kerk zouden ontmoeten die in januari 2000 samen naar kardinaal Danneels gingen (zie verder), hadden we voorzien dat we naar aanleiding van deze ontmoeting hen ook zouden vragen of zij ideeën hadden voor een initiatief om lotgenoten te verzamelen. Zover is het dus niet gekomen.

De Commissie heeft het als een gemis ervaren dat er in ons land geen onafhankelijke slachtofferbeweging bestaat. Het is een ontbrekende schakel in de dialoog tussen de betrokken partijen, Kerk, Commissie, Justitie, samenleving. De positie van slachtoffers wordt steeds vertolkt door mensen die een functie hebben in een of andere betrokken organisatie: commissieleden, bisschoppen, Rik Devillé, Norbert de Bethune, advocaten... We hadden gehoopt dat er, bijvoorbeeld vanuit basisbewegingen of vanuit slachtoffers die elkaar via internet opzochten een spontane beweging op gang zou komen. Zolang de Commissie bestaat heeft, was daar in ieder geval ons geen teken van gekend.

» Hoe ging de Commissie te werk met de dossiers?

De commissieleden hebben vrij snel beslist een datum te bepalen waarbinnen de slachtoffers persoonlijk contact hadden met de Commissie, aan erkenning en bemiddeling gewerkt werd, bepaald was welke dossiers verder naar Justitie moesten, de bisschoppen en oversten advies gekregen hadden welke geestelijken het best op non-actief werden gezet. Deze eerste fase in de werking van de

Commissie moest tegen eind september leiden tot een rapport. Om dit doel te kunnen bereiken werd volgend werkplan ontwikkeld.

De crisisfase: 24 april – 15 mei 2010

Terwijl de aanmeldingen volop binnenliepen, moest een team op poten gezet worden, instrumenten gecreëerd worden, een methodiek verfijnd worden. Van 24 april tot 15 mei werd geroeid met de riemen die we hadden. Aanmeldingen werden snel bekeken, om met een eerste filtering na te gaan of er acute dossiers bij waren die meteen naar Justitie verwezen moesten worden (zo waren er op dat ogenblik geen). In de tweede plaats ging onze aandacht naar dossiers waar uit de eerste informatie bleek dat het om een geestelijke ging die nog in een activiteit betrokken was waar contact met minderjarigen nog mogelijk was. Hier werden de eerste slachtoffers en priester-daders ontmoet, vaak door Peter Adriaenssens alleen, als het kon met 2 personen.

Fase 2: half mei-24 juni

» De ontwikkeling van een onderzoekinstrument

Om orde te krijgen in de massa aan materiaal dat de Commissie bereikte, werd een onderzoeksinstrument ontwikkeld dat per dossier een 12-tal parameters bekeek. Alle aanmeldingen werden hierin geladen, met gegevens zoals de leeftijd waarop misbruik begon, hoelang het duurde, waar het zich voordeed, of de dader een priester was, pater of broeder, de aard van het misbruik, enzovoort. Dit instrument liet ons toe meteen na te gaan of de naam van dezelfde dader in verschillende dossiers voorkwam, of dezelfde school of internaat doorheen verschillende dossiers vermeld werd. Dossiers uit eenzelfde bisdom, of dossiers waarin hetzelfde soort feit vermeld werd konden opgeroepen worden. De dossiers kregen een nummer dat ordende per bisdom (MB is bisdom Mechelen-Brussel bijvoorbeeld). De massa werd door Vlaamse dossiers gevormd.

De snelheid waarmee aanmeldingen binnenkwamen kon niet gevolgd worden bij het inladen van de gegevens. Het gevolg was dat de Commissie steeds met vertraging kon mededelen hoeveel meldingen er precies al toegekomen waren. Lange tijd moest met een schatting gewerkt worden.

Op het moment van de inbeslagname, waarbij ook dit instrument in beslag genomen werd, waren na 8 weken werking alle 475 dossiers met enkele essentiële kerngegevens ingevoerd. Maar enkel bij 200 dossiers waren meer tot alle parameters al ingevuld. Het gevolg is dat we van enkele ruwe indicatoren gegevens hebben voor de totaalgroep (zoals verhouding mannen-vrouwen) maar dat een heleboel belangrijke detailinformatie niet beschikbaar is. Ook de uitsplitsing die we voorzien hadden om beter te kunnen nagaan of dossiers van feiten in de jaren '60, '70, '80, '90 onderlinge verschillen vertoonden, dan wel of het steeds om gelijkaardige patronen gingen, kunnen met deze onvolledige stand van zaken niet geanalyseerd worden.

» De praktische organisatie om slachtoffers en plegers te zien

Volgens de hoger beschreven methodiek van waarheidscommissie, werden twee Nederlandstalige subteams gemaakt, elk minstens 3 personen tellend, waaronder een canonist, een arts/psycholoog/jurist, en minstens één medewerker van het contactpunt. Zij konden starten tussen half mei en eind mei. Daarnaast werd één Franstalig subteam gevormd. Gezien de moeilijkheden om hiervoor goede kandidaten te vinden heeft dit lang aangesleept voor het actief was. De eerste vergadering van dit team had plaats op 23 juni, de dag voor de inbeslagname.

De agenda's van alle commissieleden werden samengebracht om aanwezigheidslijsten te maken voor de periode half juni tot eind augustus. In deze 10 weken zouden we 3 slachtoffers per dag per subteam zien, wat betekende dat een subteam 15 dossiers zou hanteren op een week. Het betreft slachtoffers waarvan de dader nog in leven is, of zij die vermelden de Commissie te willen ontmoeten ondanks dat deze overleden is. We gingen ervan uit dat een grote groep slachtoffers van overleden daders met individueel gesprek geholpen kon worden.

Met 2 dergelijke teams die parallel zouden werken konden een kleine 300 slachtoffers bereikt worden op 10 weken. Wat de gesprekken met plegers betrof, hier ging het om een kleinere groep. We schatten dat minstens één derde van de daders overleden was. We schatten dat 2 tot 3 plegers per dag konden gezien worden.

Het secretariaat ontwikkelde een agenda waar per half dagdeel de samenstelling van subteams bepaald werd (met wisselingen in samenstelling), en open afspraak ruimte waar namen van slachtoffers in konden komen eens dat we voluit zouden kunnen gaan en iedereen beginnen uit te nodigen.

» Samenspel tussen subteams en vergadering volledige commissie

Dinsdag was vanaf 11 mei algemene Commissiedag. Alle commissieleden waren dan aanwezig. Met de totaliteit van de groep werden alle dossiers besproken waar een eerste subteam het slachtoffer en dader had gezien. Hier werd de planning gemaakt, overlegd welk standpunt in te nemen.

Daders waarover beslissingen moesten genomen worden werden op deze dag uitgenodigd zodat de ganse Commissie kon participeren in de reflectie. Slachtoffers waarvan het verhaal een bijzondere complexiteit kende, werd aangeboden om ook hier hun verhaal te komen doen. Op de algemene Commissievergadering werden finale beslissingen genomen: welk advies te formuleren aan de bisschop, welke bemiddeling mogelijk was, of er redenen waren om dit dossier verder te verwijzen naar Justitie.

Na de inbeslagname werden de commissieleden ondervraagd hoe vaak bisschoppen of kardinaal aanwezig waren op dergelijke vergaderingen. Het antwoord was eenvoudig: nooit. Zij werden hierin niet betrokken, wisten niet wie wanneer gezien werd. Of informatie doorgegeven werd aan bisschoppen of kardinaal? De dossiers werden nooit gedeeld. Er werd contact opgenomen als we vragen hadden of deze zaak gekend was, of er eerder vermoedens rezen over deze geestelijke. Zij hebben nooit kennis gehad van de namenlijsten.

» **Synthese, brieven, adviezen**

Aangezien de Commissie niet zou opereren als een onderzoekskamer, zou de Commissie geen verslagen maken in de strikte zin van het woord. Voor ieder slachtoffer zou een brief aan de bevoegde bisschop of overste gezonden worden met de mededeling dat een bepaalde geestelijke werd gezien door de Commissie, dat er overeenstemming was tussen de partijen dat de geestelijke seksueel misbruik gepleegd had in het verleden, of er een vorm van bemiddeling mogelijk geweest was en wat ons advies voor de bisschop was. Voor een 20-tal priesters waren al schriftelijke adviezen geformuleerd aan de bevoegde bisschop voor de inbeslagname.

» **Rapport van de Commissie**

Tegen eind september zou door de commissieleden een samenvattend rapport gemaakt worden met als inhoud:

- *De getuigenissen van alle slachtoffers die ons dit gevraagd hadden*
- *De werkwijze van de Commissie*
- *De statische verwerking van gegevens van slachtoffers en daders*
- *De discussie over de verantwoordelijkheid*
- *Adviezen aan de Kerk, de samenleving, de publieke opinie.*

Het huidig verslag is hier een beperkte uitvoering van, aangezien de commissieleden niet meer beschikken over hun materiaal sinds de inbeslagname. Veel werk bleef onafgewerkt, vele slachtoffers hebben enkel contact gehad om een formulier in te vullen.

» **Hoe dacht de Commissie de vraag van de verantwoordelijkheid te benaderen?**

In vele berichten aan de Commissie werd het begrip doofpot gebruikt. Het leek ons essentieel als deel van het herstel van slachtoffers dat de Commissie hier een antwoord op zou geven. In welke mate waren meldingen van misbruik in de Kerk gekend bij haar leidinggevendenden, is daar adequaat mee omgesprongen, en als dat niet het geval was waar had dit dan mee te maken, zijn er aanwijzingen voor een gerichte structurele negatie van het probleem, werd actief meegewerkt aan het beveiligen van daders tegen slachtoffers. We vonden het belangrijk kaf en koren te scheiden. Was er sprake van een algemeen fenomeen, of moeten man en paard genoemd worden. Is er iemand, zijn er verantwoordelijken die bijzonder in beeld komen? Deze vraag was bovendien een opdracht ons statutair toebedeeld door de bisschoppen en hogere oversten. Om op deze vraag te antwoorden zou naar drie bronnen van informatie gekeken worden:

Ten eerste werd met iedere bisschop of overste een apart gesprek gepland om te beluisteren wat de doorsnee aanpak was bij een aanmelding van (een vermoeden van) seksueel misbruik door een geestelijke.

Ten tweede werden alle aanmeldingen gegroepeerd per bisdom. Dat gaf ons een overzicht over de aard van dossiers die zich afspeelden in een bepaald bisdom, onder de bevoegdheid van een bepaalde bisschop. Waren er bepaalde aanwijzingen betreffende de wijze waarop verantwoordelijken omgesprongen met de problemen?

Ten derde: zijn er daarbij dossiers waar slachtoffers vertellen dat zij persoonlijk oversten geïnformeerd hebben? Hoe deden ze dat (brief, gesprek)? Wat was het resultaat volgens hen? Deze dossiers zouden aan bisschoppen of oversten voorgelegd worden, om van hen te horen wat zij in deze specifieke situatie al dan niet gedaan hebben.

Wat kardinaal Danneels betref, werd een analoog plan opgesteld. Zijn positie als kardinaal maakte dat naast de drie hoger genoemde punten er ook een vierde toegevoegd werd: welke slachtoffers hebben zich tot de kardinaal gewend en op welke manier? Hoe verliep dat? Waarbij dit ook bij de kardinaal getoetst zou worden.

Het opmaken van de organisatie van deze gesprekken was nog volop in voorbereiding op het ogenblik van de inbeslagname. Individuele gesprekken hadden reeds plaats met de actuele bisschoppen van Antwerpen, Gent en Hasselt. Uit deze gesprekken bleek alvast dat de term doofpot niet zomaar lineair kon toegepast worden. Elkeen had aantoonbare inspanningen gedaan om dossiers een antwoord te geven. Voor een aantal van deze dossiers kon wel gediscuteerd worden over de kwaliteit van dat antwoord. Maar het was zeker niet zo dat er geen antwoord was, of dat dossiers gewoon weggewerkt waren. Maar het ging om een allereerste indruk. Andere bisschoppen en ook de oversten waren nog niet aan bod gekomen.

Wat de kardinaal betref, werden met hem afspraken gemaakt in de week van 5 juli. Die dag zou een eerste gesprek plaatshebben, om in het algemeen te beluisteren wat zijn visie en beleid was rond het probleem van seksueel misbruik in de Kerk. Op 8 juli zou een tweede gesprek plaatshebben waar we hem zouden ontmoeten in zijn verantwoordelijkheid voor het bisdom Mechelen-Brussel. De dossiers die bij de Commissie gemeld waren uit dit bisdom zouden voorgelegd worden om na te gaan welke reacties gegeven werden, welke situaties al dan niet bekend waren. Het derde gesprek zou handelen over de dossiers die hem in zijn functie van kardinaal gemeld werden. Hiervoor was nog geen datum vastgelegd, dat werd ruim vooruit geschoven naar september. De reden was dat de Commissie eerst zeker wou zijn dat de meeste slachtoffers gezien werden en hen ook duidelijk gevraagd werd of zij persoonlijke inspanningen deden om de Kerk in te lichten over wat ze meegemaakt hadden en wie ze hiervan ingelicht hadden. Uit onze eerste slachtoffergesprekken bleek dat niet iedereen in zijn aangifte of in zijn spontaan verhaal vermeldde dat die bijvoorbeeld een brief geschreven had aan de kardinaal. Daarnaast wensten we een goed zicht te hebben op de objectivering van wat aan de kardinaal gemeld werd. De belangrijkste groep getuigen leek ons die, die door priester Rik Devillé in januari 2000 meegebracht werden naar het bisschoppelijk paleis te Mechelen. Het ging om een 20-tal personen, waarvan Rik Devillé bij zijn gesprek bij de Commissie vertelde dat zij in elkaars aanwezigheid vertelden dat zij getuigden aan de kardinaal over seksueel misbruik door een priester of pater, hetzij toen ze kind waren, hetzij van een eigen kind. Het verhaal van deze ontmoeting leek de commissieleden cruciaal. Voor zover we konden nagaan waren het de enige slachtoffers die niet alleen konden vertellen wat ze zelf gezegd hadden maar ook konden getuigen over wat ze anderen hadden horen zeggen. We vroegen Rik Devillé of het mogelijk zou zijn om die avond te reconstrueren en diezelfde groep uit te nodigen om samen met hem de Commissie te ontmoeten. Rik Devillé liet weten dat een tiental mensen hiertoe bereid was en een afspraak werd gemaakt op zaterdag 26 juni om de ganse voormiddag samen te zijn. Bedoeling van de Commissie was om aan elk van de

aanwezigen te vragen om ons exact te vertellen wat die zich herinnert wat hij/zij die avond aan de kardinaal gezegd heeft, wat diens reactie was, en bij de andere groepsleden na te gaan wat zij zich herinnerden over het verloop van deze getuigenis. De inbeslagname van de werkzaamheden van de Commissie heeft twee dagen voor de ontmoeting met de groep van priester Rik Devillé dit doorbroken en niet mogelijk gemaakt.

Daarnaast werd in het onderzoekprogramma dat we ontwikkeld hadden een zoekfunctie ingevoerd die ons toeliet die dossiers naar voor te halen waarin de kardinaal, een bisschop of overste vernoemd werd. Hoewel we niet meer over alle gegevens beschikken kwam kardinaal Danneels ter sprake in een 40-tal dossiers (hierin inbegrepen de groep van priester Devillé van januari 2000).

Maar aan de objectivering van deze gegevens moest dus nog gestart worden. Het leek ons essentieel dat indien we het over verantwoordelijkheid wensten te hebben, dit zich niet louter zou baseren op een eerste indruk noch enkel op een schriftelijke vermelding van de naam van de kardinaal. We zouden elk van deze getuigen aanspreken om exact te weten wat hij bedoelde met het contact met de kardinaal, op welke manier dit verlopen was, wanneer, en of er andere bronnen waren die dit zouden kunnen getuigen.

De Commissie besloot na discussie de term schuldig verzuim niet te gebruiken. Het gaat om een juridisch begrip, het komt niet aan de bevoegdheid van de Commissie om dit te gebruiken. In de plaats kozen we voor het begrip ethische verantwoordelijkheid, in de betekenis die Levinas eraan gaf: ethiek is zijn voor de ander. Een houding waarbij men respect betoont tegenover de ander. Deze verantwoordelijkheid wordt het best vertolkt door slachtoffers ernstig te nemen als competente personen. Met de notie van ethische verantwoordelijkheid verwijzen we dus niet naar een juridische schuldvraag maar toont de hiërarchische meerdere dat deze zich niet laat leiden door de verdediging van de eigen medewerker maar wel door het doen respecteren van de ethische norm. Die norm is duidelijk: seksueel misbruik kan niet, op geen enkele manier, zelfs niet de meest minimale, voor zover dat woord gebruikt zou mogen worden.

3.6 Huiszoeking

Op 24 juni 2010 valt het Parket van Brussel onverwacht, tijdens een vergadering van de Bisschoppenconferentie, binnen voor een huiszoeking in de lokalen van het aartsbisdom te Mechelen, in de privéwoning van kardinaal Danneels en in de lokalen te Leuven waar het secretariaat van de Commissie is ondergebracht. In Mechelen worden heel wat dozen documenten in beslag genomen. In Leuven worden de 507 dossiers van slachtoffers die zich ondertussen hebben gemeld bij de Commissie meegenomen. Mensen die de moed hadden om het zwijgen te doorbreken, worden daardoor opnieuw aan hun lot overgelaten.

Omdat alle dossiers en de computers door het parket in beslag zijn genomen, wordt, op verzoek van de voorzitter van de commissie, de contactlijn onderbroken en is het e-mailadres onbereikbaar tot de situatie opnieuw duidelijk wordt. Het tijdstip wanneer het contactpunt opnieuw operationeel zal zijn, zal via de pers worden bekendgemaakt. Voorlopig is de commissie alleen via brief bereikbaar op het adres: Justus Lipsiusstraat 71 – 3000 Leuven.

Minister Jo Vandeuren, Vlaams Minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, die bekommerd is dat de slachtoffers die zich bij de Commissie hebben aangemeld niet zonder hulp achterblijven, maakt op 29 juni 2010 een nieuw hulpnummer en emailadres bekend waar slachtoffers die dit wensen terecht kunnen.

3.7 Ontslag van de Commissie

De Commissie voor de behandeling van klachten van seksueel misbruik in een pastorale relatie zou maar een lot van korte duur beschoren zijn. Op 1 juli 2010 kondigden monseigneur Guy Harpigny en monseigneur Johan Bonny, bisschoppen referent voor de relatie met de Commissie voor de behandeling van klachten wegens seksueel misbruik in een pastorale relatie, met volgend persbericht het ontslag van de Commissie aan.

Prof. Peter Adriaenssens, voorzitter van de "Commissie voor de behandeling van klachten van seksueel misbruik in een pastorale relatie", heeft vandaag, samen met de andere leden van de Commissie zijn ontslag aangeboden. Na de recente huiszoeken zijn de commissieleden van oordeel dat ze niet langer in staat zijn hun opdracht tot een goed einde te brengen. We betreuren deze beslissing, maar begrijpen en aanvaarden ze. In naam van de bisschoppen van België willen we prof. Peter Adriaenssens en de commissieleden oprecht danken voor hun moedig engagement. De vele klachten die op korte tijd binnenliepen, werden snel en deskundig behandeld en dit in volle onafhankelijkheid van de bisschoppen. De Commissie heeft zich nooit opgeworpen als een soort parallelle Justitie. Integendeel, de slachtoffers werden steeds gewezen op de mogelijkheid zich tot Justitie te wenden. De werking van de Commissie getuigde dan ook van respect voor de grondwet, die maatschappelijke instituten de vrijheid geeft zich intern te organiseren. De aanduiding van een referentiemagistraat door de minister van Justitie garandeerde nog meer dat de rechten van alle betrokkenen zouden worden gerespecteerd.

In naam van de bisschoppen van België betuig ik ons respect voor en medeleven met alle mensen die de moed hadden om het verhaal van hun wonden te delen en zich tot de Commissie te wenden. We zijn diep teleurgesteld dat de huidige situatie verhindert dat de stappen die ze hebben gezet het gewenste resultaat opleveren. Als de slachtoffers dat wensen, kunnen ze zich melden bij het parket om daar het statuut van 'benadeelde partij' aan te vragen. Als Justitie beslist dossiers over te maken aan de bisschoppen, vragen wij dat dit gebeurt onder gerechtelijk zegel, zodat de vertrouwelijkheid wordt verzekerd.

Ten slotte herinneren we eraan dat de bisschoppen het recht van de gerechtelijke instanties om een huiszoeking te organiseren niet in vraag stellen, gesteld dat dit recht wordt uitgeoefend binnen het wettelijke kader, en dus berust op gerechtvaardigde en specifieke aanwijzingen, met inachtneming van de regels van de proportionaliteit. De bisschoppen betreuren de manier waarop alles is verlopen in de lokalen van de Commissie in Leuven. Door alle dossiers van de slachtoffers in beslag te nemen, is het onmogelijk geworden voor de Commissie haar delicate maar helende taak voort te zetten. Wij hopen dat een constructief overleg met de bevoegde overheden zal toelaten een gelijkaardige opdracht in een of andere vorm op te nemen, zonder het risico te lopen het vertrouwen van de slachtoffers opnieuw te beschamen.

Er verschijnt ook een bericht van de Commissie zelf, waarin de motivering voor het ontslag wordt toegelicht:

De voorzitter en leden van de Commissie voor behandeling van klachten van seksueel misbruik in een pastorale relatie nemen ontslag. In de eerste plaats omdat de Commissie in de materiële onmogelijkheid verkeert te werken, aangezien alle dossiers en werkdocumenten op donderdag 24 juni 2010 in beslag genomen werden. Daarenboven en vooral dient de Commissie vast te stellen dat haar fundament weggeslagen werd: het noodzakelijke vertrouwen tussen Justitie en Commissie, wat het vertrouwen tussen slachtoffers en Commissie aantast.

De leden onderstrepen dat zij steeds het belang hebben willen bewaken van alle rechten van slachtoffers, o.a. door het aangaan van afspraken met Justitie en deze op haar website te publiceren. Zonder vertrouwen in deze Commissie zouden nooit 475 burgers hun gegevens kenbaar gemaakt hebben. De voorzitter en de leden van de Commissie zullen donderdag a.s. officieel hun ontslag aanbieden aan monseigneur Guy Harpigny, bisschop van Doornik en bisschop referent voor de commissie. Het hoort nu aan de bisschoppen toe de zorg voor de slachtoffers op zich te nemen en hun klachten verder op te volgen.

De commissieleden bedanken ieder die in de afgelopen acht weken met haar contact opnam. Zij vragen Justitie de garanties van discretie streng te bewaken. Zij hopen dat uit dit ontslag op constructieve wijze besluiten zullen worden getrokken en dat voorrang zal worden gegeven aan wat de slachtoffers vragen: de erkenning, discretie en waar nodig sanctionering van de plegers.

Op 9 augustus 2010 wordt vanuit de voorzitter van de ontbonden commissie het volgend schrijven gericht aan de slachtoffers die de moed hadden contact op te nemen met de Commissie:

Geachte heer, mevrouw

In de voorbije weken had u uw vertrouwen gegeven aan de Commissie voor de behandeling van klachten over seksueel misbruik in de pastorale relatie. Van 475 burgers ontvingen we vaak schrijvende verhalen over wat ze in hun jeugd meemaakten, waarbij een priester, pater of broeder betrokken pleger was. U hebt uit de media begrepen dat al deze dossiers in beslag genomen werden bij een huiszoeking op 24 juni, zonder dat iemand van de Commissie aanwezig was. Tot op vandaag hebben wij geen toelichting gekregen welk gegeven aanleiding was voor een dergelijke massale ingreep.

De Commissie had interne deontologische spelregels opgesteld. Die waren:

- Er worden geen dossiers behandeld over actuele slachtoffers, deze moeten aan Justitie gemeld worden. Als het betrokken slachtoffer dit niet haalbaar acht, is de Commissie bereid hier de aanmelding voor te doen. De Commissie behandelt dus alleen wat juridisch verjaard is.*
- De Commissie geeft voorrang aan wat voor het slachtoffer zelf belangrijk is. Daarom verzonden we op de acht weken dat de Commissie werkzaam was na de zogenaamde 'zaak Vangheluwe' een vragenlijst om slachtoffers te helpen meer exact aan de Commissie te laten weten wat men*

verwachtte. We waren hier nog mee bezig, 75% van de slachtoffers werd aangeschreven. Deze lijst omvatte ook de vraag of men wenste dat de Commissie Justitie inlichtte over het dossier. Ook of men (morele) schadevergoeding verwachtte, een hulpverlenend gesprek wou, contact met lotgenoten, bescherming van de eigen identiteit.

- De voorzitter van de Commissie ontmoette de vergadering van Procureurs-Generaal in aanwezigheid van de minister van Justitie, om de deontologische regels toe te lichten en de bereidheid van de Commissie om met Justitie samen te werken, daar waar een slachtoffer dat vroeg, daar waar slachtoffer en aangewezen pleger totaal verschillende verhalen brengen zodat onafhankelijk onderzoek gewenst zou zijn, of daar waar er aanwijzingen waren dat de veiligheid van (onbekende) slachtoffers nog aan de orde was. Op 10 juni gaf dat aanleiding tot een brief van Justitie waarin de afspraak bevestigd wordt dat samengewerkt zal worden via een Federaal Procureur. Deze brief werd per persbericht verspreid, en stond vanaf die dag op de website van de Commissie. Plegers die door de Commissie aangesproken werden, werden eerst ingelicht over dit akkoord. Op de vergadering met Procureurs-Generaal werd ons uiteraard gewezen op de onafhankelijkheid van onderzoekers. De Commissie wist dat het mogelijk en zelfs eerder waarschijnlijk was dat bepaalde dossiers opgevraagd zouden worden. Maar de wetgever voorziet daarbij de proportionaliteit van interventies. De inbeslagname moet in verhouding zijn tot wat nodig is om een bepaald onderzoek te kunnen voeren. De Commissie heeft daardoor nooit een volledige inbeslagname mogelijk geacht. Dit is bovendien een unicum in de relatie tussen zorg en staat.
- De Commissie maakte geen kopie van wat door burgers ingezonden werd. Daarmee wensten we strikt de discretie te verzekeren. Commissieleden bestudeerden de originele stukken. Daardoor beschikt de Commissie na de inbeslagname in de letterlijke zin niet meer over dossiers. Van ongeveer 250 dossiers konden we nadien een e-mailadres terugvinden, en de getuigenis die de eerste keer via mail bezorgd was. Het betekent dat de Commissie geen teken kan geven aan ruim de helft van de personen die zich tot haar gericht hebben.

Dat u deze mail ontvangt, wil zeggen dat we uw referentie terugvonden.

In de vragenlijst was ook opgenomen of u wenste dat uw getuigenis kenbaar gemaakt werd in het rapport dat de Commissie zou opstellen, en of u daarbij anoniem wenst te blijven. Velen hebben dit aangekruist, maar wij weten niet meer wie.

Daarom bezorgen we u in bijlage wat we terugvonden van uw eerste contact met ons, en hoe we dit zouden anonimiseren zonder naar ons gevoel aan de essentie te raken. Hoewel de Commissie opgeheven werd nadat ze nutteloos gemaakt werd, wordt met een kernwerkgroep een verslag opgesteld voor het publiek over de korte geschiedenis van deze commissie en wat ons bij de eerste contacten in dit werk opviel. We willen dit verslag openen met zoveel mogelijk getuigenissen zoals die ons bereikten, we menen dat de stem van de slachtoffers moet beluisterd worden.

Mogen we u vragen de bijlage te bekijken en ons te laten weten of u akkoord kan gaan dat we dit zo opnemen in dit verslag. Uiteraard kan u de tekst waar gewenst nog verder aanpassen, uitbreiden of inperken. Als u ons laat weten dat u niet wenst dat iets van uw verhaal in het verslag komt zullen we dat uiteraard respecteren.

Hoewel de Commissieleden enorm betreuren hun werk niet te hebben kunnen uitvoeren, hopen wij toch te kunnen bijdragen tot erkenning voor verzwegen leed door op zijn minst de stem van slachtoffers te laten horen zoals ze zelf het misbruik ervaren hebben, en zo de discussie over de beste vorm om zorg en recht met elkaar te verzoenen aan te moedigen.

3.8 Wat weten we over de mensen die zich hebben aangemeld bij de commissie

- Het totaal aantal slachtoffers was 507.
- Er waren 327 mannelijke (ongeveer twee derde) en 161 vrouwelijke slachtoffers. Er waren 19 aanmeldingen met een dergelijk minimum aan gegevens dat we ook deze factor niet weten.
- 49 Franstaligen en 458 Nederlandstaligen.
- Van de 231 waarvan Van 230 slachtoffers waar informatie over de leeftijd bekend is, blijkt dat ruim 70% van de slachtoffers tussen 40 en 70 jaar oud is. In deze groep van 230 op 476 slachtoffers zijn 38% tussen 51 en 60 jaar; 17% tussen 41 en 50 jaar; 16% tussen 61 en 70 jaar. 10% (16 slachtoffers) zijn nu tussen 31 en 40 jaar oud. Slechts vier slachtoffers zijn tussen 20 en 30 jaar. Drie van hen zijn overleden na zelfmoord, en werden in dit schema opgenomen op de leeftijd die ze toen hadden. Eén van die vier is 28, en één slachtoffer is jonger dan 20. Deze beide dossiers werden aan Justitie gemeld zoals de afspraken aangeven. Vijf slachtoffers waren tussen 80 en 90 jaar, één slachtoffer is op dit moment ouder dan 90.
- Wat betreft de leeftijd op het moment van het misbruik zijn er slechts gegevens beschikbaar bij 233 slachtoffers. De grootste groep (48 slachtoffers) is 12 jaar bij aanvang. Eén slachtoffer was 2 jaar oud, vijf 4 jaar, acht 5 jaar, zeven 6 jaar, tien 7 jaar oud. Feiten starten op alle leeftijden. De groep waarbij het begint voor de leeftijd van twaalf jaar is even groot als degene die daarna slachtoffer wordt. Hier ligt er een groot verschil tussen mannelijke en vrouwelijke slachtoffers. Vrouwelijke slachtoffers hebben een ongeveer gelijkmatige spreiding over alle leeftijden. Mannen lopen een duidelijk veel hoger risico tussen 10 en 14 jaar. Het risico voor vrouwen neemt eerder toe met de leeftijd.
- Over 320 daders zijn weinig gegevens bekend op basis van de informatie die door het slachtoffer werd overgemaakt. Van de 184 daders waarover wel gegevens bekend zijn, weten 95 slachtoffers dat de dader overleden is, of is dit te vinden in registers. Het betekent dat er een grote groep daders is waarvoor in de eerste plaats moet worden opgezocht of deze nog in leven is. Alle aangemelde daders van seksueel misbruik zijn mannen.
- Wat de daders betreft is het niet gemakkelijk te achterhalen uit de geleverde informatie of het gaat om een priester, een pater, een broeder, actief of niet? Het totaal aantal daders waarvan duidelijk is dat ze lid zijn van een congregatie of een religieuze orde bedraagt 102. Ze zijn verspreid over 29 congregaties en orden. Het lijkt dat weinig congregaties ontsnappen aan seksueel misbruik van minderjarigen door één of meerdere van hun leden.

- De aangemeldingen verwijzen vooral naar feiten van misbruik in de jaren vijftig tot eind tachtig. Van de 316 waarvan een duidelijk tijdstip van de feiten bekend is gaat het om 303 van voor 1990 en slechts 13 na 1990. 170 feiten hebben zich meer dan veertig jaar geleden voorgedaan. De Commissie behandelde geen enkel dossier met actuele feiten of feiten van recentere datum. Die werden verwezen naar Justitie.
- Wat betreft het moment van de melding is het effect van de getuigenis van het slachtoffer van de voormalige bisschop Vangheluwe duidelijk: tussen 24 en 30 april kwam 42% van de meldingen binnen, 215 in aantal. Vanaf de week erop viel dit terug op een kwart, een 50-tal nieuwe aangemeldingen per week. Drie weken later halveerde dit nog eens tot 25 nieuwe dossiers per week, gedurende drie weken. In de week van 12 juni waren er nog 6 aangemeldingen, in de week van de inbeslagname waren het er 2.
- Vele slachtoffers maken melding van negatieve effecten op hun gezondheid, fysiek en/of mentaal en op hun relationele leven. Omdat niet verder in gesprekken hierop is ingegaan wegens het ontbinden van de Commissie is niet duidelijk wat dit inhoudt. Van één gegeven valt op hoe vaak het in de aangemeldingen opgenomen is: het hoge aantal zelfdodingen. Van 13 slachtoffers werd medegedeeld dat de betrokkene overleden was door zelfdoding, waarbij dit in verband gebracht werd met het seksueel misbruik door een geestelijke. Verder vermelden zes personen een poging tot zelfdoding in hun schrijven aan de Commissie. Dit cijfer zou zeker hoger liggen na interviews van slachtoffers. Ten slotte vermeldt één slachtoffer zelfdoding van de partner als gevolg van het impact van het traumatisch verleden op hem en op hun relatie.

HOOFDSTUK 4

Medewerking aan de Bijzondere
Commissie van de Kamer

HOOFDSTUK 4

4 MEDEWERKING AAN DE BIJZONDERE COMMISSIE VAN DE KAMER

4.1 Instelling van een Bijzondere Commissie

In de commotie die is ontstaan in verband met vele klachten over seksueel misbruik wordt er op 28 oktober 2010 door de Belgische Kamer van Volksvertegenwoordigers een ‘bijzondere commissie betreffende de behandeling van seksueel misbruik en feiten van pedofilie binnen een gezagsrelatie, inzonderheid binnen de Kerk’ opgericht. Het opzet van een Bijzondere Commissie is om disfuncties bloot te leggen en aanbevelingen te doen voor de toekomst. J.-L. Dehaene, voormalig eerste minister, schrijft in zijn memoires dat er meestal veel meer aandacht wordt besteed aan het eerste dan aan het tweede. ‘Het zoeken naar disfuncties verwordt vrij vlug tot het zoeken naar verantwoordelijken, en zelfs schuldigen. Wanneer de verantwoordelijken als getuigen opgeroepen worden voor de commissie, is de perceptie dat ze er zitten als een soort beklagden. Dat is misschien niet het opzet, maar daar draait het meestal wel op uit.’ (Dehaene JL. Memoires. Kessel-Lo: Van Halewyck; 2012, 588).

Dat is precies wat diverse bisschoppen en hogere oversten van religieuze orden en congregaties hebben ervaren. Ze vertrokken met het gevoel dat ze zich dienden te verantwoorden, vaak voor een verleden, dat zich geruime tijd vóór hun aanstelling had afgespeeld. Er leefde een angst voor financiële claims. De voorbeelden waren bekend van bisdommen in de VS die bankroet werden ten gevolge van de betaalde schadevergoedingen aan slachtoffers.

4.2 Opdracht van de Bijzondere Commissie

Ook al was de perceptie, en soms ook de werkelijkheid heel anders, de opdracht van deze commissie wordt zuiver omschreven als een Bijzondere Commissie:

Nagaan hoe de Staat, in het bijzonder het gerechtelijk apparaat en de daarmee verbonden diensten, met het seksueel misbruik zijn omgegaan. In dat verband gaat de Bijzondere Commissie in op de nadere regels van de samenwerking tussen het gerechtelijk apparaat en de katholieke Kerk op het ogenblik dat het seksueel misbruik binnen deze laatste aan het licht kwam.

Ze gaat meer bepaald na waarom de slachtoffers na zoveel jaren thans hebben beslist te spreken, in het bijzonder over misbruik in de Kerk, en waarom zij indertijd niet de minste klacht hebben ingediend. Tevens wordt onderzocht of er factoren zijn die eventueel konden rechtvaardigen waarom werd getalmd met de behandeling van bepaalde feiten van of klachten over seksueel misbruik binnen een pastorale relatie en/of waarom bepaalde procedures niet konden worden volbracht.

Ze onderzoekt hoe de gegevensuitwisseling verliep tussen de katholieke Kerk en het gerecht in het kader van de zoektocht naar en de ontdekking van seksueel misbruik binnen die Kerk en op grond van welke motieven het openbaar ministerie en de commissie voor de behandeling van seksueel misbruik in de Kerk een protocol hebben gesloten om de gegevensstroom te reguleren. Hoe is het daadwerkelijk gesteld met de betrekkingen en nadere samenwerkingsregels tussen Justitie en de autoriteiten van de katholieke Kerk en of dat protocol, die betrekkingen en die nadere samenwerkingsregels stroken met de constitutionele beginselen, waaronder de beginselen van gelijkheid, van non-discriminatie en van onafhankelijkheid van het openbaar ministerie bij het uitvoeren van onderzoek en het instellen van individuele vervolging.

Op vlak van de slachtofferbegeleiding wil men nagaan hoe seksueel misbruik binnen een gezagsrelatie en met name binnen een pastorale relatie beter kan worden voorkomen, opgespoord en aangepakt. Men wil de diverse aspecten van de relatie tussen de diensten voor slachtofferbegeleiding en het gerecht nagaan, alsook een analyse te maken van het vraagstuk van het beroepsgeheim. Men wil onderzoeken in welke oplossingen, ook op wetgevend vlak, kan worden voorzien voor de pijnpunten die de commissie aan het licht zal hebben gebracht met betrekking tot de begeleiding van de slachtoffers door het gerecht en door de partnerdiensten voor de slachtoffers van seksueel misbruik binnen een gezagsrelatie en eigen oplossingen aanreiken die de betrekkingen tussen het gerecht en de partnerdiensten voor slachtofferbegeleiding moeten verbeteren.

De bedoeling is dat deze Bijzondere Commissie, die uit 13 leden bestaat, met 13 plaatsvervangende leden, en wordt voorgezeten door mevrouw Karine Lalieux, een eindverslag voorlegt aan de Kamer van Volksvertegenwoordigers uiterlijk 7 april 2011.

4.3 De bisschoppen op hun tocht door de woestijn

Terwijl in het parlement wordt gewerkt aan de oprichting van de Bijzondere Commissie is in de Kerk een werkgroep bijeengeroepen die de eerste keer vergadert in De Valk, het gebouw van de rechtsfaculteit te Leuven op zaterdag 13 november 2010. Aan deze bijeenkomst nemen deel: professor in de rechten Frank Hutsebaut, professor in de geneeskunde Manu Keirse, advocaat Paul Quiryne, monseigneur Guy Harpigny, monseigneur Johan Bonny, monseigneur Luc Van Looy en de secretaris van de Bisschoppenconferentie Etienne Quintiens. Het is een vertrouwelijke bijeenkomst en over de samenstelling wordt er op dat moment geen nieuws verspreid. Op de agenda staan onder meer: een algemene evaluatie van de huidige stand van zaken; het uitwerken van een procedure voor de aanpak van 'seksueel misbruik van minderjarigen in pastorale relaties'; de vraag hoe deze aanpak kan/moet inhaken op diverse betrokken partijen, zoals justitie, welzijn, slachtofferbewegingen of -groepen, kerkrecht, ...; het ontwerpen van 'een deontologische code' voor pastores.

Het is een eerste van vele bijeenkomsten die volgen, waar telkens volgens de geagendeerde onderwerpen gezocht wordt naar de beste deskundigen om tot een goed onderbouwde aanpak van de problematiek te komen. Uit deze eerste bijeenkomst volgt dat ‘de stilte in de Kerk’ zo snel mogelijk moet worden doorbroken. De stilte heeft helemaal niet te maken met onverschilligheid, maar de geslagenheid is zo groot en er wordt gezocht naar adequate antwoorden.

Op 18.11.2010 wordt het volgende perscommuniqué verspreid.

De Bisschoppenconferentie van België heeft op 18 november vergaderd in aanwezigheid van kardinaal Danneels en de bisschoppen emeriti.

Op de agenda stond o.a. de Bijzondere commissie betreffende de behandeling van seksueel misbruik en feiten van pedofilie binnen een gezagsrelatie, inzonderheid binnen de Kerk.

De bisschoppen zullen hun volle medewerking verlenen aan de werkzaamheden van de bijzondere commissie. Zij laten zich bijstaan door Meester Paul Quiryne.

Toon Osaer en pater Tommy Scholtes sJ zijn gevraagd om voor dit dossier de mediacontacten te verzorgen, respectievelijk voor de Nederlandstalige en Franstalige pers.

4.4 Werking van de Bijzondere Commissie van de Kamer

In de maanden die volgen (tussen 13 december 2010 en 10 januari 2011) worden alle bisschoppen, maar ook monseigneur Luysterman (bisschop emeritus van Gent en voorheen referent voor de opvolging van klachten in verband met seksueel misbruik) en de vorige aartsbisschop Godfried Danneels, oversten van religieuze orden en congregaties uitgenodigd voor hoorzittingen. De commissie beluistert deskundigen, vertegenwoordigers van belangrijke maatschappelijke organisaties, uit de gerechtelijke en de wetenschappelijke wereld. Ook de Werkgroep Mensenrechten in de Kerk, die reeds vele jaren een klankbord is voor slachtoffers van grensoverschrijdend gedrag, wordt gehoord.

Op 31 maart 2011 legt de Commissie haar eindrapport van 482 pagina's voor aan het parlement. Het bevat een uitvoerig verslag van de diverse hoorzittingen, een aantal vaststellingen en tot besluit een reeks aanbevelingen.

Het is opvallend dat, ook al is de opdracht omschreven als ‘de behandeling van seksueel misbruik en feiten van pedofilie binnen gezagsrelaties, en inzonderheid binnen de Kerk’, zowel in verhouding als in de concreetheid van de besluiten, op de gerechtelijke aanbevelingen uitgezonderd, die uiteraard voor de gehele samenleving gelden, de bevindingen vooral gericht zijn op feiten binnen de Kerk en dat de andere sectoren van het openbare leven veel minder aandacht krijgen. Daarmee wordt hier uitdrukkelijk gesteld dat dit niet betekent dat deze vaststellingen niet terecht zouden zijn en dat de Kerk in de adequaatheid van de aanpak van seksueel misbruik ernstig tekort is geschoten. Hetzelfde kan echter worden gezegd ten aanzien van de meeste andere sectoren van de maatschappij in de tijdsgeest van toen. Deze bedenking is niet bedoeld als excuus, maar als een nuancering van de reflecties die volgen.

4.5 Verzamelde cijfergegevens

De Bijzondere Commissie probeerde ook cijfermateriaal te verzamelen over de omvang van het probleem binnen de Kerk. Ze vroeg dan ook gegevens op over wat bekend is sinds 1960. Ze beschikt over cijfermateriaal afkomstig van drie kerkelijke instanties: het Secretariaat van de Bisschoppenconferentie (gegevens over diocesane priesters van de bisdommen), de Unie van Religieuzen van Vlaanderen (gegevens over religieuzen van Nederlandstalige ordes, congregaties en abdijschappen waarvan de overste lid is van de Unie) en de Conférence des Religieuses et Religieux en Belgique (gegevens over religieuzen van Franstalige ordes en congregaties die lid zijn van de Conférence). Daarnaast worden ook gegevens opgenomen die zijn verzameld door de Werkgroep Mensenrechten in de Kerk, een onafhankelijke werkgroep, vertegenwoordigd door Rik Devillé, die stem wil geven aan slachtoffers van seksueel misbruik in de Kerk. Verder worden ook cijfers vermeld van de Commissies Halsberghe en Adriaenssens, maar deze worden hier niet herhaald omdat ze reeds eerder in het rapport zijn weergegeven.

Wat de gegevens betreft over diocesane priesters, zoals verstrekt door het Secretariaat van de Bisschoppenconferentie, dient er voorafgaand gewezen te worden op de cijfers van het centrale meldpunt dat de bisschoppen gezamenlijk hadden ingesteld in 1997. Het betrof een centrale, tweetalige telefoonlijn waar alle vormen van seksueel misbruik in pastorale relaties (ook tussen meerderjarigen) konden gemeld worden en van waaruit de betrokkene desgewenst kon doorverwezen worden naar een drietal vertrouwenspersonen in elk bisdom.

Het aantal meldingen in de jaren 1997 (laatste vier maanden), 1998 en 1999 bedroeg respectievelijk 42, 54 en 35. Het centrale meldpunt is blijven bestaan tot in 2010. Verondersteld wordt dat vanaf 2000 (een aantal) meldingen via dit kanaal werden doorverwezen naar respectievelijk de Commissies Halsberghe en Adriaenssens. Verder zijn geen details gekend.

De cijfers gaan over dossiers van seksueel grensoverschrijdend gedrag door een diocesane priester, gepleegd op een minderjarige. Er wordt geen definitie gegeven voor het concept "seksueel grensoverschrijdend gedrag". Aan de bisdommen werd gevraagd om een overzicht te bezorgen van de feiten die gekend zijn sinds 1960. Het betreft een stand van zaken op 30 december 2010. We gaan ervan uit dat de hoger vermelde cijfers afkomstig van het centrale meldpunt opgenomen zijn in onderstaande cijfergegevens.

In totaal zijn er 134 dossiers gekend bij de bisdommen, waarvan 90 daders nog in leven zijn op het moment van de registratie. Er is een verschil waar te nemen in het aantal dossiers per bisdom, maar dit heeft mogelijk te maken met de grootte van het bisdom en in het bijzonder het aantal aanwezige diocesane priesters. Het kan ook te maken hebben met de alertheid voor de problematiek.

Tabel : Totaal aantal dossiers per bisdom

Bisdom	overleden	in leven	totaal
Antwerpen	2	5	7
Brugge	5	16	21
Gent	5	10	15
Hasselt	11	15	26
Luik	9	8	17
Mechelen-Brussel	5	9	14
Namen	3	10	13
Doornik	4	17	21
Totaal	44	90	134

De documentatie van het bisdom Mechelen-Brussel werd op 24 juni 2010 grotendeels in beslag genomen en bijgevolg heeft men niet alle vragen die door de commissie gesteld werden nauwkeurig kunnen beantwoorden. Het bisdom Hasselt vermeldt dat de klachten die bij hen gekend zijn dateren van voor 1945 tot 2008.

In 94 van de 134 gekende gevallen is door de bisdommen geweten dat de politie en/of het gerecht betrokken zijn. Bisdom Hasselt vermeldt dat in de drie dossiers waarin politie/gerecht niet betrokken werden, dit gebeurde op uitdrukkelijke vraag van het slachtoffer. De andere bisdommen lichten niet toe waarom politie/ gerecht in voorkomende gevallen niet betrokken werden. Voor 30 dossiers volgde een effectieve veroordeling of een veroordeling met probatie uitstel. Bijna één op tien dossiers werd geseponeerd. Van 27 dossiers is het gerechtelijk gevolg onbekend.

Binnen de Kerk werden in het totaal 136 maatregelen genomen t.o.v. de daders. Het kan zijn dat verschillende maatregelen gecumuleerd worden. Bij de maatregel is de uitschieter (30 gevallen) het opleggen van beperkende voorwaarden en/of een beperkende taak. Wat dit precies inhoudt wordt niet nader gespecificeerd. Andere maatregelen zijn: therapeutische begeleiding (20 gevallen), maar hier wordt opgemerkt dat dit niet steeds geweten is, verwijdering uit de plaats van benoeming (21 gevallen), preventieve (22 gevallen) of definitieve schorsing van pastorale activiteiten (22 gevallen), andere (20 gevallen). Opvallend is dat de bisdommen Gent, Brugge, Luik en Mechelen-Brussel minder maatregelen genomen hebben dan dat er dossiers gekend zijn. Mogelijk hebben zij het nemen van maatregelen overgelaten aan de gerechtelijke instanties of is niet meer te achterhalen wat er verder met de dossiers is gebeurd. Specificering bij categorie andere: verwijdering uit de plaats vanwaar de melding afkomstig was, uittreding uit het priesterambt, vraag aan dader zich te melden bij de commissie Adriaenssens.

Uit de vraag welke antwoorden aan de slachtoffers werden gegeven, blijkt dat in de meeste gevallen (56) een gesprek werd gehouden met de bisschop of zijn vertegenwoordiger. Dertig slachtoffers verzochten om een kerkelijke maatregel voor de dader. Er wordt slechts melding gemaakt van 86 antwoorden aan slachtoffers, terwijl er 134 bekende dossiers zijn. Het bisdom Mechelen-Brussel kent zelfs geen antwoorden. Mogelijk is niet meer te achterhalen welke antwoorden gegeven werden of was een antwoord niet gewenst door het slachtoffer. Over dit laatste is echter geen informatie terug te vinden in het document dat ons bezorgd werd.

Daarnaast zijn er nog 55 dossiers die niet vervat zitten in de voorgaande. Het gaat hier enerzijds om 52 dossiers die gemeld zijn bij de Commissie Adriaenssens, en anderzijds om 3 dossiers van diocesane priesters die verplaatst zijn naar een ander bisdom of een ander land, waarbij de verplaatsing te maken had met seksueel grensoverschrijdend gedrag (al of niet gekend op het ogenblik van de verplaatsing).

De Unie van de Religieuzen van Vlaanderen (URV) die is samengesteld door de oversten van ordes, congregaties en abdijgemeenschappen in Vlaanderen, algemeen genoemd de “religieuze instituten” (193 instituten). De cijfers gaan terug tot het jaar 1960. Het betreft een stand van zaken op 25 januari 2011. Er is sprake van 109 dossiers van seksueel misbruik van een minderjarige. Van 24 daders is geweten dat zij intussen overleden zijn, over de overige daders is geen betrouwbare informatie beschikbaar.

Van 49 dossiers is bekend dat er een politionele/gerechtelijke tussenkomst is geweest, hieruit volgden 26 effectieve veroordelingen en 9 septs. Zeven dossiers zijn op het moment van de registratie nog lopende. Over de overige 60 dossiers zijn geen gegevens beschikbaar.

Er werden in totaal 34 kerkelijke maatregelen genomen. Meestal betrof het een therapeutische begeleiding of het opleggen van bijzondere voorwaarden en beperkte activiteit. Wat dit laatste precies inhoudt, wordt niet nader gespecificeerd. Het aantal maatregelen ligt beduidend lager dan het aantal gekende dossiers. Ook het aantal maatregelen ten opzichte van de slachtoffers ligt opvallend lager dan het aantal gekende dossiers. Hierover kan het volgende gezegd worden: In 35 dossiers werd een gesprek gehouden met de overste of zijn vertegenwoordiger. In 1 dossier werd een canonieke sanctie aan de dader opgelegd op verzoek van het slachtoffer. In 10 dossiers werd een andere maatregel genomen, zijnde een schadevergoeding, een minnelijke schikking of een dading. De URV heeft weet van 16 overplaatsingen naar een ander bisdom of een ander land, ten gevolge van gepleegde feiten.

Verder worden er nog gegevens vermeld van de ‘Conférence des Religieuses et Religieux en Belgique’ (COREB). Het gaat hier om cijfers van misbruik door een religieus die deel uitmaakt van een congregatie waarvan de overste lid is van COREB (63 instituten). De cijfers gaan terug tot het jaar 1960. Het betreft een stand van zaken op 28 januari 2011. Er is sprake van 30 dossiers van seksueel misbruik van een minderjarige. Van 11 daders is geweten dat zij intussen overleden zijn, 16 daders zijn nog in leven en over de overige is geen betrouwbare informatie beschikbaar.

Van 17 dossiers is bekend dat er geen politionele/gerechtelijke tussenkomst is geweest, de reden hiervoor is onbekend. In de overige 13 gevallen was er wel een tussenkomst. Vier dossiers zijn zon-

der gevolg geklasseerd, in twee dossiers is er een effectieve veroordeling, in een dossier een voorwaardelijke straf, in twee dossiers een opschorting van straf. Drie dossiers zijn nog lopende.

Er werden in totaal 29 kerkelijke maatregelen genomen. Het gaat in 8 gevallen om een overplaatsing, in 8 gevallen om het opleggen van bijzondere voorwaarden (wat dit laatste precies inhoudt, wordt niet nader gespecificeerd), in 3 gevallen om therapeutische begeleiding hierover wordt gezegd dat dit niet steeds geweten is), in 2 gevallen om een preventief en 5 gevallen om een definitief verbod van pastorale activiteiten. Drie daders hebben uit eigen wil het religieus instituut verlaten.

Wanneer men naar de cijfergegevens kijkt afkomstig van de drie vermelde kerkelijke instanties, kan men samenvattend vaststellen dat 273 dossiers van seksueel misbruik gekend zijn. Hiervan hebben 34 dossiers geleid tot een definitieve schorsing van pastorale activiteiten.

Verder worden er nog cijfers vermeld aangegeven door de Werkgroep 'Mensenrechten in de Kerk'. In de periode september 1992 tot 23 januari 2011 heeft de werkgroep 470 meldingen gekregen van seksueel misbruik binnen de Kerk. Wat er precies onder 'seksueel misbruik' wordt verstaan, wordt niet nader gespecificeerd. Het gaat hoofdzakelijk om misbruik van minderjarigen, maar er zitten ook feiten met meerderjarige slachtoffers in de cijfers (44 meldingen). Van 54 anonieme meldingen is niet bekend of het om minderjarige of meerderjarige slachtoffers ging.

Opvallend is dat het totaal aantal meldingen veel hoger ligt dan de cijfers die beschikbaar gesteld werden door de Bisschoppenconferentie, de URV en COREB, terwijl deze drie instellingen over een grotere tijdsperiode gemeten hebben. Er kan echter niet met zekerheid gesteld worden dat elke melding die binnengekomen is bij de werkgroep een ander feit betreft. Er zitten zeker dubbeltellingen in het databestand. Een andere verklaring kan gevonden worden in het rapport van de commissie Adriaenssens, dat het volgende vermeldt:

'Op 7 april 2010 vond een gesprek plaats tussen Peter Adriaenssens en priester Rik Devillé, voorzitter van de Werkgroep Mensenrechten in de Kerk. Devillé spreekt op dat moment over 300 dossiers, waarvan hij schat dat het om een 80-tal pedofiele dossiers gaat. De 200 overige betreffen andere feiten, zoals mensen die kind waren van een priester waarbij dit vaderschap verborgen werd of aan anderen werd toegeschreven, vrouwen die in het buitenland moesten bevallen van een priester-kind en verhalen van relatiedrama's tussen priesters en vrouwen'. (rapport Commissie Adriaenssens, p. 146)

Onderstaande tabellen geven weer naar waar de meldingen doorgegeven werden en hoe de meldingen verdeeld zijn over de bisdommen en congregaties.

Tabel: Aantal doorverwezen meldingen van de Werkgroep Mensenrechten naar

De bisdommen	246
De congregaties/kloosters/abdijen	126
Anoniem	54
Volwassenen	44
Totaal:	470

Van de anonieme meldingen is niet bekend van waar ze afkomstig zijn, de meldingen over 'volwassenen' betreffen geen seksueel misbruik van minderjarigen.

Tabel: Verdeling van de meldingen van de werkgroep over de bisdommen

Bisdom	Meldingen	Van eigen bisdom	Andere
<i>Antwerpen</i>	30	23	7
<i>Brugge</i>	59	59	0
<i>Mechelen-Brussel</i>	66	55	11
<i>Doornik</i>	5	4	1
<i>Hasselt</i>	37	36	1
<i>Gent</i>	54	47	7
<i>Namen</i>	17	17	0
<i>Luik</i>	6	5	1
Totaal	274	246	28

Zoals de cijfers laten zien, is er sprake van een ongelijke verdeling over de verschillende bisdommen en congregaties. Dit heeft mogelijk te maken met een verschil in grootte van het grondgebied van de respectievelijke bisdommen en congregaties, en in het bijzonder het aantal aangesloten religieuzen.

Tabel: Verdeling van de meldingen van de werkgroep over de congregaties

Congregaties	Aantal
<i>Assumptionisten</i>	6
<i>Benedictijnen</i>	5
<i>Broeders van Dale</i>	5
<i>Broeders van de Christelijke Scholen</i>	1
<i>Broeders van Liefde</i>	39
<i>Broeders van Scheppers</i>	3
<i>Cisterciënzer</i>	1
<i>Congregatie van de Heilige Harten van Jezus en Maria</i>	2
<i>Dominicanen</i>	1
<i>Hiëronymieten</i>	3
<i>Jezuïeten</i>	5

<i>Karmelieten</i>	2
<i>Kruisheren</i>	1
<i>Maristen</i>	2
<i>Minderbroeders-Franciskanen</i>	1
<i>Missionarissen van het Heilig Hart</i>	2
<i>Montfortanen</i>	4
<i>Norbertijnen</i>	14
<i>Oblaten</i>	3
<i>Paters van de H. Geest</i>	1
<i>Paters van de Heilige Harten</i>	1
<i>Passionisten</i>	1
<i>Priesters van het H. Hart</i>	3
<i>Redemptoristen</i>	2
<i>Salesianen van Don Bosco</i>	10
<i>Salvatorianen</i>	1
<i>Sociëteit van de Missionarissen van Afrika</i>	7
<i>Witte Paters</i>	
Totaal	126

Verder worden nog cijfers vermeld afkomstig uit de Commissie Halsberghe en uit de Commissie Adriaenssens, maar hier wordt daarop niet verder ingegaan omdat deze reeds eerder in dit rapport zijn weergegeven.'

4.6 Enkele bevindingen

Uit het rapport blijkt dat sommige van de door de Bijzondere Commissie gehoorde getuigen erop hebben gewezen dat de overheid van de Rooms-katholieke Kerk het seksueel misbruik en de dramatische gevolgen voor de slachtoffers doorgaans minimaliseerde.

De commissieleden hebben herhaaldelijk en wellicht al te vaak het argument gehoord dat men niet wist hoe groot de gevolgen van seksueel misbruik van minderjarigen zijn, zich pas sinds enkele jaren ten volle bewust is van de dramatische gevolgen van die feiten en dienovereenkomstig optreedt, en dat men vroeger dacht dat de jongere de feiten snel zou vergeten. De kwestie van de valse klachten is een argument dat vaak werd aangevoerd. Dat verantwoordt niet het uitblijven van een optreden. Die analyse wordt trouwens bevestigd op internationaal niveau, waar men vaststelt dat een heel klein aantal van de tienduizenden klachten vals zijn.

Tevens werd ingegaan op de bewijslast, alsook op de problemen om bewijzen te verzamelen. Dat element heeft vaak in het nadeel van de slachtoffers gespeeld; hun klachten werden soms afgewezen omdat zij hun beweringen niet konden staven. De kerkelijke overheid was enerzijds geneigd te erkennen dat zij in het verleden klaarblijkelijk niet streng genoeg zijn opgetreden tegen de gevallen van seksueel misbruik van minderjarigen door priesters en dat zij stilzwijgen en discretie hebben laten voorgaan op de eer en de gezondheid van de misbruikte kinderen; in dat verband geven zij zelfs toe dat zij hebben gepoogd een en ander toe te dekken, wat dan weer moet verklaren dat de hele samenleving het vraagstuk heeft doodgezwegen.

Sommige commissieleden zijn geneigd te denken dat de Kerk niet alleen voorbijgaat aan haar invloed op de samenleving en de impact welke zij tientallen jaren lang op het geweten van het individu heeft gehad, maar dat zij tevens 'vergeet' dat zij bijna het alleenrecht had op de zeden en de gedragswijzen in de samenleving. Alcoholmisbruik en samenwoning zijn bovendien geen misdrijven, terwijl seksueel misbruik wél een misdrijf vormt. Daar staat tegenover dat sommigen hebben gewezen op de eigenheid en de bijzondere aard van seksueel misbruik in een pastorale relatie. Zij hebben het over de bijzondere — morele — invloed van de priester of de religieus op de jongere, omdat de Kerk heerste over de moraal van de samenleving; aldus werd afbreuk gedaan aan de spirituele dimensie van de gelovige. Christian Terras, hoofdredacteur van het tijdschrift Golias, voegt er zelfs aan toe dat de feiten des te ernstiger zijn omdat het slachtoffer niet alleen lichamelijk of geestelijk werd gekwetst, maar omdat het in de diepste essentie van zijn wezen — het kind-zijn — werd getroffen. Bovendien is het plegen van pedofiele handelingen binnen de Kerk des te perverser omdat aldus wordt geraakt aan de fundamentele grondslag van het christendom en zijn specifieke kenmerken. Volgens Christian Terras is pedofilie steeds gestoeld op de dominantie van de sterkere over de zwakkere; de ontkenning van het kind-zijn door de pedofiel en door de priester is de katalysator voor de ontkenning van de menselijkheid op veel ruimere schaal. Voorts licht hij toe dat de katholieke Kerk weliswaar niet als enige bij die zaak betrokken is, en dat de samenleving, evenals de Kerk in het bijzonder, er lang over hebben gedaan om zich rekenschap te geven van de trauma's die de kinderen eraan hebben overgehouden. Toch is het jammer dat de Kerk niet tegelijk met de samenleving tot die bevinding is gekomen. De heer Terras geeft aan dat ze er vóór de samenleving had moeten achter komen, omdat de Kerk ervan uitgaat dat zij een taak te vervullen heeft ten aanzien van de kinderen, en ze een 'expert in menselijkheid' wil zijn. Sommigen menen ten slotte dat men een verschijnsel van een dergelijke omvang dat zich binnen dezelfde instelling voordoet, niet mag reduceren tot louter individuele ontsporingen, en dat de structurele oorzaken van pedofiel gedrag in de Kerk aan het licht moeten komen.

Uit de houding van de Kerk blijkt dat in de periode van de jaren 1930 tot 1997 de al dan niet bewezen klachten van seksueel misbruik nauwelijks werden behandeld. De Belgische katholieke overheid heeft terzake nooit een algemeen onderzoek ingesteld. De bijzondere commissie erkent dat de hele samenleving te weinig aandacht heeft besteed aan het seksueel misbruik van kinderen en jongeren vooraleer de dramatische gebeurtenissen aan het licht kwamen die zich in de jaren 90 in ons land hebben voorgedaan. Desondanks vinden sommigen het schrijnend dat niets werd ondernomen om een einde te maken aan de schande dat seksuele handelingen werden gepleegd met minderjarigen, terwijl elke vorm van seksuele relatie voor de clerus verboden is. De bijzondere commissie heeft

vaak de vergelijking gemaakt tussen het seksueel misbruik van minderjarigen, dat een ernstig misdrijf is en waartegen niets werd ondernomen, en de situatie van priesters die huwen, of die een relatie aangaan, en die vaak zwaar én snel worden gestraft. Voor die laatste vorm van schending van interne regels werd de betrokken priester vaak uit de Kerk gestoten, terwijl die straf zelden werd opgelegd voor een ernstig strafbaar feit.

De kerkelijke overheid antwoordt daarop dat een gehuwde priester snel kan worden gelaïciseerd, omdat hij zelf daarom verzoekt, en zulks geen onderzoek noch procedure vergt. Dat maakt dus een verschil. Voorts stelt de kerkelijke overheid dat zij zich altijd al zorgen heeft gemaakt over het feit dat priesters en religieuzen seksuele handelingen stellen; die zijn immers verboden, zelfs als dat gedrag geen seksueel misbruik inhoudt.

Het heeft geduurd tot de pedofilieschandalen in de jaren 90 het land op zijn kop zetten en de pedofiliezaken in een pastorale relatie in andere landen aan het licht kwamen, vooraleer de Bisschoppenconferentie het initiatief nam een telefonisch aanspreekpunt voor seksueel misbruik binnen de Kerk te openen.

Veel mensen hebben er bij hun getuigenis in de commissie op gewezen dat een priester die ervan werd verdacht of beschuldigd in het kader van zijn ambt een kind te hebben misbruikt, in veel gevallen werd overgeplaatst naar een andere parochie. Door die overplaatsing kon men de geruchtenmolen doen stoppen en voorkomen dat het instituut schade opliep, en kon men, zo nodig, tegelijk een regeling treffen met de familie van het slachtoffer. Die maatregel ging trouwens af en toe gepaard met een financiële schadevergoeding voor het betrokken gezin. Sommigen interpreteren dat gebaar als een vorm van bemiddeling, zonder rekening te houden met het belang van de samenleving, terwijl volgens anderen het stilzwijgen van de betrokkenen op die manier wordt afgekocht.

Dat die praktijk wordt gehanteerd, kan worden aangetoond aan de hand van de zaak-Gaillot, een Franse bisschop. Monseigneur Gaillot beweerde namelijk niet op de hoogte te zijn van het pedofiele verleden van een priester uit Québec, die in zijn bisdom verbleef. Uit de analyse van de briefwisseling van de congregatie waartoe de betrokken geestelijke behoorde, bleek dat de bisschop er weet van had dat de priester in Québec was veroordeeld. Later lichtte hij toe dat hij de priester had opgevangen en hem de hand boven het hoofd had gehouden omdat de samenleving in die tijd minder oog had voor de pedofilieproblemen, en dat hij zich derhalve 'heeft aangesloten bij de ontkennende houding van het instituut'.

De kerkjuristen hebben aangegeven dat het canoniek recht a priori niet voorzag in een soortgelijke straf. Desondanks lijkt het een uitgemaakte zaak dat de bisschoppen die de bevoegdheid hebben hun priesters over te plaatsen, hen bij wijze van straf konden én kunnen overplaatsen.

Volgens canon 1044 kan de in gebreke blijvende personen hun kerkelijke status worden ontnomen, zelfs zonder kerkelijk proces. Geestelijken die hun parochie meer nadeel berokkenen dan dat ze haar voordeel opleveren of die gewoonweg niet efficiënt zijn, kunnen worden teruggeroepen door de diocesane bisschop, die de priester vervolgens een ander ambt toewijst of hem een pensioen waarborgt.

Bepaalde gehoorde personen hebben in de commissie aangegeven dat de overplaatsingen van de priesters voornamelijk waren gestoeld op de persoonlijke beslissing van de priester of de religieus

in kwestie, omdat die andere taken wou vervullen of zijn ambt in een andere streek wou opnemen, veeleer dan op de tenuitvoerlegging van een straf.

De bijzondere commissie stelt vast dat priesters die werden verdacht van seksueel misbruik of tegen wie daarvoor een klacht werd ingediend, decennialang nagenoeg systematisch werden overgeplaatst; sterker zelfs, het was de enige straf die de eventuele dan wel effectieve dader werd opgelegd. Hoewel die doofpotoperatie beoogde te voorkomen dat de reputatie van de instelling averij opliep, heeft die handelwijze er in bepaalde gevallen toe geleid dat het misbruik voortging en dat er soms nog meer slachtoffers vielen.

4.7 Voorstel tot oprichting van een Centrum voor Arbitrage

In het rapport wordt aan de kerkelijke overheden ‘het voorstel gedaan concreet vorm te geven aan die bereidheid tot schadevergoeding door mee te werken aan procedures voor een scheidsgerecht, dat voldoet aan de vereisten van de artikelen 1676 tot 1723 van het Gerechtelijk Wetboek wat de oprichting, samenstelling en werking ervan betreft.

Die bepalingen waarborgen met name de gelijkheid van de partijen aangaande de aanwijzing van de scheidsrechters, de mogelijkheid voor de partijen om ze te wraken als zij over hun onpartijdigheid en onafhankelijkheid gewettigde twijfels hebben en de mogelijkheid voor het scheidsgerecht om tot onderzoekmaatregelen over te gaan, met name expertises.

De keuze voor een scheidsgerecht, dat zou kunnen worden belast met alle tot een te bepalen datum ingestelde vorderingen, zal het voordeel bieden een samenhangende rechtspraak te ontwikkelen, criteria te bepalen waarop dat gerecht zijn beslissingen baseert, alsook een snelle en discrete procedure te waarborgen. Een multidisciplinaire samenstelling zou de mogelijkheid moeten bieden alle aspecten van de vorderingen van de slachtoffers in acht te nemen. Een jaarverslag, met daarin een samenvatting van zijn rechtspraak zonder de namen van de partijen te onthullen, zal een inspiratiebron kunnen zijn voor andere initiatieven in andere sectoren waar, binnen een gezagsrelatie, seksueel misbruik op minderjarigen wordt gepleegd.

Door een dergelijke oplossing te aanvaarden zouden de kerkelijke overheden hun morele verantwoordelijkheid kunnen waarmaken, zoals is gedaan door kerkelijke overheden in andere landen, die in gelijksoortige omstandigheden hebben ingestemd met schadeloosstellingsformules.

Onder begeleiding van de ‘opvolgingscommissie seksueel misbruik in gezagsrelaties’ worden één of meerdere personen aangesteld om een tijdelijke arbitrage-organisatie op te richten. In een eerste fase is de opdracht uit te kijken op welke wijze zo’n organisatie kan worden opgericht en na de nodige studie en contacten een voorstel van oprichting uit te werken. Meer in bijzonder wordt er ook contact gelegd met de leidende kerkelijke overheden met de vraag in welke mate ze bereid zijn mee te werken aan een arbitrage vertrekkend vanuit hun morele verantwoordelijkheid en zonder inroepen van welke verjaring dan ook. Dezelfde arbitrage-organisatie kan ook dienen voor het beslechten van ‘geschillen’ tussen slachtoffers en andere dan kerkelijke organisaties.

4.8 Antwoord van de Kerk

Het hoeft niet gezegd dat het rapport van de Bijzondere Commissie grondig wordt gelezen in de Kerk. Er volgen interne besprekingen. Er zijn veel juridische vragen of het opzetten van een arbitrage voor de verjaarde feiten wel een juridisch correcte procedure is die de toetssteen van de Europese rechtsregels kan doorstaan.

Op 4 oktober 2010 vraagt de Bisschoppenconferentie professor Manu Keirse of hij wil helpen met het antwoord aan de Bijzondere Commissie. Professor Manu Keirse, klinische psycholoog en hoogleraar aan de faculteit geneeskunde van de KU Leuven, is sinds decennia gespecialiseerd in verliesverwerking en heeft een jarenlange ervaring in het managen van crisissituaties. Hij heeft zonder aarzelen de opdracht aanvaard en is meteen aan het werk gegaan. Zijn pleidooi om dit rapport ernstig te nemen wordt na een ruime gedachtewisseling unaniem door de bisschoppen en hogere oversten van België aanvaard.

Op 30 mei 2011 is er het antwoord van de bisschoppen en hogere oversten op het voorstel van de Bijzondere Commissie.

De bisschoppen en religieuze oversten hebben heel aandachtig het verslag doorgenomen dat unaniem werd goedgekeurd door de Bijzondere Commissie betreffende de behandeling van seksueel misbruik en feiten van pedofilie binnen een gezagsrelatie, inzonderheid binnen de Kerk. Ze houden eraan hun waardering uit te drukken voor het belangrijke werk van de Bijzondere Commissie voorgezeten door mevrouw Karine Lalieux.

Ze zijn diep geraakt en drukken hun ontzetting uit over de zware feiten die door geestelijken of leden van religieuze gemeenschappen werden gepleegd. Deze feiten hebben bij de slachtoffers groot lijden verwekt en trauma's nagelaten, vaak gedurende lange jaren. Dat betreuren ze zeer oprecht. Ze waarderen ook de moed die de slachtoffers opbrachten om de pijnlijke feiten te melden.

Zonder omwegen erkennen de bisschoppen en religieuze oversten dat vele daders van deze feiten leden van de Kerk zijn, bekleed met een bijzonder moreel gezag, dat ze, uit respect voor het vertrouwen dat hen werd verleend, voorbeeldig hadden moeten uitoefenen. De bisschoppen en religieuze oversten zijn zich bewust van hun morele verantwoordelijkheid en van de verwachting van de gehele samenleving naar hen toe. Daarom willen ze zich inzetten voor de erkenning van de slachtoffers en het herstel van hun leed. Zo willen ze de slachtoffers in hun eer herstellen en hen, volgens hun noden, ook financieel tegemoetkomen.

In deze geest en in dit perspectief stemmen de bisschoppen de religieuze oversten ermee in om, volgens het voorstel van de Bijzondere Commissie voorgezeten door mevrouw Karine Lalieux, samen te werken met de deskundigen van de Opvolgingscommissie aan de organisatie van een pluridisciplinaire vorm van arbitrageprocedure voor de reeds verjaarde feiten, waarover hoven en rechtbanken geen uitspraak meer kunnen doen. Bovendien lijkt het wenselijk te zijn dat de arbiters ook de bevoegdheid zouden hebben om de partijen te oriënteren naar bemiddeling.

De bisschoppen en religieuze oversten zijn unaniem en vatberaden om al het mogelijke in het werk te stellen opdat de zware feiten die heel de samenleving terecht betreurt, zich nooit meer kunnen herhalen.

HOOFDSTUK 5

Een volgende stap in het beleid

HOOFDSTUK 5

5 EEN VOLGENDE STAP IN HET BELEID**5.1 Krachtlijnen van het nieuw beleid**

Zoals reeds terloops vermeld in het vorig hoofdstuk, heeft de Bisschoppenconferentie op 4 oktober 2010 aan Professor Manu Keirse gevraagd om in deze omstandigheden hulp te bieden.

Professor Manu Keirse is master in de klinische psychologie, in de familiale en seksuologische wetenschappen, in de medico-sociale wetenschappen en in het ziekenhuisbeleid aan de KU Leuven en doctor in de geneeskunde aan de RU Leiden (NL).

Manu Keirse is meteen aan het werk gegaan. Er dienden zich onmiddellijk een hele reeks hete hangijzers aan: hoe kan je erkenning geven en herstel bewerken voor de schade die honderden slachtoffers en hun families is aangedaan? Wat moest er gebeuren met de in beslag genomen dossiers van de Commissie Adriaenssens? Honderden slachtoffers die de moed hadden opgebracht zich te melden stonden opnieuw in de kou. Hoe tewerkgaan met de Bijzondere Commissie van de Kamer? Welke positie wordt ingenomen ten aanzien van de gerechtelijke instanties? In welke mate kun je de huidige bisschoppen en hogere oversten verantwoordelijk stellen voor wat er dertig, veertig, vijftig jaar geleden is gebeurd? In welke mate kan een bisschop verantwoordelijk zijn voor het gedrag van een van zijn priesters of een aartsbisschop voor het gedrag van een van zijn bisschoppen? In welke mate speelt beroepsgeheim en biechtgeheim en hoe verhoudt zich dat tot de mededelingsplicht naar gerechtelijke instanties? Hoe ondersteun je de vele integere priesters en pastoraal werkers die nauwelijks nog met opgeheven hoofd op straat durven komen? Hoe antwoord je op de vele vragen van de pers die roept om antwoorden op zoveel vragen waar de Kerk nog geen antwoord op heeft. Welke houding zou de Kerk aannemen ten aanzien van de aanbevelingen van de Bijzondere Commissie? (Zie hieromtrent de beslissing in vorig hoofdstuk).

Er wordt niet gekozen voor de oprichting van een nieuwe commissie, maar om in een medialuwte op de eerste plaats zich grondig te verdiepen in de problematiek en in overleg met diverse deskundigen een beleid uit te werken waar de gehele Kerk achter gaat staan.

De eerste aandacht moet gaan, niet naar zich verdedigen of zich indekken als Kerk, maar naar een open tegemoet treden van de slachtoffers en hun families die zich met een ernstig lijden en

verdriet geconfronteerd voelen. Bisschoppen en oversten moeten bereid zijn hen te ontmoeten, naar hen toe te gaan, hen te beluisteren. Ze moeten zich niet verdedigen, maar de volle verantwoordelijkheid op hun schouders nemen voor wat binnen de Kerk is gebeurd, ook al is dat dertig, veertig, vijftig, zestig jaar geleden, lang voor de huidige bisschoppen en oversten waren aangesteld. Verantwoordelijkheid behelst zowel het heden, het verleden als de toekomst. Slachtoffers hebben recht op hun boosheid en op hun ontgoocheling. Ze moeten hun emoties kunnen uitspreken rechtstreeks en zonder voorbehoud, en deze moeten worden erkend.

Alle vormen van herstel moeten mogelijk zijn tot en met geldelijke tegemoetkomingen. De vorm van herstel die aangewezen is, wordt gekozen door het slachtoffer en niet door de Kerk. Het gaat hier duidelijk om mensen die het slachtoffer zijn van machtsmisbruik. In machtsmisbruik worden je macht en je zeggenschap ontnomen en die moet je terugkrijgen. Daarom moet je zelf de drijvende kracht zijn achter het herstelproces. Anderen kunnen wel advies, hulp, bijstand, genegenheid en verzorging bieden, maar ze kunnen je niet genezen. Veel goedbedoelde pogingen om te helpen lijden schipbreuk, omdat dit fundamentele principe van het machtsherstel niet in acht wordt genomen. Interventies die slachtoffers opnieuw van hun macht beroven, kunnen nooit bevorderlijk zijn voor het herstel, hoezeer de directe belangen van de slachtoffers er ook mee lijken gediend te zijn. Wat echt kan helpen, zijn mensen die werkelijk geloof hechten aan de ervaringen van de slachtoffers en hen helpen om opnieuw greep te krijgen op hun gedrag – in plaats van te proberen greep op hen te krijgen. Zelfs de meest humane en zinvolle gerechtelijke procedure is niet voldoende om dat herstel te bewerkstelligen.

Wat betreft de geldelijke tegemoetkomingen heerste aanvankelijk veel onzekerheid, maar in de samenleving worden nu eenmaal zaken vereffend met financiële middelen, en dat moet hier ook kunnen. Geen enkele vorm van gerechtigheid mocht worden uitgesloten. Er waren echter geen precedents van geldelijke tegemoetkomingen voor verjaarde feiten.

Maar de belangrijkste gedachtlijn was dat er een eenduidig standpunt moet komen van de hele Kerk. Alle bisschoppen, alle congregaties en religieuze orden van België moeten met eenzelfde standpunt en benadering naar buiten komen. De bevolking heeft geen boodschap aan uitspraken als: "Ik ben niet verantwoordelijk voor de bisschop van Brugge". Ook al is dat juridisch een correcte vaststelling. De Kerk is immers op een gedecentraliseerde leest geschoeid. Elke bisschop kan echt autonoom optreden. De Bisschoppenconferentie is voornamelijk een overlegplatform. De aartsbisschop heeft niet noodzakelijk meer bevoegdheden dan de bisschoppen. De orden en de congregaties vallen niet onder de bevoegdheid van de bisschoppen. Het ambt van kardinaal, aartsbisschop of voorzitter van de Bisschoppenconferentie stelt geen hiërarchische rangorde in tussen de titularis van een van die titels en de andere Belgische bisschoppen. De aartsbisschop is slechts *primus inter pares*. De Bisschoppenconferentie is het orgaan waarin alle bisschoppen zitting hebben en beslissingen nemen.

De eerste opdracht was nu om een beleid uit te tekenen dat door de gehele Kerk wordt onderschreven en ondertekend als 'haar beleid'. Het zal dus de beleidsnota zijn van de Kerk, goedgekeurd door alle bisschoppen en hogere oversten van congregaties en religieuze orden, en in hun naam ondertekend. Dit zal veel overleg en dialoog vragen.

Het argument ‘dat heel deze problematiek ook moet geplaatst worden in een bepaald tijds-kader’ is misleidend, ook al is dit gedeeltelijk juist. Het heeft zich in alle geledingen van de samenleving voorgedaan en het meest nog onder vorm van incestproblematiek in gezinnen. In de zeventiger jaren kon je zelfs in Vrij Nederland, een vooruitstrevend weekblad advertenties vinden waar volwassenen annonceerden contact te zoeken met kinderen en jongeren voor seksuele relaties. Er is echter geen enkel tijds-kader waarin je kunt verantwoorden dat de seksuele identiteit van kinderen op ernstige wijze kan worden geschaad.

De Bisschoppenconferentie zet zich achter die geformuleerde krachtlijnen.

5.2 Werken in stilte

De maanden die volgden waren een periode van studie en veel overleg met diverse deskundigen en met de bisschoppen. Wat leren we uit beschikbare wetenschappelijke studies? Beleidsbrieven van andere bisdommen overal ter wereld werden geconsulteerd. Ervaringen van slachtoffers van seksueel misbruik in pastorale relaties werden beluisterd. En het was het waardevolle werk reeds geleverd door de Commissie Halsberghe en de Commissie Adriaenssens.

Belangrijk was ook het overleg met Rik Devillé, de voorzitter van Werkgroep Mensenrechten in de Kerk. Deze Werkgroep was reeds vele jaren het klankbord van slachtoffers van seksueel misbruik in pastorale relaties. De relatie tussen deze Werkgroep en de gezagsinstanties van de Kerk was op dat moment conflictueus. We wilden uitdrukkelijk vertrekken van de beleving van de slachtoffers. We wilden weten en voelen hoe diep en groot het drama was, want uit de officiële cijfers was dit niets steeds te achterhalen en de dossiers van de Commissie Adriaenssens waren nog steeds in beslag genomen. We beschikten wel reeds over het rapport van die commissie. De open en eerlijke communicatie met Rik Devillé was zeer verrijkend. De bitterheid en het ongeloof die diepe wortels hadden geschoten, het onbegrip van vele jaren, smolt weg en er groeide een vertrouwen. Dat eerste gesprek werd gevolgd door vele ontmoetingen, honderden mails en telefoongesprekken. Dat heeft mede deuren geopend om samen erkenning te geven aan mensen die daar soms meer dan dertig, veertig, vijftig en zelfs bij iemand zestig jaar naar hebben uitgezien.

Het uitbouwen van een nieuw beleid was geen éénmanszaak. Er volgde een periode van veel overleg en vergaderingen: in de lokalen van de Rechtsfaculteit in Leuven, in het aartsbisdom, in het bisschopshuis van Antwerpen, op het Secretariaat van de Bisschoppenconferentie in de Guimardstraat te Brussel.

Veel deskundigen werden geconsulteerd: professor Frank Hutsebaut, hoogleraar in de Rechten KU Leuven; professor Paul Vanorshoven, decaan van de faculteit rechten KU Leuven; professor Sophie Stijns, hoogleraar verbintenissenrecht KU Leuven en tevens ervaren in arbitragezaken; professor Roger Dillemans, ere-rector en ex-decaan van de faculteit rechten KU Leuven; professor Ivo Aertsen, hoogleraar herstelrecht, faculteit rechten KU Leuven en ervaren in bemiddeling; de heer Leo Van Garsse, medewerker herstelrecht aan de faculteit rechten van de RU Gent; professor Etienne Montero, decaan faculteit rechten Universiteit

Namen: professor Marc Waer, rector en hoogleraar faculteit geneeskunde en voormalig hoofdgeneesheer van de Universitaire Ziekenhuizen KU Leuven; professor Rik Torfs, hoogleraar kerkelijk recht KU Leuven; professor Peter Adriaenssens, hoogleraar faculteit geneeskunde en directeur vertrouwensartscentrum KU Leuven; meester Paul Quiryne, advocaat; meester Jean-Jacques Masquelin, advocaat; meester Fernand Keuleneer, advocaat; de heer Jo Vandeurzen, minister van volksgezondheid, welzijn en gezin in de Vlaamse Gemeenschap; de heer Philip Verhoeven, secretaris van de Commissie voor Financiële Hulp aan Slachtoffers van Opzettelijke Gewelddaden en aan de Occasionele Redders die een grote ervaring heeft op vlak van schadevergoedingen aan slachtoffers van gewelddaden; professor Wim Wolters, klinisch kinderpsycholoog, hoogleraar faculteit geneeskunde RU Utrecht en tijdelijk adviseur van de Nederlandse Kerk voor opvang van slachtoffers van seksueel misbruik; de heer Thomas Doyle, een Amerikaanse dominicaan en jurist die in America de problematiek van misbruik in pastorale relaties heeft aangeklaagd; professor Lieven Boeve, decaan van de faculteit godgeleerdheid KU Leuven; de heer Christiaan Decoster, directeur in Federale overheidsdienst Volksgezondheid omwille van de recente wetgeving over aansprakelijkheid na medische ongevallen.

Er vinden regelmatige ontmoetingen plaats met woordvoerders van slachtoffers, o.a. de heer Rik Devillé, priester van de Werkgroep Mensenrechten in de Kerk; de heer Norbert Bethune; de heer Jan Hertogen, vertegenwoordiger van een niet nader te omschrijven groep slachtoffers en mevrouw Halsberghe, nicht van de voormalige voorzitter van de Commissie Halsberghe.

Uiteraard is er permanent overleg met monseigneur Johan Bonny van Antwerpen en monseigneur Guy Harpigny van Doornik, referent bisschoppen voor de aanpak van seksueel misbruik in de Kerk. Zij zijn op veel overlegmomenten aanwezig en verzamelen informatie uit andere landen. Ze bezorgen diverse teksten afkomstig van de Congregatie voor de Geboorteleer in Rome, kerkelijke teksten over het biechtgeheim, en beleidsnota's van Bisschoppenconferenties in de wereld, o.a. van Ierland, Duitsland, Oostenrijk, Australië, Frankrijk, de VS van America, Engeland, ...

In februari 2011 kiest de Bisschoppenconferentie ervoor om tijd te nemen tot einde juni 2011 om een beleidstekst uit te werken waarin alle elementen van een nieuw beleid worden samengebracht. De beleidstekst zal de goedkeuring moeten wegdragen van zowel de bisschoppen en de hogere oversten van België.

5.3 Teruggave van de dossiers

Terwijl in stilte verder wordt gewerkt aan een nieuw beleid voor de Kerk in België is er nog steeds onduidelijkheid over de teruggave van de in beslag genomen dossiers van de Commissie Adriaenssens. Ondertussen zijn de huiszoekingen en het in beslag nemen van de dossiers bij de commissie nietig verklaard door het gerecht, maar het is nog niet duidelijk hoe en wanneer ze zullen worden teruggegeven en wat er dan met de dossiers moet gebeuren. Ze kunnen immers niet worden teruggegeven aan de Commissie Adriaenssens, want deze is ondertussen ontbonden.

Aangaande die zaak wordt na ruim overleg met diverse geraadpleegde deskundigen de volgende beslissing genomen op de gemeenschappelijke vergadering van de Belgische Bisschoppenconferentie en de hogere oversten van URV en COREB. Op 19 april 2011 wordt het volgende gecommuniceerd:

De bisschoppen en religieuze oversten van België hebben kennis genomen van de beslissing van federale procureur Johan Delmulle om de dossiers van de commissie Adriaenssens terug te bezorgen aan de slachtoffers. Na maanden van onzekerheid is er voor de slachtoffers die zich tot de commissie Adriaenssens richtten weer hoop op een gepaste behandeling van hun klacht of melding. Door de beslissing van de federale procureur kunnen zij opnieuw bepalen welke stap ze met hun dossier willen zetten.

Al wie een melding of klacht deed bij de commissie Adriaenssens kan terug in het bezit worden gesteld van zijn of haar dossier middels een schriftelijk verzoek aan het federaal parket, hetzij per mail via het mailadres lieve.pellens@just.fgov.be, hetzij per brief gericht aan: Federaal parket, t.a.v. mevrouw Lieve Pellens, Wolstraat 66 b 1, 1000 Brussel.

Wie een gerechtelijk gevolg wensen te geven aan hun klacht of melding kunnen zich richten tot het Federaal parket op hetzelfde adres. De bisschoppen en religieuze oversten steunen de personen die de stap naar het gerecht willen zetten. Seksueel misbruik is een misdrijf dat als zodanig moet worden aangepakt. In een rechtsstaat draagt het gerecht de eerste verantwoordelijkheid om mogelijke misdrijven te onderzoeken en de nodige uitspraken te doen.

De bisschoppen en religieuze oversten waarderen de moed die slachtoffers vonden om zich tot de commissie Adriaenssens te wenden, vaak na veel jaren van stilzwijgen en verborgen lijden. Nu deze commissie haar werkzaamheid niet kan voortzetten, willen zij hen niet in de steek laten. Wie een klacht of melding bij de commissie Adriaenssens deden, kunnen zich steeds met hun dossier of met hun vragen tot de verantwoordelijke van een bisdom of van een religieuze congregatie zelf wenden. De bisschoppen en religieuze oversten staan open om slachtoffers met hun vragen te beluisteren en alles in het werk te stellen opdat deze feiten zich niet kunnen herhalen.

Wie wil weten tot wie hij of zij zich moet richten, kan alvast contact opnemen met het 'Infopunt seksueel misbruik in de Kerk'. Het infopunt is bedoeld om te antwoorden op vragen om informatie van slachtoffers van seksueel misbruik of van mensen die hen nabij staan. Het infopunt mag zelf geen dossiers ter behandeling aannemen. Deze regeling zal zodra mogelijk aangevuld worden met de bijkomende en meer omvattende schikkingen waaraan nu gewerkt wordt.

Er is sinds juni 2010 aan een federaal procureur Johan Delmulle een coördinatieopdracht toevertrouwd inzake dossiers over seksueel misbruik in een pastorale relatie. Hij verklaarde in de Bijzondere Commissie Seksueel Misbruik dat hij grote problemen ondervindt in zijn coördinatieopdracht tussen het parket van Brussel – het onderzoek van onderzoeksrechter Wim De Troy – en de overige parketten. 'De coördinatie van een dergelijk kluwen kan bijna niet lukken.' Die problemen worden vooral veroorzaakt door de samenloop van de klachten met burgerlijke partijstelling bij de Brusselse onderzoeksrechter Wim De Troy en de opsporingsonderzoeken die in de verschillende parketten werden geopend. Delmulle zei dat hij inzage heeft gevraagd in het onderzoeksdossier van De Troy, "maar dat is niet zo evident

omdat hij niet de titularis is van het dossier” (Persbericht Belga , 09/02/2011).’ Het was onderzoeksrechter Wim De Troy die op 24 juni 2010 de opdracht had gegeven voor de huiszoekingen in Mechelen en Leuven, waarbij de dossiers van de commissie in beslag werden genomen.

Volgens federaal procureur Johan Delmulle is de wet onduidelijk wat er nu precies moet gebeuren met de 475 dossiers van de commissie Adriaenssens. Ze werden uit het dossier van onderzoeksrechter Wim De Troy gehaald, nadat de huiszoekingen bij de commissie nietig werden verklaard. Hij stelt voor om bij wet te regelen wat het lot is van dergelijke dossiers die op de griffie belanden nadat ze uit het onderzoek zijn verwijderd. Zo moet worden vastgelegd aan wie de dossiers worden teruggegeven en in welke mate ze nog gebruikt kunnen worden. Delmulle zou voorstellen om alle slachtoffers die in de dossiers voorkomen aan te schrijven. Zij die willen dat hun klacht alsnog door het gerecht behandeld wordt, kunnen klacht indienen bij het federale parket. Sinds het einde van de commissie Adriaenssens hebben 150 slachtoffers dat gedaan. “Dat komt neer op één klacht per dag”, aldus Delmulle. In tegenstelling tot wat velen dachten, is de vloed van klachten niet afgenomen.

Wat de slachtoffers betreft die willen dat hun klacht niet in handen van het gerecht komt, is er volgens hem een uitweg in het koninklijk besluit van 1936, waardoor slachtoffers hun dossier alsnog in handen kunnen krijgen.

Voor de federale procureur is de nota over de samenwerking tussen de commissie Adriaenssens en het College van Procureurs-Generaal niet meer dan een interne nota die nooit werd ondertekend of ter goedkeuring werd voorgelegd. Er is volgens hem ook geen sprake van een parallelle justitie, maar Delmulle zei wel begrip te hebben dat sommigen van op een zekere afstand wel die indruk zouden kunnen hebben. Het enig doel van de nota was het creëren van een uniek invalspunt voor de commissie Adriaenssens, namelijk het federale parket. Er was zeker geen sprake van een bevoegdheidsoverdracht, benadrukte hij (Persbericht Belga, 09/02/2011).

5.4 Overleg met Thomas Doyle

Op 16 en 17 februari 2011 vond er op initiatief van rector Marc Waer van de KU Leuven een ontmoeting plaats tussen Manu Keirse en de heer Thomas Doyle die in de Verenigde Staten betrokken was bij het aanklagen van seksueel misbruik in de Kerk. De heer Thomas Doyle is dominicaan en priester, licentiaat in canoniek recht van St. Paul University en doctor in canoniek recht van de Katholieke Universiteit van Amerika. Hij heeft lesgegeven aan verschillende universiteiten en seminaries, waaronder de Catholic Theological Union , de Catholic University of America en het Midwestern Tribunal Institute of Mundelein Seminary . Hij bekleedde ook verschillende functies in katholieke bisdommen. Hij was een van de eerste mensen in de katholieke kerk die aandacht schonk aan seksueel misbruik door geestelijken. In 1985 reeds schreef Doyle een rapport over medische en juridische kwesties die werden opgeworpen door pedofilie bij priesters, en waarschuwde voor een nationaal schandaal als de hiërarchie geen goed beleid zou voeren.

In een verslag van 1985 deed hij reeds een oproep aan de bisschoppen van de VS om actie te ondernemen tegen het wijd verspreide probleem van geestelijken – priesters en bisschoppen – die minderjarigen en kwetsbare volwassenen hebben misbruikt en nog steeds seksueel aanranden. *Zijn pleidooi om het probleem aan te pakken werd grotendeels genegeerd en zelfs beschimpt, tot de crisis in 2002 het niveau van publieke verontwaardiging bereikte, dat hij in het rapport van 1985 had voorspeld.*

Hier volgt een kort verslag van de inhoud van de uiteenzetting van Prof Doyle op basis van zijn rapport van 1985.

Seksueel misbruik van kinderen en minderjarigen door geestelijken die men vertrouwt, heeft een uniek trauma als gevolg. De ruime meerderheid van de slachtoffers zijn toegewijde leden van hun kerkgemeenschap, met een uitzonderlijk groot vertrouwen in de priester en in het religieuze systeem. De heftigheid en de vernietigende gevolgen van het trauma als gevolg van misbruik door priesters zijn rechtstreeks gerelateerd aan de emotionele band tussen slachtoffer en misbruiker. Die band vindt zijn oorsprong in omstandigheden die worden omschreven als ‘spiritueel’, maar die in werkelijkheid giftig zijn en leiden tot een traumatische relatie waarmee seksueel misbruik gepaard gaat.

Er zijn aan het met religie gelieerde trauma twee aspecten die een rechtstreekse impact hebben op de algemene gevolgen van seksueel misbruik door priesters: de emotionele en mentale toestand van het slachtoffer die de ontvankelijkheid voor misbruik rechtstreeks beïnvloeden, en daar bovenop een giftige spiritualiteit die de impact van het misbruik op het slachtoffer bepaalt.

Volgens Doyle moet preventie op korte termijn zich richten tot potentiële slachtoffers, maar ook tot de religieuze systemen of instituten die zowel geestelijken opleiden als hen tewerkstellen. Lange-termijnpreventie dient grondig onderzoek te verrichten naar de systemische factoren die seksueel misbruik door geestelijken mogelijk maken en naar de unieke traumatische effecten van dat misbruik op de gelovige slachtoffers.

Volgens Doyle heeft de katholieke kerk zich als instituut nauwelijks beziggehouden met onderzoek naar de onmiddellijke gevolgen en de gevolgen op de lange termijn van het misbruik op de slachtoffers en heeft ze nooit georganiseerde pogingen ondernomen om tegemoet te komen aan hun bijzondere pastorale noden.

De officiële stem van de katholieke kerk heeft het seksueel misbruik door clerici stelselmatig benaderd als een moreel gegeven. Misbruik werd zonde genoemd. Die benadering had een diepgaande invloed op de manier van verwerking door de misbruikende clerici en door hun slachtoffers. Overeenkomstig de katholieke theologie van boetedoening en vergiffenis, wordt de kerkelijke misbruiker aangemoedigd om zijn zondige handelingen te bekennen, Gods vergiffenis te zoeken en niet meer te zondigen. Slachtoffers worden aangemoedigd om vergeving te schenken aan de misbruikers. Die onrealistische klemtoon ligt niet op het misbruik en de zware destructieve effecten op het slachtoffer, maar op een toekomst waarin het instituut kerk niet in een benarde situatie terechtkomt door het seksueel misbruik. De misvatting om misbruik door priesters louter als een zonde te benaderen, leidt ertoe dat ze als excuus dient om het misdadige van het misbruik door de vingers te zien.

De slachtoffers leden doorgaans in stilte, elk van hen was niet in staat of bereid om het bekend te maken aan eender wie, ook niet aan hun ouders en hun beste vrienden. Als bisschoppen op de hoogte werden gebracht van de beschuldigingen werd de betrokken geestelijke meestal in het geheim overgeplaatst naar een andere opdracht, waar het misbruik vaak verder ging. In een minderheid van de gevallen werden de clerici voor behandeling naar een speciaal door de kerk gefinancierd instituut gezonden. Als kerkelijke beampten contact opnamen met slachtoffers dan was het gewoonlijk om hun stilzwijgen af te dwingen, en niet om pastorale zorg te verlenen. Zelfs nu, ondanks de massale publiciteit rond misbruik door de clerus, hebben de meeste bisschoppen nooit met een slachtoffer gesproken.

De macht van de geestelijke over een jeugdig slachtoffer is reeds een voldongen feit omdat hij een volwassene is, maar ze wordt sterk vergroot door zijn priesterschap. De vernietigende effecten van het misbruik dringen door tot de kern van de ziel van het slachtoffer. Kerkbeampten en zelfs vrome ouders hebben in vele gevallen geweigerd de slachtoffers, die hun misbruik bekend maakten, te geloven. De advocaten van slachtoffers werden belasterd en parochianen opgezet tegen ouders die de zwijgplicht verbraken. In een ironische omkering werden de slachtoffers van geestelijken vaak afgeschilderd als vijanden van de kerk die, niet bereid tot vergeving en aangedreven door wraak, de kerk wilden beschadigen. Een dergelijke reactie is de bron van de unieke pijn en van het gevoel 'steeds opnieuw geslachtofferd te worden'.

Wanneer bisschoppen of andere gezagsdragers nalaten om op een meedogende wijze te reageren en de dader in plaats van het slachtoffer blijken te steunen, dan wordt het, volgens Doyle, de Kerk die de schade toebracht. Wanneer ze vragen om te vergeven zadelen ze de slachtoffers op met een misplaatst schuldgevoel voor hun terechte woede ten opzichte van hun daders. Voor het slachtoffer kan vergeving betekenen dat het gaat handelen en denken alsof de aanranding niet gebeurde. Voor de dader betekent het dat hij de verantwoordelijkheid voor het misbruik niet hoeft op te nemen.

De meest belastende opvattingen betreffen wellicht de identiteit van de dader. Seksueel misbruik gepleegd door een katholieke priester op een katholieke gelovige, kan net omwille van de spirituele component extra verwoestend zijn. De priester wordt niet enkel beschouwd als een vertegenwoordiger van God, maar is God voor vele slachtoffers. Slachtoffers verklaren vaak uitdrukkelijk dat het seksueel misbruik hen van God beroofde.

Veel mensen vereenzelvigen de Kerk met geestelijken, rituelen en het comfort en de geborgenheid van de vertrouwde kerkgebouwen. Ze kunnen vaak geen onderscheid maken tussen de Kerk als een sociaal-politieke instelling en de kerk als een spirituele gemeenschap. Hoewel sommige slachtoffers van misbruik in staat waren om een onderscheid te maken tussen degene die hen misbruikte en het instituut Kerk, kunnen velen dat niet. Omdat de belangrijkste gebeurtenissen in het leven van mensen ook aan bod komen in de sacramentele ceremonieën, wordt de pijn van het misbruik telkens weer prominent gevoeld bij de meer emotioneel geladen levensgebeurtenissen, zoals bij doop, huwelijk en overlijden.

De reactie van de officiële Kerk op meldingen van misbruik door priesters is van wezenlijk belang voor het spirituele evenwicht van het slachtoffer. De misbruiker heeft in de Kerk een veel sterkere positie dan het slachtoffer. Wanneer blijkt dat de kerkleiders de misbruiker steunen, ervaart het

slachtoffer opnieuw afwijzing en isolement. Op wat uitzonderingen na ervoeren de meeste slachtoffers de reactie van het kerkinstituut als onverschillig. Voor de slachtoffers was de reactie van de Kerk een bevestiging van het intense gevoel van afwijzing door God. Dit gevoel van afwijzing verergert nog als delen van de lekgemeenschap zich tegen de slachtoffers of hun familie keren.

5.5 Initiatief van minister Jo Vandeuren, Vlaams minister voor Welzijn, Volksgezondheid en Gezin

Op 13 oktober 2011 zou er een omzendbrief volgen waarin de bestaande meldpunten van Vertrouwensartsencentra (VK) en van de Centra voor Algemeen Maatschappelijk Werk (CAW) worden geïntegreerd. De benaming wordt 'Meldpunt Geweld, Misbruik en Kinder mishandeling' en krijgt het telefoonnummer 1712. Het gaat om een meldpunt en niet over een begeleidend hulpaanbod. Het meldpunt staat in voor vraagverheldering, het geven van informatie en/of advies of het gepast doorverwijzen naar een geschikt dienstverlenend of hulpaanbod dan wel naar justitie. Er kan voor alle groepen uit de samenleving contact opgenomen worden met het meldpunt: zwangere vrouwen, ongeboren kinderen, pasgeborenen, baby's, peuters, kleuters, lagere school kinderen, tieners, pubers, verlengd minderjarigen, adolescenten, jongvolwassenen, volwassenen, ouderen. Het meldpunt is er voor alle burgers. Een oproep naar het meldpunt is gratis en wordt niet op de gesprekslijst van de factuur vermeld. Het is alle dagen bereikbaar van 9.00 u tot 17.00 u. De werking van het meldpunt wordt ingebed in de vestigingsplaats van een CAW (één per provincie).

Een gedeelte van de huidige middelen van de CAW's en de vertrouwenscentra worden samengebracht om vorm te geven aan de werking van het meldpunt en de complementaire inzet te garanderen van de deskundigheid en het huidige aanbod van beide partners. Er wordt een bedrag van 636.000 euro extra ter beschikking gesteld om de werking van de CAW's en de vertrouwenscentra te versterken. Er wordt o.a. aan zes CAW's (één per provincie en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest) een 0,6 mandaat toegevoegd, 3,4 mandaten aan een centrum in de regio Halle-Vilvoorde voor de vervolghulpverlening en 0,6 mandaat aan elk vertrouwenscentrum.

Er is in de aanloop van dit ministerieel besluit overleg met Minister Vandeuren om een adequate samenwerking uit te bouwen tussen dit meldpunt van Vlaamse Overheid en de geplande opvangpunten voor seksueel misbruik in pastorale relaties.

5.6 Commissie Deetman in Nederland

Ondertussen heeft de katholieke Kerk in Nederland de protestantse jurist, oud-voorzitter van de Tweede Kamer en oud-burgemeester van Den Haag, Wim Deetman, opgedragen de pedofiliezaken binnen de Nederlandse clerus te onderzoeken. Er werd in mei 2010 een commissie Deetman opgericht met als doel wetenschappelijk en historisch onderzoek te doen naar de binnen de Nederlandse rooms-katholieke Kerk gepleegde gevallen van seksueel misbruik.

Ook in Nederland was er een ware toevloed van aangiften van seksueel misbruik die binnen de samenleving tot grote beroering heeft geleid. Na die vloedgolf verzoeken de bisschoppen een aantal prominenten hen van advies te dienen over de oprichting van een commissie. Die adviezen werden eind februari 2010 voorgelegd aan de Bisschoppenconferentie en aan alle congregaties.

Het door de heer Deetman uitgebrachte advies werd door de Bisschoppenconferentie en de religieuze autoriteiten eenparig goedgekeurd. Daarop werd hij uitgenodigd de op basis van dat advies ingestelde commissie voor te zitten. Die zal klaarheid moeten brengen over de seksuele misdrijven, over de omvang daarvan, over de reden waarom de slachtoffers zo lang het stilzwijgen hebben bewaard en over wie bestuurlijk verantwoordelijk was voor die doofpot. Zij zal tevens een andere onafhankelijke commissie adviseren over de manier waarop de hulpverlening aan en de schadevergoeding van de slachtoffers kan worden geregeld. Tot slot zal zij aanbevelingen doen met betrekking tot betere preventieve maatregelen.

In Nederland zijn er 1795 meldingen binnengekomen en het aantal niet-gesignaleerde feiten wordt belangrijk genoemd. De commissie-Deetman werkt op diverse fronten: er wordt een vragenlijst opgestuurd naar mensen die gemeld hebben het slachtoffer van seksueel misbruik te zijn geweest, zodat zij een set vragen kunnen beantwoorden aan de hand waarvan statistieken kunnen worden opgemaakt. Voorts bestuderen onderzoekers de archieven onder het beheer van alle ordes en bisdommen in Nederland. Tot slot wordt er een vergelijking gemaakt tussen de analyse van al die dossiers en de analyses van andere sectoren om uit te maken of er specifieke kenmerken bestaan. Met alle rooms-katholieke overheden in Nederland is een overeenkomst aangegaan dat zij hun archief toegankelijk maken voor de onderzoekers en niet de conciliair vastgestelde regel toepassen dat het archief om de tien jaar moeten worden vernietigd. De onderzoekers mogen de commissie alleen de voor haar dienstige elementen meedelen.

In de studie worden de sociologische, historische en filosofische aspecten van het probleem worden bekeken. Seksueel misbruik wordt in zijn historische context geplaatst. Ook de hulpverlening aan de slachtoffers en de behandeling van de op het ogenblik van de feiten bekende misbruikers worden geanalyseerd, net als de wetenschappelijke ontwikkelingen en de perceptie van het verschijnsel.

Zodra de onafhankelijke commissie aan de slag is gegaan, lopen spontaan meldingen binnen. Er hoefde niet eens een oproep te worden gedaan. Er wordt een multidisciplinair team samengesteld. Die commissie hoort ook de slachtoffers die het wensen, om die mensen een eerste klankbord te bieden en ook om een rapport uit te brengen dat niet louter technisch is. Die commissie brengt eind 2011 een openbaar verslag uit en wordt ontbonden.

Enkele conclusies zijn o.a.:

- *Er is geen betekenisvol verschil op vlak van ongewenste seksuele benadering van kinderen tussen rooms-katholieke en niet-rooms-katholieke instellingen.*
- *Van de Nederlanders van veertig jaar en ouder heeft één op de honderd (0,9 procent) tot één op de driehonderd (0,3 procent) ervaring met ongewenste seksuele benadering voor het achttiende jaar door een pleger die werkzaam was binnen de Rooms-Katholieke Kerk.*
- *Van de 800 gemelde plegers zijn er minstens nog 105 in leven. Hoeveel van deze personen nog in functie zijn is onbekend.*
- *Het beeld dat in de media is ontstaan, dat seksueel misbruik van minderjarigen duidelijk een zaak is geweest van de katholieke Kerk, moet duidelijk worden bijgesteld. Seksueel misbruik van minderjarigen komt breed voor in de Nederlandse samenleving.*
- *Gezagsdragers binnen de Kerk wisten van het probleem, ook al ontging sommigen misschien de precieze ernst van het probleem.*
- *Ook al heeft volgens de onderzochte documenten het probleem relatief veel aandacht gekregen, van enige hulp of nazorg aan slachtoffers heeft de Onderzoekscommissie in de kerkelijke archieven weinig gevonden.*
- *Bij de bestuurlijke aanpak was de individuele pleger het uitgangspunt. Omdat de problematiek van seksueel misbruik werd gedefinieerd als een individueel probleem was er van een structurele of meer beleidsmatige aanpak van het probleem was geen sprake.*
- *Dat het celibaat dé verklarende factor zou zijn voor de mate waarin binnen de Rooms-Katholieke Kerk seksueel misbruik voorkomt – een gedachte die zowel in de media als in kerkelijke kring geuit is – is een stelling waarvoor geen wetenschappelijke onderbouwing bestaat.*
- *Aandacht voor slachtoffers is pas vanaf de jaren negentig langzaam op gang gekomen. Meldingen van seksueel misbruik hebben de laatste jaren regelmatig geleid tot contact tussen het slachtoffer en de pleger. In de meeste gevallen is door de pleger of de verantwoordelijke bestuurder spijt getuigd. Excuses en schadevergoedingen dateren over het algemeen van na 2000.*
- *De omvang van seksueel misbruik van minderjarigen in de Rooms-Katholieke Kerk is in procenten betrekkelijk gering maar in absolute aantallen gaat het om een serieus probleem. Enige tienduizenden minderjarigen hebben te maken gehad met lichte, ernstige of zeer ernstige vormen van grensoverschrijdend seksueel gedrag.*
- *Het is volgens de Onderzoekscommissie onmogelijk om stellige uitspraken te doen over de relatie tussen seksueel misbruik en psychische symptomen of klachten. Dit komt omdat psychische klachten vaak door een complex geheel van vele factoren wordt beïnvloed. Onderzoek naar de samenhang tussen seksueel misbruik en psychische symptomen of klachten is uiterst moeilijk.*

Het rapport Deetman eindigt met negen aanbevelingen die hier kort worden samengevat:

1. Het belang van eendrachtig handelen binnen de Kerk om bij te dragen aan erkenning en herstel van de aangedane leed van de slachtoffers. Dat vraagt een open, onderlinge communicatie tussen de bisschoppen de oversten onderling en een gezamenlijke jaarlijkse openbare rapportering.
2. De toelating, opleiding en begeleiding van priesters en geestelijken kritisch bekijken en het personeelsbeleid verbeteren door professionalisering, meer onderlinge samenwerking of zelfs centralisatie.
3. Voorzieningen oprichten die op de eerste plaats een meldpunt betreffen, die slachtoffers beluisteren en begeleiden.
4. Nader onderzoek doen naar de criteria waaraan hulpverleners en behandelaars voor slachtoffers van seksueel misbruik moeten voldoen.
5. Voorzieningen treffen dat het bewijsmateriaal dat via dit onderzoek werd verzameld als steunbewijs kan worden aangewend en tevens de privacy van de melders en de vertrouwelijkheid van de informatie kan worden gewaarborgd.
6. Voorzien dat naast formele klachtenprocedures ook gebruik kan worden gemaakt van andere minder formele procedures zoals bijvoorbeeld bemiddeling.
7. Financiële compensatie die onlosmakelijk verbonden is met het herstel van de slachtoffers is naast hulpverlening onontbeerlijk.
8. Een duidelijk aanspreekpunt creëren dat voor de gehele Rooms-katholieke Kerk kan fungeren, ook als sommige religieuze instituten wegens hun beperkte omvang nauwelijks nog als aanspreekpunt kunnen fungeren.
9. Aandringen op een geïntegreerde aanpak in de samenleving van seksueel geweld jegens minderjarigen.

5.7 Naar een globale beleidsaanpak in de kerk in België

In het voorliggende verslag wordt ingegaan op enkele bedenkingen uit het gesprek met de heer Thomas Doyle en een aantal teksten die hij ter beschikking stelde en op een aantal bevindingen en aanbevelingen van de Commissie Deetman in Nederland, omdat ze belangrijk zijn als achtergrond voor de interpretatie van de beleidsbrochure die wordt gepresenteerd in volgend hoofdstuk.

Als titel voor de beleidsbrochure werd gekozen voor: *Verborgene verdriet. Naar een globale aanpak van seksueel misbruik in de Kerk*. De tekst werd door Manu Keirse grondig doorgesproken met diverse deskundigen en werd daarna toegestuurd aan alle bisschoppen en de voorzitters van de oversten van congregaties en religieuze orden. Op basis van hun bedenkingen werd de eindredactie afgewerkt in samenwerking met monseigneur Johan Bonny en monseigneur Guy Harpigny.

In Nederland is men anders te werk gegaan dan in België. Op 9 maart 2010 hebben de Bisschoppenconferentie en de Konferentie Nederlandse Religieuzen (KNR) besloten tot een on-

afhankelijk onderzoek onder leiding van oud-minister en Kamervoorzitter Wim Deetman van de gekende feiten en de archieven. De brochure “Verborgten verdriet” was in druk toen we voorkennis kregen van het rapport Deetman in Nederland dat einde 2011 zou verschijnen. Dat rapport eindigde met negen aanbevelingen die hiervoor werden weergegeven.

Het is opvallend dat de negen aanbevelingen, waar de Nederlandse onderzoekers toe besluiten na grondig onderzoek, bijna alle bevat zijn in de brochure “Verborgten verdriet”. De brochure is het resultaat van eendrachtig handelen van de bisschoppen en oversten in België. De eerste aanbeveling van het rapport Deetman werd daarmee een realiteit in België.

Ook een aanbeveling van het rapport Deetman: een jaarlijkse rapportage van de meldingen en het gevolg dat eraan werd gegeven is in België toevertrouwd aan de “Interdiocesane Commissie voor de bescherming van Kinderen en Jongeren” die vanaf 1 juli 2012 operationeel is.

De tweede aanbeveling van het rapport Deetman namelijk ‘het kritisch bekijken van de selectie en de vorming van priesters en geestelijken’ staat vermeld in de Belgische brochure in de preventieve maatregelen die moeten worden genomen.

Waar in Nederland wordt voorgesteld ‘voorzieningen op te richten die op de eerste plaats een meldpunt betreffen, die slachtoffers beluisteren en begeleiden’ wordt in de Belgische brochure oprichting meegedeeld van tien plaatselijke opvangpunten die vanaf 1 januari 2012 operationeel zijn. Door de bestending van de bereikbaarheid van de opvangpunten en het verzekeren van een centraal infopunt in Brussel is voldaan aan wat men in Nederland aanbeveelt, rekening houdend met het krimpen van de opvangmogelijkheden van bepaalde congregaties en religieuze orden.

Het voorstel om naast formele klachtenprocedures ook te voorzien in andere vormen zoals bijvoorbeeld bemiddeling is zowel via de opvangpunten als via de ondertussen opgerichte arbitrageprocedures mogelijk gemaakt.

Zowel in het kader van de arbitrage als in het kader van de opvangpunten is ook duidelijk voorzien in financiële tegemoetkomingen voor verjaarde feiten die niet meer via een burgerlijke rechtbank kunnen worden bekomen. De bedragen zijn gebaseerd op de studie van twintig jaar rechtspraak.

In de samenwerking met het Meldpunt *Geweld, Misbruik en Kindermishandeling* opgericht door minister Jo Vandeurzen wordt ook gerealiseerd wat in de laatste aanbeveling wordt voorgesteld.

We stellen dus vast dat, zonder dat de Belgische Kerk de omvangrijke middelen voor studie en onderzoek heeft gespendeerd, men tot de realisatie is gekomen van bijna alle aanbevelingen, waar men in Nederland toe is gekomen.

5.8 Een nieuw beleid voorgesteld

Op de persconferentie van **12 januari 2012** werd het uitgewerkte beleid toegelicht door Mgr. Bonny, de bisschop referent voor opvolging van het seksueel misbruik.

Een schokgolf van verhalen over seksueel misbruik in de katholieke Kerk heeft ons de voorbije maanden diep geraakt. Als bisschoppen en religieuze oversten kozen we aanvankelijk voor de stilte, behalve om te antwoorden op de vragen van de Bijzondere commissie betreffende de behandeling van seksueel misbruik en feiten van pedofilie binnen een gezagsrelatie, inzonderheid binnen de Kerk en om een eerste reactie te geven in de media. De stilte was helemaal geen onverschilligheid. Ze had niets met doodzwijgen te maken. Het was verbijstering, nederig het hoofd buigen onder de schok en ons in alle ernst afvragen hoe dit allemaal kon gebeuren. Het afgelopen anderhalf jaar hebben wij persoonlijk naar slachtoffers kunnen luisteren, meestal voor de eerste keer, helaas. Hun verhalen kregen een naam en een gezicht, vaak na vele jaren van verborgen pijn en verdriet. Het leed dat slachtoffers werd aangedaan door het niet erkennen van feiten heeft ons, verantwoordelijken in de Kerk, zwaar in verlegenheid gebracht. Seksueel misbruik staat haaks op de ethiek en de boodschap die wij als kerkgemeenschap willen uitdragen.

Na een tijd van studie en verdieping is voor ons het ogenblik aangebroken om coherent en krachtadig te handelen. Met de hulp van deskundigen uit diverse domeinen hebben we gewerkt aan een globaal beleidsplan rond seksueel misbruik in de Kerk en de gevolgen ervan voor de slachtoffers. De krachtlijnen van dit beleidsplan zijn in deze tekst gebundeld.

Eerst en vooral willen wij aanspreekbaar zijn voor de slachtoffers van seksueel misbruik en diegenen die hen bijstaan. We willen aan hen tijd en ruimte bieden om verdriet, pijn en kwaadheid te verwoorden. We kunnen het verleden niet terughalen. We kunnen slechts, in de mate van het mogelijke proberen, datgene aan te bieden wat toen het meest ontbrak, in de eerste plaats menselijkheid en solidariteit. In dialoog met de slachtoffers willen we zoeken naar de beste manier om hen bij te staan. In de beleidstekst die vandaag wordt gepresenteerd bieden we daartoe diverse wegen aan.

Tegelijk willen we naar de toekomst kijken. Waar kinderen of jongeren met een kerkelijke organisatie in aanraking komen, moeten we alles ondernemen om ongeoorloofde machtsuitoefening en grensoverschrijdend gedrag te voorkomen. Preventie wordt een prioriteit bij de rekrutering, vorming en begeleiding van onze medewerkers. Ook hiervoor worden in deze beleidstekst enkele bakens uitgezet.

De verhalen van seksueel misbruik hebben een schaduw geworpen op de kerkgemeenschap als geheel en op het kerkelijk beleid in het bijzonder. Waarom of waardoor kon het misbruik niet uitgesproken worden? Konden ouders zich verschuilen achter binnenkerkelijke structuren? Nederigheid dwingt ons terug te keren in het voetspoor van Jezus, die opkwam tegen elke vorm van onrecht en steeds de zwakken in bescherming nam. Hopelijk slagen we erin om onrecht uit het verleden om te buigen tot gerechtigheid voor de toekomst. Als verantwoordelijken van een geëngageerde en veelvormige kerkgemeenschap willen we iedereen uitnodigen om hieraan mee te werken, in een open en kritische geest.

In het voorbije jaar hebben we gewerkt aan één globale aanpak voor de hele Kerkgemeenschap. Met alle bisdommen en religieuze congregaties in het land, of ze nu frequent of beperkt met deze problematiek zijn geconfronteerd, hebben we eenzelfde beleid uitgewerkt om erkenning te geven aan de slachtoffers en tegemoet te komen aan hun noden, maar ook om mogelijke vormen van grensoverschrijdend gedrag en onheuse machtsuitoefening te voorkomen.

Als verantwoordelijken van de Kerk willen wij aanspreekbaar zijn voor elk verhaal van misbruik en onze beschikbaarheid versterken. Vanaf 1997 was binnen de Kerk een contactpunt voor de melding van seksueel misbruik actief. Het is onze vaste bedoeling meer dan ooit te werken aan een klimaat en een kader waarin niemand nog hoeft te zwijgen over het leed dat hem of haar werd aangedaan.

De gesprekken met slachtoffers hebben ons geleerd hoe belangrijk het voor hen is om met de verantwoordelijken in de Kerk persoonlijk te kunnen spreken. Behalve hulpverleners en medewerkers, willen ze de overste van de dader ontmoeten, om over hun verborgen verdriet en het ondergane onrecht te spreken. Die persoonlijke beschikbaarheid willen we aanbieden als antwoord op een rechtmatige verwachting.

Wij vragen heel uitdrukkelijk dat al wie beroepsmatig werkzaam is in een instelling of een organisatie die met de Kerk verbonden is en op de hoogte wordt gesteld van seksueel misbruik dit zou melden. We stellen heel zeer nadrukkelijk dat er een absolute nultolerantie is voor elke vorm van grensoverschrijdend gedrag. Dat is de eerste dienst die slachtoffers van ons mogen verwachten.

We stellen zeer duidelijk dat op de hoogte zijn van seksueel misbruik en doelbewust verhinderen dat het slachtoffer de feiten naar buiten kan brengen zodat het misbruik stopt, voor ons niet langer kan. Wanneer enkel spreken kan redden, wordt zwijgen onaanvaardbaar en moet dit doorbroken worden.

Uit criminologisch onderzoek blijkt dat slachtoffers in eerste instantie nood hebben aan erkenning: erkenning van het leed dat hen is aangedaan, van de machteloosheid waarin ze zich tegenover de dader bevonden, van de stilte waartoe ze veroordeeld waren, van de schade die het misbruik in hun persoonlijke ontplooiing of relationele bekwaamheid heeft aangericht. Wij willen voor de slachtoffers aanspreekbaar zijn, luisteren naar hun verhaal en samen met hen zoeken naar de gepaste wegen van erkenning en herstel en die toegankelijk maken. Dit kan bijvoorbeeld door een gesprek mogelijk te maken tussen het slachtoffer en de dader of zijn overste, door het opzetten van een duurzame opvolging, door het nemen van interne sancties of preventieve maatregelen tegenover de dader, door het opzetten van een ontmoetingsmoment voor slachtoffers en kerkleiding. Erkenning kan ook een financiële uitdrukking krijgen, in de vorm van een financiële tegemoetkoming aan het slachtoffer of een schenking aan een goed doel.

Wij beseffen dat de menselijke nood van het slachtoffer veel dieper gaat dan een louter materiële of financiële tegemoetkoming goed kan maken. Het is vooral op het punt van erkenning en herstel dat slachtoffers van de Kerk een ander houding en nieuwe initiatieven verwachten. Daarom worden een reeks concrete initiatieven genomen.

Op de eerste plaats worden er tien opvangpunten in België opgericht: één voor elk van de acht bisdommen, één voor het geheel van de Nederlandstalige religieuze orden en congregaties (URV) en één voor het geheel van de Franstalige religieuze orden en congregaties (COREB). Vanaf 1 januari 2012 zijn deze opvangpunten operationeel. De bereikbaarheid van de opvangpunten is te vinden op de website www.misbruikindekerk.be en achteraan in de beleidsbrochure die we voorstellen staat vermeld hoe deze opvangpunten bereikbaar zijn. Daarnaast blijft het centraal infopunt behouden, ten behoeve van hen die niet onmiddellijk de weg naar een plaatselijk opvangpunt vinden.

Iedereen die slachtoffer, getuige, dader of verdachte is of was van seksueel misbruik of grensoverschrijdend gedrag kan daar terecht. Ook de slachtoffers die zich al bij de Commissie Adriaenssens hebben gemeld, en die geen gevolg van hun melding hebben gekregen door de gerechtelijke inbeslagname van hun dossier, kunnen hier terecht.

Vanuit de opvangpunten zullen we samen zoeken naar de gepaste vorm van hulp en deze ook mogelijk maken: erkenning, gesprek met de dader, zijn overste, verdere hulpverlening, eventueel financiële tegemoetkoming.

Voor niet-verjaarde feiten zal het opvangpunt het slachtoffer steeds aanmoedigen om een melding bij de politie of de gerechtelijke instanties te doen of te laten doen, en hem of haar daarbij begeleiden. Daders die een kerkelijke functie bekleden of lid zijn van een religieuze gemeenschap moeten zoals andere burgers worden berecht door de gewone rechtscolleges.

We kunnen ons voorstellen dat voor sommige slachtoffers een initiatief, genomen door een bisdom of een religieuze congregatie, onvoldoende vertrouwen, of zelfs wantrouwen, wekt. Het kan moeilijk zijn zicht te wenden tot een instantie die men mee verantwoordelijk acht voor het probleem en die in de ogen van de melder haar integriteit verloren heeft. Deze personen kunnen zich rechtstreeks wenden tot een CAW (Centrum voor Algemeen Welzijnswerk) of tot een andere centrum met bijzondere deskundigheid in deze materie. Wij engageren ons om mee te werken met deze centra.

Op de tweede plaats wil de Kerk meewerken aan vormen van herstelbemiddeling die bestaan buiten de structuren van de Kerk. De vzw Suggnomé (voor Nederlandstalige meldingen) en Médiate (voor Franstalige meldingen) bieden een dergelijke bemiddeling aan. Ze worden erken en gefinancierd door de Federale Overheidsdienst Justitie. Zij hebben een ruime ervaring in het omgaan met complexe situaties van verlies en geweld. Ze werken nauw samen met de hulpverleningssector.

Op de derde plaats werkte de Kerk, op vraag van “de Bijzondere Commissie seksueel misbruik in gezagsrelaties” mee aan het oprichten van een vorm van arbitrage. Het betreft een regeling voor een vrijwillige, forfaitaire financiële compensatie vanwege de Kerk ten behoeve van slachtoffers van verjaarde feiten van seksueel misbruik gepleegd door een priester of door een lid van een religieuze congregatie of orde. Het gaat om een procedure bij een neutrale instantie, buiten de structuren van de Kerk. Men kan er naargelang de ernst van de feiten een aanvraag indienen voor een forfaitaire financiële tegemoetkoming.

Op de vierde plaats wordt een interdiocesane commissie voor de bescherming van kinderen en jongeren opgericht. Deze commissie moet tegen 1 juli 2012 operationeel zijn. Zij beoogt een coherente samenwerking en een efficiënt beleid onder alle bisdommen en religieuze orden en congregaties. Ze zal bestaan uit experts met diverse competenties en ze zal ook slachtoffers van misbruik in haar werking betrekken. Deze commissie zal erover waken dat voor de tien opvangpunten een coherent werkwijze wordt uitgewerkt. Ze zal o.a. beleidsvoorstellen ter preventie van seksueel misbruik en grensoverschrijdend gedrag in met de kerk verbonden instellingen uitwerken voor de Bisschoppenconferentie en beide unies van Hogere Oversten, structuren en werkvormen helpen detecteren die tot seksueel misbruik of grensoverschrijdend gedrag in de Kerk kunnen leiden of een efficiënte aanpak ervan verhinderen, jaarlijks rapporteren over de meldingen en het gevolg dat eraan werd gegeven.

Op de vijfde plaats wordt een beleid uitgewerkt ten aanzien van de daders. Alle procedures moeten worden gevolgd op vlak van aangifte bij politie en gerecht. Evenzeer moet rekening worden gehouden met de rechten van de verdediging en het vermoeden van onschuld, zoals bij andere burgers.

Een dader die een wijding en een zending in de Kerk heeft ontvangen of geloften van een religieus leven heeft afgelegd, is daarboven ook gebonden door de kerkelijke wetgeving en het kerkelijk strafrecht, dat het optreden van de justitie niet kan doorkruisen. Deze regels worden in de beleidsbrochure vermeld.

Afhankelijk van de ernst van de feiten, van de omstandigheden waarin ze werden begaan, van het schuldbesef en van de kans op herhaling, moet uitgemaakt worden of een dader nog een professionele functie kan bekleden of een vrijwillige taak kan uitoefenen. Hij mag nergens in een functie terecht komen waar zijn optreden kan ergeren of kwetsen. Geen enkele vorm van seksueel misbruik, onheuse machtsuitoefening of grensoverschrijdend gedrag kan worden gedoogd. Een dader blijft echter ook een mens. Wij willen zorgen voor menselijke ondersteuning en vakkundige begeleiding. Het niet in de steek laten van een dader als mens heeft niets te maken met het tolereren van ontoelaatbaar gedrag of met minder daadkrachtig optreden.

Tot slot willen we als verantwoordelijken in de Kerk volop kiezen voor erkenning en herstel voor de slachtoffers en de stilte rond het misbruik doorbreken. Wij willen coherent en krachtdadig handelen. We kunnen hiervoor rekenen op de medewerking van deskundigen uit diverse domeinen. Zij hebben ons geholpen bij de uitwerking van dit beleidsplan en zullen ons ook terzijde staan bij de uitvoering ervan.

Zelf zijn wij als verantwoordelijken beschikbaar om mensen te beluisteren en erkenning te bieden. Wij willen onze aanspreekbaarheid met daden aantonen. We kunnen het aangedane leed uit het verleden niet ongedaan maken maar we nemen er ten volle onze morele verantwoordelijkheid voor op.

We vragen ook om vergeving voor het onrecht dat door medewerkers uit onze rangen aan mensen is aangedaan. We vragen tevens om vergeving wanneer verantwoordelijke personen in het verleden te weinig hebben gedaan om misbruik op het spoor te komen of ertegen op te treden. Tegelijk beseffen we dat vergeving maar mogelijk is wanneer slachtoffers ervaren dat er met daadkracht een nieuw beleid wordt gevoerd. Naast erkenning en herstel voor wat in het verleden is gebeurd, kijken we ook naar de toekomst. Preventieve maatregelen en een adequate begeleiding van onze medewerkers zijn belangrijke bouwstenen in dit nieuw beleid.

“De waarheid zal u vrij maken” (Joh 8, 32): dit woord van Jezus moet voor ons een leidraad zijn en een teken van hoop.

In volgend hoofdstuk wordt de beleidsbrochure *Verborgen verdriet* weergegeven.

VERBORGEN VERDRIET

NAAR EEN GLOBALE AANPAK
van seksueel misbruik in de Kerk

HOOFDSTUK 6

De beleidsbrochure
Verborgen verdriet

HOOFDSTUK 6

6 DE BELEIDSBROCHURE VERBORGEN VERDRIET Naar een globale aanpak van seksueel misbruik in de kerk

De bisschoppen en hogere oversten van België - Januari 2012

Medewerkers

Wij werden voor de redactie van deze beleidsbrochure bijgestaan door Manu Keirse, hoogleraar verliesverwerking, faculteit geneeskunde, KU Leuven, die hiervoor kon rekenen op de medewerking van:

Frank Hutsebaut,

hoogleraar strafrecht, faculteit rechten, KU Leuven

Sophie Stijns,

hoogleraar verbintenissenrecht en aansprakelijkheidsrecht, faculteit rechten, KU Leuven

Peter Adriaenssens,

hoogleraar kinderpsychiatrie, faculteit geneeskunde, KU Leuven en directeur Vertrouwenscentrum Vlaams Brabant

Ivo Aertsen,

hoogleraar herstelrecht, faculteit rechten, KU Leuven

Etienne Montero,

hoogleraar verbintenissenrecht, decaan faculteit rechten, Universiteit Namen

Rik Torfs,

hoogleraar kerkelijk recht, KU Leuven

Leo Van Garsse,

wetenschappelijk medewerker herstelrecht, faculteit rechten, RU Gent

Enkele slachtoffers van seksueel misbruik in pastorale relaties.

Inhoud

Inleiding

Deel I: Lessen trekken uit pijnlijke verhalen

- 1. De stilte doorbreken*
- 2. Ontstaan van seksueel misbruik*
- 3. Nabijheid en afstand*
- 4. Daders niet ongemoeid laten*

Deel II: Werkpad voor de aanpak en preventie van seksueel misbruik

- 5. Naar een globale en geïntegreerde aanpak*
- 6. Wegen van erkenning en herstel aanbieden*
- 7. Verjaarde en niet-verjaarde feiten*
- 8. Tien plaatselijke opvangpunten*
- 9. Herstelbemiddeling*
- 10. Arbitrage*
- 11. Strafprocedures*
- 12. Toekomst van de daders*
- 13. Preventie verhogen*
- 14. Transparantie en samenwerking onder alle verantwoordelijken*
- 15. Besluit*

Literatuurkeuze

Inleiding

Een schokgolf van verhalen over seksueel misbruik in de katholieke Kerk heeft ons de voorbije maanden diep geraakt. Als bisschoppen en religieuze oversten kozen we aanvankelijk voor de stilte, behalve om te antwoorden op de vragen van de Bijzondere commissie betreffende de behandeling van seksueel misbruik en feiten van pedofilie binnen een gezagsrelatie, inzonderheid binnen de Kerk en om een eerste reactie te geven in de media. De stilte was helemaal geen onverschilligheid. Ze had niets met doodzwijgen te maken. Het was verbijstering, nederig het hoofd buigen onder de schok en ons in alle ernst afvragen hoe dit allemaal is kunnen gebeuren. Het afgelopen anderhalf jaar hebben wij persoonlijk naar slachtoffers kunnen luisteren, meestal voor de eerste keer, helaas. Hun verhalen kregen een naam en een gezicht, vaak na vele jaren van verborgen pijn en verdriet. Het leed dat slachtoffers werd aangedaan door het niet erkennen van feiten heeft ons, verantwoordelijken in de Kerk, zwaar in verlegenheid gebracht. Seksueel misbruik staat haaks op de ethiek en de boodschap die wij als kerkgemeenschap willen uitdragen.

Na een tijd van studie en verdieping is voor ons het ogenblik aangebroken om coherent en krachtadig te handelen. Met de hulp van deskundigen uit diverse domeinen hebben we gewerkt aan een globaal beleidsplan rond seksueel misbruik in de Kerk en de gevolgen ervan voor de slachtoffers. De krachtlijnen van dit beleidsplan zijn in deze tekst gebundeld.

Eerst en vooral willen wij aanspreekbaar zijn voor de slachtoffers van seksueel misbruik en diegenen die hen bijstaan. We willen aan hen tijd en ruimte bieden om verdriet, pijn en kwaadheid te verwoorden. We kunnen het verleden niet terughalen. We kunnen slechts, in de mate van het mogelijke proberen, datgene aan te bieden wat toen het meest ontbrak, in de eerste plaats menselijkheid en solidariteit. In dialoog met de slachtoffers willen we zoeken naar de beste manier om hen bij te staan. In deze beleidstekst bieden we daartoe diverse wegen aan.

Tegelijk willen we naar de toekomst kijken. Waar kinderen of jongeren met een kerkelijke organisatie in aanraking komen, moeten we alles ondernemen om ongeoorloofde machtsuitoefening en grensoverschrijdend gedrag te voorkomen. Preventie wordt een prioriteit bij de rekrutering, vorming en begeleiding van onze medewerkers. Ook hiervoor worden in deze beleidstekst enkele bakens uitgezet.

De verhalen van seksueel misbruik hebben een schaduw geworpen op de kerkgemeenschap als geheel en op het kerkelijk beleid in het bijzonder. Waarom of waardoor kon het misbruik niet uitgesproken worden? Konden daders zich verschuilen achter binnenkerkelijke structuren? Nederigheid dwingt ons terug te keren in het voetspoor van Jezus, die opkwam tegen elke vorm van onrecht en steeds de zwakken in bescherming nam. Hopelijk slagen we erin om onrecht uit het verleden om te buigen tot gerechtigheid voor de toekomst. Als verantwoordelijken van een geëngageerde en pluriforme kerkgemeenschap willen we iedereen uitnodigen om hieraan mee te werken, in een open en kritische geest.

Deze beleidstekst kan niet het laatste woord zijn. Het aanhoren van slachtoffers en het aanbieden van herstel is confronterend en vooral een leerproces. We hebben in het voorbije jaar al een aantal stappen gezet en bijkomende stappen zullen moeten volgen. Samen met academische deskundigen en maatschappelijke verantwoordelijken uit diverse domeinen willen we deze problematiek van na-

bij opvolgen, onze aanpak verfijnen en bijstellen waar nodig. Belangrijk is dat deze beleidstekst in alle geledingen van de katholieke kerkgemeenschap in België door concrete stappen daadwerkelijk in praktijk wordt gebracht.

In verschillende hoofdstukken van deze tekst worden initiatieven beschreven waarvan de concrete uitwerking niet in deze publicatie kon worden opgenomen. Nadere informatie over deze initiatieven en de bijhorende procedures kan u vinden op de website www.misbruikindekerk.be. Telkens als er nieuwe informatie beschikbaar is, zal zij hier te vinden zijn. (U kan deze site ook aanklikken via www.kerknet.be).

De kerkgemeenschap heeft moeilijke maanden achter de rug. We willen onze waardering uitdrukken voor allen die vanuit een beproefd geloof of vanuit diepe menselijkheid hebben gezocht naar beoediging voor zichzelf en anderen. De Kerk is zoveel meer dan individuen die zich schuldig maakten aan seksueel misbruik; ze is zoveel meer dan het kwaad dat sommigen hebben aangericht. Dank aan allen die met ons blijven werken aan de toekomst van onze kerkgemeenschap. Voor het uitwerken van deze beleidstekst lieten wij ons leiden, in eerste instantie, door wat wij van slachtoffers vernamen. Tegelijk werden we geholpen door een groep van deskundigen op het vlak van de sociale, psychologische en medische hulpverlening, de verliesverwerking, het aansprakelijkheidsrecht, het verbintenissenrecht, het strafrecht, het kerkelijk recht en de herstellbemiddeling. Allen die aan deze beleidstekst meewerkten, danken wij voor hun inbreng en engagement.

Deel I: Lessen trekken uit pijnlijke verhalen

Vooraleer in te gaan op de globale aanpak die we voorstellen, willen we een aantal lessen trekken uit het recente verleden. Gesprekken met slachtoffers en deskundigen hebben ons bewust gemaakt van enkele fundamentele vragen aan de Kerk. Al hebben we geen kant-en-klaar antwoord op deze kritische vragen en bedenkingen, we nemen ze in dit document en in onze bezinning op, omdat we er ook in de toekomst op aangesproken willen worden. Bovendien plaatsen zij de misbruikproblematiek in een bredere context, die onze aandacht verdient.

6.1 De stilte doorbreken

De belangrijkste les die wij uit het recente verleden moeten trekken, gaat over het doorbreken van de stilte. Ook binnen de Kerk werd gezwegen. Vele slachtoffers bleven met hun verhaal zitten. Wellicht was hun veel leed bespaard, hadden beleidsverantwoordelijken vaker opgeroepen tot transparantie en krachtadiger werk gemaakt van wat ze vernamen. Een doorzichtige aanpak waarbij niets wordt verzwegen of geminimaliseerd, is hier de aangewezen strategie.

Zwijgen kan een tijd lang de keuze zijn van sommige slachtoffers om te overleven, om in contact te blijven met zichzelf of om relaties in eigen kring niet verder te belasten. Maar blijven zwijgen kan een verwoestende werking hebben, omdat men niet uitspreekt wat aan het licht moet komen. Kiezen om te zwijgen terwijl men voelt dat men moet spreken, is geen goede keuze. Het kan echter lang duren vooraleer men als slachtoffer in staat is te spreken. Meer transparantie en een krachtadiger optreden had veel leed kunnen besparen.

Zeker in geval van seksueel misbruik door een priester of een religieus bevonden slachtoffers zich in een uiterst kwetsbare situatie. Daders konden zwijgen omdat ze wisten dat hun slachtoffer ook zou zwijgen. De kwetsbaarheid van slachtoffers was groot doordat het misbruik vaak in een persoonlijke vertrouwensrelatie gebeurde. De priester of religieus die het misbruik pleegde was, zo blijkt nu, dikwijls een persoon uit de nauwe familie- of vriendenkring. Waar moest het slachtoffer met zijn of haar verhaal naar buiten komen? Wie zou het verhaal geloven? Vaak hield de familie het gebeuren liever verborgen dan het risico te lopen hun imago te schaden. Het misbruik door een geestelijke ondermijnde bovendien het vertrouwen in de kerkgemeenschap als geheel. Vanuit deze ondermijnde vertrouwensrelatie was het voor velen een brug te ver om naar een gezag figuur in de Kerk te stappen en zijn verhaal te doen. Als gezag figuren dit niet geloven en familieleden of vrienden datgene tegenspreken wat ze niet willen weten, kan het slachtoffer geen kant meer uit.

Als verantwoordelijken in de Kerk willen wij aanspreekbaar zijn voor elk verhaal van misbruik en onze beschikbaarheid versterken. Vanaf 1997 was binnen de Kerk een contactpunt voor de melding van seksueel misbruik actief. De functie van dit contactpunt werd in 2000 overgenomen door de nieuw opgerichte Interdiocesane commissie voor de behandeling van klachten van seksueel misbruik in een pastorale relatie, eerst onder voorzitterschap van eremagistrate Godelieve Halsberghe, later onder het voorzitterschap van vertrouwensarts Prof. Dr. Peter Adriaenssens. In het voorjaar van 2010, toen de misbruikcrisis bij ons en in diverse landen openbrak, heeft de Bisschoppenconferentie van België slachtoffers opnieuw opgeroepen om zich te melden. Deze lijn willen we voortzetten. Het is onze vaste bedoeling verder te werken aan een klimaat en een kader waarin niemand nog hoeft te zwijgen over het leed dat hem of haar werd aangedaan.

De gesprekken met slachtoffers hebben ons geleerd hoe belangrijk het voor hen is om met de verantwoordelijken in de Kerk persoonlijk te kunnen spreken. Behalve hulpverleners en medewerkers, willen ze de overste van de dader ontmoeten, om over hun verborgen verdriet en het ondergane onrecht te spreken. Die persoonlijke beschikbaarheid willen we aanbieden als antwoord op een rechtmatige verwachting.

Het spreekt vanzelf dat al wie door zijn beroepsactiviteit op de hoogte wordt gebracht van seksueel misbruik, vooral in geval van actueel en dreigend gevaar voor minderjarigen, alle mogelijkheden die de beroepsethiek en de wetgever aanreikt, moet gebruiken om dit misbruik te melden. Dit geldt vanzelfsprekend ook voor wie beroepsmatig werkzaam is in een instelling of een organisatie die met de Kerk verbonden is. Medewerkers van de Kerk moeten alle mogelijke middelen aanwenden om seksueel misbruik te beëindigen of te voorkomen. Dit is de eerste dienst die slachtoffers van ons mogen verwachten. Iedereen moet zijn verantwoordelijkheid opnemen. Op de hoogte zijn van seksueel misbruik, en doelbewust verhinderen dat het slachtoffer de feiten naar buiten kan brengen zodat het misbruik stopt, is ontoelaatbaar. Wanneer enkel spreken kan redden, wordt zwijgen onaanvaardbaar en moet dit doorbroken worden.

6.2 Ontstaan van seksueel misbruik

Daders van seksueel misbruik in een pastorale relatie zijn vaak gewaardeerde medewerkers of vertrouwde personen in de familie en vriendenkring.

Hoe kan misbruik dan ontstaan? Recente studies wijzen op diverse factoren die een rol kunnen spelen. De verhalen van het laatste jaar hebben geleerd hoe deze factoren ook in de Kerk tot misbruik kunnen leiden. Ze moeten ons aanzetten om na te denken over de werking van onze structuren, over de vorming en begeleiding van onze medewerkers en over de noodzaak aan een betere preventie.

Onvoldoende integratie van seksualiteit - *De ontwikkeling van een gezonde persoonlijkheid is voor ieder mens een levenslang groeiproses. Een wezenlijke dimensie in dit proces zijn de ontdekking en de uitbouw van een eigen seksuele identiteit. Personen die niet met hun seksualiteit in het reine zijn gekomen of seksualiteit nooit een plaats hebben kunnen geven in hun leven, lopen het risico dat seksualiteit hen op een bepaald moment in haar greep krijgt. Dat kan zowel voor deze persoon zelf als voor anderen ronduit destructief zijn. In bepaalde gevallen kan een soort verslaving ontstaan. Men weet dat dit gedrag negatieve gevolgen heeft en toch stopt men er niet mee.*

De uitbouw van een gezonde seksualiteit vraagt meer dan spiritualiteit of alleen ascese. Het vraagt een menselijke omkadering en begeleiding waarin seksualiteit uitdrukkelijk en onbevooroordeeld ter sprake kan komen. Hoe is de Kerk vroeger met het thema seksualiteit omgegaan en hoe doet ze dat nu? Hoe kunnen priesters en religieuzen die kiezen of gekozen hebben voor het ongehuwde leven, uitgroeien tot evenwichtige en gelukkige mensen?

Autoritaire uitoefening van macht - *Opvoeders, priesters, leerkrachten zijn gezag figuren. Spontaan stappen jongeren met vertrouwen naar hen toe. Het machtsverschil in een dergelijke relatie kan door een volwassene schaamteloos worden aangewend voor de bevrediging van eigen behoeften. Door zijn gezagsvolle positie geniet de dader vaak een meer beschermde positie dan het slachtoffer. In een kerkelijke context bestaat bovendien het gevaar om macht te spiritualiseren. Machtsmisbruik wordt dan verdoezeld door religieuze beschouwingen of bedoelingen.*

Waar mensen menen dat ze boven anderen tronen, de neiging hebben om te manipuleren, zeer eigenzinnig optreden en enkel vanuit hun eigen gezichtshoek spreken, bestaat een reëel gevaar dat ze anderen beschadigen. Ook zonder over te gaan tot seksueel misbruik, kan misbruik van positie en functie anderen diepgaand kwetsen. Hoe kan gezag als dienst worden uitgeoefend, zonder preventie en zonder bijbedoelingen? Welke mechanismen plaatsen mogelijke daders in een situatie die misbruik en verzwijgen van misbruik in de hand kan werken?

Helpers verblind door zichzelf - *Hulpverleners kunnen zich zo met hun rol van helper vereenzelvigen, dat ze blind worden voor hun eigen noden en de gevolgen ervan voor anderen. In de hulpverlening aan anderen zoeken ze een antwoord op hun eigen nood aan nabijheid en tederheid. Ze kunnen zo in de ban komen van hun eigen begeestering – en van zichzelf – dat ze gaan denken beter te zijn dan anderen. Op den duur zien ze de ware toedracht niet meer van wat ze uitrichten met anderen. Ze gaan hun aparte positie gebruiken ter rechtvaardiging van grensoverschrijdend gedrag en seksueel misbruik.*

Welke hulp ontvangen hulpverleners - priesters, religieuzen, medewerkers in de pastoraal - om het onderscheid te blijven zien tussen hun eigen nood en de nood van anderen, tussen hun behoeften en de behoeften van anderen?

Slachtoffers die daders worden - Een aantal daders werd als kind of jongere zelf misbruikt. Het misbruik heeft hun affectieve en seksuele ontwikkeling grondig verstoord. De tragedie bestaat erin dat ze dit seksueel misbruik nu onbewust “doorgeven” en nieuwe slachtoffers maken. Daarom is het ontzettend belangrijk dat priesters, religieuzen of pastorale medewerkers die leven met verzwegen wonden van misbruik in hun kindertijd of jeugd, hun levensverhaal onder ogen durven zien, het bespreekbaar maken en professionele hulp aanvaarden.

Afhankelijke persoonlijkheidsstructuur - Omdat het voor personen met een afhankelijke persoonlijkheidsstructuur zo belangrijk is goed over te komen en geliefd te zijn, verbergen ze vaak hun werkelijke gevoelens en verlangens. Ze zijn gehoorzaam en offeren zich op voor anderen. Dat zijn positieve waarden in een christelijke spiritualiteit, op voorwaarde dat ze op het juiste ogenblik, in de juiste proportie en in het voordeel van de juiste personen worden ingezet. Als zelfverloochening de dekmantel wordt voor een laag gevoel van eigenwaarde, kan zij geen bevrijding brengen. Uit deze frustratie kunnen grensoverschrijdend gedrag en seksueel misbruik ontstaan. Terecht wordt vandaag meer aandacht gevraagd, ook bij priesters en religieuzen, voor een gezonde wisselwerking tussen spiritualiteit en menselijkheid, tussen opkomen voor anderen en opkomen voor zichzelf, tussen leren geven en leren ontvangen.

6.3 Nabijheid en afstand

Seksueel misbruik heeft te maken met een verstoord evenwicht tussen nabijheid en afstand in de omgang met kinderen en jongeren. Het is niet gemakkelijk om hierin het juiste evenwicht te vinden.

Het zou spijtig zijn, mocht men de pedagogische relatie beperken tot een afstandelijk contact, uit overdreven angst voor nabijheid tussen volwassenen en kinderen of jongeren. Ook in de relatie tussen zorgverstrekkers en patiënten zijn betrokkenheid en nabijheid een essentiële voorwaarde voor genezing of herstel. Er bestaat echter een verschil tussen gezonde emotionele betrokkenheid enerzijds en grensoverschrijdend gedrag anderzijds. Niet betrokkenheid, maar grensoverschrijding is het probleem. Men kan verkeerdelijk denken dat de overgang tussen beide flinterdun is, maar dat is niet zo. Seksueel misbruik is een geraffineerde of gewelddadige uitbuiting van de nabijheid die een pastorale of pedagogische relatie met zich meebrengt.

Er zijn signalen die ons alert moeten maken. Potentiële daders zijn opvallend vaak in de nabijheid van kinderen en jongeren, ook als dat vanuit hun functie niet noodzakelijk is. Voor kinderen kan het heel aantrekkelijk zijn om een volwassene te ontmoeten met dezelfde onvolgroeide psychische structuur. Het hoeft niet te verwonderen dat geweten is dat dergelijke volwassenen gemakkelijk met kinderen overweg kunnen. In werkelijkheid zijn ze soms zelf ‘nog kinderen’. Een eerste signaal dat alert moet maken, is dat een volwassene bij voorkeur zijn vrije tijd en vakantie doorbrengt in het gezelschap van de kinderen van anderen.

Een tweede signaal, nauw verbonden met het vorige, is een manifest gebrek aan relaties met leeftijdsgenoten. Potentiële daders hebben weinig relaties met mensen van dezelfde leeftijd. Meestal weten mensen die kinderen misbruiken niet wat een vertrouwelijke relatie is, omdat ze dat niet uit ervaring kennen. Ze denken dat hun relaties met leeftijdsgenoten diepgaand en vertrouwelijk van aard zijn. Als men verder vraagt, wordt echter snel duidelijk dat ze slechts weinig aspecten van het leven met 'vrienden' delen, en dat er nauwelijks sprake is van wederzijdse steun. Het hebben en onderhouden van nauwe en voldoende schenkende relaties met leeftijdsgenoten is één van de sterkste tekenen van psychische gezondheid. Dat een volwassene binnen zijn eigen leeftijdsgroep slechts weinig relaties heeft, kan een signaal zijn dat alert moet maken.

Ook macht kan grenzen overschrijden. Priesters, religieuzen en pastorale werkers moeten zich de vraag leren stellen welke invloed of macht met hun rol verbonden is, en of ze die aanwenden in het voordeel van wie hen zijn toevertrouwd. Het kan helpen om zichzelf blijvend enkele eenvoudige vragen te blijven stellen als vuistregel. Zou men hetzelfde zeggen of doen waren familieleden of vrienden van de betrokkene erbij? Behandelt men een bepaalde persoon met een speciale voorkeur tegenover anderen? Zou men zich goed voelen, waren anderen op de hoogte van alle aspecten van een relatie of is dat iets wat anderen toch niet zouden begrijpen. De kans tot misbruik vraagt om een cultuur van waakzaamheid, waarin onaanvaardbare machtsuitoefening en seksueel grensoverschrijdend gedrag boven de waterspiegel worden getild en zo transparant mogelijk worden aangepakt.

6.4 Daders niet ongemoeid laten

Een pijnlijk element blijft het aanvoelen dat daders in de Kerk ongemoeid werden gelaten. Veel daders zijn er - helaas - te gemakkelijk van af gekomen of werden niet geconfronteerd met de gevolgen van hun daden. Ofwel hebben hun slachtoffers het misbruik nooit of pas veel te laat ter sprake durven brengen; ofwel konden zij vanuit hun functie een imago ophangen dat niet overeen - kwam met de werkelijkheid; ofwel bleven ze tegenover hun oversten systematisch ontkennen en elke medewerking weigeren, ofwel werden zij door hun oversten wel aangepakt maar op een manier die beneden de maat van de aan gerichte schade of het risico op herhaling lag. In geval van een sanctie werden ze nauwelijks betrokken in de erkenning of het herstel waarop het slachtoffer rekende.

Tegenover daders van seksueel misbruik moet de Kerk een duidelijke koers varen. Daders mogen niet ongemoeid worden gelaten, ook bij feiten van lange tijd geleden. Naast de sancties die voorzien zijn in het rechtssysteem voor alle burgers, zijn diverse vormen van sanctionering voorzien in het kerkelijk recht. Deze moeten worden uitgevoerd.

Therapeutische behandelingen om afwijkend gedrag te verhelpen bestaan en zijn hier uitdrukkelijk aangewezen. Tegelijk moeten passende maatregelen worden genomen om elke herhaling van ontoelaatbare feiten of elk gevoel van onveiligheid te voorkomen. Geen enkele vorm van misbruik mag getolereerd worden.

In dit beleidsplan willen wij, waar dit mogelijk of wenselijk is, de daders betrekken bij de aangeboden vormen van erkenning en herstellbemiddeling. Wij staan erop dat zij als eersten tegenover het slachtoffer hun verantwoordelijkheid opnemen, rekenschap geven van hun daden en een effectieve

bijdrage leveren aan het herstelproces. Op hen rust ook de eerste plicht tot financiële tegemoetkoming aan het slachtoffer.

Daarnaast zullen wij met open geest laten onderzoeken hoe sommige van onze medewerkers daders van seksueel misbruik of grensoverschrijdend gedrag konden worden. Wij zullen de oorzaken van deze problematiek nader in kaart laten brengen om ze beter te kunnen voorkomen.

Deel II: Werkpad voor de preventie en aanpak van seksueel misbruik

6.5 Naar een globale en geïntegreerde aanpak

Als verantwoordelijken in de Kerk willen we onze verantwoordelijkheid opnemen voor de slachtoffers van seksueel misbruik. Wij willen naar hen luisteren en samen met hen zoeken naar de beste aanpak van hun noden en vragen. We willen doen wat binnen onze mogelijkheden ligt om wegen aan te bieden voor erkenning en herstel van het aangedane leed. Tegelijk willen we de nodige maatregelen treffen met het oog op een betere preventie van misbruik. Met dit doel voor ogen kozen we voor een globale en geïntegreerde aanpak. We steunen hiervoor op de wetenschappelijke inbreng van experts uit diverse disciplines.

Globaal betekent dat alle aspecten van het misbruikprobleem aan bod moeten kunnen komen. Zo willen we rekening houden met de specifieke verhouding tussen slachtoffer en dader, enerzijds, en tussen dader en kerkelijke omgeving, anderzijds. Bovendien willen we met slachtoffers van zowel verjaarde als niet-verjaarde feiten zoeken naar oplossingen.

Geïntegreerd betekent dat de aangeboden wegen voor erkenning en herstel met elkaar verbonden zijn en op elkaar aansluiten. De centrale plaats van het slachtoffer vereist dat het aanbod aan herstellvormen op maat is van het slachtoffer, waarbij het slachtoffer zelf kan beslissen welke weg van herstel hij of zij wil volgen.

Voor de aanpak van seksueel misbruik, zowel naar het slachtoffer als naar de dader toe, kunnen en moeten wij op de eerste plaats rekenen op wat de samenleving hiervoor voorziet, in het bijzonder via het gerecht en het welzijnswerk. Het is duidelijk dat wij met onze aanpak geen aparte of parallelle koers in de samenleving willen varen. Zoveel mogelijk willen wij aansluiten bij wat de samenleving op het punt van preventie en aanpak van misbruik aanbiedt. Een transparante doorverwijzing naar en samenwerking met de betrokken maatschappelijke diensten moet voor ons de eerste regel zijn.

Uiteraard zijn de daders in eerste instantie aansprakelijk voor het aangedane leed. Op hen rust de eerste plicht om bij te dragen tot de erkenning en het herstel van hun slachtoffer. Omdat daders tot de rangen van de Kerk behoorden, laat hun gedrag ons echter niet onverschillig.

Als verantwoordelijken in de Kerk zijn we ons bewust van onze morele verantwoordelijkheid en van de verwachting van de samenleving naar ons toe. In deze aanpak willen we aan de kant van het slachtoffer gaan staan, om samen te zoeken naar erkenning en herstel. Het slachtoffer moet dus centraal staan, met de complexiteit van zijn of haar vragen. Seksueel misbruik kan immers een zware en langdurige aantasting teweegbrengen van zowel de fysieke integriteit, het psychisch

evenwicht, de sociale identiteit als de financiële draagkracht van het slachtoffer. Al deze pijnpunten moeten in een globale aanpak aan bod kunnen komen.

6.6 Wegen van erkenning en herstel aanbieden

Uit criminologisch onderzoek blijkt dat slachtoffers in eerste instantie nood hebben aan erkenning: erkenning van het leed dat hen is aangedaan, van de machteloosheid waarin ze zich tegenover de dader bevonden, van de stilte waartoe ze veroordeeld waren, van de schade die het misbruik in hun persoonlijke ontplooiing of relationele bekwaamheid heeft aangericht.

In eerste instantie willen we voor de slachtoffers aanspreekbaar zijn en luisteren naar hun verhaal. Samen met hen willen we zoeken naar wegen van erkenning en herstel en die toegankelijk maken. Dit kan bijvoorbeeld door een gesprek mogelijk te maken tussen het slachtoffer en de dader of zijn overste, door verontschuldigen aan het slachtoffer vanwege de dader of zijn overste, door het opzetten van een duurzame opvolging, door het nemen van interne sancties of preventieve maatregelen tegenover de dader, door het opzetten van een ontmoetingsmoment voor slachtoffers en kerkleiding. Erkenning kan ook een financiële uitdrukking krijgen, in de vorm van een financiële tegemoetkoming aan het slachtoffer of een schenking aan een goed doel.

Ten slotte kan een gedenkdag of een symbolische gedachtenis van het geleden leed voor erkenning zorgen. Zoals al vermeld moet het slachtoffer zelf kunnen aangeven welke vorm van erkenning zijn of haar verwerkingsproces kan bevorderen.

Een slachtoffer dat een financiële tegemoetkoming krijgt, zal dat niet noodzakelijk als een volwaardige erkenning of een volwaardig herstel ervaren. De menselijke nood van het slachtoffer gaat veel dieper dan een louter materiële of financiële tegemoetkoming goed kan maken. Het is vooral op het punt van erkenning en herstel dat slachtoffers van de Kerk een andere houding en nieuwe initiatieven verwachten. Deze vaststelling heeft ons ertoe aangezet om de volgende initiatieven te nemen.

Concreet voorzien we verschillende wegen waarlangs de Kerk met slachtoffers wil werken aan erkenning: via plaatselijke opvangpunten, bemiddeling of arbitrage. De eerste weg is die waarlangs de Kerk zelf voor slachtoffers bereikbaar en aanspreekbaar wil zijn; de twee andere wegen worden opgezet met de tussenkomst van een externe bemiddelaar of van arbiters. Deze drie wegen zijn met elkaar verbonden en kunnen op elkaar aansluiten. Verder in de beleidstekst wordt elk van deze drie wegen nader omschreven. Omdat we ook voor de slachtoffers van verjaarde feiten bereikbaar en aanspreekbaar willen zijn, staan we eerst stil bij de vaststelling en de gevolgen van verjaring.

6.7 Verjaarde en niet-verjaarde feiten

Vanuit juridisch oogpunt is een duidelijk onderscheid noodzakelijk tussen verjaarde en niet-verjaarde feiten van seksueel misbruik. De verjaringstermijn is overigens niet dezelfde volgens het gemeene strafrecht en het kerkelijk strafrecht. De kerkelijke verjaring – die later ingaat dan de gemeenrechtelijke, strafrechtelijke verjaring – komt verder in deze beleidstekst aan bod. Hier hebben we het over de verjaring voor de gewone hoven en rechtbanken.

Feiten zijn niet verjaard zolang de wettelijke termijn waarbinnen ze tot een gerechtelijke vervolging kunnen leiden, niet is verstreken. Enkel de bevoegde strafrechtelijke instantie kan een uitspraak doen over een mogelijke verjaring. Bij de minste twijfel of er van verjaring sprake kan zijn, moet de vraag aan de bevoegde gerechtelijke instantie gesteld worden. Als de feiten van recente datum zijn en dus niet verjaard, of als daarover ook maar de minste twijfel bestaat, moet het gerecht als eerste zijn werk kunnen doen.

Als kerkelijke overheid herhalen wij ons engagement om constructief mee te werken met de instanties die door de samenleving in het leven zijn geroepen voor de aanpak van seksueel misbruik. Als de feiten niet verjaard zijn, of als er daarover ook maar de minste twijfel bestaat, zullen wij het slachtoffer bijstaan in de stappen naar de normale gerechtelijke instanties, of eventueel zelf melding maken zonder vermelding van de naam van het slachtoffer, indien het slachtoffer zelf geen melding wenst te doen.

Wanneer vaststaat dat de feiten verjaard zijn, beschikt het slachtoffer niet meer over enig rechtsmiddel bij de gewone rechtbanken. De rechtsregels op het gebied van aansprakelijkheid en volledige schadeloosstelling staan het slachtoffer van verjaarde feiten niet meer ter beschikking. Hij of zij staat als het ware 'buiten het recht'. Als kerkelijke overheid willen we de slachtoffers van verjaarde feiten toch tegemoet treden. De drie wegen van erkenning en herstel die hieronder worden geschetst, staan alle drie voor hen open. Via elk van deze wegen kunnen zij zich tot de Kerk richten.

Een eerste mogelijkheid bestaat erin dat slachtoffers zich melden bij één van de plaatselijke opvangpunten met hun vraag naar erkenning en herstel, inclusief hun vraag naar financiële tegemoetkoming. Het plaatselijke opvangpunt zal met hen naar een passende vorm van erkenning en tegemoetkoming zoeken.

Een tweede mogelijkheid bestaat erin dat slachtoffers van verjaarde feiten die geen dialoog meer willen aangaan met opvangpunten georganiseerd door de kerk, terecht kunnen bij een neutrale instantie, onafhankelijk van de Kerk, voor een vorm van bemiddeling tussen het slachtoffer en de dader of tussen het slachtoffer en een kerkelijke overheid.

Een derde mogelijkheid bestaat erin dat slachtoffers kiezen voor de meer formele vorm van een arbitrage, die een echte procedure impliceert.

Voor daders van misbruik betekent dit dat de schade die zij aan slachtoffers en de kerkgemeenschap hebben toegebracht niet ongeheeld kan worden gelaten, ook niet na de juridische verjaring van de feiten. Wij staan erop dat daders, ook na verjaring, hun medewerking verlenen aan de wegen van erkenning en herstel die door de Kerk aan de slachtoffers worden aangeboden. De slachtoffers zullen aangeven onder welke vorm ze deze medewerking verlangen. Dit kan bijvoorbeeld zijn: de bereidheid tot een confrontatie met het slachtoffer, een erkenning van de feiten of van schuld tegenover het slachtoffer, een gebaar van goede wil of een financiële bijdrage in de kosten die aan het herstel verbonden zijn.

6.8 Tien plaatselijke opvangpunten

Als kerkgemeenschap willen we op de eerste plaats zorgen voor datgene waarop we zelf worden aangesproken en wat wij zelf aan de slachtoffers kunnen aanbieden, via een netwerk van plaatselijke opvangpunten.

Er werden tien opvangpunten in België opgericht: één voor elk van de acht bisdommen, één voor het geheel van de Nederlandstalige religieuze orden en congregaties (URV) en één voor het geheel van de Franstalige religieuze orden en congregaties (COREB). Vanaf 1 januari 2012 zijn deze opvangpunten operationeel. Achteraan in deze brochure staan het telefoonnummer en het e-mailadres waarop de opvangpunten bereikbaar zijn. Daarnaast blijft het centraal infopunt behouden, ten behoeve van hen die niet onmiddellijk de weg naar een plaatselijk opvangpunt vinden. Het centraal infopunt zal zoveel mogelijk naar de plaatselijke opvangpunten oriënteren. Ook van dit centraal infopunt staan de coördinaten achteraan in deze brochure.

Elk opvangpunt wordt geleid door een coördinator die alle stappen van een dossier opvolgt, van de melding tot aan de afloop van de behandeling. De coördinator zorgt er ook voor dat de melder wordt geïnformeerd over wat er met zijn melding is gebeurd. De coördinatoren van alle opvangpunten komen regelmatig samen voor opvolging, vorming en intervisie. Dit overleg moet ertoe leiden dat ze volgens dezelfde criteria en kwaliteitsnormen werken, dat competentie wordt gebundeld en noodzakelijke informatie wordt doorgegeven.

Deze opvangpunten worden gefinancierd door de betreffende bisdommen en religieuze orden of congregaties, hoewel ze in een grote onafhankelijkheid tegenover deze overheden zullen werken. Advies of tussenkomst van de plaatselijke opvangpunten en van het centrale infopunt is kosteloos.

Wie kan er terecht?

Elke persoon, ongeacht de leeftijd, die recent of in het verleden slachtoffer, getuige, dader of verdachte was van seksueel misbruik of grensoverschrijdend gedrag kan zich tot een van deze opvangpunten wenden. Ook de slachtoffers die zich al bij de Commissie Adriaenssens hebben gemeld, en aan wiens melding geen gevolg is gegeven door de gerechtelijke inbeslagname van hun dossier, kunnen hier terecht.

De melding kan zowel bepaalde feiten of gedragingen als onderwerp hebben, als de manier waarop bepaalde verantwoordelijken hiermee zijn omgegaan. De melding kan gebeuren voor verjaarde en niet-verjaarde feiten. Ook wie kennis heeft of een redelijk vermoeden van dergelijke feiten, kan bij de opvangpunten terecht. Wie melding doet, kan zich steeds laten vergezellen door een vertrouwenspersoon. Als het gaat om feiten die zich hebben voorgedaan in het werkgebied van een ander opvangpunt zal de contactpersoon in overleg met de melder, het juiste opvangpunt contacteren om te vermijden dat betrokkene het gevoel krijgt van het kastje naar de muur gestuurd te worden. De meldingslijn moet zo kort mogelijk worden gehouden.

Melders kunnen verschillende motieven hebben. Sommigen willen uitdrukking geven aan hun ongenoegen over een bepaalde persoon of over de organisatie waarbinnen deze persoon werkzaam is.

Het uiten van ongenoegen is in veel gevallen een zelfstandige behoefte die niet noodzakelijk hoeft uit te monden in een formele klacht. Melders die geen klacht willen indienen maar wel gehoord willen worden, krijgen het aanbod van een gesprek met een vertrouwenspersoon. Voor sommige personen en voor bepaalde problemen volstaat een melding. Voor anderen is een melding de eerste stap naar het indienen van een strafrechtelijke klacht of naar het opstarten van een bemiddelingsprocedure of een arbitrage. Daarbij kan al dan niet een vraag naar financiële tegemoetkoming aansluiten.

We kunnen ons voorstellen dat voor sommige slachtoffers een initiatief, genomen door een bisdom of door een religieuze congregatie, onvoldoende vertrouwen, of zelfs wantrouwen wekt. Het kan moeilijk zijn zich te wenden tot een instantie die men mee verantwoordelijk acht voor het probleem of die in de ogen van de melder haar integriteit verloren heeft. Deze personen kunnen zich rechtstreeks richten tot een CAW (Centrum voor Algemeen Welzijnswerk) of tot een ander centrum met bijzondere deskundigheid in deze materie (vgl. lijst van deze centra in bijlage).

Laagdrempeligheid en vertrouwelijkheid

De melding bij een opvangpunt kan op alle mogelijke wijzen gebeuren: een persoonlijk gesprek, telefonisch, per brief of e-mail. Een melder krijgt steeds schriftelijke bevestiging dat men zijn melding heeft ontvangen, per e-mail of in een omslag die vertrouwelijk is en geen verwijzingen naar het opvangpunt bevat. Op deze manier moet elke zweem van doofpotoperatie vermeden worden.

Vertrouwelijkheid is niet gelijk aan verstoppen. Laagdrempeligheid, vertrouwelijkheid en veiligheid zijn belangrijke werkingsprincipes. Slachtoffers hebben het niet gemakkelijk om voor het eerst of nog eens te vertellen wat ze hebben meegemaakt. Dat verdient alle respect en zorgvuldigheid. We willen ervoor zorgen dat de eerste persoon met wie de melder in contact komt, goed kan luisteren. Hij of zij moet er rekening mee houden dat de melder moeite moet doen om een verhaal te vertellen dat samenhangend en geloofwaardig is. Bij een slachtoffer komen veel vragen naar boven. Wat vertel ik en wat niet? Wat gebeurt er nu verder? Brengt het gesprek verlichting of blijf ik vertwijfeld achter? Kan degene die luistert wel begrijpen waarover ik het heb? Wat wil ik zelf met mijn aanklacht bereiken? We willen dat de melder weet en voelt dat de melding ernstig wordt genomen en gewaardeerd. De moed om grensoverschrijdend gedrag te melden verdient waardering. Wij zijn ervan overtuigd dat men op deze manier bijdraagt tot een klimaat van grotere integriteit in Kerk en samenleving.

De opvangpunten kunnen een melding informeel en in vertrouwen beluisteren. Ze kunnen een eerste opvang bieden aan de melder en helpen om zijn vraag, indien nodig, te verduidelijken. Ze informeren de melder over de manier waarop de melding verder zal behandeld worden. Ze kunnen advies geven en eventueel eerste hulp bieden op psychologisch, sociaal en juridisch vlak, rekening houdend met de verwachtingen van de melder.

Elk opvangpunt beschikt over medewerkers met verschillende deskundigheden, zoals een zorgverstrekker (arts, psycholoog of seksuoloog), een jurist en een welzijnswerker (criminoloog, maatschappelijk werker). De hoedanigheid van medewerker van een opvangpunt is onverenigbaar met de uitoefening van een leidinggevend ambt in een bisdom of een religieuze congregatie of orde.

Welke hulp kan men verwachten?

Voor alle feiten, ongeacht of deze lang geleden of recent gebeurden, kan men rekenen op oprechte **luisterbereidheid, hulp en advies**. Ook na geruime tijd hebben slachtoffers recht op erkenning en gerechtigheid. Volgens de nood van het individuele slachtoffer zal worden gepolst welke opvang adequaat is en welke vormen van herstel gewenst zijn. Op de eerste plaats moet recht worden gedaan aan hun verhaal, verdriet en pijn.

Er wordt niet alleen gedacht aan het directe slachtoffer zelf. Indien **personen uit de omgeving van het slachtoffer** door het misbruik hulp nodig hebben, moet dit ter sprake kunnen komen. We denken hier aan de partner en het gezin, aan de collega's of vrienden van het slachtoffer. We denken ook aan personen uit de omgeving van de dader, of mensen uit de organisatie waar deze werkzaam was. In overleg met de melder wordt ervoor gezorgd dat ook zij aanhoord en bijgestaan kunnen worden.

Het opvangpunt kan, mits uitdrukkelijk akkoord van het slachtoffer, een gesprek tot stand laten komen tussen **het slachtoffer en de dader of zijn overste** (de toenmalige overste of de huidige overste, als de toenmalige niet meer in leven of niet meer te achterhalen is). In dit gesprek moet het slachtoffer de kans krijgen uitleg en verantwoording te vragen, terwijl de andere partij zijn spijt kan betonen en verontschuldigingen kan aanbieden. In een dergelijke confrontatie kan het slachtoffer uitdrukken hoeveel leed het misbruik in zijn of haar leven heeft veroorzaakt. Tegelijk wordt de dader op een persoonlijke en directe wijze met het leed geconfronteerd dat hij heeft aangericht. Het gesprek dwingt hem tot ontvankelijkheid voor de pijn die hij in het leven van het slachtoffer heeft veroorzaakt. Het moet hem ook bewegen tot een groter verantwoordelijkheidsgevoel voor de gevolgen van zijn gedrag. Een dergelijk gesprek kan pas plaatshebben indien het slachtoffer een confrontatie met de dader wenst of aankan. Als de dader niet bereid is om hieraan mee te werken, zullen wij alles wat in onze mogelijkheden ligt ondernemen om hem daartoe te bewegen.

Het opvangpunt kan oriënteren naar **externe hulpverlening** (zowel op psychologisch, sociaal als juridisch gebied). Al naargelang de nood of de vraag van de melder (slachtoffer, dader, verdachte of getuige) kan men doorverwijzen naar een CAW (Centrum voor Algemeen Welzijnswerk/Centre d'Aide aux Justiciables), een Centrum voor Geestelijke Gezondheidszorg (Centre de Santé Mentale), een Vertrouwenscentrum Kindermishandeling (Equipe SOS Enfants) of andere hulpverlenende diensten of instanties. Het opvangpunt zorgt niet enkel voor verwijzing maar regelt ook zelf een afspraak, indien de melder het wenst, om tijdsverlies en administratieve rompslomp voor het slachtoffer te vermijden.

Voor niet-verjaarde feiten, waarbij gerechtelijke vervolging nog mogelijk is, zal het opvangpunt het slachtoffer steeds aanmoedigen om een **melding bij politie of bij de gerechtelijke instanties** te doen of te laten doen, en hem of haar daarbij te begeleiden. De stap naar het gerecht kan het slachtoffer immers afschrikken, vooral wanneer deze stap alleen gezet moet worden. Wanneer het slachtoffer een melding aan politie of gerecht absoluut niet wenst, zal men dat respecteren, tenzij er een ernstig en dreigend gevaar bestaat voor de betrokkene of voor derden. In dat laatste geval zal het opvangpunt de feiten, eventueel zonder de bekendmaking van de naam van de melder, melden aan de procureur des Konings bij de rechtbank van eerste aanleg van de woonplaats van de verdachte of bij de federale procureur.

Het opvangpunt zal de melder altijd motiveren om **de feiten te rapporteren aan de overste van de vermeende dader** (bisschop, religieuze overste, directie van school of instelling) om zo verder misbruik of grensoverschrijdend gedrag te voorkomen. In geval van een geloofwaardige melding, moet de dader verwijderd worden uit de plaats of taak waarin een herhaling van de feiten kan plaatsvinden. Het opvangpunt doet hiervoor concrete voorstellen aan de bisschop of de overste. Deze laatste deelt steeds aan het opvangpunt mee hoe aan de voorstellen gevolg werd gegeven.

Betreffende de **geldelijke tegemoetkoming** zullen de contactpunten verwijzen naar de bemiddeling of de arbitrage, tenzij het slachtoffer dit verwacht van het opvangpunt. Het opvangpunt zal vergelijkbare criteria hanteren als in herstelbemiddeling of arbitrage buiten de context van de Kerk.

Benadering van vermeende daders

Het opvangpunt nodigt de vermeende dader uit voor een verkennend gesprek, eventueel vergezeld van een vertrouwenspersoon. Ook bij melding van feiten uit een ver verleden wordt de vermeende dader geconfronteerd met wat over hem wordt gemeld. Zolang het onderzoek naar de geloofwaardigheid en de ernst van de klacht loopt, wordt in juridische termen over een 'vermeende dader' gesproken.

Een vermeende dader wordt gewezen op de verantwoordelijkheid die hij binnen de kerkgemeenschap draagt en op de mogelijkheid om zich, ook in rechte, te verdedigen. Bij het minste vermoeden dat de feiten niet verjaard zijn, wordt hij ten stelligste aangeraden zich zelf te melden bij de gerechtelijke instanties.

Daders zullen ernstig worden aangemaand om financieel bij te dragen in een tegemoetkoming aan het slachtoffer, ook al kan dat in bepaalde situaties van bijvoorbeeld verjaring niet in rechte worden afgedwongen. Door deze bijdrage kan een dader zijn bereidheid tonen om mee te werken aan het herstel van de schade die hij bij het slachtoffer heeft aangericht. Er zal evenwel nooit een rechtstreekse financiële transactie tussen dader en slachtoffer geregeld worden. Een minnelijke regeling wordt geregeld tussen het slachtoffer en de Kerk. Wanneer een dader financieel tussenkomt, zal zijn bijdrage via de Kerk aan het slachtoffer bezorgd worden

Opvolging van de problematiek

De opvangpunten zullen elke melding registreren met aanduiding van tijdstip van de melding, beschrijving van de aangeklaagde feiten, de periode waarin de feiten zich hebben voorgedaan, de locatie, de betrokken personen en organisaties. Van elke melding wordt na afloop van de behandeling een eindverslag opgesteld, waaruit duidelijk blijkt hoe het dossier werd opgevolgd en welke maatregelen werden genomen. Een kopie van dit verslag wordt overgemaakt aan de Interdiocesane commissie voor de bescherming van kinderen en jongeren (Voor deze Interdiocesane commissie: zie verder).

Bij het afsluiten van een dossier worden de melder en de (vermeende) dader schriftelijk op de hoogte gebracht van het verloop en de eventuele afronding van de zaak.

Jaarlijks zal de Interdiocesane commissie voor de bescherming van kinderen en jongeren een rapport opmaken van de meldingen die bij de tien opvangpunten zijn binnengekomen en van de wijze

waarop hiermee werd omgegaan. Transparantie moet garant staan voor een duidelijk beleid en een adequate preventie.

6.9 Herstelbemiddeling

Voor erkenning kan een slachtoffer van misbruik ook kiezen voor de weg van herstelbemiddeling. Buiten de structuren van de Kerk bestaan geëigende instanties die een dergelijke bemiddeling aanbieden, zoals de vzw Suggnomè (voor Nederlandstalige meldingen) en Médiante (voor Franstalige meldingen). Zij worden erkend en gefinancierd door de Federale Overheidsdienst Justitie. Zij hebben een ruime ervaring in het omgaan met complexe situaties van verlies of geweld. Ze werken nauw samen met de hulpverleningssector.

In herstelbemiddeling faciliteert en begeleidt een neutrale derde (de 'bemiddelaar') de communicatie tussen het slachtoffer en de vermeende dader. Dat is maar mogelijk wanneer de dader minstens bereid is zijn verantwoordelijkheid voor de feiten te erkennen. Indien het onmogelijk blijkt een dader of verdachte in de bemiddeling te betrekken (bijvoorbeeld wegens overlijden of een weigerachtige houding), kan een herstelbemiddeling ondernomen worden tussen het slachtoffer en een kerkelijke overheid of de Stichting voor tegemoetkoming aan slachtoffers van seksueel misbruik. Naargelang de voorkeur en de mogelijkheden van de betrokken partijen kan een herstelbemiddeling plaatsvinden op een directe wijze (waarbij het slachtoffer en de vermeende dader elkaar, na afzonderlijke voorbereidende gesprekken, met de bemiddelaar en onder diens begeleiding persoonlijk ontmoeten) of op een indirecte wijze (waarbij de bemiddelaar fungeert als go-between tussen beide partijen zonder deze fysiek samen te brengen).

Herstelbemiddeling kan zich richten op zowel de materiële (financiële) als de immateriële gevolgen van het misdrijf. In het eerste geval kan bemiddeling uitmonden in een financiële tegemoetkoming vanwege de dader of vanwege een kerkelijke verantwoordelijke.

De Kerk wil ertoe bijdragen dat slachtoffers van misbruik een beroep kunnen doen op de mogelijkheid van herstelbemiddeling, zoals die door de samenleving wordt aangeboden. De bisdommen en religieuze orden of congregaties kunnen zich in deze bemiddeling laten vertegenwoordigen door de Stichting voor tegemoetkoming aan slachtoffers van seksueel misbruik, die voor dat doel zal opgericht en gemachtigd worden. Indien nodig of wenselijk zullen de plaatselijke opvangpunten slachtoffers van misbruik naar deze vorm van herstelbemiddeling oriënteren. Indien zij dat wensen, kunnen slachtoffers van misbruik er ook rechtstreeks een beroep op doen.

6.10 Arbitrage

Slachtoffers van verjaarde feiten hebben geen rechtsmiddelen meer ter beschikking. Zij kunnen een beroep doen op één van de tien plaatselijke opvangpunten of op herstelbemiddeling, zoals hierboven geschetst. Zij kunnen echter ook worden georiënteerd naar **een vorm van arbitrage**. Dat is een speciale vorm van procedure, die op vraag van de Bijzondere Commissie en in samenwerking met de bisschoppen en hogere oversten werd opgericht. Het betreft een regeling voor een vrijwillige, forfaitaire financiële compensatie vanwege de Kerk ten behoeve van slachtoffers van verjaarde fei-

ten van seksueel misbruik gepleegd door een priester of door een lid van een religieuze congregatie of orde. Het gaat om een procedure bij een neutrale instantie, buiten de structuren van de Kerk. Men kan er naargelang de ernst van de feiten een aanvraag indienen voor een forfaitaire financiële tegemoetkoming.

De Kerk heeft zich bereid verklaard in deze vorm van arbitrage mee te stappen. Binnen een arbitrageprocedure kunnen de partijen op elk ogenblik de voorkeur geven aan een minnelijke regeling.

Deze kan het resultaat zijn van een verzoeningspoging door de arbiters zelf of van een herstelbemiddeling door een neutrale bemiddelaar. In hun persbericht van 30 mei 2011 hebben de bisschoppen en religieuze oversten hun bereidheid uitgedrukt om mee te werken aan een multidisciplinaire vorm van arbitrage, die op vraag van de Bijzondere commissie betreffende de behandeling van seksueel misbruik en feiten van pedofilie binnen een gezagsrelatie, inzonderheid binnen de Kerk wordt opgericht: "(...) bewust van hun morele verantwoordelijkheid en van de verwachting van de gehele samenleving naar hen toe", verbinden zij zich ertoe "de erkenning van de slachtoffers en het herstel van hun leed te verzekeren. Zo willen zij de slachtoffers in hun eer herstellen en hen, volgens hun noden, ook geldelijke tegemoetkomingen doen." Hiertoe aanvaardden zij om, volgens het voorstel van de Bijzondere Commissie, "samen te werken met de deskundigen van de Opvolgingscommissie aan de organisatie van een pluridisciplinaire vorm van arbitrage voor de reeds verjaarde feiten, waarover rechtbanken geen uitspraak meer kunnen doen." Daarenboven achten zij het wenselijk dat de arbiters ook de bevoegdheid zouden hebben om de partijen te oriënteren naar herstelbemiddeling.

Twee experts van de Opvolgingscommissie betreffende de behandeling van seksueel misbruik en feiten van pedofilie binnen een gezagsrelatie, inzonderheid binnen de Kerk (De heer Paul Martens, erevoorzitter van het Grondwettelijk Hof en de heer Herman Verbist, advocaat en gastprofessor RU Gent) hebben, samen met vier experts die door de Bisschoppenconferentie en de hogere oversten werden aangeduid (Prof. dr. Manu Keirse, hoogleraar verliesverwerking, Faculteit Geneeskunde KU Leuven; de heer Jean-Jacques Masquelin, advocaat; Prof. dr. Etienne Montero, hoogleraar verbintenissenrecht en decaan van de Faculteit Rechten, Facultés Universitaires Notre-Dame de la Paix de Namur; Prof. dr. Sophie Stijns, hoogleraar verbintenissenrecht, Faculteit Rechten KU Leuven) de oprichting van een dergelijke arbitrageorganisatie voorbereid. Het Centrum voor Arbitrage is gehuisvest op het adres van de Koning Boudewijnstichting, Brederodestraat 21, 1000 Brussel.

De bisdommen en orden of congregaties zullen in deze arbitrage worden vertegenwoordigd door de eerder genoemde Stichting voor tegemoetkoming aan slachtoffers van seksueel misbruik.

6.11 Strafprocedures

De wetten van en voor alle burgers

Daders die een kerkelijke functie bekleden of lid zijn van een religieuze congregatie, worden zoals andere burgers berecht door de gewone rechtscolleges. Op het gebied van strafbaar gedrag zijn zij onderworpen aan de Belgische strafwetten en aan de hoven en rechtbanken. Wanneer tegen hen een melding of een aanklacht binnenkomt, moeten alle procedures worden gevolgd op vlak van aangifte

bij politie en gerecht. Evenzeer moet rekening worden gehouden met de rechten van verdediging en het vermoeden van onschuld, zoals voor andere burgers. Alle niet-verjaarde feiten van misbruik moeten door de gewone hoven en rechtbanken worden behandeld. De bisschoppen en hogere oversten hebben geen andere intentie en geen ander belang dan deze behandeling door de gerechtelijke instanties te ondersteunen.

Wanneer de kerkelijke overheid een melding of klacht ontvangt, zal ze de vermeende dader ten stelligste aanraden, eventueel helpen, om zich te melden bij de gerechtelijke instanties. Wanneer de vermeende dader daar zelf niet toe bereid is, kan de kerkelijke overheid, op aanraden van het plaatselijk opvangpunt, zelf de zaak aan de gerechtelijke instanties overdragen.

Wanneer een vermeende dader niet wordt vervolgd of wordt vrijgesproken, heeft hij zoals elke burger recht op eerherstel. De kerkelijke overheid is verplicht te waken over de goede naam van iemand die ten onrechte werd aangeklaagd.

Kerkelijke wetgeving en kerkelijk strafrecht

Een dader die een wijding en een zending in de Kerk heeft ontvangen, of geloften van religieus leven heeft afgelegd, is ook gebonden door de kerkelijke wetgeving en het kerkelijk strafrecht. Het eigen recht van de Kerk biedt middelen om priesters, diakens en religieuzen die zich schuldig maken aan seksueel misbruik, te bestraffen. Seksueel misbruik wordt in het kerkelijk recht expliciet als een misdrijf omschreven. De omschrijving van het misdrijf van seksueel misbruik van minderjarigen en de mogelijkheid om hiertegen bestraffend op te treden, werd in recente normen strenger gemaakt. Het kopen of in bezit zijn of verspreiden van pornografisch beeldmateriaal van minderjarigen beneden de veertien jaar valt eveneens onder de definitie van misbruik.

Het kerkelijk strafrecht geldt onafhankelijk van de strafwet van de staat. Het gaat om een binnenkerkelijk strafrecht dat niet in concurrentie treedt met het recht van de staat en dat het optreden van justitie niet kan doorkruisen. Zo is de omschrijving door het kerkelijk recht van het misdrijf van seksueel misbruik van minderjarigen niet identiek met die van de Belgische strafwet. In sommige gevallen blijft een kerkelijke bestraffing mogelijk wanneer dit volgens het recht van de staat niet meer het geval is. De kerkelijke verjaringstermijn bedraagt twintig jaar en loopt vanaf het meerderjarig worden van het slachtoffer. De termijn start op de achttiende verjaardag van het slachtoffer. In ernstige gevallen kan de verjaringstermijn worden verlengd, en in de zwaarste gevallen zelfs worden afgeschaft. Ook de aard van de straffen verschilt. Dit heeft tot gevolg dat een kerkelijke strafprocedure kan worden ingezet na of naast een strafprocedure volgens het recht van de staat. Wanneer tegen een clericus een strafrechtelijke procedure naar Belgisch recht loopt, kan het aangevoerd zijn de beëindiging hiervan af te wachten alvorens een kerkelijke procedure te starten.

In 2001 en 2010 werden door de Congregatie voor de Geloofsleer normen uitgevaardigd die moeten bijdragen tot een effectieve bestraffing van pedofiele handelingen door priesters of diakens. De door

de Congregatie voor de Geloofsleer uitgevaardigde normen⁽⁵⁾ stellen ook vast hoe de strafprocedure verloopt in het geval van seksueel misbruik van een minderjarige.

Zodra een feit van seksueel misbruik wordt gemeld, moet de kerkelijke overheid een vooronderzoek laten instellen, om na te gaan of de melding enige geloofwaardigheid bezit. In het geval van een geloofwaardige melding van misbruik moet de bisschop meteen voorlopige maatregelen treffen ten aanzien van de beschuldigde (zoals schorsing van de opdrachten die hij bekleedde, aanduiding van verblijfplaats, verbod van publiek optreden als priester of diaken). Deze maatregel betekent nog geen veroordeling. Zolang er geen definitieve straf is uitgesproken, geniet de beschuldigde van het vermoeden van onschuld.

Kan de melding niet hard gemaakt worden, dan worden de voorlopige ontheffing uit de dienst en alle andere bewarende maatregelen tegenover de dader opgeheven. Eventueel moet men maatregelen nemen om de goede naam van de verdachte te herstellen. Blijkt dat de melding enige geloofwaardigheid bezit, dan moet de bisschop of hogere overste de Congregatie voor de Geloofsleer hiervan op de hoogte brengen. Zij beslist wat er verder moet gebeuren.

De Congregatie voor de Geloofsleer kan beslissen om de zaak zelf te behandelen. Zij kan de behandeling overlaten aan de bisschop en geeft daarbij aan welke weg hij moet volgen. Ofwel moet de bisschop zelf, na verder onderzoek en overleg met adviseurs, een beslissing nemen (administratieve weg). Ofwel moet de bisschop de zaak overmaken aan een plaatselijke kerkelijke rechtbank (gerechtelijke weg). Bij het maken van die keuze zal veel afhangen van het resultaat van het vooronderzoek: is er een goed zicht op de omvang van de feiten en op het tijdstip waarop ze gepleegd werden en ophielden, legde de dader een bekentenis af, is er reeds een strafrechtelijke veroordeling, of heeft de dader te kennen gegeven dat hij ontheven wil worden van de verplichtingen verbonden met de staat van clericus.

Een kerkelijke sanctie kan diverse vormen aannemen. Voor priesters en diakens kan seksueel misbruik leiden tot ontheffing uit het ambt. Seksueel misbruik door een lid van een religieuze orde of congregatie die geen clericus is, kan leiden tot wegzending uit het religieus instituut. In elke fase van een profane of kerkelijke strafprocedure tegen iemand van de Kerk is het van essentieel belang open en correcte informatie te bezorgen aan de verantwoordelijken van de parochie, de organisatie of de gemeenschap waarmee de betrokkene verbonden was. Transparante communicatie kan ertoe bijdragen dat het gebeuren bespreekbaar wordt, dat wonden aan het licht kunnen komen, dat de gepaste maatregelen voor herstel en heling kunnen worden genomen en dat de toekomst van de gemeenschap verzekerd kan worden.

5 De regels en procedures die de Heilige Stoel bepaalt in geval van seksueel misbruik, zijn te vinden in het Wetboek van Kerkelijk Recht en in volgende documenten: het Motu Proprio Sacramentorum sanctitatis tutela van 30 april 2001, de brief van de Congregatie voor de Geloofsleer Ad exequendam legem van 18 mei 2001 en in de normen De gravioribus delictis van 21 mei 2010. Deze documenten kunnen geraadpleegd worden op www.vatican.va. Op www.vatican.va/resources/resources_guide-CDF-procedures_fr.html vindt men een "Guide à la compréhension des procédures de base de la Congrégation pour la doctrine de la Foi (CDF) concernant les accusations d'abus sexuels". Zie ook: http://www.vatican.va/resources/resources_mons-sci-luna-graviora-delicta_en.html over procedure die hogere oversten van pontificaal recht moeten volgen.

6.12 Toekomst van de daders

Afhankelijk van de ernst van de feiten, van de omstandigheden waarin ze werden begaan, van het schuldbesef en van de kans op herhaling, moet uitgemaakt worden of een dader nog een professionele functie kan bekleden of een vrijwillige taak kan uitoefenen. Geen enkele vorm van seksueel misbruik, onheuse machtsuitoefening of grensoverschrijdend gedrag kan worden gedoogd.

De ervaring leert dat bij daders van seksueel misbruik de kans tot hervallen groot is, ondanks therapie of begeleiding. Daarom kan een dader van seksueel misbruik in geen geval nog worden ingezet in een pastoraal werkveld met kinderen of jongeren. Bij de vraag in welke andere domeinen een dader nog kan worden ingezet, moet de kerkelijke overheid zich laten leiden door de expertise die de maatschappij daarvoor aanbiedt, onder meer langs de weg van de gerechtelijke psychiatrie (forensische psychiatrie). Enkel onder een deskundige en gecontroleerde begeleiding kan eventueel van een nieuwe opdracht sprake zijn.

Bij een nieuwe opdracht moeten de verantwoordelijken van de nieuwe werkomgeving correct geïnformeerd worden over de antecedenten van de betrokkene. Deze communicatie gebeurt met medeweten van en in overleg met de betrokkene. Er moeten duidelijke afspraken gemaakt worden rond supervisie en begeleiding in de nieuwe werksituatie. Ook voor de leefsituatie en het domicilie van de betrokkene moeten nieuwe afspraken gemaakt worden. Niet alleen voor de werkomgeving maar ook voor de persoonlijke leefomgeving moeten veiligheidsmaatregelen opgelegd worden.

Afhankelijk van de situatie wordt met de dader een contract opgemaakt, waarin bijvoorbeeld bepaald kan worden dat hij niet mag deelnemen aan activiteiten voor kinderen en jongeren, dat hij nooit alleen mag zijn met kinderen en jongeren, dat hij op permanente basis begeleiding en supervisie moet aanvaarden, dat hij niet de pastorale eindverantwoordelijke kan zijn, dat hij niet mag voorgaan in religieuze vieringen waar zijn optreden kan ergeren of kwetsen.

Hoe moeilijk het ook mag overkomen, een dader blijft een mens. Tijdens het onderzoek en zelfs na een eventuele veroordeling, heeft een dader recht op menselijke ondersteuning en vakkundige begeleiding. Het niet in de steek laten van een dader als mens, heeft niets te maken met het tolereren van ontoelaatbaar gedrag of met minder daadkrachtig optreden. Er moet voor een aangepaste opvang en eventueel een verplichte begeleiding en behandeling worden gezorgd. Men moet een dader helpen om de gevolgen van zijn daden in te zien en om te blijven werken aan zichzelf. Het betere in de mens moet ook bij hem opnieuw de bovenhand kunnen halen.

6.13 Preventie verhogen

Een veilige leef- en werkomgeving voor kinderen en jongeren moet onze eerste zorg zijn. Dat lijkt evident, maar is het niet. De verhalen van seksueel misbruik leren dat deze opdracht niet steeds in al zijn consequenties is gezien en beleefd. Het beschermen van kinderen kan maar lukken als allen dit als een gemeenschappelijke opdracht en verantwoordelijkheid ervaren. Hiertoe willen wij onze medewerkers, zowel vrijwillige als vaste medewerkers, uitdrukkelijk sensibiliseren en professionaliseren. Ook willen wij werken aan duidelijke regels en structuren, met het oog op een betere preventie.

Selectie en vorming van medewerkers

Bij de selectie van kandidaten voor functies die een pastorale verantwoordelijkheid inhouden moet men aandacht schenken aan de persoonlijkheid, de emotionele rijpheid, de omgang met gezag en grenzen in relaties. In aanwervingsprocedures moet soms vertrouwelijke informatie worden ingewonnen. Bij signalen die verontrustend kunnen zijn, is bijkomende psychologische screening aangewezen. Deze extra zorgvuldigheid is zeker geboden bij kandidaten voor het priesterschap of voor het religieuze leven. In de opleiding van priesters, diakens en religieuzen moet kritische zelfreflectie een belangrijke plaats krijgen. In persoonlijke en geestelijke begeleiding leren kandidaten zicht krijgen op hun levensgeschiedenis, hun sterktes en zwaktes, hun motivatie, hun geloofsleven. In praktijkbegeleiding (stagebegeleiding, supervisie en intervisie) leren ze hun functioneren als pastor evalueren en bijsturen. Ruime aandacht moet gaan naar de omgang met macht en grenzen, de eigen ontwikkeling op emotioneel en seksueel vlak, de persoonlijke integriteit en competentie in menselijke relaties en het ontwikkelen van empathie. In gesprek met hun begeleiders moeten ze kritisch blijven waken over hun engagement voor het ongehuwde leven en over hun geschiktheid om als ongehuwde een evenwichtig en gelukkig leven uit te bouwen. Voor dit belangrijke onderdeel van de vorming moeten de vormingsverantwoordelijken een beroep doen op experts uit domeinen zoals de psychologie en de sociale agogiek.

Tijdens de opleiding van toekomstige priesters, religieuzen, diakens en pastorale werkers moet ruimere aandacht worden besteed aan de problematiek van seksueel misbruik of grensoverschrijdend gedrag in een pastorale relatie. Pastoraal werk is niet zonder risico op het gebied van nabijheid en intimiteit. Mensen komen vaak in een kwetsbare situatie van verlies of verdriet naar de pastor toe. Bewust of onbewust kunnen bij de pastor andere motieven dan pastorale hulpverlening naar boven komen. Het is belangrijk dat toekomstige pastores hierover de nodige vorming ontvangen.

De opleiding van priesters, religieuzen, diakens en pastorale werkers stopt niet bij de opstart van hun zending. Begeleiding en navorming moeten toelaten dat beginnende pastores hun pastoraal handelen optimaliseren, hun motivatie levendig en zuiver houden, en burnout of ontsporing kunnen voorkomen. Voor alle pastores moet de Kerk verder werken aan een systeem van verplichte begeleiding en navorming, eventueel met een soort permanente accreditering, zoals het voor andere beroepen met een sterk sociale dimensie voorzien is.

Onaantastbare posities vermijden

Een doorslaggevend preventiemechanisme is de zekerheid dat elke verdachte situatie zorgvuldig wordt onderzocht, ongeacht of het om een ernstig of een licht geval van seksueel misbruik of geweld gaat. Zowel kinderen en jongeren, als volwassen medewerkers, hebben nood aan transparante en faire omgangsvormen. De bescherming van kinderen en jongeren en de bevordering van correcte omgangsvormen staan daarbij op de voorgrond. Alle medewerkers zijn verplicht om elke ernstige verdenking van misbruik of geweld, zonder uitzondering, te melden aan het plaatselijk opvangpunt. Bij elke melding zal het opvangpunt een onderzoek instellen en passende maatregelen aan het beleid voorleggen.

Daarnaast moeten we op onze hoede blijven voor onaantastbare posities in een pastorale context. In al onze structuren willen we verder werken aan modellen van collegiaal bestuur en gedeelde verantwoordelijkheid. Vormen van onheuse machtsuitoefening moeten uit de Kerk worden geweerd. Niet toevallig komt seksueel misbruik gemakkelijker voor in een omgeving waar machtsverschillen institutioneel verankerd zijn en daardoor niet ter discussie worden gesteld. Met het oog op preventie, moet een tegensprekelijke en open communicatie in de Kerk uitdrukkelijk worden gestimuleerd en gewaardeerd.

In alle met de Kerk verbonden organisaties die met jongeren of kwetsbare personen werken, zullen wij erover waken dat een gedragscode voor de preventie van seksueel misbruik of machtsmisbruik wordt uitgewerkt en nageleefd.

Leven in verbondenheid

Tenslotte moet een grotere aandacht gaan naar de leef- en werkomstandigheden van priesters en religieuzen. Gelukkig is al veel veranderd: in een pastoraal team werken priesters samen met mannen en vrouwen, gehuwden en ongehuwden. Pastorieën en religieuze huizen zijn steeds meer open ontmoetingsplaatsen geworden. Meer dan vroeger is er ruimte om relaties met vrienden en familie te onderhouden. Toch blijven risico's om de hoek loeren: vereenzaming, gebrek aan zorg voor een persoonlijke levenssfeer, ontbreken van intimiteit, menselijke warmte of gezelligheid, geringe aansluiting bij sociale netwerken waarin feedback en open kritische reflectie mogelijk zijn, ontmoediging en gebrek aan ontwikkeling bevorderende contacten. Wie zich niet goed voelt in zijn leven of werk, gaat zoeken naar uitlaatkleppen. Dit kan leiden tot onaangepast en eventueel destructief gedrag. Ook de moeilijke tijd die de kerkgemeenschap doormaakt, kan hierin meespelen. Priesters of religieuzen kunnen ontgoocheld of ontmoedigd raken. Ze kunnen zich vastklampen aan machtsposities of surrogaatoplossingen om een innerlijk gevoel van leegte te verbergen.

Ook voor ongehuwden is het belangrijk dat ze goede familiale contacten en warme vriendschapsbanden onderhouden, dat ze zich ergens thuis voelen en persoonlijk gewaardeerd weten. Hier is zeker werk aan de winkel. Samen met priesters en religieuzen moeten we zoeken naar nieuwe vormen van onderlinge verbondenheid en ondersteuning, naar werk- en woonomstandigheden die een gezonde levensstijl en een hartelijke menselijkheid toelaten, naar een nieuw evenwicht tussen tijd voor anderen en tijd voor zichzelf.

Daarnaast moet een passende zorg worden gedragen voor de leef- en woonsituatie van oudere priesters en religieuzen. Op jonge leeftijd hebben zij, omwille van Jezus Christus en van de kerkgemeenschap, gekozen voor een ongehuwd leven. Als ze oud of zorgbehoevend worden, hebben ze geen partner en geen kinderen om voor hen op te komen. Mensen die zich hebben ingezet voor de gemeenschap hebben recht op een zinvol perspectief voor later. Het gevoel waardevol te zijn en waardering te krijgen, verhindert dat men zich op oude leeftijd in verbittering terugtrekt, zich eigennuttig gaat gedragen of teruggrijpt naar compensatie, bijvoorbeeld alcohol. Wie de hitte van de dag heeft doorstaan, moet ook als priester of religieus van een menswaardige oude dag kunnen genieten.

6.14 Transparantie en samenwerking onder alle verantwoordelijken

Alle bisdommen en religieuze orden of congregaties in België engageren zich tot een transparante en effectieve samenwerking met elkaar wat de omgang met slachtoffers en daders van seksueel misbruik betreft. Dit is des te meer noodzakelijk omdat deze problematiek de zending en de geloofwaardigheid van de kerkgemeenschap als geheel betreft. De bisschoppen zullen de religieuze oversten informeren en met hen samenwerken zodra ze een melding of klacht tegenover een lid van hun orde of congregatie hebben ontvangen. De religieuze oversten van hun kant engageren zich om de plaatselijke bisschop te informeren en met hem samen te werken wanneer een melding of klacht gericht is tegen een lid van hun orde of congregatie, of tegen een diocesane priester die in hun instellingen werkzaam is. Slachtoffers mogen niet meer het gevoel hebben dat ze in de Kerk van het kastje naar de muur gestuurd worden.

Daders - diocesane priesters of religieuzen- kunnen in geen geval tewerkgesteld worden of wonen in een gebied, zonder dat de plaatselijke bisschop van het dossier op de hoogte is en zijn toestemming hiervoor heeft verleend. Daders kunnen evenmin verplaatst worden of verhuizen naar een ander gebied (ook niet in het buitenland) zonder dat de plaatselijke bisschop volledige inzage heeft gekregen in het dossier en zijn toestemming heeft gegeven.

Met het oog op een coherente samenwerking en een efficiënt beleid onder alle bisdommen en religieuze orden of congregaties, hebben de Bisschoppenconferentie en de beide unies van hogere oversten (COREB en URV) een Interdiocesane commissie voor de bescherming van kinderen en jongeren opgericht. Deze commissie moet tegen 1 juli 2012 operationeel zijn. Ze zal bestaan uit enkele academische experts met diverse competenties (recht, welzijnswerk, slachtofferhulp), enkele verantwoordelijken uit domeinen waar misbruik van kinderen of jongeren kan voorkomen (pastoraal, onderwijs, welzijnswerk), de twee referentbisschoppen voor seksueel misbruik en de voorzitters van beide unies van hogere oversten (COREB en URV). De commissie zal ook slachtoffers van misbruik in haar werking betrekken. Omwille van de transparantie zullen twee externe waarnemers de werking van de commissie kunnen opvolgen.

Aan deze commissie worden diverse taken toevertrouwd, zoals:

- de werking van de tien plaatselijke opvangpunten superviseren en erover waken dat een goed onderbouwde en duidelijk uitgestippelde werkwijze wordt uitgewerkt, die coherent is voor het hele land;*
- nieuwe beleidsvoorstellen uitwerken voor de Bisschoppenconferentie en beide unies van hogere oversten met het oog op een betere preventie van seksueel misbruik en grensoverschrijdend gedrag in kerk verbonden initiatieven of instellingen;*
- een optimale verbinding verzekeren van het kerkelijk beleid met de brede maatschappelijke aanpak en dienstverlening op het gebied van misbruik en preventie;*
- structuren en werkvormen helpen detecteren die tot seksueel misbruik of grensoverschrijdend gedrag in de Kerk kunnen leiden of een efficiënte aanpak ervan verhinderen;*
- een jaarlijks rapport uitbrengen over de meldingen in de diverse opvangpunten en over het gevolg dat eraan werd gegeven;*

- *initiatieven volgen in andere landen om er lessen uit te trekken, het organiseren van studie- en ontmoetingsdagen voor alle personen betrokken bij de problematiek, medewerking verlenen aan wetenschappelijk onderzoek op vlak van de problematiek van seksueel misbruik in gezagsrelaties en werken aan meer publieke vormen van erkenning, zoals een gedenkdag.*

6.15 Besluit

Met deze beleidstekst willen wij, de bisschoppen en hogere oversten van België, de stilte rond het misbruik doorbreken. Als verantwoordelijken in de Kerk willen we volop kiezen voor erkenning en herstel voor de slachtoffers. Wij willen coherent en krachtdadig handelen. We kunnen hiervoor rekenen op de medewerking van deskundigen uit diverse domeinen. Zij hebben ons geholpen bij de uitwerking van dit beleidsplan en zullen ons ook terzijde staan bij de uitvoering ervan.

Zelf zijn wij als verantwoordelijken beschikbaar om mensen te beluisteren en erkenning te bieden. Wij willen onze aanspreekbaarheid met daden aantonen. We vragen ook om vergeving voor het onrecht dat door medewerkers uit onze rangen aan mensen is aangedaan. We vragen tevens om vergeving wanneer verantwoordelijke personen in het verleden te weinig hebben gedaan om misbruik op het spoor te komen of ertegen op te treden. Tegelijk beseffen we dat vergeving maar mogelijk is wanneer slachtoffers ervaren dat er met daadkracht een nieuw beleid wordt gevoerd. Naast erkenning en herstel voor wat in het verleden is gebeurd, kijken we ook naar de toekomst. Preventieve maatregelen en een adequate begeleiding van onze medewerkers zijn belangrijke bouwstenen in dit nieuw beleid.

“De waarheid zal u vrij maken” (Joh 8, 32): dit woord van Jezus moet voor ons een leidraad zijn en een teken van hoop.

De bisschoppen en hogere oversten van België (Januari 2012)

Literatuurkeuze

- *Adriaenssens P. Nawoord. In: Verschueren R. Morgen is van mij. Een antwoord op seksueel misbruik in de Kerk. Tiel: Lannoo; 2010, 193-202.*
- *Aertsen I. Slachtoffer-daderbemiddeling: een onderzoek naar de ontwikkeling van herstelgerichte strafbedeling. Leuven: Universitaire Pers; 2004.*
- *Belgische Kamer van Volksvertegenwoordigers. De behandeling van seksueel misbruik en feiten van pedofilie binnen een gezagsrelatie, inzonderheid binnen de Kerk. Document 53 0520 (2010/2011).*
- *Bisschoppelijke Contactcommissie Vrouw en Kerk. Geschonden vertrouwen. Seksueel misbruik in pastorale relaties. 1993.*
- *Commissie van onderzoek seksueel misbruik in de Rooms-katholieke Kerk. Naar hulp, genoegdoening, openbaarheid en transparantie. Den Haag; 2010.*
- *Commissie voor de behandeling van klachten wegens seksueel misbruik in een pastorale relatie. Verslag van activiteiten. 10/09/2010.*
- *Conférence des évêques de France. Lutte contre la pédophilie. Repères pour les éducateurs. Bayard: Éditions du cerf; 2010.*

- *Courtois CA. Healing the incest wound. New York: Norton & Company; 2010.*
- *Deetman. Voorstel voor Onderzoek naar seksueel Misbruik in de Rooms-katholieke Kerk in de periode van 1945 tot heden, 2011.*
- *Grün PA. Woord vooraf. In: Müller W. Verzwegen wonden. Seksueel misbruik in de katholieke Kerk erkennen en verhinderen. Averbode: Kok; 2010, 9-10.*
- *Irish Catholic Bishops' Conference. Towards healing and renewal. Dublin: Veritas Publications; 2011*
- *Keirse M. Van het leven geleerd. Levenslessen over verlies en verdriet. Tielt: Lannoo; 2010.*
- *Keirse M. Helpen bij verlies en verdriet. Een gids voor het gezin en de hulpverlener. Tielt: Lannoo; 2011.*
- *Lettre circulaire pour aider les Conférences épiscopales à établir des Directives pour le traitement des cas d'abus sexuel commis par des clercs à l'égard de mineurs. Rome: Palais du Saint-Office, 2011.*
- *Müller W. Verzwegen wonden. Seksueel misbruik in de katholieke Kerk erkennen en verhinderen. Averbode: Kok; 2010.*
- *Müller W., Wijlens M. Aus dem Dunkel ans Licht. Fakten und Konsequenzen des sexuellen Missbrauchs für Kirche und Gesellschaft. Vier Türme Verlag, Münsterschwarzach, 2011.*
- *Österreichische Bischofskonferenz. Die Wahrheit wird euch frei machen. Rahmenordnung für die Katholische Kirche in Österreich. Wien: Wollzeile 2; 2010.*
- *Peters T., Aertsen I. Hertselbemiddeling. In: Lampaert F. (ed.), Gevangenis en samenleving II. Brussel: Koning Boudewijnstichting; 1994, 165-222.*
- *Pressemitteilungen der Deutschen Bischofskonferenz. Leitlinien für den Umgang mit sexuellen Missbrauch Minderjähriger durch Kleriker, Ordensangehörige und andere Mitarbeiterinnen und Mitarbeiter im Bereich der Deutschen Bischofskonferenz. 31.08.2010.*
- *Rossetti S, Müller W (Eds). Sexueller Missbrauch Minderjähriger in der Kirche. Mainz: Grünewald Verlag; 1996.*
- *Rossetti S, Müller W (Eds). 'Auch Gott hat mich nicht beschützt'. Wenn Minderjähriger im kirchlichen Milieu Opfer sexuellen Missbrauch werden. Mainz: Grünewald Verlag; 1998.*
- *The Archbishops' Council. Protecting all God's children. The Policy for Safeguarding Children in the Church of England. London: Church House Publishing; 2010.*
- *United States Conference of Catholic Bishops. Promise to protect. Pledge to heal. Charter for the Protection of Children and Young People. Essential norms. Statement of Episcopal Commitment. Washington; 2006.*
- *Verhoeven P, Vulsteke L. Het Fonds voor financiële hulp aan slachtoffers van opzettelijke geweldsdaden en aan occasionele redders. Gent: Larcier; 2011.*
- *Verschuieren R. Morgen is van mij. Een antwoord op seksueel misbruik in de kerk. Tielt: Lannoo; 2010.'*

Deze brochure werd uitgegeven door Uitgeverij Licap cvba , Guimardstraat 1 • 1040 Brussel
www.licap.be • D/2011/0279/033

ISBN 978-90-6858-999-3 • NUR 700

HOOFDSTUK 7

Werkgroep Mensenrechten
in de Kerk

HOOFDSTUK 7

7 WERKGROEP MENSENRECHTEN IN DE KERK

In België is de Werkgroep Mensenrechten in de Kerk sinds vele jaren daadwerkelijk in het getouw geweest voor slachtoffers van seksueel grensoverschrijdend werk in pastorale relaties. De tekst die nu volgt is een bewerking door Manu Keirse van een tekst aangeleverd door de stuurgroep van de Werkgroep die bestaat uit voorzitter Linda Opdebeeck, en de bestuursleden Norbert Bethune, Marc Dewit, Emmanuël Henckens, +San Deurinck, Stephan Houtman en Rik Devillé.

7.1 Ontstaansgeschiedenis

De Werkgroep Mensenrechten in de Kerk is ontstaan in de naweeën van de mediabelangstelling die was ontstaan rond het eerste boek van de katholieke priester Rik Devillé, met als titel *De Laatste Dictatuur*, uitgegeven door uitgeverij Kritak te Leuven. In september 1992 ondernam het aartsbisdom Mechelen-Brussel een poging om het boek te verbieden. Dat mislukte door de grote belangstelling van de pers, die juist omwille van dat verbod zo groot was. Het boek is een analyse van de toen opkomende malaise in de Rooms-katholieke Kerk. Rik Devillé kwam tot het besluit dat er in de Kerk slechts één groot probleem was, namelijk de middeleeuwse bestuursvorm van Rome, het pausdom.

Ook al wordt er in dat boek met geen woord gerept over de problematiek van seksueel misbruik binnen de kerk, toch vonden meteen heel wat slachtoffers van diezelfde Rooms-katholieke Kerk de weg naar Devillé, bij wie ze hun negatieve ervaringen met die kerk konden ventileren. Heel snel, een paar weken later reeds, was de Vlaamse Werkgroep Mensenrechten in de Kerk (VWMK) geboren, de eerste en tot op heden de enige vereniging van slachtoffers van mensen die zich gekwetst, geschonden of benadeeld weten door kerkelijke gezagsdragers. Wat een breder luik van misbruik inhoudt dan wat in de media enkel verengd werd tot het seksueel misbruik in de kerk.

De eerste maandelijkse samenkomsten gingen door in de lokalen van Pax Christi-Vlaanderen aan de Italiëlei in Antwerpen. Er was veel belangstelling, soms meer dan 30 dertig mensen waren aanwezig. Kerkjuristen en theologen namen aan de besprekingen deel. De grootste

steun kwam vanuit de toenmalige Werkplaats voor Theologie en Maatschappij (WTM). Ondertussen liepen de meldingen van allerlei mensenrechten-schendingen in de Rooms-Katholieke Kerk binnen, vooral bij Rik Devillé. Maar haast elk lid van de Werkgroep werd ooit aangesproken over een of ander misbruik door een clericus.

Om efficiënt te werken werd de VWMK in drie groepen opgesplitst: een kerkrechtelijke werkgroep, een groep voor theologische onderbouw en een groep voor bijstand aan de slachtoffers.

In 1994 resulteerde dat alles in de uitgave van het boek van Rik Devillé, *De katholieke ziekte, een diagnose*, uitgeverij Kritak te Leuven. Daarin wordt het probleem van machtsmisbruik in de Belgische kerk in kaart gebracht. Er worden mechanismen blootgelegd (o.a. de backlash) en methodes aangereikt voor genezing en heling. Maar ook dit aanbod wordt door de bisschoppen genegeerd. Daarom besluit de VWMK om in 1997 met het studieboek *In de ban van de kerk: machtsmisbruik en weerwoord*, uitgegeven door Van Halewijck te Leuven, een handleiding te maken voor kerkelijke oversten en hun diensten om op een meer evangelische en correcte wijze met de problematiek van seksueel- en ander machtsmisbruik in eigen rangen om te gaan.

In dat boek worden, aan de hand van een vijftal type-verhalen, Bijbelse, theologische en kerkrechtelijke bouwstenen aangeboden. Verschillende Vlaamse theologen en kerkjuristen werken mee aan dit document van de leden van de bijstandsgroep van de WMK. Na de publicatie van dit boek zijn zowel de kerkrechtelijke werkgroep als de groep van theologen gestopt. Sinds 1997 is de bijstandsgroep - de groep van mensen die vooral de contacten met de slachtoffers onderhoudt - uitgegroeid tot de huidige *Werkgroep Mensenrechten in de Kerk* (WMK).

7.2 Activiteiten

De Werkgroep haalt haar reden van bestaan uitsluitend uit de klachten van de slachtoffers van de Rooms-Katholieke Kerk. Ze omschrijft haar opdracht als volgt: *De WMK wil vooral een stem geven aan de mensen die persoonlijk door de kerk, haar ideologie en handelingen, haar instituten en verantwoordelijken op de ene of andere manier werden gekwetst, benadeeld of gediscrimineerd.*

Daarom worden er regelmatig (H)Erkenningsdagen voor slachtoffercontact georganiseerd: in 1994 in Drongen, in 1996 in het Theologisch en Pastoraal Centrum van Antwerpen, in 1998 in het Cultureel Centrum van Hasselt, in 1999 in het Theologisch en Pastoraal Centrum van Antwerpen, in 2001 in het Vormingscentrum Destelheide te Dworp, in 2004 in het ontmoetingscentrum Jebron in Aalst, in 2007 in het WTM in Herentals, in 2010 in de stadslokalen van Leuven, in 2011 in het Cultureel Centrum van Hasselt, in 2012 in de Sint-Salvatoriekathedraal te Brugge, in 2013 in de Onze-Lieve-Vrouw kathedraal te Antwerpen, in 2014 in Parkabdij van Heverlee, in 2015 in de Don Boscokerk van Buizingen, in 2016 op een boot in Gent, in 2017 in de Basiliek van Koekelberg in Brussel.

Naast het organiseren van de (H)Erkenningsdagen komt de Werkgroep ook geregeld samen om steun te verlenen bij het zoeken naar professionele hulp (doorverwijzing naar therapeuten, politie, gerecht en naar de kerkelijke overheden) en om te zoeken hoe in concrete dossiers naar erkenning kan worden gestreefd en verwerking mogelijk zou kunnen zijn.

De Werkgroep werkt breder dan seksueel misbruik bij kinderen en jongeren en onderscheidt zeven groepen van klachten, hoewel elke indeling iets kunstmatigs heeft.

- 1 Celibaatsverplichting voor geestelijken, geen recht op intieme relaties, geheime relaties, seksuele aberraties met als vreselijkste uitwas: het seksueel misbruik van onschuldige kinderen. Meer hierover is te vinden in het boek van priester Norbert Bethune van 1995 ‘Zonde van dat verplichte celibaat’.
- 2 Klachten van buiten België. De WMK was als vzw tot 2004 lid van het Europees Netwerk Mensenrechten in de Kerk en heeft nog steeds internationale contacten met groepen uit andere Europese landen of met slachtoffers uit Amerika en Afrika.
- 3 Financiële klachten: schendingen door de Rooms-Katholieke Kerk of haar instellingen van de wet op de sociale zekerheid, gebrek aan pensioenregeling, problemen i.v.m. het niet betalen van vergoedingen, ontslag omwille van echtscheiding of (nieuw) huwelijk e.d.
- 4 Misbruik van machtsposities, o.a. ideologische onverdraagzaamheid, kloostersituaties, gebrek aan inspraak, hypocrisie, seksueel misbruik, katholieke sekten en sektarische groepen met daarbij aansluitend de publicatie van het boek “Het Werk, een katholieke sekte” van Rik Devillé in 1996 en de daarbij horende Parlementaire Onderzoekscommissie rond sekten.
- 5 Gebrek aan verweer: het niet gehoord worden of niet reageren, het uitblijven van noodzakelijke maatregelen, al kwam de Belgische Bisschoppenconferentie in 1996 aan dit gebrek ten dele tegemoet door het oprichten van een “Geschillencommissie”.
- 6 Discriminatie van vrouwen, homo’s, gehuwde priesters, het schenden van de mensenrechten. Hierover publiceerde priester Norbert Bethune, medestichter van de WMK, het boek “Zonde van dat verplichte celibaat”.
- 7 Slachtoffers van de starre moraal: schuldgevoelens, de problematiek van echtscheidingen, ongewenste kinderlast e.d.

In de periode september 1992 tot 23 januari 2011 heeft de Werkgroep 470 meldingen gekregen van seksueel misbruik binnen de Kerk, waarvan men over 372 met zekerheid weet dat het gaat om een minderjarig slachtoffer. Over de wijze waarop de aangemeldingen werden verwezen naar kerkelijke instanties en de verdeling over de bisdommen en congregaties waarmee de meldingen te maken hebben, werd reeds eerder gerapporteerd bij de beschrijving van de werkzaamheden van de parlementaire onderzoekscommissie. Daarnaast kreeg de Werkgroep ook andere meldingen van schendingen van mensenrechten waardoor het aantal klachten komt op 725.

7.3 Dialoog met de verantwoordelijken van de Rooms-katholieke Kerk

De Werkgroep heeft ervoor gekozen om de klachten te blijven doorgeven aan de kerkelijke verantwoordelijken, ook al vreesden sommige leden dat de doorgegeven informatie kan worden gebruikt om de dader te beschermen in plaats van aan te pakken. Het aanklagen van onrecht zorgde niet zelden voor meningsverschillen met de kerkelijke overheid.

Het bekend worden van het seksueel misbruik door bisschop Vangheluwe van Brugge heeft de publieke opinie wakker en door elkaar geschud. Het gerechtelijk apparaat is in actie getreden.

Daarop heeft de Werkgroep in juni 2010 de politieke partijen van dit land openlijk opgeroepen een Parlementaire Onderzoekscommissie te installeren, teneinde te onderzoeken of er al dan niet een cultuur van gedoogbeleid bestaat ten aanzien van seksueel misbruik door clerici.

De persconferentie georganiseerd door de Werkgroep op de trappen van de Sint-Michielskathedraal hartje Brussel (juni 2010) was het keerpunt. Er was een massale internationale belangstelling van de pers. 's Anderdaags nam Renaat Landuyt, sp.a- parlements lid, contact met de Werkgroep en een dag later werd de Werkgroep ontvangen door de voorzitter van de Kamer van Volksvertegenwoordigers. Het project van een parlementaire onderzoekscommissie over het seksueel misbruik was geboren. In datzelfde najaar starten de werkzaamheden van die commissie in het Federaal Parlement.

De Werkgroep blikt met tevredenheid terug op enkele resultaten, vooral op de realisatie van het voorstel van de parlementaire onderzoekscommissie om een Centrum voor Arbitrage op te richten voor de slachtoffers buiten de Kerk, maar met medewerking van de Kerk. De Werkgroep waardeert ook de oprichting van tien gestructureerde opvangpunten voor de bissdommen en de religieuze congregaties. De Werkgroep is trots dat ze ertoe heeft bijgedragen dat heel wat slachtoffers van de Rooms-Katholieke Kerk een stem hebben gekregen.

Ondertussen werd ook binnen de kerkstructuren weer dialoog mogelijk met als duidelijkste voorbeeld de aanwezigheid van bisschoppen op de Herkenningsdagen door de Werkgroep georganiseerd met als hoogtepunten de evenementen in de kathedralen van Brugge en Antwerpen en in de Nationale Basiliiek van Koekelberg. Er is ook een open dialoog met een sterke wederzijdse waardering tussen enerzijds de voorzitter en leden van de Werkgroep en anderzijds Manu Keirse die door de Belgische Bisschoppen en Oversten werd aangezocht om een nieuw beleid uit te werken. Er vonden ook meerdere ontmoetingen plaats tussen de leden van de Werkgroep en bisschoppen die in een waarderende sfeer verliepen.

Contact: www.mensenrechtenindekerk.be ; mensenrechtenindekerk@gmail.com

HOOFDSTUK 8

De werking van de opvangpunten

HOOFDSTUK 8

8

DE WERKING VAN DE OPVANGPUNTEN

8.1 Korte situering

In januari 2012 verscheen de beleidsbrochure van de Belgische Kerk *Verborgten verdriet. Naar een globale aanpak van seksueel misbruik in de Kerk*. In deze beleidsverklaring engageerden de bisschoppen en de hogere oversten van België zich om een herhaalde oproep te doen opdat mensen, die in het verleden als minderjarige slachtoffer werden van seksueel misbruik in een pastorale relatie, zich zouden melden. De bedoeling was alles in het werk te stellen om tot gepaste herstelmaatregelen te komen voor verjaarde feiten, die niet meer voor de gewone rechtbank konden worden beslecht.

Twee wegen werden daarvoor geopend. Enerzijds de weg van de arbitrage, uitgewerkt op vraag van de Bijzondere Commissie, met volwaardige medewerking van de Kerk. Anderzijds de weg van de opvangpunten, uitgewerkt door de bisdommen en de religieuze congregaties.

Op 15 mei 2013 werd een rapport van het eerste werkjaar (2012) van de opvangpunten voor seksueel misbruik van minderjarigen in een pastorale relatie gepubliceerd. In juni 2014 werd een tweede rapport van de werkjaren 2012-2013 aan de pers voorgesteld en op 23 februari 2016 een derde rapport waarin een volledig overzicht wordt gegeven van de meldingen in de jaren 2012 – 2015 en de wijze waarop hier gevolg werd aan gegeven. Hierna krijgt u een overzicht van de jaren 2012 tot 2017. Met dit verslag willen de bisschoppen en hogere oversten openheid van zaken bieden over de meldingen en wijze waarop daaraan gevolg werd gegeven.

8.2 Inzicht en besef

Hopelijk is het vandaag voor iedereen voldoende duidelijk dat seksueel misbruik van kinderen en jongeren, die zich in een afhankelijkheidsrelatie bevinden, een vorm van machtsmisbruik is en dus een misdaad. In het verleden is de omvang en de ernst van het probleem schromelijk onderschat. Hierdoor werden slachtoffers ondersteuning en begrip onthouden, daders ongemoeid gelaten en werd veel bijkomend leed berokkend aan mensen die door deze misdaden al zwaar werden geraakt.

Het is de uitdrukkelijke bedoeling om door een transparante rapportering over de problematiek, die via de in 2012 door de Kerk opgerichte opvangpunten aan de oppervlakte is gekomen, het verleden niet zomaar toe te dekken. De schandalen die de laatste jaren aan het licht zijn gekomen, zijn geen geïsoleerde feiten, maar hebben zich in alle sectoren van de samenleving en in alle landen van de 'beschaafde' wereld voorgedaan. De ogen hiervoor sluiten en doen alsof het allemaal niet zo erg is geweest, is het negeren van onrecht. De problematiek moet in zijn volle omvang aan het licht worden gebracht. Dat is de enige manier om onrecht te herstellen en herhaling in de toekomst zoveel mogelijk te voorkomen. Hiermee kan misschien 'onrecht uit het verleden' worden omgezet in 'recht voor de toekomst'.

8.3 Werken aan herstel

De Kerk kan het verleden niet ongedaan maken. Ze heeft echter geprobeerd alles in het werk te stellen wat mogelijk is om datgene aan te bieden wat toen het meest ontbrak, in de eerste plaats menselijkheid en solidariteit. De bisschoppen en de hogere oversten van België waren en zijn nog steeds bereid hun verantwoordelijkheid op te nemen tegenover het onrecht dat in het verleden door mensen in een pastorale functie aan kinderen en jongeren werd aangedaan. We hebben uit de vele confrontaties geleerd, dat in dialoog met de slachtoffers zoeken naar de beste manier om hen bij te staan, kan leiden tot een vorm van herstel van het aangedane leed.

Daarom werd in 2012 gekozen voor een nieuw beleid dat werd voorgesteld in de brochure *Verborgten verdriet*. Dat beleid bestaat uit zes krachtlijnen en werd door alle bisschoppen en hogere oversten van België onderschreven:

1. De kant kiezen van het slachtoffer. Dat is in het verleden te weinig gebeurd. Daders waren vaak gezaghebbende figuren in een onaantastbare positie. Slachtoffers bevonden zich in een kwetsbare positie. Ze dragen het nog steeds mee in de poriën van hun lijf. Elke vorm van relativiseren of elke ongelukkige uitspraak wordt als een slag in het gezicht ervaren.
2. De stilte doorbreken. Zwijgen is onaanvaardbaar als spreken kan redden. De kracht van het probleem lag niet alleen in het misbruik, maar in het feit dat het verborgen werd. Dat duwde de slachtoffers in de eenzaamheid.
3. Erkenning en herstel van het leed dat hen is aangedaan, van de machteloosheid waarin ze zich bevonden, van de stilte waartoe ze werden veroordeeld, van de kwetsuur in hun persoonlijke ontplooiing en van de schade in hun relationele bekwaamheid.
4. De vorm van herstel wordt bepaald in dialoog met het slachtoffer. Hij/zij moet opnieuw stem en zeggenschap krijgen.
5. Een rechtmatige aanpak van de daders.
6. Preventie voor de toekomst.

Om deze krachtlijnen in de praktijk om te zetten, werden er ook zeven structurele maatregelen genomen:

1. Een netwerk van tien opvangpunten: een per bisdom, een voor de Franstalige en een voor de Nederlandstalige congregaties.
2. Een centraal infopunt.
3. Mogelijkheid van verwijzing voor bemiddeling bij neutrale en onafhankelijke instanties onder het beheer van Justitie.
4. Arbitrage buiten de structuren van de Kerk.
5. De oprichting van de Stichting Dignity die gemachtigd is om op te treden namens alle Belgische bisschoppen en de hogere oversten van de religieuze congregaties en van de kloosterorden. In het bijzonder vertegenwoordigt Dignity de Kerk bij arbitrage. Ook zorgt Dignity ervoor dat de vergoedingen die worden afgesproken in de kortste tijd aan de slachtoffers worden uitbetaald en de afspraken worden nagekomen.
6. Verwijzing naar de normale rechtsgang voor niet-verjaarde feiten.
7. De oprichting van een Interdiocesane Commissie voor de Bescherming van Kinderen en Jongeren met een zestal opdrachten. Deze commissie werkte in 2014 een beleidsbrochure uit *Van taboe naar preventie* met beleidslijnen ter preventie van seksueel misbruik en grensoverschrijdend gedrag in pastorale relaties met kinderen en jongeren. Deze brochure bevat o.a. aanbevelingen om onaantastbare posities te vermijden, regels voor een respectvolle omgang, aandachtspunten om grensoverschrijdend gedrag zeer snel te detecteren, een informatiefolder voor ouders en voor kinderen om door adequate informatie het risico op grensoverschrijdend gedrag te voorkomen.

Deze krachtlijnen en structurele maatregelen zijn pogingen om onrecht uit het verleden om te zetten in recht voor de toekomst. Is dit nu ideaal verlopen? Het is een leerproces. Het blijft werk van mensen voor mensen die in een uiterst moeilijke en kwetsbare positie verkeren. Ze moeten hun verhaal vanuit de diepte waar het is opgeborgen opnieuw naar boven halen. In dit pijnlijke proces kan elke schijn van relativieren, een vraag naar het hoe en wat, een moment van aarzeling of twijfel, de toonaard van het gesprek verkeerd aankomen en kwetsen.

8.4 Waar kunnen slachtoffers terecht?

Tot 31 oktober 2012 kon een melding gebeuren bij het Centrum voor Arbitrage inzake Seksueel Misbruik, dat op vraag van de Bijzondere Commissie betreffende de behandeling van seksueel misbruik en feiten van pedofilie binnen een gezagsrelatie, in het bijzonder binnen de Kerk werd opgericht en ondergebracht binnen de Koning Boudewijnstichting als neutrale instantie. Hierover wordt uitvoerig gerapporteerd in het volgende hoofdstuk.

Vanaf 1 januari 2012 werden ook tien opvangpunten opgericht: een voor elk van de acht bisdommen, een voor het geheel van de Nederlandstalige kloosterorden en religieuze congregaties (URV) en een voor het geheel van de Franstalige kloosterorden en religieuze congregaties (COREB). Sinds eind 2014 blijven ze bereikbaar via het centrale infopunt in Brussel, dat de meldingen verwijst naar de plaatselijke opvangpunten: info.misbruik@kerknet.be ; 02 507 05 93

Bij deze opvangpunten kan elke persoon terecht, ongeacht zijn of haar leeftijd, die recent of in het verleden slachtoffer, getuige, dader of verdachte was van seksueel misbruik of grensoverschrijdend seksueel gedrag. De melding kan zowel bepaalde feiten of gedragingen als onderwerp hebben, als de manier waarop bepaalde verantwoordelijken hiermee zijn omgegaan. De melding kan gebeuren voor verjaarde en niet-verjaarde feiten, maar niet-verjaarde feiten worden systematisch aan de gerechtelijke instanties gemeld. Ook wie kennis heeft of een redelijk vermoeden van dergelijke feiten, kan bij de opvangpunten terecht.

Melders kunnen verschillende motieven hebben. Sommigen willen uitdrukking geven aan hun ongenoegen over een bepaalde persoon of over de organisatie waarbinnen deze persoon werkzaam is. Melders die geen klacht willen indienen, maar wel gehoord willen worden, krijgen het aanbod van een gesprek met een vertrouwenspersoon. Voor sommige personen en voor bepaalde problemen volstaat een melding. Voor anderen is een melding de eerste stap naar het indienen van een strafrechtelijke klacht of naar het opstarten van een bemiddelingsprocedure. Daarbij kan al dan niet een vraag naar financiële tegemoetkoming aansluiten.

Laagdrempeligheid, vertrouwelijkheid en veiligheid zijn belangrijke werkingsprincipes. Slachtoffers hebben het niet gemakkelijk om voor het eerst of nog eens te vertellen wat ze hebben meegemaakt. Dat verdient alle respect en zorgvuldigheid. De melding kan dan ook op verschillende manieren gebeuren: een persoonlijk gesprek, telefonisch, per brief of e-mail. Een melder krijgt steeds schriftelijke bevestiging dat men zijn melding heeft ontvangen. Op deze manier moet het vermoeden van doofpotoperatie vermeden worden. Vertrouwelijkheid is niet gelijk aan verstoppen.

We willen dat de melder weet en voelt dat de melding ernstig wordt genomen en gewaardeerd. De moed om grensoverschrijdend gedrag te melden verdient waardering. Wij zijn ervan overtuigd dat we op deze manier bijdragen tot een klimaat van meer integriteit in Kerk en samenleving.

De opvangpunten kunnen een melding informeel en in vertrouwen beluisteren. Ze kunnen een eerste opvang bieden aan de melder en helpen om zijn vraag, indien nodig, te verduidelijken. Ze informeren de melder over de manier waarop de melding verder behandeld zal worden. Ze kunnen advies geven en eventueel eerste hulp bieden op psychologisch, sociaal en juridisch vlak, rekening houdend met de verwachtingen van de melder. Volgens de nood van het individuele slachtoffer zal worden gepolst welke opvang adequaat is en welke vormen van herstel gewenst zijn. Op de eerste plaats moet recht worden gedaan aan hun verhaal, verdriet en pijn.

Er wordt niet alleen gedacht aan het directe slachtoffer zelf. Personen uit de omgeving van het slachtoffer of van de dader die door het misbruik hulp nodig hebben, kunnen er ook terecht. We denken hier aan de partner en het gezin, aan de collega's of vrienden van het slachtoffer, of mensen uit de organisatie waar de dader werkzaam was.

Voor niet-verjaarde feiten, waarbij gerechtelijke vervolging nog mogelijk is, moedigt het opvangpunt het slachtoffer steeds aan om een melding bij politie of bij de gerechtelijke instanties te doen en begeleidt hem/haar daarbij. Wanneer het slachtoffer zelf geen melding aan

politie of gerecht wenst te doen, meldt het opvangpunt de feiten, eventueel zonder de bekendmaking van de naam van het slachtoffer, aan de procureur des Konings bij de rechtbank van eerste aanleg van de woonplaats van de verdachte of bij de federale procureur.

Het opvangpunt kan, op vraag van het slachtoffer, een gesprek bewerkstelligen tussen het slachtoffer en de dader of zijn overste (de toenmalige overste of de huidige overste, als de toenmalige niet meer in leven of niet meer te achterhalen is). In dit gesprek krijgt het slachtoffer de kans uitleg en erkenning te vragen, terwijl de andere partij zijn spijt kan betonen en verontschuldigen kan aanbieden. In een dergelijke confrontatie kan het slachtoffer uitdrukken hoeveel leed het misbruik in zijn of haar leven heeft veroorzaakt. Tegelijk wordt de dader op een persoonlijke en directe wijze geconfronteerd met het leed dat hij heeft aangericht. Het gesprek dwingt hem tot ontvankelijkheid voor de pijn die hij in het leven van het slachtoffer heeft veroorzaakt. Het moet hem ook bewegen tot een groter verantwoordelijkheidsgevoel voor de gevolgen van zijn gedrag. Als de dader niet bereid is om hieraan mee te werken, zullen de opvangpunten en de kerkelijke verantwoordelijken alles wat in hun mogelijkheden ligt ondernemen om hem daartoe te bewegen.

In geval van een geloofwaardige melding wordt de dader verwijderd uit de plaats of elke taak waarin een herhaling van de feiten kan plaatsvinden. Het opvangpunt doet hiervoor concrete voorstellen aan de bisschop of de overste. Deze laatste deelt steeds aan het opvangpunt mee hoe aan de voorstellen gevolg werd gegeven.

Er kan ook een geldelijke tegemoetkoming worden uitbetaald als dit het herstel kan bevorderen. Deze maakt integraal deel uit van het proces van erkenning en herstel. Hiervoor hanteren de opvangpunten dezelfde criteria als het Centrum voor Arbitrage. Deze zijn immers in consensus door de vertegenwoordigers van de Kerk en van het parlement uitgewerkt, op basis van een studie van de gerechtelijke uitspraken inzake seksueel misbruik gedaan door de rechtbank.

Wat betreft de benadering van de vermeende dader, confronteert zijn bisschop of zijn overste hem, eventueel vergezeld van een vertrouwenspersoon, met wat over hem wordt gemeld. Zolang het onderzoek naar de geloofwaardigheid en de ernst van de klacht loopt, wordt in juridische termen over een 'vermeende dader' gesproken. Een vermeende dader wordt gewezen op de verantwoordelijkheid die hij binnen de kerkgemeenschap draagt en op de mogelijkheid om zich, ook voor het gerecht, te verdedigen.

Daders worden ernstig aangemaand om financieel bij te dragen tot de Stichting Dignity, die de tegemoetkomingen aan de slachtoffers betaalt, ook al kan dit omwille van de verjaring niet in rechte worden afgedwongen. Door deze bijdrage kan een dader zijn bereidheid tonen om mee te werken aan het herstel van de schade die hij bij het slachtoffer heeft aangericht. Er zal echter nooit een rechtstreekse financiële transactie tussen dader en slachtoffer geregeld worden. Een minnelijke regeling wordt geregeld tussen het slachtoffer en de Kerk.

De opvangpunten registreren elke melding met aanduiding van tijdstip van de melding, beschrijving van de aangeklaagde feiten, de periode waarin de feiten zich hebben voorgedaan, de locatie, de betrokken personen en organisaties. Alle regelingen - zoals de dading - worden

schriftelijk vastgelegd en ondertekend door slachtoffer/ melder en dader. De bisschop of overste ontvangt een volledig eindverslag met het oog op de nodige maatregelen nu en in de toekomst. Bij het afsluiten van een dossier worden de melder en de (vermeende) dader schriftelijk op de hoogte gebracht van het verloop en de eventuele afronding van de zaak.

8.5 Coördinatie van de opvangpunten

Opdat de tien opvangpunten op een gelijkaardige wijze de slachtoffers zouden opvangen werd er overleg georganiseerd. Vanaf 2012 tot 2017 kwamen de verantwoordelijken eerst maandelijks en daarna tweemaandelijks samen met de secretaris-generaal van de Bisschoppenconferentie van België, de referentbisschoppen voor de slachtoffers van pedofilie, namelijk monseigneur Bonny en monseigneur Harpigny, en dit onder het voorzitterschap Prof Manu Keirse, de verantwoordelijke van de Interdiocesane Commissie voor Bescherming van Kinderen en Jongeren.

Deze werkvergaderingen hadden tot doel elkaar te informeren over de ontvangen aanvragen en met elkaar te overleggen over de wijze van aanpak van het opvangpunt. Zij dienden ook om elkaar te informeren over de vooruitgang in de werking van de arbitrage en de maatregelen die de Kerk genomen heeft in verband met de bescherming van jongeren en kinderen. Sinds begin 2017 zijn meldingen van verjaarde feiten sporadisch geworden en zijn de bijeenkomsten van de verantwoordelijken beperkt tot jaarlijks.

8.6 Rapportering over de meldingen bij de opvangpunten in 2012-2017

Voorafgaande bedenking

De verwerking van de gegevens is gebaseerd op de registratie van de verschillende contactpunten. Het gaat om een summiere set van gegevens die kunnen worden verzameld zonder de privacy van de slachtoffers te schenden of hen af te schrikken met te zware administratieve en bureaucratische procedures.

Aantal aanmeldingen

In het totaal werden in de tien opvangpunten 426 meldingen gedaan. De meeste meldingen gebeurden in 2012, het eerste werkjaar van de opvangpunten, namelijk 286; 37 in het tweede werkjaar (2013), 95 in 2014-2015 en nog 8 in 2016-2017.

73,70 % (314) van de meldingen komt uit het Nederlandse taalgebied, 7,52 % (32) uit het aartsbisdom Mechelen-Brussel, waarvan het niet duidelijk is of ze afkomstig zijn uit het Nederlandse of het Franse taalgebied en 18,78 % (80) uit Wallonië.

Bisdom of religieuze congregaties	Aantal	Percentage
Brugge	64	15
Gent	47	11
Hasselt	52	12
Antwerpen	20	5
Mechelen-Brussel	32	8
Doornik	40	9
Luik	13	3
Namen	9	2
URV	131	31
COREB	18	4
Totaal	426	100

Informatie over de melder

78 % (331) van de meldingen gebeurde door het slachtoffer zelf. 11 % (48) werd gemeld door familieleden van het slachtoffer. 10 % (44) werd door andere instanties gemeld en 1 % (3) door de dader zelf.

De leeftijd van het slachtoffer op het moment van de melding

Leeftijd	Percentage
< 18	2
18 – 20	2
20 – 40	9
40 – 60	48
60 of meer	35
Overleden	4

Uit dat overzicht blijkt dat 83 % van de slachtoffers op het moment van de melding ouder is dan 40 en dat 35 % zelfs ouder is dan 60. In 5 % van de meldingen was het slachtoffer overleden en werd de melding door familieleden of andere bekenden gedaan.

Geslacht van het slachtoffer: 76 % van de slachtoffers was mannelijk en 24 % vrouwelijk.

Leeftijd op het moment van de feiten

Leeftijd	Percentage
< 10	19
10 – 18	73
18 – 21	4
21 +	4

Uit de gegevens blijkt dat 92 % van de slachtoffers jonger was dan 18 jaar op het ogenblik van de feiten en 19 % jonger dan 10 jaar.

Tijdsperiode waarin de feiten zich hebben voorgedaan

Tijdsperiode van de feiten	Percentage
Voor 1950	4
1950 – 1960	18
1961 – 1970	34
1971 – 1980	24
1981 – 1990	12
1991 – 2000	5
Na 2000	3

Uit dit overzicht blijkt dat 92 % van de gemelde feiten zich meer dan 28 jaar geleden heeft voorgedaan en 56 % meer dan 48 jaar geleden. Slechts 8 % van de feiten dateert van de laatste 26 jaar. Het is dan ook niet verwonderlijk dat het niet gemakkelijk is om feiten te reconstrueren. Het uitgangspunt is dat er niet zoveel redenen zijn om de geloofwaardigheid van slachtoffers in twijfel te trekken, en dat een redelijke graad van waarachtigheid voldoende is om geloof te hechten aan het verhaal van het slachtoffer.

Geslacht van de dader: 95 % van de daders is man en slechts 5 % is vrouw.

Leeftijd van de daders op het moment van de melding van de feiten

Leeftijd van de dader op moment van melding	Percentage
Niet te achterhalen	26
< 40	3
40 – 60	6
< 60 – 70	6
>70	17
Overleden	42

Uit de gegevens blijkt dat in 26 % van de meldingen het niet duidelijk te achterhalen is wat de leeftijd van de dader op dit moment is. Bij 59 % van de meldingen is de dader ofwel overleden of ouder dan 70 jaar op het moment van de melding.

De context waarin de feiten zich hebben voorgedaan

Context van de feiten	Percentage
School	43
Parochie	28
Misdienaar	5
Zorgverlening	5
Jeugdbeweging	4
Andere	15

43 % van de feiten deed zich voor in een school en 28 % in een parochie. In 5 % was het slachtoffer misdienaar. 5 % deed zich voor in een zorg verlenende situatie en 4 % in een jeugdbeweging.

Classificatie van de feiten

Waar het gaat om feiten van seksueel grensoverschrijdend gedrag werden de meldingen geclassificeerd in vier rubrieken. Dezelfde rubricering wordt ook gebruikt in het Centrum voor Arbitrage. Op basis van deze classificatie wordt ook de hoogte van de financiële tegemoetkoming bepaald.

Categorie 1: Aanranding van de eerbaarheid zonder geweld of bedreiging gepleegd op het slachtoffer: financiële compensatie tot maximum 2.500 euro.

Wanneer het slachtoffer op het ogenblik van de feiten onder de volle leeftijd van 16 jaar was of een bijzondere kwetsbaarheid vertoonde, valt hij onder categorie 2.

Categorie 2: Aanranding van de eerbaarheid met geweld en bedreiging of waarbij er een vermoeden van geweld of bedreiging wordt aangenomen wanneer de minderjarige op het ogenblik van de feiten onder de volle 16 jaar was of een bijzondere kwetsbaarheid vertoonde: financiële compensatie tot maximum 5.000 euro.

Categorie 3: Verkrachting, meer bepaald feiten van seksuele penetratie van welke aard en met welk middel ook, gepleegd op een minderjarige die daar niet in toestemde, waarbij in rekening wordt gebracht dat als de minderjarige op het ogenblik van de (eerste) feiten onder de volle 16 jaar was of een bijzondere kwetsbaarheid vertoonde, hij geacht wordt niet te hebben toegestemd: financiële compensatie tot maximum 10.000 euro.

Categorie 4: Feiten van de voorgaande categorieën die, gezien de ernst, de uitzonderlijke langdurigheid of de bijzondere omstandigheden van het seksueel misbruik, als uitzonderlijk dienen te worden beschouwd en die geleid hebben tot een aantoonbare buitengewone schade waarvan het causaal verband met het seksueel misbruik bewezen wordt: financiële compensatie tot maximum 25.000 euro.

Aard van de feiten	Aantal	Percentage
Categorie 1 (€ 0-2500)	70	20
Categorie 2 (€ 2500-5000)	176	50
Categorie 3 (€ 5000-10.000)	86	25
Categorie 4 (€ 10.000-25.000)	17	5
Totaal	349	100

Het totaal aantal komt hier op 349 ook al zijn er 426 meldingen geweest. Diverse situaties gaven geen aanleiding tot een financiële tegemoetkoming, ofwel omdat het slachtoffer dit niet wenste, ofwel omdat het slachtoffer overleden was, ofwel omdat het dossier werd doorverwezen naar een nadere instantie, zoals bijvoorbeeld een gerechtelijke instantie.

Aard van de gewenste herstelmaatregelen

Als het gaat over de gewenste maatregelen, is het totale aantal gewenste herstelmaatregelen groter dan het totale aantal personen dat zich heeft gemeld, omdat een persoon meerdere verwachtingen kan hebben. Er zijn drie verwachtingen die het sterkst doorwegen: de vraag naar bemiddeling tussen het slachtoffer en de verantwoordelijke van de instantie waartoe de overleden dader behoorde op het moment van de feiten (22 %), de vraag naar een ontmoeting met de verantwoordelijke van de dader (14 %) en de vraag naar een gesprek als vorm van erkenning (28 %).

Gewenste herstelmaatregelen	Aantal	Percentage
Enkel melding	47	8
Gesprek	161	28
Ontmoeting met de dader	20	3
Ontmoeting verantwoordelijke	87	14
Begeleiding	25	4
Verwijzing voor begeleiding	15	2
Melding aan Gerecht	34	5
Bemiddeling	140	22
Arbitrage	44	7
Verwijzing Andere instantie	42	7
Totaal	615	100

Het feit dat de vraag voor verwijzing naar een gerechtelijke instantie zo laag ligt, is vooral te verklaren door het feit dat het slechts in geringe mate gaat over feiten die volgens de regels van Justitie niet zijn verjaard. In 92 % van de gevallen gaat het immers om feiten die zich meer dan 28 jaar geleden hebben voorgedaan.

Financiële tegemoetkoming

De financiële tegemoetkomingen worden, op enkele uitzonderingen na, uitbetaald door bemiddeling van de Stichting Dignity. Dignity probeert dan de gelden te recupereren van de verantwoordelijke instantie, die deze op haar beurt (als dit nog mogelijk is) recupereert van de dader.

In het totaal werd er in de jaren 2012-2017 via Dignity in opdracht van de opvangpunten € 1.580.001 aan slachtoffers uitbetaald (€ 538.500 in 2012, € 475.101 in 2013, € 204.600 in 2014-15 en € 361.800 in 2016-17).

Daarnaast werd er tot nu toe ook nog € 2.999.751 uitbetaald in opdracht van het Centrum voor Arbitrage. Dat brengt het totaal van de uitbetaalde tegemoetkomingen via Dignity op € 4.579.752.

8.7 Ervaringen vanuit de opvangpunten

In het kader van deze rapportering vroegen we aan een aantal medewerkers om een aantal ervaringen vanuit de werking van de opvangpunten uit te schrijven.

Ervaringen vanuit het opvangpunt van het bisdom Antwerpen

Aanvankelijk in februari 2012 was het even zoeken naar de beste aanpak maar al snel werd duidelijk dat een vast stramien moest uitgetekend worden om ten alle tijd de werkzaamheden van het opvangpunt te volgen, zo nodig te heroriënteren en meer nog, om later te kunnen beoordelen welke de plus en minpunten ervan geweest zijn.

Het in groep overeengekomen gegevensformulier diende bovendien als nuttige leidraad bij de gesprekken met de slachtoffers.

Het gaf deze mensen ook de geruststelling dat ze ernstig genomen werden en dat het gesprek meer was dan een welwillend luisteren om dan weer vergeten te worden.

Van groot belang was ook dat de slachtoffers erop konden rekenen dat hun mededelingen in de grootste discretie en vertrouwelijkheid plaats grepen.

Zo werden de slachtoffers voorafgaand aan het gesprek in kennis gesteld van de werkmethode van het opvangpunt.

Hierbij werd het accent gelegd op de veiligheid van hun gezegdes naar de buitenwereld toe; hen werd steeds gevraagd of ze akkoord gingen met de opmaak van een verslag, met daaraan gekoppeld meer informatie over de manier waarop de archivering van hun verhaal zou verlopen.

De zorgvuldigheid van de bewaring van de dossiers was een bijzonder aandachtspunt voor het opvangpunt. Het ernstig nemen van hun verhaal, de laagdrempeligheid waarop de gesprekken werden gehouden in een speciale ruimte (sprekkamer), de aangewende gesprekstechniek met de nadruk op het vrije verhaal van het slachtoffer zonder hem/haar te onderbreken en respect te tonen voor de ontstane stiltes, de vraag naar hun wensen bij het einde van de gesprekken waren de fundamenteelste werkingsprincipes van het opvangpunt.

Immers, het was niet gemakkelijk om feiten te reconstitueren die jaren geleden gebeurd waren en die dus ook dateerden van een tijd dat de persoon in kwestie nog een kind of jong adolescent was en tevens was het voor het overgrote deel van de gevallen niet mogelijk om de gezegdes te checken op hun waarachtigheid.

Als uitgangspunt vertrok het opvangpunt steeds van de geloofwaardigheid van de slachtoffers, want ze moesten toch maar de moed hebben om hun verhaal te doen en opnieuw het verleden te herbeleven, wat in niet weinig gevallen aanleiding gaf tot heel emotionele momenten.

Op basis van diverse details, zoals beschrijvingen van de plek waar de feiten zich hadden voorgedaan, de periode, de duurtijd, andere personen in hun omgeving, interesses of hobby's van de vermeende dader, bepaalde steeds weerkerende rituelen of gewoontes, kon worden ingeschat in welke mate het verhaal van de slachtoffers al dan niet als ernstig diende gecatalogeerd te worden.

De eerste jaren betekenden - met tussenpauzes - voor het opvangpunt van Antwerpen een vrij intensieve bezigheid; de groep kwam op geregelde tijdstippen bijeen om overleg te plegen en de dossiers beslissingsklaar te maken voor bisschop Bonny.

In die tijd was het zelfs voor de leden van het opvangpunt niet altijd vanzelfsprekend om op afstandelijke wijze te blijven omgaan met het leed en de kwetsuren van de slachtoffers.

Het was nochtans van doorslaggevend belang om steeds met de nodige nauwgezetheid en correcte afweging, dossier per dossier, te bespreken in de hoop een zo evenwichtig mogelijk advies te verstrekken. Gelukkig daalde na een drietal jaren de meldingen of klachten.

Er werd beslist het opvangpunt toch te laten bestaan, zodat het nu nog altijd kan geraadpleegd worden, via het centrale infopunt te Brussel of het kerknetkanaal van het bisdom Antwerpen.

Samengevat komt het hierop neer:

- *Alle mogelijke grensoverschrijdende gedragingen van priester, diaken of medewerker in de kerk zijn aan bod gekomen en telkens heeft het opvangpunt zich aan het vaste stramien gehouden, zoals dat bij de aanvang van de werkzaamheden was afgesproken.*
- *Merkwaardig is dat zelfs vrij minieme feiten of handelingen een grote impact kunnen hebben op het latere leven van het kind of de jonge adolescent (jongen of meisje); hier past de bedenking dat dikwijls een meer dan gewoon inlevingspatroon nodig is geweest omdat elke minimalisering al gauw aanleiding kan geven tot verstoring of zelfs een breuk met het opvangpunt.*
- *Sommige aangiften zijn pas zeer laat aan het opvangpunt overgemaakt; doorgaans gaat het dan om slachtoffers, die al in contact zijn geweest met een persoonlijke vertrouweling of hulpverstrekker en die net op advies van deze begeleider, psycholoog of psychiater uiteindelijk de stap zetten om het opvangpunt te contacteren.*
- *Het beluisteren van het verhaal, de erkenning vanuit de kerk of indien mogelijk door de dader, de tegemoetkoming, gaande van de verontschuldiging tot begeleiding of financiële vergoeding leiden voor het merendeel van de dossiers tot een beter gevoelen in hoofde van de slachtoffers.*
- *Dit betere gevoelen betekent evenwel niet dat de littekens ook verdwijnen, maar de boosheid of het schaamtegevoelen of zelfs het eigen-schuldgevoelen kan nu plaats maken voor een meer positieve ingesteldheid over zichzelf.*
- *De in kennisstelling aan de slachtoffers van de eindbeslissing van de kerk, zeker wanneer de dader nog in leven is, werkt geruststellend tot rustgevend.*
- *Het belang van de opmaak van een gegevensformulier en een afsluitende nota mag zeker naar de toekomst toe niet onderschat worden, want zoals Mgr. Bonny het ooit verwoordde, moet binnen tien jaar nog altijd kunnen aangetoond worden op welke wijze een klacht of een melding is behandeld, maar eerder nog kan het nuttig zijn wanneer er sprake is van recidive of ingeval een ander opvangpunt hiermee zou geconfronteerd worden.'*

Ervaring vanuit het Opvangpunt bisdom Brugge

Het bisdom Brugge werd erg getroffen door de zaak van onze toenmalige bisschop in april 2010. Een veelheid van gevoelens barstte los: ongeloof, woede, verbolgenheid maar ook angst en verslagenheid.

In dit tumult stroomden de aanmeldingen binnen bij de werkgroep rond Peter Adriaenssens. Gauw zocht deze versterking om de meldingen te kunnen verwerken en vroeg aan Patrick Degrieck, priester van ons Bisdom of hij mee zijn schouders onder deze werking wou zetten.

In 2011 engageerden de Belgische bisschoppen zich in opvolging van de Bijzondere Commissie van de Kamer om Opvangpunten (OP) op te richten. Zo kreeg ik in augustus 2011 een telefoontje van monseigneur De Kesel, die ondertussen bisschop van Brugge was met de vraag om coördinator van het OP Brugge te worden. Men had vlug een naam nodig om door te geven aan de interdiocesane werking. Samen met Patrick Degrieck, een psychiater en een jurist vormden wij het Opvangpunt voor het bisdom Brugge.

Reeds voor de officiële start van de opvangpunten, gingen we met de eerste meldingen aan de slag. Niemand van ons wist waar dit toe zou leiden, hoeveel werk dit zou inhouden, hoe te werken zelfs.

In de tussentijd had monseigneur De Kesel samen met Patrick Degrieck ook niet stil gezeten en zoveel mogelijk aandacht gegeven aan mensen met klachten en vragen. Dit was voor hen beiden toch wel heel confronterend. Dat was het immers ook voor ons allen in het Opvangpunt. We kenden de omvang van deze – tot dan toe stil gehouden – problematiek helemaal niet.

Gezien het bisdom het meest in opspraak was gekomen, kwamen ook heel veel meldingen uit andere hoeken onze kant uit, terwijl die bij een ander bisdom of het OP voor de religieuzen thuishoorden. Samenwerkingsverbanden werden uitgebouwd over de grenzen van het bisdom heen, vaak heel solidair en opbouwend, af en toe wat stroever, maar steeds met één doel: het ernstig nemen van het slachtoffer of de melder. Van meet af aan was dit ons oogpunt: elke melding, elke vraag moet grondig beluisterd worden en geen enkel slachtoffer/melder mag zich een nummer weten of afgepoeierd naar een andere instantie. De kerk wil resoluut deze bladzijde van al te lang en teveel toegedekt leed omslaan en het was aan ons om die instelling gestalte te geven, een menselijk gezicht.

De meldingen kwamen op allerlei manieren binnen. Soms heel direct via de telefoon, soms via mail of brieven. Altijd werd het slachtoffer/de melder uitgenodigd voor een persoonlijk gesprek met een medewerker van het OP en de persoon van hun voorkeur. Een aantal onder hen wenste onder geen beding nog contact met een priester, maar anderen wilden net aan de bisschop of een priester hun pijn en lijden tonen. Zij werden altijd ontvangen op de wijze die zij wensten, op de plaats die voor hen mogelijk was en al dan niet begeleid door een partner of vertrouwenspersoon.

Sommigen deden hakkelend en verward hun verhaal, anderen kwamen met een woordenvloed of een lijvig dossier. Het was aan ons om zo fijngevoelig mogelijk op het spoor te komen wat de juiste feiten zijn geweest en welke gevolgen deze bij het slachtoffer/de melder hebben teweeggebracht. Deze verhalen werden dan een voor een en met de nodige aandacht en omzichtigheid in het OP be-

sproken. Als een financiële tegemoetkoming werd gewenst, werd dat geregeld binnen de categorieën bepaald in overleg met de Bijzondere Commissie van de Kamer en die ook door het Centrum voor Arbitrage werden gehanteerd. Dit was niet altijd een makkelijke oefening omdat sommige, zogezegde banalere feiten, bij een persoon heel zware gevolgen kunnen hebben gehad.

Belangrijk was dat er steeds tijd werd gegeven om woorden te zoeken en te vinden voor het verdriet, het onbegrip, de schaamte, de pijn...die hen ten deel was gevallen. Daarom kon men bij het opvangpunt terecht op velerlei manieren: persoonlijke gesprekken, mails, sms'en, telefonisch en dit zo frequent als nodig om het verhaal een plaats te leren geven. Sommigen hadden al een heel therapeutisch traject doorlopen, anderen raadden wij dat sterk aan of verwezen we door naar een therapeut.

Opvallend was dat de meerderheid bijna nooit over deze feiten had gesproken. Hun partner was tot voor kort niet op de hoogte, een paar wilden zelfs niet dat hun partner of kinderen deze zaken te weten zouden komen. Het leed werd enkel met medewerkers van het opvangpunt gedeeld en daarna weer toegedekt om de draad van het leven weer op te pikken.

Maar toch verandert een dergelijke melding de betrokkene en zijn omgeving zodanig dat het vaak uiteindelijk aanleiding was tot een openhartig gesprek met de partner. Ook voor de partner werden een aantal zaken plots duidelijk, want er werd een oorzaak gevonden voor hun haperend seksueel leven samen, voor de sarcastische opmerkingen over priesters en de kerk of de afwijzing van lichamelijke nabijheid en zo meer. Een enkel koppel startte op ons advies ook relatietherapie, want ook jaren na datum, is het niet te laat om samen aan een relatie te werken die gebukt ging onder een onuitsprekbaar taboe. Want er was ook kwaadheid en frustratie bij de partner, omwille van de zoveel jaren van zwijgen, omwille van de feiten zelf, de verloren tijd samen, het gemis aan warmte, genegenheid en intimiteit...

Soms was het liefdesleven pijnlijk gekwetst en gebroken

Soms was het leven zelf wanhoop of chaos geworden.... We hoorden ook de pijnlijke verhalen van nabestaanden van slachtoffers die gestorven zijn of suïcide hebben gepleegd omdat het misbruik en zijn gevolgen te zwaar om dragen was.

Af en toe waren de kinderen of de partner kwader dan het slachtoffer zelf. Ook zij moesten de kans krijgen om op verhaal te komen en ook dit verdriet kwam aan het licht. Voor anderen viel de puzzel samen, een oorzaak aan het –soms vreemde of afstandelijke – gedrag van vader of moeder, broer...

Pijnlijk was ook de ervaring dat sommige slachtoffers opnieuw meewarig werden bekeken door de eigen omgeving, inclusief de parochie waar ze thuis zijn. Het spreken, na zo lang in stilte gedragen lijden, bracht soms een nieuwe pijn met zich mee.

Gelukkig zagen we ook warme, sterke koppels en families die in woord en daad elkaar nabij blijven in goede en slechte dagen. Dit gaf ook ons moed om dit –soms zware en delicate werk – voort te zetten.

Als leden van het OP waren we soms, als vertegenwoordigers van de Kerk, de kop van Jut. We kregen de woede en frustratie van jaren over ons heen en leerden die te incasseren, wetende dat deze gericht was op de vermeende daders en niet meteen op onze persoon. Het was dan ook belangrijk

dat we bij elk van de leden van het OP terecht konden met onze ervaringen, maar ook – binnen de grenzen van het beroepsgeheim – bij een eigen vertrouwenspersoon.

Dit gold ook voor de bisschop zelf. Monseigneur De Kesel en een aantal van zijn medewerkers kreeg het ook hard te verduren. Op bepaalde momenten was ook de pers ongenadig en leek de halve wereld tegen ons gekeerd. De publieke opinie verhardde ook in zijn standpunten naar vermeende daders toe waardoor het steeds moeilijker werd om ook deze mensen waardig te benaderen.

Want ook de vermeende daders die nog in leven waren, werden telkens geconfronteerd met het verhaal dat het OP ontving. Een aantal ontkende stellig, een groter aantal gaf – soms na wat aandringen - toe dat er feiten gepleegd waren en een evenredig aantal was bijna opgelucht dat deze zaken aan het licht kwamen en waren bereid mee te werken aan een herstelbemiddeling. Af en toe kwam het tot een ontmoeting tussen slachtoffer en dader waarbij deze laatste ook zijn verontschuldigingen persoonlijk aanbood, soms gebeurde dat schriftelijk. Dit laatste was helend voor de beide partijen.

Alle namen van levende daders werden aan justitie aangegeven in het kader van mogelijke recidive of andere slachtoffers die ons niet bekend zijn. De opvangpunten handelen enkel verjaarde feiten alleen af zonder inbreng van de justitie, maar het is aan justitie om de verjaring vast te stellen en soms bijkomend onderzoek te doen. De samenwerking met de parketten verlopen vlot en discreet. Melders die niet wensten dat hun naam werd genoemd in de aangifte aan justitie, bleven anoniem. Dit werd in alle gevallen gerespecteerd.

Het werk van een opvangpunt gebeurt ook steeds in overleg met de interdiocesane commissie die in de eerste jaren maandelijks samenkwam. Alle coördinatoren van de opvangpunten wisselden hun ervaringen daar uit en werden bijgestaan door juristen en de beide bisschoppen-referenten en dit onder voorzitterschap van professor Manu Keirse. We konden er terecht met onze concrete werkingsvragen en er werden op onze vraag ook protocollen uitgewerkt opdat elk opvangpunt een gelijkaardige werking zou kennen. De werking op elkaar afstemmen ging soms moeizaam en hing ook wat af van de concrete samenstelling van elk opvangpunt. Maar het was goed dat we elkaar konden ontmoeten en leren van elkaar, want een dergelijke werking was totaal nieuw en ongekend voor de Kerk en ieder van ons.

Dat men gehoord werd en het verhaal, hoe oud het ook was, beluisterd werd en ernstig werd genomen, was voor de meeste slachtoffers/melders het allerbelangrijkste. Ook dat wij en de bisschop oprecht verontschuldiging aanboden, werd zeer gewaardeerd. Voor de meesten was de financiële tegemoetkoming iets dat er bovenop kwam. Sommigen schonken deze aan een goed doel of hun kinderen die onder de gevolgen van hun eigen lijden hadden geleden.

Het werk in het Opvangpunt was en is delicaat, maar we hebben er de helende kracht ervaren van 'in de W/waarheid gaan staan'. Alleen de Waarheid wordt een Weg ten Leven... '

Ervaringen vanuit het Opvangpunt Bisdom Hasselt

Vrij snel na het beëindigen van de commissie Halsberghe en de perikelen rondom de commissie Adriaenssens, inclusief de Operatie Kelk, werd einde 2010 in het Bisdom Hasselt op verzoek van bisschop monseigneur Hoogmartens een team van deskundigen samengesteld, bestaande uit een psychiater-seksuologe, een therapeute, een priester, gecoördineerd door voormalig directeur-coördinator van het Vertrouwenscentrum Kindermishandeling.

In eerste instantie werden een aantal hangende dossiers rond mogelijke priester-plegers opgenomen, alsook enkele dossiers van religieuzen. Gelijktijdig werd een Zorgfonds opgericht, waarin plegers gevraagd werd een bijdrage te storten. Deze bedragen dienden om mogelijke claims van slachtoffers te betalen. Met het team werd nagedacht en ook inhoudelijk bijgedragen tot de brochures ‘Verborgens verdriet’ en ‘Van taboe naar preventie’.

Aanvankelijk ging onze aandacht vooral naar plegers, die hetzij beschuldigd werden van seksueel misbruik, hetzij erkenden feiten te hebben gepleegd. Overeenkomsten werden met hen gesloten, waarbij voorwaarden werden afgestemd om toekomstig misbruik te voorkomen. Meestal ging het om beperkende maatregelen in hun pastoraal functioneren en voor zover mogelijk werden bijdragen tot het Zorgfonds vastgelegd. Bij deze plegers voelden we vaak een intens schuldbesef, een eerlijke erkenning voor de gepleegde feiten.

Feiten die te verklaren waren op grond van (werk)-omstandigheden, van leefomstandigheden, maar ook vanuit persoonlijke noden (problemen met seksuele identiteit, behoefte aan tederheid, eenzaamheid, vaak alleen staan en opvang vinden in intieme relaties, misbruik van machts- en gezagsposities...)

Eenmaal de Opvangpunten in het begin van 2012 operationeel werden ontvingen we geleidelijk aan meer meldingen van slachtoffers. Schrijnende verhalen die in meerderheid jongens, maar ook meisjes, meemaakten in hun kinder- en jeugdijaren. Na lange jaren van twijfels, angst en onzekerheid, verdrongen pijnen en verdriet, na vaak complex verlopende levens en relaties, na psychisch lijden, vonden ze de moed om over hun ervaringen te vertellen. Het opbouwen van een vertrouwensrelatie met de slachtoffers was geen sinecure (goede duiding van de positie van het opvangpunt, van de opvangpersoon was essentieel).

In de verhalen viel op:

- *Slachtoffers (werden ‘verleid’) keken op naar hun plegers*
- *Slachtoffers werden geleidelijk tot feiten gebracht (grooming)*
- *Slachtoffers hadden nauwelijks verweer. Omwille van hun leeftijd, doch ook ‘omdat ze van niets wisten’, in een onevenwichtige relatie stonden met de pleger (gezag figuur)*
- *Slachtoffers werden in een geheim meegesleurd, (moesten zwijgen, werden bedreigd, waren alleen met de pleger op diverse plekken, konden bij ouders/familie niet terecht)*
- *Slachtoffers werden veel later, als ze volwassen werden en zelf aan relaties begonnen, gewaar dat hun iets aangedaan was wat niet klopte.*

- *Slachtoffers willen meestal geen confrontatie met de pleger, willen wel erkenning van de feiten en willen maatregelen ter voorkoming van herhaling*
- *Slachtoffers willen soms een financiële vergoeding, ook al was dit vaak niet de prioriteit, ze beschouwen het wel als een heilzame act.*
- *Slachtoffers voelen zich opgelucht dat ze hun verhaal hebben kunnen brengen, dat ze een levensperiode kunnen afronden. Sommigen hebben jarenlang hulp gezocht en verkregen, anderen willen nog steeds hulp en ondersteuning.*

Mijn indruk was ook dat de verhalen, de resterende gevoelens pijnlijker waren dan de feiten, die op zich uiteraard grensoverschrijdend waren. Doch het gegeven dat zij met een verhaal dat hun overkomen is, toch verder moesten leven leek ondraaglijk.

Slachtoffers stonden er op dat de kerk maatregelen nam tegen de nog levende priesters/religieuzen, ook als de feiten al verjaard zouden zijn. Als Bisdom en Opvangpunt zijn we hierin consequent geweest. In alle dossiers werd melding aan het Parket en aan Rome gedaan, in de dossiers waarin de pleger overleden was werd door het Bisdom verantwoordelijkheid genomen ten aanzien van de slachtoffers. (o.a. via dadingen)

Gesprekken, desgewenst met de bisschop, gaven een aantal slachtoffers, bevrijdende voldoening.

Samengevat stel ik:

- *Dat vele slachtoffers via het Opvangpunt een betekenisvolle loutering van hun leed hebben kunnen delen;*
- *Dat vele slachtoffers via het proces van het Opvangpunt hun lijden hebben kunnen afronden en een nieuwe start in hun leven hebben kunnen maken;*
- *Dat vele plegers eindelijk en openlijk over hun drijfveren tot de feiten hebben kunnen spreken en soms zelfs hulp kregen waarnaar ze lang zochten;*
- *Dat vele plegers erkenning gegeven hebben aan de pijn die ze (jonge) mensen aandeden en begrip toonden voor het lange lijden van hun slachtoffers, en dat zij tevens de maatregelen van de Kerk en van het gerecht nederig ondergingen;*
- *Dat het opvangpunt – zowel als meldpunt en opvang, begeleiding – een heuse bijdrage is en dient te blijven in de benadering van seksueel misbruik in de Kerk;*
- *Dat de samenwerking in teamverband nuttig is om alle invalshoeken van de problematiek te bekijken;*
- *Dat preventie, zoals in de brochure ‘Van taboe naar preventie’ een continu proces mag zijn.*

Ervaring opvangpunt van het Aartsbisdom Mechelen-Brussel

Toen op 24 juni 2010 het Gerecht een grote huiszoeking uitvoerde in het aartsbisschoppelijk paleis te Mechelen, had ik pas mijn contract getekend. Het deed mij niet twifelen aan mijn verandering van werkgever, mijn collega's van toen hadden er ook geen commentaar bij. Tot op het moment dat ik in september in Mechelen begon met werken, was er al een idee gerijpt in mij: als er iets moet gebeuren voor de slachtoffers van het misbruik, dan wil ik daar aan mee helpen.

De Belgische Kerk zocht een weg om de slachtoffers bij te staan en dit leidde in 2011 tot de oprichting van de opvangpunten. Ik stelde mij al snel kandidaat om daar aan mee te werken. Wat het zou zijn, wist ik niet. Ik was pas een jaar ver in mijn opleiding tot diaken, had nog geen pastorale gesprekken gevoerd tenzij dat de gesprekken op de personeelsdienst daar soms wat van weg hadden. Ik heb me aan die nieuwe taak toegewijd in geloof dat ik dit als christen mocht doen, in de hoop dat ik iets zou kunnen betekenen voor de mensen die zouden langskomen.

Ik weet nog dat ik me bij het eerste gesprek voelde als bij mijn eerste rouwgesprek drie jaar later. Wellicht gaf ik een vreemde indruk aan de man die toen aan mijn tafel zat: ik heb heel voorzichtig overgebracht dat hij mocht kiezen wat hij wel of niet vertelde, ik vroeg zelfs of ik mocht noteren. En ik heb geluisterd.

Aanvankelijk had ik nog de neiging om een onafgemaakte zin te willen aanvullen, om op onmogelijke vragen proberen een antwoord te vinden, in de overtuiging dat die mens die daar voor mij zat dat ook echt wou. Gaandeweg heb ik geleerd dat er stiltes mogen vallen, dat er niet op alles een antwoord is en er ook niet hoeft te zijn. Maar ik heb zeker gevoeld dat het voor de mensen die hun verhaal deden, heel belangrijk was dat ik meeleeftde met hen, dat ik er wou zijn om te helpen. Sommigen vertelden uren aan een stuk zodat ik me kon beperken tot er te zijn. Anderen waren veel spaarzamer met hun woorden zodat ik af en toe zelf het gesprek weer moest op gang brengen.

Een gesprek afronden is niet altijd gemakkelijk. Een mens die tientallen jaren gezwegen heeft over wat hem overkomen is, die het verdrongen heeft en nu wel gaat spreken, die bedenkt ieder moment opnieuw iets dat hij nog wil toevoegen. Als we na een lang gesprek dan samen bekeken hoe het nu verder moest, dan vatte ik op het einde alles nog eens samen. En dan kwam dikwijls nog een stuk verhaal, telkens weer, ook als ik al een paar keer afgerond had. Dan kreeg ik soms schrik had ik aan de persoon die daar zat met zijn ellende, de indruk gaf dat ik probeerde hem buiten te werken.

De meeste slachtoffers van misbruik heb ik op mijn kantoor ontvangen. Dat is altijd vlot verlopen, ik zette dan ook de klank van mijn telefoon af. Er werd al eens op de deur geklopt door anderen in het gebouw, maar nooit is er iemand binnengestapt toen een slachtoffer zijn verhaal aan het vertellen was. Een paar mensen echter hebben niet naar Mechelen willen komen. Ik kon hun redenen wel begrijpen, wellicht voelde het voor hen alsof ze naar het hof van de leeuw zouden gaan. Maar wat is dan wel een goede plaats? Bij een aantal ben ik thuis geweest. Ik kreeg dan vaak het gevoel dat hun thuis ook hun plaats van verdriet was. Mochten ze zich toch verplaatst hebben, dan waren ze daar tenminste eens uit geweest. Twee mannen heb ik op café ontmoet, op hun vraag. Ze wilden liever niet op het bisschoppelijk paleis komen maar bij hen thuis moest het ook niet zijn. Een publieke

plaats als een café verraste mij dan wel als keuze, immers, vlakbij kunnen anderen zitten die een en ander horen. Maar de praktijk is anders geweest. Al zaten er op een paar meter van ons mensen met elkaar te praten, ons gesprek kon gewoon plaats vinden. Al moet ik wel zeggen dat deze twee mannen niet de meest getraumatiseerde slachtoffers waren. Ik heb mensen gezien van wie ik met zekerheid kan zeggen dat ze aan een tafeltje op café geen woord gezegd zouden hebben.

Diep gekwetst. Bij heel wat mensen heb ik gevoeld dat zij ten diepste gekwetst waren. In de meest extreme ervaringen, tonen mensen zich wellicht het meest zoals ze echt zijn. Sommigen werden heel kwaad, een keer heb ik na het lezen van de brief met de eerste melding zelfs schrik gehad om die persoon uit te nodigen, zo dreigend kwam hij over. Anderen krompen helemaal ineen bij het vertellen van hun verhaal, in zoverre het hen mogelijk was te vertellen. Maar bij de meesten heb ik wel de dankbaarheid ervaren dat iemand hen in alle eerlijkheid en openheid wou ontvangen en aanhoren.

Heb ik gemerkt dat de maatregelen die uiteindelijk genomen werden de mens in kwestie ook vooruit hielpen? Niet vaak.

Geld was niet het belangrijkste. Velen vroegen er niet naar bij hun eerste gesprek. Veelal kwamen ze er later op terug en lieten toen begrijpen dat ze de som wel wilden aannemen. Maar bij niemand bleek de betaling echt een stap vooruit in hun leven te zijn. Eenmaal heb ik zelfs achteraf gehoord dat het geld voor ruzie in de familie zorgde: bepaalde familieleden wilden dat er gedeeld werd.

Met de dading was het al iets beter: die had meer betekenis om de mensen in kwestie te helpen aanvoelen dat de excuses namens de Kerk gemeend waren. Ook al waren er een paar die er echt blij om waren, bij velen had ik toch de indruk dat ze het zagen als 'maar een stuk papier'.

Vermoedelijk het meest waardevolle was de beschikbaarheid van iemand op het opvangpunt, zeker als slachtoffers de kans kregen om een paar keer terug te komen. Ik heb echt de indruk dat een eerste gesprek het begin kon zijn van een vertrouwensrelatie maar die moest dan wel blijven duren: er was bij sommigen de heel uitdrukkelijke vraag om af en toe opnieuw te mogen schrijven, bellen, langs komen. Het feit dat ook die herhaalde contacten doorgaans snel afbouwen, interpreteer ik als een goed teken: de hulp die ze hier kregen, de steun, de vriendschap soms, gaf een duwtje in de rug om ook in het dagelijks leven weer zijn weg te zoeken. Ik hoop voor hen dat dit lukt.

Ervaringen vanuit het Opvangpunt Bisdom Gent

Vooraleer de opvangpunten in januari 2012 operationeel werden, waren enkele leden van het opvangpunt Gent in het kader van de Commissie Adriaenssens reeds actief bij de opvang van slachtoffers. De ervaring van die leden, na de oprichting van het kerkelijk opvangpunt binnen het Bisdom Gent, luidt:

- *1° Dat zij in het opvangpunt in volledige onafhankelijkheid konden werken binnen het bij de oprichting van de opvangpunten vooropgesteld kader;*
- *2° Dat het teamwerk de taak vergemakkelijkte om in eerste orde de slachtoffers correct op te vangen, te adviseren en te oriënteren.*
- *3° Dat daarnaast gebleken is dat voor de meeste slachtoffers de financiële tegemoetkoming (conform de vier categorieën die de graad van misbruik omschrijven) een afdoend onderdeel van de herstellbemiddeling is gebleken; slechts in uitzonderlijke gevallen bleek de omvang van de vooropgestelde vergoeding een twistpunt of diende uiteindelijk zelfs verwezen naar de Arbitragecommissie;*
- *4° Dat voor een beperkt aantal slachtoffers het niet zozeer te doen was om een financiële tegemoetkoming maar dat voor hen het kenbaar maken van de feiten volstond enerzijds als onderdeel van een persoonlijk helingsproces en anderzijds als het formuleren van een pijnlijk aandachtspunt naar de kerkelijke overheid toe. Ook de bezorgdheid om nieuwe slachtoffers te voorkomen was bij vele melders zeer duidelijk. Vooral bij slachtoffers van nog levende daders, maar ook bij anderen.*

Naar de toekomst toe blijven volgende items belangrijk:

- *1° Wij moeten - ongeacht eerder vooropgestelde beperkingen in de tijd tot de jaren waarin de Arbitrage voorzien was - blijven beschikken over een luisterend oor naar slachtoffers toe, en verder de financiële tegemoetkomingen blijven voorzien, ook al hebben slachtoffers tot dusver nog niet durven spreken.*
- *Voor mensen met een probleem dat niet binnen het werkveld van het opvangpunt valt, moet de doorverwijzing misschien wat beter worden uitgewerkt. Slachtofferhulp, geestelijke gezondheidszorg, en indien de feiten niet verjaard zijn uiteraard eerst doorverwijzen naar het gerecht.*
- *2° Ook de opvolging en de opvang van daders moet een aandachtspunt blijven. We benadrukken dat we van mening zijn dat binnen de kerkprovincie een overkoepelende structuur (met een belangrijke psychologisch-psychiatrische component) dient te worden opgericht en operationeel dient te zijn, waar daders verplichtend begeleiding en opvolging dienen te zoeken.*
- *3° Ten aanzien van “onverbeterlijke” of zich aan elk toezicht onttrekkende daders, dient door de kerkelijke overheid, zowel plaatselijk als ook vanuit Rome vlugger en in elk geval doortastender opgetreden worden, ook al gaat het verlies van het statuut van priester gepaard met een verlies van controle door de kerkelijke overheid. Een duidelijke communicatie rond het terugzetten in de lekenstand kan dit ondervangen.*

- 4° Er moet, meer nog dan in het verleden en blijvend gewerkt worden aan een verhoogde preventie. Dit dient zich o.m. te concretiseren in de priesteropleiding.

De overige leden van het opvangpunt Gent hebben bovenstaande tekst doorgenomen en zich ermee akkoord verklaard.

Vécu du point de contact dans le diocèse de Liège

La réalité des abus sexuels par des membres du clergé ou des religieux sur des mineurs et autres personnes vulnérables a été reconnue par l'Église et des points de contact ont été créés par les évêques, afin que les victimes ou des personnes se percevant comme telles puissent rencontrer des «écouteurs» qui ne font pas partie du clergé et ont des capacités professionnelles ou personnelles d'accueil, de bienveillance et de justice. La mission qui nous a été confiée est donc avant tout un service que nous rendons aux victimes. Je suis touché par la cohésion et l'empathie que tous les membres du point de contact leur montrent.. Nous avons apprécié de faire partie d'une véritable équipe qui a à cœur d'accompagner la souffrance des victimes et qui le fait avec beaucoup de respect et de tact.

Nous avons nous-mêmes souffert parfois de la détresse des victimes. Les transgressions sexuelles de certains membres du clergé nous ont blessés, nous mettant devant les yeux la réalité d'une église pécheresse, dont nous faisons partie...C'est donc avec beaucoup d'humilité et de peine que nous avons entendu les récits de la souffrance des victimes. Les actes incompréhensibles des abuseurs font partie de l'Église imparfaite et du monde dans lequel le mal occupe malheureusement une grande place. La profonde souffrance des victimes a souvent laissé en nous un sentiment d'impuissance face au mal qui leur a été fait.

Si, d'un côté, les récits des victimes nous touchent profondément et que leur passé nous révèle des transgressions inexcusables, nous regrettons de ne pouvoir entendre et comprendre la souffrance des abuseurs d'autre part. En effet, un abuseur doit être une personne qui souffre d'un gouffre affectif tel qu'il utilise des mineurs ou des personnes vulnérables pour combler un vide ou «soigner» sa blessure narcissique. Quel drame! Nous nous posons des questions concernant leur cheminement passé, leurs contacts sociaux équilibrants. Nous ne pouvons pas esquiver l'énorme carence de discernement et de formation à la sexualité au cours de leur préparation au sacerdoce ou à la vie religieuse.

La bonne entente au sein du groupe, la complémentarité des formations des membres, le cadre accueillant de notre lieu de réunion, la recherche COMMUNE d'un avis ou d'une proposition à transmettre à notre Evêque, sans oublier l'importance de la disponibilité et de la présence éclairante de Monseigneur Jousten, ont permis un travail intéressant et efficace.

Ce qui nous a manqué doit être également signalé: sans doute absorbés par la problématique psychologique et spirituelle des problèmes (ceci n'est qu'une fausse excuse), nous n'avons pas été suffisamment attentifs à l'élaboration d'un «dossier officiel» pour chaque cas, reprenant par écrit les données personnelles de la victime, un listing et un compte-rendu des différentes interventions et

surtout un «rapport final». Nommer un(e) secrétaire en début de chaque réunion est indispensable : il est impossible de mener une réunion, d'y participer et d'en enregistrer le contenu.

Deuxième raison de «frustration»: nous ne disposons pas des moyens dont dispose une juridiction d'instruction, ce qui nous oblige le plus souvent à rester dans nos conclusions sur des «impressions» (souvent bien étayées), au mieux, notre «intime conviction» est parfois difficile à se forger.

Troisième remarque: nous sommes régulièrement confrontés à des cas qui nécessiteraient une prise en charge psychiatrique. Nous percevons la souffrance de la personne, mais il n'est pas toujours clair de distinguer la responsabilité du supposé auteur. Avec le temps, des relectures de l'histoire se font et nous observons des incohérences qui entachent notre «intime conviction». Dès lors, reconnaître la victime peut signifier reconnaître aussi la culpabilité de la personne qu'elle désigne et cela a des conséquences pour cette personne sans qu'il y ait de véritable jugement. Ceci explique un malaise par rapport à la mission qui nous est confiée.

Enfin, nous nous posons la question de l'avenir de notre point de contact: jusque quand fonctionnera-t-il? Et avec quelle mission? Les dernières requêtes que nous avons reçues sortent manifestement du cadre fixé par notre mission, comme l'obtention de renseignements d'un fils dont le père décédé aurait été victime et l'agresseur décédé.

Vécu du point de contact du diocèse de Tournai

Le point de contact du diocèse de Tournai pour les abus sexuels dans une relation pastorale est actuellement composé d'une psychologue, d'un prêtre et d'un juriste. Voici le point de vue de chacun de ses membres sur la manière dont il (elle) a vécu sa mission et le regard porté sur celle-ci.

» Le point de vue de la psychologue

Dans mon travail de psychologue au sein du point de contact, j'ai évidemment été très sensible à la profondeur de la souffrance exprimée par les victimes, souffrances des abus subis dans l'enfance, et souffrance de leurs vies souvent profondément perturbées et abîmées, parfois jusqu'aujourd'hui encore.

Certains avaient occulté, refoulé ces souvenirs, et la remontée qui se fait est elle-même douloureuse: faire la démarche de rencontrer le point de contact et évoquer ce qui leur est arrivé, ravivent et réactualisent en quelque sorte toutes ces souffrances, il s'agit d'une démarche difficile, douloureuse et courageuse.

C'est pourquoi il me paraît aussi que l'essentiel est de pouvoir leur offrir une écoute humble, empathique, une écoute discrète et non-intrusive, une écoute longue aussi, laissant à la personne tout le temps nécessaire pour s'exprimer à son rythme, comme elle le veut et comme elle le peut, c'est pourquoi souvent plusieurs rencontres sont nécessaires.

Cette écoute permet à la personne de se savoir reconnue comme victime (ce que souvent de longues années de silence n'avaient pas permis), et cette démarche peut aussi l'aider à se réapproprier une identité autre que « victime », commençant ou continuant ainsi un travail de reconstruction.

J'ai ressenti également de l'admiration devant certaines victimes ayant déjà pu réaliser ce travail de reconstruction, ayant trouvé la capacité de mener une vie heureuse et pleine. Pour celles-là aussi, témoigner de leur parcours devant le point de contact est une étape importante, qui peut rester difficile et douloureuse.

Cette démarche des personnes auprès du point de contact me paraît importante : même si certaines victimes avaient déjà pu en parler à d'autres, faire parfois un travail de psychothérapie avant de nous rencontrer, il me paraît important pour elles qu'elles puissent parler de leur souffrance et de leur vécu au point de contact, c'est-à-dire à des personnes qui sont mandatées et donc représentent officiellement cette Eglise qui les a tellement meurtries : être enfin entendues, reconnues comme victimes par cette Eglise qui – à travers un ou plusieurs de ses membres – les a tant blessées, est essentiel. Pouvoir lui dire toute la souffrance de leur vie saccagée, mais aussi dire toute la colère et les reproches qui les habitent peut-être encore: il est important que le point de contact puisse aussi entendre et recevoir la colère et l'agressivité de certaines victimes.

Les faits étant souvent anciens, la plupart des auteurs d'abus sont décédés, le point de contact a donc eu peu d'occasions de les rencontrer. Cependant il m'est arrivé d'apprendre que tel ou tel prêtre, que j'avais connu autrefois, faisait partie de ces auteurs d'abus, et cette révélation fut parfois difficile pour moi, comme le fut aussi la rencontre d'un prêtre refusant de reconnaître les faits évoqués.

» Le point de vue du prêtre

Comme prêtre engagé dans le point de contact de mon diocèse, j'ai été amené à écouter des personnes victimes d'abus sexuel. Je perçois chez elles un énorme besoin d'exprimer ce qu'elles ont vécu et traversé, et parfois aussi le besoin d'évoquer le processus par lequel la prise de conscience des faits s'est produite. Je suis de par mon ministère renvoyé d'emblée à la responsabilité pastorale de l'Eglise, surtout dans la personne des prêtres. La part de culpabilité et la gravité de l'injustice commise font ressortir l'urgence d'une prévention et d'une vigilance pour assurer l'équilibre humain de ceux qui exercent une quelconque forme d'autorité. Dans le témoignage des victimes, j'entends la souffrance innommable résultant du mal subi et je cherche à adopter une attitude à la fois vulnérable et fiable qui puisse établir une confiance. Je me pose la question de savoir comment envisager avec ces personnes un chemin qui les mène à la paix, un lien avec l'Eglise, une expérience de Dieu. Au moment où elles étaient en droit de vivre une maturation dans la foi et l'amour, elles ont été trompées et abîmées, voire détruites. La prise au sérieux de leur parole et de leur démarche par l'autorité ecclésiale constitue déjà une étape, je pense notamment à l'un ou l'autre contact avec notre évêque. La présence et les interventions du juriste et de la psychologue lors des rencontres sont précieuses pour guider dans la vérité et libérer la parole, dans un profond respect des personnes et de leur histoire.

Pour ceux qui ont fait le mal, nous sommes parfois confrontés au déni et il est difficile de les amener à « venir à la lumière ». Je mentionne aussi le rôle de la prière personnelle pour confier à Celui qui

« sait ce qu'il y a dans l'homme » les personnes, leur entourage, leur situation, ainsi que notre ministère d'accueil au sein de notre équipe.

» **Le point de vue du juriste**

Le point de contact a, pour ce qui le concerne dans le diocèse de Tournai, mis en application ce qui est exposé dans la brochure «Une souffrance cachée - Pour une approche globale des abus sexuels dans l'Eglise» (janvier 2012 - Les Evêques et les Supérieurs majeurs de Belgique) et dans la brochure «Du tabou à la prévention - Code de conduite en vue de la prévention d'abus sexuels et de comportements transgressifs dans les relations pastorales avec les enfants et les jeunes» (2 juin 2014 - La Commission Interdiocésaine pour la Protection des Enfants et des Jeunes).

Dans l'exercice de la mission qui nous a été confiée, ce qui m'a le plus impressionné, c'est la souffrance des victimes, leur besoin d'écoute, leur besoin d'être comprises et entendues. Ecouter leur détresse me paraît avoir été le fondement de notre vécu au sein du point de contact.

Une demande importante des victimes a aussi été d'être reconnues par l'autorité de l'Eglise appelée à les aider à survivre. Souvent les victimes se sont appelées elles-mêmes "les survivants". Il est fondamental que l'Eglise continue de prendre conscience du caractère abject des actes posés par certains acteurs pastoraux.

Un autre élément m'a frappé: l'indemnisation pécuniaire n'a pas été la motivation première des victimes. Certaines d'entre elles n'ont d'ailleurs pas souhaité d'indemnité.

Enfin il faut souligner que la mission accomplie a été avant tout un travail d'équipe. Il s'agit d'une équipe pluridisciplinaire avec ses composantes psychologique, spirituelle et juridique. Mais l'aspect essentiel de l'équipe, ce qui l'a soudée, c'est le soutien mutuel dans une complémentarité des fonctions. Au fil des réunions de travail, j'ai expérimenté ceci: en tant que juriste, sans l'apport des autres membres, je n'aurais certainement pas pu accomplir tout ce qui a été réalisé grâce au travail d'équipe et à l'apport essentiel de la psychologue et du prêtre.

» **Conclusion**

Le psaume 8, émouvante prière biblique, chante : «Seigneur, qu'il est grand ton nom par tout l'univers. Ta splendeur est chantée par la bouche des enfants, des tout-petits, empart que tu opposes à l'adversaire où l'ennemi se brise en sa révolte...»

Mais l'ennemi, dans sa révolte, a réussi à ouvrir une brèche dans le rempart du chant des enfants, en incitant - notamment des acteurs pastoraux - à abuser d'enfants, de victimes vulnérables et fragiles. Le chant d'enfants abusés s'est ainsi mué en cri de détresse.

Que soient vivement remerciés toutes celles et tous ceux qui, tant en dehors de l'Eglise catholique qu'au sein de celle-ci (notamment pour le diocèse de Tournai, Monseigneur Guy Harpigny) ont contribué et contribuent toujours à éradiquer le fléau des abus commis dans les relations pastorales sur des enfants et des jeunes devenus, pour le reste de leur vie, des survivants.

Molensteen – ervaring vanuit het opvangpunt van de URV (Unie van de Religieuzen van Vlaanderen)

Oktober 2010, het pas verkozen parlement wil het onderzoek naar het seksueel misbruik in de Kerk naar zich toe trekken. In het voorjaar was de maatschappelijke ontreddeering compleet toen bleek dat ook een populaire bisschop zich aan kinderen vergrepen had. Een stortvloed aan meldingen volgde en het gerechtelijk onderzoek dat opgestart werd, leverde spectaculaire beelden op.

Op het eerste zicht leek een parlementair onderzoek een merkwaardige stap.

Hoe kan een Bijzondere Commissie van de Kamer zich buigen over de interne organisatie van de Kerk tijdens een lopend gerechtelijk onderzoek zonder de grondwettelijke beginselen van scheiding der machten (wetgevend, uitvoerend en rechterlijk) en van scheiding tussen kerk en staat te schenden?

Ook bij de kerkleiders was er een grote huivering. Hoe zal het parlementair debat verlopen? Zal de Kerk niet nog meer worden beschadigd? Zal dit de slachtoffers ten goede komen of zal het schandaal op zich centraal staan?

Uiteindelijk stapte de Kerk mee in het parlementair debat en dat is baanbrekend en achteraf bijzonder heilzaam gebleken. Als er in een parlementaire democratie één plaats is om maatschappelijke verantwoordiging een stem te geven en een verwerkingsproces voor een diepe malaise in de samenleving mogelijk te maken, dan is dit bij uitstek het parlement.

De Bijzondere Commissie van de Kamer betreffende de behandeling van seksueel misbruik, inzonderheid binnen de Kerk, riep achtereenvolgens alle Belgische bisschoppen, de aartsbisschop en de kardinaal, en ook de oversten van de belangrijkste orden zoals de Jezuïeten, de Salesianen en de Broeders van Liefde op voor ondervraging. De zittingen waren openbaar en werden zelfs rechtstreeks uitgezonden op televisie.

Als uittredend parlamentslid en oud-voorzitter van de commissie voor Justitie gaf ik informeel advies aan sommige bisschoppen over de werking van parlementaire commissies en over de mogelijkheden binnen een parlementaire procedure. Ik bereidde met hen de zittingen en hun tussenkomsten voor.

Met die ervaring rijker, werd ik in 2011 gevraagd om als vrijwilliger te participeren in het zorgteam dat werd samengesteld door de Unie voor Religieuzen in Vlaanderen (URV).

Ik wist wat ons te wachten stond: het onthaal en het beluisteren van de slachtoffers, de aanmelding bij de bevoegde oversten, het bemiddelen, het begeleiden van het erkenninggesprek en de spijtbetuinging. De confrontatie met het leed en de pijn van de concrete slachtoffers was ongemeen hard. Gedurende bijna acht jaar ontmoette ik persoonlijk 57 gebroken mensen, van Maaseik tot Diksmuide, in mooie herenhuisen en in huurflats, in psychiatrische instellingen en detentiehuisen. Nooit ben ik gewend geraakt aan de gruwelijke verhalen van kindermisbruik. Telkens opnieuw maakte ik mij klein, werd ik een en al oor, liet ik de wonde opengaan en luisterde ik naar de levensverhalen, die vooral overlevingsverhalen zonder uitkomst bleken te zijn.

Ik ontmoette dan evenveel maal een Vlaamse overste om het verhaal te brengen, om iets over de identiteit van de dader te weten te komen en om een erkenning voor het slachtoffer voor te bereiden. Sommige orden en congregaties waren erg professioneel in de aanpak. Er werd onmiddellijk in het archief gedoken, data en identiteitsgegevens van de dader nagegaan, verslagen uitgeplozen.

Door de grote congregaties werd er ook nooit moeilijk gedaan over het dadingvoorstel en het voorgestelde bedrag voor de morele genoegdoening. Maar het Vlaamse veld van de congregaties is als een oud lappendeken met een oneindige variëteit. Vaak kwam ik aankloppen bij hoogbejaarde oversten, die nog maar moeizaam hun uitgeleefd klooster recht hielden. Ze aanhoorden het misbruikverhaal met tranen in de ogen en vroegen zich vertwijfeld af hoe ze dit nu weer moesten uitklaren. Anderen vertrouwden mij openhartig toe dat ze vroeger ook slachtoffer geweest waren en uit angst voor de eigen herinnering altijd weggekeken hebben van de misbruikte kinderen.

Bij zowel slachtoffer als overste drong ik aan op een ontmoeting om het verhaal te aanhoren en om concrete spijtbetuigingen uit te drukken. Bij de meeste misbruikgevallen was de dader al overleden, maar een zeldzame keer was ook de dader zelf aanwezig bij het erkenningsgesprek. Dit gesprek is voor vele slachtoffers belangrijker geweest dan de materiële schadevergoeding.

Voor het eerst beluisterd worden over het leed dat hen is aangedaan, zonder dat er getwijfeld wordt, zonder dat ze bestookt worden met vragen naar bewijs, aanvaard en erkend worden als slachtoffer en officiële kerkelijke excuses horen uitspreken, dat werkt zonder meer bevrijdend.

Met deze gesprekken hebben we de slachtoffers kunnen helpen om een bereikbare stap vooruit te zetten in hun persoonlijk verwerkingsproces. Daarvoor heb ik veel dankbaarheid mogen ondervinden.

In die dankbaarheid van de slachtoffers vond ik dan de moed om de nieuw binnengelopen meldingen aan te pakken. Want de meldingen zullen blijven komen, de verwerking van misbruik op jonge leeftijd duurt een leven lang. Niemand weet vooraf wanneer de individuele verdringingsstrategieën doorbroken worden, wat de aanleiding is of wanneer het geschikte moment daar is om te durven spreken. Daarom is het essentieel dat de zorgteams en meldingspunten binnen de Kerk blijven functioneren.

Aanvankelijk heb ik mijn motivatie voor mijn opdracht gevonden in mijn gehechtheid aan de Kerk. Ik dacht de Kerk te kunnen helpen, maar in de ervaring werd de oproep om het menselijk leed van de slachtoffers tegemoet te komen sterker. Ik dacht de Kerk van Christus te moeten redden, maar ik ontmoette Christus in de minsten van de Zijnen, de gekwetsten in lichaam en ziel. Het is mijn kerkbeeld dat nu beschadigd en gewond overblijft. En niet alleen dat van mij. Bij zo vele oprechte gelovigen blijft er verdriet, schaamte en onmacht.

Hoe is dit kunnen gebeuren, bij ons en overal waar katholieke instellingen werden uitgebouwd, van Australië over Chili, de Verenigde Staten, Ierland, Nederland? Waarom werd het leed dat wereldwijd aan kinderen en jongeren is aangedaan niet tijdig gezien en gehoord? Was het niet Jezus zelf die ons voorspeldde dat het beter is om met een molensteen in zee te worden geworpen, dan om kleinen ten val te brengen (Lc. 17,2).

Het kindermisbruik is duidelijk geen zaak meer van alleen maar individuele ontsporingen. Sinds de apostelen heeft de Kerk al vele crisissen doorstaan, maar waar we nu doorgaan is één van de donkerste perioden omdat het kwaad van binnenuit komt.

We kunnen nu wel vol afschuw kijken naar bijvoorbeeld de series en documentaires over de Kerk onder de Borgia's. Maar wat zullen volgende generaties onthouden van de Kerk vandaag? Welke

schandaalfilms zouden er niet kunnen geregisseerd worden over deze Kerk en dan nog wel 'based on a true story'.

We kunnen niet anders dan vaststellen dat er iets verkeerd gegroeid is in de structuren zelf van de Kerk. De eenzijdig mannelijke en wereldvreemde cultuur is ontspoord. Het celibaat kan een gave zijn en een bron van geestelijke vrijheid, maar kan ook beleefd worden als een menselijk tekort en een te zware last om dragen. Er is veel begrip gegroeid voor de zonden van onkuisheid, maar door de geheimhouding errond vervaagde elk normbesef. Het is een perverse omkering van waarden als de vergiffenis voor een onkuis leven het besef van wat een misdaad is tegen een kind teniet doet.

De exclusief mannelijke kerkstructuur heeft gefaald. De mensheid geeft maar leven omdat er mannen en vrouwen zijn, ouders en grootouders. Het katholiek mensbeeld kan maar inclusief en liefhebbend zijn als mannen en vrouwen het opbouwen. Er zijn dringende hervormingen nodig om de leefwereld van alle oprechte leerlingen van Jezus te laten doordringen in de top van de katholieke kerkstructuren. En zo de macht die hoort bij de leiding van de wereldwijde organisatie in balans te houden, controleerbaar en transparant te maken.

De Blijde Boodschap, het antwoord dat Christus biedt op het mysterie van elk mensenleven, is te belangrijk om niet gehoord te worden. De structuren en instituties zijn hieraan ondergeschikt.

Zonder een diepgaande hervorming zal de molensteen om de hals de Kerk verder de diepte blijven intrekken.

Ervaring van een overste

Bij deze concrete ervaringen voegen we ook een bijdrage (gepubliceerd in Jezuiten Zending vandaag, april 2016) van pater Johan Verschueren, provinciaal van de Nederlandstalige Jezuitenorde, die aangeeft hoe hij vanuit de praktijk van de confrontatie leerde kiezen voor de slachtoffers. *Pater Verschueren is sinds 2012 als provinciaal het aanspreekpunt en de eindverantwoordelijke voor de slachtoffers van seksueel misbruik door Vlaamse en Nederlandse jezuïeten. Sinds meer dan twee jaar wordt hij daarin bijgestaan door een andere jezuïet. Zij verwerkten ondertussen een honderdtal meldingen. Hoe heeft hij dit alles overleefd?*

“Alles wat je voor de minste van mijn broeders hebt gedaan, heb je voor Mij gedaan”, zegt Jezus (Mt 25,40). Apostolische religieuzen hebben zich in de loop van de kerkgeschiedenis toegelegd op allerlei vormen van dienstverlening aan de minsten der broeders in de samenleving: ziekenzorg, armenzorg, opvang van vreemdelingen, zorg voor gevangenen, voor wezen en weduwen, onderwijs, bejaardenzorg, ... Veel sectoren van de georganiseerde sociale dienstverlening in onze hedendaagse samenleving hebben hun ontstaan te danken aan religieuzen diep in de middeleeuwen. Zij haalden hun inspiratie uit het evangelie, dat oproept tot naastenliefde en werken van barmhartigheid. Jezus' voorkeur voor armen en gemarginaliseerden ging kennelijk zo ver dat Hij zich met hen identificeerde. Armenzorg onder welke vorm ook is daardoor voor elke christen een godsdienstige activiteit.

Slachtoffers van natuurrampen, oorlogen of onrecht en tegenslag kunnen bij rechtgeaarde christenen, en bij religieuzen in het bijzonder, makkelijk op erbarmen rekenen.

Wij, religieuzen en priesters, zouden bij uitstek mensen zijn die anderen willen helpen. We zijn niet het soort mensen dat zwakken marginaliseert door het louter nastreven van eigenbelang, of dat zelf slachtoffers maakt. Althans dat dacht iedereen – wijzelf inbegrepen – zeer lange tijd. De laatste jaren is het tot ons doorgedrongen dat ook religieuzen en priesters in staat blijken te zijn om slachtoffers te maken, méér dan we mogelijk achtten. In de sfeer van het seksuele dan nog wel, de sfeer waaraan wij ons – in de verbeelding van de goegemeente – als “zuivere engelen” onttrokken hadden. Toen slachtoffers van seksueel misbruik zich in 2010 massaal kenbaar maakten en zich met hun gewonde lijven met een schreeuw om ontferming en met kreten om rechtvaardigheid tot de religieuze families richtten waartoe hun kwelgeesten behoorden, bleek eeuwenlange ervaring in het omgaan met marginalen en slachtoffers van allerlei onheil onvoldoende om aan die nieuwe situatie het hoofd te bieden. Men wist niet waar men het had. Plots troffen we ons aan in de rol van aangeklaagde criminelen. De aantijging dat we lid waren van een criminele organisatie loerde om de hoek.

In tijden van verwarring door bedreigende nieuwe ervaringen is het teruggrijpen naar funderende, zingevende verhalen essentieel. Zij vormen handvatten voor ons geestelijk leven en zijn lichtbakens langs onbegane paden. Een voor de hand liggende en inspirerende parabel kon mij op weg zetten: de parabel van de barmhartige Samaritaan. Deze parabel was een van mijn favorieten toen ik als kind de kinderbijbel koesterde. Wat een prachtige held toch, die Samaritaan, die zomaar – om niet – een onbekende zeltogende mens oproept. En wat een zelfzuchtige lelikaards, die priesters, die er speciaal in een boog omheen lopen. In mijn kinderlijke naïviteit nam ik me voor nooit te worden als die priesters, maar als de Samaritaan. Uiteraard had ik geen benul van culturele of religieuze redenen die verklaren waarom de priesters het slachtoffer negeerden, of waarom het niet evident was dat een Samaritaan een Joodse pelgrim hielp. Als kind las ik het als een stichtelijk sprookje, dat me tegelijk boos en warm maakte. Ik stond er niet bij stil dat ik waarschijnlijk nooit beroofde slachtoffers langs de weg zou aantreffen, of dat ik ooit zelf priester zou zijn gebonden door institutionele trouw, of dat ik een “Samaritaan” zou worden in een ontkerstende samenleving.

Later in de vorming tot jezuïet, ontmoetten we vooral slachtoffers van de zogenaamde onrechtvaardige socio-economische structuren, die men structurele zonden ging noemen. In de jaren zeventig waren de politieke theologie en de bevrijdingstheologie ontstaan. En in de jaren tachtig brak dit denken met kracht door. Geloofsverkondiging en het bevorderen van sociale rechtvaardigheid zijn onlosmakelijk met elkaar verweven. Vanaf het noviciaat werd het ons ingehamerd: er bestond een soort rovend kwaad waarbij het “rijke Noorden” de rol van de roversbende kreeg toebedeeld en vooral slachtoffers maakte ver van ons bed in het diepe “uitgebuite Zuiden”. In de kerk werd iedereen opgeroepen om zich hiervan bewust te worden en te kiezen voor de rol van de barmhartige Samaritaan, die niet schroomt de geslachtofferde mens uit het Zuiden op te rapen. Dat kon je het beste doen door te ijveren voor structurele veranderingen in de samenleving, te streven naar mentaliteitsverandering, je in te zetten voor nationale vastenacties als Broederlijk Delen, etc. Onverschillig blijven stond gelijk met de rol spelen die voor de priester en de leviet waren weggelegd.

Het slachtoffer in dit verhaal is een beroofde, gewonde en voor dood achtergelaten reiziger, mogelijk een pelgrim. Hij was op weg van Jeruzalem – het Santiago, Rome of Lourdes van nu – naar Jericho, naar huis. Een mens zonder naam. Hij had iedereen kunnen zijn, ook jou of mij, zo wil het verhaal ons duidelijk maken. Wie de rovers zijn blijft in het verhaal verborgen – het kwaad dat huist in mensen, even naamloos.

Een minderjarige die seksueel misbruikt wordt, wordt beroofd. Waarvan? Hij is zijn onschuld kwijt, zijn eigenwaarde en zelfvertrouwen, en vaak niet meer in staat om een normaal relatieleven, laat staan een normaal liefdesleven op te bouwen. Hij weet dat die kwetsuur als een tijdbom diep in hem verborgen ligt, dat ze zijn functioneren bemoeilijkt en veel vierkant doet draaien in zijn leven. Vaak is dit te pijnlijk om onder ogen te zien. Het volle bewustzijn van die diepe, ondraaglijke kwetsuur komt bij velen twintig, dertig jaar of nog later toch nog aan de oppervlakte als een pestbuil die openbarst op een moment dat niet te voorzien is. Dan pas stort zo iemand in en blijft voor dood langs de kant van de weg achter. Alsof hij dertig jaar geleden een dolkstoot kreeg en nu pas kan toegeven dat het fataal was. Sommigen geven echt toe aan dat gevoel en vinden een uitweg in suicide, anderen worden opgeraapt en belanden in de herberg der artsen of psychotherapeuten, en vinden vaak pas later de moed en de naar buiten kerende woede om hun klacht te gooien naar de huidige bewoners op het adres van hun dader-rover.

De man aan de rand van de weg – naakt, ontmenselijkt en voor dood achter gelaten – is altijd een appel voor wie hem ziet. Het slachtoffer derangeert, het stoort en roept op. Ook de priester en de leviet kunnen er niet naast kijken. Ze kunnen hem niet niet-zien. Vooral de priesters in het oude Israël, de kohanim, konden zich om rituele redenen niet inlaten met een voor dood achtergelaten mens. Het bezoedelde hun persoon, hun ambt, hun zending, en het maakte de eredienst onmogelijk. Priesters moesten er in een veilige bocht omheen. De levieten, de leviim, in het oude Israël hadden wat dit betreft iets minder dwingende voorschriften na te leven dan de kohanim, maar stonden in de eredienst toch te dicht bij hen om niet dezelfde voorzichtigheid wat betreft rituele reinheid na te streven: in een bocht eromheen dus. Slachtoffers waren gevaarlijk voor hun instituut.

Dat waren de slachtoffers van het seksueel misbruik voor de kerkelijke instituten vijf jaar geleden ook: gevaarlijk en storend. Ze konden onze goede naam door het slijk sleuren. We verdachten ze gemakkelijk van vrijzinnige of atheïstische sympathieën, en dat ze zich door dit genre van journalisten lieten opvoeren. Hun advocaten, geen haar beter natuurlijk. En uiteraard, slachtoffers en hun advocaten waren belust op geld, het geld van de religieuzen dat voor de goede werken bestemd was. Op onze provincialaten en bij de directeurs van onze colleges kwamen boze brieven of telefoontjes binnen. Felle beschuldigingen waren niet zeldzaam, nooit gespeend van woede. Een voorbeeld: “...Uw gezelschap telt een hoop zieke en gekke mannen die zich permitteren misbruik te maken van de jongens die hun toevertrouwd werden... Ze denken dat hun neiging kosteloos is en dat die leerlingen hun toebehoren. Maar sorry, mijn lichaam behoort mij uitsluitend toe!!!... Jullie paus zou jullie moeten dwingen om in het huwelijk te treden, juist zoals God ons geschapen heeft... in plaats van ‘Scusi, scusi’ te roepen. Schadeloosstelling moet nu volgen!” Schijnheiligheid, hypocrisie, doofpotoperaties waren de courante begrippen in die periode. Mijn voorganger als provinciaal in Vlaanderen schreef samen met het centrale collegebestuur een brief: “Ik heb de stomp in mijn maag gevoeld.” Hij hing in de touwen.

Nog steeds betrap ik me op gemengde gevoelens van ongeloof of argwaan en onbehagen als een nieuwe aanklacht binnenwaait. Ik voel me dan van buiten aangevallen. Zelden zijn deze klachten sereen. Vaak zijn ze fel en verhullen nauwelijks de poging om te kwetsen. Altijd bekruipt me dan een sluimerende boosheid. Een ingehouden woede en ontgoocheling tegenover de beschuldigde medebroeder, zeker als een bewijs de klacht geloofwaardig maakt. Of woede en verontwaardiging die zich naar het slachtoffer keert, als door archiefonderzoek blijkt dat de klacht niet kan kloppen (dit is eerder een zeldzaamheid). Ik zie dezelfde kolkende cocktail van sentimenten bij de medebroeders die in de een of andere zaak geconsulteerd worden. Niemand wordt er beter van. Het is allemaal erg verwarrend, bedreigend en het brengt je van je stuk. Het liefst wil je weglopen. In een boog eromheen. Of je juridisch inkapselen: "Bewijs maar, als je kunt!" Ik heb het allemaal uitgetoet. Niets is zo gemakkelijk als de klacht van een slachtoffer onderuit halen, omdat hij psychisch labiel blijkt of als het verhaal links en rechts kleine incoherenties bevat. Maar als je daaraan toegeeft en dan 's avonds in de spiegel kijkt, slaap je niet goed. Je weet dat het fout zit, ook al heb je het recht aan je kant... En dan weet je: er is geen ontkomen aan, je draagt een vloek over je wezen. Hoe draag je die vloek?

Het Bijbelse adagio "Zijn bloed kome over ons en onze kinderen" (Mt 27,25) begrijp ik beter dan ooit. Of hoe zonden en schuld overgaan van de ene generatie op de andere. De duistere daden van tientallen medebroeders die vrijelijk konden grijpen en roven, daarbij geholpen door een sfeer van taboe en onbegrensd kerkelijk aanzien, komt nu neer op hun kinderen: de kleine restgroep van religieuzen één of twee generaties later.

Hoe draag je een vloek? Hoe draag je de zonden, de schuld van je voorouders? Ontkennen kan niet meer. Er was de "stomp in de maag", ook bij mij. De kop in het zand steken? Terugvechten als een leeuw in het nauw?

Ik vond een antwoord bij Jezus. Na zijn dood en opstanding ontdekten zijn leerlingen dat Hij het antwoord gevonden had bij de profeet Jesaja, in de liederen van de Dienaar. Ik moest daarvoor wel de gewone deugdenethiek, het gewone recht en mijn gezonde psychische zelfbehoudsreflexen achterwege laten en de spiraal van kwaad en geweld die zich keerde tegen de orde en mezelf als zijn hoogste lokale vertegenwoordiger, aanvaarden. Ik zou mijn andere wang aanbieden. Het was dát of ontrouw worden aan mijn roeping. En dus koos ik ervoor om de schimpscheuten en verdachtmakingen voor lief te nemen, de walging te verbijten bij het lezen en bestuderen van het zoveelste misbruikverhaal, de schaamte toe te laten in de ontmoeting met een slachtoffer of slachtoffergroep, te durven erkennen dat het beleid faalde, er slapeloze nachten voor over te hebben, psychische verarring toe te laten. Ook heb ik geleerd dat kwaad niet te snel af te geven aan Jezus' kruis, maar er zelf eerst door gekwetst te worden. Gelukkig kreeg ik na een half jaar een medebroeder die mee dit provinciekruis dragen wilde. Het maakte de dingen een heel stuk draaglijker.

De christelijke theologie breekt er zich al tweeduizend jaar het hoofd over: hoe kan het dat Jezus' lijden en dood anderen verlost? Eigenlijk is het antwoord erg simpel, waag ik te zeggen: omdat dit het kwaad ontwapent en krachteloos maakt. Het heeft niets met offermagie te maken. Het is een relationeel en spiritueel gebeuren. Ik heb nu al enkele tientallen keren mogen meemaken hoe gebroken slachtoffers opveerden en herleefden als ze hun kwaad op mij mochten loslaten, zonder op verdedi-

ging te stuiten, zonder slagen terug te krijgen. En wat ik niet verwachtte: door hen die onvoorwaardelijke erkenning te schenken die ze zolang ontbeerden, kwamen ze opnieuw in voeling met zichzelf en brokkelde hun behoefte om wraak te nemen af. En dit had dan weer een onmiddellijk en niet te stuiten effect op mezelf. Ik ontving het leven terug uit hun hand. Het waren de slachtoffers zelf die de vervloeking verbraken en omkeerden tot zegen. Dat gebeurt zomaar. En God beaamt: "Wie u zegenen, zal Ik zegenen" (Gn 12,3). De spiraal van het kwaad en de vloek doorbroken, voor beiden.

Er is dus maar één weg uit dit helse kwaad zowel voor het slachtoffer als voor de (plaatsvervangende) dader. Deze laatste dient zich kwetsbaar toe te keren naar de door het kwaad getekende mens en toe te laten dat hij wraak op jou wil nemen. Je dient te erkennen dat hij beroofd werd door je medebroeder. En erkennen dat je zelf ook slachtoffer werd door het verraad van tientallen medebroeders. Erkennen dat je gemeenschap lange tijd vooral bekommerd was om haar goede naam en reputatie. Erkennen dat jij nu verantwoordelijk bent. Erkennen dat de schuld bij jou ligt. Voelen dat je vergeving nodig hebt. De daden van je beschuldigde medebroeder verfoeien en scherp veroordelen, maar hemzelf niet diaboliseren; hem blijven zien als medebroeder die ook moet verlost worden.

Niet de beroofde mens, maar de Samaritaan heeft de sleutel in de hand. Voor mij klonken de woorden uit Deuteronomium 30,15: "Kies tussen leven en dood. Ik, de Heer, plaats u voor deze keuze." En Jezus ging nog een stap verder dan de Samaritaan. Hij liet zich kruisigen tussen de rovers, als een moordenaar tussen moordenaars.

Het opnemen van de rol van de Samaritaan en het stapje verder: het onverwacht ontwaren van de dynamiek van verlossing, verootmoedigde me. Ik leerde Jezus en zijn geweldloosheid beter verstaan. En ik leerde het kwaad in de ogen kijken. Dat was nodig. Ook de beroofde mens leerde ik beter kennen en zijn vreselijke wonden. Deze wonden overstijgen de persoon. Het kwaad verspreidt zich, het werpt zijn tentakels ver uit. Het raakt de ganse sociale omgeving van het slachtoffer: zijn ouders die nooit geloof hechtten aan de verhalen van hun kind, de echtgeno(o)t(e) die decennialang een deficiënt liefdesleven moest ondergaan, de kinderen die vaak gebukt gaan onder gebrek aan affect. En het toppunt van perversie: het onvermogen van het slachtoffer of zijn omgeving om nog te kunnen geloven in God, omdat uitgerekend een man van de kerk een muur bouwde tussen deze mensen en God. "Wie een van deze kleinen die op Mij vertrouwen ten val brengt, kan beter met een molensteen om de hals in volle zee gegooid worden... Wee de mens die een ander ten val brengt" (Mt 18,6.7). Tegenover dit "wee u", staat het "zalig gij". Aan ons de keuze.

8.8 Slotbeschouwing

Hopelijk zijn de lessen uit het verleden zo diep zijn doorgedrongen dat bij iedereen in de Kerk een verscherpte waakzaamheid is ontstaan om de eerste tekenen van onheuse machtsuitoefening en seksueel grensoverschrijdend gedrag op te merken.

De Kerk wil verdergaan op een weg naar transparantie. Een eerste stap was de publicatie van de beleidsbrochure *Verborgen verdriet*, waarin het nieuwe beleid van de Kerk ten aanzien van deze problematiek werd in gang gezet. Een tweede stap was de brochure *Van taboe naar preventie* waarin de nadruk kwam te liggen op preventie. Ondertussen wordt er verder gewerkt aan correcte preventie door vorming van pastorale medewerkers en door informatie.

De opvangpunten blijven bereikbaar via het centrale infopunt in Brussel.

Nederlandstalig	Francophone
Info.misbruik@kerknet.be	Info.abus@catho.be
02 507 05 93	02 507 05 93

Vandaaruit wordt bij meldingen beroep gedaan op de medewerkers van het opvangpunt dat voor het slachtoffer best bereikbaar is. We blijven beschikbaar om te luisteren en om te zoeken naar alle vormen van herstel die mogelijk zijn. Als er zich nog nieuwe feiten zouden voordoen, waarvan wij durven hopen dat dit niet meer het geval zal zijn, zal het wellicht om niet verjaarde feiten gaan. Deze worden dan onmiddellijk in de handen van de gerechtelijke instanties gegeven.

De Kerk dankt allen die hebben meegewerkt aan de opvang, de erkenning en het herstel van de slachtoffers uit het verleden. Maar vooral wil ze haar oprechte waardering betuigen ten aanzien van de slachtoffers zelf en hun naasten die door hun naar buiten treden het inslaan van nieuwe paden naar gerechtigheid hebben mogelijk gemaakt. Het luisteren naar hen heeft ons veel geleerd.

HOOFDSTUK 9

Het Centrum voor Arbitrage

HOOFDSTUK 9

9 HET CENTRUM VOOR ARBITRAGE

9.1 De oprichting van het Centrum voor Arbitrage

Zoals reeds aangegeven in hoofdstuk 4 heeft de “Bijzondere Commissie betreffende de behandeling van seksueel misbruik en feiten van pedofilie binnen een gezagsrelatie, inzonderheid binnen de Kerk” die het Belgisch Parlement werd opgericht in haar aanbevelingen voorgesteld een vorm van arbitrage of scheidsgerecht uit te bouwen voor de behandeling van verjaarde feiten omdat verjaarde feiten niet meer kunnen worden behandeld door de normale rechtbanken. De kerkelijke autoriteiten hebben zich bereid getoond hieraan mee te werken, omdat ze ook wel beseffen dat het voor sommige slachtoffers moeilijk is te vertrouwen op de opvangpunten die door de Kerk zijn opgericht.

Voor de oprichting van het Centrum voor Arbitrage wordt een commissie aangesteld bestaande uit vier personen aangewezen door de kerkelijke overheden en twee door de Kamer van Volksvertegenwoordigers. De leden aangeduid door de Kamer zijn: Herman Verbist, advocaat, gespecialiseerd in arbitrage en verbonden aan de RU Gent; en Paul Martens, erevoorzitter van het Grondwettelijk Hof. De leden aangeduid door de kerkelijke overheden zijn: Sophie Stijns, gewoon hoogleraar verbintenissenrecht aan de KU Leuven; Etienne Montero, gewoon hoogleraar verbintenissenrecht aan de KU Namen; Manu Keirse, klinisch psycholoog, doctor in de geneeskunde en professor emeritus aan de KU Leuven; en wijlen Jean-Jacques Masquelin, advocaat.

De werkzaamheden van de commissie starten op in een eerste bijeenkomst in aanwezigheid van mevrouw Karine Lalieux, voorzitter van de Bijzondere Parlementaire Onderzoekscommissie. Er is van bij de aanvang een zeer gespannen sfeer omdat de leden aangesteld door de kerkelijke overheden vinden dat de gewone regels van arbitrage niet zomaar van toepassing zijn en dat er grondig moet worden nagedacht over de vorm van een juridische procedure die de toetssteen kan weerstaan van zowel de Belgische als de Europese Rechtspraak. Zij willen de absolute zekerheid dat de uitspraken die worden gedaan door het op te richten Centrum voor Arbitrage achteraf niet als ongegrond kunnen worden beschouwd, waardoor niet alleen de slachtoffers, maar ook de Kerk en het Parlement in moeilijkheden kunnen komen. De leden aangeduid door de Kamer dachten aanvankelijk dat dit snel en eenvoudig te regelen

zou zijn en ervaren in aanvang de vele opwerkingen als een vorm van tegenwerking. Er zijn echter talrijke knelpunten die moeten worden opgelost zoals: Hoe kan er een “betonharde juridische regeling uitgewerkt worden, die niet door een beroep in Straatsburg kan worden ongedaan worden gemaakt? Wie zijn de partijen in de arbitrage? De Kerk, maar dit is geen rechtspersoon of moet er een nieuwe rechtspersoon geschapen worden (de dader kan geen partij zijn omdat de feiten verjaard zijn)? Moet de dader zich niet kunnen verdedigen en wat als de dader overleden is? Wie betaalt de kosten van de arbiters, de experts, het arbitrage-instrument? Als het parlement verwacht dat dit orgaan integraal door de Kerk wordt betaald kan niet meer worden gesproken van een orgaan los van en buiten de Kerk.

Geleidelijk groeit er echter een vertrouwen omdat de leden aangeduid door het parlement ervaren dat de vertegenwoordigers door de Kerk aangeduid met degelijk uitgewerkte voorstellen op de wekelijkse vergaderingen in het parlement aankomen. Deze zijn het resultaat van tussentijdse intensieve voorbereidende werksessies in Leuven. Er wordt intens en veel vergaderd tussen 10 mei 2011 en half december 2011.

Een moeilijke knoop die moet worden doorgemaakt is de bedragen van de financiële tegemoetkomingen die worden uitbetaald aan de slachtoffers. Om gefundeerde voorstellen te formuleren consulteren de leden van de commissie door de Kerk aangesteld experts vanuit het Fonds voor financiële vergoedingen aan slachtoffers van opzettelijke gewelddaden en wordt een overzicht gemaakt van bedragen die in de voorbije tien jaar door rechtbanken en hoven zijn toegekend voor niet-verjaarde gevallen van seksueel misbruik. Tussen 1998 en 2011 blijken deze bedragen gemiddeld te liggen tussen 2.500 en 10.000 euro. Uitzonderlijk worden lagere of hogere bedragen toegekend. Die bedragen werden door de Rechtbank slechts toegekend in gevallen waar een gedetailleerd deskundigenverslag als bewijs aanwezig was, waaruit een blijvende persoonlijke ongeschiktheid bleek in oorzakelijk verband met de feiten.

Er wordt van uitgegaan dat het billijk is dat slachtoffers van verjaarde feiten niet een hoger bedrag zouden ontvangen dan wat de slachtoffers van niet-verjaarde feiten actueel als morele schadevergoeding kunnen ontvangen. Er moet volgens de leden van de commissie door de Kerk ook rekening worden gehouden dat het voorstel berust op een vrijwillige geste van de Kerk en dus haalbaar moet zijn. Dat leidt tot vier categorieën van tegemoetkomingen: 1. Aanranding van de eerbaarheid zonder geweld of bedreiging (tot maximum 2.500 euro), 2. Idem met geweld of bedreiging (tot maximum 5.000 euro), 3. Verkrachting in de ruime zin (tot maximum 10.000 euro), 4. Uitzonderlijk ernstige feiten gelet op de ernst, de langdurigheid en de buitengewone schade (tot maximum 25.000 euro). Deze worden in artikel 7 van het arbitragereglement verder beschreven.

Het bewijs van de feiten is soepel opgevat. De feiten moeten een hoge graad van waarachtigheid hebben, die geen redelijke twijfel toelaat. Er is gestreefd naar gemiddelde en redelijke bedragen die iets hoger liggen dan de gemiddelde bedragen van morele schadevergoeding in de Belgische rechtspraak omdat rekening is gehouden met de aanwezigheid, naast morele schade, van enige materiële schade zoals kosten gemaakt voor therapie. Enkel voor de hoogste categorie moet het slachtoffer zijn schade bewijzen, maar de bijzondere ernst,

die moeilijk te bewijzen is, is in te schatten door de medewerkers van de arbitrageprocedure. In uitzonderlijke gevallen bestaat de mogelijkheid om een hoger bedrag dan 25.000 euro toe te kennen indien het voltallige arbitragecollege oordeelt dat er een kennelijke onevenredigheid bestaat tussen het maximum bedrag van categorie 4 en de schade.

Terwijl de onderhandelingen hierover volop bezig zijn verschijnt een nota met de vergoedingen die de Commissie Lindenbergh in Nederland voorstelt. Ze onderscheiden vijf categorieën die variëren van categorie 1 met een tegemoetkoming tot 5.000 euro, categorie 2 met een tegemoetkoming tot 7.500 euro, categorie 3 met een tegemoetkoming tussen 10.000 en 20.000 euro, categorie 4 met een tegemoetkoming van 25.000 euro en categorie 5 met een tegemoetkoming tot een maximum van 100.000 euro. Deze liggen op het eerste zicht hoger dan in België. Het concept is echter gebaseerd op Nederlands recht. Het gaat in Nederland zowel om verjaarde als niet-verjaarde feiten en men wil op zeer verregaande wijze juridisering vermijden. Het oogt zeer mooi, maar het is een ware trechter: enerzijds zet men de toegangspoort wijd open (wijder dan in België): voor slachtoffers en voor nabestaanden van seksueel misbruik door een persoon verbonden aan een katholieke instelling in Nederland, voor verjaarde en niet-verjaarde feiten, maar anderzijds wordt een aanvraag slechts aanvaard als er een *schriftelijk bewijs* is dat de feiten vaststelt. Dat laatste zal het aantal ontvankelijke dossiers enorm beperken. Wie daar door geraakt, heeft dan recht op compensaties. De procedure is ook schriftelijk en het horen van betrokken personen, expertises en dergelijke wordt dus uitgesloten. In de Belgische regeling is er geen sprake van schriftelijke bewijzen of getuigen om in aanmerking te komen voor een tegemoetkoming, maar een redelijke graad van waarachtigheid zoals die blijkt uit het gesprek met het slachtoffer volstaat.

De leden door de Kerk aangeduid hebben regelmatig overleg met de bisschoppen aangeduid voor de opvolging van het seksueel misbruik en rapporteren ook tweemaal met de voltallige Bisschoppenconferentie waar ze groen licht krijgen om op de door hen voorgestelde weg verder te gaan.

Er wordt onderhandeld met de Koning Boudewijnstichting die aanvaard om de zetel van het Centrum voor Arbitrage in haar zetel onder te brengen. De minister van Justitie zal de secretaris van de Commissie voor Financiële Hulp aan Slachtoffers van Opzettelijke Gewelddaden en aan de Occasionele Redders detacheren naar het Arbitragecentrum om het juridisch secretariaat te behartigen.

Op 14 december 2011 wordt het uitgewerkte voorstel van Arbitragereglement in de Bijzondere Commissie van de Kamer voorgesteld en goedgekeurd. Dat wordt hierna weergegeven.

9.2 Arbitragereglement

Inhoud

1. Inleiding

2. Reglement

Deel 1: Arbitrage-organisatie

Artikel 1 — De arbitrage-organisatie

Artikel 2 — Samenstelling en opdracht van de Permanente Arbitrage Kamer

Artikel 3 — Samenstelling en rol van het Wetenschappelijk Comité

Deel 2: Toepassingsdomein

Artikel 4 - De partijen bij de procedure

Artikel 5— De vordering

Artikel 6 — De regels van bewijsvoering

Artikel 7 — De feiten volgens hun ernst en de categorieën van financiële compensatie

Artikel 8 - De opdracht van de arbiters

Deel 3: Arbitrageprocedure

Artikel 9— De aanvraag

Artikel 10 — Opvolging van de aanvraag door het juridisch Secretariaat

Artikel 11 — Antwoord van de verweerder

Arbitragereglement van het Centrum voor Arbitrage inzake Seksueel Misbruik

Artikel 12— Rol van de Permanente Arbitrage Kamer

Artikel 13 — Samenstelling van de scheidsgerechten

Artikel 14— Behandeling van de zaak door de arbiters

Artikel 15 — Toepasselijke rechtsregels

Artikel 16— Vertrouwelijk karakter van de procedure

Artikel 17 — Het vellen van de arbitrale uitspraak

Artikel 18— Toetsing van de overeenstemming van de arbitrale uitspraak met het Reglement door de Permanente Arbitrage Kamer

Artikel 19 — Kennisgeving en uitvoerbaarheid van de uitspraak

Artikel 20— De kosten van de arbitrageprocedure

Inleiding

Context van de arbitrageregeling

Bewust geworden van de omvang van het fenomeen van het seksueel misbruik gepleegd op minderjarigen in het kader van een gezagsrelatie, hebben meerdere leden van de Kamer van Volksvertegenwoordiging een voorstel ingediend om een bijzondere commissie op te richten betreffende “de behandeling van seksueel misbruik en feiten van pedofilie binnen een gezagsrelatie, inzonderheid binnen de Kerk”.

Dit voorstel werd neergelegd en met eenparigheid aangenomen op de plenaire vergadering van de Kamer van 28 oktober 2010. Diezelfde dag werd de Bijzondere Commissie opgericht om het bestaan van de slachtoffers te erkennen en om te begrijpen hoe dergelijke misdrijven konden gepleegd worden en decennia lang bedekt blijven onder een loden mantel van stilzwijgen.

De Bijzondere Commissie legde haar verslag neer op 31 maart 2011. Naast talrijke aanbevelingen wordt een voorstel in het bijzonder tot de kerkelijke autoriteiten gericht. (DOC 53 0520/002 2010-2011)

Op pagina 399 van het verslag stelt de Bijzondere Commissie inderdaad vast : « omdat de feiten al zo lang geleden zijn gebeurd en omdat ze jarenlang werden verzwegen, dreigen de slachtoffers geen dienstige rechtsvorderingen te kunnen instellen bij de strafgerichten en de burgerlijke rechtbanken, op grond waarvan zij niet alleen erkenning zouden kunnen krijgen, maar ook een passende behandeling en, in voorkomend geval, een schadevergoeding».

De Bijzondere Commissie stelt, anderzijds, ook vast dat de kerkelijke autoriteiten zich bereid getoond hebben een morele verantwoordelijkheid te dragen en, in voorkomend geval, de slachtoffers financiële hulp te geven.

Op grond van deze tweevoudige vaststelling heeft de Bijzondere Commissie aan de kerkelijke overheden voorgesteld om concreet vorm te geven aan die bereidheid tot schadeloosstelling, door mee te werken aan procedures toevertrouwd aan een arbitrage-organisatie, onder het gezag van de «Opvolgingscommissie seksueel misbruik in gezagsrelaties».

Een arbitrage-organisatie, zo vervolgt het verslag, « kan ook dienen voor het beslechten van “geschillen” tussen slachtoffers en andere dan kerkelijke organisaties ».

De morele verantwoordelijkheid opgenomen door de kerk

In hun persbericht van 30 mei 2011 hebben de bisschoppen en religieuze oversten in de problematiek van de verjaarde feiten van seksueel misbruik, hun verantwoordelijkheid genomen en hun bereidheid uitgedrukt om mee te werken aan een multidisciplinaire vorm van arbitrage, als volgt: “bewust van hun morele verantwoordelijkheid en van de verwachting van de gehele samenleving naar hen toe”, verbinden zij zich ertoe “de erkenning van de slachtoffers en het herstel van hun leed te verzekeren.

Zo willen zij de slachtoffers in hun eer herstellen en hen, volgens hun noden, ook geldelijke tegemoetkomingen doen.”

Hiertoe aanvaardden zij om, volgens het voorstel van de Bijzondere Commissie van de Kamer, “samen te werken met de deskundigen van de Opvolgingscommissie aan de organisatie van een pluridisciplinaire vorm van arbitrage voor de reeds verjaarde feiten, waarover rechtbanken geen uitspraak meer kunnen doen.” Daarenboven achten zij het wenselijk dat de arbiters ook de bevoegdheid zouden hebben om de partijen te oriënteren naar bemiddeling.

De experten van de Parlementaire Opvolgingscommissie hebben overlegd met de experten die door de Bisschoppenconferentie en de hogere oversten zijn aangeduid, over een arbitrageorganisatie, die de waarborgen biedt van een eerlijk proces en voldoet aan de vereisten van de artikelen 1676 tot 1723 van het Gerechtelijk Wetboek. In dit kader worden pluridisciplinaire arbitrageprocedures toegankelijk gemaakt voor slachtoffers van verjaarde feiten van seksueel misbruik die vragen om erkenning van het aangedane leed en/of om toekenning van een financiële compensatie.

Met het oog op deze procedures hebben de bisschoppen en religieuze oversten een rechtspersoon opgericht die gemachtigd is om hen in deze procedures te vertegenwoordigen als verweerder.

De kenmerken van dit arbitragereglement

Dit reglement bepaalt het juridisch kader waarbinnen de arbiters uitspraak zullen doen over de aanvragen ingediend door slachtoffers van seksueel misbruik die minderjarig waren op het ogenblik van de feiten.

De procedure heeft enerzijds tot voorwerp de erkenning van het aan de slachtoffers aangedane leed en hun herstel in hun waardigheid. Anderzijds heeft zij ook tot doel de eventuele toekenning te regelen van een vrijwillige, forfaitaire en subsidiaire financiële compensatie door de rechtspersoon die gemachtigd is om de bisschoppen en de religieuze oversten te vertegenwoordigen, ten behoeve van minderjarige slachtoffers van verjaarde feiten van seksueel misbruik gepleegd door een priester van een Belgisch bisdom of een lid van een religieuze congregatie of orde die in België is gevestigd. Dit betekent het volgende:

- 1. De bisschoppen en religieuze oversten aanvaardden de toekenning van een financiële compensatie op zuiver vrijwillige basis, zonder enige juridische verbintenis hiertoe. De grondslag voor de financiële compensatie bestaat dus niet in een vermoeden van fout die men zou leggen in hoofde van de rechtspersoon die bevoegd is om de bisschoppen en religieuze oversten te vertegenwoordigen, maar op een vrijwillig verklaarde morele verantwoordelijkheid en een collectieve solidariteit met de slachtoffers.*

Nu de feiten verjaard zijn en niet meer berecht kunnen worden door de gewone hoven en rechtbanken, kan er geen sprake meer zijn van juridische aansprakelijkheid.

- 2. Onder meer om die reden is de financiële compensatie ook forfaitair. De arbiters beschikken over een ruime appreciatiebevoegdheid die zowel de opportuniteit van de toekenning van een financiële compensatie aangaat als de omvang ervan.*

De compensatie wordt naar billijkheid toegekend, binnen de grenzen bepaald in het arbitrage-reglement. Dank zij het forfaitair karakter van de compensatie is het slachtoffer, in de meeste gevallen, bevrijd van het zware bewijs van de omvang van zijn schade en van het oorzakelijk verband tussen de feiten van seksueel misbruik en de geleden schade. Het bewijs van de feiten van seksueel misbruik volstaat. De categorieën die in het reglement worden onderscheiden volgens de ernst van de feiten, zijn grotendeels gesteund op de bepalingen van het Strafwetboek zoals geïnterpreteerd door de rechtspraak en de rechtsleer.

3. *De financiële compensatie via een arbitrage is subsidiair: de arbitrage is enkel mogelijk wanneer het slachtoffer geen beroep meer kan doen op enig rechtsmiddel voor de hoven en rechtbanken van de rechterlijke orde wegens verjaring van de feiten en er geen andere procedure meer hangende is waarin hij partij is omwille van dezelfde feiten.*

De arbitrage-organisatie

Een arbitrage-organisatie wordt opgericht op initiatief van de “Opvolgingscommissie seksueel misbruik in gezagsrelaties”.

In overeenstemming met de wens van de Bijzondere Commissie, heeft het Centrum voor Arbitrage een tijdelijk karakter: het heeft tot doe enkel kennis te nemen van de aanvragen die ingediend zijn voor 30 september 2012.

Het Centrum voor Arbitrage is een neutrale instelling die onafhankelijk is van de kerkelijke overheden. De aangestelde arbiters zijn bevoegd om een bindende uitspraak te doen. Op vraag van de partijen kunnen de arbiters ook een verzoeningspoging ondernemen of de partijen kunnen zelf ook verkiezen dat een onafhankelijke en onpartijdige persoon (een erkende bemiddelaar) met hen een minnelijke regeling zou nastreven. Mocht een poging tot verzoening of bemiddeling niet slagen, dan hernemen de arbiters die gevat waren de procedure en spreken zij zich onpartijdig uit over de aanvraag. Mondt een verzoening of een bemiddeling uit in een minnelijke regeling tussen partijen, wordt dit bekrachtigd door de arbiters die hieraan dezelfde uitvoerbare kracht gegeven als aan een arbitrale uitspraak.

Het Centrum voor Arbitrage beschikt over een vast Secretariaat dat gehuisvest is op het adres van de Koning Boudewijn Stichting, Brederodestraat 21, 1000 Brussel.

Definities (van toepassing in dit Reglement)

Arbitrage is een procedure om een geschil te laten beslechten, buiten de gewone hoven en rechtbanken om, door beroep te doen op onafhankelijke arbiters die aangeduid worden omwille van hun expertise in de betwiste materie. Hun beslissing (of arbitrale uitspraak) is bindend voor de partijen.

De verzoening is een stap binnen de arbitrageprocedure waarbij de arbiters en de partijen, op tegensprekelijke wijze, in dialoog hun geschil pogen op te lossen, zodat men een regeling kan uitwerken die beide partijen tevreden stemt. De arbiters hebben een actieve rol in de dialoog tussen de partijen en kunnen een voorstel tot regeling formuleren.

De bemiddeling is een procedure waarin een derde, onafhankelijke en onpartijdige persoon (de bemiddelaar), van de partijen de opdracht krijgt om hen te helpen om tot een minnelijke regeling te komen. De bemiddelaar heeft niet de bevoegdheid om aan de partijen een bepaalde oplossing van het geschil op te leggen. Anders dan bij verzoening, kan bij bemiddeling de bemiddelaar gesprekken hebben met elke partij afzonderlijk.

II. Reglement

DEEL 1: ARBITRAGE-ORGANISATIE

Art. 1 *De arbitrage-organisatie*

Het Centrum voor Arbitrage inzake Seksueel Misbruik (hierna “het Centrum”) is het arbitrageorgaan dat tijdelijk wordt opgericht om aanvragen te behandelen in verband met verjaarde feiten van seksueel misbruik op minderjarigen gepleegd door een priester van een Belgisch bisdom of een lid van een religieuze congregatie of orde gevestigd in België. De scheidsgerechten zullen gevormd worden in het kader van dit Centrum, dat tevens bestaat uit een Permanente Arbitrage Kamer, een Wetenschappelijk Comité en een juridisch Secretariaat.

Art. 2 *Samenstelling en opdracht van de Permanente Arbitrage Kamer*

2.1. *Opdracht van de Permanente Arbitrage Kamer*

De Permanente Arbitrage Kamer van het Centrum heeft tot opdracht te waken over het goede procesverloop en de correcte naleving van dit reglement. Haar bevoegdheden worden hierna in artikel 12 gepreciseerd.

2.2. *Samenstelling van de Permanente Arbitrage Kamer*

De Permanente Arbitrage Kamer bestaat uit vijf leden van wie de onafhankelijkheid, de onpartijdigheid en de eerlijkheid verzekerd zijn. De samenstelling is pluridisciplinair. Deze leden kunnen geen deel uitmaken van een scheidsgerecht omschreven in artikel 13.

De vijf leden van de Permanente Arbitrage Kamer worden aangesteld door het Wetenschappelijk Comité omschreven in artikel 3. De duur van hun opdracht stemt overeen met de definitieve regeling van de laatste aanvraag die nog bij het Centrum aanhangig is.

De Permanente Arbitrage Kamer dient met minstens drie leden te vergaderen om geldig beslissingen te nemen. Zij kan evenwel aan den lid of meerdere van haar leden de bevoegdheid verlenen om welbepaalde opdrachten te vervullen, onder voorwaarde dat zij verslag uitbrengen in haar volgende zitting.

Wanneer een lid van de Permanente Arbitrage Kamer, in welke hoedanigheid dan ook, een belang heeft bij een aanvraag die bij het Centrum aanhangig is, moet hij het Secretariaat van het Centrum daarvan in kennis stellen. Het lid ontvangt dan geen verdere informatie noch stukken in verband met deze aanvraag en wordt niet verder betrokken bij de behandeling ervan.

Art. 3 *Samenstelling en rol van het Wetenschappelijk Comité*

Het Wetenschappelijk Comité van het Centrum is ermee belast dit arbitragereglement te interpreteren. Vragen die niet geregeld zijn in het Reglement worden aan het Weten-

schappelijk Comité onderworpen zodat het deze kan beslechten. Het Comité kan hiertoe geraadpleegd worden door de Permanente Arbitrage Kamer of door een scheidsgerecht.

Jaarlijks stelt het Wetenschappelijk Comité een schriftelijk verslag op met eerbied voor de vertrouwelijkheid van de behandelde dossiers.

Het Wetenschappelijk Comité brengt verslag uit van de activiteiten van het Centrum aan de “Opvolgingscommissie seksueel misbruik in gezagsrelaties” telkens zij hierom verzoekt.

Het Wetenschappelijk Comité stelt de lijsten van arbiters op zoals omschreven in artikel 13.1.2. Het staat in voor de vervanging van de leden van de Permanente Arbitrage Kamer die ontslag zouden nemen.

Het Wetenschappelijk Comité bestaat uit vier leden, waarvan twee leden worden aangeduid door de “Opvolgingscommissie seksueel misbruik in gezagsrelaties” en de twee andere door de bisschoppen en de oversten van de religieuze congregaties en ordes. De duur van hun mandaat strekt zich uit tot op het ogenblik waarop een definitieve regeling is bereikt van de laatste aanvraag die nog bij het Centrum aanhangig is.

Het Comité geeft haar adviezen en neemt haar beslissingen bij consensus.

De leden van dit Comité zetelen niet in de Permanente Arbitrage Kamer en kunnen evenmin optreden als arbiter in dossiers behandeld door het Centrum.

DEEL 2: TOEPASSINGSDOMEIN

Art. 4 *De partijen bij de procedure*

4.1. *De aanvrager*

Aanvrager kan zijn elke natuurlijke persoon, minderjarig op het ogenblik van de feiten, die rechtstreeks slachtoffer is geweest van een seksueel misbruik gepleegd door een priester van een Belgisch bisdom of een lid van een religieuze congregatie of orde in België gevestigd en die wegens de verjaring geen ander rechtsmiddel meer heeft dan deze procedure.

De aanvrager kan zich beroepen op feiten die hebben plaatsgevonden hetzij in België, hetzij in het buitenland op voorwaarde dat de aangewezen priester of het aangewezen lid van een religieuze congregatie of orde in opdracht van zijn overste in het buitenland verbleef en de feiten in België strafrechtelijk vervolgbaar waren.

Aanvrager kan ook een natuurlijke persoon zijn, onrechtstreeks slachtoffer van de aangevoerde feiten van seksueel misbruik, wanneer deze de determinerende oorzaak zijn geweest van de zelfdoding van het rechtstreekse slachtoffer.

In dit geval kan de vader, de moeder, één van de erfgenamen in de eerste graad, de echtgenoot of echtgenote van het rechtstreekse slachtoffer een aanvraag indienen in eigen naam en voor eigen rekening en, desgevallend, in naam en voor rekening van de genoemde familieleden, met het oog op het bekomen van de erkenning van hun persoonlijk leed en van een billijke compensatie, die bepaald is in artikel 7.3. van dit reglement. In deze hypothese moeten de aangevoerde verjaarde feiten gepleegd zijn na 31 december 1945.

Desgevallend zullen de aanvrager en de familieleden die hij vertegenwoordigt de compensatie onder elkaar moeten verdelen volgens een verdeelsleutel die ze onderling afspreken

of die, op hun verzoek, door de arbiters wordt bepaald. Geen andere verwanten of aanverwanten kunnen een geldige aanvraag indienen in het kader van dit reglement.

4.2. *De verweerder*

De verweerder is de rechtspersoon die gemachtigd is om op te treden in het kader van deze procedure als vertegenwoordiger van de bisschoppen en de religieuze oversten van religieuze congregaties of ordes.

Art. 5 *De vordering*

5.1. *Voorwerp van de vordering*

De aanvrager bepaalt in zijn aanvraag het voorwerp van zijn of haar vordering. Deze kan bestaan in een vraag tot erkenning van het aangedane leed van het slachtoffer van een seksueel misdrijf en tot herstel in zijn waardigheid, en/of in tot toekenning van een financiële compensatie.

Deze laatste, gesteund op de morele verantwoordelijkheid opgenomen door de bisschoppen en de religieuze oversten, wordt toegekend overeenkomstig de voorwaarden bepaald in dit reglement. Zij bestaat uit een éénmalig, forfaitair bedrag, naar billijkheid begroot in het kader van de arbitrageprocedure.

5.2. *Subsidiariteit van de vordering*

5.2.1. *Een vordering is enkel mogelijk wanneer het slachtoffer geen partij is in een andere hangende procedure over dezelfde feiten en wanneer het slachtoffer geen beroep meer kan doen op enig rechtsmiddel voor de hoven en rechtbanken omwille van de verjaring van deze feiten. Mocht hierover een onenigheid rijzen, wordt dit punt beslecht door de Permanente Arbitrage Kamer.*

5.2.2. *Mocht het slachtoffer eerder al een geldelijke vergoeding hebben ontvangen van de aangeklaagde dader, van zijn kerkelijke overste of een kerkelijke instantie en gaf hij hiervoor een finale kwijting aan die dader of aan de kerkelijke overste of instantie voor dezelfde feiten, dan kan geen aanspraak gemaakt worden op een financiële compensatie in dit kader. Werd geen finale kwijting gegeven, dan staat deze procedure open voor het slachtoffer, zij het dat wat eerder is ontvangen in mindering wordt gebracht op de financiële compensatie die in dit kader zou worden toegekend door de arbiters.*

Art. 6 *De regels van bewijsvoering*

6.1. *Bewijs van feiten van seksueel misbruik*

Het door de aanvrager aangeklaagd seksueel misbruik moet door hem bewezen worden of moet minstens een hoge graad van waarachtigheid hebben, die geen redelijke twijfel toelaat. De aanvrager dient ook relevante bijkomende omstandigheden, zoals zijn leeftijd op het ogenblik van de feiten en de duur in de tijd van de feiten, te bewijzen.

Het bewijs van de feiten kan geleverd worden door vermoedens en getuigenissen, waarover de arbiters soeverein oordelen, en door schriftelijke bekentenissen en rechterlijke uitspraken.

6.2. *Bewijs van schade en oorzakelijk verband: algemene principes*

Ten einde de bewijslast van het slachtoffer te verlichten, worden in de eerste drie categorieën van feiten van seksueel misbruik, bepaald in artikel 7.1.3., de schade en het oorza-

kelijk verband vermoed. In die categorieën volstaat het bewijs van de feiten van seksueel misbruik en van hun ernst.

Indien de aangevoerde feiten vallen onder categorie 4, wordt, naast het bewijs van de uitzonderlijke ernst van de feiten, vereist dat de aanvrager de omvang van de door hem geleden schade daadwerkelijk bewijst evenals het oorzakelijk verband tussen de aangeklaagde feiten en zijn bewezen schade.

Wanneer de aanvrager een onrechtstreeks slachtoffer is, zoals omschreven in artikel 4.1., derde lid van dit reglement, wordt, naast het bewijs van de feiten van seksueel misbruik en van de zelfdoding van het rechtstreekse slachtoffer, vereist dat de aanvrager bewijst dat deze feiten de determinerende oorzaak zijn geweest van de zelfdoding van het rechtstreeks slachtoffer. De morele schade van de aanvrager wordt vermoed.

Art. 7 De feiten volgens hun ernst en de categorieën van financiële compensatie

7.1. De feiten volgens hun ernst

7.1.1. De financiële compensatie van een rechtstreeks slachtoffer hangt af van de ernst van de feiten van seksueel misbruik en wordt ingedeeld in vier categorieën. Aan elke categorie wordt een maximum bedrag aan financiële compensatie gekoppeld, zodat de arbiters een marge hebben waarbinnen ze meer precies rekening kunnen houden met alle omstandigheden van het geval. Zij houden rekening met onder meer de volgende drie elementen: de jonge leeftijd van het slachtoffer, de eenmaligheid, de kortstondige of langdurige herhaling in de tijd van de gepleegde feiten, evenals de kosten van een eventuele therapie.

7.1.2. In het geval van feiten die onder verschillende categorieën vallen, geldt enkel de categorie met het hoogste cijfer.

7.1.3. De financiële compensatie volgens de vier categorieën is:

Categorie 1: bij aanranding van de eerbaarheid zonder geweld of bedreiging gepleegd op het slachtoffer: financiële compensatie tot maximum 2.500 Euro.

Wanneer het minderjarige slachtoffer op het ogenblik van de feiten onder de voile leeftijd van 16 jaar was of een bijzondere kwetsbaarheid vertoonde, valt hij onder categorie 2.

Categorie 2: bij aanranding van de eerbaarheid met geweld of bedreiging gepleegd op het slachtoffer, of waarbij er een vermoeden van geweld of bedreiging wordt aangenomen wanneer de minderjarige op het ogenblik van de feiten onder de voile leeftijd 16 jaar was of een bijzondere kwetsbaarheid vertoonde: financiële compensatie tot maximum 5.000 Euro.

Categorie 3: bij verkrachting, meer bepaald bij feiten van seksuele penetratie van welke aard en met welk middel ook, gepleegd op een minderjarige die daar niet in toestemde, waarbij in rekening wordt gebracht dat als de minderjarige op het ogenblik van de (eerste) feiten onder de voile leeftijd van 16 jaar was of een bijzondere kwetsbaarheid vertoonde, hij geacht wordt niet te hebben toegestemd: financiële compensatie tot maximum 10.000 Euro.

Categorie 4: bij feiten van de voorgaande categorieën die, gezien de ernst, de uitzonderlijke langdurigheid of de bijzondere omstandigheden van het seksueel misbruik, als uitzonderlijk dienen beschouwd en die geleid hebben tot een aantoonbare buitengewone schade waarvan het causaal verband met het seksueel misbruik bewezen wordt: financiële compensatie tot maximum 25.000 Euro.

- 7.1.4. *Indien een scheidsgerecht bij unanimititeit oordeelt, in een uitzonderlijk geval, dat er een kennelijke onevenredigheid bestaat tussen het maximum bedrag van categorie 4 en de schade die het slachtoffer van seksueel misbruik werkelijk heeft geleden door deze feiten, verwijst het de zaak terug naar de Permanente Arbitrage Kamer en motiveert het zijn terug verwijzing.*

Wanneer de Permanente Arbitrage Kamer, na de partijen gehoord te hebben, vaststelt dat de werkelijk geleden en bewezen schade een buitengewoon omvangrijk karakter heeft dat de schade overtreft die geleden wordt door andere slachtoffers die vallen onder Categorie 4, kan zij uitzonderlijk een toelating verlenen aan het scheidsgerecht om het bepaalde maximum te overschrijden.

De Permanente Arbitrage Kamer zetelt in voltallige zitting (dus met haar 5 leden) en beslist bij unanimititeit over de toelating.

- 7.2. *Gemengd karakter van de financiële compensatie*

- 7.2.1. *De bedragen binnen de categorieën 1 tot en met 3 hebben een forfaitair en gemengd karakter en vormen een compensatie voor zowel morele als materiële schade (zoals therapie- en andere medische kosten, verplaatsingskosten) van een rechtstreeks slachtoffer.*

- 7.2.2. *De bedragen binnen de Categorie 4 hebben ook een gemengd karakter en vormen een compensatie voor morele en voor materiële schade, inbegrepen vermogensschade (blijvende arbeidsongeschiktheid).*

- 7.3. *Financiële compensatie in geval van zelfdoding van het rechtstreekse slachtoffer*

De aanvrager die een onrechtstreeks slachtoffer is en handelt in de zin van en binnen de voorwaarden omschreven in de artikel 4.1., derde lid en 6.2., derde lid van dit reglement, kan een financiële compensatie bekomen tot een maximum van 7.000 Euro.

- Art. 8 *De opdracht van de arbiters*

- 8.1. *Principe*

Aangezien de feiten van seksueel misbruik die voorwerp zijn van deze procedure verjaard zijn, kunnen noch de Permanente Arbitrale Kamer noch de scheidsgerechten in een arbitrale uitspraak een veroordeling uitspreken ten aanzien van de in de aanvraag aangevoerde daden van het seksueel misbruik.

De arbiters onthouden zich ervan om in hun arbitrale uitspraken en eventuele processen-verbaal de naam van de aangewezen dader en elk element dat zijn identificatie zou mogelijk maken, te vermelden, uit eerbied voor zijn recht op de verworven verjaring en voor zijn recht op privé-leven.

- 8.2. *Verzoening of bemiddeling in het kader van deze procedure*

- 8.2.1. *Vanaf de aanvraag en op elk ogenblik van de procedure kunnen de arbiters — hetzij de Permanente Arbitrage Kamer, hetzij een scheidsgerecht — op verzoek van de partijen of op eigen initiatief waar de partijen bij aansluiten, een verzoening met het oog op een minnelijke regeling betrachten.*

De verzoeningspoging van de arbiters heeft tot doel om een geschil door discussie op te lossen, zodat men een regeling kan uitwerken die beide partijen tevreden stemt. De arbiters hebben een actieve rol in de dialoog tussen de partijen en kunnen een voorstel tot

regeling formuleren. Wanneer de partijen tot een akkoord komen, wordt dit in een proces-verbaal vastgelegd dat ondertekend wordt door de partijen en de arbiters. Dit proces-verbaal heeft dezelfde uitvoerbare kracht als een arbitrale uitspraak.

Wanneer partijen instemmen met een poging tot verzoening door de Permanente Arbitrage Kamer of door een scheidsgerecht, aanvaarden zij dat ingeval van mislukking van deze poging, de betrokken arbiters later niet kunnen gewraakt worden omwille van hun optreden als verzoener, althans voor zover de arbiters tijdens de verzoeningsprocedure geen besprekingen met de partijen afzonderlijk hebben gehad.

- 8.2.2. Vanaf de aanvraag en op elk ogenblik van de procedure kunnen de partijen een beroep doen op een bemiddeling om tot een minnelijke regeling te komen. Zij moeten hiertoe, in onderling overleg, een erkende bemiddelaar kiezen, die zelf geen arbiter mag zijn. Een indicatieve lijst van erkende bemiddelaars is opgenomen als bijlage bij dit reglement.

De bemiddeling is een procedure waarin een derde, onafhankelijke en onpartijdige persoon (de bemiddelaar), van de partijen de opdracht krijgt om hen te helpen om tot een minnelijke regeling te komen. De bemiddelaar heeft niet de bevoegdheid om aan de partijen een bepaalde oplossing van het geschil op te leggen. Wanneer de bemiddeling uitmond in een akkoord tussen partijen, wordt dit in een proces-verbaal vastgelegd dat ondertekend wordt door de partijen en de bemiddelaar.

Desgevallend kunnen de partijen door de Permanente Arbitrage Kamer of door een scheidsgerecht hun akkoord laten bekrachtigen, door een arbitrale uitspraak.

- 8.2.3. In geval de arbiters van de Permanente Arbitrage Kamer of van een scheidsgerecht vaststellen dat geen minnelijke regeling bereikt kon worden, noch door verzoening, noch door bemiddeling, wordt de procedure verder gezet voor de arbiters waar de zaak aanhangig was.

- 8.3. Buitenvervolginstelling of vrijspraak

Indien de in de aanvraag aangewezen dader voor de feiten van seksueel misbruik die hem worden toegeschreven, reeds heeft genoten van een buitenvervolginstelling of een vrijspraak, stelt de Permanente Arbitrage Kamer vast dat de aanvraag niet ontvankelijk is.

- 8.4. De aangewezen dader is overleden of niet identificeerbaar

Indien blijkt dat de in de aanvraag aangewezen dader overleden is of indien de dader niet kan worden geïdentificeerd, ondanks het voeren van een diepgaand onderzoek met onder meer de hulp van de verweerder, stelt de Permanente Arbitrage Kamer of een scheidsgerecht vast dat de voorwaarden niet vervuld zijn om de arbitrageprocedure voort te zetten voor een scheidsgerecht. In dit geval wordt een poging tot verzoening tussen de aanvrager en de verweerder ingeleid.

Indien de aanvrager of de verweerder evenwel beschikt over een geldige schriftelijke bekentenis van de inmiddels overleden aangewezen dader en er geen enkele aanwijzing voorhanden is dat hij zijn bekentenis nadien heeft betwist, kan een procedure voor een scheidsgerecht plaatsvinden, nadat de Permanente Arbitrage Kamer evenwel eerst een verzoeningspoging heeft ondernomen tussen de aanvrager en de verweerder en zij heeft vastgesteld dat deze poging mislukt is.

- 8.5. Horen van de aangewezen dader

Op elk ogenblik van de procedure kunnen de Permanente Arbitrage Kamer of de scheidsgerechten de aangewezen dader uitnodigen ten einde hem te horen over zijn versie van de aangevoerde feiten.

DEEL 3: ARBITRAGEPROCEDURE

Art. 9 De aanvraag

9.1. Termijn van zes maanden

Een aanvraag is enkel ontvankelijk indien deze geldig is ingediend voor de einddatum van [30 september 2012].

9.2. Formulier van aanvraag

9.2.1. De aanvrager dient een geldige aanvraag in bij het Centrum, door het gebruik van het formulier, dat volledig is ingevuld. Dit formulier wordt door het Centrum ter beschikking gesteld op verzoek, via de website of via andere organisaties en verenigingen (zoals justitiehuisen, bureaus voor juridische bijstand, ...).

9.2.2. Het formulier moet bij indiening verplichtend ondertekend zijn door de aanvrager zelf. Een niet ondertekend formulier maakt de aanvraag onontvankelijk.

9.2.3. De aanvraag wordt ingediend door neerlegging van het formulier met zijn bijlagen in vijf exemplaren tegen ontvangstbewijs op het Secretariaat van het Centrum of door aangezekende verzending van het formulier met zijn bijlagen in vijf exemplaren aan het adres van het Centrum. De datum van verzending is bepalend voor eerbiediging van de termijn bepaald in art. 9.1.

9.3. Bijlagen bij het formulier

Wanneer de aanvrager bijlagen met staving stukken aan zijn formulier toevoegt, dient hij ook een inventaris van deze stukken aan te hechten.

Art. 10 Opvolging van de aanvraag door het juridisch Secretariaat

10.1. Nazicht van de aanvraag

10.1.1. Bij ontvangst van een aanvraag controleert het juridisch Secretariaat of de termijn van voor indiening bepaald in art. 9.1. gerespecteerd is, of niet blijkt, volgens de informatie verschaft door de aanvrager, dat hij partij is bij een andere, lopende procedure voor dezelfde feiten, of het formulier volledig is ingevuld en voorzien van de noodzakelijke bijlagen.

10.1.2. Het juridisch Secretariaat kan aan de aanvrager vragen om het formulier aan te vullen, wanneer bepaalde elementen niet zijn ingevuld of niet helemaal leesbaar zijn. Aanvullingen worden ingediend binnen een termijn van 15 werkdagen te rekenen vanaf de derde dag na verzending van het verzoek om aanvulling.

10.2. Mededeling van de aanvraag aan verweerder

Van zodra aan de voorwaarden van artikel 10.1.1. is voldaan, zendt het Secretariaat een exemplaar van de aanvraag en van haar bijlagen binnen een termijn van 20 werkdagen aan de verweerder.

Art. 11— Antwoord van de verweerder

De verweerder beschikt over een termijn van 45 werkdagen te rekenen vanaf de derde dag na verzending van de aanvraag, voor het formuleren van zijn opmerkingen bij de aanvraag (over, bijvoorbeeld, de plaats, de periode of de omschrijving van de feiten, over de identificatie van de aangewezen dader, enz.). Hij deelt zijn "antwoord op de aanvraag" mee aan het juridisch Secretariaat die het zonder verwijl overmaakt aan de aanvrager.

Art. 12 Rol van de Permanente Arbitrage Kamer

12.1. Behandeling van de aanvraag door de Permanente Arbitrage Kamer

Na ontvangst van het antwoord van de verweerder of na afloop van de termijn voor het antwoord, onderzoekt de Permanente Arbitrage Kamer het dossier. In dit stadium beschikt zij over de volgende bevoegdheden:

- zij bepaalt, op basis van de stukken van het dossier, of de aanvraag ontvankelijk is en of de arbitrageprocedure kan worden verder gezet;*
- in geval van twijfel, kan zij contact opnemen met het parket om uitsluitsel te bekomen over de vraag of de feiten van seksueel misbruik verjaard zijn;*
- zij onderwerpt de aanvraag aan een eerste onderzoek en, indien nodig, neemt zij contact op met de vermeende dader van het seksueel misbruik, waarbij zij kan rekenen op de volle medewerking van de verweerder;*
- zij waakt over de correcte samenstelling van de scheidsrechters en zij maakt hen de dossiers over.*
- zij kan op elk ogenblik een procedure van verzoening voeren;*
- indien de partijen opteren voor een bemiddeling, maakt zij het dossier over aan de bemiddelaar die de partijen kiezen;*
- zij bekrachtigt en verleent uitvoerende kracht aan de processen-verbaal die de neerslag zijn van een akkoord na bemiddeling, bij toepassing van artikel 8.2.2.;*

12.2. De verjaring

12.2.1. Indien de Permanente Arbitrage Kamer oordeelt dat de aanvraag niet ontvankelijk is, omdat het geval van seksueel misbruik nog niet verjaard is, velt het een arbitraire uitspraak om dit vast te stellen.

De partijen worden vervolgens in kennis gesteld van deze arbitraire uitspraak.

12.2.2. Indien de Permanente Arbitrage Kamer oordeelt dat de aangevoerde feiten van seksueel misbruik verjaard zijn, betracht zij, indien beide partijen het daarmee eens zijn of in de hypothesen bedoeld in artikel 8.4., een verzoening.

Bij gebrek aan verzoening van de partijen, verwijst de Permanente Arbitrage Kamer de zaak door naar een scheidsrecht dat zal oordelen over de grond van de aanvraag.

12.3. Andere bevoegdheden van de Permanente Arbitrage Kamer De Permanente Arbitrage Kamer heeft ook volgende bevoegdheden:

- zij oordeelt over de wraking van de arbiters, de aanvaarding van het ontslag van een arbiter en de vervanging van arbiters, overeenkomstig artikel 13.5;*
- zij duidt de arbiters aan in de gevallen beschreven in de artikelen 13.2.2 et 13.3 en bevestigt desgevallend hun aanstelling in het geval van artikel 13.4.2;*
- zij verifieert of de akte van opdracht overeenstemt met dit reglement, zoals bepaald in artikel 14;*
- zij kan de termijn, bedoeld in artikel 17, verlengen;*
- zij verifieert of de ontwerpen van arbitrale uitspraken gewezen door de scheidsrechters, overeenstemmen met dit reglement, bij toepassing van artikel 18;*
- zij stelt de arbitragekosten vast, aan het einde van de procedure, bij toepassing van artikel 20, tweede lid;*
- zij waakt over de naleving van de bepalingen van dit reglement.*

Art. 13 De samenstelling van de scheidsgerechten

13.1. Principe van pluridisciplinaire samenstelling van de scheidsgerechten

13.1.1 De scheidsgerechten bestaan uit drie arbiters, waaronder een voorzitter. De scheidsgerechten zijn pluridisciplinair samengesteld.

13.1.2. Het Wetenschappelijk Comité van het Centrum stelt lijsten van arbiters op die beschikken over verschillende beroepservaring: een lijst van personen met ervaring in de zorgsector, een lijst van personen met ervaring in de welzijnssector en een lijst van juristen.

13.1.3. Wanneer de Permanente Arbitrage Kamer beslist over een doorverwijzing naar een scheidsgerecht, maakt het juridisch Secretariaat aan elk der partijen de drie lijsten over die genoemd worden in artikel 13.1.2.

13.2. Principe van de keuze van hun arbiter door elke partij

13.2.1. De aanvrager en de verweerder kunnen elk vrij een arbiter kiezen uit de lijsten van arbiters vastgelegd door het Wetenschappelijk Comité van het Centrum. Doen zij dit niet, dan wordt de arbiter in hun plaats gekozen door de Permanente Arbitrage Kamer uit de lijsten genoemd in artikel 13.1.2.

13.2.2. In geval de partijen dezelfde arbiter kozen, krijgt de keuze van de aanvrager voorrang en wordt de verweerder door de Permanente Arbitrage Kamer uitgenodigd om een nieuwe arbiter te kiezen.

13.3. De aanduiding van de voorzitter

De partijen kunnen de voorzitter gezamenlijk aanduiden uit de lijst met juristen, mats beschreven in artikel 13.1.2. Doen zij dit niet of raken zij het niet eens over de persoon van de voorzitter, dan wordt hij gekozen door de Permanente Arbitrage Kamer uit de lijst met juristen.

13.4. Verklaring van onafhankelijkheid en onpartijdigheid

13.4.1. Vooraleer zij gevat worden van een zaak, ondertekenen de arbiters een verklaring waarmee zij hun onafhankelijkheid en onpartijdigheid ten opzichte van de partijen en hun advocaten bevestigen en garanderen gedurende de hele procedure onafhankelijk en onpartijdig te zullen blijven.

13.4.2. Ingeval, bij zijn aanstelling, een arbiter van oordeel is dat er omstandigheden zijn die zijn onafhankelijkheid of onpartijdigheid in de ogen van de partijen in twijfel zouden kunnen trekken, deelt hij dit mee aan het juridisch Secretariaat dat onmiddellijk de partijen hierover inlicht en hen een korte termijn tot stellingname verleent.

Na ontvangst van de opmerkingen van de partijen of na afloop van de toegekende termijn, beslist de Permanente Arbitrage Kamer of deze persoon als arbiter kan aangesteld worden. Ingeval de door een partij voorgedragen persoon niet bevestigd wordt als arbiter, wordt aan deze partij door het juridisch Secretariaat een nieuwe termijn verleend om een arbiter uit de lijsten te kiezen.

13.4.3. Indien, in de loop van de arbitrageprocedure, een arbiter van oordeel is dat er zich omstandigheden voordoen die zijn onafhankelijkheid of onpartijdigheid in het gedrang zouden kunnen brengen, brengt hij deze onmiddellijk ter kennis van het juridisch Secretariaat en de partijen. Men volgt dezelfde procedure als bepaald in artikel 13.4.2.

- 13.5. *Wraking van een arbiter, ontslag door een arbiter en vervanging van een arbiter*
- 13.5.1. *Een arbiter kan gewraakt worden door een partij, wanneer er twijfel ontstaat over zijn onafhankelijkheid of onpartijdigheid. In voorkomend geval, verleent het juridisch Secretariaat aan de gewraakte arbiter, aan de andere leden van het scheidsgerecht en aan de andere partij de gelegenheid om hierover stelling in te nemen. Na ontvangst van deze opmerkingen of, bij gebreke ervan, na afloop van de toegekende termijn, beslist de Permanente Arbitrage Kamer over de vraag tot wraking van de arbiter.*
- 13.5.2. *Indien de vraag tot wraking wordt aanvaard, wordt de partij die de gewraakte arbiter had voorgedragen, uitgenodigd om een nieuwe arbiter te kiezen uit de lijsten.*
- 13.5.3. *Ingeval van overlijden van een arbiter of van zijn aanvaard ontslag, wordt hij vervangen door een arbiter die gekozen wordt door de partij die deze arbiter had aangesteld of door de Permanente Arbitrage Kamer indien het om de Voorzitter gaat van het scheidsgerecht.*
- 13.5.4. *Eens het scheidsgerecht opnieuw is samengesteld, beslist het, na de partijen hierover gehoord te hebben, of en in welke mate bepaalde stappen van de procedure worden hernomen.*
- Art. 14 *De behandeling van de zaak door de arbiters*
- 14.1. *Opstellen van een Akte van Opdracht*
- 14.1.1. *Van zodra het scheidsgerecht is samengesteld en het dossier van het juridisch Secretariaat heeft ontvangen, stelt het scheidsgerecht op basis van de stukken, desgevallend in aanwezigheid van de partijen, en met inachtneming van hun laatste mededelingen, een ontwerp van akte van opdracht op.*
- De akte van opdracht moet opgesteld zijn volgens de modelakte, opgenomen als bijlage bij dit Reglement.*
- Het ontwerp wordt onderworpen aan een controle door de Permanente Arbitrage Kamer en, vervolgens, aan de goedkeuring van de partijen voorgelegd.*
- 14.1.2. *De partijen ondertekenen de akte van opdracht vooraleer de debatten door de arbiters geopend worden.*
- 14.2. *Het in staat stellen van de zaak*
- 14.2.1. *Van zodra de akte van opdracht is ondertekend, stelt het scheidsgerecht zo spoedig mogelijk een kalender vast, die het meedeelt aan de partijen.*
- 14.2.2. *Het scheidsgerecht kan aan de partijen alle inlichtingen vragen die het nuttig acht, zowel met betrekking tot de aangevoerde feiten, als met betrekking tot de echtheid van neergelegde bewijsstukken en/of met betrekking tot eerder ontvangen vergoedingen.*
- 14.2.3. *Indien het dit aangewezen acht, kan het scheidsgerecht de partijen en eventuele getuigen horen.*
- Gelet op de pluridisciplinaire samenstelling van de scheidsgerechten, kan een deskundige slechts aangesteld worden door de arbiters indien zijn expertise onmisbaar is om hun oordeel te vellen over de schade. De uitspraak waarbij een deskundige wordt aangesteld, moet een omstandige motivering bevatten.*

- 14.2.4. *Het scheidsgerecht bepaalt het verloop van de zittingen, waarbij de partijen het recht hebben aanwezig te zijn. De partijen kunnen in persoon verschijnen. Zij kunnen zich ook laten bijstaan en/of laten vertegenwoordigen door een advocaat*
- Art. 15 *Toepasselijke rechtsregels*
De arbiters passen de procedureregels toe die in dit Arbitragereglement zijn vastgelegd.
Zij oordelen naar billijkheid overeenkomstig de regels ten gronde vervat in dit Arbitrage-reglement.
- Art. 16 *Vertrouwelijk karakter van de arbitrageprocedure*
Het Centrum, de Permanente Arbitrage Kamer, de scheidsgerechten, de eventuele deskundigen en de partijen waken erover dat de procedure en de arbitrale uitspraak of een mogelijke minnelijke regeling van het geschil vertrouwelijk blijven.
Teneinde de publieke opinie in te lichten over haar werking en over de gevelde uitspraken, zal het Centrum een jaarverslag bekendmaken zonder evenwel persoonlijke gegevens kenbaar te maken.
- Art. 17 *Het vellen van de arbitrale uitspraak*
Het scheidsgerecht moet uitspraak doen bij meerderheid van stemmen, binnen een termijn van zes maanden vanaf de ondertekening van de Akte van Opdracht.
De Permanente Arbitrage Kamer kan deze termijn verlengen op grond van een gemotiveerd verzoek van het scheidsgerecht.
De arbitrale uitspraken moeten gemotiveerd zijn.
De uitspraak wordt geacht te zijn gedaan op de plaats van arbitrage er op de datum die erin vermeld wordt.
- Art. 18 *Toetsing van de overeenstemming van de arbitrale uitspraak met het Reglement door de Permanente Arbitrage Kamer*
Alvorens de arbitrale uitspraak te ondertekenen, moet het scheidsgerecht deze in ontwerp aan de Permanente Arbitrage Kamer voorleggen.
De Permanente Arbitrage Kamer kan wijzigingen opleggen betreffende de vorm van de uitspraak en kan eveneens, zonder evenwel de beslissingsbevoegdheid van het scheidsgerecht aan te tasten, zijn aandacht vestigen op inhoudelijke punten.
Ter gelegenheid van deze controle, begroot de Permanente Arbitrage Kamer ook de arbitragekosten.
Geen uitspraak kan door een scheidsgerecht worden gedaan zonder dat zij in haar eindversie is goedgekeurd door de Permanente Arbitrage Kamer wat de vormelijke aanpassingen betreft.
- Art. 19 *Kennisgeving en uitvoerbaarheid van de uitspraak*
- 19.1. *Kennisgeving van de uitspraak*
Wanneer de uitspraak is gedaan, maakt het scheidsgerecht drie originele exemplaren van de ondertekende uitspraak over aan het juridisch Secretariaat. Het juridisch Secretariaat maakt aan elk der partijen een exemplaar over per aangetekend schrijven.

De partijen doen afstand van enige andere vorm van kennisgeving of neerlegging door het scheidsgerecht.

Enkel de partijen kunnen eenvormig verklaarde afschriften van de arbitrale uitspraak bekomen bij het Centrum.

19.2. *Uitvoering van de uitspraak*

De arbitrale uitspraak is definitief, zonder mogelijkheid van een hoger beroep, en bindt de partijen. Door hun geschil aan arbitrage overeenkomstig dit Reglement voor te leggen, verbinden de partijen er zich toe de arbitrale uitspraak na te komen. De verweerder beschikt over een termijn van maximum drie maanden, te rekenen vanaf de kennisgeving van de uitspraak, om de betaling uit te voeren van het bedrag dat als financiële compensatie is toegekend aan de aanvrager.

Art. 20 *De kosten van de arbitrageprocedure*

De arbitragekosten omvatten de erelonen van de arbiters zetelend in de scheidsgerechten, evenals de erelonen en de kosten van de eventueel aangestelde deskundige.

Het bedrag van de erelonen van deze arbiters wordt bepaald door de Permanente Arbitrage Kamer overeenkomstig de tarieflijst die van toepassing is op het ogenblik van de indiening van de aanvraag.

De arbitrale einduitspraak beslist over de arbitragekosten die, in beginsel, gedragen worden door de verweerder. In geval de vordering steunt op moedwillig onjuiste of leugenachtige verklaringen van de aanvrager, mogen de arbiters hem alle arbitragekosten of een deel ervan doen dragen.

De eventuele zitpenningen van de leden van de Permanente Arbitrage Kamer en de administratiekosten nodig voor de goede werking van het Centrum, worden gedragen door de federale overheid.'

9.3 Hoofdkenmerken van het arbitragereglement

In het eindverslag van het Wetenschappelijk Comité van het Centrum voor Arbitrage inzake Seksueel Misbruik dat op 6 maart 2017 dat door de Belgische Kamer van Volksvertegenwoordigers werd goedgekeurd (DOC 54 0767/004) worden de hoofdkenmerken van het arbitragereglement als volgt omschreven: (pag. 7-21)

Het doel is de slachtoffers in hun eer herstellen

Aan de oprichting van het Arbitragecentrum lag de intentie ten grondslag de slachtoffers van verjaarde feiten van seksueel misbruik een middel te geven om hun leed erkend te zien en een billijke financiële compensatie te verkrijgen.

Conform de wens van de Bijzondere Commissie van de Kamer van volksvertegenwoordigers is het Arbitragecentrum een tijdelijke organisatie. Het zou bestaan zolang als nodig was om alle aanvragen af te handelen die uiterlijk op 31 oktober 2012 moesten zijn ingediend.

Als gevolg van de verjaring van de feiten konden de slachtoffers niet langer terecht bij de gewone hoven en rechtbanken; er restten hen twee mogelijkheden.

*Ofwel konden – en kunnen zij overigens nog steeds – voorrang geven aan een oplossing binnen de Kerk en kiezen voor deze of gene vorm van herstel op voorstel van het kerkelijk gezag (erkenning, herstelbemiddeling, verzoening enz.). In dat geval kunnen zij zich aanmelden bij één van de tien opvangpunten opgericht door de Kerk. Een multidisciplinair team heeft de taak de slachtoffers te aanhoren en hen op weg te helpen naar de meest aangewezen keuze. De verschillende voorgestelde mogelijkheden staan beschreven in het document *Verborgten verdriet*. Naar een globale aanpak van het seksueel misbruik in de Kerk. Brussel: Licap; januari 2012 (Document in hoofdstuk 6).*

Ofwel deden de slachtoffers, die elk vertrouwen in de Kerk kwijt waren, liever een beroep op een onpartijdig en van het kerkelijk gezag onafhankelijk organisme. Dat was precies de bestaansreden van het Centrum voor Arbitrage inzake Seksueel Misbruik, een neutrale en officiële instantie onder het gezag van de overheid.

Er is over gewaakt dat de arbitrageprocedure alle waarborgen voor een “eerlijk proces” biedt en aan de vereisten van het Gerechtelijk Wetboek ter zake beantwoordt. Het Arbitragecentrum was dan ook een volwaardige gerechtsinstantie. In dat opzicht was het belangrijk dat het Arbitragecentrum niet alleen volledig onafhankelijk zou zijn van het kerkelijk gezag, maar ook van de wetgevende en de uitvoerende macht.

De principes van de scheiding van Kerk en Staat en van de scheiding der machten binnen de Staat verbieden elke vorm van beïnvloeding van of inmenging in de werking van het Arbitragecentrum of de eigen organen ervan, vanwege bisschoppen en religieuze oversten, parlementsleden, politici of eender welke persoon.

De identificatie van de verweerder vergemakkelijken

De eerste vraagstellingen hadden betrekking op de partijen bij de arbitrageprocedure. Van meet af aan was het duidelijk dat de vermeende pleger van het seksueel misbruik niet zou kunnen optreden als verweerder. Het is immers het één of het ander. Ofwel was de dader overleden of nog in leven maar beschermd door de verjaring. In de beide gevallen – die zonder meer het vaakst voorkomen – kon hij niet worden gevraagd te verschijnen. Ofwel was de dader nog in leven, maar waren de betichte feiten niet noodzakelijk verjaard: in dat geval vielen zij onder de uitsluitende bevoegdheid van de hoven en rechtbanken van de gerechtelijke macht, aangezien het zonder meer duidelijk was dat het Arbitragecentrum niet de bedoeling mocht hebben ook maar één zaak aan het gerecht te onttrekken.

Aangezien de Kerk in België geen rechtspersoonlijkheid heeft en om de identificatie van de verweerder te vergemakkelijken, werd overigens besloten een rechtspersoon op te richten die ertoe zou zijn gemachtigd het kerkelijk gezag te vertegenwoordigen in de procedures. De bisschoppen en religieuze oversten zijn aldus bereid geweest in 2012 de stichting van openbaar nut ‘Dignity’ (de statuten van Dignity worden in volgend hoofdstuk weergegeven) op te richten, die zou zijn gemachtigd als

verweerder op te treden in het kader van de versnelde procedures bij het Centrum voor Arbitrage inzake Seksueel Misbruik.

Alle zaken die via een aanvraag bij het Centrum voor Arbitrage aanhangig werden gemaakt, hadden steevast als verweerder de Stichting Dignity, vertegenwoordigd door kanunnik Herman Cosijns, de heer Luc Vervliet of mevrouw Micheline Cara, wat door de slachtoffers bijzonder op prijs werd gesteld. In hun aanvraag konden die volstaan met een bondige beschrijving van de feiten (met opgave van de datum en de plaats) en met het verstrekken van elementen ter identificatie van de dader en zijn hiërarchische meerdere, zonder zich bezig te moeten houden met het aanwijzen van de autoriteit die vandaag wordt geacht verantwoordelijkheid te dragen. De kerkelijke en religieuze autoriteiten moesten intern zelf het nodige doen en zorgen voor het vereiste onderzoek om na te gaan of de aangevoerde feiten van seksueel misbruik vaststonden (of althans waarschijnlijk) waren en tot welk bisdom of welke orde of religieuze congregatie de pleger op het ogenblik van de feiten behoorde.

Eén toegangspunt, verscheidene wegen

Na het collectief ontslag van de leden van de Commissie Adriaenssens (als gevolg van de huiszoeking en de inbeslagneming van alle vertrouwelijke dossiers) streefde men ernaar dat de slachtoffers die bij het Centrum voor Arbitrage een verzoekschrift zouden indienen, de waarborg op een bindende beslissing zouden krijgen.

Tezelfdertijd was gebleken dat de partijen te allen tijde de mogelijkheid moesten hebben het soort procedure te kiezen dat hun het meest geschikt leek, op voorwaarde dat de arbiters zich op het einde in alle gevallen volledig onpartijdig over de aanvraag konden uitspreken. Het ging er met andere woorden om een werkingswijze te bedenken waarin “soepelheid” – de partijen de mogelijkheid bieden op elk moment te kiezen voor de meest geschikte wijze om het geschil te beslechten – samenging met ‘verplichting’ – ongeacht de gekozen procedure voorkomen dat de verweerder zijn verantwoordelijkheid uit de weg zou kunnen gaan.

Men koos ervoor het Centrum voor Arbitrage op te vatten als een portaal met één enkel toegangspunt, maar met verschillende uitvalswegen: de arbitrage zelf, de verzoening of de bemiddeling. Voor het gemak van de slachtoffers voorzag men in één enkele wijze om de zaak bij het Centrum voor Arbitrage aanhangig te maken: de indiening van een aanvraag via een in te vullen formulier dat op de website ter beschikking werd gesteld van de slachtoffers. Het formulier werd zodanig opgevat en opgesteld dat het gemakkelijk in te vullen was.

Vanaf de aanvraag en op elk ogenblik van de procedure kon men kiezen voor verzoening of bemiddeling. Op verzoek van de partijen of op eigen initiatief konden de arbiters een verzoening met het oog op een minnelijke regeling betrachten. Voorts was bepaald dat in geval van mislukking van de poging tot verzoening of bemiddeling de betrokken arbiters de zaak opnieuw in handen konden nemen en de procedure konden afhandelen. Zodra een slachtoffer de zaak voor het Centrum voor Arbitrage aanhangig had gemaakt, was het met andere woorden zeker van een bindende beslissing.

Het Reglement voorzag, wat zijn organen betreft, in een Permanente Arbitragekamer (PAK) met allerlei bevoegdheden. Van bij het begin poogden de leden van de PAK uiteraard de partijen te verzoenen en men mag zich gelukkig prijzen dat in de overgrote meerderheid van de gevallen die poging effectief is uitgemond in een verzoening, dat wil zeggen een regeling tussen de partijen. Een dergelijke regeling – vastgelegd in een proces-verbaal en ondertekend door beide partijen en de arbiters – heeft dezelfde uitvoerbare kracht als een arbitrale uitspraak.

Pluridisciplinariteit

Een zekere originaliteit in het Arbitragereglement is de pluridisciplinaire samenstelling van zowel de Permanente Arbitragekamer als de scheidsrechters.

Praktisch gezien bestaan de laatstgenoemde organen uit drie arbiters, onder wie een voorzitter. De aanvrager en de verweerder moesten elk vrij een arbiter kiezen uit een van de drie door het Wetenschappelijk Comité opgestelde lijsten: een lijst van personen met ervaring in de zorgsector (artsen, psychologen, psychiaters en psychotherapeuten), een lijst van personen met ervaring in de welzijnssector (zij moeten beschikken over een titel of bewezen ervaring op het gebied van criminologie, victimologie, herstelrecht of sociale bijstand) en een lijst van juristen (die een getuigschrift moeten voorleggen van nuttige ervaring op het gebied van rechterlijke of arbitrageprocedures). Uit die lijst van juristen wordt de voorzitter van het scheidsgerecht gezamenlijk door beide partijen gekozen.

De Permanente Arbitragekamer was samengesteld uit drie juristen, een psychiater, één kinderarts, één psycholoog en één criminoloog, en werd voorgezeten door een van de juristen, namelijk professor emeritus Guy Keutgen (UCL), die lange tijd voorzitter is geweest van het Belgisch Centrum voor Arbitrage en Mediatie (CEPANI). De andere leden waren: Alex Arts, emeritus voorzitter van het Grondwettelijk Hof; Michel Joachim, eerste emeritus voorzitter van het hof van beroep te Luik; Marc Gérard, psychiater; Rita Lombaerts, gewoon hoogleraar aan de Katholieke Universiteit Leuven, kinderarts en gespecialiseerd in nefrologie en niertransplantaties; Ivo Aertsen, gewoon hoogleraar aan de Katholieke Universiteit Leuven, criminoloog; Monique Meyfroet, psychologe.

De gevolgen van de verjaring

De ingewikkeldste juridische vraagstukken waarvoor een oplossing moest worden gevonden, betroffen ontegensprekelijk de verjaring. Ter herinnering: de arbitrageprocedure betreft enkel feiten waarvoor, wegens de verjaring, geen rechtsvordering meer mogelijk is. Welnu, in het strafrecht zijn de regels inzake verjaring van openbare orde. Dit heeft aanzienlijke gevolgen.

Jegens de begunstigde van het recht op strafrechtelijke verjaring kan met betrekking tot verjaarde feiten geen enkele rechtsvordering meer worden ingesteld. Een procedure die zou leiden tot een beslissing (een arrest, een vonnis, enz., maar ook een arbitrale uitspraak) waarbij verjaarde criminele feiten ten laste van de dader zouden worden vastgesteld, is strikt verboden.

Dat is trouwens niet alles. De dader van verjaarde criminele feiten geniet ten volle het fundamentele recht op privacy, dat een “recht om te worden vergeten” omvat. Dit betekent concreet dat hij het recht heeft om niet meer te worden geconfronteerd met een procedure die op een of andere manier de feiten zou oprakelen waarvan hij de dader zou zijn. Bovendien moet men beseffen dat het de kerkelijke overheid niet toegestaan is om, in de plaats van de daders van seksueel misbruik, afstand te doen van de bescherming die de verjaring deze daders biedt.

Het recht op verjaring en het recht om vergeten te worden (dat een element is van het grondrecht op privacy) kunnen voor de slachtoffers kwetsend en onrechtvaardig lijken; zij moeten immers gedurende lange tijd, en soms gedurende heel hun leven, de gevolgen dragen van de criminele feiten waar zij het slachtoffer van waren. Ondanks deze nadelen is verjaring noodzakelijk voor een behoorlijke rechtsbedeling: oude kwesties oprakelen kan het vreedzaam samenleven in de maatschappij en binnen families in gevaar brengen. Lang na de feiten kunnen de getuigen overleden zijn, of kan men de bewijsstukken verloren zijn.

Het kwam er uiteindelijk op aan de slachtoffers in hun waardigheid te herstellen, zonder hierbij de rechtswaARBorgen en de grondrechten van alle betrokkenen in het gedrang te brengen, want die zijn van openbare orde. De oplossing die geleidelijk is ontstaan, omvat meerdere principes.

Meerdere bepalingen verzekeren de vertrouwelijkheid van de arbitrageprocedure. Artikel 8.1 bevat een zeer belangrijk principe, dat als volgt is geformuleerd: Aangezien de feiten van seksueel misbruik die voorwerp zijn van deze procedure verjaard zijn, kunnen noch de Permanente Arbitrale Kamer noch de scheidsgerechten in een arbitrale uitspraak een veroordeling uitspreken ten aanzien van de in de aanvraag aangewezen dader van het seksueel misbruik.

De arbiters onthouden zich ervan om in hun arbitrale uitspraken en eventuele processen-verbaal de naam van de aangewezen dader en elk element dat zijn identificatie zou mogelijk maken, te vermelden, uit eerbied voor zijn recht op de verworven verjaring en voor zijn recht op privéleven.” Deze bepaling geeft duidelijk aan dat de procedure niet mag leiden tot een uitspraak waarbij men iemand zou aanwijzen als de dader van verjaarde inbreuken.

Bovendien moeten de arbitrale uitspraken en processen-verbaal van minnelijke schikking zo zijn opgesteld dat het niet mogelijk is de dader van de feiten te identificeren waarvoor de verweerder (de stichting Dignity, als vertegenwoordiger van de bisschoppen en de hogere oversten) aanvaardt een financiële vergoeding aan het slachtoffer te betalen.

De vertrouwelijkheidsplicht overstijgt de procedure zelf en moet logischerwijs ook in acht worden genomen door eenieder die er op een of andere manier bij betrokken is. Eenieder die elementen uit de dossiers kent, is daartoe gehouden, ook de medewerkers van het uitvoerend of het juridisch secretariaat. Bovendien zal het Centrum een jaarverslag bekendmaken zonder evenwel persoonlijke gegevens kenbaar te maken.

Het belang en de draagwijdte van de vertrouwelijkheidsregel moeten duidelijk zijn. Om misverstanden te voorkomen, moet worden benadrukt dat het doel van die regel niet is om de goede naam van de Kerk te vrijwaren; de regel is integendeel ingevoerd in het belang van de slachtoffers, hun

familie en de arbitrale procedure zelf. Aangezien de arbitrale procedure uitsluitend verjaarde feiten betreft, mag de identiteit van de daders niet worden bekendgemaakt; dat zou immers de verjaringsregels schenden, die in het strafrecht van openbare orde zijn. Voorts heeft de vertrouwelijkheidsverplichting tot doel de slachtoffers en hun familie te beschermen tegen de bekendmaking van feiten uit hun privéleven.

Tot slot behoedt de vertrouwelijkheid de slachtoffers voor nieuwe teleurstellingen. De daders van verjaarde feiten van seksueel misbruik hebben immers recht op verjaring en op privacy; wanneer deze rechten zouden worden geschonden, zou heel het systeem op de helling komen te staan: de slachtoffers zouden namelijk kunnen worden geconfronteerd met een annulering van de arbitrale uitspraak door de rechtbank van eerste aanleg, of zelfs met een rechtszaak voor het Europees Hof voor de Rechten van de Mens.

Er moet evenwel worden beklemtoond dat de geheimhoudingsplicht louter betrekking heeft op de elementen aan de hand waarvan de dader van de verjaarde feiten van seksueel misbruik kan worden geïdentificeerd. Die plicht belet een slachtoffer geenszins openbaar te verklaren dat de Kerk het seksueel misbruik en het daaruit voortvloeiende leed heeft erkend, noch te laten weten dat een verzoening tot stand is gekomen of dat een arbitrale uitspraak is geweest, noch het bedrag van de verkregen compensatie mee te delen.

Toepassingsveld van het Arbitragereglement

Het toepassingsveld van het Arbitragereglement wordt nauwgezet afgebakend aan de hand van drie objectieve criteria: het betreft louter verjaarde feiten van seksueel misbruik (a), gepleegd op een persoon die minderjarig was op het ogenblik van de feiten (b), door een priester van een Belgisch bisdom of door een lid van een religieuze congregatie of orde die in België is gevestigd (c).

- a) *Verjaarde feiten van seksueel misbruik: het subsidiariteitsbeginsel en de moeilijkheden in verband met de vaststelling van de verjaring*

Men zal nooit genoeg kunnen hameren op de leidende gedachte die is voorafgegaan aan de oprichting van de arbitrageorganisatie: het lag in de bedoeling de slachtoffers van verjaarde feiten van seksueel misbruik een mogelijkheid te bieden om het hun aangedane leed te doen erkennen en een billijke financiële compensatie te verkrijgen, terwijl zij als gevolg van de verjaring van de feiten over geen rechtsmiddel meer beschikken bij de hoven en rechtbanken. In geen enkel geval lag het in de bedoeling te beletten dat (niet-verjaarde) feiten bij het gerecht aanhangig kunnen worden gemaakt. Om die reden geldt het in artikel 5.2.1. van het Reglement opgenomen beginsel van de subsidiariteit, volgens hetwelk het aan de Permanente Arbitragekamer toekomt om, alvorens een aanvraag ontvankelijk te verklaren, na te gaan of de feiten inderdaad verjaard zijn en om te beoordelen of “het slachtoffer geen partij is in een andere hangende procedure over dezelfde feiten”. Dat artikel bepaalt daarenboven in fine dat, “Mocht hierover een onenigheid rijzen, (...) deze punten [worden] beslecht door de Permanente Arbitragekamer.”

Uiteraard komt het de aanvrager toe te bewijzen dat de feiten verjaard zijn. Als de Permanente Arbitragekamer meent dat over een en ander nog twijfel heerst, kan zij het bevoegde parket daarover bevragen.

Met betrekking tot het principe dat een aanvraag alleen ontvankelijk is wanneer het slachtoffer geen partij is in een andere hangende procedure, voorzien de artikelen 5.2.2. en 5.2.3. van het Reglement ten behoeve van de slachtoffers in twee tussenoplossingen. In dat verband moet een onderscheid worden gemaakt tussen twee mogelijkheden.

De eerste mogelijkheid betreft het geval waarin een slachtoffer een burgerlijke procedure voor oude feiten en op een betwiste grondslag aanhangig heeft gemaakt en vastbesloten is van die procedure af te zien, om de voorkeur te geven aan de arbitrageprocedure. Zelfs indien de beslissing van het slachtoffer vaststaat, kunnen procedureredenen evenwel beletten dat hij/zij onmiddellijk afstand kan doen. In dat geval staat artikel 5.2.2. het slachtoffer toe uiterlijk tegen 31 oktober 2012 een aanvraag ten bewarende titel in te dienen bij het Centrum voor Arbitrage. De Permanente Arbitragekamer kan de aanvraag uiterlijk op 31 juli 2013 ontvankelijk verklaren, op voorwaarde dat het slachtoffer aan die Kamer het bewijs heeft bezorgd dat hij/zij afstand heeft gedaan van de burgerlijke procedure en dat die is beëindigd. Deze termijnen werden achteraf verlengd tot 31 juli 2015.

De tweede mogelijkheid behelst het geval waarin een slachtoffer zich burgerlijke partij heeft gesteld in een strafprocedure die niet door het slachtoffer werd ingeleid. Het slachtoffer vreest voor de verjaring na de deadline van 31 oktober 2012, zonder daarover echt uitsluitel te kunnen hebben, om diverse redenen. Artikel 5.2.3. staat het slachtoffer tevens toe uiterlijk tegen 31 oktober 2012 een aanvraag ten bezwarende titel in te dienen. Nadat de Permanente Arbitragekamer in voorkomend geval contact heeft opgenomen met het bevoegde parket, zou ze zich uiterlijk tegen 31 juli 2013 moeten uitspreken over de ontvankelijkheid van de aanvraag. Deze termijn zal tweemaal worden verlengd.

Voorts is er ook nog de in artikel 5.2.4. van het Reglement vermelde mogelijkheid dat het slachtoffer eerder al een geldelijke vergoeding heeft ontvangen van de in de aanvraag aangeklaagde dader, van diens kerkelijke overste of van een kerkelijke instantie en dat hij/zij daarvoor definitief kwijting heeft gegeven. Het was logisch dat het slachtoffer in dat geval voor dezelfde feiten niet langer aanspraak kon maken op een financiële compensatie in het kader van de arbitrageprocedure. Het staat aan de Permanente Arbitragekamer – of, in voorkomend geval, aan het scheidsgerecht waarbij de zaak aanhangig werd gemaakt –, te oordelen of de kwijting definitief is en of de ontvangen vergoeding dezelfde feiten betreft. Werd geen definitieve kwijting gegeven, dan staat de arbitrageprocedure open voor het slachtoffer, zij het dat het eerder ontvangen bedrag in mindering wordt gebracht op de financiële compensatie die door de arbiters zou worden toegekend.

In diezelfde gedachtegang zou ook de financiële hulp moeten worden afgehouden die het slachtoffer eventueel heeft gekregen van het Fonds tot hulp aan de slachtoffers van opzettelijke geweldsdelicten en aan de occasionele redders.

Het beroep op arbitrage, ten slotte, ongeacht of dit leidt tot een in het kader van een verzoening/bemiddeling getroffen minnelijke schikking tussen de partijen dan wel tot een uitspraak door een scheidsgerecht, heeft per definitie tot doel een einde te maken aan een geschil. Logischerwijs houdt de minnelijke schikking of de arbitrale uitspraak in dat afgezien wordt van verdere gerechtelijke stappen, voor dezelfde feiten. Dit is een loutere toepassing van het algemene rechtspincipe non bis in idem. In ieder geval komt het de geadieerde rechter van de rechterlijke orde toe om te oordelen of het akkoord (of de uitspraak) waarbij de arbitrageprocedure beëindigd wordt, verdere gerechtelijke stappen in de weg staat.

b) Slachtoffers die minderjarig zijn op het ogenblik van de feiten

In de werkzaamheden van de Bijzondere Commissie van de Kamer van volksvertegenwoordigers, en meer bepaald in het voorstel aan de kerkelijke overheden om in te stemmen met de instelling van een scheidsgerecht, maar ook in de geest van de bisschoppen en de hogere oversten, is er altijd sprake geweest van seksueel misbruik van personen die op het ogenblik van de feiten minderjarig waren.

Dit afbakeningscriterium van het toepassingsveld van het Reglement wordt bepaald in artikel 4.1.: "Aanvrager kan zijn elke natuurlijke persoon, minderjarig op het ogenblik van de feiten, die rechtstreeks slachtoffer is geweest van een seksueel misbruik" gepleegd door een priester of een religieus.

Achteraf vond tijdens de uitwerking van het Reglement wel discussie plaats over dit criterium. Toen de deskundigen het ontwerp van Reglement voorstelden aan de opvolgingscommissie, gaven verscheidene leden van die commissie aan dat ze het toepassingsveld van het Reglement graag op twee manieren uitgebreid hadden gezien. De eerste vraag ging over het feit dat personen die op het ogenblik van de feiten meerderjarig waren en onder het statuut van verlengde minderjarigheid waren geplaatst, alsook personen met een ernstige mentale achterstand, eveneens een aanvraag kunnen indienen bij het Centrum voor Arbitrage. De tweede vraag betrof de mogelijkheid voor sommige verwanten van het slachtoffer, dat overleden is door zelfdoding, om een aanvraag in te dienen in hun hoedanigheid van indirecte slachtoffers van de aangeklaagde feiten van seksueel misbruik.

Aan de eerste wens werd niet tegemoetgekomen om tal van juridische, sociologische en psychologische redenen waar de leden van de opvolgingscommissie zich gemakkelijk achter konden scharen.

Wel werd aanvaard dat een klacht kon worden ingediend door bepaalde indirecte slachtoffers van de aangeklaagde feiten van seksueel misbruik, wanneer deze de doorslaggevende oorzaak waren van de zelfdoding van het rechtstreekse slachtoffer. Die mogelijkheid werd echter strikt afgebakend om de organisatie van het scheidsgerecht niet te bemoeilijken. In eerste instantie konden enkel de vader, de moeder, de kinderen, de echtgenoot of echtgenote of de wettelijk samenwonende partner van het rechtstreekse slachtoffer, alsook de persoon die op het ogenblik van de zelfdoding duurzaam met hem of haar samenwoonde, een aanvraag indienen. Een broer of zus van het rechtstreekse slachtoffer, dat door zelfdoding om het leven is gekomen, kon ook een aanvraag indienen, maar alleen indien alle bovenvermelde personen overleden waren.

Vervolgens was het in ieder geval één van alle bovenvermelde personen toegestaan, in eigen naam en voor eigen rekening en, desgevallend, in naam en voor rekening van de andere aangewezen familieleden, een aanvraag in te dienen. Bovendien moesten de aangevoerde feiten zich hebben voorgedaan na 31 december 1945, om te voorkomen dat, doordat het feiten van voordien betreft, er meer en meer problemen zouden rijzen om de feiten te bewijzen, waardoor de procedure op onredelijke wijze zou worden bemoeilijkt. Tot slot moest de aanvrager hoe dan ook aantonen dat het seksueel misbruik de doorslaggevende oorzaak was van de zelfdoding van het slachtoffer.

c) *Feiten van seksueel misbruik door een priester of een religieus*

Het Centrum voor Arbitrage houdt zich enkel bezig met feiten van seksueel misbruik die zijn gepleegd door een priester van een Belgisch bisdom of een lid van een in België gevestigde congregatie of religieuze orde. De feiten kunnen zich ofwel in België hebben voorgedaan, ofwel in het buitenland, wanneer de betrokken priester of religieus in het kader van een zending van zijn overste in het buitenland verbleef en voor de betreffende feiten in België strafrechtelijke vervolging gold. In de toelichting bij de artikelen van het Reglement wordt aangegeven dat de priester of religieus op het ogenblik van de feiten niet om louter privéredenen in het buitenland mocht verblijven maar in het kader van een pastorale taak.

Bewijsvoering

Aangezien de aangevoerde feiten noodzakelijkerwijze verjaard moeten zijn en ze dus per definitie oud zijn en vaak ver in de tijd teruggaan (tot in de jaren '60-'70), moest op het vlak van de bewijsvoering in een zekere soepelheid worden voorzien, omdat de slachtoffers anders elke kans zou worden ontnomen om eindelijk de erkenning en de financiële compensatie te verkrijgen waarop zij rechtmatig aanspraak maakten, en die het kerkelijk gezag hun wilde verlenen. Tegelijkertijd moesten "holle dossiers", op basis van moedwillig leugenachtige verklaringen, worden voorkomen. Om uit de lucht gegrepen verzoeken tegen te gaan, werden twee voorzorgen genomen: de verplichte invulling van een aanvraagformulier, met vermelding van een aantal precieze gegevens, enerzijds, en de ter kennis van de verzoeker gebrachte mogelijkheid dat alle arbitragekosten ten laste van de aanvrager vallen in geval van een moedwillig onjuiste of leugenachtige verklaring.

Niettemin wijken de regels inzake bewijsvoering in die zin van het gemeen recht af dat ze bijzonder gunstig zijn voor het slachtoffer.

Bewijs van feiten van seksueel misbruik

Uiteraard moeten, volgens het Reglement, feiten van seksueel misbruik worden bewezen door de aanvrager of, zoals artikel 6.1., eerste lid, enigszins afgezwakt luidt, "minstens een hoge graad van waarachtigheid hebben, die geen redelijke twijfel toelaat". Voorts dient de aanvrager "relevante bijkomende omstandigheden, zoals zijn leeftijd op het ogenblik van de feiten en de duur in de tijd van de feiten, te bewijzen".

Gelet op de ernst van de aantijgingen spreekt het vanzelf dat men er niet mee kon volstaan de aanvrager louter op zijn woord te geloven. Zijn verhaal moest in principe door bewijzen worden

gestaafd. Wat de aard van de verwachte bewijzen betreft, neemt het Reglement evenwel een zowel realistisch als menselijk standpunt in, dat rekening houdt met de dramatische aard van de feiten, hun anciënniteit en de gevorderde leeftijd van de meeste aanvragers. Zo bepaalt artikel 6.1., tweede lid, dat “het bewijs van de feiten kan geleverd worden door vermoedens en getuigenissen, waarover de arbiters soeverein oordelen, en door schriftelijke bekentenissen en rechterlijke uitspraken”.

In de praktijk kon de aanvrager terugvallen op getuigen en op een breed scala van vermoedens (medische attesten, staving stukken van medische kosten, briefwisseling of elektronische correspondentie met de dader of met een kerkelijk overste enz.).

In voorkomend geval bestond de mogelijkheid – zonder dat dit echter verplicht was – te verwijzen naar een schriftelijke bekentenis van de dader of van diens overste met betrekking tot de aangevoerde feiten, of een in kracht van gewijsde gegane gerechtelijke uitspraak van een Belgisch gerecht voor te leggen. Dat kan een vonnis zijn waarbij de dader wordt veroordeeld in een strafproces waarin de aanvrager zich geen burgerlijke partij had gesteld. Die rechterlijke beslissing kan immers het bewijs bevatten van het door de dader gepleegde seksueel misbruik, maar dan nog moet de aanvrager de arbiters ervan overtuigen dat hij of zij van dat misbruik het slachtoffer is geweest.

Voorts zij erop gewezen dat door de multidisciplinaire samenstelling van de Permanente Arbitragekamer en van de arbitragecolleges – dankzij de aanwezigheid van een criminoloog of van een gezondheidszorgbeoefenaar zoals een psychiater, kinderarts of psycholoog – de eventuele ontoereikendheid van het “bewijs” in de strikte zin kan worden verholpen.

Bewijs van schade en van het oorzakelijk verband

De financiële compensatie van een rechtstreeks slachtoffer is afhankelijk van de ernst van de feiten van seksueel misbruik en wordt onderverdeeld in vier categorieën. Aan elke categorie is een maximumbedrag voor de financiële compensatie gekoppeld. Aldus beschikken de arbiters over een beoordelingsmarge waardoor zij met alle omstandigheden van de zaak rekening kunnen houden. Meer bepaald drie aspecten worden in aanmerking genomen: de jonge leeftijd van het slachtoffer, de eenmaligheid, de kortstondige of langdurige herhaling in de tijd van de gepleegde feiten, evenals de kosten van een eventuele therapie.

Bij feiten die onder meerdere categorieën vallen, geldt enkel de categorie met het hoogste cijfer. De financiële compensatie volgens de vier categorieën is weergegeven in 7.1.3 van het Reglement. Het Reglement bepaalt dat, in geval van zelfdoding van het rechtstreekse slachtoffer, de aanvrager die een onrechtstreeks slachtoffer is en handelt in de zin van en binnen de voorwaarden omschreven in de artikelen 4.1, derde lid, en 6.2, derde lid, een financiële compensatie kan verkrijgen tot een maximum van 7 000 euro.

Er werd een heel belangrijk principe in aanmerking genomen ten einde de bewijslast voor het slachtoffer te verlichten: het Reglement gaat uit van een vermoeden van schade en oorzakelijk verband ingeval de – bewezen – feiten behoren tot een van de eerste drie categorieën.

Indien daarentegen de aangevoerde feiten behoren tot categorie 4, wordt, naast het bewijs van de uitzonderlijke ernst van de feiten, vereist dat de aanvrager de omvang van de door hem geleden

schade daadwerkelijk bewijst evenals het oorzakelijk verband tussen de aangeklaagde feiten en de bewezen schade. Dat bewijs kan worden geleverd met alle toegelaten wettige bewijsmiddelen (deskundigenrapport, medisch certificaat, met inbegrip van psychotherapeutische of psychiatrische behandelingen, overzichtsstaten van ziekenfondsen enz.).

Wanneer tot slot de aanvrager een niet rechtstreeks slachtoffer is, wordt, naast het bewijs van de feiten van seksueel misbruik en van de zelfdoding van het rechtstreekse slachtoffer, vereist dat de aanvrager bewijst dat deze feiten de determinerende oorzaak zijn geweest van de zelfdoding van het rechtsreeks slachtoffer. Zodra het bewijs van die elementen is geleverd, geldt het vermoeden dat de aanvrager morele schade heeft geleden.

9.4 De werking van het Centrum

In wat volgt wordt op beknopte wijze (meer uitgebreid terug te vinden in hogergenoemd verslag) de werking van het Centrum voor Arbitrage toegelicht. (DOC 54 0767/004 pag. 22-29)

De Permanente Arbitragekamer (PAK) speelt hierin een cruciale rol. Elke aanvraag wordt eerst naar de verweerder (de Kerk vertegenwoordigd door Dignity) doorgestuurd die achtergrondinformatie verzamelt om na te gaan of de feiten zich minstens kunnen hebben voorgedaan. Na ontvangst van het antwoord van de verweerder of na afloop van de termijn voor het antwoord onderzoekt de Permanente Arbitragekamer het dossier. *Ze bepaalt, op basis van de stukken van het dossier, of de aanvraag ontvankelijk is en of de arbitrageprocedure kan worden verder gezet. In geval van twijfel kan zij het parket vragen of een vooronderzoek, een onderzoek of een vordering hangende zijn en of daden van stuiting van de verjaring werden gesteld. Zij onderwerpt de aanvraag aan een eerste onderzoek en indien nodig neemt zij contact op met de vermeende dader van het seksueel misbruik, waarbij zij kan rekenen op de volle medewerking van de verweerder.*

Ze poogt daarna vooreerst de partijen met elkaar te verzoenen. Pas in een tweede fase – als een verzoening niet mogelijk is gebleken – gaat de PAK de correcte en pluridisciplinaire samenstelling van het scheidsgerecht na en zendt zij de ontvankelijke aanvragen ernaar door. *Zij waakt over de correcte en pluridisciplinaire samenstelling van de scheidsgerechten en zij maakt hen de dossiers over. Zij bekrachtigt en verleent uitvoerende kracht aan de processen-verbaal die de neerslag zijn van een akkoord na bemiddeling, met toepassing van artikel 8.2. (...)*

Hoewel aanvankelijk werd gedacht dat de rol van de PAK algemeen beperkt zou blijven tot een summier onderzoek van de aanvragen en een poging tot verzoening van de partijen, als die daarin toestemden, is van bij de eerste behandelde dossiers gebleken dat zowel de slachtoffers als de vertegenwoordigers van Dignity bijzonder open hebben gestaan voor de dialoog en dat zij ernaar streefden tot een minnelijke schikking te komen. (...)

De PAK-leden namen het ter harte de slachtoffers in een sereen en rustig kader te ontvangen, hen op hun gemak te stellen en te sterken (de leden worden voorgesteld, hun neutrale rol als verzoener wordt uitgelegd, alsook hoe de ontmoeting zal verlopen), te luisteren naar ieder slachtoffer zo lang als nodig, hem of haar tijd te geven voor reflectie, alleen of in aanwezigheid van de vertegenwoor-

diger van Dignity. De PAK stelt een “model” van proces-verbaal tot vaststelling van een minnelijke regeling ter beschikking van de partijen. Dat document kan worden aangepast naargelang van het akkoord van de partijen in elke zaak. De PAK-leden geven tevens toelichting bij het proces-verbaal van verzoening (voorwerp en draagwijdte van de verschillende clausules) en bij de uitvoering daarvan (nadere regels voor de betaling van de overeengekomen financiële vergoeding).

Deze werkmethode is bijzonder succesvol gebleken, aangezien de PAK sinds haar oprichting in april 2012 tot de behandeling van het laatste dossier in juni 2016, erin is geslaagd de verzoening van de partijen te bewerkstelligen in 504 van de bij het Arbitragecentrum ingediende dossiers. Die werkwijze vergde evenwel een verregaande beschikbaarheid en een enorme inzet van de leden van de Permanente Arbitragekamer; sommigen hebben zelfs hun beroepsactiviteiten moeten terugschroeven om hun taak binnen de PAK te kunnen vervullen.

In totaal werden er 397 dagen aan ontmoetingen met slachtoffers besteed.

Wat de financiering betreft: Aangezien de kerkelijke overheden in beginsel, dat wil zeggen in alle gevallen behalve als een “vordering op moedwillig onjuiste of leugenachtige verklaringen” berust, ermee heeft ingestemd de erelonen van de arbiters die deel uitmaken van de scheidsgerechten voor haar rekening te nemen was het een zaak om overheidfinanciering te vinden voor de werking van het Centrum, en in het bijzonder voor de werking van de Permanente Arbitragecommissie. Het Centrum moest worden gefinancierd met overheidsgeld en niet door de Kerk, om te voorkomen dat de leden ervan zouden worden verdacht niet onafhankelijk of niet onpartijdig te zijn.

De minister van Justitie heeft over de verschillende jaren gespreid 27.000 euro ter beschikking gesteld om presentiegelden te betalen aan de leden van de Permanente Arbitragekamer en om hun reiskosten te vergoeden. Mevrouw Lalieux heeft vervolgens de kerkelijke overheden verzocht bij te dragen tot de financiering van de Permanente Arbitragekamer. De kerkelijke overheden hebben daarmee ingestemd, in afwijking van artikel 20 van het Arbitragereglement en vanuit Dignity werd in het totaal 75.000 euro bijgedragen. Over de hele werkingsperiode werd 79.395 euro uitgegeven aan presentiegelden en 11.080,70 euro aan reiskosten voor de leden van de PAK. Als daarbij de andere kosten worden gerekend komt dit op een totaal van 111.475,70 euro als kostprijs voor de werking van de arbitrage waarvan 67 % werden betaald door Dignity en 33 % door de Belgische Staat. Daarnaast komt nog 4.650 euro, de kostprijs van de drie gevallen waarbij de verzoening door de PAK niet was gelukt en waarvoor een echt scheidsgerecht is georganiseerd, die integraal door de Kerk is betaald. De gemiddelde kostprijs om een zaak via arbitrage komt dus op 1.550 euro.

Het juridisch secretariaat werd verzekerd door de heer Philip Verhoeven, ambtenaar FOD Justitie, die ter beschikking werd gesteld. Hij verzette enorm veel werk en heeft een onmiskenbare bijdrage geleverd voor de goede werking van het Centrum.

9.5 Gegevens over de slachtoffers

In het totaal heeft het Centrum 628 dossiers ontvangen: 71,50 % in het Nederlands, 28,34 % in het Frans en 0,16 % in het Duits.

71 % van de melders is 50 jaar of ouder (35 % tussen 50-59, 29 % tussen 60 en 69, 7 % boven 70). Slechts 8 % is beneden de 40 en 21 % is tussen 40 en 49 jaar.

Op het moment van de eerste feiten is ongeveer 42 % van de slachtoffers op een leeftijd van 12 tot 15 jaar en 35 % op een leeftijd van 8-11 jaar. 15 % is jonger dan 8 jaar.

In de volgende tabel wordt de verdeling weergegeven volgens de streek waar ze woonachtig zijn op het moment van de melding.

Tabel: Woonplaats van de aanvragers

Streek	Aantal
Antwerpen	119
Oost-Vlaanderen	90
West-Vlaanderen	85
Vlaams-Brabant	73
Limburg	50
Brussel	39
Luik	37
Namen	25
Waals-Brabant	24
Henegouwen	22
Luxemburg	20
Andere Europese landen	26
Landen buiten Europa	12

In de volgende tabel wordt weergegeven waar dader en slachtoffer voor het eerst met elkaar in contact zijn gekomen (per geslacht van het slachtoffer).

Tabel: Plaats van het eerste contact

Plaats	Mannelijk	Vrouwelijk
Thuis bij slachtoffer	4 %	30 %
Kerk	22 %	25 %
School	59 %	18 %
Jeugdbeweging	5 %	6 %
Elders of niet ingevuld	10 %	21 %

Van de 628 dossiers werden er 121 afgesloten zonder enige financiële tegemoetkoming, 506 via een financiële tegemoetkoming en 1 via een combinatie van beide. Dat verklaart waarom in de volgende tabel sprake is van 122 dossiers, naast de 507 dossiers die werden afgesloten met een financiële tegemoetkoming. In de volgende tabel wordt een overzicht gegeven van de redenen waarom een dossier werd afgesloten zonder financiële tegemoetkoming.

Tabel: Eindbeslissingen zonder vergoeding

Reden	Aantal
Afstand	9
gebrek aan bewijs	6
dubbel gebruik	3
geen priester	22
geen reactie sedert begin	7
geen seksueel misbruik	3
geen slachtoffer	8
geen verzoening en geen arbitrage	2
laattijdig	6
niet gekomen naar bijeenkomst	5
slachtoffer overleden tijdens procedure	8
elders vergoed	43
Totaal	122

Het totaal bedrag aan financiële tegemoetkomingen dat werd uitbetaald in het kader van de dossiers ingediend bij het Centrum voor Arbitrage is 2.999.751 euro.

In de volgende tabel wordt weergegeven hoeveel dossiers in elk van de vier categorieën werden gerangschikt en het totale bedrag dat per categorie werd uitbetaald. De afgesproken bedragen waren voor categorie een tot maximum 2.500 euro, voor categorie 2 tot maximum 5.000 euro, voor categorie 3 tot maximum 10.000 euro en tot 25.000 euro voor categorie 4. Voor gevallen waar het slachtoffer is overleden door zelfdoding was een bedrag van 7.000 euro afgesproken.

Tabel: Uitbetaalde bedragen per categorie

Categorie	Aantal dossiers	Totaal bedrag
1	25	51.250
2	273	1.026.251
3	184	1.499.750
4	20	387.500
zelfdoding	5	35.000
Totaal	507	2.999.751

9.6 Besluit

Waar aanvankelijk bij sommigen enige aarzeling was om in te gaan op het voorstel tot oprichting van een vorm van arbitrage buiten de structuren van de Kerk, maar wel met medewerking van de Kerk, bleek dit achteraf gezien een zeer goede beslissing te zijn geweest. Er zijn nu eenmaal begrijpelijkerwijze heel wat slachtoffers die geen vertrouwen meer hebben in de Kerk. Het feit dat voorstellen werden gedaan, die niet van de Kerk afkomstig waren, maakte ze aanvaardbaar voor de slachtoffers, wat wellicht niet het geval zou zijn geweest als de Kerk hetzelfde zou hebben voorgesteld. De Kerk kon haar rol hier beperken tot het erkennen van het leed, aanbieden van verontschuldigen, aanvaarden van het voorstel tot financiële tegemoetkoming en zorgen voor een snelle betaling via Dignity.

De meeste, zowat alle reacties van slachtoffers die een dossier hebben ingediend waren positief, met uitzonderlijk enkele negatieve reacties. Voor veel slachtoffers was het feit dat ze voor het eerst gehoord, maar ook geloofd werden een succes en was de financiële tegemoetkoming minder belangrijk. Het feit dat enkel drie arbitrages nodig waren en dat alle andere zaken werden opgelost door verzoening is een succes van de formule. De positieve houding die Dignity heeft hier sterk gespeeld en vooral ook de enorme inzet van PAK, het Wetenschappelijk comité en niet in het minst het engagement van de juridisch secretaris.

HOOFDSTUK 10

De Stichting Dignity

HOOFDSTUK 10

10 DE STICHTING DIGNITY**10.1 Een rechtspersoon voor de Kerk**

Zoals reeds eerder in dit rapport vermeld is de Kerk geen civiele rechtspersoon en is het dus moeilijk om haar burgerlijke verantwoordelijkheid te bepalen. Dat probleem stelde zich zeer scherp in de werking van het Centrum voor Arbitrage waar het slachtoffer niet tegenover de dader kan worden geplaatst omdat dit juridisch niet mogelijk is omwille van de verjaring van de feiten. Daarom richtte de Kerk met de juridische hulp van advocaat Dirk Van Gerven een Stichting van Openbaar Nut op om haar te vertegenwoordigen in de arbitrageprocedure en om door het Centrum voor Arbitrage opgelegde schadevergoedingen uit te betalen aan de slachtoffers. De Stichting van Openbaar Nut, Dignity, werd rechtspersoonlijkheid verleend bij een koninklijk besluit van 4 maart 2012.

De Stichting vertegenwoordigde Kerk in de zittingen die door het Centrum voor Arbitrage werden georganiseerd, bood namens de Kerk haar verontschuldigen aan aan de slachtoffers en werkte mee aan de verzoeningen en aan de arbitrages. De Stichting maakte akkoorden in naam van de bisschoppen en oversten van de congregaties, want zij was daartoe gevolmachtigd. De Stichting stort het overeengekomen bedrag aan het slachtoffer en verzoekt de bisschop of de overste van de vermoedelijke misbruiker, het equivalent van het door de stichting gestorte bedrag terug te betalen. Als de vermoedelijke misbruiker op dat moment nog in leven is, verzoekt op zijn beurt de bisschop de misbruiker hetzelfde bedrag te storten op de rekening van het bisdom.

10.2 Statuten van de Stichting Dignity

Op eenendertig januari tweeduizend en twaalf

Verschenen voor mij, Meester Aloïs VAN DEN BOSSCHE, notaris te Vorselaar:

- 1. Monseigneur LÉONARD André Jean Ghislain, aartsbisschop van Mechelen-Brussel, wonende Wollemarkt 15, 2800 Mechelen, geboren te Jambes op 06 mei 1940*
- 2. Monseigneur BONNY Johan Jozef, bisschop van Antwerpen, wonende Schoenmarkt 2 A, 2000 Antwerpen, geboren te Oostende op 10 juli 1955*

3. Monseigneur DE KESEL Jozef Ernest Helena Maria, bisschop van Brugge, wonende Sint Salvatorskerkhof, 12, 8000 Brugge, geboren te Gent op 17 juni 1947
4. Monseigneur HARPIGNY Guy Valère Elisabeth Henri, bisschop van Doornik, wonende Place de l'Evêché 1, 7500 Tournai, geboren te Luttreop 13 april 1948
5. Monseigneur HOOGMARTENS, Patrick Maria Jaak, bisschop van Hasselt, wonende Paul Bellefroidlaan 2/ bus 1, 3500 Hasselt, geboren te Tongeren op 19 mei 1952
6. Monseigneur JOUSTEN Johann Aloysius, bisschop van Luik, wonende Rue de l'Evêché 25, 4000 Liège, geboren te Sankt Vith op 2 november 1937
7. Monseigneur VANCOTTEM Remy Victor, bisschop van Namen, wonende Avenue Gabrielle Petit 47, 1480 Tubize, geboren te Tubize op 25 juli 1943
8. Monseigneur VAN LOOY Lucas Karel Leo August, bisschop van Gent, wonende Bisdomplein 1, 9000 Gent, geboren te Tielen op 28 september 1941
9. Pater SONVEAUX Daniël Marie Georges Louis, voorzitter van de vzw. COREB (Conférence des Religieuses/Religieux en Belgique), wonende André Fauchillestraat, 6, 1150 Sint-Pieters-Woluwe, geboren te Jette op 28 mei 1947
10. Abt DE SUTTER Erik Richard César, voorzitter van de vzw. Unie van Religieuzen van Vlaanderen (URV), wonende Kerkplein 1, 1850 Grimbergen, geboren te Sint-Agatha-Berchem op 25 mei 1964 die mij, notaris, gevraagd hebben bij authentieke akte de oprichting en de statuten vast te stellen van de hierna genoemde Stichting van openbaar nut, die zij verklaren op te richten, overeenkomstig de wet betreffende de verenigingen zonder winstoogmerk, de internationale verenigingen zonder winstoogmerk en de stichtingen, hierna "de Verenigingen en Stichtingenwet".

DEEL I. : STATUTEN

TITEL 1 Benaming - Doel - Zetel - Duur

Art. 1 De Stichting van openbaar nut heeft als naam "DIGNITY".

Art. 2 De Stichting heeft als doel:
vormen van herstel aan te bieden en de coördinatie te verzekeren van geldelijke tegemoetkomingen aan slachtoffers van verjaarde feiten van seksueel misbruik gepleegd, toen het slachtoffer minderjarig was, door een katholiek priester van een Belgisch bisdom of een lid van een religieuze congregatie of orde gevestigd in België,

de vertegenwoordiging en bijstand van de stichters en de kerkelijke instellingen op zich te nemen in de behandeling van procedures ingeleid door slachtoffers bij het Centrum voor Arbitrage inzake Seksueel Misbruik (opgericht op initiatief van de Parlementaire Oplegingscommissie seksueel misbruik in gezagsrelaties) en

in te staan voor de medewerking aan bemiddeling die in het kader van deze arbitrageprocedures of van andere procedures of aanvragen zou gevoerd worden.

De Stichting mag overgaan tot alle verrichtingen die rechtstreeks of onrechtstreeks in verband staan met haar doel.

De Stichting zal dit doel bereiken door ondermeer: bijstand, begeleiding en vertegenwoordiging van de stichters van andere kerkelijke instellingen in het kader van een arbitrageprocedure, een verzoening of een bemiddeling bij het Centrum voor Arbitrage inzake Seksueel Misbruik; bijstand, begeleiding en deelname aan andere vormen van en bemiddeling; organisatie en opvolging van financiële tegemoetkomingen aan slachtoffers; acties om zichtbaarheid te geven aan voornoemde arbitrage, aan bemiddeling en aan geldelijke tegemoetkomingen; het afsluiten van protocols van samenwerking met instanties erkend door de overheid.

Art. 3 *De zetel van de Stichting wordt gevestigd te 1040 Brussel, Guimardstraat 1, binnen het arrondissement Brussel.*

Deze zetel mag bij beslissing van de Raad van Bestuur, zonder dat zulks een statutenwijziging vereist, worden verplaatst naar elke andere plaats in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

De zetelverplaatsing moet in de Bijlagen van het Belgische Staatsblad worden gepubliceerd en moet daartoe worden neergelegd op de griffie van de Rechtbank van Koophandel binnen de maand.

Art. 4 *De Stichting wordt opgericht voor een onbepaalde duur.*

TITEL II Bestuur - Dagelijks bestuur – Vertegenwoordiging

Art. 5 *De Stichting wordt bestuurd door een Raad van Bestuur samengesteld uit tenminste vijf leden. Twee leden worden gekozen uit de bisschoppen die deel uitmaken van de Bisschoppenconferentie van België. De overige leden van de Raad van Bestuur zullen bestaan uit experts. In de samenstelling van de Raad van Bestuur wordt een taalevenwicht (tussen Franstaligen en Nederlandstaligen) nagestreefd.*

De eerste bestuurders worden in de oprichtingsakte benoemd.

De toekomstige bestuurders zullen worden benoemd door de Raad van Toezicht mits eerbiediging van de criteria in de eerste alinea van dit artikel.

De bestuurders worden voor onbepaalde tijd benoemd.

Het bestuursmandaat wordt kosteloos uitgeoefend tenzij de Raad van Toezicht anders beslist.

Art. 6 *De functie van bestuurder eindigt bij overlijden, ontslag, ziekte die de uitoefening van het bestuursmandaat voor onbepaalde tijd onmogelijk maakt, plaatsing onder voorlopige bewindvoerder, verstrijking van het mandaat, het bereiken van de leeftijdsgrens die door de Raad van Toezicht zou worden bepaald of herroeping wegens gegronde reden door de Raad van Toezicht.*

De bestuurder die ontslag neemt, blijft zijn mandaat verder uitoefenen totdat in zijn vervanging wordt voorzien door de Raad van Toezicht.

Art. 7 *De Raad van Bestuur kiest onder zijn leden een voorzitter en een secretaris. De Raad van Bestuur benoemt desgevallend één of twee ondervoorzitters. In geval van afwezigheid of belet van de voorzitter, wordt zijn functie waargenomen door de ene of de andere ondervoorzitter of bij gebreke hiervan, door een bestuurder te dien einde aangeduid door zijn collega's.*

De Raad van Bestuur duidt een woordvoerder aan voor communicatie met derden.

Art. 8 De Raad van Bestuur vergadert na oproeping van de voorzitter telkens het belang van de Stichting dit vereist. Hij moet worden samengeroepen indien twee bestuurders dit vragen. Behalve in geval van hoogdringendheid geschiedt de oproeping minstens acht dagen op voorhand per brief of per elektronisch bericht. De oproeping bepaalt de plaats, de datum, het uur en de dagorde van de vergadering. Bij hoogdringendheid geschiedt de oproeping minstens achtenveertig uur op voorhand.

Iedere bestuurder mag zich op een vergadering laten vertegenwoordigen door een volmacht te verlenen aan een andere bestuurder. Een bestuurder kan slechts een bestuurder vertegenwoordigen.

In geval van dringende noodzakelijkheid kan de Raad van Bestuur ook schriftelijk beraadslagen en beslissingen nemen zonder samen te komen.

De Raad van Bestuur mag slechts beraadslagen indien de helft van zijn leden aanwezig of vertegenwoordigd is. De beslissingen worden genomen bij meerderheid van stemmen van de aanwezige of vertegenwoordigde leden.

De Secretaris van de Raad van Bestuur stelt de notulen van elke vergadering op en maakt een kopie hiervan over aan de andere bestuurders en de voorzitter van de Raad van Toezicht. Het origineel wordt bijgehouden op de zetel van de Stichting en wordt door de voorzitter en de secretaris ondertekend.

Art. 9 De Raad van Bestuur is bevoegd om alle handelingen te verrichten die nodig of dienstig zijn voor de verwezenlijking van de doelstellingen van de Stichting.

De Raad van Bestuur brengt op de tijdstippen bepaald door de Raad van Toezicht bij deze laatste verslag uit over de financiële toestand en de andere werkzaamheden van de Stichting.

Art. 10 De Raad van Bestuur kan een algemeen directeur belasten met het dagelijks bestuur van de Stichting. De Raad van Bestuur benoemt de algemeen directeur en eventueel medewerkers die hem bijstaan voor het dagelijks beleid. De Raad van Bestuur benoemt hen voor een bepaalde tijd en kan hen te allen tijde ontslaan. De Raad van Bestuur bepaalt de vergoeding die wordt betaald aan de algemeen directeur en aan zijn medewerkers.

Art. 11 De Stichting wordt rechtsgeldig vertegenwoordigd, met inbegrip voor rechtscolleges en scheidsgerechten van het Centrum voor Arbitrage inzake seksueel misbruik en in bemiddeling, door de voorzitter van de Raad van Bestuur, die alleen kan handelen of door twee bestuurders die gezamenlijk handelen. Zij moeten geen bewijs van een voorafgaande beslissing van de Raad van Bestuur voorleggen.

De voorzitter van de Raad van Bestuur of twee bestuurders die gezamenlijk handelen zijn gemachtigd om de financiële bijdragen, zoals legaten en giften, die aan de Stichting worden gedaan, te aanvaarden.

Art. 12 De Raad van Bestuur kan comités en commissies instellen met bijzondere taken om het doel van de Stichting te verwezenlijken; de Raad van Bestuur omschrijft bij die gelegenheid hun bevoegdheden en samenstelling.

Art. 13 Indien een bestuurder, rechtstreeks of onrechtstreeks, een belang van vermogensrechtelijke, morele of professionele aard heeft dat in strijd is met een beslissing of een verrich-

ting die tot de bevoegdheid behoort van de Raad van Bestuur, moet hij dit meedelen aan de andere bestuurders vóór de Raad van Bestuur een besluit neemt. Deze bestuurder mag niet deelnemen aan de beraadslagingen van de Raad van Bestuur over deze verrichtingen of beslissingen, noch aan de stemming. Hij moet gehoord worden indien hij erom verzoekt. Zijn gemotiveerde verklaring zal aan de notulen van deze vergadering worden gehecht.

TITEL III Raad van Toezicht

Art. 14 De Raad van Toezicht bestaat uit alle oprichters van de Stichting of hun rechtsopvolgers.

Art. 15 De Raad van Toezicht kiest onder zijn leden een voorzitter en een secretaris. De Raad van Toezicht benoemt desgevallend één of twee ondervoorzitters. In geval van afwezigheid of belet van de voorzitter, wordt zijn functie waargenomen door de ene of de andere ondervoorzitter of bij gebreke hiervan, door een lid te dien einde aangeduid door de aanwezige leden.

Art. 16 De Raad van Toezicht vergadert na oproeping van de voorzitter telkens het belang van de Stichting dit vereist. Hij moet worden samengeroepen indien twee leden dit vragen. Behalve in geval van hoogdringendheid geschiedt de oproeping per brief of per elektronisch bericht. De oproeping bepaalt de plaats, de datum, het uur en de dagorde van de vergadering. Ieder lid mag zich op een vergadering laten vertegenwoordigen door een volmacht te verlenen aan een ander lid van de Raad van Toezicht.

De Raad van Toezicht mag slechts beraadslagen indien tenminste de helft van zijn leden aanwezig of vertegenwoordigd is. De beslissingen worden genomen bij meerderheid van stemmen van de aanwezige of vertegenwoordigde leden, tenzij anders bepaald in deze statuten.

De secretaris van de Raad van Toezicht stelt de notulen van elke vergadering op en maakt een kopie hiervan over aan de andere leden van de Raad van Toezicht. Het origineel wordt bewaard op de zetel van de Stichting.

Art. 17 De Raad van Toezicht is bevoegd om de statuten, met inbegrip van het statutair doel, te wijzigen. Hij kan slechts geldig beraadslagen over wijzigingen van de statuten indien de meerderheid van de leden aanwezig of vertegenwoordigd zijn. Geen enkele beslissing kan genomen worden zonder een twee derde meerderheid van stemmen van de aanwezige en vertegenwoordigde leden. De statutenwijzigingen zullen slechts van kracht worden na publicatie in de Bijlagen van het Belgisch Staatsblad, en voor wat betreft de wijzigingen van het doel, tevens na goedkeuring door de Koning.

TITEL IV Boekjaar - Verslag - Rekeningen - Toezicht

Art. 18 Het boekjaar begint op 1 januari en eindigt op 31 december van elk jaar. Ieder jaar, vóór 30 juni, stelt de Raad van Bestuur de jaarrekening en het bestuurverslag van het voorbije jaar op, overeenkomstig artikel 37 van de Wet op de Verenigingen en Stichtingen, alsook de begroting van het volgende boekjaar. De jaarrekening en de begroting moeten vooraf ter goedkeuring aan de Raad van Toezicht worden voorgelegd. Ter gelegenheid van de goedkeuring van de jaarrekening, maakt de Raad van Bestuur samen met het ontwerp van jaarrekening het bestuurverslag over aan de Raad van Toezicht.

De goedgekeurde jaarrekening moet worden overgemaakt aan de griffie van de Rechtbank van Koophandel.

Art. 19 *De Raad van Toezicht kan een bedrijfsrevisor die lid is van het Instituut der Bedrijfsrevisoren of van het Instituut van Accountants als commissaris benoemen, voor een duur die hij bepaalt.*

De commissaris is belast met het nazicht van de financiële situatie van de Stichting, haar jaarrekening en de rechtmatigheid van de verrichtingen, overeenkomstig de wet en de statuten. Hij brengt verslag uit aan de Raad van Toezicht en moet te allen tijde antwoorden op alle vragen van de Raad van Toezicht.

Hij heeft toegang tot alle documenten en computergegevens komend of bestemd voor de Stichting.

De commissaris kan door de Raad van Toezicht worden afgezet.

TITEL V Diverse Bepalingen

Art. 20 *In geval van ontbinding van de Stichting, worden haar activa toegewezen aan één of meerdere instellingen waarvan de activiteiten aansluiten bij het doel van de Stichting.*

Voorafgaand aan deze overdracht, en na betaling van alle verbintenissen en schulden, zal iedere stichter recht hebben op terugname van hetgeen zulk lid heeft ingebracht in de Stichting bij de oprichting of nadien. Dit zal gebeuren overeenkomstig een afrekening opgesteld door de Raad van Bestuur of de vereffenaar.

Art. 21 *Al hetgeen niet in deze statuten is bepaald, zal door de bepalingen van de Wet op de Verenigingen en Stichtingen worden geregeld.*

DEEL II : INBRENGEN OM NIET – WERKINGSMIDDELEN

Opdat de Stichting haar werkzaamheden onmiddellijk kan aanvatten, brengen de stichters tezamen volgende werkingsmiddelen in teneinde het aanvangsvermogen van de Stichting samen te stellen : een bedrag in geld van tienduizend euro (€ 10.000,00)

DEEL III. : OVERGANGSBEPALINGEN

Afsluiting van het eerste boekjaar

Het eerste boekjaar neemt zijn aanvang op heden en zal worden afgesloten op 31 december 2012.

DEEL IV: BENOEMINGEN

Benoeming van de bestuurders

De stichters benoemen als eerste bestuurders :

- 1. Monseigneur Guy HARPIGNY, wonende place de l'Evêché 1, 7500 Tournai, voornoemd*
- 2. Monseigneur Johan BONNY, wonende Schoenmarkt 2 A, 2000 Antwerpen, voornoemd*
- 3. De heer KEIRSE Emmanuël Antoine Gerard Cornelius, wonende Slagberg 2, te 3061 Ber-tem-Leefdaal, geboren te Brugge, 5 februari 1946*
- 4. De heer RENDERS Xavier Marie Pierre Michel, wonende Emmanuel Mertensstraat 71 te 1150 Sint-Pieters-Woluwe, geboren te Ukkel op 22 oktober 1944.*
- 5. Kanunnik COSIJNS Herman Joseph Ghislain, wonende Kardinaal Cardijnplantsoen, 6 te 1060 Laken, geboren te Edingen op 29 november 1944*

Hun opdracht wordt niet vergoed.

De benoeming van bovenvermelde bestuurders zal slechts uitwerking hebben vanaf het ogenblik dat de stichting rechtspersoonlijkheid verkregen zal hebben.

De bestuurders zullen na de verkrijging van de rechtspersoonlijkheid door de stichting in vergadering samenkomen teneinde over te gaan tot de aanvaarding van hun aanstelling en de benoeming van een voorzitter en een secretaris.

Monseigneur Harpigny et Monseigneur Bonny, tegenwoordig, aanvaarden hun benoeming.

Benoeming van de algemeen directeur

De heer VERVLIIET Luc, Diksmuidestraat 34 te 9000 Gent wordt benoemd als algemeen directeur.

DEEL V. :

VERBINTENISSEN TEN NAME VAN DE STICHTING IN OPRICHTING

De stichters verklaren dat de Stichting bij toepassing van artikel 29 §3 van de Wet betreffende de verenigingen zonder winstoogmerk, de internationale verenigingen zonder winstoogmerk en de stichtingen de verbintenissen overneemt die voor rekening en ten name van de Stichting in oprichting zijn aangegaan te rekenen vanaf 1 februari 2012.

SLOTVERKLARING

Notariële bevestiging

Na onderzoek bevestigt de notaris de naleving van de bepalingen van titel II van de Wet betreffende de verenigingen zonder winstoogmerk, de internationale verenigingen zonder winstoogmerk en de stichtingen. De notaris bevestigt de identiteit van de comparanten aan de hand van de door de Wet vereiste stukken, hem vertoond.

Notariële informatie en raadgeving

De stichters verklaren dat de notaris hen volledig heeft ingelicht over de rechten, verplichtingen en lasten die voortvloeien uit de rechtshandelingen, dewelke zij bij huidige akte hebben gesteld, en dat hij hen op onpartijdige wijze raad heeft gegeven.

Recht op geschriften

Het recht op geschriften op deze akte bedraagt vijftig (50) euro.

Verklaring over de interpretatie van de statuten:

De statuten van de stichting werd opgesteld in het Nederlands. De Franse tekst is een vertaling. Bij eventuele betwisting over de statuten zal derhalve de Nederlandse tekst als basistekst dienen genomen te worden.

WAARVAN AKTE.

Opgemaakt te Vorselaar op datum zoals boven.

Nadat de akte integraal werd voorgelezen en werd toegelicht, hebben de stichters vertegenwoordigd zoals gezegd, en de bestuurders, voor zover vertegenwoordigd als voormeld, ter aanvaarding van hun mandaat, met mij notaris, getekend.'

10.3 Werking van de Stichting Dignity

De Stichting Dignity is opgericht door alle bisschoppen van België en door de voorzitters van URV en COREB. Als eerste bestuurders worden benoemd: monseigneur Guy Harpigny, bisschop van Doornik en referentbisschop voor de opvolging van seksueel misbruik; monseigneur Johan Bonny, bisschop van Antwerpen en referentbisschop voor opvolging van seksueel misbruik, de heer Manu Keirse, hoogleraar emeritus KU Leuven; de heer Xavier Renders, hoogleraar UCL en voormalig decaan van de faculteit psychologie en pedagogische wetenschappen en kanunnik Herman Cosijns, secretaris van de Belgische Bisschoppenconferentie. De Raad van Bestuur wordt daarna uitgebreid met de heer Marc Vervenne, hoogleraar theologie aan de KU Leuven en voormalig rector van de KU Leuven.

Manu Keirse wordt de eerste voorzitter van de Raad van Bestuur. De heer Luc Vervliet, jurist, wordt benoemd als algemeen directeur.

De Raad van Bestuur vaardigt monseigneur Herman Cosijns en de juristen Luc Vervliet en mevrouw Micheline Cara om in naam van Dignity mee te werken aan de confrontaties in het kader van het Centrum voor Arbitrage. Zij nemen deel als vertegenwoordigers van de Kerk. Voor de confrontaties waarbij slachtoffers worden bijgestaan vertegenwoordigd door hun

raadsman, wordt Dignity bijgestaan door advocaat Vincent Coigniez (voor de Nederlandstalige dossiers) en door advocaat Réginald de Béco (voor de Franstalige dossiers).

10.4 Ervaring van de vertegenwoordigers van Dignity in het arbitrageproces

Ervaring van monseigneur Herman Cosijns

In naam van de stichting van openbaar nut Dignity heb ik samen met Luc Vervliet en Micheline Cara de slachtoffers van seksueel misbruik in de Kerk ontmoet. Door de stichting Dignity was het mogelijk al de bisdommen en alle religieuze gemeenschappen te vertegenwoordigen. Haar statuten maakten dit mogelijk. Daardoor werd het mogelijk de 628 mensen die een klacht ingediend hadden bij arbitrage te ontmoeten in naam van de Kerk, tot welk bisdom of religieuze gemeenschap de dader ook behoorde.

De ontmoeting met de slachtoffers in aanwezigheid van enkele leden van de permanente raad voor arbitrage was voor mij een leerschool, op verschillende vlakken.

Ik werd er getroffen door het leed dat de slachtoffers meedroegen. Soms vijftig jaar later was de pijn en de onmacht voelbaar. Sommigen hadden gezwegen uit angst of schuldgevoel. Velen werden niet geloofd als zij het toch vertelden aan hun vader of moeder. Integendeel, zij werden nog bestraft. Dit jarenlang zwijgen heeft hun leven vergiftigd. Maar ook degenen die er konden over spreken droegen nog de wonden in zich. De gevolgen van het misbruik lieten zich voelen in de schoolresultaten en een moeilijke professionele loopbaan. Deze kwetsuren kwamen ook tot uiting in de relaties die zij hadden. Soms was het gevolg van hun misbruik een scheiding. Soms spraken zowel vrouwen als mannen pas na jaren huwelijk met elkaar over hun kwetsuur. Op de zitting, zoals de ontmoeting noemde, kwam soms de partner mee om hun man of vrouw te steunen. Ook zij getuigden van de weg die zij samen afgelegd hadden. Na de honderden ontmoetingen mag ik zeggen dat het leed dat de slachtoffers werd aangedaan heel hun wezen en leven diep heeft beïnvloed.

Het was voor velen een opluchting dat de Kerk de feiten geloofde en hun leed erkende. Want dat was onze hoofdtak: het leed erkennen en in naam van de Kerk onze excuses aanbieden. Wij erkenden dat leden van de Kerk in de fout waren gegaan. Meer nog, dat leden van de Kerk een misdrijf hadden gepleegd. Deze erkenning van de feiten met onze excuses en een financiële tegemoetkoming was het antwoord van de Kerk op hun verhaal.

Sommigen waren dankbaar dat wij in naam van de Kerk hun verhaal beluisterden en excuses aanboden. Maar anderen waren agressief naar mij toe, omdat ik priester was. Ik vertegenwoordigde het instituut Kerk waaronder zij geleden hadden. In het begin had ik daar moeite mee. Ik kwam toch luisteren naar hen met de beste bedoeling. Maar na een tijdje begon ik het te begrijpen. Sommigen konden het verschil maken tussen de dader van het misbruik en de gehele Kerk. Zij zeiden dat ze ook goede priesters kenden die hun geholpen hadden. Maar voor anderen was de dader symbool van de gehele Kerk. En door een vertegenwoordiger van die Kerk te ontmoeten kwam hun agressiviteit

naar de Kerk weer naar boven. Uiteindelijk vond ik het positief dat zij hun kwaadheid over de Kerk konden uiten in mijn aanwezigheid.

Deze ontmoetingen hebben mij geleerd dat seksueel misbruik het hele leven tekent. Men draagt het heel zijn leven mee. Sommigen kunnen het iets beter verwerken dan anderen, omwille van hun karakter of opvoeding. Maar bij de meesten is het een verborgen pijn en kwetsuur die nooit geneest.

Ik dank allen die ik heb mogen ontmoeten voor het open verhaal en de kans die ik kreeg om hun verhaal in naam van de Kerk te beluisteren en te bevestigen als waar. ‘

Ervaring van de jurist Luc Veruliet

Begin 2012 vroeg Mgr. Cosijns me om het secretariaat waar te nemen van de Stichting Dignity. Samen met mijn Franstalige collega Micheline Cara hebben we gedurende ongeveer vijf jaar deze taak op ons genomen. Het opnemen van deze taak gedurende deze vijf jaar was een intensieve bezigheid die heel wat tijd en energie vroeg naast onze taak als juridische dienst van het Interdiocesaan Centrum. Er werd ons door het Centrum voor Arbitrage een kopie van de 628 dossiers, die door de slachtoffers van seksueel misbruik bij het Centrum voor Arbitrage werden aanhangig gemaakt, bezorgd. Na grondige lectuur en onderzoek van de dossiers diende in de meeste gevallen nog heel wat opzoekingswerk te gebeuren om de dader te identificeren (raadplegen van katholieke jaarboeken en allerlei kerkelijke archieven). Vaak diende ook contact genomen te worden met de kerkelijke instantie (bisdom of congregatie) van wie de aangeklaagde dader afhing.

Eens een onderzoek van een dossier was afgerond, werd namens Dignity voor elk dossier een schriftelijke reactie gericht aan het Centrum voor Arbitrage met het resultaat van onze bevindingen (identificatie dader, resultaat van het onderzoek in verband met de aangeklaagde feiten).

Van september 2012 tot juni 2016 werden de 628 dossiers behandeld door het Centrum voor Arbitrage. Op een zitting werden drie tot vijf dossiers behandeld. De behandeling van een dossier nam gemiddeld anderhalf uur in beslag. De Stichting Dignity was bij elke behandeling aanwezig en vertegenwoordigd door Mgr. Cosijns, Mevrouw Cara of mezelf. Waar het slachtoffer werd bijgestaan door Meester Van Steenbrugge, werd Dignity bijgestaan door Meester Coigniez.

De behandeling voor het Centrum voor Arbitrage verliep volgens een vast schema: eerst werd aan het slachtoffer het woord gegeven om zijn of haar verhaal te doen. Nadien kreeg de vertegenwoordiger van Dignity de gelegenheid om te reageren. In meer dan 95 % van de gevallen was de klacht van het slachtoffer gegrond, zodat Dignity namens de Kerk vooreerst het seksueel misbruik erkende (vooral dit was voor de slachtoffers uiterst belangrijk), en vervolgens aan het slachtoffer namens de Kerk haar verontschuldiging aanbood. Daarna werd op voorstel van het Centrum voor Arbitrage overgegaan tot een financiële tegemoetkoming.

Als vertegenwoordiger van Dignity konden wij ervaren dat niet in alle maar toch in zeer vele gevallen het voor het slachtoffer een opluchting was dat namens de Kerk eindelijk het aangedane leed dat hen destijds werd aangedaan werd erkend.’

Expérience de la juriste Micheline Cara

Après avoir pris connaissance de la requête qui nous était transmise ainsi que des documents annexés (Pro Justitia, articles de journaux...) et complété une fiche reprenant les éléments essentiels du dossier, commençait le travail de recherche :

- *vérifier les données concernant l'abuseur présumé en consultant les annuaires catholiques ;*
- *contacter par mail ou par téléphone, la personne désignée pour collaborer avec nous afin de mener à bien ces dossiers, selon le cas, une personne de l'Evêché ou de la Congrégation dont dépendait le prêtre ou le religieux concerné.*

Pour rassembler les informations, 'un formulaire-réponse' - comportant plusieurs questions concernant l'abuseur présumé ainsi qu'un résumé des circonstances de l'abus - était envoyé à cette personne. Ce formulaire-réponse devait nous être renvoyé complété.

Les recherches n'étaient pas du tout pour mettre en doute quoi que ce soit mais simplement pour une question de justice, aussi bien pour la victime que pour l'abuseur présumé.

Dans le même temps, il y avait un échange de mails et de courriers avec le Secrétariat juridique du Centre d'Arbitrage que nous tenions informé du suivi du dossier et qui, de son côté, nous transmettait l'un ou l'autre document.

Enfin, le jour de la comparution devant la Chambre d'Arbitrage permanente. La rencontre se passait avec beaucoup d'humanité et d'émotion.

La victime racontait (souvent pour la première fois) son triste vécu qui pendant des années était resté enfoui au plus profond d'elle-même et qui a causé des séquelles importantes.

La vie affective, familiale et parfois même professionnelle (refus de toute autorité) a été perturbée.

La plupart des victimes ont appréhendé le moment de cette comparution mais elles en sont sorties soulagées d'avoir été entendues et comprises. La reconnaissance et le pardon au nom de l'Eglise leur ont fait du bien.

Espérons que cela leur permette de se reconstruire et de trouver le chemin de la sérénité.

Pour terminer, nous pouvons affirmer que les chiffres nous révèlent que la procédure d'arbitrage a donné de formidables résultats : sur plus de six cents dossiers, seulement trois ont fait l'objet d'un collègue arbitral. Les autres, et c'est la grande majorité, ont fait l'objet d'un règlement amiable et la victime a reçu la compensation financière.

Vingt-six ont fait l'objet d'une convention un peu particulière appelée 'Protocole de conciliation'. Cette convention est signée, les parties sont d'accord sur le montant de la compensation financière mais la convention est en suspens en attendant une décision judiciaire concernant la prescription.'

HOOFDSTUK 11

De interdiocesane Commissie
voor de Bescherming
van Kinderen en Jongeren

HOOFDSTUK 11

11

DE INTERDIOCESANE COMMISSIE VOOR DE BESCHERMING VAN KINDEREN EN JONGEREN

Met het oog op een coherente samenwerking en een efficiënt beleid onder alle bisdommen en religieuze orden of congregaties, hebben de Bisschoppenconferentie en de beide unies van hogere oversten (COREB en URV) een *Interdiocesane commissie voor de bescherming van kinderen en jongeren* opgericht. Deze commissie is operationeel sinds 1 juli 2012. Ze bestaan uit personen met diverse competenties (recht, welzijnswerk, slachtofferhulp), verantwoordelijken uit domeinen waar misbruik van kinderen of jongeren kan voorkomen (pastoraal, onderwijs, welzijnswerk), de twee referentbisschoppen voor seksueel misbruik en de voorzitters van beide unies van hogere oversten (COREB en URV).

11.1 Opdrachten van de Interdiocesane Commissie

Aan deze commissie worden diverse taken toevertrouwd, zoals:

- de werking van de tien plaatselijke opvangpunten superviseren en erover waken dat een goed onderbouwde en duidelijk uitgestippelde werkwijze wordt uitgewerkt, die coherent is voor het hele land;
- nieuwe beleidsvoorstellen uitwerken voor de Bisschoppenconferentie en beide unies van hogere oversten met het oog op een betere preventie van seksueel misbruik en grensoverschrijdend gedrag in kerk verbonden initiatieven of instellingen;
- een optimale verbinding verzekeren van het kerkelijk beleid met de brede maatschappelijke aanpak en dienstverlening op het gebied van misbruik en preventie;
- structuren en werkvormen helpen detecteren die tot seksueel misbruik of grensoverschrijdend gedrag in de Kerk kunnen leiden of een efficiënte aanpak ervan verhinderen;
- een jaarlijks rapport uitbrengen over de meldingen in de diverse opvangpunten en over het gevolg dat eraan werd gegeven;

- initiatieven volgen in andere landen om er lessen uit te trekken, het organiseren van studie- en ontmoetingsdagen voor alle personen betrokken bij de problematiek, medewerking verlenen aan wetenschappelijk onderzoek op vlak van de problematiek van seksueel misbruik in gezagsrelaties en werken aan meer publieke vormen van erkenning, zoals een gedenkdag.

11.2 Samenstelling van de Interdiocesane Commissie

De Interdiocesane Commissie voor de Bescherming van Kinderen en Jongeren is samengesteld uit de volgende personen:

- Manu Keirse, voorzitter, emeritus hoogleraar verliesverwerking, Faculteit Geneeskunde, KU Leuven
- Guy Harpigny, bisschop van Doornik
- Johan Bonny, bisschop van Antwerpen
- Erik De Sutter, O.Praem, voorzitter van de Unie van de Religieuzen van Vlaanderen
- Daniël Sonveaux, S.J., afgevaardigde van de Conférence des religieuses/religieux en Belgique
- Sophie De Kuysse voor het Secrétariat Général de l'Enseignement Catholique
- Mieke Van Hecke, directeur-generaal van het Vlaams Secretariaat van het Katholiek Onderwijs
- Frank Cuyt, algemeen directeur Vlaams Welzijnsverbond
- Isabelle Gaspard, directrice van de Fédération des Instituts médico-sociaux
- Xavier Renders, emeritus hoogleraar, Faculteit Psychologie en Pedagogische wetenschappen, voormalig vicerector UCL
- Lieve Vandemeulebroecke, emeritus hoogleraar, Faculteit Psychologie en Pedagogische Wetenschappen KU Leuven
- Claire Jonard, coördinator van de Liaison de la Pastorale des jeunes
- Pieter Nolf, directeur IJD Jongerenpastoraal Vlaanderen
- Nathalie Didion, coördinator van het opvangpunt van het bisdom Namen
- Tine Van Belle, coördinator van het opvangpunt van het bisdom Brugge
- Herman Cosijns, secretaris-generaal van de Bisschoppenconferentie van België

11.3 Werking van de Interdiocesane Commissie

De Interdiocesane Commissie vergaderde op de volgende data: 12 november 2012, 7 mei 2013, 3 oktober 2013, 25 februari 2014, 2 juni 2014, 16 maart 2015, 7 maart 2016, 6 maart 2017, 5 mei 2017, 6 november 2017 en 3 mei 2018.

Naast de bespreking van af te stemmen problemen op vlak van de opvangpunten, de contacten met juridische instanties en de werking en voortgang van de arbitrage, die als vaste agendapunten veel aandacht van de leden vragen een belangrijk deel van de vergaderingen, kwamen o. a. de volgende onderwerpen aan bod:

- Een rapportering van bekommernissen die Manu Keirse en Herman Cosijns hebben meegenomen uit diverse ontmoetingen met slachtoffers en groepen van slachtoffers.

- De bespreking van concrete gedragscodes voor medewerkers in de pastorale zorg, met aandacht voor diverse ontwerpen die reeds bestaan in het onderwijs, de jeugdbewegingen, de welzijnsvoorzieningen, de gezondheidszorg, ...
- De jaarlijkse rapportering van de werking van de opvangpunten en hieruit te weerhouden aandachtspunten.
- De tekst van de beleidsbrochure “Van taboe naar preventie” en de wijze waarop het daarin geformuleerde beleid gestalte kan krijgen.
- De opvolging van hoger genoemde beleidsbrochure via een schrijven naar alle bisdommen en congregaties en religieuze orden over de wijze waarop ze vorm hebben gegeven aan de voorgestelde beleidsinitiatieven.
- De screening van kandidaten voor priesterschap en religieuze gemeenschappen en voor pastorale opdrachten.
- De begeleiding van daders die publiek aan de schandpaal zijn genageld en geen pastorale functie meer kunnen uitoefenen.
- De brief van Paus Franciscus over het te voeren beleid ten aanzien van de aanpak van zalen van seksueel misbruik. Hier wordt vastgesteld dat dit in België reeds concreet is uitgebouwd.
- De vormingsinitiatieven die door de bisdommen en congregaties zijn opgezet zoals blijkt uit de bevraging van de Interdiocesane Commissie.
- De werking van het studiecentrum dat te Rome is opgericht voor de aanpak van seksueel misbruik in de Kerk met een toelichting van Karlijn Demasure die eraan verbonden is.
- De paper over de gevolgen het seksueel misbruik voor de parochies en bredere omgeving die Patrick Degrieck schreef in het kader van zijn opleiding in Rome.
- De oprichting van de Raad van Toezicht belast met het adviseren van bisschoppen en oversten over de opdrachten die nog kunnen worden verleend aan voormalige daders.
- Voorstellen om daders van seksueel misbruik niet meer met eretitels te vermelden in de jaarverslagen van de bisdommen.
- Een nieuw protocol voor de toekomstige werking van de opvangpunten.

11.4 Brief aan de bisschoppen en de oversten

Op 25 november 2014 is er vanuit de Interdiocesane Commissie een brief vertrokken naar alle Belgische Bisschoppen, naar de voorzitter van URV en de voorzitter van COREB om de beleidspunten onder de aandacht te brengen die in de beleidsbrochure “Van taboe naar preventie” zijn vermeld. Er werd gevraagd om acht punten concreet weer te geven wat het bisdom of de religieuze orde of congregatie op dat vlak heeft ondernomen.

In dezelfde zin werd opnieuw een brief uitgestuurd op 4 augustus 2017 om opnieuw een inventaris op te maken van de ondernomen acties. Deze brief volgt hier:

Geachte Monseigneur

Geachte Overste

Naar aanleiding van het verschijnen van het globaal rapport van de werking van de Arbitragecommissie is het voorstel gekomen om ook een overzichtsrapport te publiceren van alle initiatieven die de Kerk heeft genomen ter herstel van het seksueel grensoverschrijdend gedrag in het verleden en de preventie ervan in de toekomst. Op de vergadering van de Interdiocesane Commissie voor de bescherming van kinderen en jongeren op 5 mei 2017 werd afgesproken dat in deze context in het na-jaar een schrijven zou worden gericht aan alle bisschoppen en verantwoordelijken voor de religieuze congregaties en orden om een overzicht te geven van de vorming en de sensibilisatie initiatieven die werden georganiseerd. In de brochure “Van taboe naar preventie. Beleidslijnen ter preventie van seksueel misbruik en grensoverschrijdend gedrag in pastorale relaties met kinderen en jongeren” die in het voorjaar van 2014 werd gepubliceerd werden tal van maatregelen voorgesteld. Het is uiteraard niet de bedoeling geweest dat deze brochure in de vergeethoek zou geraken, maar de basis blijft van een echt preventiebeleid ter zake.

In dit schrijven leggen we de nadruk op de volgende aandachtspunten:

- Welke initiatieven werden er genomen om het beleid en de voorstellen in de brochure beschreven kenbaar te maken bij alle priesters, religieuzen en personen met een pastorale functie of pastoraal statuut in uw verantwoordelijkheidsdomein?*
- Is er een vormingsprogramma lopende of gepland waarin o.a. de volgende thema's aan bod komen: risico's op en ontstaansgronden van grensoverschrijdend gedrag, integratie van lichamelijke en seksualiteit, het profiel van daders en tekenen van herkenning, leefregels in de omgang met kinderen en jongeren, adequate reacties op signalen of vermoeden van grensoverschrijdend gedrag?*
- Is er een zorgteam ter beschikking of in voorbereiding voor medewerkers in pastorale arbeid?*
- In welke mate worden kandidaten voor wijdingen en voor pastorale taken psychologisch gescreend?*

- *Is er een systematische bevraging gebeurd of gepland om na te gaan of medewerkers weet hebben van situaties die neigen naar fysiek, psychisch of seksueel grensoverschrijdend gedrag?*
- *Zijn er nog hangende dossiers van slachtoffers die nog niet de nodige herstelmaatregelen werden aangeboden?*
- *Is er op een systematische wijze nagegaan of voormalige daders niet meer in functies of situaties zijn aangesteld, vieringen voorgaan of wonen op een plaats die tot kwetsuren en ergernis van mensen kunnen leiden? Is er een schriftelijke neerslag van de afspraken die hieromtrent zijn gemaakt?*

Graag zouden wij uw antwoord ontvangen vóór 30 september 2017 zodat wij de antwoorden kunnen verwerken voor het overzichtsrapport dat in voorbereiding is.

Wij twijfelen er niet aan dat het jullie aller bekommernis is om geen enkele inspanning na te laten om “onrecht uit het verleden om te zetten in recht voor de toekomst”. Het is aan de Kerk om een voorbeeldfunctie op dat gebied te betekenen in de samenleving.

Wij danken jullie op voorbaat voor de aandacht die jullie aan dit schrijven zult besteden en groeten jullie met de meeste hoogachting,

Manu Keirse

Voorzitter van de Interdiocesane Commissie voor de bescherming van kinderen en jongeren

Voorzitter van de Stichting Dignity

11.5 Overzicht van de ontvangen antwoorden

1. *In welke mate is de brochure verspreid bij alle priesters, religieuzen en personen met een pastorale functie of pastoraal statuut in uw verantwoordelijkheidsdomein?*

Dans quelle mesure, la brochure a-t-elle été diffusée auprès de tous les prêtres, religieux et personnes exerçant une fonction ou ayant un statut pastoral sous votre responsabilité ?

Mechelen-Brussel (Mgr. J. Kockerols)

De brochure 'Van taboe naar preventie' werd per post verspreid bij allen die een canonieke benoeming hebben in het Aartsbisdom Mechelen-Brussel.

Antwerpen (Mgr. J. Bonny)

De brochure werd, samen met een begeleidende en duidende brief van de bisschop dd. 3 juni 2014, toegezonden aan alle medewerkers van het Bisdom Antwerpen die een canonieke benoeming hebben, aan de priesters op emeritaat en aan alle diocesane diensten van ons bisdom.

Brugge (Mgr. J. De Kesel)

De brochure 'Van taboe naar preventie' is bezorgd aan alle priesters en diakens, ook aan alle parochie-assistenten en aan alle pastorale werk(st)ers in de ziekenhuizen, verzorgingsinstellingen en voorzieningen voor mensen met een beperking. Ze werd ook bezorgd aan alle oversten van de religieuze congregaties.

Gent (kanunnik L. Collin)

De brochure is verspreid bij de priesters en de diakens.

Hasselt (Mgr. P. Hoogmartens)

Op 3 juni 2014 werd een exemplaar van de brochure, vergezeld van een persoonlijk duidend schrijven van de bisschop opgestuurd aan alle priesters en permanente diakens in Limburg (in actieve dienst en emeriti) die een canonieke pastorale opdracht hebben (of hadden) voor het bisdom Hasselt, aan alle parochieassistenten in dienst van het bisdom Hasselt, aan alle pastorale medewerkers in zorginstellingen die een canonieke opdracht hebben in het bisdom Hasselt en aan alle medewerkers van de diocesane diensten in het bisdom Hasselt.

Liège (Mgr. J.-P. Delville)

La brochure a été diffusée à toutes les AP, prêtres, diacres et chargés de mission (aumônerie hospitalière et carcérale) présents aux séances de Code de Conduite. Elle a été envoyée par poste à toutes les personnes qui étaient absentes et souhaitaient néanmoins la recevoir.

Namur (chanoine J.-M. Huet)

La brochure a été remise aux doyens principaux chargés de la redistribuer dans leur région pastorale. Un mail circulaire fut ensuite envoyé aux curés et doyens en indiquant la procédure à suivre pour la télécharger sur le mini-site de catho.be

Tournai (Mgr. G. Harpigny)

La brochure a été envoyée à tous les prêtres, diacres permanents, animateurs en pastorale et aux communautés de la vie consacrée.

Broeders van de christelijke scholen (Broeder J. De Cat, provinciaal)

De brochure 'Van taboe naar preventie. Beleidslijnen' is slechts op beperkte wijze verspreid o.a. bij de huidige en de vorige provinciale overste en bij een pastorale medewerkster. Wij hebben geen medebroeders meer met een pastorale functie. Onze jongste broeder wordt dit jaar 70 jaar en de anderen hebben een leeftijd van 75 tot 94 jaar.

Congregatie van de Broeders van O.-L.-Vrouw van Lourdes (Broeder J. De Block, provinciale overste van de Belgische provincie)

De brochure werd in onze provincie verspreid bij alle broeders die rechtstreeks een verantwoordelijkheid dragen naar de hen toevertrouwde broedergemeenschap toe en de broeders die deel uitmaken van kapittels waar het beleid wordt uitgetekend.

De congregatie draagt in onze provincie geen enkele verantwoordelijkheid meer in onze vroegere scholen en instituten. De huidige schoolbesturen dragen deze verantwoordelijkheid.

Er zijn een drietal broeders verbonden met een organisatie die niet gelinkt zijn met onze congregatie, maar er wel een volledige of gedeeltelijke pastorale verantwoordelijkheid dragen of een pastorale opdracht uitvoeren. Ze werden hierover geïnformeerd: bij de vzw Siddartha te Baal (twee broeders); catechesewerking (vormsel) in de parochie te Oostakker (een broeder) van wie de opdracht einde werkjaar ophoudt.

Voor de gehele congregatie (Nederland, België, Indonesia, ...) heeft het Algemeen Bestuur in 2012 een brochure samengesteld 'Protocoltekst seksueel misbruik'. Omwille van de verscheidenheid van deze problematiek in de gebieden in de wereld waar onze broeders werkzaam zijn, moet gezegd worden dat de problematiek erg verschillend en daardoor de tekst wat 'vaag' is gebleven. Niet overal is er bereidheid om over deze problematiek in alle openheid te spreken. Bedoeling van deze publicatie was een 'congregationeel' standpunt innemen en afspraken dienaangaande bekend maken die door iedereen in de congregatie dienen te worden nageleefd. Het is een oriëntatie voor de besturen en voor de leden van de congregatie in verband met ontoelaatbaar gedrag in de omgang met en in de opvoeding van kinderen.

Het bestuur van de Belgische Provincie heeft zich ook aangesloten bij de gesprekken over dit thema binnen de bijeenkomsten van de URV (Unie Religieuzen Vlaanderen) en de RBC (Raad Broeders Congregaties). Op deze samenkomsten informeerden de bestuursleden elkaar over: Hoe gaat men in jullie congregatie of orde ermee om? Wat hebben jullie als bestuur daaraan gedaan? Wat zijn de zorgen en problemen?

Province Franciscaine du Bx Jean Duns Scot - France et Belgique francophone (Frère M. Laloux, Ministre provincial)

Nous n'avons plus qu'une communauté de franciscains en Belgique de langue française; elle se trouve 2, avenue du Chant d'Oiseau a Woluwe-Saint-Pierre. La communauté est assez âgée. Le responsable actuel de cette communauté à Bruxelles, frère Matthieu Smolders (ancien ministre provincial), est bien informé de cette question des abus sexuels et en a conscientisé la communauté.

Kruisheren (Frater P. Snijkers, prior provinciaal)

De medebroeders die in een pastorale functie actief zijn hebben de brochure 'Van taboe naar preventie. Beleidslijnen ter preventie van seksueel misbruik en grensoverschrijdend gedrag in pastorale

relaties met kinderen en jongeren' ontvangen. Ook de leden van het provinciaal bestuur hebben deze brochure ontvangen en bestudeerd.

Missionarissen van Afrika (pater M. De Wulf, provinciaal gedelegeerde)

'Verborgten verdriet' heeft alle gemeenschappen bereikt. 'Van taboe naar preventie' zal spoedig ook overal verspreid worden.

Salesianen (pater C. Loots, provinciaal)

De brochure 'Van taboe naar preventie' is slechts op beperkte schaal verspreid omdat we ondertussen met ons eigen materiaal aan de slag waren en er verschillende vormingssessies rond hadden opgezet. De voorafgaande brochure 'Verborgten verdriet' van 2012 werd wel aan alle salesiaanse gemeenschappen bezorgd. Ook alle bestuurders en directieleden van de Don Boscoverken (Jeugdhulp, Onderwijs en Internaten) ontvingen een exemplaar van de brochure.

COREB (père D. Sonveaux)

Le document 'Du tabou à la prévention' a été envoyé par la poste (brochure publiée aux Éditions Licap) à tous les Supérieurs Majeurs masculins, et par mail, sous forme de fichier informatique « pdf », à toutes les Supérieures Majeures et tous les Supérieurs Majeurs.

Le document 'Du tabou à la prévention' a été largement diffusé dans les communautés religieuses. Il a été parfois lu en communauté locale et a fait l'objet de réunions. Une Supérieure a même vérifié méthodiquement si ses consœurs en avaient pris connaissance. Des congrégations dont le centre de gravité se trouve désormais à l'étranger (Europe, Afrique, Amérique latine,...), ont également fait connaître la brochure dans divers pays.

Toutefois, certaines communautés d'ânés/-ées ont été informées de son existence et leurs membres avaient accès à un exemplaire, mais il y a eu peu de consultations. Tous les avis sur le document, dont nous avons eu connaissance, sont positifs et encourageants.

Missionarissen van Scheut (pater J. Matton, provinciaal)

De Franstalige versie van de brochure werd van hieruit toegezonden naar de leden van het Algemeen Bestuur in Rome, naar de Provinciaals van de provincies waar onze verschillende vormingshuizen over de wereld verspreid zich bevinden en naar de verantwoordelijken van de vormingshuizen zelf. Alle confraters die in de pastoraal staan in België hebben een brochure ontvangen.

Vlaamse provincie Ongeschoeide Karmelieten (pater R. Van Meerssche OCD, provinciaal)

In onze kloosters werden verschillende brochures ter beschikking gelegd van de medebroeders.

Paters Lazaristen (pater T. Jeuris, overste)

In België bestaat onze communiteit uit vijf bejaarde paters. De jongste confrater is al boven de 70; de vier andere zijn boven de 80 en een van hen is een honderdjarige. Sinds 2012 hebben we in Lessines 3 Franstalige Congolese confraters: twee zijn 40 jaar oud en een confrater is 51.

Gezien het kleine aantal en de ouderdom van de Belgische confraters en eveneens gezien de nog maar recente aankomst van onze Congolese confraters vonden wij het niet noodzakelijk om de confraters op de hoogte te brengen van de inhoud van de brochure 'Van taboe naar preventie'.

Passionisten (pater F. Damen, provinciaal)

De brochure werd formeel ter beschikking gesteld van onze twee leefgemeenschappen. De Belgische Provincie telt (nog) 32 leden, met een gemiddelde leeftijd van 81 jaar; 1 lid is onder de 70. De gepleegde feiten van confraters die door Dignity behandeld werden, dateren van meer dan 50 jaar geleden.

Niemand in de Belgische Provincie heeft nog een pastorale functie of statuut, uitgenomen ik zelf. Ik ben sinds +/- 2000 (aanvankelijk in de VHOB) intens bezig met het thema, en organiseerde in 2005 een studiedag over het thema samen met Karlijn Demasure.

Montfortanen (pater F. Fabry, overste)

Wij hebben ons helemaal geschaard achter het beleid dat tot stand is gekomen in België dankzij de samenwerking tussen de bisschoppen en de hogere oversten van ordes en congregaties. Wij hebben er steun in ondervonden voor de enige situatie waarin een van onze leden betrokken was en hebben gehandeld volgens de beleidslijnen. Wij hebben beide brochures aan onze leden ter beschikking gesteld.

Belgische provincie van de Salvatorianen (pater P. Cuijpers, provinciale overste)

In tegenstelling tot de eerste brochure (Verborgene verdriet) is deze tweede (Van taboe naar preventie) in onze provincie niet aan alle medebroeders bezorgd. Zelf heb ik van mijn voorganger bij het begin van mijn ambtstermijn in april 2014 een exemplaar gekregen, zonder verdere uitleg. In de voorbereiding van volgende stappen gedurende het jaar 2015 zal deze brochure alsnog aan elke medebroeder bezorgd worden, niet enkel aan degen met een pastorale functie of statuut.

2. Zijn er informatie- of vormingssessies georganiseerd of gepland waarin de inhoud duidelijk is besproken en onder de aandacht gebracht?

Is er een vormingsprogramma lopende of gepland waarin o.a. de volgende thema's aan bod komen: risico's op en ontstaansgronden van grensoverschrijdend gedrag, integratie van lichamelijke en seksualiteit, het profiel van daders en tekenen van herkenning, leefregels in de omgang met kinderen en jongeren, adequate reacties op signalen of vermoeden van grensoverschrijdend gedrag?

Des sessions d'information ou de formation ont-elles été organisées ou planifiées au cours desquelles le sujet a été clairement exposé et discuté ? Un programme de formation est-il en cours ou planifié au cours duquel les thèmes suivants seront entre autres discutés: risques et causes possibles de comportement transgressif, intégration de la corporéité et de la sexualité, profil de l'abuseur et signaux de reconnaissance, règles de conduite dans la fréquentation des enfants et des jeunes, réactions adéquates aux signaux et soupçons de comportements transgressifs?

Mechelen-Brussel (Mgr. J. Kockerols)

Informatie- en vormingssessies worden voorbereid en zijn gepland in 2015, enerzijds in Vlaams-Brabant/Mechelen in het Nederlands, anderzijds in Brussel en Waals-Brabant in het Frans.

Inhoud van het vormingsprogramma:

- *Een attest van goed gedrag en zeden zal gevraagd worden aan*
 - *alle priesters die vanuit het buitenland komen en dit vanaf 01/01/2015*
 - *de seminaristen bij hun intrede in het seminarie en dit vanaf 01/09/2015.*
- *Een eerste ontwerp van het info- en vormingsmoment in Vicariaat Vlaams-Brabant en Mechelen bestaat uit drie luiken, te weten*
 - *Luik 1: voorstelling brochure 'Verborgen verdriet'. Welke stappen heeft de Kerk gezet, hoe heeft de Kerk gereageerd?*
 - *Luik 2: toelichting brochure 'Van taboe naar preventie'. De rode lijn in dit beleidsdocument duidelijk maken en concretiseren wat preventie betekent.*
 - *Luik 3: 'Hoe omgaan met wakkere waakzaamheid?' Voorstelling van het diocesaan contactpunt en van de dienst voor begeleiding.*

Deze vorming (van 14 tot 17 uur) zal verschillende malen georganiseerd worden om aan iedereen de kans te geven eraan deel te nemen. Degenen die niet geweest zijn worden opgeroepen voor de volgende sessie.

Nota bene: uit contact van zr. A. Laureys met E.P. Erik De Schutter O. Praem. blijkt dat alle congregaties zelf de nodige documenten/attesten vragen.

Er wordt ook een bijeenkomst voorzien met de hogere oversten in aanwezigheid van Mgr. Bonny en M. Keirse in Grimbergen.

Antwerpen (Mgr. J. Bonny)

Er zijn informatiesessies geweest in 2010 waarbij in elk van de toenmalige 5 dekenaten een groep van specialisten (juristen gespecialiseerd in kerkelijk en burgerlijk recht, psycholoog) en medewerkers van de vroegere commissie-Adriaenssens, voorgezeten door de bisschop, naar vragen en bekommernissen luisterden van pastorale medewerkers, en instructies meegaven voor de omgang met klachten.

Er loopt een vormingsprogramma rond macht in pastorale relaties, specifiek voor alle mensen die zich voorbereiden om zich als diaken of leek in de pastoraal van het Bisdom Antwerpen in te zetten. Voor deze groep werd in 2014 ook een dagdeel georganiseerd rond het omgaan met conflicten in een pastorale relatie en heel specifiek rond de communicatie hierrond. Tot slot werd ook een deel vrijgemaakt om heel concreet de procedure toe te lichten die wordt toegepast wanneer het bisdom op de hoogte wordt gebracht van een vermoeden van misbruik of grensoverschrijdend gedrag. Ook de gevolgen van een effectieve veroordeling voor het verder verloop van een pastorale taak werden toegelicht. Hierbij ging veel aandacht naar de samenwerking van het bisdom met politie en justitie.

Vanaf het najaar 2015 wordt een vormingsprogramma gepland in samenwerking met CCV in het Bisdom Antwerpen, bestaande uit drie delen: a. macht en gebruik van macht in pastorale relaties ; b. conflicthantering in pastorale relaties ; c. info rond procedures die het bisdom hanteert en dit zowel ter preventie als achteraf (nazorg voor slachtoffer als daders).

Deze vorming wordt breed aangeboden, zodat niet enkel al wie in opleiding is met het oog op een pastorale taak verplicht wordt om eraan deel te nemen, maar ook mensen die al langer in het werkveld staan uitgenodigd worden om zich bij te scholen.

Brugge (Mgr. J. De Kesel)

Volgende informatie- en vormingssessies zijn gepland:

- 25 maart 2015: studienamiddag in het Grootseminarie voor alle seminaristen van Brugge en van het Johannes XXIII-seminarie in Leuven
- 18 juni: informatiebijeenkomst voor alle jeugdproosten. Ook de hoofdleiding van de jeugdbewegingen wordt uitgenodigd.
- 23 september: voor alle algemeen oversten van de diocesane congregaties, opengesteld voor de lokale oversten en bestuursleden.
- 23 september: studieavond over de brochure 'Van taboe naar preventie' voor alle diakens.

Voor het najaar is het volgende gepland op nog nader te bepalen datum:

- De theologisch-pastorale studiedag zal aan deze problematiek gewijd worden onder de titel: 'Integriteit en vertrouwen in de pastorale relatie'. Deze studiedagen worden georganiseerd op 7 verschillende plaatsen van het bisdom. Doelgroep: priesters, diakens, parochie-assistenten en pastoraal werk(st)ers.
- Bijeenkomst voor alle priesters, diakens en religieuzen in het onderwijs.
- Voor alle aalmoezeniers en pastorale werk(st)ers in ouderenzorg en in de voorzieningen voor mensen met een beperking.

Gent (kanunnik L. Collin)

Met CCV en Caritas is gepland dat de vormingsdagen voor priesters, diaken, parochieassistenten juist daarover zal gaan.

Hasselt (Mgr. P. Hoogmartens)

In een samenkomst op 4 december 2014 van de 'Adviesgroep misbruik' van het bisdom Hasselt (de werkgroep die de bisschop adviseert en terzijde staat inzake de behandeling en opvolging van alle dossiers inzake misbruik van minderjarigen in een pastorale relatie), in aanwezigheid ook van de bisschoppelijk gedelegeerde voor de vorming, werd de programmatie vastgelegd van een vormingsaanbod in het bisdom Hasselt inzake misbruik:

- de publicatie van een artikel hieromtrent in het diocesaan tijdschrift *Samen*, door de verantwoordelijke voor het contactpunt voor misbruik in het bisdom en de persverantwoordelijke van het bisdom
- de organisatie van een vormingssamenkomst voor 'geïnteresseerden' (dat wil zeggen 'professionele' pastorale medewerkers én 'vrijwillige' medewerkers in teams, catechese...):
 - inhoudelijke elementen: thema 'afstand en nabijheid' bespreekbaar maken focus op impact van misbruik op kinderen mechanisme van 'macht' in ogenschouw nemen ruimer dan seksueel misbruik
 - avondsamenkomst in september/oktober 2015 (datum nog vast te leggen)
 - georganiseerd door de vormingsdienst van het bisdom (CCV – bisdom Hasselt), samen met de verantwoordelijke voor het contactpunt voor misbruik in het bisdom)

- de uitwerking van een 'module' tijdens 'reguliere samenkomsten van priesters, van diakens en van parochieassistenten':
Inhoud van de module in drie stappen:
 - Alertheid voor het thema: thema 'afstand en nabijheid' bespreekbaar maken focus op impact van misbruik op kinderen
mechanisme van 'macht' in ogenschouw nemen ruimer dan seksueel misbruik
 - Wat zie je? Waar moet je attent voor zijn?
Handvatten aanreiken hoe ze zélf aan de slag kunnen gaan rond dit thema met de mensen/groepen waar ze verantwoordelijkheid dragen
 - Eventueel voorstel om een intervisiegroep (op diocesaan niveau) te vormen voor wie hierbij wil geholpen worden.
- uitwerking en realisatie door de vormingsdienst van het bisdom (CCV – bisdom Hasselt), samen met de verantwoordelijke voor het contactpunt voor misbruik in het bisdom) op dekenaal (of hier en daar interdekenaal) niveau aanbreng en presentatie van dit initiatief (ter promotie en ter mobilisering):
 - in de dekensvergadering op 5 februari 2015
 - in de samenkomst van de diocesane priesteraad op 4 maart 2015.

Liège (Mgr J.-P. Delville)

Trois séances « Code de Conduite » ont été organisées par le diocèse de Liège. Tous les prêtres, diacres, AP et chargés de mission y ont été convoqués (et pas invités).

Lors de ces séances, la brochure a été présentée conjointement par le Vicaire général, la Déléguée épiscopale à la santé ainsi que par le Vicaire épiscopal de la Formation. Un moment « questions/réponses » a suivi cette présentation. Les brochures ont été distribuées en main propre lors de ces séances.

Toutes les AP ainsi que tous les diacres étaient présents. La majorité des prêtres en activité étaient présents, les absents étaient essentiellement les prêtres de plus de 80 ans ou malades (= 200 prêtres présents, = 139 prêtres excusés pour maladie, état de vieillesse ou séjour à l'étranger – fidei donum et = 25 prêtres n'ont pas répondu à la convocation).

Dans la foulée de ces séances, une rencontre avec le Professeur Hayez (pédopsychiatre UCL) a été vécue par quelques membres du conseil épiscopal (sur base de rapports rédigés lors de ces séances de Code de conduite et des interventions qui y ont été faites). Une conférence sera prochainement organisée (avril 2015) avec le Professeur Hayez. Y seront convoqués tous les prêtres, diacres, AP et chargés de mission.

Nous prévoyons également une journée l'an prochain avec une réflexion sur la juste distance.

Namur (Chanoine J.-M. Huet)

L'information et la discussion se produisent via les réunions locales organisées par les doyens principaux (pour chacune des six régions pastorales du diocèse) et par les doyens (pour la trentaine de doyennés du diocèse). Les doyens mettent la réflexion commune à l'agenda, à l'issue de laquelle les curés sont invités à envoyer un rapport succinct à l'Évêché qui apprécie la suite à donner. Cette demande d'un rapport est aussi un moyen de contrôler si la réflexion locale a été menée. Ces questions seront abordées en réunions locales du clergé et des animateurs pastoraux (tels que les assistants paroissiaux, les catéchistes, etc.).

Tournai (Mgr G. Harpigny)

Quatre sessions obligatoires de deux heures sont proposées aux acteurs pastoraux. Ils sont invités à participer à une des sessions. Elles auront lieu le 17 mars 2015 à Mons, le 20 avril à Tournai, le 23 avril à Jumet (Charleroi) et le 28 avril à Mons, chaque fois en présence de l'évêque. Elles sont animées par les membres du Point de contact du diocèse. La formation sera l'objet des sessions proposées. On verra ensuite quel type de formation il faudra mettre sur pied.

Broeders van de Christelijke scholen (Broeder J. De Cat, provinciaal)

Er zijn geen informatie- of vormingssessie georganiseerd, er zijn wel individuele gesprekken. Er zijn geen vormingsprogramma's lopende of gepland.

Congregatie van de Broeders van O.-L.-Vrouw van Lourdes (Broeder J. De Block, Provinciale overste van de Belgische provincie)

De brochure van de Belgische en Nederlandse bisdommen werd het basisdocument voor het Algemeen Bestuur om een eigen 'congregationeel' standpunt te formuleren met de vraag dit in de besturen en bij de broeders te duiden en waar mogelijk te bespreken. Deze brochure werd besproken op diverse niveaus van de besturen in onze congregatie:

- *op het Adviescollege van het Algemeen Kapittel (afgevaardigden van alle provincies en districten) in 2013;*
- *op het Provinciaal Kapittel van de Belgische Provincie in 2013;*
- *op het Adviescollege van het Provinciaal Kapittel in 2014;*
- *op Provinciale dagen (bijeenkomsten met die broeders van de Belgische Provincie) te Oostakker.*
- *Wat de vormingsprogramma's betreft, kan ik melden dat er in de Belgische provincie binnen de congregatie geen enkele broeder nog actief is als lesgever in scholen. Een broeder zal enkel als 'vrijwilliger' in organisaties buiten de congregatie nog diensten kunnen verrichten. Vormingsprogramma's worden dus niet georganiseerd vanuit de congregatie. Wanneer er bij deze vrijwilligers signalen of vermoeden van grensoverschrijdend gedrag gemeld worden zal het Provinciaal Bestuur van de broedergemeenschap in België optreden en deze broeder ter verantwoording roepen en de noodzakelijke beslissingen nemen conform de richtlijnen vermeld in de brochures (zie vraag 1).*

Province Franciscaine du Bx Jean Duns Scot- France et Belgique francophone (Frère M. Laloux, Ministre provincial) (voir question 1)

Kruisheren (Frater P. Snijkers, prior provinciaal)

In onze provincie werden geen vormingsprogramma's georganiseerd. Er zijn nog weinig medebroeders die in een pastorale functie actief zijn. Zij die nog in dienstverband pastoraal actief zijn doen dit in dienst van een bisdom en sloten al of niet aan bij de vormingsprogramma's die daar georganiseerd werden.

Missionarissen van Afrika (Pater M. De Wulf, provinciaal gedelegeerde)

In onze sociëteit hebben we sinds een viertal jaar wat we noemen: een Gedelegeerde voor de bescherming van kinderen (in het Frans: Délégué à la Protection de l'Enfance (DPE). Voor België is dat pater Rik Lenssen. Hij is in constante verbinding met Dignity, in de persoon van de heer Vervliet

en Mevrouw Cara. Die samenwerking heeft reeds enkele gevallen tot een goed einde gebracht. De overgrote meerderheid van onze leden hier in België zijn bejaard tot hoogbejaard en verblijven in rusthuizen of in gemeenschappen in eigen beheer. We hebben geen parochies of scholen of andere pastorale opdrachten meer. We hebben wel een confrater die directeur is van een vzw Centre Amani die zich inzet voor Afrikanen in Brussel. Daar zijn enkele losse medewerkers. Er werd hen een Code de Conduite voorgelegd ter ondertekening. Een heeft het ondertekend. De anderen zullen opnieuw benaderd worden. (Mijn vraag is: moeten zij dat doen of is het enkel uit voorzichtigheid?)

Vormingssessies gebeuren op internationaal niveau voor alle DPE's. Er was een sessie van een volle week in Nairobi in juli 2014. Alle verantwoordelijken van de gemeenschappen zullen een studiedag hebben in april waar enkele van deze thema's aan bod zullen komen.

Salesianen (provinciaal C. Loots)

Toen op 12 januari 2011 de toenmalige provinciaal, Jos Claes, gehoord werd door de Bijzondere Commissie, werden de richtlijnen van de congregatie die sinds 2000 verspreid werden, uiteengezet: voorrang slachtoffers, psychologische en pedagogische begeleiding van de slachtoffers en de familie, de aangeklaagde medebroeder wordt van al zijn pastorale en pedagogische taken ontheven, de medebroeder wordt aangemoedigd om actief met justitie mee te werken en zijn verantwoordelijkheid op te nemen, aan een dader wordt gespecialiseerde hulp aangeboden. De leden van de commissie drukten hun waardering uit voor deze richtlijnen. De richtlijnen werden op de vergadering van de oversten van de gemeenschappen opnieuw toegelicht en zo bij de medebroeders verspreid. De salesianen namen tevens de beslissing om het thema van preventie en aanpak van seksueel grensoverschrijdend gedrag hoog op de agenda te plaatsen van de bestuursorganen van de salesiaanse werken (onderwijs, jeugdhulp en vrije tijd).

De vicaris ontwikkelde samen met medewerkers van Jeugdhulp Don Bosco Vlaanderen een documentatiemap 'Preventie & Zorg in het kader van seksueel grensoverschrijdend gedrag' (voorjaar 2014). De aanbevelingen en gedragscode in de documentatiemap werden goedgekeurd door de provinciaal en zijn raad en door de raden van bestuur van Jeugdhulp Don Bosco Vlaanderen. De inhoud van de map werd in alle voorzieningen op een personeelsvergadering aan alle personeelsleden voorgesteld. De afgevaardigde bestuurder lichtte bij die gelegenheid de procedures die in Jeugdhulp Don Bosco Vlaanderen i.v.m. grensoverschrijdend gedrag gevolgd moesten worden, toe. In alle voorzieningen zijn er mensen die zich in deze materie verder hebben verdiept en zich hierrond hebben bijgeschoold (Vlaggenspel, Signs of Safety ...). In het kader van de preventie van seksueel grensoverschrijdend gedrag wordt ook sterk ingezet op de weerbaarheid van jongeren. Dit is de voorbije jaren een thema geweest in vormingsmomenten voor de cliënten en in individuele begeleidingsgesprekken.

Voor de Don Boscosholen en internaten wordt op analoge manier een documentatiemap samengesteld en rond dit thema gewerkt.

Jeugddienst Don Bosco heeft als landelijke jeugdvereniging in januari 2012 de Engagementsverklaring ter bescherming van de minderjarige in de jeugdsector ondertekend. Die ondertekening vertaalde zich in een concrete bijdrage aan de brochure 'Dignity'. Safeguarding of children and young people', een initiatief van Bon Bosco Youth-Net. Don Bosco Youth-Net, een international vzw, is een

internationaal netwerk van salesiaanse jeugdwerken en jongerenorganisaties uit 13 Europese landen. Dignity is een publicatie voor jeugdwerkers aangaande de preventie van alle mogelijke vormen van misbruik van kinderen en jongeren. Het doel van de publicatie is de aandacht voor de preventie van misbruik binnen het jeugdwerk te verhogen door middel van het verstrekken van een theoretisch kader en het delen van good practices. In verschillende vormingsinitiatieven (instructeurencursus, cursus hoofdmonitor) van Jeugddienst Don Bosco is er met de inhoud van die bundel gewerkt.

COREB (père D. Sonveaux)

Notons tout d'abord que des religieux/-ses encore insérés directement dans la pastorale territoriale participent aux sessions organisées par les diocèses à l'invitation pressante des évêques respectifs (cela nous a été particulièrement signalé pour les diocèses de Liège et de Tournai).

La COREB-Jeunes (sous-groupe des jeunes religieuses et religieux belges en Belgique francophone), a organisé une session de formation autour du thème « L'affectivité et le célibat » qui s'est tenue à Beauraing les 14 et 15 novembre 2014. Une autre session, plus spécifique encore, avait eu lieu chez les Frères Maristes à Habay-la-Vieille les 29 et 30 novembre 2013 ; son sujet était libellé ainsi : « La question des abus sexuels dans l'Église de Belgique et ses développements actuels. Vers une action concertée pour mieux accueillir, mieux comprendre, mieux prévenir. »

Quelques personnes ont également suivi des formations mises en place au niveau européen.

Les réponses mentionnent le fait que les programmes de formation dont les thèmes sont repris dans cette question, sont bien médiatisés, de même que les problématiques sous-jacentes. La lecture de Du tabou à la prévention est explicitement conseillée, et parfois, un « confrère référent » a été nommé.

Plusieurs communautés se sont servies du document « Mieux se connaître pour une meilleure qualité de vie » mis au point par la COREB en 2011 (cfr Annexe ci-dessous). D'autres relisent ensemble des « faits de vie » afin de « vivre des relations saines et non exclusives ».

Plusieurs Supérieurs/-es constatent qu'il n'y a pas de formation dans leur congrégation à cause du petit nombre de membres et des handicaps dus au grand âge, voire du tarissement total des entrées depuis de nombreuses années.

Ce sont principalement les programmes des noviciats qui intègrent systématiquement des formations à l'affectivité au sens large, au cours desquelles les comportements transgressifs sont abordés (causes, réactions adéquates, etc.). Célibat consacré, chasteté et continence, etc. sont des sujets travaillés en séminaires (internoviciats) à partir d'articles ou de chapitres de livres anciens et contemporains. On y fait notamment appel aux sciences humaines avec l'aide d'invités/-ées spécialisés. Dans quelques cas, on doit veiller spécialement à rencontrer les questionnements de novices qui ont accédé à une certaine maturité humaine et spirituelle en dehors de la culture ouest-européenne.

Il est à noter enfin qu'une proportion importante de candidats à la vie religieuse font leur noviciat à l'étranger (regroupements interprovinciaux). Une Supérieure indique que les maisons de formation de sa congrégation sont maintenant en Afrique ou en Amérique latine.

Missionarissen van Scheut (pater J. Matton, provinciaal) *Neen*

Vlaamse provincie Ongeschoeide Karmelieten (P. Roeland Van Meerssche OCD, provinciaal)

Op dit moment hebben wij geen informatie- of vormingssessie georganiseerd. Er is op dit moment ook geen echte nood aan een vormingsprogramma. Het apostolaat van de ouders medebroeders is eerder beperkt. Misschien kunnen we in de toekomst voor de kleine groep nog pastoraal actieve medebroeders een vormingsnamiddag voorzien om hen te leren op een juiste manier met bovengenoemde thema's om te gaan.

Passionisten (pater Frans Damen, provinciaal)

We hebben geen verantwoordelijkheid meer in pastorale situaties en zijn sinds enkele decennia niet meer verantwoordelijk zijn voor onderwijsinstellingen.

Belgische provincie van de Salvatorianen (Pater P. Cuijpers, provinciale overste)

Tot mijn spijt en tot schande van onze provincie moet ik zeggen dat er geen van dergelijke sessies gehouden werden tot nu toe. Dit ofschoon binnen onze congregatie op internationaal vlak twee opeenvolgende algemene kapittels (2006 en 2012) de provincies opdroegen dergelijke vormingssessies in te richten. Om alsnog aan deze verplichting te voldoen, is het provinciaal in samenwerking met onze provinciale vormingscommissie bezig een eerste sessie voor te bereiden. Wij richten een namiddag in op zondag 11 oktober 2015. Deze datum is gekozen omdat die tevoren al voor een provinciale recollectie gereserveerd was. De heer Rik Bloemen, coördinator van het opvangpunt van het bisdom Hasselt, heeft toegezegd die namiddag voor en met ons te verzorgen. Het voorkomen en herkennen van misbruik zal op die sessie centraal staan. Alle medebroeders worden tot deelname uitgenodigd middels een schrijven en oproep van de provinciale overste, maar in het bijzonder degenen met een pastorale functie of statuut.

3. Is er een zorgteam ter beschikking of in voorbereiding voor medewerkers in de pastoraal?

Une équipe de soins est-elle à disposition ou est-on en train de se constituer pour les collaborateurs dans la pastorale?

Mechelen-Brussel (Mgr. J. Kockerols)

Een zorgteam, in beide landstalen, is in voorbereiding. Er werden reeds personen daarvoor aangesproken. Voor Vlaams Brabant en Mechelen: permanent diaken Jos Van Pelt, zelf psychotherapeut, is bereid om als coördinator ten dienste te staan. Hij heeft ook een aantal adressen opgegeven waarop men beroep kan doen.

Antwerpen (Mgr. J. Bonny)

Vanaf 1 mei 2014 is er in het Bisdom Antwerpen een zorgteam actief, onder coördinatie van diaken Leo Dierckx. Dit team zet in op preventie, begeleiding van pastores met een afhankelijkheidsproblematiek en begeleiding van oudere priesters met een zorgvraag. De bedoeling is dit team verder uit te bouwen met inbegrip van een uitgebreide sociale kaart zodat er ook vlot kan worden doorverwezen naar reguliere psychologische ondersteuning, trauma-opvang en nazorg.

Brugge (Mgr. J. De Kesel)

Er is een zorgteam voor priesters, diakens, pastores en religieuzen met psychische en/of afhankelijkheidsproblemen. Het zorgteam werkt onder de verantwoordelijkheid van vicaris Kristiaan Depoortere. Het bestaat uit zeven leden onder wie mevrouw Tine Van Belle, die ook hoofd is van het Opvangpunt voor seksueel misbruik van het Bisdom Brugge.

Gent (kanunnik L. Collin)

Bij de vormingsinitiatieven hoger vermeld zullen deze thema's aan bod komen.

Hasselt (Mgr. P. Hoogmartens)

Sinds het najaar 2010 is een Zorgteam opgericht dat op de eerste plaats de zorg voor de slachtoffers ter harte neemt maar in functie daarvan ook contact met vermoedelijke plegers ter harte neemt. Het bestaat uit vier 'externe' deskundigen en wordt voorgezeten en gecoördineerd door de verantwoordelijke van het Contactpunt voor misbruik in het bisdom Hasselt, met een psychiater, een psychotherapeute en een priester. In overleg met de bisschop behartigt en coördineert de voorzitter de contacten met slachtoffers. De finaliteit van deze contacten is gestalte geven aan de zorg om de slachtoffers (erkenning – heling – hulp – gesprek); komen tot een vergelijk rond wat het bisdom voor het slachtoffer kan betekenen (hier komt ook soms 'financiële zorgbijdrage' ter sprake) en contacten met beschuldigen. Het is ook komen tot een 'geschreven overeenkomst tussen bisdom en beschuldigde waarin beschuldigde alle voorwaarden accepteert opgelegd door gerechtelijke overheid; de bereidheid bevestigt om de weg van bemiddeling/heling te gaan; bevestigt geen omgang met minderjarigen te hebben; desgevallend bereidheid uitdrukt tot therapeutische begeleiding; financiële bijdrage bevestigt aan het Zorgfonds en bevestigt om eventuele nieuwe feiten of elementen onmiddellijk aan de bisschop te melden. Oorspronkelijk werd in de afhandeling van de dossiers tussen het bisdom, de pleger en het slachtoffer een 'geschreven overeenkomst' op maat gebruikt; deze overeenkomst werd later overgenomen bij de opmaak van een uniforme interdiocesane 'dadingsovereenkomst' (interdiocesane commissie seksueel misbruik).

Door de bisschopsraad van het bisdom Hasselt werd het initiatief genomen voor praktijkbegeleiding van pastorale medewerkers:

- *beleidsnota 1 (goedgekeurd in februari 2014) omtrent ondersteuning van pastorale medewerkers in acute nood en met de aanstelling van enkele gemandateerde begeleiders*
- *beleidsnota 2 (goedgekeurd in november 2014) omtrent praktijkbegeleiding van pastorale medewerkers in moeilijke omstandigheden.*

Liège (Mgr J.-P. Delville)

Une liste de personnes ressources (psychologues, psychiatres,...) se constitue, mais les soins sont à renvoyer surtout aux équipes médicales présentes dans nos hôpitaux généraux ou psychiatriques qui font tiers dans la situation.

Namur (Chanoine J.-M. Huet)

Non, une équipe spécifique de soins n'est pas constituée dans notre diocèse de Namur. Nous pensons qu'une telle infrastructure, pour être efficace et pour bénéficier de la collaboration de spécialistes expérimentés, devrait être créée au niveau régional, en ce qui concerne les francophones : pour les

diocèses de Liège, Namur et Tournai (+ le Brabant wallon, si tel est le souhait de l'Archevêque et de l'Évêque auxiliaire).

Tournai (Mgr G. Harpigny)

L'équipe de soins est en train de se constituer. Elle est présidée par le responsable du Point de contact et comprendra les membres actuels du Point de contact, plus quelques autres personnes. Ce sera fait après le 14 mars 2015, journée où le président du Point de contact sera ordonné diacre.

Broeders van de christelijke scholen (Broeder J. De Cat, provinciaal)

Er is geen zorgteam ter beschikking, wij hebben geen aspiranten medewerkers in de pastoraal.

Congregatie van de Broeders van O.-L.-Vrouw van Lourdes (Broeder J. De Block, Provinciale overste van de Belgische provincie)

Het provinciaal bestuur van de Belgische provincie draagt geen enkele verantwoordelijkheid ten aanzien van vorming van medewerkers in haar vroegere scholen en/of instituten. Er is geen zorgteam door de congregatie opgericht. Wanneer individuele broeders als 'vrijwilligers werkzaam in organisaties' in een situatie komen van grensoverschrijdend gedrag zal het provinciaal bestuur zelf de nodige maatregelen nemen en waakzaam blijven.

Kruisheren (Fr P. Snijkers, Prior provinciaal)

In onze provincie functioneert het provinciaal bestuur als zorgteam dat beroep zal doen op professionele hulp.

Salesianen (provinciaal C. Loots)

De provinciaal van de salesianen van Don Bosco heeft de voorbije jaren voor het opvolgen van gevallen van seksueel grensoverschrijdend gedrag door een medebroeder, beroep gedaan op een adviesgroep, samengesteld uit specialisten uit verschillende disciplines. In de Don Boscowerken zijn, conform de wetgeving, vertrouwenspersonen aangesteld en worden de jongeren geïnformeerd bij wie ze nare ervaringen kunnen melden. Aan alle betrokkenen (jongeren of hun ouders, personeelsleden) wordt uitdrukkelijk gevraagd om onregelmatigheden onmiddellijk te melden.

COREB (père D. Sonveaux)

Les réponses positives signalent principalement des structures de service ordonnées à l'aide et à la prévention, extérieures à la vie religieuse mais fonctionnant dans les différents lieux d'insertion apostolique, y compris non confessionnels. Les religieux/-ses et leurs collaborateurs/-trices dans la pastorale peuvent bénéficier comme d'autres des ressources offertes par ces structures laïques.

En interne, on signale une « équipe pour la prévention » et des « personnes de contact », mais on souligne aussi que la qualité des relations communautaires au quotidien dans la vie religieuse revêt une grande importance.

Beaucoup de religieux/-ses n'ont plus d'implication dans le 'ministère actif', ou – surtout chez les contemplatifs/-ves cloîtrés – n'ont pas de contacts avec des mineurs. Dans les hôtelleries de monastère, par exemple, les groupes de jeunes sont sous la responsabilité directe d'accompagnateurs/-trices mandatés par les écoles, les mouvements, etc.

Missionarissen van Scheut (pater J. Matton, provinciaal)

Neen. Wij hebben als congregatie geen eigen pastorale activiteiten en nemen deel aan initiatieven van de bisdommen.

Vlaamse provincie Ongeschoeide Karmelieten

(Pater R. Van Meerssche OCD, provinciaal)

Neen, op dit moment niet.

Passionisten (pater F. Damen, provinciaal)

Op provinciaal vlak: neen.

Montfortanen (Pater F. Fabry, overste)

De situatie in onze gemeenschap is wegens ouderdom van de leden van dien aard dat de weinig pastorale zorgen die zij hebben niet gericht zijn op kinderen, jongeren of kwetsbare personen. Wij weten wel dat ouderen, ook al zijn ze niet specifiek op deze groepen gericht, kunnen ontsporen, maar de pastorale activiteiten zijn zo beperkt dat het ons lijkt dat een zorgteam hiervoor niet gevormd en opgericht moet worden. Onze internationale congregatie heeft wel een team opgericht dat ter beschikking staat.

Belgische provincie van de Salvatorianen (Pater P. Cuijpers, provinciale overste)

Binnen het kader van onze provincie bestaat een dergelijk zorgteam niet en is ook niet in voorbereiding. De overgrote meerderheid van de medebroeders binnen de provincie heeft de pensioengerechtigde leeftijd bereikt. Hoewel velen nog in zekere mate pastoraal actief blijven, soms enkel op occasionele basis voor de bediening van sacramenten, lijkt aan een zorgteam voor de (eigen) medewerkers in de pastoraal binnen de structuren van de Belgische Provincie van de Salvatorianen (momenteel 43 leden) minder nood te bestaan. De medebroeders die binnen de parochiepastoraal actief zijn (dus onder het resp. bisdom) volgen (occasioneel) de vorming en de zorgtrajecten zoals die voor priesters in parochiedienst gelden. Wij hebben afgesproken dat de opvangpunten van de bisdommen en van de URV voor onze provincie de structuren vormen die wij zullen gebruiken in voorkomend geval, zonder eigen structuren (in de vorm van opvangpunt, coördinator, zorgteam) op te gaan richten.

4. In welke mate worden kandidaten voor wijdingen en voor pastorale taken psychologisch gescreend?

Dans quelle mesure les candidats à la prêtrise ou à des taches pastorales sont-ils soumis un screening psychologique ?

Antwoord van E.H. Marc Steen, president van het Johannes-XXIII-seminarie te Leuven voor de priesterkandidaten voor de bisdommen Mechelen-Brussel (Nederlandstalig), Gent, Antwerpen en Hasselt: *“Allicht mogen we een onderscheid maken tussen een gesprek met een psycholoog als element van de aanvaardingsprocedure (psychologische screening of toets) en een algemene psychologische toetsing. In strikte zin heeft enkel voor de priesterkandidaten van het bisdom Gent op een systematische manier een gesprek plaats met een psycholoog als element van advies en oordeel bij de aanvaarding van nieuwe kandidaten voor het seminarie. In andere situaties kan dit ‘ad*

hoc' gebeuren indien de vormingsploeg (in samenspraak met de diocesane opleidingsverantwoordelijke) dit wenselijk vindt (bv. voor priesterkandidaten die naar Bovendonk gaan vanuit het aartsbisdom gebeurt dit wel vaker). Voor de anderen geldt alvast wel steeds bij de aanvaardingsprocedure, die vrij streng is, als grote aandachtspunten de vraag of de persoon die zich aandient psychisch normaal en gewoon en gezond overkomt en functioneert en ook of hij voldoende communicatieve vaardigheden heeft. Bij de consultaties die gedaan worden, wordt daarnaar steeds gevraagd. Zo kunnen klastitularissen als goede mensenkenners en 'natuurlijke' psychologen vaak heel rake en pertinente feedback geven, is al meermaals gebleken.

Als mensen de president/rector toevertrouwen dat een eventuele kandidaat toch vreemd doet of psychologisch vreemd overkomt, is dit normaal een voldoende signaal om deze kandidaat niet te aanvaarden. Voor seminaristen in de loop van hun curriculum stoten op bepaalde ernstige problemen of uitdagingen op psychologisch of affectief vlak, is het gebruikelijk dat de vormingsploeg hen vraagt dat ze psychologische begeleiding zouden volgen. Indien er op dit vlak geen ernstige vorderingen zijn, kan het ook gebeuren dat de kandidaat de opleiding niet mag verderzetten.

Een ander belangrijk element is, dat in de loop van de opleiding verschillende sessies of vormingsmomenten worden voorzien (vaak ook samen met het seminarie van Brugge) waarin thema's rond seksualiteit en affectiviteit, afhankelijkheidsproblemen, machtsmisbruik in pastorale context, enz, uitdrukkelijk aan bod komen en ook voldoende interactief met de seminaristen besproken worden. Competente psychologen worden hierbij betrokken. Concreet wat de seminaristen van het Johannes XXIII-seminarie betreft, denken we bv. aan wat er in afgelopen jaren werd georganiseerd: sessies rond affectiviteit en seksualiteit met prof. Corveleyn; een sessie met Tine Van Belle over afhankelijkheidsproblemen bij priesters; een sessie met Van de Pol, S.J., over celibaat en affectiviteit. Dit jaar is er in maart een sessie over de brochure 'Van taboe naar preventie' met Tine Van Belle en Manu Keirse.... Belangrijk lijkt hierbij vooral dat er ook een woorden- en begrippenkader wordt aangereikt waardoor de seminaristen gestimuleerd worden om zelf eventuele persoonlijke kwesties of problemen hierrond ter sprake te brengen.

In het vademecum voor de geestelijke begeleiding (opgesteld door Stefaan Franco), die alle seminaristen en geestelijke begeleiders ontvangen, zijn er verschillende concrete rubrieken en vragen die het gesprek over dergelijke aspecten voorzien en stimuleren".

Mechelen-Brussel (Mgr. J. Kockerols)

Een systematische screening is niet voorzien voor kandidaat-pastorale werkers en diakens. Op verzoek van de opleidingsverantwoordelijken langs Nederlandstalige kant, gebeurt dit wel voor bepaalde personen. Aan Franstalige kant gebeurt het niet. Voor de Franstalige seminaristen is er een systematisch psychologisch onderzoek, in opdracht van de directie van het seminarie.

Antwerpen (Mgr. J. Bonny)

Het Bisdom Antwerpen sluit aan bij de programma's van de twee seminarie-opleidingen waar onze seminaristen aan deelnemen: Johannes XXIII in Leuven en de priesteropleiding in Bovendonk (NL) voor kandidaten die reeds in een beroepssituatie zitten.

Brugge (Mgr. J. De Kesel)

Voor de opleiding tot priester of permanent diaken is er bij de procedure van de aanvaarding een gesprek met een psycholoog voorzien. Er wordt nagegaan of de kandidaat psychisch volwassen en evenwichtig is en of hij geschikt is voor dit ambt. Telkens wordt aan de vormingsverantwoordelijke schriftelijk verslag uitgebracht. Voor de kandidaat-priester worden celibaat en seksualiteitsbeleving uitdrukkelijk ter sprake gebracht. In de loop van de opleiding wordt dit gesprek jaarlijks gehouden.

Er zal nagekeken worden of een dergelijk gesprek met de psycholoog ook kan gebeuren bij de benoeming van parochie-assistenten en pastorale werk(st)ers. Dat is tot hiertoe nog niet het geval. Tevens zal in de toekomst voor de priester- en de diakenopleiding tijdens deze gesprekken met de psycholoog de problematiek van seksueel misbruik uitdrukkelijker aan de orde gesteld worden.

Gent (kanunnik L. Collin) zie antwoord van M. Steen

Hasselt (Mgr. P. Hoogmartens)

Bij de aanvaarding, in de vorming en begeleiding en bij de scrutinia van de kandidaten voor het permanent diaconaat in het bisdom Hasselt is ook de psychologische screening van de kandidaten een belangrijk aspect.

Bij de aanwerving van leken-medewerkers in het bisdom Hasselt – met name voor medewerkers in diocesane functies – gebeurt er steeds ook een psychologische screening, met name in samenwerking met het Sociaal Secretariaat Acerta.

Liège (Mgr J.-P. Delville)

Le Séminaire de Namur qui regroupe la formation des séminaristes wallons a organisé une journée de formation sur le sujet ; elle a été unanimement appréciée. Une évaluation psychologique est réalisée pour les candidats. Il faut voir avec l'évêque de Namur comment elle est organisée.

Namur (Chanoine J.-M. Huet)

Les candidats à la prêtrise sont soumis à un screening psychologique. Une rencontre avec un psychologue est obligatoire dès la première année. Par ailleurs, dès leur accueil comme candidat, une enquête préalable est menée, avec des témoignages, sur l'équilibre psychoaffectif et la demande de l'extrait de casier judiciaire. Les séminaristes ont reçu la brochure et elle a été travaillée avec l'aide des formateurs. Dans le cycle de formation philosophique et psychologique, tous les séminaristes suivent un cours de psychologie générale et un cours de psychologie religieuse ; des instructions bimensuelles traitent de divers thèmes, dont l'affectivité. Au cours de la formation au sacerdoce, une place importante est donnée aux rencontres hebdomadaires avec les formateurs, où l'accompagnement et les évaluations tiennent compte notamment des règles pour établir des relations interpersonnelles respectueuses (cf. Brochure, pp. 9-10).

Les candidats au diaconat permanent sont examinés et suivis dans leur formation par le Conseil diaconal. Les candidats assistants paroissiaux le sont par le Bureau des Assistants Paroissiaux.

Tournai (Mgr G. Harpigny)

Les candidats à la prêtrise sont obligés d'avoir un entretien avec un psychologue ou un psychiatre avant d'être admis au séminaire. Les candidats à la prêtrise, au diaconat et futurs animateurs en pastorale doivent désormais, avant d'être engagés, présenter un extrait de casier judiciaire.

Broeders van de christelijke scholen (Broeder J. De Cat, provinciaal)

Wij hebben geen kandidaten voor pastorale taken bij kinderen en jongeren.

Congregatie van de Broeders van O.-L.-Vrouw van Lourdes (Broeder J. De Block, Provinciale overste van de Belgische provincie)

In de Belgische Provincie zijn er geen kandidaat-broeders meer in opleiding.

Jongere broeders in de buitengebieden (Brazilië, Indonesia, Ethiopië) worden wel begeleid en gevolgd. In de opleiding van deze jongeren wordt er aandacht besteed via cursussen (gegeven door professionele begeleiders) omtrent 'integratie van lichamelijke en seksualiteit'. Maar dit valt buiten de verantwoordelijkheid van het provinciaal Bestuur van de Belgische Provincie.

Province Franciscaine du Bx Jean Duns Scot- France et Belgique francophone (Frère M. Laloux, Ministre provincial)

Il n'y a plus eu en Belgique de nouveaux candidats à la vie franciscaine depuis 25 ans.

Kruisheren (Frater P. Snijkers, prior provinciaal)

In onze provincie hebben we geen kandidaten. Het is evenwel een beleidsregel dat wanneer kandidaten zich aandienen een psychologische screening een vereiste is voor een eventuele aanname.

Missionarissen van Afrika (Pater M. De Wulf, Provinciaal gedelegeerde)

Niet van toepassing

Salesianen (provinciaal C. Loots)

De salesianen hebben een lange traditie van hun kandidaten nog voor het noviciaat in gesprek te brengen met een psycholoog die onder meer peilt naar de integratie van seksualiteit in het leven van de kandidaat.

COREB (père D. Sonveaux)

Les religieux candidats à la prêtrise sont suivis attentivement, y compris au plan psychologique. Quelquefois, il y a un screening psychologique au sens technique. La vie communautaire constitue également un lieu de screening naturel sur le long terme, dont on tient compte au moment des vœux et, éventuellement, de la présentation à une ordination. On repère aussi le danger de céder à une prudence exagérée, voire à une forme d'obsession en ces matières, qui serait finalement contreproductive.

Missionarissen van Scheut (pater J. Matton, provinciaal)

Wij hebben op dit moment geen kandidaten.

Vlaamse provincie Ongeschoeide Karmelieten

(pater R. Van Meerssche OCD, provinciaal)

Onze kandidaten worden nu niet systematisch psychologisch getest. Maar enkele jongere medebroeders waren wel gedurende een periode in begeleiding bij een psycholoog. Bij de aanvaarding voor eeuwige geloften was er met deze psycholoog wel overleg met de verantwoordelijken.

Paters Lazaristen (pater T. Jeuris, overste)

We hebben geen kandidaten voor wijdingen en voor pastorale functies. Er zullen nog andere Congolese confraters naar België komen en dan zullen we het nodige doen om hen op de hoogte te brengen van de brochure 'Van Taboe naar preventie' en tegelijk ook van de brief van M. Keirse.

Passionisten (pater F. Damen, provinciaal)

Deze gelegenheden doen zich al verscheidene decennia niet meer voor.

Belgische provincie van de Salvatorianen (pater P. Cuijpers, provinciale overste)

In verband met kandidaten voor wijdingen: de laatste priesterwijding in onze provincie vond plaats in 1997. Daarna heeft slechts een medebroeder als broeder-religieus geloften afgelegd in 2003. In de toenmalige vormingsprogramma's was geen expliciete psychologische begeleiding voorzien of voorgeschreven. Momenteel heeft onze provincie een kandidaat, die op 30 december 201 officieel aanvaard is. Deze 25 jarige Vlaming is op 2 februari 2015 met zijn initiële opleiding gestart in het vormingsprogramma en het kandidatenhuis van onze Braziliaanse Provincie te Varzea Paulista (deelstaat São Paulo in Brazilië). Psychologische begeleiding is er verplicht voor alle kandidaten. Dit gebeurt in twee vormen: een wekelijkse collectieve psycho-pedagogische begeleiding met theoretische input en een individueel begeleidingstraject, in de vorm van een wekelijkse supervisie en individueel gesprek met een professionele psychologe.

In verband met kandidaten voor pastorale taken: de enige kandidaten voor pastorale taken die in onze provincie nog benoemd kunnen worden, zijn allemaal al minstens 18 jaar gewijd, resp. meer dan 25 jaar door geloften lid van onze provincie – en de allermeeften meer dan 40 jaar. Om die reden bestaat er momenteel geen psychologische test voor medebroeders die een nieuwe of andere benoeming in de pastoraal ontvangen.

5. *Is er een systematische bevraging gebeurd of gepland om na te gaan of medewerkers weet hebben van situaties die neigen naar fysiek, psychisch of seksueel grensoverschrijdend gedrag? Une interrogation systématique a-t-elle lieu ou est-elle planifiée pour savoir si des collaborateurs ont connaissance de situations qui pourraient engendrer des comportements transgressifs d'ordre physique, psychique ou sexuels?*

Mechelen-Brussel (Mgr. J. Kockerols)

Een systematische bevraging naar verdachte situaties gebeurt via de dekens die hiermee belast worden.

Antwerpen (Mgr. J. Bonny)

Alle pastores worden uitgenodigd om verdachte situaties steeds te melden.

Brugge (Mgr. J. De Kesel)

In het begin van dit jaar is deze bevraging gebeurd bij de dekens en op de priesterraad. Ik ben van plan dit ieder jaar opnieuw te doen. Men kan een dergelijke bevraging wellicht niet voortdurend doen. Tot hiertoe denk ik dat het goed is dit ieder jaar te doen bij de hoofdverantwoordelijken.

Gent (kanunnik L. Collin)

Deze systematische bevraging is nog niet gebeurd.

Hasselt (Mgr. P. Hoogmartens)

Via de vormingsinitiatieven in de dekenaten werden alle pastorale verantwoordelijken uitgenodigd bekende en eventueel toekomstige situaties van seksueel grensoverschrijdend gedrag te melden. Deze meldingen worden benaderd volgens het beschreven protocol. Een systematische jaarlijkse bevraging wordt niet gedaan.

Liège (Mgr J.-P. Delville)

Pas que je sache.

Namur (Chanoine J.-M. Huet)

Une interrogation systématique n'a pas encore eu lieu. Elle sera réalisée lors des prochaines réunions du Conseil épiscopal avec les doyens principaux et les doyens du diocèse. Les membres du Conseil épiscopal, dans leurs contacts personnels, sont cependant attentifs à tout ce qui pourrait créer problème dans cette problématique et adoptent une attitude proactive en cas de suspicion de comportement déviant d'un agent pastoral.

Tournai (Mgr G. Harpigny)

L'interrogation systématique sera programmée après les sessions mars-avril 2015.

Broeders van de christelijke scholen (Broeder J. De Cat, provinciaal)

Er is geen systematische bevraging gepland.

Congregatie van de Broeders van O.-L.-Vrouw van Lourdes (Broeder J. De Block, Provinciale overste van de Belgische provincie)

Broeders of personeel binnen de locatie waar onze broeders verblijven komen professioneel niet in contact met kinderen. Er gebeurt geen systematische bevraging. Wanneer er over een broeder of personeelslid signalen of vermoeden van grensoverschrijdend gedrag gemeld wordt zal het Provinciaal Bestuur van de broedergemeenschap optreden en deze broeder/personeelslid ter verantwoording roepen en de noodzakelijke beslissingen nemen conform de richtlijnen vermeld in de brochures (zie vraag 1).

Province Franciscaine du Bx Jean Duns Scot- France et Belgique francophone (Frère M. Laloux, Ministre provincial) Pas d'interrogation systématique**Kruisheren (Frater P. Snijkers, Prior provinciaal)**

Er is geen systematische bevraging gebeurd onder de medebroeders naar situaties van fysiek, psychisch of seksueel grensoverschrijdend gedrag. Wanneer situaties ter sprake kwamen werd hiervan kennis genomen. Er werd wel onderzoek gedaan op basis van ontvangen aanklachten (archiefonderzoek en interviews van medebroeders die met aangeklaagden samen woonden en of samenwerkten).

Missionarissen van Afrika (Pater M. De Wulf, Provinciaal gedelegeerde)

Niet van toepassing

COREB (Père D. Sonveaux)

Les réponses se situent surtout au plan des « œuvres » dans lesquelles les religieux/-ses (peu nombreux, vu leur âge, ou par suite du manque de vocations) sont impliqués. Ces « œuvres » ou institutions confessionnelles ou non, sont intégrées dans des réseaux. Ces derniers disposent de leurs procédures propres, inspirées par la société civile (« citoyenne »), où sont mobilisés, en arrière-plan des Règlements d'Ordre Intérieur, les droits civil et du travail et, le cas échéant, le droit pénal. L'influence des religieux/-ses aux différents niveaux de pouvoir est devenue la plupart du temps résiduelle, voire nulle.

Sauf exception, il n'y a pas d'« interrogation systématique », mais ce qui est pointé par cette question 5 fait partie des procédures normales d'évaluation à spectre plus large. On signale pourtant le cas

d'une religieuse membre du Conseil d'administration d'un Pouvoir Organisateur, qui est à l'origine de la décision de procéder dans l'établissement concerné, à une telle « interrogation systématique ».

L'ASSOEC (Association des Écoles Congréganistes, dont l'Assemblée générale est présidée par le Président de la COREB) se réfère sur le terrain scolaire aux procédures et programmes mis en place depuis plusieurs années par le SeGEC (Secrétariat Général de l'Enseignement Catholique). Citons notamment :

Règlement de travail Enseignement secondaire (Article 25. Protection contre les risques psychosociaux au travail. Rôle du Conseiller en prévention). Ce document est un modèle destiné à être adapté aux caractéristiques particulières à chaque école.

B.I. relatif aux faits de pédophilie et autres faits de mœurs dans les établissements scolaires (11 décembre 1997) adressé aux Pouvoirs Organisateurs et aux Chefs d'établissement (Réf. : L.G.S./97/47 – Cl.8).

Gestion de situations de crise au sein des écoles (violences, faits de mœurs etc.). Réf. : CL. 31.57, 15 août 2002.

Abus sexuels : communication du Secrétariat général de l'enseignement catholique (SeGEC). Étienne MICHEL, Directeur général du SeGEC, 14 septembre 2010.

Rappelons enfin que les établissements scolaires de la Fédération Wallonie-Bruxelles sont tenus de se conformer, tous réseaux confondus, au décret « Missions » définissant les objectifs de l'enseignement primaire et secondaire. Ce texte normatif développe en son Article 8 le projet EVRAS (Éducation à la Vie Relationnelle, Affective et Sexuelle). Dans ce contexte, un programme d'information pour directeurs/-trices et intervenants/-es psychologiques et sociaux est actuellement en cours de réflexion.

Vlaamse provincie Ongeschoeide Karmelieten (Pater R. Van Meerssche OCD, provinciaal)

Neen, geen systematische bevraging. Maar de vormingsverantwoordelijke heeft samen met de diaken, in voorbereiding van zijn priesterwijding, deze thematiek besproken. Deze gesprekken lopen nog verder op dit moment.

Passionisten (Pater F. Damen, provinciaal)

Neen, omdat we geen instellingen meer hebben waar zich dergelijke situaties kunnen voordoen.

Belgische provincie van de Salvatorianen (Pater P. Cuijpers, provinciale overste)

Een dergelijke bevraging is bij mijn weten niet gebeurd.

6. *Zijn er dossiers van slachtoffers die nog niet de nodige herstelmaatregelen kregen aangeboden?
Y-a-t-il encore des dossiers de victimes qui n'ont pas bénéficié des mesures de réparations nécessaires?*

Mechelen-Brussel (Mgr. J. Kockerols)

Er zijn nog 9 Nederlandstalige, 4 Franstalige en 2 binnen Mechelen-Brussel lopende.

Antwerpen (Mgr. J. Bonny)

Voor alle dossiers werden maatregelen getroffen. De dossiers bij het opvangpunt van het Bisdom Antwerpen werden allemaal afgehandeld. Bij arbitrage zijn er nog 5 dossiers lopende, wat het Bisdom Antwerpen betreft.

Brugge (Mgr. J. De Kesel)

Voor alle dossiers van slachtoffers werd een herstelmaatregel getroffen. Er zijn wel nog 6 dossiers in behandeling: 1 dossier van een niet verjaard feit dat nog behandeld wordt door het gerecht, 1 dossier dat is toevertrouwd aan Fides, en 4 dossiers betreffende slachtoffers en/of mogelijke slachtoffers die nog een tegemoetkoming moeten of kunnen krijgen.

Gent (kanunnik L. Collin)

Wat betreft dossiers, ze worden nauwkeurig opgevolgd, wat betreft het doorgeven van pedofiliedossiers naar Rome moeten er nog enkele doorgestuurd worden.

Hasselt (Mgr. P. Hoogmartens)

Reeds sinds 2010 heeft de bisschop van Hasselt drie initiatieven genomen om met grote aandacht en zorgvuldigheid alle slachtoffers van misbruik die aangemeld worden bij het bisdom (hetzij rechtstreeks hetzij via de Arbitragecommissie) te bejegenen en – in wederzijds overleg – tot de nodige herstelmaatregelen te komen:

- *de oprichting van een 'Adviesgroep misbruik' (bestaande uit vijf personen) die tot op heden met grote regelmaat samenkomt om de opvolging van alle dossiers ter harte te nemen, mede ook in het perspectief van herstelmaatregelen naar de slachtoffers*
- *de oprichting van een 'Zorgteam' (zie onder vraag 4.-) dat op de eerste plaats de zorg voor de slachtoffers ter harte neemt*
- *de oprichting van een Zorgfonds Bisdom Hasselt waarin met name beschuldigten van seksueel misbruik financieel bijdragen in de zorg die het bisdom Hasselt kan schenken aan de slachtoffers (ook door financiële tegemoetkoming), hetzij in een rechtstreekse dading hetzij door de bemiddeling van de Arbitragecommissie*

Momenteel zijn in het bisdom Hasselt alle dossiers afgehandeld, behalve de dossiers die nog in behandeling zijn bij het Centrum voor Arbitrage.

Liège (Mgr J.-P. Delville)

On attend que les derniers dossiers francophones soient examinés par le Centre d'arbitrage.

Namur (Chanoine J.-M. Huet)

Les victimes connues et qui le réclamaient, ont bénéficié de mesures de réparations nécessaires. Restent deux cas actuellement traités et pour lesquels nous sommes en contact avec les victimes : le premier cas concerne un diacre et des faits prescrits ; le second concerne un prêtre âgé, dont la victime demande la reconnaissance officielle par l'abuseur : une rencontre de la victime et de l'abuseur est programmée à l'Évêché de Namur en notre présence.

Tournai (Mgr G. Harpigny)

A ma connaissance, il n'y a plus de dossier de victime qui n'a pas bénéficié de réparations nécessaires. Le dernier dossier au Centre d'arbitrage est passé en janvier ou février 2015. Je n'ai pas encore reçu le document officiel. Le point de contact a été informé d'une nouvelle situation il y a peu de temps. J'attends la note officielle et la décision.

Broeders van de christelijke scholen (Broeder J. De Cat, provinciaal)

Er zijn geen slachtoffers die nog niet de nodige herstelmaatregelen kregen aangeboden.

Congregatie van de Broeders van O.-L.-Vrouw van Lourdes (Broeder J. De Block, Provinciale overste van de Belgische provincie)

Er zijn enkele dossiers die lopende zijn bij het Centrum voor arbitrage inzake seksueel misbruik en waarover het bestuur nog geen uitspraak gekregen heeft. Dhr. Vervliet is de contactpersoon tussen het Provinciaal bestuur en de arbitragecommissie. Wij hebben alle medewerking verleend op de vragen en de nodige inlichtingen verschaft.

Province Franciscaine du Bx Jean Duns Scot- France et Belgique francophone (Frère M. Laloux, Ministre provincial)

Actuellement, il n'y a plus de dossiers de victimes qui n'ont pas bénéficié des mesures de réparations nécessaires.

Kruisheren (Frater P. Snijkers, prior provinciaal)

Er is een dossier waarover wij door Dignity gecontacteerd werden waar wij na het verstrekken van de gevraagde inlichtingen, geen kennis hebben van het verder verloop van het dossier.

Missionarissen van Afrika (Pater M. De Wulf, provinciaal gedelegeerde)

Twee zijn in behandeling door Dignity. Voor één geval is er voorlopig alleen sprake van een gerucht (wordt opgevolgd door onze DPE).

Salesianen (provinciaal C. Loots)

Slachtoffers van seksueel grensoverschrijdend gedrag uit het verleden, door een salesiaan gepleegd, die zich de voorbije jaren hebben gemeld bij het zorgteam van de URV zijn allemaal door de vicaris, samen met een lid van het zorgteam, bezocht. In elk van de gevallen hebbe wij onze excuses aangeboden. Dit tot tevredenheid van alle betrokken partijen. We hebben ook de compensatie voor de geleden schade, zoals die door het zorgteam werd vastgesteld, betaald. De meeste aangeklaagden waren reeds overleden. In de enkele gevallen dat dit niet zo was, is de betrokkene over de klacht aangesproken. Omdat het telkens over hoog bejaarde mensen ging die geen pastorale taak meer

uitoefenden, is het daar bij gebleven. Daarnaast werken we op een constructieve manier samen met Dignity wanneer blijkt dat een slachtoffer zich bij de arbitragecommissie heeft gemeld. We erkennen de klacht wanneer er voldoende aanwijzingen zijn en betalen de schadevergoeding. We betreuren het dat in die gevallen niet een vertegenwoordiger van de congregatie met de slachtoffers in contact kan komen. Het is voor ons niet zo duidelijk hoeveel dossiers er tegen salesianen zijn ingediend en die nog niet door de arbitragecommissie zijn behandeld.

COREB (père D. Sonveaux)

À notre connaissance, il n'y a plus qu'un dossier en cours, introduit récemment via le 'Point de contact' de la COREB, par une victime qui ignorait l'existence du Centre d'arbitrage et ne peut plus y introduire une requête, les délais étant dépassés. On signale également la démarche d'une victime demandant un complément d'aide dans le cadre des mesures de réparation déjà prises.

Missionarissen van Scheut (pater J. Matton, provinciaal) Wij hebben nog 2 dossiers die hangende zijn.

Vlaamse provincie Ongeschoeide Karmelieten (Pater R. Van Meerssche OCD, provinciaal)

We hebben op dit moment geen lopende dossiers.

Paters Lazaristen (Pater T. Jeuris, overste)

In onze provincie is er geen enkel dossier van slachtoffers die niet de nodige herstelmaatregelen gekregen hebben.

Passionisten (pater F. Damen, provinciaal) Neen

Belgische provincie van de Salvatorianen (Pater P. Cuijpers, provinciale overste)

Mijn voorganger heeft mij in mei 2014 mondeling geïnformeerd dat er door de bevoegde instanties en stichtingen over twee medebroeders van de Belgische Provincie een dossier van misbruik van minderjarigen ontvangen en behandeld zijn; het betrof telkens een slachtoffer. In beide dossiers was de betreffende medebroeder ten tijd van de aanklacht en de behandeling daarvan al overleden. In beide dossiers zijn de resp. herstelbetalingen gebeurd. Mijn voorganger heeft er een punt van gemaakt de twee slachtoffers persoonlijk op te zoeken en te spreken. Naar zijn zeggen was dit vooral helend en verlossend voor de twee slachtoffers, dat zij in hem een officiële vertegenwoordiger van de Salvatorianen vonden, die hun verhaal aannam en geloofde. Ik heb op dit moment geen weet van andere dossiers van slachtoffers waarbij een Salvatoriaan betrokken zou zijn of die nog niet behandeld zouden zijn.

7. *Is op een systematische wijze nagegaan of voormalige daders niet meer in functies of situaties zijn aangesteld, vieringen voorgaan die tot kwetsuren en ergernis van mensen kunnen leiden? Is er een schriftelijke neerslag van de afspraken die hieromtrent zijn gemaakt?*

Une recherche systématique est-elle entreprise pour voir si d'anciens abuseurs ne sont plus engagés dans des fonctions ou situations, ne célèbrent plus ou n'assistent plus à des célébrations en des lieux où cela peut causer blessures ou irritations? Un compte-rendu écrit des conventions à ce sujet a-t-il été réalisé?

Mechelen-Brussel (Mgr. J. Kockerols)

Voormalige daders zijn aangesproken en schriftelijk op de hoogste gesteld van het feit dat ze geen pastorale activiteiten meer mogen ontwikkelen met jongeren. Voor hen die nog een benoeming lopend hebben, is een bisschoppelijk decreet uitgevaardigd, betekend en door de priester voor ontvangst getekend. Aan hen die geen benoeming meer hebben, is een aangetekende brief met aanmaning verstuurd.

Antwerpen (Mgr. J. Bonny)

De lijst van voormalige daders is systematisch bekeken. Velen van hen zijn intussen overleden. De nog levende voormalige daders zijn hoofdzakelijk bejaard en gepensioneerd. Geen enkele voormalige dader is nog pastoraal actief. Voor elk van hen werden maatregelen getroffen, schriftelijk of decretaal.

Brugge (Mgr. J. De Kesel)

De lijst van voormalige daders is systematisch bekeken. Velen van hen zijn oud en niet meer actief. Voor de anderen is telkens schriftelijk of decretaal vastgelegd wat ze nog mogen doen of wat hun niet meer is toegestaan.

Gent (kanunnik L. Collin)

Voormalige daders worden duidelijk gevraagd geen publieke pastorale functies meer uit te oefenen, en dat wordt ook zorgvuldig opgevolgd. Schriftelijk neerslag hierover moet in sommige gevallen nog gebeuren.

Hasselt (Mgr. P. Hoogmartens)

Er wordt met nauwgezetheid toegezien dat voormalige daders van seksueel misbruik, die in leven zijn, geen pastorale functie meer bekleden en niet meer voorgaan in (bepaalde) publieke liturgische vieringen waar dit zou kunnen kwetsen of ergernis geven:

- *In heel wat gevallen heeft de bisschop een 'preventieve schorsing' toegepast (schriftelijk vastgelegd), die tot op heden geldt.*
- *In een aantal dossiers werd er een schriftelijke overeenkomst gemaakt tussen het bisdom Hasselt en de betrokken priesters waarin deze er zich onder andere toe verbonden niet meer voor te gaan in publieke liturgische vieringen.*
- *Alle aanklachten betreffende priesters die in leven zijn, werden ook gemeld en doorgegeven aan de Congregatie voor Geloofsleer in Rome wat in enkele gevallen geresulteerd heeft in laïcisa-tie van de betrokken priesters, maar ook in heel wat gevallen in een formele strafverordening (schriftelijk vastgelegd).*
- *In enkele gevallen werd de betrokken priester met 'vervroegd' kerkelijk pensioen gesteld (wat door de betrokken priester ook in een schriftelijk document werd ondertekend).*

Concreet: in elk dossier wordt telkens en systematisch nagegaan en vastgelegd – vanuit de beleving en ter bescherming van het slachtoffer – welke maatregelen door het Bisdom gevraagd of opgelegd worden ten aanzien van de genoemde pleger die nog in leven is: bijvoorbeeld oppensioenstelling, verhuis, niet meer voorgaan in publieke vieringen. Voor deze maatregelen is er telkens een ondertekende verklaring waarin de pleger bevestigt het betreffende document ontvangen en gelezen te hebben.

Liège (Mgr J.-P. Delville)

Les anciens abuseurs ont reçu une convention. On n'a pas fait de compte-rendu de ces conventions. On va les mettre en œuvre.

Namur (Chanoine J.-M. Huet)

Nous connaissons chaque cas d'abus – du moins, ceux dont les victimes se sont manifestées – et nous veillons à ce que les anciens abuseurs ne soient plus dans des situations qui pourraient blesser ou irriter les victimes. Nous sommes cependant tenus à une certaine prudence par la présomption d'innocence (dans un cas récent, l'arrêt d'une Cour d'Appel a été cassé, renvoyant la cause en Cassation ; dans ce cas précis, la Congrégation pour la Doctrine de la Foi suit l'évolution de l'affaire) : tant qu'une affaire est pendante en justice, nous évitons de prendre des mesures qui pourraient ensuite se déclarer injustifiées en cas d'acquiescement au pénal. Néanmoins, les intéressés sont suspendus « dans l'intérêt du service » : toute mission pastorale leur est retirée et, en règle générale, ils sont retirés de l'Annuaire officiel du diocèse.

Tournai (Mgr G. Harpigny)

Tous les abuseurs présumés ont été contactés par l'évêque et le vicaire judiciaire. Ceux qui ont été reconnus par le centre d'arbitrage et par le point de contact ont eu une rencontre avec l'évêque. Ils ont reçu un document qui interdit les célébrations, animations en présence d'enfants et de jeunes, quand ils sont 'seuls'. Il faut au moins la présence de deux adultes.

Un abuseur a été condamné en justice. La peine est purgée. Il a été nommé dans la pastorale territoriale, sous la vigilance du doyen. La Doctrine de la Foi a donné son accord.

Un abuseur, dont la victime n'avait pas 21 ans à quelques semaines près, a dû démissionner sur le champ. Il a été réintégré dans une tâche pastorale sous la vigilance du doyen. La doctrine de la Foi a donné son accord.

Un abuseur a prouvé qu'il y avait erreur sur la personne. Il a été maintenu dans une charge pastorale (il a plus de 80 ans). La Doctrine de la Foi a donné son accord

J'attends le document officiel du centre d'arbitrage pour le dernier dossier en cours. L'abuseur présente de toute manière sa démission en mars 2015, pour raison d'âge.

Parmi les abuseurs, un est entré dans une abbaye de Prémontrés et y a fait profession solennelle ! Je ne peux plus rien faire. Je n'ai jamais, malgré mes demandes, su si l'Abbé avait pris des mesures.

Broeders van de christelijke scholen (Broeder J. De Cat, provinciaal)

Er is op systematische wijze gezorgd dat voormalige daders niet meer in functies of situaties zijn aangesteld die tot kwetsuren of ergernis van mensen kunnen leiden. Er is geen schriftelijke neerslag van de hieromtrent gemaakte afspraken.

Congregatie van de Broeders van O.-L.-Vrouw van Lourdes (Broeder J. De Block, Provinciale overste van de Belgische provincie)

Voormalige daders oefenen geen functie meer uit die een aanstoot kunnen zijn voor het slachtoffer of de omgeving.

Province Franciscaine du Bx Jean Duns Scot- France et Belgique francophone (Frère M. Laloux, Ministre provincial)

Il n'y a plus d'anciens abuseurs qui sont actuellement dans des fonctions ou des situations où ils pourraient causer blessures ou irritations.

Kruisheren (Frater P. Snijkers, Prior provinciaal)

In onze provincie werd op systematische wijze nagegaan of voormalige daders niet meer in functie zijn of voorgaan in vieringen. De meeste aangeklaagde medebroeders waren reeds overleden bij het binnenlopen van de klacht. Zij die nog leven hebben geen pastorale zending meer en zullen die ook niet meer krijgen.

Missionarissen van Afrika (Pater M. De Wulf, Provinciaal gedelegeerde)

De enkele confraters zijn ofwel overleden of verblijven in een rusthuis, zonder de minste pastorale activiteit. Voor twee werd een 'conventie' opgemaakt.

Salesianen (provinciaal C. Loots)

Van de salesianen die in de voorbije jaren zijn aangeklaagd voor seksueel overschrijdend gedrag is de grootste groep overleden. Slechts een kleine groep is nog in leven. Het betreft (hoog) bejaarde medebroeders die geen pastorale taak meer uitoefenen. Een medebroeder werd in 2012 door justitie veroordeeld voor grensoverschrijdend gedrag in 2001. Hier volgen we de beschikkingen uit het vonnis en de ordewoorden en adviezen van de justitie-assistent en de medewerkers van het forensisch psychiatrisch centrum waar de betrokkene in behandeling is.

COREB (père D. Sonveaux)

Une seule recherche « systématique » nous a été rapportée. Les réponses collationnées permettent néanmoins de déduire que la vigilance relative à la problématique de cette question n° 7 est certaine dans tous les Instituts religieux et Sociétés de vie apostolique dont les Supérieurs/-es Majeurs sont membres de la COREB.

Il faut également tenir compte du fait que, vu notamment les âges moyens très élevés, la grande majorité des abuseurs sont aujourd'hui décédés ou totalement retirés de la vie apostolique active.

VAN **TABOE** NAAR **PREVENTIE**

BELEIDSLIJNEN TER PREVENTIE VAN SEKSUEEL MISBRUIK
EN GRENDOVERSCHRIJDEND GEDRAG

IN PASTORALE RELATIES MET KINDEREN EN JONGEREN

HOOFDSTUK 12

De beleidsbrochure
Van taboe naar preventie

HOOFDSTUK 12

12

DE BELEIDSBROCHURE VAN TABOE NAAR PREVENTIE

Beleidslijnen ter preventie van seksueel misbruik en grensoverschrijdend gedrag in pastorale relaties met kinderen en jongeren

De Interdiocesane Commissie voor de Bescherming van Kinderen en Jongeren (2 juni 2014)

Inhoud

Voorwoord

Preventie

Nabijheid en afstand

Regels voor een respectvolle omgang

Onaantastbare posities vermijden

Werken aan persoonlijke groei en ontplooiing

Kandidaten voor pastorale taken

Waakzaamheid

Melding van misbruik

Vertrouwelijkheid, beroepsgeheim, biechtgeheim

Ondersteuning van slachtoffers

Opvolging en begeleiding van voormalige daders

Preventie beter dan herstel

Bijlage 1. Seksueel grensoverschrijdend gedrag – Informatie voor ouders

Bijlage 2. Seksueel grensoverschrijdend gedrag – Informatie voor kinderen

‘Hannah zegt nee’ door Kolet Janssen

Bijlage 3. Gegevens opvangpunten, centraal infopunt en secretariaat Bisschoppenconferentie

Voorwoord

In januari 2012 publiceerden de bisschoppen en hogere oversten van België de beleidstekst 'Verborgene Verdriet. Naar een globale aanpak van seksueel misbruik in de Kerk'. In deze tekst kondigden zij de oprichting aan van een 'Interdiocesane Commissie voor de Bescherming van Kinderen en Jongeren'. Deze commissie kreeg onder meer als taak om nieuwe beleidsvoorstellen uit te werken met het oog op een betere preventie van seksueel misbruik en grensoverschrijdend gedrag in kerk verbonden initiatieven of instellingen'. Sinds haar oprichting heeft de commissie zich meermaals over dit onderwerp gebogen. Ze heeft de raad ingewonnen van competente personen en geluisterd naar suggesties vanuit het werkveld. Met deze brochure richt de Interdiocesane Commissie zich tot iedereen die een pastorale taak of bevoegdheid uitoefent in de kerkgemeenschap. Ze wil hen aanmoedigen en ondersteunen in alles wat te maken heeft met de preventie van seksueel misbruik en grensoverschrijdend gedrag.

In en rond de kerkgemeenschap bestaan tal van diensten, bewegingen en instellingen voor kinderen en jongeren. Het is belangrijk dat elk van deze actoren beschikt over een aangepast actieplan ter voorkoming van seksueel misbruik en grensoverschrijdend gedrag, afgestemd op het eigen werkveld. Scholen, internaten, jeugdbewegingen of instellingen voor bijzondere jeugdzorg moeten hun eigen beleidsverantwoordelijkheid in dit domein ernstig nemen. De Interdiocesane Commissie is op de hoogte van de vele initiatieven en maatregelen die in de genoemde sectoren al genomen zijn. Tegelijk spoort ze alle medewerkers aan om voort te gaan op de ingeslagen weg en om waakzaam te blijven voor nieuwe vormen van seksueel misbruik en grensoverschrijdend gedrag.

Dit beleidsdocument is geen vervanging van, maar een aanvulling bij de bestaande actieplannen of gedragscodes. Het heeft een aparte focus. Het gaat over situaties die meer in het bijzonder met het pastorale dienstwerk van de Kerk te maken hebben. Het document richt zich daarom tot alle medewerkers die van de kerkelijke overheid een pastorale zending ontvangen hebben of met toestemming van de kerkelijke overheid een pastorale dienst vervullen. Deze medewerkers kunnen priesters, diakens, religieuzen en lekenangelovigen zijn. De tekst gaat over situaties waarin zij, vanuit hun pastorale zending, met kinderen of jongeren te maken hebben.

Bisschoppen referent

+ Johan Bonny, bisschop van Antwerpen

+ Guy Harpigny, bisschop van Doornik

Voor de Hogere Oversten

Prelaat Erik De Sutter, O. Praem, voorzitter Unie van de Religieuzen van Vlaanderen

Pater Franck Janin, S.J., voorzitter Conférence des religieuses/ religieux en Belgique

12.1 Preventie

De pijnlijke verhalen van de voorbije jaren hebben geleerd dat de kerkgemeenschap ook en vooral in pastorale relaties de nodige waakzaamheid aan de dag moet leggen om, zo nodig, tijdig en kordaat te kunnen ingrijpen.

Medewerkers in de pastoraal kunnen op verschillende manieren met seksueel misbruik en grensoverschrijdend gedrag te maken krijgen. Via derden kunnen ze kennis krijgen van probleemsituaties in gezinnen, groepen of bewegingen, in instellingen of tehuizen, of op de parochie. Ze kunnen geconfronteerd worden met vormen van seksueel misbruik, geweldpleging of chantage onder de kinderen of jongeren zelf. Slachtoffers kunnen hen persoonlijk aanspreken en hun verhaal aan hen toevertrouwen. Daarnaast kunnen ze kennis of ernstige vermoedens hebben van seksueel misbruik of grensoverschrijdend gedrag vanwege collega's in de pastoraal.

Ook is het mogelijk dat ze in hun eigen leven geconfronteerd worden met gevoelens of houdingen die tot ongepast gedrag kunnen leiden en waarbij professionele hulp aangewezen is. In elk van deze situaties moet de grootste zorg van de pastorale medewerker uitgaan naar de bescherming van het kind of de jongere, en naar de preventie van seksueel misbruik of grensoverschrijdend gedrag, van wie het ook mag uitgaan.

12.2 Nabijheid en afstand

*Elke pastorale relatie steunt op het delicate evenwicht tussen nabijheid en afstand. Wie met iemand op weg gaat, mag niet te ver en ook niet te dicht bij hem of haar lopen. In de beleidstekst *Verborgen Verdriet* komt deze thematiek uitvoerig aan bod. Daar wordt het verschil benadrukt tussen gezonde emotionele betrokkenheid enerzijds en grensoverschrijdend gedrag anderzijds. Niet betrokkenheid, maar grensoverschrijding is het probleem. De overgang tussen beide is niet flinterdun. Seksueel misbruik is een berekende of brutale uitbuiting van de nabijheid die een pastorale of pedagogische relatie met zich meebrengt. Een cultuur van waakzaamheid is noodzakelijk om dat soort misbruik tegen te gaan. De beleidstekst wijst op een aantal signalen die ons alert moeten maken.*

- *Wanneer iemand opvallend vaak in de nabijheid vertoeft van eenzelfde kleine kring van kinderen en jongeren, ook als dit vanuit de functie niet noodzakelijk is. Wanneer iemand regelmatig eenzelfde kind thuis uitnodigt of meeneemt op vakantie. Voor kinderen kan het heel aantrekkelijk zijn om volwassenen te ontmoeten die gemakkelijk met kinderen overweg kunnen en graag in hun nabijheid vertoeven. In werkelijkheid zijn deze personen zelf soms nog als 'kinderen'.*
- *Wanneer iemand weinig of geen relaties onderhoudt met personen van dezelfde leeftijd. Meestal weten ouders van misbruik niet wat een vertrouwelijke relatie is, omdat ze die niet uit ervaring kennen. Ze delen weinig aspecten van hun leven met vrienden. In hun kennissenkring is nauwelijks sprake van echte wederkerigheid. Nabije, wederkerige en voldoening schenkende relaties met leeftijdsgenoten behoren tot de sterkste tekenen van psychische gezondheid.*
- *Wanneer iemand te ver gaat in de uitoefening van macht of gezag. Het kan helpen om zichzelf als vuistregel enkele eenvoudige vragen te blijven stellen. Zou ik hetzelfde zeggen of doen als familieleden*

- *of vrienden van de betrokkene of van mezelf erbij waren? Zou ik me goed voelen als anderen op de hoogte waren van alle aspecten van een relatie? Of is dat iets wat anderen toch niet zouden begrijpen?*

12.3 Regels voor een respectvolle omgang

Het is de bedoeling om in alle geledingen van de Kerk de zorg aan te scherpen voor een respectvolle omgang met personen die in een afhankelijke positie staan of bescherming behoeven, in het bijzonder kinderen en jongeren. Hierna volgen enkele leef- of werkregels. Die zijn niet bedoeld als een keurslijf dat elke ongedwongen betrokkenheid onmogelijk of verdacht maakt. Ze willen integendeel een zinvolle en gezonde verhouding tussen afstand en nabijheid bevorderen. Het gaat om regels die uitdrukken wat in concrete omstandigheden een respectvolle omgang met kinderen of jongeren kan inhouden.

*Respect voor **de rechten van kinderen en jongeren** verplicht alle medewerkers om:*

- *kinderen en jongeren met eerbied te bejegenen, hen als personen met eigen noden en rechten te erkennen, hun gedachten en overwegingen te beluisteren, hen te betrekken bij beslissingen die hen aanbelangen*
- *hen in hun huidige leefwereld te situeren en te verstaan*
- *met hen samen te werken op basis van wederzijdse waardering en vertrouwen*
- *hen een voorbeeld te geven en een houvast te bieden, zonder bezitterig of belerend te doen*

*In het **contact met kinderen en jongeren** is men verplicht:*

- *hun rechten te doen respecteren*
- *een cultuur van openheid te bevorderen, waarin ze hun vragen en zorgen kunnen verwoorden*
- *hen bewust te maken van wat wel en niet aanvaardbaar is, zowel in de omgang met andere kinderen of jongeren, als in de omgang met volwassenen*
- *netelige situaties te vermijden die tot verdachtmaking of beschuldiging kunnen leiden*
- *zich ervan bewust te zijn dat onschuldige gedragingen (zoals een kind of jongere omarmen) zowel door de betrokkene als door derden anders geïnterpreteerd kunnen worden*
- *situaties te vermijden waarin men zich met kinderen of jongeren afzondert of activiteiten opzet waarbij derden niet kunnen meekijken*
- *elk gebruik van geweld te voorkomen*

*In het contact met kinderen en jongeren zijn **verboden**:*

- *geweldpleging van fysieke of psychische aard*
- *seksuele toenadering, verleiding of seksuele aanrakingen*
- *seksueel provocerende woorden of gebaren*
- *alleen overnachten met een kind of jongere*
- *intieme activiteiten die ze alleen kunnen verrichten van hen overnemen (zoals zich wassen, aankleden)*

- *bepaalde kinderen of jongeren bevoordelen met geschenken, geld, aandacht of genegenheid*
- *het bezitten of bekijken van beeldmateriaal dat kinderen of jongeren in hun menselijke waardigheid kan kwetsen*

12.4 Onaantastbare posities vermijden

Kinderen en jongeren hebben, net zo goed als volwassenen, nood aan transparante en correcte omgangsvormen. De bevordering van zulke omgangsvormen is uiterst belangrijk ter voorkoming van misbruik. De zekerheid dat elke melding zorgvuldig wordt onderzocht, ongeacht of het om een zware of een lichte verdenking gaat, is de beste manier om daartoe bij te dragen.

Daarnaast moeten we op onze hoede blijven voor onaantastbare posities in kerkelijke instellingen of structuren. Vormen van onheuse machtsuitoefening moeten uit de christelijke gemeenschap worden geweerd. Op alle niveaus moet er verder gewerkt worden aan modellen van participatieve verantwoordelijkheid. Dat vraagt van alle teamleden dat ze een kritische blik ontwikkelen op hun persoonlijke handelen, dat ze aanvaarden dat anderen meekijken en dat ze zich inschakelen in een gemeenschappelijk gebeuren waarvan ze niet de enige meester zijn. In een cultuur van open en tegensprekelijke communicatie kan misbruik aan de wortel worden aangepakt. We ondersteunen daarom de beleidslijn om alle pastorale medewerkers te verbinden met een pastoraal team, waarvan zowel mannen als vrouwen deel uitmaken, zowel gewijde bedienaars als gemandateerde leken-gelovigen. Binnen een dergelijk pastoraal team moet een gezonde wisselwerking en bevraging onder de teamleden mogelijk zijn. De bekwaamheid en bereidheid om te werken in een teamverband hoort wezenlijk tot de criteria van geschiktheid voor een benoeming in de pastoraal.

12.5 Werken aan persoonlijke groei en ontplooiing

Een medewerker in de pastoraal moet zich niet alleen inzetten voor de groei en ontplooiing van anderen. Hij moet ook werken aan de eigen groei en verdere ontwikkeling. Het Evangelie is geen stilstaande vijver, maar een levende stroom, uitgerekend voor de medewerker zelf. Dat vraagt om een werkomgeving waarin de medewerker tijd en ondersteuning ontvangt om te werken aan zijn/haar verdere groei en ontplooiing. Dat kan diverse vormen aannemen.

Een groeibevorderend werkklimaat vraagt om open communicatie en heldere afspraken. In een pastoraal team moet ieder kunnen zeggen wat hij of zij denkt, voelt of verlangt. Die wederkerigheid vraagt om gelijkwaardigheid. Medewerkers moeten hun ervaringen niet aan elkaar opdringen, niet strijden om de enig 'juiste' opvatting. Door aandachtig naar elkaar te luisteren, kunnen ze gevoelig worden voor elkaars inzicht en competentie. Zo kunnen ze een 'lerende gemeenschap' vormen. Alleen in zo'n team kunnen medewerkers hun vleugels uitslaan en zich verder bekwamen.

Medewerkers zijn gemakkelijker bereid om eigen ervaringen aan die van anderen te toetsen, als er meer aandacht uitgaat naar hun inzet en talenten dan naar hun moeilijkheden en tekorten. Focussen op iemands zwakke kant roept veeleer weerstand en verdediging op. Alleen met een waarderende benadering groeit de motivatie van mensen. Terecht verwachten medewerkers van hun

verantwoordelijken geregeld een woord van bemoediging en waardering. Op dit vlak is in de Kerk allicht nog een en ander voor verbetering vatbaar.

Medewerkers hebben nood aan een regelmatig ontwikkelingsgesprek met een verantwoordelijke of een begeleider. In een dergelijk gesprek kunnen zij vooral hun sterke kanten beter leren inschatten en benutten. Hoe gebruikt iemand zijn of haar sterke kanten om aan de gestelde verwachtingen te voldoen? Hoe kan een andere taakomschrijving de talenten van iemand beter tot hun recht laten komen? Een ontwikkelingsgesprek laat medewerkers toe om eerlijk naar zichzelf en naar hun werksituatie te kijken en om, waar nodig, een passende koerscorrectie door te voeren. Het voorkomt dat ze compensatie gaan zoeken in ongepaste gedragingen of grensoverschrijdend gedrag.

Naast hun professionele vaardigheden, dienen medewerkers ook hun relationele vaardigheden te verbreden en te versterken. Zelfreflectie en gedeelde ervaringen zijn belangrijke hulpmiddelen daartoe. We pleiten ervoor dat alle medewerkers in de pastoraal zouden kunnen deelnemen aan een of andere vorm van intervisie. In deze vorm van ervaringsgericht leren, bespreken de deelnemers samen hun ervaringen. Ze verbreden en verdiepen hun persoonlijke ervaring met ervaringen uit de hele groep. Naast het cognitieve aspect proberen ze ook het emotionele en het gedragsmatige aspect van hun ervaringen in het oog te houden. Hoe kun je je gelukkig voelen in je pastorale opdracht en wat kun je daaraan doen? Een onderlinge uitwisseling hierover kan voor de medewerkers heel inspirerend zijn.

Bisdommen en religieuze congregaties beschikken over diverse diensten voor permanente vorming of navorming voor hun medewerkers. Het is duidelijk dat de problematiek van seksueel misbruik en grensoverschrijdend gedrag niet meer kan ontbreken op het programma van deze vormings- en navormingsdiensten. In hun programma moeten de volgende onderwerpen aan bod komen:

- de gevaren van macht of machtsuitoefening en het risico op grensoverschrijdend gedrag*
- de integratie van lichamelijke en seksualiteit in een gezonde persoonlijke ontwikkeling*
- vriendschappelijke relaties in zowel het gehuwde als het ongehuwde leven*
- ontstaansgronden van seksueel misbruik en grensoverschrijdend gedrag*
- adequaat reageren op geruchten, signalen of meldingen van misbruik of grensoverschrijdend gedrag*
- het profiel van daders en hoe men hen kan herkennen*
- het noodzakelijke evenwicht tussen zorgen voor jezelf en zorgen voor anderen*
- het herkennen, verhelpen en voorkomen van een burn-out*
- het respecteren van leefregels in de omgang met kinderen en jongeren*

Daarnaast moeten pastorale medewerkers kunnen rekenen op de ondersteuning van een competent zorgteam wanneer zij te maken krijgen met burn-out, gedragswijziging, emotionele of affectieve disfunctionaliteit, ongezonde relaties of symptomen van verslaving. Een aantal dergelijke zorgteams bestaat al. Ze zijn samengesteld uit personen met diverse professionele vaardigheden. In alle discretie kunnen medewerkers een beroep doen op hun advies of hulp. We pleiten ervoor dat bisdommen en religieuze congregaties meer dergelijke zorgteams zouden oprichten en de werking ervan bij hun medewerkers bekend maken.

Ten slotte dient opgemerkt dat, ondanks het gevarieerde aanbod aan vormings- en navormingsmogelijkheden, bepaalde medewerkers zelden of nooit aan dergelijke activiteiten of ontmoetingen deelnemen. Deze afzijdigheid kan vele redenen hebben, maar is eigenlijk niet goed te praten. Ze kan een korst vormen rond groeiende frustraties, on gepaste gedragsvormen of eigengereide verharding. Deze korstvorming is niet gezond. De wonde eronder blijft etteren en verzieken. Verantwoordelijken in de Kerk hebben het recht en de plicht om hun medewerkers daarop aan te spreken, ten bate van de betrokken medewerker en ter voorkoming van on gepaste nevenwerkingen.

12.6 Kandidaten voor pastorale taken

Kandidaten voor een wijding, een religieuze professie of een pastorale functie moeten een geldig getuigschrift van goed gedrag en zeden voorleggen. Dat document hoort in het dossier van een kerkelijke aanvaarding of benoeming, zoals het in andere domeinen van de samenleving de regel is.

Bisdommen en religieuze congregaties moeten onder elkaar de beschikbare informatie uitwisselen over kandidaten voor een wijding, een religieuze professie of een pastorale functie, wanneer die van de ene naar de andere overheid overgaan. Bij zulk een overgang moet alle informatie over de kandidaat of de medewerker aan de nieuwe overheid worden overgemaakt. Nalatigheid in dat domein kan zware gevolgen hebben en is daarom niet te verantwoorden.

Tijdens de opleiding zullen de vormingsverantwoordelijken oog hebben voor de wijze waarop de kandidaten omgaan met anderen, zowel met volwassenen als met kinderen of jongeren. Thema's rond affectiviteit, seksualiteit, de beleving van het gehuwde en het ongehuwde leven of de relatie tussen nabijheid en afstand moeten expliciet aan bod komen. Zeker in de opleiding tot het ongehuwde leven zal men tijdig en uitvoerig op deze thema's ingaan. Bovendien zal de opleiding ernaar streven om alle aspecten van een psychisch gezonde en volwassen persoonlijkheid bij de kandidaten te bevorderen.

In de selectie en de vorming van medewerkers in de pastoraal moet elke vormingsploeg een beroep kunnen doen op de professionele inbreng van een of meer psychologen. Van hun kant hebben kandidaten het recht om tijdens hun opleiding een beroep te doen op de diensten van een psycholoog. De weg naar de psychologische ondersteuning of begeleiding zal niet ontraden of vermeden, maar veeleer aangemoedigd worden.

12.7 Waakzaamheid

Grenzen worden soms geruisloos overtreden. Misbruik kan een hele tijd onder de radar blijven. Daarom is waakzaamheid geboden in elke instelling of beweging waar volwassen medewerkers met kinderen of jongeren te maken hebben. Pastorale verantwoordelijken kunnen met een zekere regelmaat aan hun medewerkers vragen stellen zoals deze:

- Zie je situaties van te weinig afstand in de omgang met jongeren?
- Zie je situaties die neigen naar fysiek grensoverschrijdend gedrag?
- Zie je situaties die neigen naar psychisch grensoverschrijdend gedrag?
- Zie je situaties die neigen naar seksueel grensoverschrijdend gedrag?
- Heb je een vermoeden van grensoverschrijdend gedrag?
- Heb je bij jezelf een neiging gevoeld tot deze gedragsvormen?

Met zo'n oefening kunnen pastorale verantwoordelijken en medewerkers ertoe bijdragen dat een probleemsituatie tijdig aan het licht komt. Ze kunnen een escalatie helpen voorkomen. Ook wanneer niets te melden valt, kan een dergelijke bevraging bijdragen tot een groeiend bewustwordingsproces rond seksueel misbruik en grensoverschrijdend gedrag in zowel kerkelijke als niet-kerkelijke samenwerkingsverbanden.

12.8 Melding van misbruik

Langs diverse wegen kunnen pastorale medewerkers kennis krijgen van seksueel misbruik of grensoverschrijdend gedrag. Het misbruik kan zich afspelen in een gezin, in een groep of beweging, in een kerkelijke of een niet-kerkelijke instelling. De kerkelijke overheid dringt erop aan dat pastorale medewerkers die een ernstig vermoeden of weet hebben van seksueel misbruik van minderjarigen daarvan melding maken bij personen die de minderjarige kunnen beschermen, met het oog op een vlugge en passende interventie. Zij kunnen de raad inwinnen van een collega, een plaatselijke verantwoordelijke of een vertrouwenscentrum. Die kunnen de noodzaak van een melding helpen beoordelen en de juiste stappen helpen zetten.

In geval van seksueel misbruik moet het gerecht zo snel mogelijk zijn werk kunnen doen. Daarom dringen wij erop aan dat seksueel misbruik meteen zou gemeld worden bij de politie of het gerecht. Of de vermoedelijke dader een priester, een diaken, een religieus, een leek, een vrijwilliger, een familielid van het slachtoffer, of een onbekende is, de melding aan politie of gerecht moet verder onheil helpen voorkomen. Hetzelfde geldt voor seksueel misbruik en grensoverschrijdend gedrag onder minderjarigen. Dat fenomeen neemt trouwens uitbreiding en verdient extra aandacht. Volgens art. 422bis van het Strafwetboek kan iemand, los van om het even welke beroepsactiviteit, gerechtelijk in verdenking gesteld worden van schuldig verzuim. De strafwet vermeldt als voorwaarden onder meer dat de beschuldigde wist dat iemand in groot gevaar verkeerde, hetzij omdat hij het gevaar persoonlijk had vastgesteld, hetzij omdat het gevaar hem was beschreven door de persoon die zijn hulp inriep. Van feiten die zich hebben voorgedaan in een kerkelijke of pastorale context moet ook melding worden gedaan aan de kerkelijke of pastorale verantwoordelijken van de vermoedelijke dader of van het slachtoffer, met het oog op de nodige maatregelen. Wie geen contact kan opnemen met een kerkelijke of pastorale verantwoordelijke of die niet kan bereiken, kan zich eveneens richten tot een vertrouwenscentrum met de vraag om de melding te behartigen.

Uiteraard moet niemand voorbarig met een verdenking beladen of geconfronteerd worden: niet de collega's of de omgeving, noch de vermeende dader. Valse beschuldigingen zijn nadien heel moeilijk recht te zetten of ongedaan te maken. Ze kunnen een drama veroorzaken in het leven van de valse beschuldigde persoon en van zijn omgeving. Daarom is het nodig om, zolang er geen duidelijkheid is over de zaak zelf, de nodige vertrouwelijkheid te bewaren over de gevolgde procedure en de stappen die men gezet heeft. De gevraagde vertrouwelijkheid is echter geen alibi om bij de pakken te blijven zitten. De pastorale medewerker die het seksueel misbruik te weten komt en meldt, moet niet het verdere onderzoek naar de feiten voeren. Dat behoort tot de taak van de politie, het gerecht of de hulpverlening. Na de melding wordt het eerste gesprek met zowel het slachtoffer als de vermeende dader trouwens het best gevoerd door personen die daarin professioneel geschoold zijn. Met

een juiste doorverwijzing naar justitie, de hulpverlening en de kerkelijke overheid heeft de pastorale medewerker zijn eigen taak betreffende de feiten grotendeels volbracht.

12.9 Vertrouwelijkheid, beroepsgeheim, biechtgeheim

Hier past een woord over het vertrouwelijke karakter van de informatie die men als pastoraal medewerker te weten komt. Priesters, diakens en pastorale medewerkers zijn, zoals andere beroepsgroepen, gehouden aan het beroepsgeheim. Dat wil zeggen dat zij vertrouwelijke informatie die de betrokkenen of anderen hun toevertrouwen in het kader van hun pastorale dienstwerk, niet aan derden kenbaar mogen maken. Wie deze vertrouwelijkheid op de helling zet, ondermijnt de geloofwaardigheid en de doelmatigheid van het pastorale dienstwerk zelf. Het is immers heel belangrijk dat in de samenleving voldoende vrijplaatsen bestaan die alle kansen bieden aan 'slachtoffers' om hun kwetsuren met anderen te delen en aan 'derden' om hun vragen en twijfels te beluisteren. Er moeten ook vrijplaatsen zijn waar 'daders' hun zwakheden en fouten bespreekbaar kunnen maken, zonder meteen aangeklaagd te worden. Een vertrouwelijke en veilige bespreekbaarheid kan voor alle betrokkenen een begin van bevrijding en herstel betekenen.

De kerkelijke overheid onderstreept het belang van een correcte samenwerking met de bevoegde burgerlijke instanties en diensten, zeker bij seksueel misbruik van minderjarigen. In dat geval kunnen pastorale medewerkers, net als andere hulpverleners, gebruik maken van een meldrecht. Zij kunnen misdrijven met betrekking tot minderjarigen (zoals seksueel misbruik, verkrachting en opzettelijke slagen en verwondingen) aan het gerecht of de hulpverlening doorgeven zonder inbreuk te plegen op het beroepsgeheim. Hetzelfde meldrecht kan ook gebruikt worden om een hogere leidinggevende binnen dezelfde beroepsgroep op de hoogte te brengen, met het oog op een passende interventie. Wanneer zij tot melding overgaan, moeten pastorale medewerkers de reden en de wijze van deze melding meedelen aan de betrokkenen en hen motiveren om ook zelf de nodige stappen te zetten.

Wanneer een slachtoffer, een dader of een derde vraagt om de verleende informatie over seksueel misbruik vertrouwelijk te houden, moet men zich ervoor hoeden om een volstrekte vertrouwelijkheid te beloven. Een pastorale medewerker heeft immers de plicht om personen in gevaar te beschermen, vooral wanneer het om kinderen of jongeren gaat. Deze plicht kan ertoe leiden dat men de gevraagde vertrouwelijkheid niet kan handhaven. In dat geval zal de pastorale medewerker de betrokkene echter niet in het ongewisse laten. Omdat transparantie hier heel belangrijk is, zal men aan de betrokkenen uitleggen wat met de verleende informatie zal gebeuren en waarom.

Een bijzondere vorm van beroepsgeheim is het biechtgeheim, dat een priester in geen enkele omstandigheid kan doorbreken. Het biechtgeheim slaat op alle informatie, zowel over zichzelf als over anderen, die iemand binnen het strikt formele kader van een sacramentele biecht aan een priester toevertrouwt. Vertrouwelijke gesprekken buiten dat formele kader vallen niet onder het biechtgeheim. Het biechtgeheim mag echter geen voorwendsel zijn om niets te doen, integendeel.

Als de biechteling een dader is, kan de priester deze persoon met aandrang ertoe aanzetten om zowel zich aan het gerecht te melden als de eigen religieuze overheid in te lichten. Hij kan van deze aansporing zelfs een voorwaardelijke tussenstap maken vooraleer de sacramentele vergeving uit te spreken.

De biecht gaat immers niet alleen over vergeving, maar ook over berouw, boete en herstel. Zeker in geval van misbruik moet de priester deze aspecten in alle duidelijkheid als voorwaarden aanhalen.

Als de biechteling een slachtoffer is, dient de priester met alle middelen te proberen om het slachtoffer met een deskundige hulpverlening in contact te brengen en zo nodig de eerste stappen daarheen mee te zetten.

12.10 Ondersteuning van slachtoffers

Met de melding begint voor het slachtoffer niet meteen een gemakkelijker periode. Om vele redenen doet spreken pijn. Verdrukte gevoelens komen eindelijk naar boven. Een vermeende dader, soms uit de familie- of vriendenkring, verliest zijn imago. Personen uit de dichte omgeving kunnen hun woede of onbegrip niet verbergen. De gevolgen van de melding zijn niet snel te overzien. Het is daarom belangrijk dat het slachtoffer alle steun toegezegd krijgt voor de moeilijke tijd die op de melding volgt.

Wie misbruikt werd, zit gewoonlijk vol schuldgevoelens. Het slachtoffer voelt zich op den duur verantwoordelijk of minstens medeverantwoordelijk voor het gedrag van zijn agressor. Zeker aan een kind of jongere dient duidelijk gemaakt dat het geen schuld treft voor het misbruik of voor de melding ervan, en dat schuldgevoelens in een dergelijke situatie normaal zijn. Alleen schuldgevoelens die erkend en toegelaten worden, kunnen genezen.

Men moet er rekening mee houden dat een kind of jongere vaak afhankelijk is van de vermeende dader of door deze onder druk gezet wordt om te zwijgen. Het kind of de jongere kunnen zich bovendien loyaal blijven opstellen tegenover de vermeende dader. Ook daarom wordt het gesprek best gevoerd door iemand die professioneel geschoold is. Zo niet, dan kan het kind of de jongere dichtklappen en zich weer terugtrekken in het gekende stilzwijgen. Dat jongeren of volwassenen misbruikverhalen vertellen van een hele tijd geleden of deze gebeurtenissen slechts in brokstukken vertellen, hoeft niet te verbazen. Seksueel misbruik is moeilijk bespreekbaar. Het komt vaak pas na vele jaren naar buiten. Zelden vertelt een slachtoffer alles in een keer. Deze geleidelijkheid vraagt om het nodige geduld en het passende begrip vanwege de hulpverleners of pastorale medewerkers.

Tijdens het misbruik werd het kind of de jongere niet gerespecteerd of ernstig genomen als persoon. Het heeft handelingen moeten ondergaan waarvoor het niet rijp was en die het niet wilde. Het heeft zich moeten plooiën naar de wensen van een dader tegenover wie het niet opgewassen was. Het misbruik heeft het kind of de jongere gekwetst in de ontwikkeling van zijn persoonlijkheid. Het is daarom belangrijk dat het slachtoffer na de melding ernstig wordt genomen en het nodige inzicht krijgt in wat er gebeurt en waarom. Het slachtoffer heeft het recht te weten wat er met de melding gebeurt, welke maatregelen tegenover de dader worden genomen, waar het verder terecht kan voor erkenning en herstel.

12.11 Opvolging en begeleiding van voormalige daders

Een voormalige dader van seksueel misbruik kan in geen geval nog worden ingezet in een pastoraal werkveld met kinderen of jongeren. Bij de vraag in welke andere werkvelden een voormalige dader

nog kan worden ingezet, moet de kerkelijke overheid zich laten leiden door de expertise die de maatschappij daarvoor aanbiedt, onder meer langs de weg van de gerechtelijke psychiatrie (forensische psychiatrie). Alleen onder deskundige en gecontroleerde begeleiding kan eventueel van een nieuwe en duidelijk omschreven opdracht sprake zijn.

Bij een nieuwe opdracht moeten zowel voor de nieuwe werkomgeving als voor de nieuwe leefomgeving van de betrokkene klare en duidelijke afspraken gemaakt worden. Die afspraken worden vooraf duidelijk doorgesproken met de voormalige dader en in een schriftelijke overeenkomst vastgelegd. Mogelijke bepalingen kunnen zijn dat men:

- niet mag deelnemen aan activiteiten met kinderen en jongeren*
- nooit alleen mag zijn met kinderen en jongeren,*
- op permanente basis begeleiding en supervisie moet aanvaarden*
- niet de pastorale eindverantwoordelijke kan zijn*
- niet kan voorgaan in liturgische vieringen waar iemands optreden mensen kan ergeren of kwetsen*
- bijdraagt tot het herstel van de schade die men voorheen heeft aangericht*

De nieuwe verantwoordelijken of nauwe medewerkers van de voormalige dader moeten op de hoogte gebracht worden van diens voorgeschiedenis en van de gemaakte afspraken.

Hoe moeilijk het ook ligt, ook een dader van seksueel misbruik blijft een mens. Tijdens het onderzoek en zelfs na een eventuele veroordeling, heeft een dader recht op menselijke ondersteuning en vakkundige begeleiding. Een dader als mens niet in de steek laten, is niet hetzelfde als ontoelaatbaar gedrag tolereren of minder daadkrachtig optreden. Men moet een dader helpen om de gevolgen van zijn daden in te zien en om te blijven werken aan zichzelf. Het betere in de mens moet ook bij hem opnieuw de bovenhand kunnen halen.

12.12 Preventie beter dan herstel

Seksueel misbruik staat helemaal haaks op de boodschap en de ethiek die de kerkgemeenschap wil uitdragen. We mogen het verleden niet vergeten. Tegelijk moeten we ons op de toekomst richten. Slachtoffers van seksueel misbruik en grensoverschrijdend gedrag in pastorale relaties kunnen nog steeds terecht bij de opvangpunten van de bisdommen en de religieuze congregaties (zie bijlage 3 voor de contactgegevens). Langs deze weg wil de kerkleiding blijven werken aan herstel en erkenning voor slachtoffers van misbruik uit het verleden.

Daarnaast wil de Kerk stevig inzetten op een preventief beleid ter voorkoming van seksueel misbruik en grensoverschrijdend gedrag. De samenleving mag immers verwachten dat de Kerk alles eraan doet om seksueel misbruik te voorkomen, overal waar het zich kan voordoen. Nultolerantie tegenover seksueel misbruik en grensoverschrijdend gedrag moet de regel zijn overal waar kinderen of jongeren te maken hebben met de Kerk, met haar dienstverlening of met haar medewerkers. Slachtoffers van welk soort seksueel misbruik dan ook zouden in de Kerk een ondubbelzinnige bondgenoot moeten vinden in hun strijd voor erkenning, herstel en heling. Een Kerk die hierin tekort schiet, blijft onder de maat van haar zending.

Met deze beleidslijnen wil de Kerk een duidelijk beleid van bewustwording en preventie voeren. Een cultuur van permanente waakzaamheid moet het antwoord zijn op de pijn van slachtoffers uit het verleden. Bij deze tekst horen informatiebladen voor ouders en kinderen (zie bijlage 1 en 2). Zonder nodeloos onrust te willen scheppen, willen ze bijdragen tot een klimaat van grotere oplettendheid en bewustwording. Die bewustwording is de beste waarborg voor een betere bescherming van kinderen en jongeren in de toekomst. Niets in deze delicate problematiek is ooit geheel verworven of voltooid.

Ook een eerlijk preventiebeleid kan niet uitsluiten dat nieuwe vormen van misbruik opduiken, dat bepaalde mistoestanden onder de radar blijven of dat sommige personen grenzen overschrijden. Daarom willen we herhalen dat alle nuttige suggesties of opmerkingen die kunnen bijdragen tot een beter preventiebeleid welkom zijn. Die suggesties of opmerkingen kunnen zowel het algemene beleid betreffen als bepaalde concrete situaties of plaatselijke toestanden. Deze bedenkingen kunnen worden bezorgd aan de Bisschoppenconferentie of aan een opvangpunt van de bisdommen en religieuze congregaties. Elke inbreng die het preventiebeleid binnen de Kerk kan verbeteren, is welkom en zal met aandacht worden verwerkt.

De Interdiocesane Commissie voor de Bescherming van Kinderen en Jongeren in 2012

- *Manu Keirse, voorzitter, emeritus hoogleraar verliesverwerking, Faculteit Geneeskunde, KU Leuven*
- *Guy Harpigny, bisschop van Doornik*
- *Johan Bonny, bisschop van Antwerpen*
- *Erik De Sutter, O.Praem, voorzitter van de Unie van de Religieuzen van Vlaanderen*
- *Daniël Sonveaux, S.J., afgevaardigde van de Conférence des religieuses/religieux en Belgique*
- *Sophie De Kuyssche voor het Secrétariat Général de l'Enseignement Catholique*
- *Mieke Van Hecke, directeur-generaal van het Vlaams Secretariaat van het Katholiek Onderwijs*
- *Frank Cuyt, algemeen directeur Vlaams Welzijnsverbond*
- *Isabelle Gaspard, directrice van de Fédération des Instituts médico-sociaux*
- *Xavier Renders, emeritus hoogleraar, Faculteit Psychologie en Pedagogische wetenschappen, voormalig vicerector UCL*
- *Lieve Vandemeulebroecke, emeritus hoogleraar, Faculteit Psychologie en Pedagogische Wetenschappen KU Leuven*
- *Claire Jonard, coördinator van de Liaison de la Pastorale des jeunes*
- *Pieter Nolf, directeur IJD Jongerenpastoraal Vlaanderen*
- *Nathalie Didion, coördinator van het opvangpunt van het bisdom Namen*
- *Tine Van Belle, coördinator van het opvangpunt van het bisdom Brugge*
- *Herman Cosijns, secretaris-generaal van de Bisschoppenconferentie van België*
- *Enkele slachtoffers van seksueel misbruik in pastorale relaties*

Bijlage 1. Seksueel grensoverschrijdend gedrag. Informatie voor ouders ⁽⁶⁾

1. Wat is seksueel misbruik?

Er is sprake van seksueel misbruik van kinderen als er contacten of interacties tussen een kind en een volwassene plaatsvinden waarin het kind wordt gebruikt voor de seksuele voldoening van de dader of van een ander persoon. Seksueel misbruik kan ook worden gepleegd door een persoon jonger dan 18 jaar als de persoon merkelijk ouder is dan het kind of in een machtspositie of een leidende positie staat ten opzichte van het kind. Meestal bestaat seksueel misbruik uit een vorm van direct lichamelijk contact zoals bijvoorbeeld: seksueel getinte aanrakingen, kussen, strelen, zich tegen de persoon aandrukken, penetratie van de vagina of de anus met de vingers, orale seks, en een poging tot penetratie van de vagina of de anus. Sommige daders bevredigen zichzelf door hun genitaliën te demonstreren aan een kind of door een kind te beloven of te filmen terwijl het zich ontkleedt.

Kinderen worden dikwijls spelenderwijs tot deze handelingen van seksueel misbruik verleid door gevele (bijvoorbeeld: dat is ons speciaal geheim...) of omgekocht met geld, snoep en gunsten. Soms worden ze getiranniseerd of bedreigd. Soms, maar minder frequent, wordt er ook fysiek geweld gebruikt. Het is belangrijk te beseffen dat of het kind nu actueel is 'beschadigd' of niet, of het kind de dader heeft kunnen afweren of niet, of het kind het zich heeft laten welgevalen of niet, dergelijk seksueel getint gedrag door een volwassene of een ouder kind of door dwang moet worden beschouwd als seksueel misbruik.

2. Wat zijn de consequenties als kinderen seksueel misbruik ervaren?

Kinderen die seksueel misbruik hebben ondergaan, kunnen een breed gamma van emotionele en gedragsmatige problemen vertonen als reactie op het misbruik. De aard en de ernst van deze moeilijkheden zal afhangen van de leeftijd van het kind, de identiteit van de dader, de omstandigheden van het misbruik en de reacties van de familie op de onthulling van het misbruik door het kind. Kinderen kunnen symptomen vertonen die typisch zijn voor angst en stresstoestanden, zoals opnieuw bedwateren, zich terugtrekken en afsluiten, moeilijk en lastig gedrag, nachtmerries, problemen op school, ... Kinderen kunnen ook symptomen vertonen die meer specifiek zijn voor seksueel misbruik, zoals herhaaldelijke seksuele praat en spelletjes, seksueel gedrag dat ongepast is voor hun leeftijd, en angst voor specifieke situaties en personen die aan het misbruik herinneren. Sommige kinderen vertonen geen opmerkelijke problemen als gevolg van het misbruik.

Eenmaal het misbruik is onthuld en gestopt, keren sommige kinderen vrij snel terug tot een relatief normaal gedrag en emoties. De steun en de bescherming van vertrouwde personen is zeer cruciaal om hen te helpen een normaal leven terug op te nemen. Sommige kinderen vertonen echter sympto-

6 Deze folder is een vrije bewerking van Cohen J.A., Mannarino A.P., Deblinger E. *Treating trauma and traumatic grief in children and adolescents*. London- New York; Guilford Press, 2006.

men die lang nadat het misbruik is gestopt blijven voortduren. Feitelijk vertonen een betekenisvol aantal kinderen die seksueel misbruik hebben ondergaan de symptomen van een posttraumatisch stressyndroom. Daarom is het belangrijk dat kinderen die seksueel misbruik hebben meegemaakt psychologisch worden onderzocht en eventueel worden begeleid.

3. Welk soort behandeling is beschikbaar voor kinderen die seksueel misbruik hebben meegemaakt?

Er bestaan verschillende vormen van therapie om kinderen te helpen de gevolgen van het seksueel misbruik te verwerken. De nadruk ligt vaak op het reduceren van de angst ten gevolge van het misbruik. Men helpt het kind zijn gedachten en gevoelens te verwoorden en aldus de ervaringen van misbruik te verstaan en emotioneel te verwerken. De benadering kan zich richten op het kind alleen of op het hele gezin dat ook moet afrekenen met de gevolgen van het misbruik. Een andere benadering bestaat erin dat vooral aan de ouders wordt geleerd hoe om te gaan met de gevolgen voor het kind.

Uit onderzoek op vlak van seksueel misbruik van kinderen blijkt dat het belangrijkste voor het bewerkstelligen van de psychologische aanpassing van kinderen na seksueel misbruik is de mate van steun die ze van hun ouders en andere verzorgenden ontvangen. Met de sterke emotionele ondersteuning van zorgdragende ouders en eventueel medische en psychologische ondersteuning kunnen kinderen die seksueel zijn misbruikt opnieuw uitkijken naar een gezonde en voldoende gevende toekomst.

4. Wie overkomt seksueel misbruik?

Seksueel misbruik van kinderen doet zich voor in alle sociale klassen, instellingen, organisaties en groeperingen. Zowel jongens als meisjes kunnen het slachtoffer zijn. Het is geen uiterst zeldzame gebeurtenis. Volgens schattingen zou men kunnen zeggen dat, op de leeftijd van 18 jaar, een op de vier meisjes en een op de zeven jongens een of andere vorm van seksueel misbruik of seksuele intimidatie heeft meegemaakt. Hierin zijn meegerekend ervaringen met exhibitionisme waarbij men niet werd aangeraakt.

5. Wie misbruikt kinderen seksueel?

De meerderheid van de misbruikers zijn mannen, en een klein percentage is vrouw. Daders van seksueel misbruik zijn meestal geen vieze oude mannen of onbekenden verscholen in verlaten straatjes. Ze zijn gewoonlijk niet geestelijk gestoord of achterlijk. Feitelijk zijn daders dikwijls personen die de kinderen goed kennen en vertrouwen. Daders zijn vaak leden van de familie (bijvoorbeeld: een neef, een oom, een ouder, een grootouder, een stiefouder, ...) of personen die niet verwant zijn, maar goed gekend zijn door het kind (bijvoorbeeld: een leraar, een trainer in de sportclub, een geestelijk begeleider, een buur, een babysitter, ...). Er is geen duidelijke omschrijving of profiel te geven van een seksueel misbruiker en het is niet zo gemakkelijk om een potentiële misbruiker te herkennen. Het is daarom ook vaak moeilijk te geloven dat een persoon die men vertrouwt in staat kan zijn om kinderen te misbruiken. Sommige misbruikers zijn zelf misbruikt als kind. Anderen hebben andere vor-

men van verwaarlozing of misbruik meegemaakt in hun kinderjaren. Sommigen zijn onbekwaam om seksuele of andere bevredigende relaties aan te gaan met volwassenen en voelen zich het meest op hun gemak in de nabijheid van kinderen. Anderen kunnen wel seksuele relaties met volwassenen onderhouden, maar zoeken seksuele bevrediging bij kinderen in momenten van stress. Een gering percentage van de daders misbruiken kinderen onder invloed van alcohol of drugs.

6. Waarom doet seksueel misbruik zich voor?

Op de vaak gestelde vraag naar het waarom van seksueel misbruik van kinderen is er geen eenvoudig antwoord. Het belangrijkste dat je als ouder moet onthouden is dat je kinderen en adolescenten die seksueel zijn misbruikt niet de schuld mag geven. De schuld van het seksueel misbruik rust volledig op de schouders van de dader, ongeacht de problemen die kunnen hebben bijgedragen tot zijn seksueel misbruik.

Gemakkelijk praten over seksualiteit en omgaan met seksualiteit is in de samenleving geen evidentie. Er zijn ook maar weinig preventieve maatregelen genomen om seksueel misbruik van kinderen te voorkomen. Die attitudes kunnen er ook verantwoordelijk voor zijn dat het probleem zo lang verborgen is gehouden. Daarom is het belangrijk dat we open en duidelijk communiceren over onze zorgen omtrent seksueel misbruik. Als samenleving moeten we bewust zijn van de ernst van het probleem en we mogen niets onverlet laten om het probleem aan te pakken.

7. Waarom vertellen kinderen niet wat er is gebeurd?

Seksueel misbruik van kinderen is, door zijn aard zelf, altijd met geheimzinnigheid omgeven. Het doet zich altijd voor als het kind alleen is met de dader. Om het seksueel gedrag te kunnen voortzetten, zal de dader wegen op het kind om het geheim te houden. Soms wordt het kind zelf of zijn lievelingsdier of zijn familie bedreigd, als het iets zou vertellen. Vaak laat men kinderen geloven dat het seksueel gedrag hun eigen fout is en dat zij de schuld zullen krijgen, dat ze verworpen zullen worden, of niet geloofd als ze het vertellen. Feitelijk groeien veel kinderen op tot volwassenen zonder het ooit aan iemand te hebben verteld omdat ze verwerping, straf of vergelding vrezen.

8. Wanneer moet je op je hoede zijn voor seksueel misbruik van kinderen?

Omwille van de geheimzinnige aard en het brede gamma van gedragsreacties van kinderen is seksueel misbruik van kinderen niet zo gemakkelijk te detecteren. Kinderen die seksueel zijn misbruikt, worden het meest herkend na hun eigen ongewilde of gewilde onthullingen. Sommige kinderen verdragen het misbruik per toeval door volwassenachtige seksuele gedragingen te vertonen of door blijk te geven van seksuele kennis die niet gewoon is voor iemand van hun leeftijd. Sommige kinderen maken bedekte toespelingen of vertellen het aan een vriendje die het op zijn beurt vertelt aan een volwassene. Ouders worden plotse veranderingen in hun gedrag gewaar: nachtmerries, zich afsluiten, vermijden van 'speciale' personen, plaatsen of dingen, ongewone agressie, spanningen en ongepaste seksuele gedragingen. Deze gedragingen kunnen aanduidingen zijn van een breed gamma van mogelijke traumatische gebeurtenissen en worden best nader onderzocht.

De reacties van de kinderen ten aanzien van de persoon die hen heeft misbruikt, kunnen heel verschillend zijn. Het is niet of nauwelijks vast te stellen of seksueel misbruik zich voordoet door gewoon het kind te observeren in de aanwezigheid van de zogenaamde dader. Sommige kinderen zijn bang en/of vermijden hun daders. Anderen spreken heel negatief over de dader, maar gedragen zich toch positief tegenover hem. Nog anderen blijven sterk gehecht en liefdevol ten aanzien van een misbruikende ouder of bekende. Wat ook de gevoelens zijn van een kind ten aanzien van de dader, positief, negatief of ambivalent, ze moeten worden geaccepteerd. Kinderen moeten het gevoel krijgen dat geen van hun gevoelens verkeerd zijn.

Een kind begrippen van veiligheid bijbrengen en open communicatielijnen binnen het gezin vergroten de kans dat een kind seksueel misbruik of andere traumatische ervaringen zal ter bespreking brengen, als ze zich voordoet.

9. Hoe het risico dat een kind het slachtoffer wordt van seksueel misbruik verkleinen?

In het algemeen is het belangrijk te zorgen voor open communicatielijnen met kinderen. Meer specifiek moet een kind een seksuele opvoeding en informatie over seksueel misbruik krijgen die aangepast zijn aan de leeftijd. Zoals kinderen les krijgen over brandpreventie en preventie van verkeersongevallen moeten kinderen ook les krijgen over seksueel misbruik. Kinderen moeten worden geleerd dat hun lichaam hen toebehoort en dat zij het recht hebben “neen” te zeggen tegen een aanraking die “niet OK” is. Zij moeten worden geleerd dat zij aan een volwassene kunnen vertellen over elke aanraking die oncomfortabel aanvoelt of waarvan zij denken dat het “niet OK” is. Daarenboven kunnen kinderen en jongeren geleerd worden hoe ze veilige beslissingen kunnen nemen over bij wie ze terecht kunnen en wat ze kunnen doen als er geen ouderlijk of volwassen toezicht is. Het is echter belangrijk niet te vergeten dat het extreem moeilijk is voor een kind of voor een jongere seksueel misbruik te doen ophouden of ter sprake te brengen. Daarom mag het kind nooit de schuld krijgen, of mag niet geïnsinueerd worden dat hij het misbruik niet heeft gestopt of dat hij te lang heeft gewacht om het te melden. Veel kinderen vertellen het nooit en de meeste kinderen vertellen het niet rechtuit.

Het is ook belangrijk voor ogen te houden dat ouders niet de hele tijd hun kinderen kunnen bewaken of in het oog houden. Wat men ook onderneemt, er kan nooit verzekerd worden dat een kind niet seksueel zal worden misbruikt. Ouders van een seksueel misbruikt kind moeten zich zelf dus niet de schuld geven. Schuldgevoel bij ouders kan er immers voor zorgen dat het misbruik wordt verzwegen. Het is veel doeltreffender alle energie te investeren in de best mogelijke zorg en ondersteuning van het kind.

10. Hoe reageren als je seksueel misbruik van kinderen vermoedt?

Het is heel normaal dat een ouder overstuur is als hij ontdekt dat zijn kind seksueel is misbruikt. Nochtans is de belangrijkste actie die een ouder kan ondernemen kalm proberen te blijven. Kinderen, en ook jongeren, zijn heel gevoelig voor de reacties van hun ouders en als zij zien of voelen hoe ontredderd en angstig ze zijn, kunnen ze bang worden en de mond stijf dicht houden. Ouders willen eigenlijk hun kind ervan overtuigen dat het goed is dat hij dat heeft gezegd. Als ouders zelf niet in staat zijn om hun kind op een rustige manier te bevragen dan is het beter te wachten op professionele hulp. De huisarts kan daarbij op een efficiënte manier helpen. Aarzel echt niet hem daarover aan te spreken.

Ouders hoeden zich ervoor iets te zeggen dat kan klinken als hun kind de schuld te geven, en zorgen ervoor dat ze duidelijk maken dat het seksueel misbruik niet zijn fout is. Sommige kinderen vertellen dat het seksueel contact goed aanvoelde. Dat betekent niet dat het kind op een of andere manier schuld mag aangepraat worden of op een of andere manier schuldig is omdat hij heeft genoten van de seksuele handelingen of van de aandacht die hij van de dader heeft gekregen. Sommige kinderen die seksueel misbruik hebben meegemaakt, initiëren soms zelf seksueel gedrag met andere volwassenen. Het is echter altijd de verantwoordelijkheid van de volwassene om de juiste grenzen te stellen.

Moedig het kind niet aan 'te vergeten' of er niet meer over te praten. Anderzijds helpt het evenmin het kind onder druk te zetten om zaken te vertellen waaraan het nog niet toe is. Stel je als ouder open voor alles wat je kind al kan vertellen en voor alle vragen die het kan stellen.

Probeer te verstaan dat het kind gemengde gevoelens kan hebben ten aanzien van de dader en wat zich heeft voorgedaan. Ook al zouden ouders nu willen hun kind voortdurend in hun nabijheid hebben om het te beschermen, het is belangrijk dat ze het niet overbeschermen en dat ze ervoor zorgen dat het gezin zo vlug als mogelijk de gewone routine kan terugvinden. Het is ook belangrijk dat ouders niet bang worden om hun kind blijken van normale affectie en lichamelijke nabijheid te betuigen. Dat is soms moeilijk, in het bijzonder voor vaders. Ouders mogen in geen geval de indruk geven aan hun kind dat hun gevoelens ten aanzien van hun kind zijn veranderd door wat er is gebeurd.

Kinderen die seksueel zijn misbruikt, worden best ook lichamelijke en specifiek genitaal onderzocht. Ook al voelen kinderen zich beschadigd door het seksueel misbruik, hun lichaam blijft meestal onveranderd. Een huisarts kan hen verzekeren dat hun lichaam OK is.

Bijlage 2. Seksueel grensoverschrijdend gedrag.

Informatie voor kinderen

Om ook kinderen rechtstreeks te informeren werd de informatie uit de informatiefolder voor ouders omgedacht in een verhaal voor kinderen. Dat werd geschreven door jeugdauteur Kolet Janssen.

'Hannah zegt nee'

Kolet Janssen

Hannah strekt haar armen hoog boven haar hoofd en neemt een aanloop voor de radslag. Neerzetten, benen in de lucht en landen!

Eenmaal, tweemaal, driemaal. Het gaat goed.

'Prima, Hannah!' zegt trainer Maarten. Hannah glundert.

Na haar is Emma aan de beurt en dan Suleyha.

'Benen iets hoger, Emma', zegt Maarten. 'Daar moet nog aan gewerkt worden.

Suleyha, probeer het eens iets sneller, dan lukt het nog beter!

Zo, meisjes, dat was het weer voor vandaag.

Volgende week gaan we verder werken aan jullie vrije oefeningen.

Hannah, kom jij na het omkleden nog even bij me?

Ik wil iets bespreken over de volgorde van je passen.'

De meisjes lopen naar de kleedkamer. Hannah trekt haar roze turnpak uit en doet haar maillot en haar jeansrok aan. Emma haalt het elastiek uit haar bruine krullen en schudt haar haren los.

'Mijn mama komt me ophalen vandaag, dus ik fiets niet met jou naar huis', zegt ze.

Hannah knikt. 'Oké', zegt ze. 'Ga je naar de stad?'

'Ik krijg een nieuwe broek!' vertelt Emma.

Hannah lacht. 'Kies een mooie dan! Ik ga alvast naar Maarten, tot morgen op school!' Ze neemt haar rugzak, haar jas en haar sjaal mee. Die heeft ze straks wel nodig, als ze met de fiets naar huis rijdt.

Als Hannah het kantoortje binnenkomt, is Maarten nog bezig iets op te schrijven. 'Ik ben zo klaar', zegt hij. Hij maakt zijn zin af en legt zijn pen neer. Dan steekt hij zijn hoofd om de deur. 'Tot volgende week allemaal!'

'Daag!' roepen een paar meisjes. Er klinken hollende voetstappen in de gang

Hannah hoort de voordeur dichtslaan.

'Ik vond je vrije oefening al behoorlijk goed in elkaar zitten', zegt Maarten dan. 'Maar het kan nog beter. Als je dat loopje na de eerste reeks sprongen nu eens vervangt door een drietal zijwaartse glijpassen, met je been gestrekt en de punt van je voet vooruit. Zo.' Hij doet het even voor.

Hannah knikt. Dat kan ze wel. Maarten komt vlak achter haar staan. Hij neemt haar armen vast en strekt ze opzij. Dan drukt hij met zijn been haar benen open en neemt haar mee in een reeks zijwaartse passen.

Hannah probeert mee te doen, maar plots wordt ze onzeker. Waarom moet dat nu? Ze heeft niet eens meer haar turnpak aan. En er is ook te weinig plaats in het kantoortje, dat kan toch veel beter in de zaal? Ze houdt haar passen in. Maar Maarten laat haar niet los. Ze staan nu samen stil. Hannah wil een stap naar voor zetten, maar Maarten klemt haar tegen zich aan. Hij hijgt een beetje. Dat kan toch niet van die paar passen zijn? En waarom duwt hij zo met zijn buik tegen haar rug? Dat voelt heel vreemd. Hannah krijgt het warm. Dan laat Maarten haar plots los. Hannah buigt zich voorover en frunnikt aan haar rugzak.

'Ik zal het zo oefenen', zegt ze. Ze pakt haar jas, ze wil weg.

Maar Maarten neemt de jas uit haar handen en legt hem opzij.

'Jij bent heel goed, weet je dat?' vraagt Maarten. 'Ik zie dat je echt talent hebt. Als je je inzet, kun je ver komen. En ik wil je daar best mee helpen. Jij bent echt speciaal voor mij.' Hij legt zijn hand op Hannah's arm. Langzaam glijden zijn vingers omhoog, over haar schouders en haar hals en dan weer naar beneden.

Hannah kijkt even naar Maartens gezicht. Hij kijkt zo raar, dat ze snel weer wegstijgt. Nu glijden zijn handen over haar borstjes. Die zijn nog heel klein, ze heeft zelfs nog geen beha. Onwillekeurig wijkt ze een beetje achteruit.

'Als je ver wil komen, moet je alles durven geven', zegt Maarten. Hij trekt haar nu van voren tegen zich aan. 'Echt alles', gaat hij verder. 'Je moet er veel voor over hebben. Wil je dat?' Weer drukt hij zijn buik tegen Hannah's lijf. Hannah ziet dat hij zijn ogen dicht heeft.

Ze schraapt haar keel. 'Ik moet naar huis', zegt ze. Ze wurmt zich los, grist haar jas van de tafel, pakt haar rugzak en loopt naar de deur.

Maarten neemt snel haar pols vast. 'Ga maar', zegt hij. 'Maar denk erom: de anderen hoeven niet te weten wat ik van jou vind. Daar komt maar gedoe van. Het is ons geheim. Ik zorg ervoor dat jij de beste wordt.' Met één vinger tilt hij de kin van Hannah op. Hannah slaat haar ogen neer. 'Ik moet naar huis', zegt ze weer.

Maarten dringt aan. 'Afgesproken?' vraagt hij.

Hannah begrijpt niet goed wat ze moet afspreken, maar ze knikt om weg te kunnen. Dan laat hij haar los en loopt ze met grote passen naar de uitgang.

Hannah haalt haar fiets van het slot en merkt dan pas dat ze haar sjaal niet bij heeft. Die ligt nog op de grond in het kantoortje van Maarten. Maar ze gaat voor geen geld terug. De tranen springen in haar ogen. Ze veegt ze gauw weg. Waarom huilt ze nu? Er is toch niks gebeurd? Of toch? Het was niet fijn, wat Maarten deed. Maar wat heeft hij eigenlijk gedaan? Niet veel. Een trainer moet je soms wel vastpakken natuurlijk. Hannah kan niet uitleggen waarom het deze keer zo akelig was. Misschien omdat ze alleen was, in Maartens kantoortje. Omdat hij zijn buik tegen haar aan duwde. Omdat hij niet echt naar haar luisterde of keek. Hij leek wel in zijn eigen hoofd bezig... Gauw stapt ze op haar fiets en rijdt naar huis. Haar hals wordt ijskoud. Thuis moppert mama omdat ze haar sjaal is vergeten. Hannah zegt niet veel. Ze gaat vroeg naar bed.

Een week later durft ze Maarten tijdens de training bijna niet aan te kijken. Maar hij doet heel gewoon. Heeft ze het zich allemaal verbeeld? Maar waarom was het dan zo akelig? Misschien is het

best om weer normaal te doen. Dan kan ze het vergeten en dan gebeurt het vast nooit meer. Maar aan het einde van de training zegt Maarten: 'Hannah, kom je straks nog even? Je sjaal ligt nog in mijn kantoortje. En ik wil nog even verder werken aan je oefening. Wacht dus maar met omkleden.' Hannah's hart bonst in haar keel. Automatisch loopt ze met de anderen naar de kleedkamer. 'Maarten vindt je echt goed, hè?' zegt Emma. 'Gelukzak! Wie weet word je ooit nog Olympisch kampioen! Dan kan ik overal vertellen dat je mijn vriendin bent!' Ze lacht.

'Doe niet zo stom', zegt Hannah. Ze voelt zich niet echt een gelukzak. Ze pakt haar spullen. Zonder iets te zeggen loopt ze naar het kantoortje van Maarten.

'Kom binnen en doe de deur maar dicht', zegt Maarten.

'Ik ga samen met Emma naar huis', begint Hannah.

'Ben je niet met de fiets?' vraagt Maarten.

'Jawel, maar...' zegt Hannah.

Maar Maarten opent de deur en roept naar Emma dat ze maar alleen moet vertrekken, dat hij nog even wil oefenen met Hannah. En dat doet hij dan ook. Hij doet haar de passen voor, strekt haar armen zoals het hoort en legt haar uit waar ze op moet letten. Hannah moet zelfs lachen om zijn grapjes. Ze is opgelucht. Waar heeft ze zich toch zorgen om gemaakt? Maarten vindt haar gewoon heel goed. Daar kan ze beter van genieten.

'Zo, klaar voor vandaag!' lacht Maarten. Hij geeft haar een plagerig tikje tegen haar wang en trekt haar dan heel onverwacht op zijn schoot. 'Jij bent mijn winnaresje, dat wil je toch zelf ook?' zegt hij zacht. Hannah blijft zo stil mogelijk zitten. Maarten legt zijn hoofd tegen haar nek en streelt de binnenkant van haar bovenbenen. Hij ademt weer zo raar. Hannah voelt zich verlamd. Dan ziet ze op tafel haar sjaal liggen. 'Nee!' roept ze opeens. Ze springt van Maartens schoot en pakt haar sjaal. Dan schiet ze de deur uit en holt weg. Als de voordeur dichtslaat, hoort ze Maartens stem haar nog naroeppen. Maar ze luistert niet. Ze haalt haar fiets van het slot, trekt haar jas over haar turnpakje en fietst naar huis. Gelukkig heeft ze haar maillot aangehouden. Thuis rent ze meteen naar haar kamer. Ze trekt haar gewone kleren aan en schopt haar turnpak ver onder haar bed.

Aan tafel is ze stil. 'Ben je moe, Hannah?' vraagt mama. Ze knikt.

'Op tijd naar bed dan maar', zegt mama. Een uurtje later komt ze haar instoppen. Ze komt op de rand van haar bed zitten en geeft haar een kus. 'Leuke dag gehad?' vraagt ze. Ze strijkt Hannah's haren opzij.

Hannah antwoordt niet, ze knikt gewoon. Haar keel zit opeens vol tranen, maar mama merkt het niet. Ze staat recht. 'Zeg, waar is je turnpak? Dat moet in de was.'

Dan pas schiet Hannah's gezicht in een kramp. Tranen stromen uit haar ogen. 'Ik wil niet meer turnen!' jammert ze.

Mama kijkt haar verbaasd aan. Ze gaat weer op bed zitten en neemt Hannah in haar armen. 'Wat is er dan?' vraagt ze.

Hannah huilt eerst minutenlang. Dan vertelt ze het beetje bij beetje. Over Maarten, die zo raar deed dat ze er akelig van werd. Vorige week en nu weer. Ze kijkt mama niet aan terwijl ze vertelt, maar blijft met haar hoofd tegen mama's warme lijf aangedrukt.

Mama aait over haar haren. 'Meisje toch', zegt ze. 'Ik ben zo blij dat je me dit verteld hebt. Dat was fout van Maarten, dat weet je toch? Maarten mag zoiets niet doen. We zullen ervoor zorgen dat het

niet meer gebeurt. Wil je nog even mee naar beneden, om het samen aan papa te vertellen? Maar Hannah is opeens doodmoe. Ze wil alleen nog slapen. Mama mag het zelf aan papa vertellen. Mama stopt haar lekker onder. Ze geeft een kus op Hannah's oor. Het kriebelt. 'Jij bent mijn sterke meid', zegt ze. Dan gaat ze naar beneden.

Hannah is blij dat mama het weet. Wat zal er nu gebeuren met Maarten? Ze wil er niet aan denken. Mama heeft gelijk. Het mag niet weer gebeuren. En dan valt ze in slaap en droomt van een radslag van wel zes slagen na elkaar. Heerlijk!

Bijlage 3. Opvangpunten in de Kerk

Centraal infopunt van de katholieke Kerk

Nederlandstalig: info.misbruik@kerknet.be, Tel: 02 507 05 93

Francophone: info.abus@catho.be, Tél.: 02 507 05 93

Emailadressen opvangpunten seksueel misbruik in een pastorale relatie

Bisdom Antwerpen: opvangpuntmisbruik.antwerpen@kerknet.be

Bisdom Brugge: opvangpuntmisbruik.brugge@kerknet.be

Bisdom Gent: opvangpuntmisbruik.gent@kerknet.be

Bisdom Hasselt: opvangpuntmisbruik.hasselt@kerknet.be

Aartsbisdom Mechelen-Brussel: opvangpuntmisbruik.mechelen-brussel@kerknet.be

Unie Religieuzen van Vlaanderen (URV): opvangpuntmisbruik.urv@kerknet.be

Diocèse de Liège: Pointdecontactabus.liege@catho.be; Kontaktmissbrauch.luettich@catho.be

Diocèse de Namur: pointdecontactabus.namur@catho.be

Diocèse de Tournai: pointdecontactabus.tournai@catho.be

Conférence des religieuses/religieux en Belgique (COREB): pointdecontactabus.coreb@catho.be

Deze brochure werd uitgegeven door Uitgeverij Licap cvba , Guimardstraat 1 • 1040 Brussel
www.licap.be • D/2014/0279/013

ISBN 978-94-6196-064-1 • NUR 700

HOOFDSTUK 13

Vorming en opleiding

HOOFDSTUK 13

13 VORMING EN OPLEIDING

In de beleidsbrochures die de Kerk heeft uitgebracht wordt uitdrukkelijk gepleit voor meer intensieve vorming en bewustwording.

13.1 Een eerste vormingsdag

Een eerste initiatief werd genomen in het bisdom Brugge door monseigneur De Kesel. De inkt van de eerste beleidsbrochure was nog niet droog of er was reeds een datum gepland voor een vormingsdag in Torhout in januari 2012. Het was een verplichte vorming voor alle pastoraal aangestelden in het bisdom.

Monseigneur De Kesel, bisschop van Brugge, die de hele dag bijwoonde opende, verwelkomde de deelnemers en de sprekers met het volgend gebed:

Heer God, het is het geheim van uw liefde en het verlangen van uw hart om bij ons te zijn en het leven met ons te delen. In Jezus, uw Veelgeliefde, zijt Gij een van de onzen geworden, weerloos en kwetsbaar als een mensenkind. Hem herkennen wij als uw Zoon, teken van uw menslievendheid.

Rondom Hem verzamelt Gij ons, altijd weer opnieuw, als uw volk, uw Kerk. Zie om naar uw Kerk. Geef haar moed en geloof genoeg om op uw woord te vertrouwen en uit uw liefde te leven, zodat ze iets betekenen kan voor de mensen, niet heersend maar dienend, niet opdringerig maar overtuigend, niet in haar recht, maar op haar plaats. Geef dat zij, weerloos en kwetsbaar, teken mag zijn van hoop en bevrijding voor alle mensen.

Inleiding

Welkom om de talrijke opkomst: teken van het belang van onze samenkomst. Wellicht is dat onze grote fout geweest in het verleden: dat we de ernst van deze zaak en van de feiten onvoldoende of zelfs niet hebben onderkend. Ik weet het wel: ook maatschappelijk was er toen weinig erkenning. En toch is er verdriet en schaamte dat dit ook bij ons heeft kunnen gebeuren. Uitgerekend ook bij ons, wij die als kerk onze zending hebben gekregen van Hem voor wie het niet te min is geweest ons bestaan te delen, ons broze weerloze bestaan, als een mensenkind; Hij die juist niet gekomen was om macht uit te oefenen, laat staan die macht te misbruiken.

Het lijden is dubbel: als kind, weerloos en broos, misbruikt te worden en dan juist op die plaats waar we zo intiem en kwetsbaar zijn. Maar daar bovenop moeten meemaken dat het niet erkend wordt, zelfs gerelativeerd of gebanaliseerd wordt. Dan ben je helemaal op jezelf aangewezen, alleen, en dat als kind. Dat verklaart waarom de gevolgen dikwijls niet te overzien zijn.

Ik ben blij met deze samenkomst. Ze betekent dat we de zaak ernstig willen nemen. Er is ondertussen veel gebeurd: de overeenkomst met de Bijzondere Commissie van de Kamer, de brochure met de globale aanpak die gisteren werd voorgesteld.

Daarover willen we u allen informeren. Bijzonder u die een pastorale taak en verantwoordelijkheid opneemt in ons bisdom.

Dank aan

Professor Peter Adriaenssens, die de vroegere commissie geleid heeft. Ik ben hem dankbaar dat hij op de uitnodiging is ingegaan. Hij is kinderpsychiater, hoofddocent kinderpsychiatrie faculteit geneeskunde van de KULeuven en kliniekhofd kinderpsychiatrie UZ Leuven.

Professor Sophie Stijn: gewoon hoogleraar aan de KULeuven waar zij verbintenisrecht en aansprakelijkheidsrecht doceert. Ook directeur van het Instituut voor Verbintenisrecht van de rechtsfaculteit te Leuven. Ze was ook 15 jaar advocaat en heeft 25 jaar ervaring als arbiter.

Dokter Johan Baecke: is psychiater-therapeut: gerechtspsychiater of forensisch psychiater. Hij heeft ook enkele jaren rechtenstudies gedaan. In de jaren 90 heeft hij FIDES opgericht: een ambulante én residentiële behandelcentrum voor seksueel delinquenten. Een tweetal jaren geleden verliet hij Fides om nu vooral met geïnterneerden in de gevangenis bezig te zijn.

Professor Manu Keirse: hoogleraar aan de Faculteit geneeskunde van de KULeuven en deeltijd aan de Benelux-universiteit te Eindhoven. Voorzitter van het Hoger Instituut voor Gezinswetenschappen, van de federale Evaluatiecommissie Palliatieve Zorg, van de Academie levensende, van twee voorzieningen ouderenzorg te Leuven en van het Psychiatrisch Ziekenhuis Sint-Camillus te Gent. Ondervoorzitter ook van Federatie Palliatieve Zorg Vlaanderen. Bekend om de vele publicaties heeft de bisschoppen zeer geholpen bij de uitbouw van een herstelbeleid voor slachtoffers van seksueel misbruik en bij de redactie van de brochure.

Professor Patrick Degrieck. Priester van ons bisdom en professor aan het seminarie. Kerkjurist verbonden aan de Kerkelijke Rechtbank. Voormalig lid van de Commissie-Adriaenssens. Heeft me het laatste jaar zeer bijgestaan bij de opvolging van de dossiers. Zijn "ervaringsbericht" is dus deels ook het mijne.

De pijnlijke omstandigheden bij het begin van mijn opdracht hier te Brugge. Mijn benoeming had er rechtstreeks mee te maken. Er ging een schok door ons allen en het heeft ontzaglijke gevolgen gehad voor de kerk. De schade is uiteindelijk niet te overzien. We hebben veel aan geloofwaardigheid ingeboet en het zal nog lang duren eer deze wonde geheeld al zijn. Ik heb het vanaf het begin aangevoeld: de tijd van het roemen is voor de kerk voorbij. En het kan ons ook van veel andere kwalen en onheil genezen. Dat verschillende toen hebben afgehaakt, kan ik verstaan. Maar voor ons kan het alleen maar een oproep zijn toch grotere trouw aan het evangelie, tot consequenter beleven ervan en tot bescheidenheid.

Maar in de duisternis is er toch licht, in de ontredding toch hoop. Ik bedoel dat alles wat gebeurd is, ons de ogen heeft geopend. Niet dat voordien de ogen van allen gesloten waren. Maar in de kerk zelf en bij haar verantwoordelijken leefde toch niet echt het besef van de ernst van de feiten. Als heel die miserie ons iets heeft bijgebracht dan is het dat: dat we onze ogen hebben geopend en gezien wat er gebeurd is met weerloze kinderen. We hebben leren luisteren. Want dat is het waarom het gaat: dat men beluisterd wordt, dat het lijden erkend wordt. Want dat moet het ergste zijn; niet alleen dat het je overkomt, maar dat je dan nergens terecht kunt, zelfs niet bij hen in wie je het meest vertrouwen hebt. Dat je niet geloofd wordt. Dan zijn de onmacht en de eenzaamheid compleet.

Luisteren en erkennen. Dat is het allerbelangrijkste. We hebben het al zo dikwijls gehoord en het wordt op de duur een open deur. Maar het is daarom niet minder waar. Ik heb het op dit jaar en half kunnen en mogen ervaren. Dat mensen kunnen spreken en beluisterd worden en niet het gevoel hebben dat ze zich moeten verantwoorden of verdedigen!

Toch ben ik ook blij dat we iets kunnen doen. Soms is gehoord worden het enige dat we nog kunnen doen en ook het enige dat gevraagd wordt. Maar soms wil men toch ook een teken, een geste. Het gaat dan niet om het geld op zich. Op zo iets staat geen prijs en het is met geen geld ter wereld goed te maken. Maar een teken, een geste. Die opnieuw alleen wil uitdrukken dat men het ernstig neemt. Daarom ben ik blij dat we een regeling hebben kunnen vinden. Ik hoop dat verder goed te kunnen opvolgen. Om zo ooit eens een beetje een bladzijde te kunnen keren. En om alles te doen om te voorkomen dat het nog gebeurt.

Vandaar het belang ook van deze brochure met een voorstelling van de globale aanpak van deze problematiek. Ik hoop dat jullie ze allen aandachtig zullen lezen. Om goed geïnformeerd te zijn. Maar ook om meer en beter inzicht te krijgen in de ware toedracht van deze problematiek.

Nogmaals dank aan de inleiders en het panel.

Tijdens deze dag noteren we verder vijf lezingen:

- Patrick Degrieck schetste de problematiek die ze hebben ervaren met de meldingen die reeds zijn binnengekomen in antwoord op de Commissie Adriaenssens en na het ontslag van Roger Vangheluwe.
- Kinderpsychiater Peter Adriaenssens bekijkt de problematiek van het seksueel misbruik vanuit de beleving van kinderen en jongeren en schetst de gevolgen voor hun leven en hun ontwikkeling.
- Psychiater Johan Baeke schetst een beeld van de daders en stelt zeer duidelijk gaat dat grensoverschrijdend seksueel gedrag niet een ziekte, maar een misdaad is. Hij toont aan hoe behandeling en begeleiding kunnen verlopen.
- Professor Manu Keirse beschrijft het nieuwe beleid van de Kerk dat hij in opdracht van en in samenwerking met de Belgische Bisschoppen heeft uitgeschreven.
- Professor Sofie Stijns beschrijft de formule van arbitrage die op vraag van de Bijzondere Commissie van de Kamer en met medewerking van de Kerk werd uitgewerkt.

Op het einde van die dag was de conclusie van Rik Devillé, die gevraagd had om die studiedag te mogen meemaken: Ik heb geen enkele uitspraak kunnen noteren die me heeft gestoord. Wat we vandaag hebben gehoord is 'echt een nieuwe Kerk'.

13.2 Andere vormingsinitiatieven

Op diverse plaatsen werden in dezelfde periode vormingsinitiatieven ontplooid. Het is onmogelijk om ze allemaal te inventariseren. We sommen er hier een aantal op:

In het **Aartsbisdom Mechelen-Brussel** waren er 5 vormingsnamiddagen (2 F en 3 N) met een grote opkomst en een geïnteresseerd publiek. Men kon zich ook richten tot een psycholoog die aanwezig was. Er was ook belangstelling vanwege buitenlandse personen die in ons land pastoraal werkzaam zijn.

In het **bisdom Antwerpen** waren er 5 vormingsavonden met een ontmoeting met de leden van het zorgteam. Er was ook een psycholoog aanwezig.

In het **Bisdom Brugge** werd er naast het symposium waarover we reeds rapporteerden Een vormingsavond georganiseerd voor seminaristen en 7 studiedagen waar er aandacht was voor het theologische aspect van de houding van de pastor tegenover de pastorant en waar er gesproken werd over de werking van het opvangpunt. Er was grote belangstelling voor dit initiatief.

In het **bisdom Gent** werden twee vormingsdagen georganiseerd met een honderdtal belangstellenden. In de evaluatie met de bisschop werd overeengekomen dit initiatief te vervolgen.

In **het bisdom Hasselt** werden de volgende vormingen en opleidingen georganiseerd:

Op 22 mei 2012 was er een studiedag *Verborgene verdriet* met ca 100 deelnemers uit de pastoraal en met medewerking van E.H. Degrieck, dr. Clerinx, R. Bloemen.

‘Van taboe naar preventie’ werd toegelicht en besproken in de priesteraad op 4 maart 2015, en met alle dekens op 5 december 2015. Er werd ook een vorming rond georganiseerd bij de salvatorianen in Hamont op 11 oktober 2015.

Op 12 oktober 2015 was er een startdag/studiedag rond seksueel misbruik voor pastorale medewerkers met ca 100 deelnemers en met de medewerking van Ingrid Delameilleure (boek: *Luister naar mij*) en R. Bloemen.

Tussen 10/3/2016 en 3/12/2016 was er een toelichting en bespreking in de 14 dekenaten voor ca 150 personen (dekens, parochiepriesters, diakens, parochieassistenten).

In januari en februari 2017 werden er drie vormingsavonden m.b.t. seksueel misbruik rond het thema ‘Van weten tot geweten’ voor alle catechisten van het bisdom.

URV rapporteert dat verschillende congregaties internationale initiatieven hebben georganiseerd omdat de bespreking van deze problematiek niet evident is voor religieuzen met een andere culturele achtergrond. Er is een gedragscode opgesteld die in iedere opleiding ter sprake komt en beschikbaar is.

COREB rapporteert dat de problematiek van nabij wordt gevolgd in de orden en congregaties van pauselijk recht en dat er een opvolging is. Er werd aan de oversten gevraagd een protocol op te stellen.

Voor de congregaties van diocesaan recht wordt er gevraagd om deel te nemen aan de vorming die het bisdom organiseert.

Voor de vrouwelijke congregaties is een bewustwording nodig maar gezien de leeftijd van de religieuzen dringt een vorming tot preventie zich minder op.

Hier herhalen we niet de talrijke vormingsinitiatieven die in hoofdstuk 12 zijn opgesomd bij de verwerking van de brief die naar alle bisdommen en congregaties is gestuurd.

HOOFDSTUK 14

Blijvende nagedachtenis

HOOFDSTUK 14

14

BLIJVENDE NAGEDACHTENIS

14.1 Eerste symbolische herdenkingsdag in Brugge

In de beleidsbrochure ‘Verborgen verdriet’ wordt aangegeven dat ‘een gedenkdag of een symbolische gedachtenis van het geleden leed voor erkenning kan zorgen. Wat in de Kerk is gebeurd mag nooit worden vergeten. Gedenkdagen organiseren was ook een vraag van de Werkgroep Mensenrechten in de Kerk.

Gevolg gevend aan die oproep werd er door monseigneur Jozef De Kesel op Stille Zaterdag 7 april 2012 in de doopkapel van de Sint-Salvator kathedraal te Brugge een glazen beeldje onthuld.

De naam van het beeldje is: ‘Esse est percipi’. Dat betekent: “Zien is waargenomen worden”. Hiermee wil de Kerk de slachtoffers van seksueel misbruik in de Kerk herdenken. Het beeldje is een geschenk van de Werkgroep Mensenrechten in de Kerk.

Dit werk van Ingrid Rosschaert stelt in glas een doopkleedje voor dat volgens Rik Devillé (Werkgroep Mensenrechten in de Kerk) tegelijk ook een doodskleedje kan uitbeelden. De titel van dit beeld wil helemaal uitdrukken waar slachtoffers al zoveel jaren mee hebben geworsteld. Het is ook een kreet om erkenning.

Mgr. Jozef De Kesel noemde het een bescheiden, klein maar symbolisch belangrijk gebaar op Stille Zaterdag. *Op deze dag houden we de uitbundige vreugde van Pasen nog even in om te beseffen wat er gebeurd is: een onschuldige is veroordeeld. Stille Zaterdag is een dag om het lijden van weerloze kinderen niet te vergeten.*

De bisschop van Brugge wil de Kerk niet vrijpleiten en ook niet verontschuldigen. *Alleen maar vergeving vragen. Maar ook de Kerk heeft tijd nodig gehad, jammer genoeg, om tot volle beseft te komen. Wat gebeurd is, is gebeurd en kan niet ongedaan gemaakt worden. We kunnen alleen echt erkennen en waar mogelijk, helen en helpen. Dat wil ik met het gebaar van dat beeldje zeggen, méér nog zonder woorden, maar met heel mijn hart.*

Tijdens het één uur-durend-gedachtenismoment las Rik Devillé de namen voor van vijftien mensen die met zijn werkgroep gewerkt hebben en overleden zijn, vaak als gevolg van dit

seksueel misbruik. Vijf personen, één uit elk van de vijf Vlaamse bisdommen, gaven voordien en achteraf een getuigenis omtrent seksueel misbruik.

Norbert Bethune, lid van de Werkgroep Mensenrechten in de Kerk, riep de slachtoffers die nog zwijgend hun leed dragen, op om zich kenbaar te maken. Zijn tweede oproep was gericht naar alle kerkoversten buiten het bisdom Brugge. *Probeer de kiemen van hoop mee uit te zaaien in je eigen bisdom, in je eigen congregatie*, zei Bethune die drie initiatieven uit het bisdom Brugge als voorbeeld noemde. *Een blijvend teken van erkenning zoals dit beeld in de kathedraal; de organisatie van studiedagen met het aanreiken van inzicht in deze problematiek; het benaderen van groepen die zich inzetten voor slachtoffers als gesprekspartners en bondgenoten, wars van alle wit-zwart-beelden uit het verleden.*

Onder de ruim 150 aanwezigen waren ook vicaris-generaal Koen Vanhoutte en vicaris Kris Depoortere van het bisdom Brugge, Lieve Halsberghe van SNAP (Survivors Network of those Abused by Priests), gedeputeerde van de provincie Jan Durnez, de voorzitter van Dignity en adviseur van de Bisschoppenconferentie Manu Keirse, en vertegenwoordigers van de opvangpunten van de Vlaamse bisdommen.

In de namiddag werd een (h)erkenningnamiddag georganiseerd voor de slachtoffers. Bischof Johan Bonny was daarop aanwezig.

14.2 Tweede symbolische herdenkingsdag in Antwerpen

Het initiatief dat in de Sint-Salvator kathedraal te Brugge werd georganiseerd, wordt op Stille Zaterdag 30 maart 2013, door monseigneur Johan Bonny herhaald in de onze Lieve-Vrouwekathedraal te Antwerpen. De toespraken van monseigneur Johan Bonny en van Manu Keirse worden hier weergegeven:

Mgr. Johan Bonny:

Dames en heren,

Het beeld van kunstenaressen Ingrid Rosschaert (zie pag. 322) verschilt van de andere kunststukken in deze kathedraal. De meeste beelden, brandramen en schilderijen stellen composities van imposante figuren voor: mannen en vrouwen gekleed in dure stoffen en rijke gewaden. Ze zijn met elkaar in gesprek of zijn samen iets aan het doen. Het zijn kunstwerken die de menselijke ervaring vergroten en verheerlijken. De belangrijkste figuren lijken zoveel gespierder en heldhafter dan ze in werkelijkheid waren.

Het beeld dat voor ons staat, past niet in deze reeks. Het staat alleen. Het is klein en bescheiden. Het heeft de maat van een kind, niet van een volwassene. Het straalt meer broosheid en kwetsbaarheid uit, dan grootsheid of kracht. Het beeld is blijven steken in de kinderjaren. Het is trouwens gemaakt uit erg kwetsbaar materiaal: uit gebroken en gemalen glas. Het kan niet vallen zonder te barsten of te breken. Kwetsuren uit de kindertijd slaan wonden die nooit meer dichtgaan. Ze verhinderen dat mensen nog voluit kunnen groeien. Op de littekens van het verleden komen bovendien

stekelige punten die snijden langs alle kanten, zoals het kunstwerk.

Het beeld is leeg. Het is een kleed zonder drager: geen meisje en geen jongen. Bij het beeld komt spontaan de vraag naar boven: waar ben jij nu? Waar ben jij die vroeger paste in dat kinderkleed? Waarom ben je als een vogel uit dat kleed weggevlogen? Waarom heb je als een vluchteling dat kleed achtergelaten? Meestal koesteren we kinderkleren als een persoonlijk souvenir. Ofwel geven we ze door aan vrienden voor hun kinderen. Dit kleed staat er versteven en versteend bij. Iemand wilde er niet meer in wonen en er niet meer aan herinnerd worden. Het geheugen vliegt weg uit het lichaam, omdat de herinnering te pijnlijk en te vernederend is. Men zou het liefst verhuizen naar een ander lichaam, naar een ander omhulsel. Maar geen ander omhulsel kan ooit nog echt het mijne worden.

Van alle kunstwerken in de kathedraal is dit beeld niettemin het meest heldere, het meest doorzichtige. Het lijkt op een lamp die licht uitstraalt. Dat heldere licht contrasteert met de duisternis waarvoor het kind op de vlucht ging. Wat gebeurd is, mocht het daglicht niet zien. Het vond plaats op verborgen of verboden plaatsen, buiten het oog van wie hulp had kunnen of moeten bieden. Het beeld zet zich echter niet voor eeuwig vast op die duistere plek. Zoals de woestijn kan bloeien, kan het duister van de nacht wijken voor het licht van de dag. Geen kwetsuur is zo diep of ze kan een plaats van genezing en van hoop worden. Het kleine kleed is geen doodskleed meer. Het lijkt meer op een doopkleed of op een klein trouwkleed. De beweging van het kleed is trouwens niet gemodelleerd op een gekromde of versleten rug, maar op de zwierigheid van een vlotte beweging. Het kleed wil weer gaan dansen. Het wil weer leven. De zware steen van het graf is weggerold.

Vandaag is het Stille Zaterdag: een dag van stilte tussen het verdriet van Goede Vrijdag en de vreugde van Pasen. Het is de aangewezen dag om dit beeld een plaats te geven in onze kathedraal. Met dit beeld willen we aan de slachtoffers van seksueel misbruik in de kerk een vaste plaats geven in de herinnering en in de bezinning van onze christelijke gemeenschap. We willen hun verhalen verbinden met de hoop die in ons leeft: dat uit gelukkige kinderen het licht van Gods menslievendheid onder ons mag blijven stralen.

Manu Keirse: Kiezen om te zwijgen is geen goede keuze

Gedurende lange tijd heeft de maatschappij niet gezien of beseft dat seksueel misbruik van kinderen en jongeren die zich in een minderheidspositie bevinden een vorm van machtsmisbruik is, en dus een misdaad. Of leefde er toch een zeker besef, en was dit de reden dat het in het verborgene gebeurde, of dat het in de doofpot werd gestopt? Het minste dat men kan zeggen is dat uit alles blijkt dat men in alle geledingen van de samenleving de omvang en de ernst van het probleem schromelijk heeft onderschat. Hierdoor werden slachtoffers ondersteuning en begrip onthouden, daders ongemoeid gelaten en heel veel extra leed toegevoegd voor mensen die door deze misdaden reeds zwaar werden geraakt.

Waarom is de installatie van dit beeld nu belangrijk? Is de problematiek van het seksueel misbruik van kinderen de laatste jaren niet tot vervelens toe via de media in onze woonkamers binnengedrongen? Loopt men niet het gevaar mensen opnieuw tot slachtoffer te maken door telkens op-

nieuw pijnlijke wonden open te scheuren? Of is de golf nu niet al lang voorbij? Waarom blijven graven in het verleden?

De symbolische daad van vandaag is een teken dat het verleden niet zomaar mag worden toegedekt. De schandalen die in de laatste jaren aan het licht zijn gekomen zijn geen geïsoleerde feiten maar hebben zich in alle sectoren van de samenleving en in alle landen van de 'beschaafde' wereld voorgedaan. De ogen hiervoor sluiten en doen alsof het allemaal niet zo erg is geweest is negeren van onrecht. De problematiek moet in zijn volle omvang aan het licht worden gebracht. Dat is de enige manier om onrecht te herstellen en herhaling in de toekomst zoveel mogelijk te voorkomen. Hiermee kan misschien 'onrecht uit het verleden' worden omgezet in 'recht voor de toekomst'.

Het collectieve zwijgen en verzwijgen in het verleden heeft een soort duizeligheid bij slachtoffers teweeggebracht. De ontkenning van anderen was soms bijna erger dan het oorspronkelijke misdrijf. Als de autoriteiten slachtoffers niet geloven, als omstanders datgene tegenspreken waarvan ze niet kunnen verdragen het te weten, beroven ze slachtoffers van een normaal bestaan op deze aarde. Hun kwetsuren trauma's moeten worden weggeduwd, maar daarmee zijn ze niet verdwenen. Hun lijf draagt de scherven.

"Na zoveel jaren kan het angstzweet mij uitbreken als ik een klok hoor luiden, want de meeste feiten gebeurden in de klokkentoren", schreef een slachtoffer. Een ander vertelt hoe men een feest organiseerde voor zijn zestigste verjaardag. Men heeft de Sint uitgenodigd. "Toen de Sint me vastpakte, kon ik geen woord meer uitbrengen. Ik trilde over heel mijn lijf." Een vrouw die werd misbruikt toen ze zestien was, vertelt hoe het delen van emoties haar na 45 jaar helpt omdat ze het gevoel heeft dat ze niet de enige is geweest.

Heeft men niet al te veel de slachtoffers geleerd om niet te voelen. Het begon vaak met wat stoeien, onschuldig in de ogen van niets vermoedende slachtoffers maar doelgericht in de geest van daders, wat dan zeer geleidelijk overging in het overschrijden van grenzen. Soms werd dit door de kinderen en de jongeren niet als dusdanig opgemerkt en aangevoeld omdat ze zich daaraan helemaal niet hadden verwacht in de relatie met de dader die vaak tot de kring van de vertrouwenspersonen van de familie behoorde. Soms was hij een gezag figuur waarnaar ze opkeken, soms een vriend van de familie, de priester die het huwelijk van de ouders had ingezegend en de kinderen had gedoopt. Daders susten hun geweten soms met 'het is als een vorm van genegenheid bedoeld'. Het kind was afhankelijk en bang. Het deed soms wat het was opgedragen. Het kon maandenlang doorgaan. Vaak zaten er tussen de incidenten een paar weken. Hij zei tegen me: "Dit is liefde, dit gaat over liefde." Toen ik huilde zei hij tegen me: "God wil je niet zien huilen." Dus ik leerde niet te huilen. Sindsdien kost het me moeite om te huilen.

Daders, omstanders en slachtoffers hebben vaak samengespannen in ontkenning of vergeten en aldus het misbruik kansen gegeven voor herhaling. Voor het slachtoffer begint dan het leven opnieuw, maar in dat nieuwe leven kan hij niet langer vertrouwen op het bewijs van zijn zintuigen. Er schijnt iets te zijn gebeurd, maar wat? De grond zinkt onder zijn voeten weg. Dit is de alchemie van de ontkenning: woede en pijn worden vervangen door vage schaamte. Het slachtoffer gaat zich afvragen: wat heb ik gedaan? Hij gaat denken: ik moet iets slechts hebben gedaan. Maar het gevoel van

schaamte zelf is beschamend en daar dissociëren we ons eveneens van. Uiteindelijk zal het slachtoffer die de ontkenning van anderen heeft ondergaan zichzelf als een leugenaar gaan beschouwen.

Op de vraag van de Bisschoppenconferentie en de oversten van religieuze orden en congregaties om een nieuw beleid uit te werken, kozen we voor zes krachtlijnen:

1. *De kant kiezen van het slachtoffer. Dat is in het verleden te weinig gebeurd. Er werd gekozen voor het imago van de Kerk. Daders waren gezag figuren in een onaantastbare positie. Slachtoffers waren in een kwetsbare positie. Ze dragen het nog steeds mee in de poriën van hun lijf. Elke vorm van relativieren of elke ongelukkige uitspraak wordt als een splinter in het gezicht van het slachtoffer geslingerd.*
2. *De stilte doorbreken. Zwijgen is onaanvaardbaar als spreken kan redden. De kracht van het probleem lag niet alleen in het misbruik maar in het feit dat het verborgen werd. Dat duwde de slachtoffers in de eenzaamheid.*
3. *Erkenning en herstel van het leed dat hen is aangedaan, van de machteloosheid waarin ze zich bevonden, van de stilte waartoe ze werden veroordeeld, van de deuk in hun persoonlijke ontplooiing en van de schade in hun relationele bekwaamheid.*
4. *De vorm van herstel wordt bepaald door het slachtoffer. Hij moet opnieuw stem en zeggenschap krijgen.*
5. *Een rechtmatige aanpak van de daders.*
6. *Preventie voor de toekomst.*

Om deze krachtlijnen in de praktijk om te zetten werden er ook zeven structurele maatregelen genomen:

1. *Een netwerk van tien opvangpunten: een per bisdom, een voor de Franstalige en een voor de Nederlandstalige congregaties.*
2. *Een centraal opvangpunt.*
3. *Mogelijkheid van verwijzing voor bemiddeling bij neutrale en onafhankelijke instanties onder het beheer van justitie.*
4. *Arbitrage buiten de structuren van de Kerk.*
5. *De oprichting van de Stichting Dignity die ervoor zorgt dat de vergoedingen die worden afgesproken zonder dralen aan slachtoffers worden uitbetaald en de afspraken worden nagekomen.*
6. *Verwijzing naar de normale rechtsgang voor niet-verjaarde feiten.*
7. *De oprichting van een Interdiocesane Commissie voor Preventie voor Bescherming van Kinderen en Jongeren met een zestal opdrachten.*

Met deze krachtlijnen en structurele maatregelen willen we proberen om onrecht uit het verleden om te zetten in recht voor de toekomst. Loopt dat nu ideaal? Het blijft werk van mensen voor mensen die in een uiterst moeilijke en kwetsbare positie verkeren. Ze moeten hun verhaal vanuit de diepte waar het is opgeborgen terug boven halen. In dit pijnlijke proces kan elke schijn van relativieren, een vraag naar hoe en wat, een moment van aarzeling of twijfel, de toonaard van het gesprek verkeerd aankomen en kwetsen. Alle suggesties en bedenkingen zijn dan ook welkom om beter recht

te doen aan het verhaal, de pijn en het verdriet van de slachtoffers. Ik wil hier dan ook mijn oprechte waardering uitdrukken voor hen die reeds jaren opkomen voor een eerlijk erkennen. Ze hebben veel betekend, niet alleen voor de slachtoffers maar ook voor ons.

14.3 Derde symbolische herdenkingsdag in Buizingen

In oktober 2014 wordt in de parochiekerk van Buizingen een herdenkingsdag georganiseerd. Buizingen is een van de parochies waar Rik Devillé vele jaren parochiepriester is geweest. Ook daar wordt gesproken door priester Rik Devillé namens de Werkgroep Mensenrechten in de Kerk, door Staf Van Pelt namens de slachtoffers en door Manu Keirse. Er wordt een kunstwerk geïnstalleerd in de kerk, als permanent aandenken aan het seksueel misbruik. Het is belangrijk dit ook hier te vermelden omdat het als boodschap inhoudt dat ook op het niveau van de parochiale gemeenschappen initiatieven kunnen worden genomen om de integriteit in de Kerk te herstellen of te bevorderen.

14.4 Vierde symbolische herdenkingsdag in de Basiliek van Koekelberg

Op 8 april 2017 wordt in de Basiliek van Koekelberg een nationale (h)erkenningsdag voor slachtoffers van seksueel misbruik in de Kerk georganiseerd. Het is een initiatief van de Werkgroep Mensenrechten in de Kerk (WMK) in samenwerking met de Belgische bisschoppen en de Religieuze Oversten en hun Ovangpunten. Omdat deze dag met de officiële ont-hulling van een beeld als blijvend aandenken op de vele aanwezigen een blijvende indruk heeft nagelaten, wordt hier uitvoerig geciteerd uit het draaiboek van die dag.

In het voorwoord lezen we de volgende tekst: In gedachten en in mijn herinnering zie ik de wijd openstaande kinderoogen staren naar de niets ontziende begeerte van de aanranders. Dat kindermisbruik wordt nu schrijnend opgeroepen in Brussel in de Nationale Basiliek van Koekelberg door een wit kinderkleedje met glas omgeven en in licht gevat. Het beeldje wordt ingehuldigd op Palmzaterdag, - het begin van de Goede week - 2017, in aanwezigheid van slachtoffers en hun vrienden. Wit en weerloos glanst het voortaan achter glas, krokant opgericht. Zo blijft het leeg en breekbaar om verantwoording schreeuwen onder de gewelven van de basiliek. Het zal me onvergetelijk blijven omdat ik de kwetsbaarheid van de onschuld ken. De waarachtigheid van onze samenleving maakt zich al dan niet kenbaar, wanneer het licht valt op wie zich het minst verdedigen kan. (Karel)

In de O.L. Vrouwkapel, links vooraan in de basiliek staat rechts het in te huldigen beeld Esse est Percipie opgesteld. Over de stolp hangt een purperen doek die het beeld onzichtbaar maakt. Bij het beeld staat een stuk bloemsierkunst met hoofdaccent wit en purper, als symbool van de lijdensweek (paars) met zicht op Pasen (wit). Op de sokkel van het beeld staat in beide landstalen de betekenis van het beeld, de naam van de kunstenaar en de schenkers.

In de Receptie zaal staan de volgende bijkomende gedenkstukken: een symbolische bureaustoel 'Nooit meer misbruik' van Karinina Dutry en het 'Verminkt' kunstwerk van Staf

Van Pelt. Beide kunstwerken hebben hun permanente plaats in de Don Boscokerk te Buzingen. Daarnaast twee symbolische bloemstukken van Karinina Dutry, met de volgende verklarende tekst:

Het is de lijdensweek voor Pasen. Dit tijdstip is de tijd van ontwakende lente, het lijden, de dood en de verrijzenis. Ik voel deze tijd vooral aan in de natuur (van rust naar ontwaken); de pijn en het lijden met verlangen naar bevrijding staat volgens mij ook centraal in de beleving van het misbruik in de kerk. Evangelisch bestaat er met Pasen en de periode die eraan voorafgaat geen betere symboliek dan pijn, lijden, dood en opstanding.

In het symbolisch bloemstuk voor de kerk staat de witte roos staat voor zuiverheid en liefde. Zuiverheid en liefde in het kader van het misbruik in de kerk is het jezelf ontdoen van schuldgevoel en jezelf weer graag (leren) zien. De klimop (altijd groen, klimt naar het licht en hecht zich): blijf niet hangen in de duisternis maar groei zoals klimop naar het licht en veranker je zoals klimop naar een steviger toekomst.

Wilgentakken: de wilgentakken slaan een brug naar leven na het misbruik. In het werkje zie je duidelijk de overgang van 'dood' naar 'leven'. Wilgentakken wortelen snel en groeien snel weer uit nadat ze gesnoeid zijn. Wie door het misbruik 'gekortwiekt'; (gesnoeid) werd, kan zich terugvinden in de kracht die de wilg vindt om toch weer te groeien.

In het symbolisch bloemstuk voor de namiddagruimte van de basiliek verwijst een rechte, statige lelie door haar witte kleur, zoete geur en schoonheid naar onschuld en zuiverheid, in combinatie met de tak van de uitlopende kronkelhazelaar als beeld van het nieuwe leven. Behalve een teken van zuiverheid is de lelie ook een symbool van opstanding. In het werkje verbeeld ik lijden door het misbruik met zand, zwarte stenen, braamstengels en prikkeldraad.

Na het onthaal aan de ingang van de basiliek door mensen van de basiliek, wordt de herdenkingsviering ingeleid door Rik Devillé namens de Werkgroep Mensenrechten in de Kerk

Monseigneurs, beste mensen allemaal. Monseigneurs, chers tous,

Nous vous souhaitons de tout coeur les bienvenus dans la Basilique de Koekelberg, de laquelle l'histoire de sa construction au siècle précédent est plus ou moins égale à celle de l'abus sexuel dans l'église. Nous vous remercions de vouloir participer avec nous ce moment d'installation de notre statue.

Wij heten u van harte welkom in deze basiliek van Koekelberg. De opbouw (in vorige eeuw) van deze basiliek verliep min of meer gelijkmatig met de geschiedenis van het seksueel misbruik binnen pastorale relaties. Het is een plek, een soort heilige grond geworden waarop het volk van God op belangrijke of uitzonderlijke momenten verzamelt. Dat dit een kathedraal van het volk is hoeft geen betoog. Wie er doorheen loopt wordt aangesproken door aandenkens, monumenten en kunstwerken uit deze en de vorige eeuw. Religieuze kunst vind je hier op alle verdiepingen.

Vandaag wordt door de huidige generatie mensen aan die lange lijst van gebeden en beelden één nieuw beeld toegevoegd. Binnen luttele minuten wordt het hier onthuld. Op de eerste plaats willen wij de aartsbisschop van deze basiliek, kardinaal De Kesel en alle bisschoppen en oversten danken omdat jullie ons die kans geven. Graag het eerste woord aan de kardinaal.

Daarna volgt het welkom door kardinaal Jozef De Kesel

Mesdames, messieurs, chers amis, goede vrienden.

Ik ben blij dat ik u allen hier deze morgen zeer hartelijk welkom mag heten in deze nationale basiliek van Koekelberg. Zoals dat ook in de kathedraal van Antwerpen en in die van Brugge is gebeurd, gaan we een beeld onthullen dat hier permanent zal blijven. Een beeld van bijzondere betekenis. Het beeld van een kleed. Wit en broos. Een doopkleed? Of een doodskleed, een lijkwade? Juist om dat contrast gaat het. De weerloosheid en broosheid van een kind, dat slachtoffer wordt van overmacht en geweld. Waarom dit beeld? Om nooit te vergeten wat is gebeurd en altijd kan gebeuren. Het gebeurde en gebeurt in het verborgene, waar niemand weet noch ziet. Waar niemand spreekt. Het is alsof het er niet is. Maar "esse est percipi". De werkelijkheid, in haar volle omvang en duisternis, komt pas aan het licht als ze waargenomen wordt, uitgesproken en erkend.

Dat is het wat er gebeurd is. Er was stilte. Er was een doofpot. Maar het zwijgen werd doorbroken. De slachtoffers hebben gesproken. Uit de getuigenissen hebben we gehoord hoe groot de pijn en de ontredde zijn als je dit als kind meemaakt. De gevolgen onoverzichtelijk. Maar het ergste wat je dan overkomt is dat men het niet gelooft, niet ernstig neemt, dat het "niet is". Maar ze hebben gesproken. Ze hebben ons als Kerk geconfronteerd met de onloochenbare feiten: van wat in ons midden en door mensen van de Kerk is gebeurd. Ze hebben gesproken Daarom wil ik allereerst hén danken. En ook hen die hen geholpen hebben om te spreken Want ze moesten geholpen worden. Daarom dank ik oprecht de Werkgroep Mensenrechten in de Kerk. Ze waren eerder alert, klokkenluiders die de weg geopend hebben. Ze hebben velen geholpen om te spreken. Ze hebben hen begeleid. Dank voor die 25 jaar. Dank voor de volharding. We zijn ook dankbaar voor het beeld en danken Mevrouw Rosschaert die die kunstwerk heeft ontworpen.

Mais je remercie aussi beaucoup d'autres. Je remercie Mgr Harpigny et Mgr Bonny pour tout le travail qu'ils ont fait. Je remercie les points de contact des diocèses et des religieux. Je remercie le Professeur Manu Keirse, président de notre Commission Interdiocésaine pour la protection de l'enfant, et à travers lui tous ceux et celles qui nous ont aidés. Je veux faire hommage aussi au Parlement et à la Commission Parlementaire. Au début nous avons eu peur. Mais la confiance s'est installée. Et maintenant je le dis en toute honnêteté : elle nous a aidé et nous a donné le cadre et la possibilité de travailler dans la transparence et la légalité pour des faits prescrits pour lesquels l'Eglise est et se sent moralement responsable. C'est ce cadre qui nous a permis de rencontrer tant de victimes, nous ou la Commission d'Arbitrage. Je sais d'expérience combien ces rencontres m'ont marqué. Nous avons pu écouter, écouter longuement. Les victimes ont pu rompre le silence vis-à-vis des responsables d'Eglise. Nous avons pu reconnaître le mal qui leur est fait. Nous avons pu demander pardon. On a pu donner une réparation. Bien sûr, aucun montant ne peut réparer ce qui s'est passé. Mais le montant qui a été payé est le signe, indispensable, de notre reconnaissance qui autrement risque de n'être que de vaines paroles.

Morgen is het Palmzondag en begint de Goede Week. Heel de Kerk gedenkt wat gebeurd is met Hem die slachtoffer is geworden van geweld en machtsmisbruik en aan de schandpaal is gestorven. En in Hem gedenken we allen die tot op vandaag in hun menselijke waardigheid gekwetst en vernietigd

worden. Paus Franciscus vraagt dat we als Kerk niet allereerst met onszelf zouden bezig zijn om vooral onze eigen belangen te behartigen. Dat hebben we niet altijd geweten. Het maakte ons blind voor het onrecht en de pijn, voor de ontredde en de angst, voor het onzegbaar verdriet dat weerloze kinderen werd aangedaan. En daarvoor vragen we als Kerk oprecht vergeving.

Encore une fois je vous remercie tous et toutes de votre présence. Je remercie les victimes qui vont prendre la parole pour témoigner de ce qui leur est arrivé. Que cette journée soit vraiment le moment de reconnaissance et de mémoire pour les victimes d'abus sexuels dans l'Eglise et de notre volonté de résister à une culture du silence et de l'étouffoir pour nous engager à tout faire pour que cela n'arrive plus.

Nadat Rik Devillé de kardinaal heeft bedankt voor zijn warme woorden verleent hij het woord aan Linda Opdebeeck met de volgende woorden:

Nous écoutons maintenant Linda Opdebeeck, la présidente du Groupe des droits des Personnes dans l'église. Cette année notre groupe existe depuis vingt-cinq ans. Ce n'est pas seulement un coup d'œil rétrospectif, mais surtout une attente à un nouveau demain. Wij luisteren nu naar Linda Opdebeeck die vanuit de Werkgroep Mensenrechten in de kerk terugblijkt op wat er de voorbije 25 jaar aan strijd om erkenning op gang is gebracht en om wegen van herstel te zoeken en te vinden.

Hier volgt de openingstoespraak vanwege de Werkgroep Mensenrechten in de Kerk door de voorzitter Linda Opdebeeck.

Goedemorgen allemaal, bonjour tout le monde

Toen wij een kleine 25 jaar geleden, in september 1992 van start gingen, hadden wij nooit vermoed dat wij hier vandaag nog zouden staan. Wij begonnen vooral omwille van het feit dat steeds meer mensen bij ons hun verhaal deden over machtsmisbruik binnen kerkelijke instanties en wij dachten dat door een goed gesprek met een overste of bisschop, slachtoffers beluisterd en erkend zouden worden.

Niet zozeer het opzetten van nieuwe wegen naar herstel heeft veel inspanning gevraagd, maar vooral het creëren van een klimaat binnen de kerkelijke structuren en in de samenleving in het algemeen heeft veel van onze energie gevraagd. Het eerste decennium was meestal een verhaal van weg kijken of dood zwijgen. Wij zien een evolutie, vooral sinds 2011, naar meer medewerking om slachtoffers van seksueel misbruik op een geloofwaardige wijze bij te staan.

Rond de eeuwwisseling ontstond het eerste meldpunt binnen de kerk, de zogenaamde commissie Halsberghé. Slechts een groep van 30 slachtoffers vond de weg hier naartoe. Te lang bleven wij, ook binnen de kerk, leven alsof wij al in het post-Dutroux tijdperk waren beland.

Depuis les activités de la commission parlementaire en 2010 et 2011 concernant l'abus sexuel dans les relations pastorales, de nouveaux chemins vers le rétablissement sont devenus possible. Nous remercions le parlement belge et les évêques qui y étaient présents et qui ont coopérés volontiers.

Depuis lors les victimes avaient la possibilité de se rendre à une procédure d'Arbitrage spécialement constituée pour recevoir la reconnaissance pour la peine leur causée pendant des décennies.

Ondertussen hebben wij in onze werkgroep meer dan 1000 mensen mogen bijstaan op deze weg. Zij hebben eindelijk de erkenning gekregen dat niet zij 'slechte kinderen' waren, maar dat zij in hun kinder-of jeugd jaren slachtoffer zijn geweest van criminele feiten gepleegd door volwassenen, in dit geval priesters en religieuzen die dachten dat ze over de almacht beschikten.

Dat het voor kerkoversten in die voorbije jaren nooit gemakkelijk is geweest te erkennen dat deze feiten gebeurden, is voldoende duidelijk gebleken. Vooral hieronder heeft de werkgroep samen met de slachtoffers geleden. Gelukkig is hier ook verbetering in gekomen. Het schuldig verzuim uit het verleden maakt meer en meer plaats voor erkenning. Oversten van daders en slachtoffers zijn niet langer vijanden maar worden stilaan partners in het zoeken naar de beste weg naar erkenning en herstel.

Het is daarom dat wij jullie vandaag uitgenodigd hebben, om als gemeenschap symbolisch een groep van gelijkgestemden te zijn, samen rond de installatie van een beeld, met als titel 'Esse est percipi' wat betekent: 'Zijn is waargenomen worden'. Dit beeld wil symbolisch uitdrukken dat slachtoffers van seksueel misbruik in de kerk een ereplaats krijgen, dat ze hier waargenomen mogen worden. La statue que nous allons dévoiler tout de suite a comme titre 'Esse est percipi' ce qui veut dire 'Etre c'est être reconnu'. Je kan het vergelijken met het opzetten van een monument voor gesneuvelden na elke grote oorlog, om niet te vergeten de strijd die zij gestreden hebben.

Als voorzitter van de WMK wil ik jullie van harte danken deze blijde gebeurtenis met ons te willen delen. Comme présidente du WMK je vous remercie vouloir vivre cet événement avec nous.

En dan richt ik me nu in 't bijzonder tot de vertegenwoordigers van de Kerk hier aanwezig en die die me elders kunnen en willen horen. Maintenant je m'adresse aux représentants de l'église ici présente et à ceux qui peuvent m'entendre.

Toen de etterbuil van Vangheluwe in 2010 open barstte, kan ik me inbeelden dat jullie me hebben vervloekt, elke keer dat ik in de pers verscheen. Rik en Norbert hebben me meegenomen op hun tocht tegen het misbruik, maar omdat ik zelf weet hoe het voelt als mensen je in de steek laten als je serieus in de knoei zit, wou ik ook zelf opkomen tegen het onrecht, dat ons, de slachtoffers van misbruik, is aangedaan.

Volgende week word ik 53. Dat zal dan juist 40 jaar zijn dat ik dat misbruik met me meesleep. Er werd mij door sommigen van jullie gezegd dat ik er sterk uitzie en het nog zo slecht niet gedaan heb in het leven. Dat neemt niet weg dat ik langer dan drie jaar verkracht werd en het kan niet anders dan dat dit littekens nalaat. Er is uiteindelijk een leven mogelijk na misbruik. Alles hangt ervan af hoe je het een plaats kan geven en hoe je op een positieve manier je kracht en levensvreugde gebruikt om sterk in het leven te staan. Toch gaat er geen dag voorbij of er steekt hier en daar een flard herinnering aan mijn misbruik de kop op. Het is elke keer zwaar het schuldgevoel dat ik eraan over gehouden heb, weg te duwen, want ik had er als kind helemaal geen schuld aan. Er werd toen een diepe krater in mijn leven geslagen. Mijn jeugd was rot. Het was heel simpel, ik had er geen. Total loss, perte totale omdat de goede, charmante, hard werkende broeder Marist zoals hij zichzelf

profileerde, me in mijn belangrijke jeugdijaren heeft gebruikt om aan zijn egoïstische, gefrustreerde drang te voldoen en omdat hij daarenboven wist dat hij ongestraft zijn gang kon gaan. Gebruikt en weggegooid. Sommige brokken heb ik kunnen recycleren, andere zijn voorgoed kapot. Mijn vertrouwen in de mens is geschonden, mijn geloof is weg, ik heb een pantser rond mij gebouwd om niet meer gekwetst te kunnen worden, het verdriet om het isolement in mijn jeugd is soms nu nog zo overweldigend dat ik amper kan geloven dat iemand me graag ziet omdat ik het ben en niet omdat ik moet behagen. Het heeft me veel tijd en energie gekost om te weten wie ik echt ben.

Wat ik jullie en jullie voorgangers kwalijk neem, is dat niemand van jullie als eerste zijn nek uitgestoken heeft om ook maar voor één slachtoffer in de bres te springen. Wij moesten het zware werk doen, jullie altijd met de rug tegen de muur zetten. Het kan niet dat jullie van niets wisten. Ik hoop dat jullie nu beseffen hoe afschuwelijk misbruik is en dat jullie nooit meer uit zelfbehoud zullen verkondigen dat het allemaal zo erg niet is en dat we fantasten zijn. Laat nooit meer een slachtoffer in de letterlijke of figuurlijke kou staan, stuur hem nooit meer weg, luister naar hem en omring hem met zorg. Neem ook naar de toekomst toe voorzorgen zodat het niet meer kan gebeuren en zorg ervoor dat de daders gestraft worden, of de feiten al dan niet verjaard zijn.

Een echte vriend is iemand die je je verhaal laat doen, je geen verwijten maakt, met wie je samen problemen oplost en met wie je samen kan lachen. Laat nu net twee priesters mijn beste vrienden zijn. Rik en Norbert, dank voor alles. Bedankt Marc, Stephan, Emmanuel en anderen die mijn weg kruisten. Rik et Norbert, merci pour tout. Merci Marc, Stephan, Emmanuel en les autres qui ont croisé mon chemin.

Omdat ik hoop, voor mijn eventueel toekomstige kleinkinderen en alle andere kinderen, dat geen van hen ooit nog zal lijden onder één of andere vorm van machtsmisbruik, maar dat ze mogen openbloeien in al hun waardigheid, gaan we nu luisteren naar de vertolking van 'The greatest love of all' van Whitney Houston.

Daarna wordt het lied **Greatest love of all** van Whitney Houston gezongen door Elodie Carrels en begeleid op harp door Hanna Grociak. Hieronder volgt de originele Engelstalig gezongen met Nederlandstalige en Franstalige tekst eronder.

I believe the children are our future, teach them well and let them lead the way
 Show them all the beauty they possess inside
 Give them a sense of pride to make it easier
 Let the children's laughter remind us how we used to be
 Everybody searching for a hero
 People need someone to look up to
 I never found anyone who fulfil my needs
 A lonely place to be and so I learned to depend on me
 I decided long ago, never to walk in anyone's shadows
 If I fail, if I succeed
 At least I'll live as I believe
 No matter what they take from me
 They can't take away my dignity

Because the greatest love of all is happening to me
I found the greatest love of all inside of me
The greatest love of all is easy to achieve
Learning to love yourself
It is the greatest love of all
I believe the children are our future
Teach them well and let them lead the way
Show them all the beauty..... of all
And if by chance, that special place that you've been dreaming of
Leads you to a lonely place
Find your strength in love

DE ALLERGROOTSTE LIEFDE (Whitney Houston) Vertaling

Ik geloof dat de kinderen onze toekomst zijn
Onderwijs ze goed en laat ze de weg leiden
Toon ze alle schoonheid die ze van binnen bezitten
Geef ze een gevoel van trots om het gemakkelijker te maken
Laat de lach van de kinderen ons eraan herinneren hoe wij waren
Iedereen op zoek naar een held
Mensen hebben iemand nodig om naar op te kijken
Ik vond nooit iemand die aan mijn behoeften voldoet
Een eenzame plek om te zijn
En zo leerde ik afhangen van mezelf
Ik besloot lang geleden nooit in iemands schaduw te lopen
Of ik nu misluk of slaag ik zal tenminste leven zoals ik geloof
Het maakt niet uit wat ze van me stelen
Ze kunnen mijn waardigheid niet weg nemen
Omdat de allergrootste liefde me overvalt
Ik vond de allergrootste liefde binnen in me
De allergrootste liefde is gemakkelijk te bereiken
Van jezelf leren houden is de allergrootste liefde
Ik geloof dat de kinderen onze toekomst zijn
Onderwijs ze goed en laat ze de weg leiden
Toon ze al de schoonheid die ze van binnen bezitten
Geef ze een gevoel van trots om het gemakkelijker te maken
Laat de lach van de kinderen ons eraan herinneren hoe wij waren
Ik besloot lang geleden nooit in iemands schaduw te lopen
Of ik nu misluk of slaag ik zal tenminste leven zoals ik geloof
Het maakt niet uit wat ze van me stelen
Ze kunnen mijn waardigheid niet weg nemen
Omdat de allergrootste liefde me overvalt

Ik vond de allergrootste liefde binnen in me
 De allergrootste liefde is gemakkelijk te bereiken
 Van jezelf leren houden is de allergrootste liefde
 En als bij toeval die speciale plek waarover je droomt
 Je naar een eenzame plek leidt
 Vind dan je kracht in de liefde

Le plus grand amour (Whitney Houston) Traduction

Je crois que les enfants sont notre avenir
 Eduquez les biens et laissez-les guider leur chemin
 Montrez les toute la beauté qu'ils possèdent à l'intérieur
 Donnez les un sentiment de fierté pour le rendre plus facile
 Laissez le rire des enfants nous rappeler comment nous étions
 Tout le monde cherchant un héros
 Les gens veulent respecter quelqu'un
 Je n'ai jamais trouvé quelqu'un qui a réalisé mes besoins
 Un lieu solitaire pour y être
 Et comme ça j'ai appris de retomber sur moi-même
 J'ai décidé il y a longtemps de ne jamais courir dans l'ombre de quelqu'un
 Si je réussis ou pas au moins je vivrai comme je crois
 N'importe ce qu'on me prend
 Ils ne peuvent pas me prendre ma dignité
 Parce que le plus grand amour m'arrive
 J'ai trouvé le plus grand amour en moi
 Le plus grand amour est facile à atteindre
 Apprendre à aimer soi-même est le plus grand amour
 Je crois que les enfants sont notre avenir
 Enseignez les biens et laissez-les guider leur chemin
 Montrez les toute la beauté qu'ils ont à l'intérieur
 Donnez les un sentiment de fierté pour le rendre plus facile
 Laissez le rire des enfants nous rappeler comment nous étions
 J'ai décidé il y a longtemps de ne jamais courir dans l'ombre de quelqu'un
 Si je réussis ou pas au moins je vivrai comme je crois
 N'importe ce qu'on me prend
 Ils ne peuvent pas me prendre ma dignité
 Parce que le plus grand amour m'arrive
 J'ai trouvé le plus grand amour en moi-même
 Le plus grand amour est facile à atteindre
 Apprendre à aimer soi-même est le plus grand amour
 Et quand par hasard ce lieu spécial dont vous avez rêvé
 Vous mène à un lieu solitaire
 Trouvez la puissance dans l'amour

Daarna is het moment aangebroken om het beeld te onthullen en te installeren in deze basiliek. Linda Opdebeeck comme présidente de groupe de travail, Jozef De Kesel et Eva Demoor dévoilent la statue. Eva symbolise aujourd'hui toutes les victimes, parce que son dossier d'abus sexuel date de 1949. Elle a été abusée à l'âge de douze ans. Encore maintenant elle se bat courageusement pour obtenir la reconnaissance judiciaire pour ne plus être reconnue comme coupable mais comme victime.

Het beeld symboliseert een doopkleed. Wie het straks van dichterbij bekijkt zal zien dat er met dat kleed iets ergs, iets onherstelbaar is gebeurd. Het is een beeld, gemaakt in breekbaar glas, en drukt zo de kwetsbaarheid uit van het kind. Daarom kozen wij als titel voor deze sculptuur: *Esse est percipi*. Zijn is waargenomen worden. Een beeld dus, dat om erkenning roept. Kardinaal Jozef De Kesel samen met Linda en Eva onthullen het beeld *Esse est Percipi*.

Daarna kondigt Rik Devillé het getuigenis aan van Mark De Bosscher, waarin wordt aangetoond dat de worsteling soms een mensenleven lang duurt.

Getuigenis van Marc De Bosscher

Het was zaterdag 3 november 2012, 8 uur 's ochtends, ik was net opgestaan en liep door de woonkamer om de gordijnen open te trekken en de verwarming op te zetten. Op dat ogenblik ging de telefoon. Bij het naar beneden komen had ik wel gemerkt dat onze zoon niet thuis had geslapen, maar hij was 22 en het gebeurde nog wel dat hij ergens bleef overnachten en ons pas de dag nadien verwittigde. Het was het ziekenhuis, of ik de vader was, er was een ongeval gebeurd, niet ongerust zijn, zo erg is hij er niet aan toe.

Dit voorval zou uiteindelijk een sneeuwbaaleffect hebben en ertoe leiden dat ik toen een aantal beslissingen heb genomen die ik anders misschien niet of nog niet zou genomen hebben. Want toen bleek dat er een dodelijk slachtoffer bij het ongeval te betreuren was, kwam het besef dat we uiteindelijk enorm veel geluk hebben gehad dat onze zoon niet erger gewond was. Het was 'de druppel' die me deed beseffen dat het leven te kort is om er niet ten volle van te kunnen genieten. Ik was al een hele tijd aan het denken en doemdenken naar de zin en de vergankelijkheid van het leven en dit alles bracht me uiteindelijk in een depressie en burn-out. De nasleep van de zaak Vangheluwe had ook bij mij een aantal dingen weer losgemaakt in mij, dingen waarvan ik dacht dat ze al lang voorbij waren en vergeten. Maar eigenlijk was alles, ook na 40 jaar, nog steeds ergens aanwezig en bepaalde het nog steeds verschillende manieren van doen en laten in mijn leven. De dagen dat ik dan thuis zat en mijn tijd doorbracht met in de zetel zitten en denken, denken, denken, deed me toen ook meer en meer beseffen dat ik misschien nog iets aan dat verleden kon doen en ook moest doen. Ik had vroeger al wel gehoord over een aantal zaken i.v.m. seksueel misbruik in de kerk, mogelijkheid tot arbitrage, klacht indienen, processen die er kwamen, maar ik had zelf nog nooit de behoefte gehad om er iets aan te doen omdat ik dacht dat het voor mij niet hoefde, dat ik er overheen was, het was toch ook al zo lang geleden. Of was het misschien een gebrek aan durf, een gebrek aan zelfrespect, mezelf gedragen alsof het normaal was wat ik toen had meegemaakt, want het was natuurlijk niet echt voorbij, elke dag droeg en draag ik het nog mee, al meer dan 40 jaar. Het werd dus hoog tijd om te zeggen

dat ik hier eigenlijk een slachtoffer was en nog steeds ben. Dat ik toen dingen heb meegemaakt die mijn leven heel die tijd al bepaald hebben en vandaag de dag nog steeds bepalen. Dingen die mijn gevoelens totaal overhoop hebben gegooid. Dingen die me geremd hebben in mijn relaties, in mijn huwelijk, in mijn zijn tegenover anderen. De afschuw die ik heb om iemand tot iets te verplichten, dat iemand iets zou doen tegen zijn zin, het maakt me erg onzeker, het maakt me erg terughoudend.

Na een beetje opzoekwerk vond ik het adres van het opvangpunt bij het Aartsbisdom Mechelen-Brussel. Ik moest een formulier invullen en een paar dagen later werd ik al gecontacteerd door de verantwoordelijke van het opvangpunt om eens naar Mechelen te gaan. En ik moet toegeven, na meer dan 40 jaar met iemand kunnen praten die aanleunt bij de kerk (zelfs al is hij zelf geen geestelijke) heeft mij toen wel deugd gedaan. Mijn echtgenote was op dat ogenblik de enige die afwist van het seksueel misbruik dat ik had meegemaakt, nu was ook het instituut 'Kerk' op de hoogte. De feiten werden overlopen, de gegevens van de betrokken priester (die intussen overleden was) werden nagetrokken en mijn verhaal werd als geloofwaardig/aannemelijk bestempeld. Waarom zou iemand trouwens meer dan 40 jaar met een dergelijke last op zijn schouders willen rondlopen indien het een verzonnen verhaal zou blijken te zijn. Maar rationeel bekeken kon ik het wel begrijpen dat er een aantal zaken getoetst werden, de betrokken priester kon trouwens niet meer gehoord worden. Een paar weken nadien werd ik terug naar Mechelen geroepen. Er werd een dadingsovereenkomst opgesteld die ging ondertekend worden door aartsbisschop Léonard. GELD. Dat was nu wel het laatste waar ik aan gedacht had. Wat zou dat geld trouwens mijn voorbije 40 jaar kunnen veranderen? Kon dat geld mijn pijn en mijn verdriet helen, kon dat geld mij genezen... maar bon, het was blijkbaar de manier van de kerk om de slachtoffers te vergoeden voor het leed dat hen werd aangedaan. En het was een manier om slachtoffers het zwijgen op te leggen en geen verdere gerechtelijke stappen te ondernemen. Nu, gezien de iets meer dan 40 jaar die ik al gebukt ging onder dat leed, was die vergoeding maar een peulschil. Eigenlijk denk ik dat zoiets onbetaalbaar is, het leed dat je werd aangedaan is met geen geld te vergoeden. Je kunt toch geen bedrag plakken op het onrecht dat je is aangedaan. Maar zoals eerder al gezegd, om geld was het mij zeker niet te doen, wel de erkenning, het feit dat ik een document in handen had, getekend door de toenmalige aartsbisschop Léonard, had voor mij véél meer belang. Al was een persoonlijk gesprek met hem misschien nog een betere stap geweest in de goede richting. Maar, UITEINDELIJK, had ik mijn verhaal bij de verantwoordelijken van de kerk kunnen doen. Natuurlijk had en heeft deze medaille ook een keerzijde. Volledige heling heb ik niet. Verlost van mijn trauma ben ik niet. Mijn terughoudendheid tegenover mijn echtgenote is er nog steeds. Mijn geremdheid is nog altijd niet verdwenen, maar door het ondertekenen van de dadingsovereenkomst heb ik ook aangegeven niets verder te zullen ondernemen tegenover de kerk en haar verantwoordelijken. En voor mij volstond dat toen op dat ogenblik. Ik had mijn verhaal gedaan, men had naar mij geluisterd en toegegeven dat mijn verhaal ook juist was. Nadien echter kwam het besef dat de kerk er zich toch vrij gemakkelijk heeft uitgesproken. Hoe lang heeft het niet geduurd voor er priesters, bisschoppen, aartsbisschoppen waren die over deze problematiek openlijk wilden debatteren? Hoe lang heeft men deze ganse problematiek niet genegeerd en voor zich uitgeschoven? Hoeveel slachtoffers werden niet serieus genomen? Hoeveel daders hebben de feiten altijd verloochend? Natuurlijk was het bij mij gemakkelijk omdat mijn dader overleden was, maar een dergelijke geleden schade ga je toch niet uitvinden, je gaat toch geen

jaren gebukt gaan onder een trauma dat er dan niet één zou geweest zijn. Veel te dikwijls werden deze feiten geminimaliseerd en werden slachtoffers bijna als daders bekeken. Want met hun verhalen hadden zij de kerk beschadigd.

Daarom denk ik dat het ook vandaag nog steeds belangrijk is voor slachtoffers om met hun verhaal naar buiten te kunnen komen. Zeker vandaag de dag, nu men ziet dat ook de kerk meer en meer haar verantwoordelijkheid opneemt. De luisterbereidheid is gegroeid, de problematiek is voldoende gekend, de aanpak van velen is totaal verschillend dan een aantal jaar geleden. 3 weken geleden was ik met een lotgenoot bij monseigneur Bonny in Antwerpen voor een interview dat in Kerk en Leven verschenen is. Voor mij een 2.5 uur durend gesprek over pijnpunten, behoeftes, tekortkomingen, verwachtingen. Maar ook en vooral een teken dat het kan, dat de kerk bereid is te luisteren en mee te werken. Laat het mij een licht in de duisternis noemen.

Rik Devillé bedankt Mark omdat hij zijn getuigenis heeft willen delen. Het is een steun voor allen die het tot op vandaag nog te moeilijk hebben om dit trauma uit hun kindertijd aan bod te laten komen. Hij dankt ook aan allen die net als Marc de moed hebben gevonden om deze moeilijke weg naar erkenning en herstel te blijven gaan. Hij kondigt aan dat in het tweede en laatste deel van deze inhuldiging, rekening houdend met wat onherstelbaar is gebeurd, wordt aangegeven hoe omgegaan is met het zoeken en vinden van wegen van herstel.

Maintenant nous remémorons les gens qui n'ont pas pu faire leur histoire parce qu'ils sont décédés à cause de l'abus. Nous nous sentons aussi liés avec les vivants qui se taisent encore toujours.

Op de eerste plaats denken wij aan de mensen die het niet meer hebben kunnen vertellen en omwille van het misbruik zijn overleden. Wij noemen hier hun namen evenals de namen van mensen vanuit de werkgroep die mensen in moeilijke momenten bij stonden en nu overleden zijn.

Marc Dewit en Norbert Bethune lezen de lijst van namen van de overledenen van de Werkgroep Mensenrechten in de Kerk: Liliane Wijnants, Patrick Vandendriessche, Theo Vanoppen, Corinna Gielen, Jean-Marie Lallemand, San Deurinck, Remi Verwimp, Rudi Verstraete, Julie Crockaert, Koen Reymer, Etienne Van Heuverswyn, Engeltje Vandommele, Ria Coghe, Annie Van Durme, Bjorn Denoyette, Rita Forceville, Lea Van Audenhaege, Gabriëlle Decock, Damien Limpens, Germaine Robberechts, Marcel Declerck, Pieter-Paul Van Hoorde, Alewijn Laenens, David Delange, Engeltje Annemie, Tony Verhaeghe, Alain Vercaemer, Joke Slembrouck, Georges De Keyzer, Eddy Lemmens, Willy Verlinden, Roland Denoyette, Marie-Louise Vanlede, Hendrik Dehaene en Patrick Dehaene.'

Daarna kondigt Rik Devillé de volgende spreker aan:

Nous écoutons maintenant Manu Keirse, qui est à la base du changement de la négation à la reconnaissance de l'abus sexuel dans l'Eglise. Mede dankzij hem is het hier vandaag een dag van hoop zowel voor de slachtoffers als voor de katholieke gemeenschap in ons land. Wij luisteren nu naar professor Manu Keirse, voorzitter van Dignity, van de Raad van Toezicht en van de Interdiocesane commissie voor bescherming van kinderen en jongeren.

Getuigenis door Professor Manu Keirse: *Onrecht uit het verleden omzetten in recht voor de toekomst*

Voor het slagen van het kwaad is niets anders nodig dan goede mensen die niets doen: Martin Luther King.

Met deze symbolische daad van vandaag willen we een oproep doen om de hele samenleving attent te maken op de gevaren van machtsmisbruik en grensoverschrijdend seksueel gedrag. Dat is wellicht een van de meest miskende bronnen van verlies en verdriet. Het is niet duidelijk zichtbaar, maar het wordt des te harder gevoeld als je het zelf moet ondergaan. Er zijn geen rituelen waarin je je verdriet vorm kunt geven, zoals een uitvaart of het rouwbeklag waar anderen hun medeleven betuigen. Je staat er alleen voor. Het is een vorm van geweld, een daad van psychisch geweld, maar toch ook weer anders, omdat geweld vaak meer zichtbaarheid heeft in de samenleving en in de media. Het wordt door de samenleving niet als verlies gezien. Daardoor krijg je ook geen erkenning als slachtoffer.

Mensen die dergelijk onrecht begaan zijn gewone mensen, die daarnaast vaak ook goede dingen doen. Dat maakt het soms moeilijk om onrecht te zien. De psychische wonden die ze aanrichten zijn onzichtbaar. De blauwe plekken zitten binnenin. Je hebt geen röntgentechnieken of scans die de schade kunnen bepalen zoals bij een gebroken been. Als slachtoffer zie je het meestal niet aankomen omdat je niet verwacht dat iemand je zo'n onrecht zou kunnen aandoen. Je gelooft niet dat slechte dingen goede mensen overkomen.

Gedurende lange tijd heeft de maatschappij niet gezien of beseft dat seksueel misbruik van kinderen en jongeren misdaad is. Of leefde er toch een zeker besef, en was dit de reden dat het in het verborgene gebeurde of dat het in de doofpot werd gestopt? Het minste dat je kan zeggen is dat de omvang en de ernst van het probleem schromelijk is onderschat. Hierdoor werden slachtoffers ondersteuning en begrip onthouden, daders ongemoeid gelaten en heel veel extra leed toegevoegd voor mensen die door deze misdaden reeds zwaar werden geraakt.

Waarom is de installatie van dit beeld nu belangrijk? Is de problematiek van het seksueel misbruik van kinderen de laatste jaren niet tot vervelens toe via de media in onze woonkamers binnengedrongen? Is er niet het gevaar dat mensen opnieuw tot slachtoffer worden gemaakt door telkens opnieuw pijnlijke wonden open te scheuren? Of is de golf nu niet al lang voorbij? Waarom blijven graven in het verleden?

De symbolische daad van vandaag is een teken dat het verleden niet zomaar mag worden toegedekt. De schandalen die in de laatste jaren aan het licht zijn gekomen, zijn geen geïsoleerde feiten. De ogen hiervoor sluiten en doen alsof het allemaal niet zo erg is geweest is negeren van onrecht. De problematiek moet in zijn volle omvang aan het licht worden gebracht. Dat is de enige manier om onrecht te herstellen en herhaling in de toekomst zoveel mogelijk te voorkomen. Hiermee kan misschien 'onrecht uit het verleden' worden omgezet in 'recht voor de toekomst'.

Het collectieve zwijgen in het verleden en de ontkenning was voor sommigen nog erger dan het oorspronkelijke misdrijf. Als de autoriteiten slachtoffers niet geloven, als omstanders datgene tegenspreken waarvan ze niet kunnen verdragen het te weten, beroven ze slachtoffers van een normaal bestaan op deze aarde. Hun gevoelens van gekwetst en getraumatiseerd zijn, moeten worden weggeduwd, maar daarmee zijn ze niet verdwenen. Hun lijf draagt de scherven.

In het verleden is veel te weinig de kant gekozen van het slachtoffer. Er werd gekozen voor het imago van de Kerk. Daders stonden in een onaantastbare positie en de slachtoffers in een kwetsbare positie. En ook vandaag nog moeten we opletten voor elke vorm van relativieren. Elke ongelukkige uitspraak wordt als een splinter in het gezicht van het slachtoffer geslingerd. Elke schijn van relativieren, elke vorm van twijfel aan hun oprechtheid omdat het verhaal in verwarde brokstukken vanuit de poriën van hun huid naar boven komt, zelfs een gefronste wenkbrauw die ongeloof doet vermoeden, een vraag naar hoe en wat, een moment van aarzeling of twijfel, de toonaard van het gesprek, kan verkeerd aankomen en kwetsen. Het is voldoende om nieuw onrecht te veroorzaken. Daarentegen oproepen om de stilte te doorbreken en erkenning kan onrecht uit het verleden omzetten in recht voor de toekomst.

Als voorzitter van Dignity, de stichting die is opgericht om namens de Kerk te onderhandelen in de arbitrage en om geldelijke tegemoetkomingen uit te betalen en als voorzitter van de Interdiocesane commissie voor de bescherming van kinderen en jongeren wil ik hier op deze plaats, in de Basiliek van Koekelberg een uitdrukkelijk woord van dank en waardering richten naar de Werkgroep Mensenrechten in de Kerk. Toen ik door de bisschoppen ben gevraagd om te helpen, ben ik eerst naar jullie toe gekomen, vanuit het besef waar deskundigheid te vinden was. Het was een moeizame weg van wantrouwen naar vertrouwen. Jullie zijn jaren geleden opgekomen voor de rechten van de slachtoffers en jullie hebben toen vaak vruchteloos aangeklopt. Vele uren en honderden telefoongesprekken hebben we naar elkaar geluisterd. Jullie hebben me veel geleerd vanuit jullie jaren luisteren naar slachtoffers. Jullie hebben me ook geïnspireerd in mijn adviezen naar de Bisschoppenconferentie en de Hogere Oversten. Louis Paul Boon heeft ooit geschreven: 'Hij die de vinger op de wonde legt, wordt verantwoordelijk gesteld de samenleving pijn te hebben gedaan.' Ik denk dat dit voor jullie geen loze woorden zijn. Ik dank jullie voor jullie volharding.

Ook alle slachtoffers wil ik oprecht danken. Door jullie uittreden uit de verborgenheid hebben jullie de humaniteit van Kerk en samenleving uitgedaagd. Jullie bijdrage voor een betere wereld is onmiskenbaar. Ik vind het zo jammer dat jullie daar zo'n zware prijs hebben moeten betalen. Ik hoop dat jullie erin slagen om de pijn en het onrecht te overleven. Ik spreek hier duidelijk niet over 'verwerken' maar over 'overleven', want ik besef maar al te goed dat dit met je meedraagt door het leven. De minste aanleiding is voldoende om de pijn vanuit de diepte waarin ze is opgeborgen weer naar boven te halen. Jullie hebben me toegelaten om getuige te zijn van het leed dat jullie is aangedaan. Ik heb hieruit as mens veel geleerd. Het is dit leerproces dat me heeft geholpen om samen met de Bisschoppenconferentie een herstelbeleid uit te bouwen. Jullie zijn in belangrijke mate mijn opleiders geweest.

Rik Devillé bedankt namens de Werkgroep Mensenrechten in de Kerk Manu Keirse en zijn ploeg deskundigen die in opdracht van het Belgische Parlement en de Belgische bisschoppen nieuwe wegen naar herstel hebben opgezet en uitgewerkt. Pour terminer cette cérémonie nous écoutons monseigneur Bonny et monseigneur Harpigny.

Slotwoord door monseigneur Johan Bonny, bisschop van Antwerpen

Beste aanwezigen

Het beeld dat de slachtoffers van seksueel misbruik vandaag in de basiliek plaatsen, roept heel veel op. Het stelt een elegante figuur voor, maar de ziel is eruit. Het beeld is koud en versteen. Het heeft geen gezicht, geen handen en voeten meer. Vanbuiten zit het vol puntige stekels en voelt het ruw aan. Vanbinnen is het hol en leeg. Het is een hard stuk zelfverdediging. Het beeld roept bij mij herinneringen op aan slachtoffers die vertelden over het misbruik dat ze hebben meegemaakt en wat het in hun leven heeft uitgericht. Velen vertelden hoe ze overleven met alleen een buitenkant. Ze doen zich zo goed mogelijk voor, maar voelen zich vanbinnen leeg en onbegrepen. Het is een lange weg voor ze weer aansluiting vinden bij hun emoties en die ook durven tonen of uitdrukken.

Slachtoffers van seksueel misbruik die wilden spreken, hebben lang moeten aankloppen, vaak tevergeefs, vooraleer de Kerk hen kon en wilde beluisteren. Ze moesten doorheen een muur van stilte of ontkenning breken. Ze bleven onbegrepen en eenzaam achter. Op een ontmoeting als vandaag willen wij, bisschoppen en kerkelijke verantwoordelijken, onze erkentelijkheid betonen voor hun moed om te spreken, ondanks alles. Tegelijk willen we onze verontschuldiging herhalen voor het leed dat hun werd aangedaan en de dramatische sporen die het achterliet.

In de voorbije jaren hebben we geprobeerd de slachtoffers van seksueel misbruik langs diverse wegen te ontmoeten en bij te dragen tot hun herstel, onder meer langs de weg van bemiddeling of arbitrage. We willen allen danken die daartoe hebben bijgedragen, als professionele of als vrijwillige medewerkers. Tegelijk weten we dat ons werk niet af is. De kerkelijke opvangpunten blijven aanspreekbaar voor elk nieuw verhaal dat naar boven komt. Bovendien is een verhaal van misbruik niet genezen met een officieel document of een financiële tegemoetkoming. We willen slachtoffers van seksueel misbruik nabij blijven met de nodige menselijke en pastorale ondersteuning. De kwetsuren die het misbruik heeft aangericht zijn van lange, vaak van blijvende duur, en nemen als een ongreepbaar spook steeds weer andere gedaanten aan. Tal van slachtoffers blijven daarbij worstelen met vragen over God, over de Kerk en over haar bedienaren. Anderen hebben met God en het geloof een liefde-haat verhouding ontwikkeld. Ik kan slechts herhalen dat onze deur voor deze slachtoffers openblijft en dat wij samen met hen willen nagaan hoe wij aan hun persoonlijke nood of vragen kunnen beantwoorden, ook in een nieuwe fase van pijn of van verwerking. We zijn allen dankbaar die de slachtoffers nabij zijn - hulpverleners, echtgenoten of familieleden, werkgroepen, pastorale medewerkers - en die hen helpen om deze meestal moeilijke stappen toch te zetten.

Aan de vooravond van de Palmzondag en de Goede Week willen we alle leed dat mensen hebben ondergaan, ook vanwege bedienaren van de Kerk, in stilte neerleggen aan de voeten van het kruis, met een gebed om vergeving.

Message de monseigneur Guy Harpigny, évêque de Tournai.

C'est en écoutant les victimes d'abus sexuels sur mineurs que j'ai découvert une réalité dont je ne soupçonnais pas la gravité. Le récit de leurs souffrances témoigne de la douleur d'être détruite par quelqu'un qui trahit son engagement pris devant Dieu et l'Eglise. Le récit de leur souffrance souligne la dureté de la loi du silence qui leur fut imposée. Le récit de leur souffrance évoque la révolte parce que personne ne les croyait, ne leur faisait confiance. Cela est abominable. Quand j'ai compris que les victimes n'osaient même pas en parler à leur partenaire dans le mariage, j'ai eu, enfin, la conviction que je devais avoir un regard complètement différent et, surtout, que je ne pouvais pas continuer à vivre comme si je ne savais pas. Rien que pour cela, je remercie les victimes qui, à force d'insister pour être entendues, ont enfin pu raconter une toute petite partie de leur itinéraire de souffrance.

Même après les décisions du Centre d'arbitrage ou des Points de contact, les victimes ont le droit de faire comprendre que la cause n'est pas close. La guérison intérieure et le souci d'empêcher des agents pastoraux de transgresser, d'abuser, sont des motifs sérieux qui obligent à rester vigilants.

Il y a davantage. Ceux qui ont fait le mal demandent-ils pardon? Ceux qui ont abusé regrettent-ils sincèrement le mal commis? Ce qu'ils disent à Dieu, je n'en sais rien. Mais je suis persuadé qu'ils ont à faire un geste à l'égard des personnes blessées et, en partie, détruites, à cause de leur faute.

Moi-même, avec bien d'autres, j'ai demandé pardon, publiquement, une première fois à la radio le 11 septembre 2010, comme évêque membre de l'Eglise catholique de ce pays. Je fais ce geste encore aujourd'hui.

En entrant dans la semaine sainte, nous contemplons l'itinéraire de l'Envoyé de Dieu, Jésus, qui va être condamné à mort alors qu'il est innocent. La Bible et la liturgie nous aident à accompagner Jésus jusqu'à la Croix. Et, finalement, devant le Crucifié, nous reprenons le texte: C'est par ses blessures que nous sommes guéris. Chaque année, désormais, je prononce ces paroles en intégrant dans ma prière toutes les victimes qui, alors qu'elles étaient innocentes, ont été blessées, détruites, anéanties par des personnes qui auraient dû témoigner, en vérité, de l'amour de Dieu pour tout être humain.

Avec vous, les victimes et ceux qui vous accompagnent, je supplie le Seigneur de nous donner l'intelligence et la force pour prévenir, à l'avenir, toute forme de violence à l'égard des enfants et des jeunes.

Kardinaal Jozef De Kesel dankt alle aanwezigen en bidt samen met alle aanwezigen dit slotgebed:

Visioen op een nieuwe toekomst

Gij, wilt oog hebben voor het kleinste menskenkind?

Zie het kleine kind dat nog alle kanten op kan, dat nog open staat voor al wie goed is maar ook voor ieder die verkeerd doet, een kind dat nog niet weet wat 'kiezen' is en nog niet weet van goed en kwaad.

Aide cet enfant, ne lui fais pas de mal mais bénis sa croissance. Garde sous Ton Regard ce qui est encore si petit et immature. Qui blesse un enfant le charge à jamies du fardeau le plus lourd, que la

lumière de son âme soit éteinte, ni son corps à jamais déshonoré.

Help dat kind, doe het geen kwaad maar zegen haar/zijn groei.

Wilt Gij oog hebben voor wat nog klein en onvolgroeid is?

Wie een kind kwaad doet, bind hem voor eeuwig vast aan de zwaarste molensteen.

Gij zorgt er voor dat geen kind in onze grote wereld ooit nog wordt vertrapt dat zijn ziel nog wordt gedooft haar lijf nog wordt onteerd.

Gij sluit voor altijd onze mond als wij ooit nog zouden zwijgen en sprakeloos blijven toezien als kinderen worden vernederd, jongeren worden verkracht baby's worden beroofd van wie zij zijn.

Donne-nous la certitude que même terrassés par les coups, nous pourrions renaître, nous relever, poursuivre la route fièremment et vivre dans la simplicité de la vérité, que plus jamais on ne pourra induire la mort en nous.

Doordring ons ervan dat hoe kapot geslagen wij ook zijn dat klein veel kan dat wij kunnen opstaan en fier van hier verder gaan en leven met de eenvoud van het ware dat nooit meer in ons kan worden dood gemaakt.

Zegen de groei van wie teer, onaanzienlijk en gebroken was.

Als Gij ons niet opnieuw tot volle bloei brengt wie dan wel?

Daarna nodigt kardinaal De Kesel de aanwezigen uit voor een receptie- en ontmoetingsmoment en op de warme maaltijd aangeboden door de kardinaal in het restaurant van de basiliek. De maaltijd wordt ingeleid met een gedicht van en door Tine Hertmans.

Na het middagmaal zijn er gespreksmomenten voorzien. De deelnemers kunnen kiezen voor verschillende groepen. Oorspronkelijk was in twee deeltijden van een klein uurtje uitwisseling voorzien. Uiteindelijk is dat herleid tot één wegens tijdsgebrek.

In twee groepen met als voertaal Frans, worden vragen behandeld over de opvangpunten (onder voorzitterschap van Pierre Bernard, Point de Contact de Tournay) en over de psychologische ondersteuning en de rol van Rome (onder voorzitterschap van monseigneur Herman Cosijns).

Acht Nederlandstalige groepen behandelen de volgende thema's: de werking van de Opvangpunten vroeger en in de toekomst (onder leiding van Tine Van Belle, verantwoordelijke van het Opvangpunt van het bisdom Brugge en Mia De Schamphelaere van het Opvangpunt van de Vlaamse Religieuzen), de problematiek van de partners van de slachtoffers (onder leiding van Marc Dewit, Werkgroep Mensenrechten in de Kerk), de problematiek van ouders en kinderen van slachtoffers (onder leiding van Aurora Cosco, Werkgroep Mensenrechten in de Kerk), de psychologische ondersteuning (onder leiding van Stephan Houtman, Werkgroep Mensenrechten in de Kerk), en creatief atelier rond psychologische verwerking (onder

leiding van Ilse Plancke, Werkgroep Mensenrechten in de Kerk), de beleving van de huidige gevoelens (met Linda Opdebeeck, voorzitter Werkgroep Mensenrechten in de Kerk), het op papier zetten van je ervaring (met Raf D., Werkgroep Mensenrechten in de Kerk) en de verwachtingen ten aanzien van Rome (met Rik Devillé, stuurgroep Werkgroep Mensenrechten in de Kerk).

Er wordt een klein ruimte voorzien waarin overlevers terecht kunnen voor een persoonlijk gesprek met professor Manu Keirse, voorzitter van de Interdiocesane Commissie voor de Bescherming van Kinderen en Jongeren, Dignity.

In wat volgt worden de verslagen weergegeven van de verschillende themagroepen.

Expériences de Points de Contacts Francophones

Deux thèmes ont été essentiellement traités :

1) Du côté des victimes

Après s'être présentées, les personnes du groupe ont abordé leur vécu. L'agression, l'abus ont été décrits dans les termes suivants : il s'agit d'un traumatisme de la victime, d'une emprise de la part de l'abuseur, d'un pouvoir sur l'autre, d'une négation de la personne de la victime et de sa liberté, d'une destruction de la personne, de son environnement et de son tissu social. Le stress post-traumatique qui en résulte a été souligné.

Une victime a partagé son désappointement devant le non-accueil qui lui a été réservé dans son diocèse, à l'époque de la révélation des faits. Elle s'est sentie agressée, non seulement par son agresseur, mais aussi par l'institution de l'Eglise. Elle attend beaucoup de la journée de reconnaissance et de mémoire pour les victimes d'abus sexuels dans l'Eglise, mise sur pied à Koekelberg le 8 avril 2017. Elle a pu partager son désarroi et sa révolte. Elle a été écoutée avec empathie par les autres membres du groupe. Pour cette victime, il est important que les membres des Points de contact soient mandatés par l'Eglise.

Par ailleurs, une différence d'approche à l'égard des victimes a été soulignée entre les différents continents du monde: l'Europe, l'Océanie, l'Amérique, l'Asie, d'une part, l'Afrique, d'autre part. Les Africains ne semblent pas considérer que la problématique de l'abus existe chez eux.

2) Du côté des congrégations religieuses

Un membre religieux du groupe, responsable pour sa congrégation de l'indemnisation des victimes d'abus sexuels, s'est enquis de la manière dont sont accueillies les victimes dans les Points de contact des différents diocèses. Il a été vivement intéressé par la pratique de l'accueil, du contact direct, de l'écoute attentive des victimes et de la relation de confiance qui s'établit dans ces Points de contact. Il s'est également renseigné sur l'articulation entre les Points de contact, le Centre d'Arbitrage et la Fondation Dignity.

Questions sur le soutien psychologique, religieux et le rôle de Rome.

Après s'être présentés, les membres ont parlé des trois propositions

- 1) *Le soutien psychologique: la plupart consulte un psychologue et a le sentiment d'être soutenu*
- 2) *Soutien religieux: la prière ne suffit pas. Il y a un poids social. Il faudrait plus en parler en paroisse. Pourquoi pas ériger un groupe d'accompagnement religieux pour les personnes abusées pour parler de leur situation et de leur foi ou manque de foi.*
- 3) *Le rôle de Rome. Un personne a écrit à Rome mais n'as pas eu de réponse. Elle a contacté un évêque et elle pense que grâce à l'évêque elle aura une réponse. Les personnes du groupe ont le sentiment que Rome protège trop les prêtres. Est-on assez sévère dans la sélection des séminaristes?*

Erkenning via de Nederlandstalige Opvangpunten van de bisdommen

Hier worden uitdrukkelijke vragen gesteld omtrent de wijze waarop in de lokale parochies wordt omgegaan met de meldingen. Sommige slachtoffers lijden onder de perceptie van 'zijn ze daar weer?' Ze hebben het gevoel beschouwd te worden als mensen die de Kerk besmeuren. Slachtoffers worden soms gemarginaliseerd in hun parochie ook al willen ze aansluiting vinden of zich engageren in de parochie. Er wordt beloofd deze problematiek mee te nemen naar de Interdiocesane Commissie voor de Bescherming van Kinderen en Jongeren. Trouwens daar ligt een paper over dit onderwerp ter bespreking van Patrick Degrieck (opvangpunt Brugge) van een studie in Rome.

Er wordt gesuggereerd dat het misschien belangrijk kan zijn om een follow-up gesprek te voeren met slachtoffers over de vraag hoe het loopt bij hun omgeving.

De problematiek blijkt veel breder te liggen dan in de Kerk. Bepaalde artsen beluisteren de slachtoffers ook niet voldoende. Zowel psychiaters als huisartsen willen soms zelf de zaken in de doofpot stoppen.

Erkenning via de Opvangpunten van de congregaties

De gesprekspartners die zowel bestaan uit slachtoffers, ouders en een vertegenwoordiging van congregaties en bisschoppen hebben de herdenking en de bijeenkomst ervaren als zeer sterk en intens. Het is moeilijk en zwaar voor de slachtoffers, maar het helpt zeker bij de verwerking. Het is een krachtig signaal naar Kerk en samenleving toe. Maar de politiek had ook aanwezig moeten zijn. Ze betreuren dat er niet meer slachtoffers bij betrokken werden en stellen de vraag over wie is uitgenodigd. (Nota van de redactie: omwille van privacy redenen is het niet mogelijk op basis van de lijsten alle gekende slachtoffers uit te nodigen)

Over het opvangpunt van de religieuzen wordt gesteld dat niet alle congregaties even luisterbereid of toegankelijk zijn. Zo is de gelijkberechtiging van de slachtoffers moeilijk te verzekeren. Als een congregatie ondanks de herhaalde bemiddeling van het opvangpunt, niet meewerkt met bijvoorbeeld als reden dat er geen materiële bewijzen van het misbruik zijn terug te vinden, dan blijft het slachtoffer in de kou staan. Dus eigenlijk blijft de bemiddeling en de herstelvergoeding afhangen van de goodwill van één enkele overste.

Naar het strafrecht toe is men van mening dat seksueel misbruik zou niet mogen verjaren voor de dader. Voor het slachtoffer is er ook geen verjaringstermijn op het leed en de pijn.

Naar de Kerk toe stelt men de onmiddellijke afschaffing van het verplichte celibaat voor. (Noot van de redactie: seksueel misbruik komt evenzeer voor in andere religies waar er geen verplicht celibaat bestaat en doet zich vaak ook voor als incestproblematiek in de gezinnen).

Ervaringen van partners, ouders en kinderen van slachtoffers

Een overwegende vraag in deze groep is: hoe overleef ik het overleven van het slachtoffer. Partners en met uitbreiding alle familieleden en verwanten zijn zelf ook slachtoffer, weliswaar in tweede orde, maar toch slachtoffers. Partners, ouders cijferen zichzelf weg, denken alleen maar aan het slachtoffer, willen helpen maar weten niet altijd hoe. Slachtoffers voelen zichzelf schuldig aan wat er is gebeurd, hun partners willen hen op andere gedachten brengen maar slagen daar niet in.

Een moeder heeft het zeer moeilijk met haar zoon, die aan het misbruik een drankprobleem heeft overgehouden. Hij is een goede jongen maar door de psychische problemen is het zeer moeilijk. Hij krijgt hulp en gaat in therapie, maar halfweg de behandeling stopt hij er mee. Ze weet niet meer wat te doen. Het is zwaar om dragen. Ze voelt zich ook schuldig omdat ze haar zoon indertijd naar het internaat stuurde in de vaste overtuiging dat hij daar goed en veilig zou kunnen opgroeien. Blijkt dat dan net de plaats te zijn waar hem dat alles is aangedaan. En toen ze het vernam, durfde ze niet naar de politie gaan en ook niet naar de pastoor, want die zei dan: "we gaan voor u en voor het slachtoffer bidden". Wanneer er in de media sprake is geweest van misbruik, dan komt de politie bij haar eens informeren hoe haar zoon er op heeft gereageerd... toch een positief punt!

Het is zeer belangrijk dat slachtoffers de nodige, professionele hulp krijgen, maar het grootste gedeelte moeten ze toch zelf (willen) doen. De partners hebben het beste voor, ze mogen al doen wat ze kunnen, als de slachtoffers zelf niet (mee)werken aan de verwerking, aan het herstel, aan het overleven, dan zijn ze machteloos.

Een koppel, waarvan de man zelf slachtoffer is, maakt hetzelfde mee met hun dochter. Ze is 45 jaar en pas terug uit psychiatrische opvang. Deze mensen beklagen er zich over dat ze niet betrokken worden bij de behandeling van hun dochter. Ze voelen zich ook 'verantwoordelijk', omdat ze het misbruik niet hebben gemerkt, omdat ze hun kind niet hebben kunnen behoeden en omdat ze niet kunnen bijdragen aan het herstel.

Een slachtoffer werd aangeraden alles op papier te zetten, van zich af te schrijven. Ze heeft dichtbundels geschreven, waaruit ze in de loop van de namiddag heeft voorgelezen. Haar partner is blij dat ze is beginnen schrijven want het heeft bijgedragen aan de verwerking.

Een kind, dat gebeten wordt door een hond, houdt daar een trauma aan over en heeft waarschijnlijk schrik van 'alle' honden voor de rest van zijn leven. Dit is wat er gebeurt met misbruik in de kerk. Het is perfect te begrijpen dat iemand met dergelijke ervaring een grondige afkeer overhoudt aan al wat met de kerk te maken heeft.

Partners zijn niet altijd op de hoogte van wat er zich heeft afgespeeld in het verleden tijdens de jeugd van het slachtoffer. Ze komen het pas later te weten. Ze voelden wel dat er 'iets' niet juist was, dat er een probleem was, maar konden het niet plaatsen. Eens ze het weten, vallen de puzzelstukken in elkaar. Eerst was er toch kwaadheid, niet alleen op de dader maar in een eerste reflex zelfs op het slachtoffer: "Waarom heb je niets gedaan om dat te verhinderen, om het te stoppen? Waarom heb je niets gezegd?"

In de ogen van de partner lijkt het verzwijgen op een gebrek aan vertrouwen. Dat het slachtoffer nooit heeft willen praten, komt eerder door het feit dat ze de partner daar niet willen mee lastig vallen, ze zullen het wel alleen dragen. Maar zo komt dat niet over bij de partner. Snel volgt het besef dat dit een volledig verkeerde reactie is. Nu gaat het beter, nog steeds met vallen en opstaan. Het slachtoffer en dus ook alle mensen er rond, dragen dat mee voor de rest van hun leven, maar het is dragelijk geworden, met vallen en opstaan met hoogten en laagten. Belangrijk is dat de partner mee in therapie gaat, dat beiden begeleid worden. Die ondersteunende rol van de partner kan ook het slachtoffer ten goede komen.

De huidige gevoelens van de slachtoffers

Wat in deze groep heel sterk naar voor komt, is hoe een slachtoffer zich gedraagt: de onrust, het niet kunnen stil zitten, altijd bezig moeten zijn om toch maar niet te hoeven denken, het gebrek aan concentratie, claustrofobie, zomaar beginnen huilen. De meeste slachtoffers ervaren dat. Het heeft te maken met de herinnering aan: het niet weg kunnen, dingen moeten doen tegen je zin, het opgesloten zijn, het moeten zwijgen.

'Overwinnaar' is geen goed gekozen woord. Er geen zijn overwinnaars, enkel slachtoffers en overlevers. Slachtoffers hebben misschien hun schaamte en schuld overwonnen, maar dat is dan ook alles. Het zal nooit over gaan, het is niet het verleden, maar het heden. Het is een cirkel waar je nooit uit geraakt. Het is moeilijk je verhaal te moeten doen, maar na verloop van tijd verloopt het vlotter. Vroeger kon de kerk nooit iets kwaads doen, daarom geloofde niemand je, want dat kan toch niet!

Hoe je ermee omgaat, is een keuze. Maar sommige levens zijn kapot, niet iedereen is even sterk. Je lichaam heeft een geheugen. Je kunt wel aan dissociatie doen, maar je lichaam vergeet het niet. Relaties zijn moeilijk, want je weet niet wat goede relaties zijn. Het isolement, de eenzaamheid als misbruikte is verschrikkelijk en dat gaat niet over.

Benadering door Rome en andere oversten/bisschoppen

Slachtoffers vragen naar de antwoorden op de brieven die naar de paus, naar Rome of naar de nuntiatuur zijn gestuurd. Monseigneur Hoogmartens, die deelneemt aan deze gespreksgroep stelt voor aan de slachtoffers om die vragen te stellen via de Opvangpunten van de bisschoppen of van de congregaties. Monseigneur Hoogmartens zegt dat hij van Rome informatie krijgt over de verdere afhandeling van elk dossier. Voor slachtoffers blijkt het belangrijk voor de verwerking om verder persoonlijk op de hoogte gebracht te worden en om te weten wat er met die dader gebeurt en hoe

hij wordt opgevolgd (in het bisdom of de congregatie). Ze vragen ook om een zorgteam in Rome om slachtoffers op hun persoonlijke correspondentie te antwoorden. Maar dit zou blijkbaar niet mogelijk zijn omwille van het hoge aantal brieven die daar aankomen.

Bij slachtoffers wordt het als positief ervaren dat een overste of bisschop in gesprekken met slachtoffers zich naar hen opstelt als 'plaatsvervangende dader'. Als voorbeeld wordt geteld de houding van pater Verschueren, provinciaal van de jezuïeten. De overste moet duidelijk tonen dat hij aan de kant van het slachtoffer staat en niet langs de kant van de dader.

Dat Roger Vangheluwe nog steeds niet veroordeeld is door Rome wekt ergernis bij iemand.

Vragen die mensen aan de paus willen stellen, kunnen ook via monseigneur Bonny meegegeven worden. Zo regelde hij een afspraak met een slachtoffer dat hierover getuigt.

14.5 Een bijzondere vorm van erkenning

Het oudste slachtoffer dat we in België kennen, Eva D., nu 83 jaar, spreekt Manu Keirse aan met de volgende vraag. ‘Kun je iets doen om het etiket uit mijn dossier te laten verdwijnen dat ik “een seksueel ontuchtige vrouw ben die een gevaar betekent voor de maatschappij”’. Eva is zeventig jaar geleden misbruikt, toen ze na het sterven van haar moeder hulp zocht bij een priester. Omdat ze daarmee bij haar vader niet terecht kon is ze thuis gaan lopen. Opgepakt door de politie is ze in instellingen van de jeugdbescherming terecht gekomen tot haar eenentwintig met als etiket “een seksueel ontuchtige vrouw ben die een gevaar betekent voor de maatschappij”. Jaren geleden heeft ze via een advocaat geprobeerd dit etiket uit haar dossier te doen verwijderen, maar dit is niet gelukt omdat ze nooit echt veroordeeld is geworden. Ze vraagt daaraan iets kan worden gedaan doen, want ze wil dit verwijderd zien voor ze sterft. Na bespreking met de Minister van Justitie Koen Geens heeft hij Eva, begeleid door Manu Keirse, uitgenodigd voor een gesprek. De Minister heeft haar een uur beluisterd en haar achteraf een brief overhandigd waarin hij haar looft voor haar integriteit en daadkracht en zich officieel als Minister van Justitie verontschuldigt voor het onrecht dat haar zeventig jaar geleden is aangedaan. De brief wordt gehecht aan haar dossier van toen. Een prachtig voorbeeld van hoe erkenning ook nog na zeventig jaar mogelijk is.

HOOFDSTUK 15

De Raad van Toezicht

HOOFDSTUK 15

15 DE RAAD VAN TOEZICHT

15.1 Aanleiding tot de oprichting

In 2014 werd de nood gevoeld aan een Raad van Toezicht, samengesteld uit mensen die een brede voeling hebben met de gevoeligheden in de samenleving omtrent de problematiek van het seksueel misbruik en de verregaande gevolgen voor slachtoffers en de brede omgeving. De concrete aanleiding was een mediastorm die was ontstaan naar aanleiding van de benoeming van een pastoor die ooit veroordeeld is geweest voor seksueel misbruik. Het gerecht had reeds verschillende jaren verklaard dat er geen redenen waren waarom die man niet opnieuw een pastorale functie zou kunnen uitoefenen en ook de behandelend psychiater was die mening toegedaan. De priester werkte in kleinere taken (administratie, leiden van volwassenenkoor, ...) mee op de parochie. Toen de bisschop hem uiteindelijk, na lang aarzelen, benoemde tot pastoor in de federatie onder leiding van een pastoor-moderator, was er onverwacht hevig protest. De burgemeester eiste dat de benoeming ongedaan werd gemaakt en er ontstond een hevige hetze in de media.

Dat was voor de Belgische Bisschoppen de reden om een Raad van Toezicht op te richten die bindend advies zou verlenen aan bisschoppen en oversten bij de aanstelling van priesters die voormalig dader zijn geweest van grensoverschrijdend seksueel gedrag.

15.2 Beleidsnota

Op 13 oktober 2016 werd de volgende beleidsnota goedgekeurd door de Belgische Bisschoppenconferentie en door de Unie van Religieuzen van Vlaanderen:

Raad van toezicht voor de opvolging en begeleiding van daders van seksueel misbruik of grensoverschrijdend gedrag

*In de beleidsteksten *Verborgten Verdriet* (2012) en *Van taboe naar preventie* (2014) hebben de Belgische bisschoppen en hogere oversten beleidslijnen uitgevaardigd voor de preventie van seksueel misbruik en grensoverschrijdend gedrag, meer bepaald in pastorale relaties met kinderen en jongeren. Deze beleidslijnen zijn niet vrijblijvend. Ze hebben een bindend karakter. Alle kerkelijke overheden zijn ertoe gehouden om, conform deze beleidstekst, alles in het werk te stellen om seksueel misbruik te voorkomen, overal waar het zich kan voordoen.*

Tegenover seksueel misbruik of grensoverschrijdend gedrag is nultolerantie de maatstaf: 'Nultolerantie moet de regel zijn overal waar kinderen en jongeren te maken hebben met de Kerk, met haar dienstverlening of met haar medewerkers. Slachtoffers van welk soort seksueel misbruik dan ook zouden in de Kerk een ondubbelzinnige bondgenoot moeten vinden in hun strijd voor erkenning, herstel en heling. Een Kerk die hierin tekort schiet, blijft onder de maat van haar zending' (Van taboe naar preventie, p. 24).

Enerzijds bevatten beide beleidsteksten maatregelen en initiatieven voor de erkenning en het herstel van slachtoffers van seksueel misbruik of grensoverschrijdend gedrag. De tien opvangpunten die de Belgische bisschoppen en hogere oversten daartoe hebben opgericht, blijven operationeel. Slachtoffers van misbruik of wie hun nabij zijn, kunnen zich met een klacht of een vermoeden van misbruik tot deze opvangpunten richten. De medewerkers van deze opvangpunten zijn gekozen in functie van de omgang met slachtoffers van misbruik en van wat zij vragen.

Anderzijds bevatten de beleidsteksten normen en criteria voor de omgang met vermeende of voormalige daders van seksueel misbruik of grensoverschrijdend gedrag. Zoals blijkt uit de cijfers, waren vele daders al overleden op het ogenblik dat hun slachtoffer melding maakte van de feiten. Tegenover deze overleden daders kunnen nog maatregelen genomen worden die op hun nagedachtenis betrekking hebben. Tegenover daders die in leven zijn, kunnen en moeten andere maatregelen genomen worden, meer bepaald ter bestraffing of ter preventie van seksueel misbruik, rekening houdend met de specificiteit van elke situatie.

Seksueel misbruik van minderjarigen is een strafbaar feit dat op de eerste plaats voor behandeling door Justitie in aanmerking komt. Het parket kan een zaak seponeren of vervolging instellen. Een rechtbank kan een beklagde vrijspreken of veroordelen, hem een effectieve of voorwaardelijke straf opleggen, hem onder toezicht of begeleiding plaatsen. Afhankelijk van het dossier en de gerechtelijke uitspraak of beslissing kan een voormalige dader al of niet in aanmerking komen voor een nieuwe opdracht. Het is voor de bisschop of de hogere overste belangrijk om als tuchtoverheid een volledig inzicht te krijgen in het gerechtelijk dossier met het oog op de passende kerkelijke maatregelen.

De regelgeving van de Heilige Stoel bepaalt dat dossiers van seksueel misbruik van minderjarigen door priesters of religieuzen, in het bijzonder dossiers van daders die nog in leven of in functie zijn, voorgelegd moeten worden aan de Congregatie voor de Geloofsleer. Afhankelijk van de situatie kan een dader door de Heilige Stoel uit het ambt of het religieuze leven verwijderd worden, een levenslange of tijdelijke schorsing van pastorale activiteiten opgelegd krijgen, of slechts een beperkte en welomschreven pastorale activiteit meer mogen uitoefenen. De Heilige Stoel kan ofwel deze maatregelen zelf nemen, ofwel de diocesane bisschop of hogere overste ermee belasten de passende maatregelen te nemen.

*Beide beleidsteksten *Verborgene Verdriet* (2012) en *Van taboe naar preventie* (2014) voorzien een aantal normen en criteria voor de opvolging en begeleiding van vermeende of voormalige daders. Hieronder volgt een overzicht van enkele paragrafen over dat onderwerp uit beide beleidsteksten. De Belgische bisschoppen en hogere oversten hebben zich ertoe verbonden volgens deze normen en criteria te handelen, zowel in hun persoonlijk als in hun gemeenschappelijk beleid. Uiteraard*

zijn deze normen en criteria voor aanvulling en verbetering vatbaar. Rekening houdend met de voortgaande ervaring komen bepaalde paragrafen uit beide beleidsteksten ongetwijfeld voor een nauwkeuriger formulering of een duidelijker interpretatie in aanmerking.

Daders niet ongemoeid laten (Verborgene Verdriet, p. 16-17)

Tegenover daders van seksueel misbruik moet de Kerk een duidelijke koers varen. Daders mogen niet ongemoeid worden gelaten, ook bij feiten van lange tijd geleden. Naast de sancties die voorzien zijn in het rechtssysteem voor alle burgers, zijn diverse vormen van sanctionering voorzien in het kerkelijk recht. Deze moeten worden uitgevoerd. Therapeutische behandelingen om afwijkend gedrag te verhelpen bestaan en zijn hier uitdrukkelijk aangewezen. Tegelijk moeten passende maatregelen worden genomen om elke herhaling van ontoelaatbare feiten of elk gevoel van onveiligheid te voorkomen. Geen enkele vorm van misbruik mag getolereerd worden.

In dit beleidsplan willen wij, waar dit mogelijk of wenselijk is, de daders betrekken bij de aangeboden vormen van erkenning en herstelbemiddeling. Wij staan erop dat zij als eersten tegenover het slachtoffer hun verantwoordelijkheid opnemen, rekenschap geven van hun daden en een effectieve bijdrage leveren aan het herstelproces. Op hen rust ook de eerste plicht tot financiële tegemoetkoming aan het slachtoffer.

Verjaarde en niet-verjaarde feiten (Verborgene Verdriet, p. 24)

Voor daders van misbruik betekent dit dat de schade die zij aan slachtoffers en de kerkgemeenschap hebben toegebracht niet ongeheeld kan worden gelaten, ook niet na de juridische verjaring van de feiten. Wij staan erop dat daders, ook na verjaring, hun medewerking verlenen aan de wegen van erkenning en herstel die door de Kerk aan de slachtoffers worden aangeboden. De slachtoffers zullen aangeven onder welke vorm ze deze medewerking verlangen. Dit kan bijvoorbeeld zijn: de bereidheid tot een confrontatie met het slachtoffer, een erkenning van de feiten of van schuld tegenover het slachtoffer, een gebaar van goede wil of een financiële bijdrage in de kosten die aan het herstel verbonden zijn.

De wetten van en voor alle burgers (Verborgene Verdriet, p. 35-36)

Daders die een kerkelijke functie bekleden of lid zijn van een religieuze congregatie, worden zoals andere burgers berecht door de gewone rechtscolleges. Op het gebied van strafbaar gedrag zijn zij onderworpen aan de Belgische strafwetten en aan de hoven en rechtbanken. Wanneer tegen hen een melding of een aanklacht binnenkomt, moeten alle procedures worden gevolgd op vlak van aangifte bij politie en gerecht. Evenzeer moet rekening worden gehouden met de rechten van verdediging en het vermoeden van onschuld, zoals voor andere burgers.

Alle niet-verjaarde feiten van misbruik moeten door de gewone hoven en rechtbanken worden behandeld. De bisschoppen en hogere oversten hebben geen andere intentie en geen ander belang dan deze behandeling door de gerechtelijke instanties te ondersteunen. Wanneer de kerkelijke overheid een melding of klacht ontvangt, zal ze de vermeende dader ten stelligste aanraden, eventueel hel-

pen, om zich te melden bij de gerechtelijke instanties. Wanneer de vermeende dader daar zelf niet toe bereid is, kan de kerkelijke overheid, op aanraden van het plaatselijk opvangpunt, zelf de zaak aan de gerechtelijke instanties overdragen.

Wanneer een vermeende dader niet wordt vervolgd of wordt vrijgesproken, heeft hij zoals elke burger recht op eerherstel. De kerkelijke overheid is verplicht te waken over de goede naam van iemand die ten onrechte werd aangeklaagd.

Kerkelijke wetgeving en kerkelijk strafrecht (Verborgen Verdriet, p. 36-36)

Een dader die een wijding en een zending in de Kerk heeft ontvangen, of geloften van religieus leven heeft afgelegd, is ook gebonden door de kerkelijke wetgeving en het kerkelijk strafrecht.

Het eigen recht van de Kerk biedt middelen om priesters, diakens en religieuzen die zich schuldig maken aan seksueel misbruik, te bestraffen. Seksueel misbruik wordt in het kerkelijk recht expliciet als een misdrijf omschreven. De omschrijving van het misdrijf van seksueel misbruik van minderjarigen en de mogelijkheid om hiertegen bestraffend op te treden, werd in recente normen strenger gemaakt. Het kopen of in bezit zijn of verspreiden van pornografisch beeldmateriaal van minderjarigen beneden de veertien jaar valt eveneens onder de definitie van misbruik.

Het kerkelijk strafrecht geldt onafhankelijk van de strafwet van de staat. Het gaat om een binnenkerkelijk strafrecht dat niet in concurrentie treedt met het recht van de staat en dat het optreden van justitie niet kan doorkruisen. Zo is de omschrijving door het kerkelijk recht van het misdrijf van seksueel misbruik van minderjarigen niet identiek met die van de Belgische strafwet. In sommige gevallen blijft een kerkelijke bestraffing mogelijk wanneer dit volgens het recht van de staat niet meer het geval is. De kerkelijke verjaringstermijn bedraagt twintig jaar en loopt vanaf het meerderjarig worden van het slachtoffer. De termijn start op de achttiende verjaardag van het slachtoffer. In ernstige gevallen kan de verjaringstermijn worden verlengd, en in de zwaarste gevallen zelfs worden afgeschaft. Ook de aard van de straffen verschilt. Dit heeft tot gevolg dat een kerkelijke strafprocedure kan worden ingezet na of naast een strafprocedure volgens het recht van de staat. Wanneer tegen een clericus een strafrechtelijke procedure naar Belgisch recht loopt, kan het aangegeven zijn de beëindiging hiervan af te wachten alvorens een kerkelijke procedure te starten.

In 2001 en 2010 werden door de Congregatie voor de Geloofsleer normen uitgevaardigd die moeten bijdragen tot een effectieve bestraffing van pedofiele handelingen door priesters of diakens. De door de Congregatie voor de Geloofsleer uitgevaardigde normen stellen ook vast hoe de strafprocedure verloopt in het geval van seksueel misbruik van een minderjarige.

Zodra een feit van seksueel misbruik wordt gemeld, moet de kerkelijke overheid een vooronderzoek laten instellen, om na te gaan of de melding enige geloofwaardigheid bezit. In het geval van een geloofwaardige melding van misbruik moet de bisschop meteen voorlopige maatregelen treffen ten aanzien van de beschuldigde (zoals schorsing van de opdrachten die hij bekleedde, aanduiding van verblijfplaats, verbod van publiek optreden als priester of diaken). Deze maatregel betekent nog geen veroordeling. Zolang er geen definitieve straf is uitgesproken, geniet de beschuldigde van het vermoeden van onschuld.

Kan de melding niet hard gemaakt worden, dan worden de voorlopige ontheffing uit de dienst en alle andere bewarende maatregelen tegenover de dader opgeheven. Eventueel moet men maatregelen nemen om de goede naam van de verdachte te herstellen.

Blijkt dat de melding enige geloofwaardigheid bezit, dan moet de bisschop of hogere overste de Congregatie voor de Geloofsleer hiervan op de hoogte brengen. Zij beslist wat er verder moet gebeuren. De Congregatie voor de Geloofsleer kan beslissen om de zaak zelf te behandelen. Zij kan de behandeling overlaten aan de bisschop en geeft daarbij aan welke weg hij moet volgen. Ofwel moet de bisschop zelf, na verder onderzoek en overleg met adviseurs, een beslissing nemen (administratieve weg). Ofwel moet de bisschop de zaak overmaken aan een plaatselijke kerkelijke rechtbank (gerechtelijke weg). Bij het maken van die keuze zal veel afhangen van het resultaat van het vooronderzoek: is er een goed zicht op de omvang van de feiten en op het tijdstip waarop ze gepleegd werden en ophielden, legde de dader een bekentenis af, is er reeds een strafrechtelijke veroordeling, of heeft de dader te kennen gegeven dat hij ontheven wil worden van de verplichtingen verbonden met de staat van clericus.

Een kerkelijke sanctie kan diverse vormen aannemen. Voor priesters en diakens kan seksueel misbruik leiden tot ontheffing uit het ambt. Seksueel misbruik door een lid van een religieuze orde of congregatie die geen clericus is, kan leiden tot wegzending uit het religieus instituut.

In elke fase van een profane of kerkelijke strafprocedure tegen iemand van de Kerk is het van essentieel belang open en correcte informatie te bezorgen aan de verantwoordelijken van de parochie, de organisatie of de gemeenschap waarmee de betrokkene verbonden was. Transparante communicatie kan ertoe bijdragen dat het gebeuren bespreekbaar wordt, dat wonden aan het licht kunnen komen, dat de gepaste maatregelen voor herstel en heling kunnen worden genomen en dat de toekomst van de gemeenschap verzekerd kan worden.

Toekomst van daders (Verborgen Verdriet, p. 39-41)

Afhankelijk van de ernst van de feiten, van de omstandigheden waarin ze werden begaan, van het schuldbesef en van de kans op herhaling, moet uitgemaakt worden of een dader nog een professionele functie kan bekleden of een vrijwillige taak kan uitoefenen. Geen enkele vorm van seksueel misbruik, onheuse machtsuitoefening of grensoverschrijdend gedrag kan worden gedoogd.

De ervaring leert dat bij daders van seksueel misbruik de kans tot hervallen groot is, ondanks therapie of begeleiding. Daarom kan een dader van seksueel misbruik in geen geval nog worden ingezet in pastoraal werkveld met kinderen of jongeren. Bij de vraag in welke andere domeinen een dader nog kan worden ingezet, moet de kerkelijke overheid zich laten leiden door de expertise die de maatschappij daarvoor aanbiedt, onder meer langs de weg van de gerechtelijke psychiatrie (forensische psychiatrie). Enkel onder een deskundige en gecontroleerde begeleiding kan eventueel van een nieuwe opdracht sprake zijn.

Bij een nieuwe opdracht moeten de verantwoordelijken van de nieuwe werkomgeving correct geïnformeerd worden over de antecedenten van de betrokkene. Deze communicatie gebeurt met medeweten van en in overleg met de betrokkene. Er moeten duidelijke afspraken gemaakt worden rond

supervisie en begeleiding in de nieuwe werksituatie. Ook voor de leefsituatie en het domicilie van de betrokkene moeten nieuwe afspraken gemaakt worden. Niet alleen voor de werkomgeving maar ook voor de persoonlijke leefomgeving moeten veiligheidsmaatregelen opgelegd worden.

Afhankelijk van de situatie wordt met de dader een contract opgemaakt, waarin bijvoorbeeld bepaald kan worden dat hij niet mag deelnemen aan activiteiten voor kinderen en jongeren, dat hij nooit alleen mag zijn met kinderen en jongeren, dat hij op permanente basis begeleiding en supervisie moet aanvaarden, dat hij niet de pastorale eindverantwoordelijke kan zijn, dat hij niet mag voorgaan in religieuze vieringen waar zijn optreden kan ergeren of kwetsen.

Hoe moeilijk het ook mag overkomen, een dader blijft een mens. Tijdens het onderzoek en zelfs na een eventuele veroordeling, heeft een dader recht op menselijke ondersteuning en vakkundige begeleiding. Het niet in de steek laten van een dader als mens, heeft niets te maken met het tolereren van ontoelaatbaar gedrag of met minder daadkrachtig optreden. Er moet voor een aangepaste opvang en eventueel een verplichte begeleiding en behandeling worden gezorgd. Men moet een dader helpen om de gevolgen van zijn daden in te zien en om te blijven werken aan zichzelf. Het betere in de mens moet ook bij hem opnieuw de bovenhand kunnen halen.

**Transparantie en samenwerking onder alle verantwoordelijken
(Verborgten Verdriet, p. 45-46)**

Alle bisdommen en religieuze orden of congregaties in België engageren zich tot een transparante en effectieve samenwerking met elkaar wat de omgang met slachtoffers en daders van seksueel misbruik betreft. Dit is des te meer noodzakelijk omdat deze problematiek de zending en de geloofwaardigheid van de kerkgemeenschap als geheel betreft.

De bisschoppen zullen de religieuze oversten informeren en met hen samenwerken zodra ze een melding of klacht tegenover een lid van hun orde of congregatie hebben ontvangen. De religieuze oversten van hun kant engageren zich om de plaatselijke bisschop te informeren en met hem samen te werken wanneer een melding of klacht gericht is tegen een lid van hun orde of congregatie, of tegen een diocesane priester die in hun instellingen werkzaam is. Slachtoffers mogen niet meer het gevoel hebben dat ze in de Kerk van het kastje naar de muur gestuurd worden.

Daders - diocesane priesters of religieuzen- kunnen in geen geval tewerkgesteld worden of wonen in een gebied, zonder dat de plaatselijke bisschop van het dossier op de hoogte is en zijn toestemming hiervoor heeft verleend. Daders kunnen evenmin verplaatst worden of verhuizen naar een ander gebied (ook niet in het buitenland) zonder dat de plaatselijke bisschop volledige inzage heeft gekregen in het dossier en zijn toestemming heeft gegeven.

Opvolging en begeleiding van voormalige daders (Van taboe naar preventie, p. 22-23)

Een voormalige dader van seksueel misbruik kan in geen geval nog worden ingezet in een pastoraal werkveld met kinderen of jongeren. Bij de vraag in welke andere werkvelden een voormalige dader nog kan worden ingezet, moet de kerkelijke overheid zich laten leiden door de expertise die de maatschappij daarvoor aanbiedt, onder meer langs de weg van de gerechtelijke psychiatrie (forensische psychiatrie). Alleen onder deskundige en gecontroleerde begeleiding kan eventueel van een nieuwe en duidelijk omschreven opdracht sprake zijn.

Bij een nieuwe opdracht moeten zowel voor de nieuwe werkomgeving als voor de nieuwe leefomgeving van de betrokkene klare en duidelijke afspraken gemaakt worden. Die afspraken worden vooraf duidelijk doorgesproken met de voormalige dader en in een schriftelijke overeenkomst vastgelegd.

Mogelijke bepalingen kunnen zijn dat men:

- niet mag deelnemen aan activiteiten met kinderen en jongeren*
- nooit alleen mag zijn met kinderen en jongeren,*
- op permanente basis begeleiding en supervisie moet aanvaarden*
- niet de pastorale eindverantwoordelijke kan zijn*
- niet kan voorgaan in liturgische vieringen waar iemands optreden mensen kan ergeren of kwetsen*
- bijdraagt tot het herstel van de schade die men voorheen heeft aangericht.*

De nieuwe verantwoordelijken of nauwe medewerkers van de voormalige dader moeten op de hoogte gebracht worden van diens voorgeschiedenis en van de gemaakte afspraken.

Hoe moeilijk het ook ligt, ook een dader van seksueel misbruik blijft een mens. Tijdens het onderzoek en zelfs na een eventuele veroordeling, heeft een dader recht op menselijke ondersteuning en vakkundige begeleiding. Een dader als mens niet in de steek laten, is niet hetzelfde als ontoelaatbaar gedrag tolereren of minder daadkrachtig optreden. Men moet een dader helpen om de gevolgen van zijn daden in te zien en om te blijven werken aan zichzelf. Het betere in de mens moet ook bij hem opnieuw de bovenhand kunnen halen.

Bisschoppen en hogere oversten kunnen hun verantwoordelijkheid niet naast zich neer leggen. Uit hoofde van hun functie moeten zij beslissen welke pastorale taak een voormalige dader al of niet nog kan uitoefenen, rekening houdend met de rechten en plichten van alle betrokken personen en partijen. Elke situatie vraagt om een afzonderlijke beoordeling en besluitvorming. Gezien de complexiteit van deze problematiek is het noodzakelijk dat een bisschop of hogere overste zich laat bijstaan door de competentie en dienstverlening die de samenleving daarvoor aanbiedt. Alleen in transparante samenwerking en communicatie met de samenleving kunnen kerkelijke verantwoordelijken beslissingen nemen met een maatschappelijk draagvlak.

Om erover te waken dat bovenstaande normen en criteria effectief worden nageleefd in afzonderlijke situaties, hebben de Belgische bisschoppen en hogere oversten beslist om hun beleidsbeslissingen te laten beoordelen door een Raad van Toezicht. Gezien de tweetalige structuur van de Belgische kerkprovincie worden twee Raden van Toezicht opgericht: één voor de Nederlandstalige en één voor de Franstalige bisdommen en religieuze congregaties. Beide Raden van Toezicht beschikken over dezelfde bevoegdheid en volgen dezelfde werkwijze. Beide Raden van Toezicht kunnen onderling overleg met elkaar plegen of hun ervaring met elkaar delen.

Leden

- *De Raad van Toezicht telt zeven leden.*
- *De leden beschikken over diverse professionele en maatschappelijke competenties, zoals o.a. forensische psychiatrie, burgerlijk en kerkelijk recht, preventie en behandeling van misbruik, politiek of maatschappelijk leven. Ze komen niet uit een kerkelijk dienstverband.*
- *Een bisschop, hogere overste of beleidsmedewerker van een bisdom of religieuze congregatie kan geen lid zijn van de Raad van Toezicht om belangenvermenging te voorkomen.*
- *De leden en de voorzitter van de Raad van Toezicht worden benoemd door de Bisschoppenconferentie en de URV, voor een mandaat van vijf jaar.*
- *In functie van specifieke dossiers kan de Raad van Toezicht een beroep doen op externe raadgevers of medewerkers (volgens de regio, de aard van het dossier, de vereiste competentie).*

Opdracht

- *De opdracht van de Raad van Toezicht bestaat erin om de beslissingen die diocesane bisschoppen en hogere oversten moeten nemen betreffende vermeende of voormalige daders van seksueel misbruik of grensoverschrijdend gedrag te beoordelen op hun zorgvuldigheid. Zij moeten nagaan of een bisschop of religieuze overste bij het nemen van een beslissing de normen en criteria die zowel het burgerlijk recht als het kerkelijk recht voorschrijven, alsook de aanbevelingen uit beide genoemde beleidsteksten, zorgvuldig naleeft.*
- *De Raad van Toezicht beoordeelt de zorgvuldigheid waarmee de bisschop of hogere overste een dossier behandelt, zonder zelf in te staan voor de individuele begeleiding of opvolging van voormalige daders. Voor die begeleiding of opvolging kan de Raad van Toezicht aan de bisschop of hogere overste, of aan het kerkelijke opvangpunt, advies geven of voorstellen doen. De Raad van Toezicht kan ook nagaan of de noodzakelijke mechanismen van controle in werking zijn gezet om erover te waken dat de voormalige dader alle afspraken of voorwaarden werkelijk naleeft.*
- *De Raad van Toezicht kan, op basis van de opgedane ervaring, adviezen formuleren over de passende omgang met vermeende of voormalige daders, bestemd voor de Interdiocesane commissie voor de bescherming van kinderen en jongeren, voor de Bisschoppenconferentie of voor de Unies van hogere oversten, in functie van hun gemeenschappelijke verantwoordelijkheid. Ze kan ook adviezen formuleren bestemd voor individuele bisschoppen of hogere oversten in functie van hun particulier beleid.*
- *De Raad van Toezicht kan aanwijzingen geven aan de bisschoppen en de hogere oversten voor de interpretatie en de praktische invulling van bepaalde algemene normen en criteria, zoals ze in beide beleidsteksten Verborgen Verdriet en Van taboe naar preventie zijn geformuleerd. Zo kan de Raad van Toezicht bijdragen tot een optimale uitvoering van de beleidslijnen waartoe de bisschoppen en hogere oversten zich hebben geëngageerd.*

Werkwijze

- *De bisschoppen en hogere oversten verbinden zich ertoe alle nieuwe en lopende dossiers betreffende vermeende of voormalige daders aan de Raad van Toezicht voor te leggen met het oog op de nog te nemen beslissingen. Daarnaast kunnen zij ook reeds behandelde dossiers aan de Raad van Toezicht voorleggen met het oog op een mogelijke aanpassing of verbetering van de reeds genomen beslissingen.*
- *Naast de bisschoppen en de hogere oversten kunnen ook de tien opvangpunten die door de Kerk werden opgericht voor de behandeling van dossiers van seksueel misbruik dossiers betreffende vermeende of voormalige daders aan de Raad van Toezicht voorleggen.*
- *De Raad van Toezicht werkt op basis van schriftelijke documenten. De bisschop of hogere overste, of het kerkelijke opvangpunt, legt het dossier schriftelijk aan de Raad van Toezicht voor, en ontvangt van de Raad van Toezicht een schriftelijk antwoord, binnen een termijn van maximaal drie maanden.*
- *De Raad van Toezicht kan een (vermeende) dader, een slachtoffer of personen uit hun omgeving horen. Deze gesprekken gebeuren niet door de voltallige Raad, maar door een delegatie of door een afgevaardigde van de Raad. De Raad zal erover waken dat in het gesprek de rechten van zowel het slachtoffer als de (vermeende) dader geëerbiedigd worden.*
- *Opdat de Raad van Toezicht op een serene wijze zou kunnen werken, komt de externe communicatie over een dossier uitsluitend toe aan de Voorzitter van de Raad of aan het lid dat de Raad daartoe aanstelt. De andere leden van de Raad voeren geen externe communicatie.*
- *De Raad van Toezicht wordt administratief ondersteund door de Stichting Dignity. Het secretariaat van de Stichting Dignity zorgt, in overleg met de voorzitter van de Raad van Toezicht, voor de uitnodigingen, de agenda en de verslaggeving. De dossiers berusten eveneens op het secretariaat van de Stichting Dignity.*
- *De voorzitter en de leden van de Raad van Toezicht werken op een onbezoldigde basis. Voor werkingskosten kan de Raad van Toezicht een beroep doen op de Stichting Dignity. De Stichting Dignity kan deze werkingskosten verhalen op de betrokken kerkelijke overheden (bisdommen of religieuze congregaties).*

15.3 Leden van de Raad van Toezicht

Omwille van de delicateit van de problematiek en het feit dat de aanvaardbaarheid van aanstellingen in pastorale arbeid mede cultureel is bepaald, is vanaf de aanvang gekozen om een aparte Raad van Toezicht op te richten voor het Nederlandstalig landsgedeelte en voor het Franstalig. De Belgische Bisschoppenconferentie benoemde in 2016 Xavier Renders, hoogleraar emeritus en voormalig vice-decaan van de faculteit psychologie en pedagogische wetenschappen aan de UCL tot voorzitter van de Franstalige Raad en Manu Keirse, emeritus hoogleraar aan de faculteit geneeskunde aan de KU Leuven tot voorzitter van de Nederlandstalige Raad.

Maurits van Stiphout, doctor in kerkelijk recht, werd aangesteld als secretaris van de Nederlandstalige Raad en Micheline Cara van de Franstalige Raad.

Leden van de Nederlandstalige Raad

Tot leden van de Nederlandstalige Raad werden, naast voorzitter Manu Keirse, verder aangesteld:

Stien Vierendeels, woonachtig in Ternat. Zij is master in de criminologie RU Gent, master in de pedagogie RU Gent en volgde de opleiding bemiddeling in familiezaken aan de KU Leuven. Zij is justitieassistente in het Justitiehuis te Brussel, lector in de opleiding Gezinswetenschappen (pluralistisch opleidingsinstituut geïntegreerd in de Odisee-hogeschool en zo onderdeel van de associatie KU Leuven).

Hans Vertommen, woonachtig te Leuven. Hij is master en doctor in de klinische psychologie, psychotherapeut, emeritus hoogleraar klinische psychologie KU Leuven en voormalig academisch secretaris aan de faculteit psychologie en pedagogische wetenschappen. Hij is sinds jaren adviseur van de Jezüetenorde bij screening van kandidaten voor intrede.

Jef Vermassen, woonachtig te Lede. Hij is master in de rechten, master in de criminologie, advocaat. Hij schreef verschillende boeken met als titels: Moordenaars en hun motieven en Meester, ik heb geen tranen meer (over slachtoffers van machtsmisbruik en gewelddaden).

Lombaerts Rita, woonachtig te Linden. Zij is kinderarts, specialisatie nefrologie en emeritus hoogleraar aan de faculteit geneeskunde KU Leuven. Ze is Lid van de permanente arbitragecommissie van het Centrum voor Arbitrage en bestuurder van Villa Rozerood in De Panne, een respijthuis voor gezinnen met een ernstig ziek kind.

Jan Cootjans, woonachtig in Mechelen. Hij is arts- psychiater, voormalig hoofd van de PAAZ-afdeling in het Imeldaziekenhuis in Bonheiden, Sinds zijn pensioenleeftijd is hij deeltijds verbonden aan het CGG in Mechelen. Sinds 1979 deeltijds verbonden aan de gevangenis van Sint-Gillis als forensisch psychiater, en in die functie heeft hij ruime ervaring met daders van seksuele delicten. Hij woont maandelijks casusbesprekingen bij onder leiding van Koen De Vriendt (Fides Beernem, expertise afdeling seksuele deviatie) en Johan Vereycken (Faculteit psychologie KU Leuven).

Carina Van Cauter, woonachtig in Herzele. Zij is master in de rechten (KU Leuven), advocaat en Federaal parlementslid voor Open-VLD.

Ondertussen namen Jef Vermassen en Carina Van Cauter ontslag uit de Raad van toezicht omdat ze de werkzaamheden niet meer konden combineren met hun drukke beroepspraktijk. Piet Siffert en Bruno Vanobbergen werden als nieuwe leden aangesteld.

Piet Siffert is master in de rechten, KU Leuven Hij is sinds enkele jaren weduwnaar. Hij is advocaat en was vennoot van het bureau Legrand in Leuven. Hij heeft een ruime ervaring met schadegevallen in de gezondheidszorg.

Bruno Vanobbergen is master in de rechten en sinds vele jaren kinderrechtencommissaris.

Samenstelling van de Franstalige Raad

De Raad wordt voorgezeten door Xavier Renders, doctor in de psychologie en kinderpsycholoog-therapeut.

De zes leden van de Raad zijn juristen, psychiater, psychologen, ex-parlementslid en leerkracht.

De leden zijn professioneel actief en wensen dat hun persoonsgegevens vertrouwelijk blijven.

15.4 Werking van de Nederlandstalige Raad van Toezicht

De Raad van toezicht kwam voor de eerste maal samen op 21 november 2016 en vergaderde in het begin maandelijks. Er werden tot nu zeven dossiers ter beoordeling voorgelegd. In de toekomst worden de vergaderingen belegd als er een dossier te bespreking wordt aangeboden.

HOOFDSTUK 16

Protocol voor de werking
van de opvangpunten

HOOFDSTUK 16

16

PROTOCOL VOOR DE WERKING VAN DE OPVANGPUNTEN

16.1 Het melden van seksueel grensoverschrijdend gedrag binnen een pastorale context

Melden als opdracht

Misbruik of verwaarlozing van een minderjarige of een kwetsbare persoon of een vermoeden daarvan wordt, volgens de wet, gemeld aan de diensten van Justitie. De wetgever is terecht bekommerd om de veiligheid van minderjarige en kwetsbare personen, om gerechtigheid en herstel van het onrecht voor het slachtoffer. Het Strafwetboek vermeldt dat je verdacht kunt worden van schuldig verzuim als je weet hebt van het feit dat iemand in nood verkeert en geen verantwoordelijkheid neemt.

De Kerk beseft dat de melding van grensoverschrijdend seksueel gedrag, een opdracht is en dat het melden van een klacht een grote stap is die vaak veel van de mensen vraagt, precies daarom willen we als Kerk, met de opvangpunten, iedereen die aarzelt, uitnodigen, bemoedigen en helpen om die stap te zetten. In geval van zeer duidelijke verjaring of wanneer Justitie niet meer kan handelen, zal het opvangpunt volgens de regels van het hier na volgend protocol handelen. Dit gebeurt zelfs bij vrijspraak door Justitie.

Wat is een opvangpunt?

Een opvangpunt bestaat uit een groep medewerkers, onder leiding van een coördinator, met diverse professionele ervaringen in de geestelijke gezondheidszorg, de juridische wereld en de maatschappelijke dienstverlening. Ze werken samen in multidisciplinair verband. Ze zijn gehouden aan de deontologische zwijgplicht en verrichten hun werkzaamheden onafhankelijk van de Bisschop of van de Oversten van de congregaties en religieuze orden. In onderling overleg kan ook beroep worden gedaan op een of meerdere leden van een ander opvangpunt. Het opvangpunt kan ook steeds beroep doen op de voorzitter en de secretaris van de 'Stich-

ting Dignity', een stichting van openbaar nut die werd opgericht om de Kerk (de bisschoppen en hogere oversten van congregaties en religieuze orden) te vertegenwoordigen in zaken van grensoverschrijdend seksueel gedrag. Ze kan voorstellen van gepaste herstelmaatregelen doen namens de Kerk, uiteraard steeds vanuit het gezichtspunt van de slachtoffers.

Voor wie en hoe kun je er terecht?

Elke persoon, ongeacht de leeftijd, die recent of in het verleden slachtoffer, familie van een slachtoffer, getuige, dader of verdachte was van seksueel misbruik of van grensoverschrijdend gedrag kan zich tot één van de opvangpunten richten. Het betreft elke klacht inzake seksueel grensoverschrijdend gedrag (zie bijlage 1) gesteld door een persoon met een pastorale functie of taak.

De melding kan zowel gaan over feiten, gedragingen of uitspraken als over de manier waarop verantwoordelijken hiermee zijn omgegaan. De feiten kunnen verjaard of niet-verjaard zijn. Het kan ook feiten betreffen waarvan het slachtoffer reeds is overleden. Ook wie kennis heeft of een redelijk vermoeden van seksueel overschrijdend gedrag kan bij de opvangpunten terecht.

Laagdrempeligheid, vertrouwelijkheid en veiligheid

Laagdrempeligheid, vertrouwelijkheid en veiligheid zijn belangrijke werkingsprincipes, vanuit het besef dat het voor slachtoffers niet gemakkelijk is om voor het eerst of om nog eens te vertellen wat ze hebben meegemaakt. Dat verdient alle respect en zorgvuldigheid. Daarom moet de eerste persoon met wie de melder in contact komt, goed kunnen luisteren. Hij houdt er rekening mee dat het veel moeite kan kosten om een verhaal te vertellen dat samenhangend en geloofwaardig is. Bij slachtoffers komen immers veel vragen naar boven. Wat vertel ik en wat niet? Wat gebeurt er nu verder? Brengt dit gesprek verlichting of blijf ik vertwijfeld achter? Kan degene die luistert wel begrijpen waarover ik het heb? Wat wil ik zelf met mijn aanklacht bereiken? Zal men mij geloven? Moet ik bewijzen aanvoeren? We willen dat de melder weet en ervaart dat de melding ernstig wordt genomen en gewaardeerd. De moed om grensoverschrijdend gedrag te melden verdient waardering. Het is vaak zo dat het relaas in brokstukken naar boven komt en dat het gesprek verward en met moeite verloopt.

Hoe bereik je een opvangpunt?

Er bestaat een **Centraal Infopunt** van waaruit contact kan worden gelegd met diocesane opvangpunten. Het Centraal Infopunt is bereikbaar op 02 507 05 93 en via het e-mailadres: info.misbruik@kerknet.be

De **diocesane opvangpunten en de opvangpunten voor de religieuzen** worden hieronder weergegeven. Ze zijn ook te vinden op internet, zowel op de diocesane site als op Kerknet.

opvangpuntmisbruik.antwerpen@kerknet.be

opvangpuntmisbruik.brugge@kerknet.be

opvangpuntmisbruik.gent@kerknet.be

opvangpuntmisbruik.hasselt@kerknet.be

opvangpuntmisbruik.mechelen-brussel@kerknet.be

opvangpuntmisbruik.urv@kerknet.be (voor de Nederlandstalige religieuzen)

pointdecontactabus.coreb@catho.be (voor de Franstalige religieuzen)

pointdecontactabus.liege@catho.be

pointdecontactabus.namur@catho.be

pointdecontactabus.tournai@catho.be

16.2 Protocol voor de werking van een opvangpunt (versie 2018)

Het protocol vertrekt vanuit de beleidsbrochure van de Bisschoppen en hogere Oversten van België Verborgten verdriet (2012) waarin de Kerk haar aanpak van erkenning en herstel van slachtoffers van seksueel misbruik uiteenlegt maar die aangepast en bijgestuurd werd op basis van 6 jaar ervaring.

Kennismaking met de melder

Aanmelden kan via een persoonlijk gesprek, telefonisch, per brief- of e-mail. Je kunt je steeds laten vergezellen door een vertrouwenspersoon.

Een melder krijgt steeds schriftelijk bevestiging dat zijn melding is ontvangen, per e-mail of in een omslag die vertrouwelijk is en geen verwijzingen naar het opvangpunt bevat. Elke melding wordt ook vertrouwelijk behandeld. De verdere werkwijze wordt met de melder besproken.

Contact met de melder

De coördinator van het opvangpunt neemt binnen de week contact op met de melder om een eerste afspraak met een medewerker vast te leggen. Er wordt verwezen naar dit protocol en het wordt zo nodig toegelicht. De coördinator licht de leden van het opvangpunt in en houdt hen verder op de hoogte van elke verdere ontwikkeling.

De coördinator licht ook onmiddellijk de bisschop of de overste in van de melding.

Als het gaat om feiten die zich hebben voorgedaan in het werkgebied van een ander opvangpunt zal de contactpersoon in overleg met de melder, het juiste opvangpunt contacteren om te vermijden dat betrokkene het gevoel krijgt van het kastje naar de muur te worden gestuurd.

Het gesprek met de melder

Het Opvangpunt noteert de naam, burgerlijke staat en de bereikbaarheid van de melder. Zo ook van het slachtoffer (indien de melder een derde is), tevens de naam en het statuut van de vermeende dader, de datum van de melding en de periode waarin de feiten zich hebben voorgedaan, de aard van de feiten, de context waarin ze zich hebben voorgedaan (school, jeugdbeweging, ...), de leeftijd van het slachtoffer op het moment van de feiten en van de melding, de verwachtingen van de betrokkene ten aanzien van de aanpak en de herstelmaatregelen. Het opvangpunt helpt deze laatste te verwoorden (zie bijlage 2).

Indien de melder een derde is, is het belangrijk te weten of het vermeende slachtoffer op de hoogte is van het initiatief. Het opvangpunt bevroegt of en hoe het contact kan opnemen met het vermeende slachtoffer. Tevens bevroegt het of de melder wil dat derden (bv. verantwoordelijken op de parochie) worden ingelicht.

De melder, en eventueel de aanwezige vertrouwenspersoon, krijgen, volgens afspraak, eventueel in een tweede gesprek of per brief of per mail, het verslag van de melding te ondertekenen 'voor gelezen'. Het wordt ook bezorgd aan de overige leden van het opvangpunt.

Info opzoeken over de vermeende dader

Het opvangpunt zoekt de nodige relevante gegevens over de vermeende dader. Voor overledenen wordt het curriculum vitae opgevraagd, wordt het archief geraadpleegd en kan men eventueel getuigen proberen te vinden.

Beoordeling van het gemelde

De coördinator en alle leden van het opvangpunt krijgen het verslag en beoordelen het gemelde. Tevens bespreekt men binnen het opvangpunt hoe de verdere afhandeling zal verlopen. Volgende stappen worden zorgvuldig gerapporteerd in het dossier.

De bisschop wordt na de beraadbeslaging op de hoogte gebracht van de beoordeling en verdere voorziene afhandeling.

Contact en gesprek met de 'vermeende' dader

Het opvangpunt nodigt de vermeende dader uit voor een verkennend gesprek waarin hij wordt geconfronteerd met de klacht. Men deelt mee dat hij zich kan laten vergezellen door een vertrouwenspersoon. Hij krijgt dit protocol. Hij wordt gewezen op de mogelijkheid om zich, zowel burgerrechtelijk als kerkrechtelijk, te verdedigen.

Als de melding gegrond is, is het vanuit de Kerk duidelijk dat de schade, die aan een slachtoffer en aan de kerkgemeenschap is toegebracht, niet ongeheeld kan worden gelaten, ook niet na de juridische verjaring van de feiten.

Als de melding duidelijk niet gegrond is, wordt dit met de melder uitdrukkelijk besproken.

De betrokkene en eventueel de aanwezige vertrouwenspersoon krijgen steeds het verslag van het gesprek te lezen met de vraag om het te ondertekenen, voorafgegaan door de vermelding 'voor gelezen'. Het wordt ook ondertekend door de aanwezige leden van het opvangpunt.

De vermeende dader is overleden of handelingsonbekwaam

Ook als de vermeende dader is overleden of handelingsonbekwaam, is de mogelijkheid voorzien dat het opvangpunt gepaste herstelmaatregelen voor het slachtoffer voorstelt, overeenkomstig de categorieën die in het Arbitrage-reglement zijn bepaald (zie bijlage 4).

Beoordeling en verslag aan de bisschop of de overste

De coördinator en alle leden van het opvangpunt krijgen opnieuw het verslag en beoordelen de casus. Men evalueert binnen het opvangpunt de eerder afgesproken afhandeling. De stappen worden opnieuw zorgvuldig gerapporteerd in het dossier.

De bisschop of overste wordt na de beraadbeslagings onmiddellijk op de hoogte gebracht van de beoordeling en verdere afhandeling. Het Opvangpunt brengt ook advies uit met het oog op vereiste maatregelen ten aanzien van de vermeende dader en beschermende maatregelen voor het slachtoffer. Zo kan er de preventieve schorsing van de vermeende dader zijn. De preventieve schorsing loopt zolang het onderzoek duurt. Deze schorsing is geen oordeel maar moet tijdens het onderzoek zorgen voor de nodige sereniteit bij alle betrokken partijen.

Het opvangpunt dient ook aandacht te hebben voor 'secondaire slachtoffers' (partner, familie, pastoor en parochie van dader/ slachtoffer,...) en adviseert de bisschop of overste over de gepaste zorg.

De melder wordt ingelicht over de verdere aanpak

De coördinator neemt terug contact op met de melder, of hij duidt iemand daartoe aan. De beslissingen en de verdere opvolging worden met de melder besproken.

Mededeling aan de pers en aan derden

Het al dan niet communiceren naar de media is een complexe aangelegenheid.

Het belang van een melder is niet steeds gediend met uitdrukkelijke communicatie. Zolang het gaat om een vermeende dader is voorzichtigheid geboden.

Bij preventieve schorsing, die uiteraard publiek is, is een persbericht op initiatief van de verantwoordelijke instantie aangewezen.

In het persbericht zal men spreken over de ‘vermeende dader’ en wijst men voor de eventuele preventieve schorsing op het belang van de sereniteit tijdens het onderzoek.

De aandacht voor en het contacteren van de secundaire slachtoffers wordt per dossier bekeken en afgesproken met de bisschop of overste.

Communicatie aan de Congregatie voor de Geloofsleer

De bisschop of overste meldt de klacht, reeds vanaf de eerste resultaten van het onderzoek, aan de Congregatie voor de Geloofsleer. Het opvangpunt kan hierbij helpen. Een kopie van de brief en van het antwoord wordt in het dossier van het opvangpunt bewaard. De melder krijgt een bewijs van de melding. Ook de latere correspondentie met de Congregatie betreffende de zaak wordt in het dossier bewaard.

Melding aan Justitie en de eigen rol van het opvangpunt.

Bij voldoende grond van waarachtigheid is ook de melding aan Justitie een absolute noodzaak. De stap naar het gerecht kan het slachtoffer afschrikken, vooral wanneer deze stap alleen moet worden gezet. Het opvangpunt kan hem daarbij begeleiden. Er wordt een kopie gevraagd van de aangifte en deze wordt in het dossier bewaard. Wanneer het slachtoffer geen melding aan de politie doet, zet het opvangpunt zelf de nodige stappen, eventueel zonder de bekendmaking van de naam van de melder. Ze zal de klacht melden aan de Procureur des Konings bij de rechtbank van eerste aanleg van de woonplaats van de verdachte of bij de federale Procureur. De Kerk wil immers elk misdrijf melden én op geen enkel manier risico's nemen voor andere mogelijke slachtoffers.

Bij vervolging van de vermeende dader stelt het bisdom of de congregatie of religieuze orde zich burgerlijke partij.

De zorg voor het vermeend slachtoffer

Het vermeend slachtoffer kan via de burgerlijke partijstelling zijn rechten bekomen voor de geleden schade. Dit betekent niet dat er geen bijkomende herstelmogelijkheden, zoals gesprek, confrontatie, verontschuldiging, ... door de Kerk worden aangeboden. Er kunnen ook specifieke vragen zijn voor pastorale zorg. Na de eventuele bekentenis van de vermeende dader of na het vonnis in de zaak is er overleg tussen het opvangpunt en het slachtoffer over de eventuele pastorale noden.

De aanpak van de dader

Zolang het onderzoek duurt is er normaal de preventieve schorsing. Het kan nuttig zijn om te voorzien in psychologische of spirituele zorg.

In het geval van veroordeling door de Belgische Justitie of een gerechtelijke overeenkomst brengt de bisschop of de overste de Congregatie voor de Geloofsleer op de hoogte. De Congregatie voor de Geloofsleer is verantwoordelijk voor de vraag of er binnenkerkelijk een strafprocedure moet volgen. Zij spreekt ofwel zelf de straf uit of delegeert de zaak aan de bisschop of een plaatselijke kerkelijke rechtbank. In de laatste gevallen bepaalt de Congregatie de modaliteiten.

De preventieve maatregelen blijven gelden tot hier uitspraak wordt gedaan over de eventuele kerkelijke straf. Naast deze eventuele straf oordeelt de bisschop of de overste vanuit zijn pastorale en bestuurlijke verantwoordelijkheid over de eventuele bijkomende maatregelen ten aanzien van de dader en de eventuele taken en opdrachten die de betrokkene (opnieuw of nog) kan uitoefenen. Hij kan het opvangpunt of de Raad van Toezicht vragen om hem daarin te adviseren.

In geval van seponering of vrijspraak, zal de bisschop of overste ook hier vanuit diezelfde bestuurlijke en pastorale verantwoordelijkheid en op basis van het dossier oordelen in welke mate er binnenkerkelijk nog maatregelen moeten worden getroffen. Ook dit zal gebeuren in overleg met het opvangpunt en de Raad van Toezicht.

Bij verjaarde feiten zal de bisschop of de overste maatregelen nemen die herhaling van de feiten moet voorkomen. Daarenboven zullen de daders ernstig worden aangemaand om financieel bij te dragen in de tegemoetkoming aan het slachtoffer, ook al kan dit niet in rechte worden afgedwongen.

Aandacht voor de secundaire slachtoffers.

Het opvangpunt blijft in overleg met de bisschop of religieuze overste voor de noden van de secundaire slachtoffers.

Zeer duidelijk verjaarde feiten.

Voor verjaarde feiten wordt er voor het slachtoffer niet alleen gezocht naar erkenning en verontschuldiging maar ook naar een financiële tegemoetkoming. De criteria zijn dezelfde als deze die voorzien zijn in het Arbitragereglement (zie bijlage 4). In een gesprek met het slachtoffer zoekt men naar een akkoord. Het akkoord wordt vastgelegd in een 'dading' (zie bijlage 3), die beide partijen ondertekenen en waarvan een document bestemd is voor het slachtoffer en een tweede voor de bisschop of de overste.

Deze financiële tegemoetkoming wordt overgemaakt aan het slachtoffer door de stichting van openbaar nut 'Dignity'.

Als het niet lukt om een akkoord te bereiken tussen het slachtoffer en het opvangpunt kan bemiddeling worden gevraagd van 'Dignity'.

Ook als er geen financiële tegemoetkoming wordt gewenst, legt men de afspraken vast in een dading.

De dader zal preventief geschorst worden tot na de beslissing van de Congregatie voor de Geloofsleer. De uitvoering ervan dient te gebeuren analoog aan de aanpak zoals hierboven voorzien in nr. 14.

De vermeende dader is overleden.

Wanneer de dader is overleden, wordt er naar het slachtoffers toe gehandeld analoog aan de slachtoffers van verjaarde feiten, zoals beschreven hierboven in nr. 14, zie ook nr. 7.

Aandacht voor de secundaire slachtoffers.

Het opvangpunt blijft ook in de situatie van nr. 15 en 16 in overleg met de bisschop of religieuze overste voor de noden van de secundaire slachtoffers.

Zelfdoding bij het slachtoffer

Als het slachtoffer door zelfdoding is gestorven en er reden is om dit in verband te brengen met het seksueel misbruik, is er in het Arbitragereglement voorzien in de mogelijkheid van een dading met een forfaitaire tegemoetkoming van 7.000 euro met de nabestaanden in de eerste graad.

Valse klacht

Een valse klacht is een vorm van laster en eerroof, en dus een delict. Je kunt zowel de aangeklaagde als zijn familie en vrienden ernstig schaden. Zowel civielrechtelijk als kerkrechtelijk kunnen er sancties genomen worden tegen de aanklager. Het opvangpunt stelt gepaste maatregelen van eerherstel voor.

Afsluiting dossier en archivering

Een dossier wordt afgesloten met een eindverslag, waaruit duidelijk blijkt hoe het probleem is opgevolgd en welke maatregelen zijn genomen. Een kopie van dit verslag wordt vertrouwelijk overgemaakt aan 'Dignity'. Het dossier blijft bewaard in het bisdom of de religieuze orde of congregatie. De melder en de beklagde worden op de hoogte gebracht van het verloop en de afhandeling.

De Interdiocesane Commissie voor de bescherming van kinderen en jongeren maakt in aanvang jaarlijks, later op een afgesproken tijdstip, een geanonimiseerd rapport op van de meldingen die bij de opvangpunten zijn binnengekomen en van de wijze waarop hiermee werd omgegaan. Dat rapport wordt openbaar gemaakt. Transparantie moet garant staan voor een duidelijk beleid en een adequate preventie.

Een melder of het slachtoffer richt zich enkel tot justitie en niet tot het opvangpunt.

Elke melder en/of slachtoffer heeft uiteraard het recht zich rechtstreeks en enkel tot Justitie te wenden. Het opvangpunt is er om mensen bij te staan die dat eventueel verlangen.

Bij feiten die enkel worden gemeld bij Justitie, start het opvangpunt, van zodra het bisdom of de religieuze orde of congregatie deze verneemt (bv. via de media), een eigen onderzoek en adviseert omtrent de eventuele preventieve schorsing van de vermeende dader, tot zolang het gerechtelijk onderzoek loopt. De bisschop of overste kan aan de procureur de toelating vragen om een kopie van het dossier te krijgen als mogelijk benadeelde partij. Bij vervolging van de beklaagde stelt het bisdom, de orde of congregatie zich burgerlijke partij. Men respecteert dat het slachtoffer of de melder zelf geen contact met het bisdom wenst of zoekt, maar het opvangpunt en de kerkelijke overheid zijn wel bereid het slachtoffer te ontvangen.

Het opvangpunt zal ook hier in overleg met de bisschop of de overste de vraag of de zorg voor eventuele secundaire slachtoffers behartigen.

16.3 Bijlagen

Bijlage 1: Omschrijving van seksueel grensoverschrijdend gedrag.

Seksueel misbruik van een minderjarige omvat alle seksuele handelingen die een volwassene heeft met een minderjarige.

Een dader van seksueel misbruik kan ook een adolescent van 16 of 17 jaar zijn, wanneer hij seksuele handelingen stelt met iemand die 5 jaar jonger is.

In de vakterminologie spreekt men van seksuele handelingen die ‘hands-on’ of ‘hands-off’ zijn.

‘Hands-on’ betekent: alle vormen van aanrakingen zoals aanrakingen van gevoelige of intiemere delen van het lichaam, zowel boven als onder de kleren. Het kan ook gaan om vormen van masturbatie en penetratie. Het binnendringen van het lichaam, langs welke opening ook, met gelijk welk voorwerp is een vorm van penetratie.

Hands-off: dit is een vorm van misbruik waar men, zonder enige vorm van aanraking, de minderjarige (of hieraan gelijk verklaarde) verplicht tot voyeurisme, exhibitionisme of het bekijken van pornografie. Alleen al de intentie tot deze vormen van misbruik wordt als een misbruik zelf beschouwd.

Elke vorm van seksueel benaderen van een persoon in die door handicap, door leeftijd, door een broosheid of kwetsbaarheid of door zijn situatie niet ten volle beseft of begrijpt wat het initiatief van de dader betekent en ook niet in staat is om ten volle de toestemming daartoe te geven, wordt gelijkgesteld met het misbruik van een minderjarige.

Seksueel grensoverschrijdend gedrag volgens de Belgische wet:

Seksueel grensoverschrijdend gedrag behoort tot het domein van de strafwet. De Belgische wet bepaalt de meerderjarigheid op 18 jaar, tevens voorziet ze in een minimumleeftijd van 16 jaar om wettelijk te kunnen instemmen met seks. De verjaringstermijn is 15 jaar en begint te lopen op de 18e verjaardag.

De strafwet deelt strafbare seksuele feiten op in vier gebieden:

- Aanranding van de eerbaarheid: hierbij wordt een slachtoffer op een fysieke of andere manier gedwongen ongewenste seksuele handelingen uit te voeren of te ondergaan. Bij aanranding vindt géén penetratie plaats.
- Verkrachting: hierbij wordt een slachtoffer gedwongen tot seks mét penetratie. De strafwet omschrijft verkrachting als 'elke daad van seksuele penetratie van welke aard en met welk middel ook, gepleegd op een persoon die daar niet in toestemt.'
- Openbare schennis van de goede zeden: is 'alles wat van aard is om een seksueel schandaal te verwekken'. Dit kunnen teksten of afbeeldingen zijn, zoals kinderporno. Of bepaald gedrag, zoals naakt op straat lopen.
- Aanzetten tot ontucht en prostitutie: ontucht is iemand overhalen tot onzedelijke seksuele daden. Prostitutie is het aanbieden van seks tegen betaling. De wet maakt een onderscheid tussen vrijwillige en onvrijwillige prostitutie.
- Seksueel strafbaar gedrag kan zich uiten in vele vormen: aanranding, verkrachting,.. De feiten worden zwaarder of lichter bestraft naargelang de ernst, de duur (of herhaling) en de leeftijd van het slachtoffer.

Seksueel grensoverschrijdend gedrag volgens het Kerkelijk recht:

Men is minderjarig tot zijn 18. Sinds 2010 worden personen met beperkingen in hun intellectuele mogelijkheden op dezelfde wijze behandeld als minderjarigen. Het kopen, het bezitten of het verspreiden van pornografie met beelden van min-14-jarigen is eveneens een delict. De verjaringstermijn is 20 jaar en begint te lopen vanaf de 18e verjaardag.

Bijlage 2. Document bij opening dossier

Opvangpunt van het bisdom

Opvangpunt van de URV

Adres:

.....

e-mail van de coördinator

VERTROUWELIJK

1. Gegevens over de persoon die contact neemt

Statuut van de persoon die de klacht indient (slachtoffer / dader / andere):

NAAM:

Voornamen:

Man / Vrouw

Geboorteplaats en – datum:

Huidig beroep:

Adres:

Telefoon: GSM:

E-mail:

Wil anoniem blijven of niet:

Op welke wijze wil de persoon gecontacteerd worden:

2. Gegevens betreffende de feiten

Plaats waar de laakbare feiten hebben plaatsgevonden

Naam van de plaats (stad, dorp, school, parochie, jeugdbeweging ...)

.....

België

Andere:

Leeftijd wanneer de feiten plaatsvonden:

Herhaling van de feiten: eenmalig / meerdere keren:

3. Gegevens over de dader

NAAM:

Voornaam:

Overleden of nog in leven:

Eventueel adres:

.....

Functie toen de feiten plaatsvonden:

Plaats waar de functie uitgeoefend werd tijdens de feiten:

.....

Welke was uw relatie met de dader toen de feiten plaatsvonden:

.....

.....

4. Vroegere stappen die ondernomen werden om de feiten te melden

(klacht bij Justitie, eventuele briefwisseling ...)

.....

.....

.....

Datum van deze klachten :

Datum en uur van eerste contactname:

.....

Datum van schriftelijke neerslag van de feiten:

.....

Naam van de persoon die de klacht beluisterde:

.....

Bijlage 3. Het standaardmodel van de dadingsovereenkomst voor een diocesaan priester of diaken

Tussen ondergetekenden:

De heer/mevrouw

(voornaam en naam van het slachtoffer)

wonende te (adres)

hierna genoemd: **de eerste partij**

en

Monseigneur (voornaam en naam van de bisschop),

bisschop van (naam van het bisdom)

wonende te (adres)

hierna genoemd: **de tweede partij**

Overwegende dat de eerste partij verklaart in (precisering van datum of periode) het slachtoffer te zijn geweest van seksueel misbruik gepleegd door

.....(voornaam en naam van de dader), diocesaan priester van het bisdom (naam van het bisdom),

Overwegende dat tweede partij in naam van de kerkgemeenschap uitdrukkelijk afstand neemt van dit verwerpelijk gedrag en in naam van de kerkgemeenschap tevens haar oprechte verontschuldiging aanbiedt voor de thans gekende feiten die nooit hadden mogen gebeuren,

Overwegende dat tweede partij daarbij haar begrip en medeleven uitsprekt bij alle pijn en leed die eerste partij ondergaan heeft, vanuit het besef dat eerste partij hierbij ernstige menselijke en morele schade heeft opgelopen,

Overwegende dat, ondanks dat deze geleden schade niet in geld waardeerbaar is, tweede partij op basis van een morele solidariteit wil tegemoet komen aan dit leed en deze pijn, en aan eerste partij een financiële tegemoetkoming wil aanbieden,

wordt volgende overeenkomst van dading afgesloten:

1. - Beide partijen stappen naar elkaar toe en wensen door middel van huidige dading en door het doen van wederzijdse toegevingen definitief een einde te stellen aan alle mogelijke betwistingen die tussen hen gerezen zijn of zouden kunnen rijzen omtrent de vraag wie aansprakelijk is voor de geleden schade en omtrent de omvang van deze geleden schade.

2. – De tweede partij verbindt er zich toe dat aan de eerste partij een éénmalige en forfaitaire financiële tegemoetkoming zal worden uitgekeerd van €
..... (*bedrag in cijfers en in letters*).

De betaling van dit bedrag zal gebeuren binnen de (*termijn bv. binnen de maand*) na ondertekening van deze overeenkomst op rekening nummer van de eerste partij.

3. – De eerste partij aanvaardt het aangeboden eenmalige en forfaitaire compensatiebedrag van € en beschouwt de betaling ervan als een definitieve afsluiting van het geschetste geschil. De eerste partij doet dan ook afstand van elke andere vordering tot schadevergoeding voor de schade geleden uit voormeld seksueel misbruik, die eventueel nog zou kunnen worden ingeleid lastens de tweede partij, het bisdom, de vzw van het bisdom of enige andere kerkelijke instantie, voor de gewone hoven en rechtbanken of voor een fonds of centrum voor arbitrage inzake seksueel misbruik.

4. - Deze betaling gebeurt tot slot van alle rekeningen tussen de partijen. Partijen benadrukken dat deze dading tot stand kwam na wederzijdse gesprekken en overleg met elkaar en zonder formele erkenning van enige juridische aansprakelijkheid in hoofde van de tweede partij. De betaling van het overeengekomen bedrag is tot slot van alle betwistingen tussen partijen die hierbij bevestigen dat zij onvoorwaardelijk en onherroepelijk verzaken aan elk recht of vordering die zij jegens elkaar hebben laten gelden of zouden kunnen laten gelden m.b.t. onderliggend geschil.

5. - Beide partijen verklaren ten slotte uitdrukkelijk dat zij dit akkoord met discretie en op vertrouwelijke wijze zullen behandelen en dat de privacy van de eerste partij zal beschermd worden.

Opgesteld te (*plaats*),
op (*datum*),
in twee originele exemplaren, waarvan elke partij verklaart één te hebben ontvangen,

De heer/mevrouw
.....
(*voornaam en naam*)
(*handtekening*)
.....

Monseigneur
bisschop van
(*naam van het bisdom*)
(*handtekening*)
.....

Bijlage 4: Standaardmodel van dadingsovereenkomst voor een religieus

Tussen ondergetekenden:

De heer/mevrouw

(voornaam en naam van het slachtoffer)

Wonende te *(adres)*

hierna genoemd: **de eerste partij**

en

De congregatie

(benaming van de religieuze congregatie)

vertegenwoordigd door:

1) *(voornaam en naam),*

overste van de congregatie,

wonende te *(adres)*

en door

2) de vzw *(benaming van de vzw),*

met zetel te *(adres van de maatschappelijke zetel),*

vertegenwoordigd door

(voornaam en naam van de vertegenwoordiger),

.....

(kwalificatie van de vertegenwoordiger: bv. voorzitter of afgevaardigd bestuurder),

beide gezamenlijk optredend namens de hoger vermelde congregatie,

hierna genoemd: **de tweede partij**

Overwegende dat de eerste partij verkaart in

(precisering van de datum of de periode) het slachtoffer te zijn geweest van seksueel misbruik gepleegd door

(voornaam en naam van de dader),
religieus behorend tot de hoger vermelde congregatie,

Overwegende dat de overste van de congregatie in naam van de congregatie uitdrukkelijk afstand neemt van dit verwerpelijk gedrag, en in naam van de congregatie tevens zijn oprechte verontschuldiging aanbiedt voor de thans gekende feiten die nooit hadden mogen gebeuren,

Overwegende dat de overste van de congregatie daarbij zijn begrip en medeleven uitspreekt bij alle pijn en leed die eerste partij ondergaan heeft, vanuit het besef dat eerste partij hierbij ernstige menselijke en morele schade heeft opgelopen,

Overwegende dat, ondanks dat deze geleden schade niet in geld waardeerbaar is, de congregatie op basis van een morele solidariteit wil tegemoet komen aan dit leed en deze pijn, en aan eerste partij een financiële tegemoetkoming wil aanbieden,

wordt volgende overeenkomst van dading afgesloten:

1. - Beide partijen stappen naar elkaar toe en wensen door middel van huidige dading en door het doen van wederzijdse toegevingen definitief een einde te stellen aan alle mogelijke betwistingen die tussen hen gerezen zijn of zouden kunnen rijzen omtrent de vraag wie aansprakelijk is voor de geleden schade en nopens de omvang van deze geleden schade.

2. - De tweede partij verbindt er zich toe dat aan de eerste partij een éénmalige en forfaitaire financiële tegemoetkoming zal worden uitgekeerd van
€ (bedrag in cijfers en in letters).

De betaling van dit bedrag zal gebeuren binnen de . (termijn bv. binnen de maand) na ondertekening van deze overeenkomst op rekening nummer
..... van de eerste partij.

3. - De eerste partij aanvaardt het aangeboden eenmalige en forfaitaire compensatiebedrag van € en beschouwt de betaling ervan als een definitieve afsluiting van het geschetste geschil. De eerste partij doet dan ook afstand van elke andere vordering tot schadevergoeding voor de schade geleden uit voormeld seksueel misbruik, die eventueel nog zou kunnen worden ingeleid lastens de tweede partij, de vzw congregatie, de overste van de congregatie of enige andere kerkelijke instantie, voor de gewone hoven en rechtbanken of voor een fonds of centrum voor arbitrage inzake seksueel misbruik.

4. - Deze betaling gebeurt tot slot van alle rekeningen tussen de partijen. Partijen benadrukken dat deze dading tot stand kwam na wederzijdse gesprekken en overleg met elkaar en zonder formele erkenning van enige juridische aansprakelijkheid in hoofde van de congregatie, de vzw congregatie of van de overste van de congregatie. De betaling van het overeengekomen bedrag is tot slot van alle betwistingen tussen partijen die hierbij bevestigen dat zij onvoorwaardelijk en onherroepelijk verzaken aan elk recht of vordering die zij jegens elkaar hebben laten gelden of zouden kunnen laten gelden m.b.t. onderliggend geschil.

5. - Beide partijen verklaren ten slotte uitdrukkelijk dat zij dit akkoord met discretie en op vertrouwelijke wijze zullen behandelen en dat de privacy van de eerste partij zal beschermd worden.

Opgesteld te (*plaats*),

op (*datum*),

in twee originele exemplaren, waarvan elke partij verklaart één te hebben ontvangen,

De heer/mevrouw

.....

(*voornaam en naam*)

namens de congregatie

.....

(*benaming van de congregatie*)

(*voornaam en naam van de overste*)

.....

(*voornaam en naam
van de vertegenwoordiger van de vzw*)

.....

(*handtekening*)

.....

(*handtekening*)

.....

Bijlage 5. Criteria voor financiële tegemoetkoming zoals bepaald in het Arbitragereglement.

Categorie 1: bij aanranding van eerbaarheid zonder geweld of bedreiging gepleegd op het slachtoffer: financiële compensatie tot maximum 2.500 euro. Wanneer het minderjarige slachtoffer onder de volle leeftijd van 16 jaar was of een bijzondere kwetsbaarheid vertoonde, valt hij onder categorie 2.

Categorie 2: bij aanranding van eerbaarheid met geweld of bedreiging gepleegd op het slachtoffer, of waarbij een vermoeden van geweld of bedreiging wordt aangenomen wanneer het minderjarige slachtoffer onder de volle leeftijd van 16 jaar was of een bijzondere kwetsbaarheid vertoonde: financiële compensatie tot maximum 5.000 euro.

Categorie 3: bij verkrachting, meer bepaald bij feiten van seksuele penetratie van welke aard en met welk middel ook, gepleegd op een minderjarige die daar niet in toestemde, waarbij in rekening wordt gebracht dat als de minderjarige op het ogenblik van de (eerste) feiten onder de volle leeftijd van 16 jaar was of een bijzondere kwetsbaarheid vertoonde, hij geacht wordt niet te hebben toegestemd: financiële compensatie tot maximum 10.000 euro.

Categorie 4: bij feiten van de voorgaande categorieën die, gezien de ernst, de uitzonderlijke langdurigheid of de bijzondere omstandigheden van het seksueel misbruik, als uitzonderlijk dienen te worden beschouwd en die geleid hebben tot en aantoonbare buitengewone schade waarvan het causaal verband met seksueel misbruik bewezen wordt: financiële compensatie tot maximum 25.000 euro.

HOOFDSTUK 17

Gedragscode ter preventie van seksueel
misbruik of grensoverschrijdend
gedrag voor wie werkt in de Kerk

HOOFDSTUK 17

17

GEDRAGSCODE TER PREVENTIE VAN SEKSUEEL MISBRUIK OF GRENSOVERSCHRIJDEND GEDRAG VOOR WIE WERKT IN DE KERK

In de beleidstekst *Van taboe naar preventie* komen diverse maatregelen ter preventie van seksueel misbruik of grensoverschrijdend gedrag in een pastorale relatie met kinderen en jongeren ter sprake. We lezen er onder meer: *Het is de bedoeling om in alle geledingen van de Kerk de zorg aan te scherpen voor een respectvolle omgang met personen die in een afhankelijke positie staan of bescherming behoeven, in het bijzonder kinderen en jongeren* (Van taboe naar preventie, 3). De beleidstekst vermeldt diverse leef- en werkregels, en voegt eraan toe dat deze *niet bedoeld (zijn) als een keurslijf dat elke ongedwongen betrokkenheid onmogelijk of verdacht maakt. Ze willen integendeel een zinvolle en gezonde verhouding tussen afstand en nabijheid bevorderen. Het gaat om regels die uitdrukken wat in concrete omstandigheden een respectvolle omgang met kinderen of jongeren kan inhouden* (Ibid., 3).

De voorliggende gedragscode geldt voor allen die werken in de Kerk, zowel ambtshalve als vrijwillig, met kinderen of jongeren: priesters, religieuzen, diakens en lekenengelovige pastores; pastoraal verantwoordelijken in groepen of bewegingen; verantwoordelijken voor misdienaars, jeugd- of jongerenkoren, plus-werkingen, jongerentochten of –bedevaarten en andere activiteiten met kinderen of jongeren. Van al wie werkt met kinderen en jongeren in de Kerk verwachten de bisschoppen en de hogere oversten dat zij de voorliggende gedragscode kennen en eerbiedigen.

Waarom een gedragscode ?

Wanneer het erop aankomt kinderen en jongeren een veilige leefomgeving te bieden, moet de Kerk in de eerste lijn staan. Dat is zij verplicht aan Jezus Christus en het Evangelie, aan haar morele principes, aan haar pastorale en pedagogische opdracht, aan de samenleving en

vooral aan de ouders die hun kinderen aan de werking van de Kerk toevertrouwen. Fouten en nalatigheden op dat punt hebben in de voorbije jaren een schaduw over de Kerk getrokken. Wereldwijd staat de Kerk – samen met andere maatschappelijke spelers - voor grondig herstelwerk. Geen enkele medewerker van de Kerk kan deze opdracht naast zich neerleggen. Daarvoor zijn duidelijke afspraken en een transparant beleid nodig.

Wie werkt in de Kerk kan op verschillende manieren met seksueel misbruik en grensoverschrijdend gedrag te maken krijgen. Via derden kan je kennis krijgen van probleemsituaties in gezinnen, groepen of instellingen. Je kan geconfronteerd worden met vormen van seksueel misbruik, geweldpleging of chantage onder kinderen of jongeren. Slachtoffers kunnen hun verhaal aan je toevertrouwen. Je kan weet krijgen of ernstige vermoedens hebben van seksueel misbruik of grensoverschrijdend gedrag vanwege een collega. Ook is het mogelijk dat je zelf geconfronteerd wordt met gevoelens die tot ongepast gedrag kunnen leiden en waarbij professionele hulp aangewezen is. In elk van deze situaties moet de grootste zorg uitgaan naar de bescherming van het kind of de jongere en naar de preventie van grensoverschrijdend gedrag, van wie het ook mag uitgaan.

Seksueel misbruik heeft te maken met een verstoord evenwicht tussen nabijheid en afstand in de omgang met kinderen en jongeren. Het zou spijtig zijn om de pedagogische relatie te beperken tot een afstandelijk contact, uit overdreven angst voor nabijheid tussen volwassenen en kinderen of jongeren. Ook in de relatie tussen zorgverstrekkers en patiënten zijn betrokkenheid en nabijheid een essentiële voorwaarde voor genezing of herstel. Echter, er bestaat een verschil tussen gezonde emotionele betrokkenheid enerzijds en grensoverschrijdend gedrag anderzijds. Niet betrokkenheid, maar grensoverschrijding is het probleem. Men kan denken dat de overgang tussen beide flinterdun is, maar dat is niet zo. Seksueel misbruik is een geraffineerde of gewelddadige uitbuiting van de nabijheid die een pastorale of pedagogische relatie met zich meebrengt.

Macht kan grenzen overschrijden. Wie verantwoordelijkheid draagt, moet zich afvragen welke invloed of macht met die rol verbonden zijn, en of je die aanwendt in het voordeel van wie je zijn toevertrouwd. Er zijn vuistregels. Zou je hetzelfde zeggen of doen als familieleden of vrienden van het betrokken kind of jongere erbij waren? Behandel je een kind of jongere met een speciale voorkeur tegenover anderen? Zou je je goed voelen als anderen op de hoogte waren van alle aspecten van je omgang met kinderen of jongeren? Misbruik vermijden vraagt om een cultuur van waakzaamheid, waarin onaanvaardbare machtsuitoefening en seksueel grensoverschrijdend gedrag boven de waterspiegel worden getild en zo transparant mogelijk worden aangepakt.

Misbruik melden

Wie op de hoogte wordt gebracht of een ernstig vermoeden heeft van seksueel misbruik, vooral in geval van actueel en dreigend gevaar voor kinderen of jongeren, moet alle mogelijkheden gebruiken die de beroepsethiek en de wetgever aanreiken om dit misbruik te melden, het te beëindigen of te voorkomen. Iedereen moet zijn verantwoordelijkheid opnemen. Op de hoogte zijn van seksueel misbruik en doelbewust verhinderen dat het slachtoffer de feiten naar buiten kan brengen of zelf nalaten de nodige stappen te zetten, is ontoelaatbaar.

Op 18 december 2018 hebben de bisschoppen van België een document gepubliceerd over beroepsgeheim en biechtgeheim. Dat document heeft een dubbele opzet. Enerzijds onderstreept het de noodzakelijkheid van beroepsgeheim en biechtgeheim voor de uitoefening van het pastorale dienstwerk. Pastorale medewerkers hebben er alle belang bij om nauwgezet met hun beroepsgeheim of biechtgeheim om te gaan. Anderzijds onderstreept het document de mogelijkheid en de noodzakelijkheid om, zonder aan het beroepsgeheim of het biechtgeheim tekort te doen, de nodige stappen te zetten ter beëindigen of ter voorkoming van seksueel misbruik. Stappen die men zowel volgens het kerkelijk als het burgerlijk recht wel kan zetten - bijvoorbeeld binnen het kader van het spreekrecht of van het gedeelde beroepsgeheim- mag men niet overslaan. Wanneer enkel spreken kan redden, wordt zwijgen een zwaktebod.

Alle bisdommen beschikken over een opvangpunt waar iedereen terecht kan met een melding van seksueel misbruik of grensoverschrijdend gedragen in een pastorale relatie. Daarnaast bestaan er twee opvangpunten voor de religieuze congregaties, alsook een centraal infopunt van de katholieke Kerk in België. De coördinaten van deze opvangpunten staan achteraan deze gedragscode.

Omdat seksueel misbruik een misdaad is *moet het gerecht zo snel mogelijk zijn werk kunnen doen. Daarom dringen wij erop aan dat seksueel misbruik meteen zou gemeld worden bij de politie of het gerecht . Of de vermoedelijke dader een priester, een diaken, een religieus, een leek, een vrijwilliger, een familielid van het slachtoffer, of een onbekende is, de melding aan politie of gerecht moet verder onheil helpen voorkomen* (Ibid., 8)

Leef- en werkregels

Van allen die werken in de Kerk verwachten we dat ze onderstaande regels hanteren in hun omgang met kinderen en jongeren. Als deze regels kunnen misbruik helpen voorkomen.

- Bejegen kinderen en jongeren met eerbied, beluister hen en betrek hen bij beslissingen die hen aanbelangen.
- Wees een voorbeeld en biedt houvast zonder bezitterig of belerend te doen.
- Werk aan transparante en correcte omgangsvormen.
- Zorg voor een cultuur van openheid waarin ze hun vragen en zorgen kunnen verwoorden.
- Maak hen bewust van wat wel en niet aanvaardbaar is, zowel in hun omgang met andere kinderen of jongeren, als in hun omgang met volwassenen.

- Vermijd netelige situaties die tot verdachtmaking of beschuldiging kunnen leiden.
- Weet dat onschuldige gedragingen (zoals een kind of jongere omarmen) anders kunnen worden geïnterpreteerd, zowel door de betrokkenen als door derden.
- Vermijd situaties waarin iemand zich met kinderen of jongeren afzondert, of activiteiten opzet waarbij derden niet kunnen meekijken.
- Voorkom elk gebruik van geweld, seksuele zinspelingen, provocerende gebaren of beeldmateriaal dat kinderen of jongeren in hun menselijke waardigheid kan kwetsen.
- Bevoordeel bepaalde kinderen of jongeren niet met geschenken, geld, aandacht of genegenheid.
- Vermijd onaantastbare gezagsposities; met teamwork en een gedeelde verantwoordelijkheid is misbruik beter te vermijden.

Waakzaamheid geboden

Grenzen worden soms geruisloos overschreden. Misbruik kan een hele tijd onder de radar blijven. Daarom is waakzaamheid geboden overal waar volwassen medewerkers met kinderen of jongeren te maken hebben. Stel je op geregelde momenten de volgende vragen. Zo kan je een probleemsituatie tijdig aan het licht brengen.

- Zie ik situaties van te weinig afstand in de omgang met jongeren?
- Zie ik situaties die neigen naar fysiek grensoverschrijdend gedrag?
- Zie ik situaties die neigen naar psychisch grensoverschrijdend gedrag?
- Zie ik situaties die neigen naar seksueel grensoverschrijdend gedrag?
- Heb ik een gegrond vermoeden van grensoverschrijdend gedrag?
- Heb ik zelf een neiging gevoeld tot deze gedragsvormen?

Ook wanneer je niets te melden hebt, kan deze bevraging bijdragen tot een groeiend bewustwordingsproces rond seksueel misbruik en grensoverschrijdend gedrag in uw leef- en werkomgeving.

Vorming en navorming

Alle bisdommen en religieuze congregaties hebben zich ertoe verbonden om hun medewerkers de nodige vorming en navorming aan te bieden ter preventie van seksueel misbruik en grensoverschrijdend gedrag. Op geregelde tijden zullen zij hun medewerkers uitnodigen om aan deze vormingsactiviteiten deel te nemen. De *Interdiocesane commissie voor de bescherming van kinderen en jongeren* houdt toezicht op de organisatie en de inhoud van deze vormingsactiviteiten.

Voor wie werkt in de Kerk zijn deze vormingsactiviteiten niet vrijblijvend. Ze hebben betrekking op een menselijke problematiek en een pastorale zorg die de bisschoppen en hogere oversten niet meer aan de willekeurige interesse van de betrokken medewerkers mogen overlaten. De kerkelijke verantwoordelijken kunnen de deelname aan deze vormingsactiviteiten daarom verplichtend maken.

Tegelijk heeft wie werkt in de Kerk alle reden om zorg te dragen voor zichzelf. Ongepast of afwijkend gedrag kan te maken hebben met een gebrekkige zorg voor zichzelf, met een on-evenwicht tussen het persoonlijk en professioneel leven, met burn-out of demotivatie, met een tekort aan spirituele en psychologische ondersteuning, met een gebrek aan communicatie, of met ongezonde leef- en werksituaties. Kerkelijke verantwoordelijken kunnen hun medewerkers daarop aanspreken en hun de nodige trajecten van revisie, ondersteuning of begeleiding voorstellen.

Elke vorm van navorming of bijscholing kan ertoe bijdragen dat medewerkers in de Kerk sterker staan en gepaster reageren in moeilijke situaties. Een eerste vormingstijd volstaat niet om gedurende een heel beroepsleven gemotiveerd en deskundig in het pastorale werk te staan. Kerkelijke verantwoordelijken zullen hun medewerkers aanmoedigen om geregeld aan gemeenschappelijke initiatieven van navorming of bijscholing deel te nemen. Ze kunnen hun medewerkers daarop aanspreken en evalueren.

De lat hoger leggen

Een gedragscode is als een meetlat: ze geeft niet alleen het minimum aan maar nodigt steeds uit de lat hoger te leggen. Dat we hoger kunnen gaan, is duidelijk. De moeilijke dossiers van seksueel misbruik en grensoverschrijdend gedrag uit de voorbije jaren hebben dat voldoende aangetoond. Tegelijk is dat niet onze enige graadmeter. De geloofwaardigheid van de Kerk en haar medewerkers hangt met meerdere graadmeters samen. Voor de huidige en toekomstige werking van de Kerk is het belangrijk dat al haar medewerkers de lat op professioneel en persoonlijk vlak hoog genoeg leggen. In een corps is iedereen mee verantwoordelijk voor de kwaliteit van alle medewerkers en hun dienstverlening. Met deze gedragscode willen we daartoe bijdragen.

Centraal infopunt van de katholieke Kerk

Nederlandstalig: info.misbruik@kerknet.be, Tel: 02 507 05 93

Francophone: info.abus@catho.be, Tél.: 02 507 05 93

Emailadressen opvangpunten seksueel misbruik in een pastorale relatie

Bisdom Antwerpen: *opvangpuntmisbruik.antwerpen@kerknet.be*

Bisdom Brugge: *opvangpuntmisbruik.brugge@kerknet.be*

Bisdom Gent: *opvangpuntmisbruik.gent@kerknet.be*

Bisdom Hasselt: *opvangpuntmisbruik.hasselt@kerknet.be*

Aartsbisdom Mechelen-Brussel: *opvangpuntmisbruik.mechelen-brussel@kerknet.be*

Unie Religieuzen van Vlaanderen (URV): *opvangpuntmisbruik.urv@kerknet.be*

Diocèse de Liège: *Pointdecontactabus.liege@catho.be; Kontaktmissbrauch.luettich@catho.be*

Diocèse de Namur: *pointdecontactabus.namur@catho.be*

Diocèse de Tournai: *pointdecontactabus.tournai@catho.be*

Conférence des religieuses/religieux en Belgique (COREB): *pointdecontactabus.coreb@catho.be*

HOOFDSTUK 18

Besluit en dank

HOOFDSTUK 18

18 BESLUIT EN DANK

Dit rapport bevat een overzicht van wat de bisschoppen en hogere oversten van België ondernomen hebben als antwoord op het probleem van seksueel misbruik en grensoverschrijdend gedrag in een pastorale relatie. Ze hebben dat beleid stapsgewijze uitgebouwd, in opeenvolgende fasen, samen met een brede groep deskundigen uit diverse disciplines. In dat leer- en handelingsproces was 2010 een scharnierjaar. Over dit beleid is ondertussen meermaals en uitvoerig gecommuniceerd. In opeenvolgende rapporten hebben de bisschoppen inzage gegeven in alle cijfers en statistieken waarover zij beschikken. Toch blijft waakzaamheid geboden.

De tien **kerkelijke opvangpunten** voor misbruik in een pastorale relatie (acht opvangpunten voor de bisdommen en twee voor de religieuzen) blijven operationeel en aanspreekbaar. Wie een klacht heeft over seksueel misbruik – verjaard of niet-verjaard - kan zich tot deze opvangpunten richten. Ze willen het leed van de slachtoffers erkennen en samen met hen zoeken naar wegen van heling en herstel. Uiteraard moeten alle niet-verjaarde dossiers meteen aan de politie of het gerecht worden overgemaakt.

Ook de **Stichting Dignity** blijft operationeel. Deze stichting van openbaar nut werd opgericht door de bisdommen en religieuze congregaties. Alleen feiten die burgerlijk verjaard zijn, komen voor behandeling door deze stichting in aanmerking. Naast de erkenning van het leed en het aanbieden van excuses, wil de Kerk via de stichting ook een tegemoetkoming aan deze slachtoffers uitbetalen.

De **Interdiocesane Commissie voor de Bescherming van Kinderen en Jongeren** blijft instaan voor een waakzaam en preventief beleid. De commissie heeft tal van maatregelen uitgewerkt, onder meer voor de screening van kandidaat-priesters, -diakens en -religieuzen, voor de (na)vorming van pastoraal werkenden aangaande seksueel misbruik, en voor het opstellen van een gedragscode voor pastoraal werkenden. Zij schreef de beleidsbrochure: *Van taboe naar preventie* en coördineert de toepassing ervan. Het blijft haar opdracht om alle vragen aangaande seksueel misbruik en grensoverschrijdend gedrag in een pastorale relatie te behandelen.

Met het oog op een coherent beleid in de verschillende bisdommen en congregaties werd een **Raad van Toezicht** opgericht. Deze raad heeft als opdracht de bisschoppen en religieuze oversten te adviseren in de opvolging van dossiers die met een voormalige dader te maken hebben. Uiteraard gaan alle dossiers eerst naar het gerecht, dat eventueel een gerechtelijke uitspraak doet of maatregelen neemt. Ook wanneer het gerecht oordeelt dat tegen iemand geen gerechtelijk dossier (meer) loopt of geen strafrechtelijke sancties (meer) van toepassing zijn, en dat de betrokken persoon burgerrechtelijk dus voor een nieuwe taak in aanmerking komt, willen de bisschoppen en oversten de meest passende regeling voor de betrokken persoon treffen. De Raad van Toezicht geeft hieromtrent advies. De bisschoppen en de hogere oversten verbinden zich ertoe om dat advies te volgen

In zijn *Open brief aan het Volk van God* van 20 augustus 2018 geeft paus Franciscus uitdrukking aan de schaamte van de Kerk voor wat er gebeurd is. Hij noemt misbruik een misdaad. Hij roept op tot waakzaamheid. Samen met paus Franciscus willen de bisschoppen en hogere oversten van België zich inzetten voor de heling van slachtoffers en voor de preventie van misbruik. Het voorliggende rapport geeft een overzicht van alle stappen die in de voorbije jaren zijn gezet. In de komende jaren willen we deze aanpak voort verbeteren of aanvullen, samen met al wie ons daarbij kan helpen.

De voorbije jaren waren voor ons een leerproces. Wij waren niet voorbereid op de aanpak van een dergelijke omvangrijke en diepgaande crisis. Vele deskundigen hebben ons geholpen om stap voor stap een coherent beleid te ontwikkelen. Wij zijn allen dankbaar die daaraan hebben meegewerkt. We danken de groepen en bewegingen die slachtoffers bijstonden om met hun verhaal naar buiten te komen en de nodige stappen te zetten. Wij danken de deskundigen die vanuit verschillende academische disciplines hebben bijgedragen tot de uitwerking van een maatschappelijk verantwoorde aanpak. Wij danken de parlementaire commissie en de experts die, op vraag van deze commissie, hebben meegewerkt aan de oprichting en de werking van het Centrum voor Arbitrage. Wij danken de verantwoordelijken en de medewerkers van de tien kerkelijke opvangpunten die de slachtoffers bijstonden en ons nieuw beleid ten uitvoer brachten.

Een bijzondere dank zijn wij verschuldigd aan de drie personen die één voor één de leiding hadden van onze kerkelijke aanpak: eremagistraat mevrouw Godelieve Halsberghe, professor Peter Adriaenssens en professor Manu Keirse. Ieder van hen heeft met volle inzet van haar of zijn competentie een hoofdstuk toegevoegd aan het bewogen verhaal van de kerkelijke omgang met slachtoffers van seksueel misbruik in een pastorale relatie. Ieder van hen stond voor andere uitdagingen en kansen, voor andere mogelijkheden en beperkingen. Wij hebben veel van hen geleerd. Wij zijn hen bijzonder erkentelijk voor de weg die zij met ons zijn gegaan. De weg is nooit af. Vertrouwen moet men elke dag opnieuw opbouwen.

De bisschoppen en hogere oversten van België,
februari 2019

www.kerknet.be